This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg

Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap

Digitized by Google

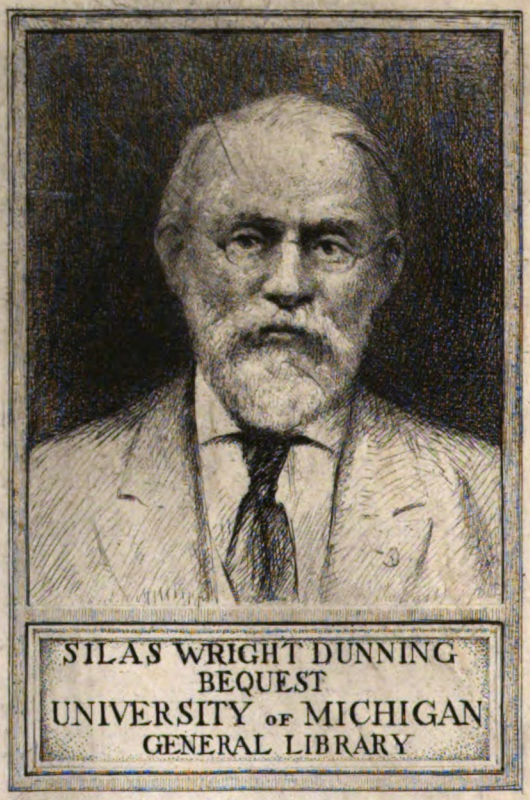

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY OF MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

Digitized by Google

DH
801
.L7
S6

Digitized by Google

Digitized by Google

PUBLICATIONS

DE LA SOCIÉTÉ

HISTORIQUE ET ARCHÉOLOGIQUE DANS LE LIMBOURG

à MAESTRICHT.

TOME XLII.

NOUVELLE SÉRIE,

TOME XXII.

Vis unita major.

1906.

IMP. LEITER-NYPELS, MAESTRICHT.
1906.

Digitized by Google

Digitized by Google

BESCHRIJVING DER STAD MAASTRICHT

DOOR

ADAM VAN BROECKHUYSEN,

LUITENANT-KOLONEL ENZ. TE MAASTRICHT,

BEGONNEN IN JULI 1731.

MET INLEIDING EN AANTEEKENINGEN

DOOR

A. J. A. FLAMENT.

Digitized by Google

Digitized by Google

INLEIDING.

Als de lezer, wat pleegt te gebeuren, deze inleiding overslaat, zal hij niet kunnen denken, dat de schrijver van deze bizonderheden over Maastricht, welke wij hier uitgeven, niet katholiek was. Nergens een woord dat dit aantoont; alleen als hij over het verraad van 1638 spreekt, toont hij *Staatsgezind* te zijn, meer niet. Over kerken, kloosters deelt hij alles mede zoo het hem verteld is en wat hij zag. De menschlievendheid en de opoffering van de Capucienen, tijdens de pest vervult hem, den goedhartigen, deftigen krijgsman, echt menschelijk, met groote bewondering en overal waar hij kloosterlingen zich ziet wijden aan den dienst der menschheid, ziekenverpleging enz., deelt hij dat met voorliefde mede. Met de Capucienen vooral schijnt hij zeer bevriend te zijn geweest en zelfs zeer vertrouwelijk met hen te zijn omgegegaan, zoodat zij hem zelfs inlichtingen verstrekten, die niet ieder te weten kwam, ja zelfs het afschrift of de minuut van hun rekwest aan den Paus in 1732 tot viering van het jubilé hunner zelfopoffering tijdens de pest in 1632, terwijl hij het Latijnsch vers dat deze vereeuwigde, in het Nederlandsch vertolkte. Ook bij de zusters Penitenten ging hij te gast en gedenkt dit in dicht en op een gedrukt verhaal van de legende van het kruisbeeld, hem door de Priorin der Witte Vrouwen vereerd, teekent hij vol attentie den datum aan.

De aanteekeningen van den schrijver, meer zijn het niet, welke hier volgen, zijn niet volledig, maar wat hij meedeelt is meest

Digitized by Google

onbekend, zelfs het weinige dat hij over de kerk van O. L. Vrouw heeft opgeteekend en over de processie op St. Servaasdag. Letterkundig ontwikkeld, niet van kunstzin en gevoel voor wat schoon en schilderachtig was ontbloot, heeft hij veel opgemerkt, en ook opgeteekend dat anderen ontging of dat hun niet vermeldenswaardig voorkwam.

Eenige levensbijzonderheiden van den schrijver mogen hier volgen.

Ziehier dan wat wij over hem lezen bij G. D. J. Schotel, Geschied-, Letter- en Oudheidkundige uitspanningen .... Utrecht, L. E. Bosch en zoon. 1840, p. 71—72.

Adam van Broeckhuysen (blijkens denzelfden schrijver, p. 71, zoon van Jan (1) en Justina Elisabeth van Beveren dochter van Johan en Maria Sweers de Weerd), geb. in 1682, na het overlijden zijner moeder, ooms en moeijen, bezitter van Develstein. Hij klom allengskens tot den rang van luitenant-kolonel en kapitein eener compagnie gardes te voet op, en diende den lande in de oorlogen met Frankrijk tusschen 1700 en 1748 gevoerd. In 1706 had hij deel aan de zegepraal door Ouwerkerk en Marlborough bij Ramillies behaald, en in 1709 was hij in den slag bij Malplaquet. Of hij later eenige lauweren heeft verworven, is mij niet gebleken, maar wel, dat hij eenige veldtochten, onder den Prins van Waldek, heeft bijgewoond.

Na in 1748 zijne compagnie, onder zekere voorwaarden, aan Frederik Christoph, Grave van Degenfeld-Schonburg, overgedragen te hebben, overleed hij, in de maand October van datzelfde jaar.

Deze Broeckhuysen hanteerde, gelijk zijn beroemde naamgenoot, zwaard en lier. In zijne gedichten heerscht echter die schilderachtige levendigheid niet, welke de gezangen van den Hollandschen Propertius kenmerkt. Sommige zijner, tusschen 1723 en 1742 vervaardigde, dichtstukjes, missen losheid, natuurlijkheid en eenvoudigheid, maar munten in nette en beschaafde uitdrukking en vloeiende versmaat uit; dragen blijken, dat ook Broeckhuysen zich onder het juk der theoriën van Aristoteles en Pels begeven

(1) Zoon van Adam en van Godelive Verhoeven, die op het slot Spytenburg, bij Oosterhout, van de Roomsche tot de Hervormde kerk overging (Schotel, ibid. p. 71).

Digitized by Google

heeft, en zijn bijna alle in den genootschappelijken geest van dien tijd.

Als geschied- en oudheidkundige is hij mij bekend, door zijne ms. Beschrijving van Develstein; van het aloude Graefschap van Stryen; van de Heeren van Breda, en vele andere diergelijke opstellen. Ook was hij bedreven in de geslacht- en wapenkunde, en, blijkens eenige ms. aanteekeningen, een vlijtig en gelukkig beoefenaar der Latijnsche en Grieksche talen.

Onder zijne nagelatene papieren vond ik ook de volgende stukken zijner hand: „Explicatio veterum verborum ex notis Arnoldi „Buchelii s. c. in Hedam cet.", en „Verzameling der onverstaan„baare woorden, die men in de oudste Diplomata of Lateinse „Machtbrieven vind met de Verklaaring daarbij gesteld om de„zelve in haeren regten sin te kunnen verstaen".

Hij was een goed miniatuurschilder, en stelde in 1700 eene Inleydinge tot de Miniatuur-schilderkonst op; dan noch deze Inleidinge, noch zijne Verhandeling over het maken en gebruyk der gecouleurde cryonnen, noch zijne Memorie om allerley beesjes en insecten op te setten en te bewaren, dat se lange jaren sonder bederven goet blyven, dienstig om deselve op alle tijden na het leven te konnen schilderen, heeft hij kunnen besluiten, door den druk gemeen te maken.

Hij muntte als mechanicus, wis- en natuur- en vooral als vestingbouwkundige uit. Jammer dat zoo vele kunststukken, plannen en kaarten, die vroeger te Develstein aanwezig waren, en treffende blijken van kunde en arbeidzaamheid droegen, verloren zijn geraakt.

Vooral betreuren wij het onherstelbaar verlies van zijne krijgskundige memoriën, die ongetwijfeld menige belangrijke bijzonderheid, aangaande de veldtogten, die hij heeft bijgewoond, behelsden: een verlies, dat ons dergelijke aanteekeningen van den beroemden Generaal Schultz van Haegen, die, terwijl andere, min belangrijke stukken, hem betreffende, tot het nageslacht zijn overgebracht, waarschijnlijk niet meer aanwezig zijn, voor den geest brengt.

Broeckhuysen bewoonde Develstein en liet het na aan zijne eenige zuster".

Zoover Schotel.

Of de bekende Latijnsche dichter Joannes van Broeckhuizen,

Digitized by Google

zijn naamgenoot door Schotel genoemd, die ook te Maastricht in garnizoen is geweest en daar in 1673 in een duel betrokken was, ook een bloedverwant van hem was, weet ik niet (1).

Ten slotte een woord van dank aan Prof. van der Hoeven te Leiden, een afstammeling van de eenige zuster des schrijvers, den eigenaar van het handschrift en aan den Z. E. Heer Nuyts, bibliothecaris alhier, voor zijne vriendelijke tusschenkomst in dezen.

Wat de wijze van uitgave betreft, wij hebben letterlijk de spelling van den schrijver behouden en plaatsen zijn aanteekeningen, die in het handschrift in den rand staan, aan den voet der bladzijden. Wat aan gedrukte bronnen is ontleend laten wij weg.

De aanteekeningen en bijvoegsels van mijzelven zijn aangeduid door (U).

A. J. A. FLAMENT.

(1) Zie de Maasgouw, jaarg. 1893, p. 82—83 en de bronnen daar aangehaald.

Digitized by Google

Digitized by Google

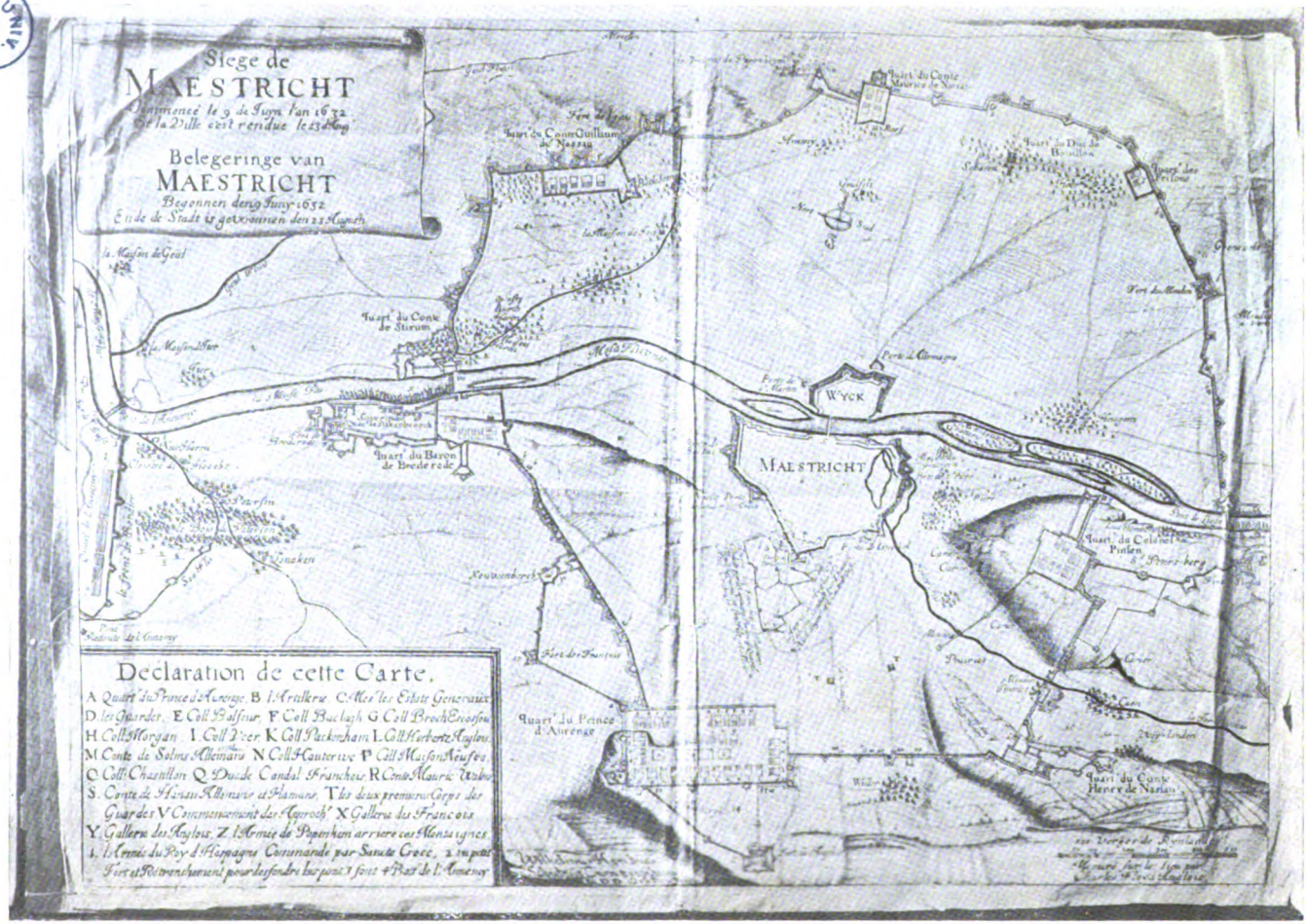

Reproductie eener kaart van Maastricht op 1/2 der grootte.

Links onder Maastricht leest men:
Aproc(*hes*) des Franchois et Flamens conduist par le capitaine Parceval Quart[r] Maist. Général et son Filz et Monsr Abel Control[r].

Aproc *hes*) des Anglois et Escossois. Conduit par Theodore Niels Ingen[r] et le Control[r] Onfré.

UNIV. OF MICH.
Digitized by Google

BESCHRIJVING DER STAD MAASTRICHT.

EERSTELIJK

BEVATENDE: HAAREN OORSPRONK, OPKOMST, NAAM EN AANWAS, MET DE BESCHRIJVING HAARER BISCHOPPEN.

TEN TWEEDEN

HAAREN TEGENWOORDIGEN STAAT EN REGEERING.

TEN DERDEN

DE BESCHRIJVING VAN HAARE VOORNAAMSTE GEESTELIJKE EN WAIRELDLIJKE GEBOUWEN.

TEN VIERDEN

WAT ONGEMACKEN, ALS VERRASSINGEN, VERRAADEN, UYTPLUNDERINGEN, MOORDEN, BRANDEN, BELEGERINGEN EN INNEEMINGEN, DESE STAD GELEDEN HEEFT VOOR DAT DESELVE ONDER DESEN STAAT TOT DESE VREEDSAME RUSTE GEKOMEN IS.

DOOR

ADAM VAN BROECKHUYSEN,

LIEUTENANT COLONEL,

EN CAPITAIN OVER EEN COMPAGNIE GARDES TE VOET ALDAAR IN GUARNISOEN LEGGENDE

BEGONNEN IN JULI 1731.

Digitized by Google

Vers van Maximilianus Vrientius S. P. Q. Gandva. à secretis

Zie o. a. Maasgouw, 1887, jaarg. p. 125.

([1]) kan ook mynes bedenkens niet vreemd voorkomen.

Deze stad heeft in oude tyden haare bischoppen gehad gelyk ik in het vervolg sal schryven en volgens het gebruyk van die oude tyden bestaan van houte en leeme wanden, gelyk men in die tyden bouwden, verdekt met strooye daken als blykt uyt het 5 Capittel der Recessen Articul 2 alwaar staat: „alle opbouw en „vernieuwinge van voor ende achtergevels, gelyk mede van zyd- „of brandt gevels, sal voortaen geschieden in steene muyren, sonder „eenige houten of leeme wanden: ende en sullen voortaen geen „huysen, schuyren, stallen of andere gebouwen, hoe groot of klyn „deselve mogen wesen met strooy mogen gedeckt worden." En omdat dese stad heden nog seer veel houte huysen heeft, so heeft de overheid om de stad meer en meer te verbeteren, heylsame wetten gemaakt om so met de tyd alle houte huysen, met een goede rooying der straaten in nieuwe steene huysen te doen veranderen. (Siet de recessen cap. 5 als boven fol. 33 en volgende omtrent de huysen en wegen strate 350, luyven: aanhangsel fol. 12) waarvan men dagelyks de goede uytwerkselen kan sien.

Maastricht is voortyds so groot niet geweest, want de oude muuren en poorten geven heden nog sulks te kennen welke muuren nog ten deelen staande, hebben begonnen van de Maas ten noorden langs de straat, heden daarom nog de klyne graft genaamd en so vervolgens over de markt, langs den noordwesthoek van de hal, daar nu het nieuw stadhuys staat en vervolgens agter de huysen ten suyden van de straat heden nog daarom de groote graft genaamd, tuschen welker hoek ende hal, nu de houtmarkt, een stadspoort gestaan heeft, de gevange poort genaamd, verder is den muur agter gemelde huysen nog in wesen, en is maar alleen doorgebroken voor de twee straatken, die van dese

([1]) Hier is een gedeelte van het handschrift niet meer aanwezig (U).

Digitized by Google

groote graft na het Frythof leggen, het eersten is genaamd het pomp- of helmstraatken, en het verder het staatenstraatken, omdat het ten westen het hof der Ed. Hoog: Mog: heeft; verder vervolgd den muur agter de huysen tot tegen de Brusselse straat daar nog de oude poort staat en so agter Sint Servaaskerk en overstaande huysingen tot de Tongerse straat (1) alwaar de poort nog staat en so van daar vervolgens langs de Jeker by de Looyersgraft aldaar so genaamd tot de .... poort (2) en vervolgens de St. Pieterspoort (3) heden nog het militair gevangenhuys en vervolgens aan de .... poort (4) tot de Maas.

In laater tyden de voorsteden sterk aangroeyende, syn ook binnen de muuren getrokken in hooge muuren, staande noch op een seer hooge schuynste van aarden met rondeelen en diepe graften, daar naderhand so by den Staat als naderhand by Frankryk en vervolgens wederom by den Staat so veel werken aangemaak en veranderd is totdat het een seer magtige stad in krygswerken geworden is en met het begin deser eeuw heeft den Generaal Coehorn op St. Peterberg een magtig fort gebouwd tot dekking der stad dat met syn onderaardschen bouw en spelonk onder den berg waardig is om gesien te worden.

Dog wy sullen van de krijgswerken afschyden en ons by de beschryving der stad behouden.

De stad legt met een platten muur tegen de Maas en aan de oversyden der groote brug staan ook nog vele neringdoende huysen ook wel aan de stad behoorende ende so dat men eygentlyk moet verstaan dat de Maas door Maastricht loopt en Wyck so genaamd omdat het over de Maas van de stad geweken staat (: en alhoewel op sig selve met krygswerken versterkt) voor Maastricht moet genomen worden.

De stad ligt na de Maas wat lager en aan de landsy gaat men langsaam hooger op. Voor de stad legen in de Maas twee eylande ten noorden der brug, het eerste heeft een molen en hof en het

---

(1) Hier is een noot in den rand „was bos daar de huyse van gebouwd syn" (?).

(2) Ik meen Luerepoort of Leurderpoort (U).

(3) De oude St. Pieterspoort namelijk, of de schrijver deze bedoelt weet ik niet (U).

(4) Helpoort (U). Hier is ook in den rand een noot: „daar ware wynberge en verwoest en niet aangekweekt" (?).

Digitized by Google

verder is de griend genaamd, behooren aan St. Anthonis klooster daar het agter gelegen is en aan de suydsy boven de werken legd nog een dat moeshoven syn.

De stad heeft een hoogen muur met een opgemetsten (1) aarden wal na binnen van waar men tegen Wyk, dat ook gelyken muur heeft, een fraay gesigt op de Maas en tegen Wyk heeft en agter van verren den berg dat schilderagtig staat als ook de schoone brug, welk gesigt men van Wyk nog vry beter tegen de stad heeft (2). Desen muur heeft beneden kort by de brug de Koolpoort om schepen te lasten, en boven de brug nog een de Bakpoort (3) genaamd, waar door men langs de Jeker onder tegen de hooge stadsmuur de Luykse koolen verkoopt, en komt hooger op tot by de Vrouwenpoort, met de welke het door de werken over de Jeker den toegang tot de Maas heeft, alwaar een fraaye wandeling is onder de lindeboomen met een houten balij omsloten en verder gaande op het Luykse heeft men huysen meest herbergen tegen de Maas daar een fraay gesigt is tegen St. Pietersberg met syn forten t hooge slot van Luchtenberg (4) staande op het hoogste van den berg tegen de Maas. De revier de Jeker is een snel loopend water. Komende uyt het land van Luyk ten westen St. Pietersberg, buyten om en door de stad, daar verschyde molens op staan, den voorsnaamsten spraut dezer rivier is geweest, die van 't graafschap Falais tot Borgworm en langs de oude muuren van Tongeren geloopen heeft dog in aloude tyden verdroogt in een holle weg tusschen het gebergten veranderd is heden nog blyken geeft. Aan de buyten syde van de Vrouwepoort ten noorden staan de hooge vloeden aangeteekend namelijk.

en des somers is de Maas seer laag en het schynt dat het water na eenige jaaren doorgaans nu so hoog niet meer komt, waar door

---

(1) opgemetselden (U).

(2) Hier staat in den rand deze noot: „uytleg moet opgemerkt worden wand Servaas is binnen de oude muur, dog daar wort verteld dat de syde over 't Vrythof de muur gestaan heeft".

(3) Moet zijn Batpoort (U).

(4) „ „ Lichtenberg (U).

Digitized by Google

de vaard op Luyk seer veragterd en het water is dit jaar 1631 (1) so laag geweest, dat de berge (2) op Luyk sonder koopmanslast op vele plaatsen met moeyten over de steenen die op den grond legge getrocke wierd.

Verder is de St. Pieterspoort, die na het dorp St. Pieter en desselfs berg open legt en vervolgens na Luyk, daar na volgd de Tongerse poort, welke aloude stad drie uure daar van daan legd, en daar na de Brusselse poort en ten noorden by de Maas de Bosse poort. Nu gaan wij over tot de poorte van Wyk over de groote steene brug met agt steene bogen van groote swaare graauwe steenen met een balie opgebouwd (3) tegen Wyk is een groote houte boog overdekt met een wagthuys en steene poort, met syn torentje en uurwerk versierd, dienende om in tyd van nood Maastricht of Wyk te konnen afsluyten en bewaaren, ik heb deze brug al wandelend bevonden omtrent twee honderd en veertig treden gaans.

Wyk heeft voortyds drie poorten gehad, de St. Maartenspoort is met het verder uytleggen de wallen binnen gesloten als heden nog te sien is en was so genaamd omdat sy by de beneden syde der Maas agter de parochiekerk van St. Maarten haar uytgang had, nu syn daar nog twee poorten die aan de landsyde hiet de porte Allemagne omdat aldaar den weg Duytsland is en aan de bovensyde der brug is de Waterpoort van waar men in de Maas komt.

Boven de buyten syde van de porte Allemagne staat in een graaven (4) steen uytgesneden

Int jaer duysendt vierhondert en agt
hebben die van Luyk Tricht belagt
daer naer int jaer vierhondert en twelf
maakten de stadt dese brug self
sydt voorsigtig en voordachtig
Laet er niet meer in of ghy syt et machtig.

Dese bovengemelde brug is met swaare bogen opgebouwd om-

(1) De schrijver vergist zich hier, hij begon zijn beschrijving in Juli 1731. (U.)
(2) berge voor barge in het Nederlandsch Trekschuit (U).
(3) „Wegens de M.brug, recessen fol. 135".
(4) Grauwen (U).

Digitized by Google

dat de Maas die met de verandering der werken aan wedersyden nu gestopt synde daardoor, en so rondom Wyk liep.

Maastricht heeft veel geestelijke gestichten, te weeten twee canonicale capittelen.

1. St. Servaas op het Vrijthof staande.
2. O. L. Vrouw aan de Vrouwe poort.

4 parochiale kerken, die voortyds waren St. Jan, St. Mathijs, St. Nicolaas en St. Maarten, dog nadat de hervormde de kerken van St. Jan en St. Mathijs ingeruymd is, syn de twee capellen St. Jacob, St. Catharina in desselfs plaats voor parochie kerken aangewesen (1).

Twee gereformeerde kerken van de Duytse gemeenten:

1. St. Janskerk op den Vrythof naast St. Servaaskerk.
2. St. Mathyskerk op de Bosch-straat.

Een gereformeerde van de Walsche gemeenten:

1. St. Pieterskerk op de Pietersstraat.

Een van de Augsburgse belydenis in de Hondstraat.

De Schotten, als er syn, doen haaren godsdienst in de capel van den heyligen geest, nevens de Roomsen, staande in de Hondstraat (2).

Alhier is de commandery van de Duytse ridderen genaamd den Biessen tegen den wal bij de laage kant van de stad aan de Maas.

De mansklooster syn thien in getal:

1. St. Anthonis gestaan naast de commandery den Biessen.
2. Jesuiten in de Breestraat.
3. Kruysbroederen in de Brusselse straat.
4. Predikheeren in den straat by het Vryhof (3).
5. Augustinen in de Mariestraat en Bokstraat.

---

(1) Eerst stond er, maar is doorgeschrapt:

1. St. Jacob in de Breestraat.
2. St. Catharin op de Groote Markt.
3. St. Nicolas bij de Wolfstraat.
4. St. Maarten tot Wyk.

(2) Doorgeschrapt zijn de woorden in de Hondstraat. Inderdaad was de H. Geest in de St. Jorisstraat, thans Groote Staat, gelegen (U.)

(3) De naam van die straat, de zooeven vermelde St. Jorisstraat, schijnt den schrijver onbekend te zijn geweest. (U.)

Digitized by Google

6. Bogarden in de Witmakersstraat.
7. Minnebroederen op de Tongerse straat.
8. Capucynen in de Capucynestraat.
9. Cellebroers op de Brusselse straat.
   Recolle (1).

De vrouwekloosters syn 11 in getal:

1. De Bonnefanten op de Tongerse straat.
2. Sint Geertruyd clooster op den Nieuwen hof.
3. De Penitenten op de Bosch-straat.
4. De Witte Vrouwen op het Vrijhof.
5. St. Andrieskloster op den dries bij de Bosch-bracken (2)
6. Het klooster van den Beyaerd op de Brusselsestraat.
7. Den Calvarienberg op de Commel.
8. 't Gasthuys op het Vrythof.
9. De graauwe zusters op den Eker bij de Olymolens.
10. St. Catharienendal op de Pieters straat.
11. De Annuntiaten tot Wyk.

Het magazijn is het Oude Minnebroerskloster bij de oude St. Pieterspoort (3).

Het militair hospitaal is het uyterste deel van bovengemeld klooster.

De stad heeft ook seer veel aanzienlijke waereldlyke gebouwen, waar van onder andere uyt blinken het staatenhuys, aan den Vrythof, het nieuw stadhuys op de groote markt, het Gouvernement gebouw en het deftig huys en hof gebouwd bij den Heer Graave van Tilly (4) in syn leven generaal en chef der troupes van desen staat, staande op de Brusselse straat en verschyde anderen van waarde.

---

(1) Als kantteekening: siet na meen maar 9 Recollette geloov syn minnebroers.

(2) Barakken of kazernes (U).

(3) Het arsenaal of magazijn was in de kerk van dat klooster gevestigd thans (Rijksarchief) (U).

(4) Hof van Tilly.

Digitized by Google

Verder heeft de stad de Vleeshal in de Hondstraat (1).

De Lombaard.

Het oud stadhuys.

Gereformeerd weeshuys gestaan binnen tegen de oude Tongerse poort.

Seer veel baracken voor ruyteren en soldaaten voor een machtige besetting.

Maastricht is van ouds een kyserlyke Ryks-stad gelegen voor een groot deel op Vroenhoven, synde voor oude tyden een graaflyk gerecht, ses en twintig buynderen groot, dat altyd aan de hertogen van Braband behoord heeft en nog is behoorende aan de EdelHoogMog. als hertog (2), heeft een schout en seven schepenen en het andere is Luyksen grond, also (schryft Aetzema (3) waren in de stad twee gebieden en twee banken van rechten; sonder werkelyke schyding van uyterste paalen, nietemin den hertog van Braband (4) was overheer van de gansche stad gelyk hy metterdaad betoonden, onder anderen, doet hy alleen de munte slaan (5), ende 't syner inkomst, gelyk in syne steden, genaden en gratien aan de misdadigen etc.

In het jaar (6) heeft St. Servaas den bischopsstoel van Tongeren alhier gebragt.

Waarom hy voor de patroon der stad gehouden word en de hoofdkerk hem toegewijd is.

---

(1) In de straat genaamd Achter het Vleeschhuis, met den eenen, en in de Groote staat, met den anderen ingang (U).

(2) In den rand: N.B. siet na waarvan de schijding binnen de stad uit aanhangsels der recesse fol. 73.

(3) Aitzema (U.) — De Brabantsch-staatsche geschiedschrijvers Pelerin enz. zijn het daarover niet eens, de schrijver, Aitzema volgend, verkondigt hier *gedeeltelijk* de meening der Luiksche partij, die dit voor heeft dat zij de zaak zeer begrijpelijk voorstelt. Er waren overigens drie schepenbanken zooals de schrijver volgens randteekening (zie noot 4) ook later schijnt geweten te hebben. 't Is best mogelijk, dat noch Aitzema noch de schrijver het juiste van de zaak begrepen hebben. (U).

(4) In den rand: N.B. Braband, Vroenhof, Luykx.

(5) Alleen krachtens het recht van den sterkste. (U.)

(6) De schrijver vergat het jaar in te vullen, dat dan ook moeielijk juist te weten is, ongeveer 380 stelt men. (U).

Digitized by Google

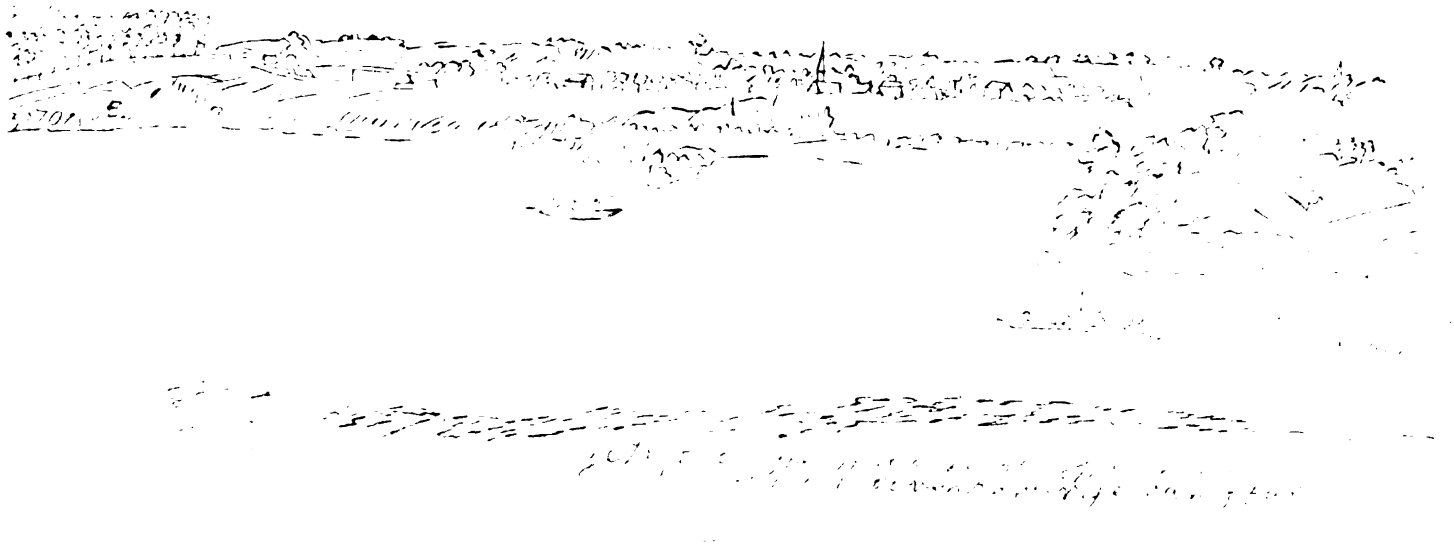

NAAR EENE TEEKENING VAN ADAM VAN BROECKHUYSEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

Na hem syn geweest (1).

Het wapen der stad is een vijfpuntige goude star op een rood schild waarvan den oorspronk niet gevonden heb (2).

Dese stad dus op twee (3) gronden gelegen en daarom ook twee regeeringen hebbend en die by den prins en bisschop van Luyk en de andere die bij de Edel Hoog Mog. aangesteld word, word nogtans met sulken eenheid der gemoederen geregeerd dat men nooyd de minste tweedragt kan bespeuren maar leeven integendeel seer behoorlijk en vreedsaam (4), elk het welwesen der stad betrachtende, waarom van ouds alhier gesegd werd

een heer geen heer
twee heeren een heer.

In 't Latijn Trajectum neutri Domino sed paret utrique. Waarop mij dese letterkeer uit de pen valt:

Maestricht
't same richt.

Het is ook opmerkenswaardig, dat alhier, gelijk in alle landen en steden gebruykelyk is, geen heerschende godsdienst is, want de beyde godsdiensten alhier opentlyk geoeffend worden in alle vreedsaamheyd en beyde de magistraaten moeten in haar aanstel-

---

(1) Later vindt de schrijver aanleiding om al de bisschoppen te Tongeren en te Maastricht te vermelden met korte levensbeschrijven van enkelen uit Bouille (U).

(2) 't Verwondert mij geenszins; overigens is de ster zilver (U).

(3) Lees op vier (althans oorspronkelijk) 1. Brabantsch-Luiksch: de jurisdictie was personeel, dat is: kinderen van een Brabantsche moeder ware Brabantsch en van een Luiksche moeder, Luiksche onderdanen; 2. Vroenhofsche; 3. Tweebergsche, behoorend aan den proost van St. Servaas; 4. grondgebied van het Keizerlijk kapittel van St. Servaas; om van 't rechtsgebied van den bisschop van Luik op den Kommel en dat van den bisschop als heer van St Pieter, op de Nieuwstad, die beide alleen grondheerlijk waren enz., niet te spreken De schrijver was door dit dubbel Brab. grondgebied in de war gebracht wijl de Brabantsche schepenen en de Vroenhofsche, beiden door den Hertog van Brabant aangesteld werden en dikwijls dezelfde waren (die van den Vroenhof waren ad vitam).

(4) In den rand: Recesse de confirmatie van de Maastrichtsche concordate fol. 263. De oude caerte fol. 185.

Die „vreedsaamheyd" wordt nader toegelicht door hetgeen voorafgaat omtrent de suprematie van den Brabantschen hertog. Juridictiegeschillen vielen dikwijls voor (U).

Digitized by Google

ling sweeren die beyde te sullen voorstaan sonder onderscheyd en om alle onheile voor te komen tegen de molestate gemaakt (1), etc.

(N.B. Hier volgt een kort overzicht van de belegeringen en krijgstroebelen in het begin van den tachtigjarigen oorlog door Maastricht ondergaan van 1576 tot 1678, waarin historische vergissingen. — De schrijver laat bijv. bij vergissing, want later blijkt, dat hij het beter weet, Frederik Hendrik in 1676 Maastricht berennen. — Hij laat de Spanjaarden in 1579 alle papieren en voorrechten van Maastricht verbranden of deels naar Brussel brengen, zóó dat hij geen de minste lijst van die voorrechten heeft kunnen vinden en Maastricht, zoover hij wist, geen andere voorrechten had, dan het Recueil der Recessen bij den stadsdrukker Bertus gedrukt.

Dan volgt een kerkelijke geschiedenis van Maastricht van 45 na Christus tot 728, naar het schijnt voornamelijk getrokken uit Théod. Bouille, Hist. de la ville et pays de Liége. Een paar aardige zetten wil ik releveeren. Volgens Bouille, fol. 3, zegt hij, heeft „le Père Fisen *om de leege plaatse te vervullen* na Maternus laten volgen, Navite, Marcel, Metropole, Severin". Niet van opmerkingsgeest ontbloot is de gissing dat St. Servaas uit Tongeren verjaagd is omdat in dien tijd de Ariaansche leer in het Christendom sterk ingedrongen was.

Naar aanleiding van het begraven van St. Servaas „onder een serksteen van marber aan den grooten weg" zegt hij: „het komt my vreemd voor dat die van Tongeren haaren Bischop tegen Maastricht aan den grooten weg lieten begraven, so sy eenige liefde voor hem over hadden".

Aan het eind van zijn relaas over de eerste bisschoppen, den strijd besprekend betreffende het overbrengen van den bisschopszetel van Tongeren naar Maastricht, zegt hij, en 't is m. i. niet het domste wat over dien twist is gezegd: „den twist nu of Maestricht syn Bisschoppen gehad heeft of niet, sal ik overslaan, om de

---

(1) In den rand: Aanhangsel der recessen, fol. 42.

Digitized by Google

rechte waarheid te weeten, soude men den Pauselijken Brief moeten sien waardoor Hubert oorlof krijgt den stoel te verplaatsen want daar sekerlijk in sal staan, of gestaan hebbe uyt wat stad die verplaatst wierd, het is seker dat Servaas door de meesten der menschen voor Bisschop van Maastricht gesteld word, en dat de kerk tot syner eeren binnen Maastricht gebouwd is, waar van beschrijving hier volgd":)

De kerk en het capittel van S. Servaas.

Den grond daar St. Servaas op begraaven is buyten de stads muuren van Maastricht, in die tyd, is een hoogten, die heden Tweebergen genaamd is, dog ben aldaar onderrecht, dat zulks met de tyden gekomen is en dat den waren naam Wynbergen is, men geeft voor dat aldaar een abdy gebouwd soude geweest syn, wiens kerk ter eere van St. Pieter soude gewyet syn, waar van het pand tegen de noordsyde der tegenwoordige kerk een overblyfsel gesegt word, ende Sypstraat, ook de Sapstraat (tussen de Linker- na Tongerse straat en den Commel, soude in die tyd de abts-straat genaamd syn geweest, om dat den abt aldaar woonden (1). Dese abdy is by Arnold, koning van Lotharingen en Duytsland aan Radbout, aertsbischop van Trier, gegeven.

Het bisdom van Tongeren, dat het koningrijk van Austrasien ook beseten (?) door de koningen der Franken en dan wederom die van Germanien (?) is ten tyde van Hendrik de Vogelaar aen het koningrijk van Germanien ingelyfd en gebleven, desen Prins synde tot Maastricht int jaar 928 kwam Rotger artsbischop van Trier hem klagen, dat Giselbert, soon van Raginer graav van Hanuyt de abdy van St. Servaas had genaderd (?) die aen syn kerk behoorde; staat te letten dat dese abdye eenige tyd geweest is onder de bescherming van Carel en syn opvolgers en dat in de deeling die Carel de Calve (2) en Louis van Germanien deden van het koningrijk van Austrasien, so bleef sy aan Carl, maar na Kyser

(1) Niets is bekend van de bronnen waaruit de schrijver dezen bewering van Wynbergen heeft geput. Die kerk van St. Pieter heeft niet bestaan. Met Linker bedoelt de schrijver zeker Linkulenstraat (U).

(2) Lees Cale, in 't Latijn Calvus (U).

Digitized by Google

Arnold de Normannen had onder gebragt gaf hy die aan de kerk van Trier door een brief van het jaar 889, daar na Zwendebold soon van Arnold nam se uyt handen van den bischop om se in handen te geven van Raginer graaf van Hanuyt voor syn leven lang en men syde daarna ad firmam (?). Radbod bischop van Trier kwam hier tussen en dede Swendebold verstaen wat ongelyk men aen syn kerk dede. Dese prins die verrast was door een voorgegeve toestemming van den bischop gaf die wederom in handen in syn magt door een brief geschreven tot Aken op den dag van St. Servaas en 't jaar 898 en bleef so tot de dood van Louis soon van Keyser Arnout, waar na Raginer en syn soon Giselbert weder op komen. Rutger bischop van Trier hier over gevoelig dede syn klagt aan Karel de simple die besitting nam van het koningryk Loraine, die deselve weder door een brief verkreeg sonder als te vooren, eenige goederen of landen daarin te melden. Kort daarop Hendrik, koning van Germanien en Carel maakten twist, daar Giselbert syn voordeel by sogt, naderde de abdy, maar Hendrik meester geworden synde van Lotharingen versogt Rutger den bischop van Trier syn bescherming, waarop den prins goed vond het geschil te deelen, liet Giselbert in besit der abdy voor syn leven, en dede hem daarentegen overgeven eenige landen aan de kerk van Trier. Bouille fol. 56 en 57 eerste deel.

In het jaar 1440 wasser een groot verschil tusschen de canoniken van St. Servaas en de borgeren van Maastricht over eenige dismes die sy haar vroegen en dese wygerden, de partyen versogten de bescher(*ming van Jan*) van Heinsberg, bisschop van Luyk. Den hertog van Bourgondien met den bisschop als samen heeren raadpleegden tot Brussel en maakten het verdrag so dat den 16 July 1442 de canoniken van Brussel komend door de borgeren wel en eerlyk syn ontfangen, dat de stad seer veel geld gekost heeft. Bouille 2 deel, fol. 25 en 26.

De kerk en capittel van St. Servatius.

Het Vrythof. De fontyn 25 trede over het kruis, de laatste week in October den rant verbroke 1732.

Digitized by Google

Heeft een rechtbank, de regt plaats is voor de wagt daar de sleutel op de paal staat (1).

Heeft nog 11 dingbanken onder sig, den grond hiet van ouds Tweebergen dog moet wese Wynberge omdat op die grond wynberge gestaan hebbe.

De Reliquien die bewaara worden in St. Servaaskerk binnen Maastricht.

Vooreerst op den hoogen altaar is eene groote overgulde kist waar binnen bewaard worden gebeentens en kleederen van den H. Servatius, patroon en eerste bisschop dezer stad.

Daarenboven syn daer noch vier andere overgulde kisten, waer binnen bewaard worden reliquien van den H. Monulphus en Gondulphus en van den H. Candidus en Amandus die ook alhier bischop syn geweest (2).

Daer is ook een sleutel als of hy van silver was, maar van een onbekend metaal, die de H. Servatius ontfangen heeft gehad van den H. Petrus tot Romen, in een openbaaring.

Een schotelken van een onbekende materie gelijk als of het agaatsteen was, hetwelk den H. Servatius ontfangen heeft van een Engel op de ryse synde om daar uyt te drinken, als wanneer hy met synen rysstok een fontyn verwekt had.

Een afbeeldsel des wesens onses saligmakers rechs van vooren gelyk hy op den waereld is geweest (3).

In het midden dezer kerk is het graft van den H. Monulphus en Gondulphus, de welke alle beyden bischoppen en fondateurs syn geweest, den eenen is gestorven in 589, de adere 608. (Dit te stellen bij de epitaphiums).

Een reysstok van St. Servatius

Twee kellicken van den H Servatius, den een is zilver, die hy gebruykten op de reys synde, den ander is gout gemaakt op de formen van den kelk die onsen saligmaaker in het laatste avondmaal gebruykt heeft.

---

(1) Deze is van de Proost als heer van Tweebergen (U).

(2) De tegenwoordige zijn namaaksels, de echte zijn verpast door het kerkbestuur en thans in 't museum te Brussel (U).

(3) Een schilderij uit de school van van Eyck, te Maastricht, thans in het museum te Berlijn, van A. J. A. Flament. De Maasgouw 1905, p. 66—67.

Digitized by Google

Een altaarsteen van groen porfier die den H. Servatius was gebruykende op de ryse synde.

Een kruysken dat gemaakt is van de H. Lucas.

Een yvoire crucifixken daar de voeten syn afgevallen als wanneer een sekeren Henricus, hertog van Beyeren, die met het podagra geplaagt was, voor hetselve was biddende en alsdan daarvan genezen is geweest, so dat die ook alhier syn leven heeft willen eyndigen en begraaven syn, tot welker gedagtenis Ludovicus den elfden, koning van Vrankryk (1) een capel heeft gebouwd die nog de koninglyke capel genaamd word.

Van het hoofd van den H. Johannes den Dooper.

Van de kleederen en van het hayer van de Moeder Gods Maria.

Een stuk van de ribbe van de H. Moeder Anna.

Reliquien van de twee apostelen Simon en Judas.

Een stuk van de hersepan van den H. Laurentius.

Een stuk van het hoofd van den H. Apostel Paulus.

Een schakel van de keten waarmede de H. Petrus tot Romen onder kyser Nero geboeyd is geweest.

Een stuk van het kinnebaxbeen van de H. Agnes.

Een stuk van het hoofd van de H. Margareta.

Een stuk van de doeken dewelke gedoopt syn geweest in het bloed van de H. Catharina als wanneer sy onthoofd is geweest.

Een yvoiren kist waarin syn de reliquien van den H. Petrus en Marcellinus die van Romen gesonden syn geweest en aan dese kerk vereerd door Euchardus (2) die raadsheer is geweest van Carolus den Grooten.

Daar syn nog verschyden tanden van de onnoosele kinders die Herodes heeft doen vermoorden.

Den rechten arm van den H. Apostel Thomas die aan dese kerk vereerd is geweest van Godefridus hertog van Bouillon.

Den rechten arm van de H. Mauritius.

Een stuk van 't schouwerblad van den H. Bartholomeus.

---

(1) Deze was een bloedverwant van den hertog. Zijn grootvader, Karel VI, was gehuwd met Isabella, dochter van Stephanus, hertog van Beieren-Ingolstadt, zoon van Stephanus (l'Agraffé noemen hem de schrijvers van l'Art de vérifier les dates) hertog van Beieren en Ingolstadt. Hoe deze nu *juist* verwant was met Henricus weet ik niet (U).

(2) Eginhardus. (U.)

Digitized by Google

Een stuk van de ruggraat van den H. Benedictus.

Van 't hayr van den ouden Simeon.

Van het hayer van de H. Maria Magdalena waar mede sy de voeten van onsen Saligmaker gedroogd heeft.

Balsem die Joseph (1) gebruyk heeft tot de begraefnis van onsen Saligmaker.

Een stuk van het hoofd van Maria Magdalena.

Van het gebeenten van den H. Amandus, die bisschop dezer kerk geweest is.

Een vinger van den H. Nicolaus, die geweest is bischop van Miers (2).

Een vinger en een tand van den H. Martinus, bischop van Tongeren met een stuk van syn hoofd.

Verschyde merkwaardige reliquien van den H. Gereon en van de H. Ursula en van haar geselle.

Den manipel van den H. Franciscus Salesius, die bischop is geweest van Geneven.

Het kinnebakbeen van den H. Gondulphus en een van Monulphus.

Een kleed van den H. Monulphus, hetwelk nu over de 1100 jaar oud is.

Het hoofd van den H. Servatius, eerste bisschop en patroon der stad.

Hier wordt ook bewaard de forme van de Eed die de rooms-koningen en hertogen van Braband plegen te doen van dese kerk te mainteneere in haare privilegie en gerechtighede.

Een notabel stuk van het kruys onses Heere over een voet lang.

Desgelyks nog meer andere Reliquien.

Den jaarlyksen omgang op den dag van St. Servaas des morgens om 12 uuren.

1. Twee stads Gerechts-dienaaren, in 't rood met lange mouwen.
2. Roey-draagers van den Hoofd-Proost.
3. De Claustrarius van 't Capittel.
4. De P. Capucijnen volgen haar gedraagen kruys twee aan twee.

---

(1) van Arimathea. (U.)

(2) Myra (U).

Digitized by Google

5 De P. Bogaarden volgen haar vaan, desgelyks.
6. De Kruysheeren.
7. De P. Augustinen.
8. De Minre-broederen.
9 De Predik-heeren.
10. Drie roeydragers ven het Capittel.
11. Vier kerkbewaarders.
12. De capellaanen van het Capittel.
13. De vicaris singende en verscheide musicanten.
14. De H^en^ canoniken in haar prachtige kappen.
15. Vier roeydraagers van het Capittel.
16. Den cantor met den staf tussen twee kanoniken in kappen.
17. Het eerste broederschap der parochie van Ste Catharina met flambouwen.
18. Vier meesteren van 't selve broederschap.
19. Het broederschap van St. Nicolas met flambouwen.
20. Zes meesteren van 't selve.
21. Het broederschap van St. Maarten tot Wyk.
22. Twee meesteren van 't selve broederschap.
23. Den pastor en vicaris van St Marten.
24. Het tweede broederschap van St Nicolas met flambouwen.
25. Zes meesteren van 't selve broederschap.
26. Den pastor met twee vicarissen en de cappellaan van St. Nicolas.
27. Het tweede broederschap van Ste Catharina.
28. De regeerende meesteren van alle de ambachten met flambouwen waaraan de silvere schildekens tot kennisse derselve.
29. Twee borgermeestersboden met roode mantels.
30. De twee pay-meesteren der stad.
31. De stads doctoren.
32. De geswore Raaden (1).
33. De Schepenen (1).
34. De twee commissarissen-instructeurs (1).
35. Den regeerenden en afgegaanen borgemeester (1) der stad.
36. Den Hoofdschouttet (1).
37. Twee stadbodens.
38. Twee canoniken.

(1) De Luiksche.

Digitized by Google

39. Het venerabele onder een gehemelten gedragen door de vice-deken.
40. Den vicaris des capittels met twee capellanen.
41. Twee roeydragers des capittels.
42. Den Hooft Proost.
43. Den schouttet van Tweebergen, draagend de roede van Justitie.
44. Meenigten van volk.

In de kerk word vooraf den dienst gedaan met goed musicq, alwaar alle de clooster ordens vergaderd staan, als de processie begind so luyd de groote klok waarop de processie de zuyd-deur uytkomt en gaat ten westen om en so vervolgens de nooddeur van het pand wederom in de kerk, wordende den grond door de buuren vooraf met groen gestrooyd.

De kerk en capittel van O. L. Vrouw

In de zuyd-muur staat een blaauwe steen waarboven ingesneden is een wapen synde drie sonnen gout op een rood veld: waaronder gesneden syn dese letteren en verguld.

Jacobus Chassebras Parisiensis scutarius
Nobilis Dominus de Chalicour in Regia Regis
Christianissimi legione centurio
Cui manus dextra ignis missalis clandi in hujus
urbis defensione die 19 Augusti a° 1676 avulsa
mortem intulit
Hic jacet
Vir conjugii nescius
Virtute et animo pariter illustris
Militiae studiosus aequitatis amator
Artis muniendi peritus pingendi non ignarus
In dolo generosus, ingenio placidus, sermone festivus
Moribus senex, aetate juvenis
Consumatus in brevi explevit tempora multa
Hunc Pii laudant Religiosum
Hunc fortes praedicant bellicosum
Hunc commilitones lugent amabilem
Hunc milites plorant parentem
Hunc praecare viator .n aeternum felicem.
Obiit 25 Sept. a° 1676 vixit an̄. 25 men. 3.

Digitized by Google

De parochy-kerken.

De parochie kerk van St. Jacob was maar een capel voor dat de hervormde de St. Jans kerk tot haar Godsdienst hadden en in desen word op gesetten tyd den dienst door de canoniken (1) van St. Servaas gedaan als haar parochiekerk geworden in plaats van St. Janskerk.

De parochy-kerk van St. Catharina

gestaan op de groote markt aan de westsyde aan het begin van de Bossestraat in plaats van St. Mathyskerk tot een parochiekerk aangenomen, als die aan de gereformeerde overgeven was, is ander niet als een capel te vooren geweest.

De parochy-kerk van St. Nicolaas.

Het schijnd dat dese kerk te vooren St. Everaerts kerk genaamd is geweest (2) want vinde in het ambagte boek, dat de kremers aan gemelde kerk verschyde gaven moeten uytryken, die gemeld worden tot op de jaaren 1641 tot 1659 ingesloten en die worden tot heden nog vervolgd van St. Nicolaskerk sonder dat van eenige verandering gemeld word (3).

Siet by het clooster van de Nuwenhof.

De Parochy-kerk van St. Maarten tot Wyk.

Het Gasthuys van St. Gillis tot Wyk

is seer oud en gesticht voor arme menschen die haar wooningen aldaar hadden en haar capel St. Gillis toegewyet, dog is al over langten van jaaren tot een hoofdwagt in Wyk gebruykt geweest

---

(1) De pastoor en syn kapellanen, niet de kanoniken (U).

(2) Dit is niet zoo, de schrijver vergist zich, zie o. a. Annuaire de la province de Limbourg 1828 en 1829 p. 140, het artikel van M. J. van Heylerhoff. De St. Everards-kapel lag op de Visschersmaas en is in 1617 afgebroken (U).

(3) Het beneficie in de *kapel* van St. Everard is dan overgebracht naar de St. Nicolaus kerk, bij de opheffing dier kapel (geen kerk) (U). — In den rand zet de schrijver: „N.B. op de brug te vrage".

Digitized by Google

(: voordat de nieuw hoofdwag tegen de port Allemanje gebouwd is:) in welke tyden de sacristie de plaats voor de officieren en de capel voor de soldaaten gebruykt is. Daar syn heden nog huyskens daar behoeftige menschen de wooningen gegeeven worden door het capittel van O. L. Vrouw en door de kerk van St. Maarten gebrood (1) worden.

De kerken der Gereformeerden van de Duytse Gemeenten.

Sint Janskerk.

Sint Mathiaskerk.

Gestaan aan de oostsyde tegen de Bossestraat is een tamelyke groote kerk van grouve (2) steene opgebouwd met een laagen vierhoekigen toren gedekt met een schalun spits. Sy schynd oud te syn, dog men kan geen schrift daarvan vinden. Daar is onder de ingeseetenen een algemeene overlevering, dat alhier binnen Maastricht de laaken-weveryen voortyds seer sterk geweest is en dat in die tyd deze kerk door de Drappier(s) gebouwd is.

De Waalse Gemeenten

Dese kerk werd wel St. Pieterskerk genaamd dog voor so veel ik heb konnen ondervinden, sal sulks gekomen syn om dat sy by de oude St. Pieterspoort staad, dog het is waar dat sy een capel gesticht is ter eeren van St. Hilarius, en nu bij de hervormde Waalsche gemeente gebruykt. In het jaar 1732 is deselve afgebroken, omdat wegens ouderdom niet buyte perykel gebruykt wierd en is wat vergroot weder op gebouwd. In het afbreeken en het graven tot nieuwe fondamenten wierd aan den hoek nu ter rechterkant aan het inkome van de St. Pietersstraat binnen de kerk een geraamte gevonden, dat niet vreemd was, maar daar komt een gerugt onder heele de gemeente dat een lichaam gevonden was en in stilte met een kist na St. Mathyskerk gebragt en

(1) Van brood voorzien, een aardig werkwoord. (U.)
(2) Grauwe. (U.)

Digitized by Google

begraven, waarop ik ten eersten daar na toeging, vond den koster aldaar, die ik daarna vraagden, deze onderichte mij dat het fondament aan dat graf komende het lichaam aldaar verlegt was en my wysende den serksteen, die daar by opgehaalt was die ik veelmaalen te vooren gesien en gelesen had waarop stond dat een koopman met syn sieke dochter na Ake en Spaa geweest synde deselve in de terugrys gestorven was tot Luyk en omdat aldaar geen plaats van begrave is, deselve alhier ter aarde besteld had, hetgeen mij niet voldede, maar vraagde wat voor lyk in een kist in St. Mathyskerk die dag gebragt was. In 't kort het was de kist met kerkepapiere en het moest pater Vink syn. Siet verraat 1638. Dit moet verschreve (?) syn en dat van luyde die state broot eten en so een man martelaar maken (1).

De kerk van de Augsburgse belydenis.

Dese is gebouwd in den tijd als den graav van Waldeck gouverneur deser stad was. Is buyten net als een huysing, van binnen tot een kerk ruym en wel opgebouwd. Alhier in begraavd men geen dooden.

De Commandeurije der Ridderen van de Duytse order genaamd het Çonvent der Bissen.

Ik sal hier uyt Guicciardyn int kort den oorspronk, voortgang en gelegenheid deses ridderlyke broederschap beschryven.

Voor dat de Christenen Jerusalem gewonnen hadden, verkregen int jaar 1091 de Italiaense kooplieden van de ongeloovige vorsten vergunning om in dese stad van Maastricht (2) een kerk te bouwen ter eeren van onse L. Vrouw; maar stichten daar na,

---

(1) De zin is misschien, m. i.: de kist was die van het kerkarchief, maar luiden, die Staaten-brood eten (Brabantsch-Staatsche ambtenaren of de koster der Waalsche kerk van Maastricht zou ik denken) strooiden rond dat in de kist de overblijfselen van Pater Vink waren. Ik begrijp de bedoeling des schrijvers niet juist (U).

(2) Lees: Jerusalem, de schrijver vergist of verschrijft zich hier, dit blijkt ten overvloede uit hetgeen volgt van den patriarch *dezer* plaats en uit het geheel verhaal. Hij heeft wellicht Guicciardini verkeerd begrepen en beschrijft niet de Duitsche ridders van St. Maria, maar die van St. Jan of van Rhodus, later Malteezer ridders genoemd (U).

Digitized by Google

in plaats van een twee kerken en twee kloosters, d'een voor mans en de ander voor vrouwen, die onderhouden wierden van vreemdelingen die uit devotie herwaarts kwamen. Tot dese conventen is daarna bijgemaakt een hospitaal of gasthuys van St. Jan, daar geestelijke persoonen toe gesteld wierden van den patriarch dezer plaats, om de arme christen menschen te voorsorgen; sy waren opde rechtersyde met een wit kruys geteekend en wierde hospitaliers genaamd: uyt dit arm en slegt begin heeft de orde der broederen en ridderen van St. Jan oorspronk genomen en also sy door haar verdiensten God aangenaam waren (als gelooflyk is) syn sy met de tyd so machtig geworden dat sy onder andere vroome daden, 't eyland Rhodes, in het jaar 1308 met geweld van wapenen overwonnen hebben en daardoor den tytel van ridderen van Rhodes verkregen, welk eyland sy ridderlyk beschermden, totdat sy van sultan Solyman Turksch kyser, syn sterke krygsmachten belegerd en de belegering en stormen wel ses maanden uyt stonden, maar geen ontset van de christenen krygende omdat inlandse oorlog hadden, wierden sy verraaden, synde genoodsaakt de plaatst te verlaaten in het jaar 1522.

De capel is ruym en locht gebouwd en wel onderhouden, de hoogen altaar is in het begin deser eeuw nieuw opgebouwd door den heer van Wassenaar als alhier ridder geslaagen was en landcommandeur geworde. Deselve is van eykenhout, op verschyde zuylen met snywerk opgebouwd en versierd met het wapen van Wassenaar. Boven aan in dit choor hangen verschyde wapenschilden van edelen die alhier ridders geslaagen syn geschilderd op ronde borden. Voor den steenen drempel kort voor den altaar legt een blaauwe serk met een ridder daarop gesneden waaronder staat:

Sepulchrum Rd. admodum et gen: D.
D. Matiliani (Maximiliani?) ab Eynatten: Com:
Prov. qui obiit 8 octob. A° 1512 re-
novatum per gen: D. Joèm ab Ey-
natten. O. T. com. in Seestorf A° 1644
obiit hic 2 May A° 1648.

In het midden des choors na het westen tegen den tweeden

Digitized by Google

drempel twee groote gelyke serken (1) tegen malkander gelegen op welke ten noorden twee gebroederen in wapen en mantels uytgesneden leggen, waaronder staat:

Hier ligt begraven den eerwerdich her
geistlichen Heer B. Winât van Moe-
lebach genaemt Breil lât comendeur
der Balie Biese Duiths Ordens, der
sterf ano 1554 den 5 Janvarii
unde Jochim van Moelebach genât
Breil breuders sterfft a° 1545 dê 3 September.

Op den anderen zerk daar tegen ten suyden legt een ridder als voire waaronder staat:

Goier (2)	Hier ligt begravê der Erwerdiger Edle	Oy
Witthein (3)	und strengen her, Johan van Goier	Artbach
Palant	Theutz ordens der Balleii Biessen	Collaert
Kriekebeek	Lant compthvir, der starb A°	Haeften
	1572. den 24 Augusti. bitt Gott voer die seele.	

In den cruys of L Vrouwe capel tegen het suyden staat een verheve tombe tegen den muur waarin een witten marberen gesneden ridder voor een crucifix is knielende waaronder staat:

D. O. M.
et piae memoriae S.
Siste hospes
Frambachius Boeck a Lichtenborch genere
et virtute illustris, hic jacet
qui magni ord. Teut. balliviae juncetanae
commendator provinc. dns in Gemert
Groutray (4) et S. Petri Foro dum viveret fuit
Sed heu fuit, disce fatorum leges
Tu quoque quod es(t?) eris abi hospes

---

(1) In den rand: „in myn memorie staat: voor den trap na den altaar 2 serken".
(2) of Goir. (U.)
(3) lees Witthen. (U).
Deze namen stonden op de zerk onder de 8 wapenkwartieren. (U.)
(4) Gruytrvde. (U).

Digitized by Google

Et piis manibus bene precare
Obiit anno CIƆIƆCV.XVI Kalend Decemb. aet suae LIX
Admod. reverend et generos. D. Edmundus Huyn
ab Amstenraed ejusd. ord. commendator provinc. p.

In de selve capel tegen den westmuur staat een groote blaauwe serk in den muur met een ridder in harnas en mantel ingesneden, waaronder staat

. . . . . der Ehrw. Edl. und
gestr. heer H. Henrich và Ruyschenberg dieser
Balleiè Landt comptheur so starb in jaer 1603
den 30 thag Merst, bidt Godt voer die seel.

In St. Luciae capel staat op een zerk

Hic jacet D. Adrianus baro de
Cortenbach vice comes de Furen et
Dusberg ord. Teutonici eques et commē
dator in Beckefort Sac. Caes. Ma^tis^ colo-
nellus et praefectus generalis
vigiliarum qui obiit in expeditione
contra regem Sueciae in Carts Pome-
raniae oppido anno 1630 15 Sept.

Aan de noord syden der kerk hier tegenover is *(in)* de St. Joris capel, legt een serk met een ridder daarop waar rondom met seer ouden letteren staat:

Hier ligt begraven her Geurt van Strythagen
Land commandeur der Balley te Biessen duyth-ordens ende reparator
deser capeller die storf
anno XV^c^ en 36 den 21 January bidt voer dy zeel.

Daar tegen een serk met het wapen des geslagts van Berchem synde drie staande balken (1) waaronder staat:

(1) Palen (U).

Digitized by Google

Hier ligt begraven der
Eerwerh. Arnoldt van
Berchem D. O. Ritter und
Compthuir su Berckevoert (1)
die starf den 21 February
1617.

In de suyd capel na by het choor hangen de Landcommandeurs haar namen in ☐ tegen de westmuur, dat de heele muur in de breete beslaat, te sien uyt de bylaag synde de ware afbeelding.

---

(1) Beckevoort (U).

Digitized by Google

H. Dedrich von Guldenhempt	H. Matt. von Frankefort Lant Commâdeur der Neder Landen 1271	H. Herman von Rickle Landt Comandeur der Neder Landen 1272	H. Niclaes Heer von Horn Landt Commandeur der Nederlanden 1278	H. Dedrick von Horst Landt Comd. der Neder Landen 1284	H. Dedrich von Wevelkoven Landt Comd. der Neder Landen 1295	H. Wolter von Papenhoven Landt Comând. der Nederlanden 1302
H. Dedrich heer von Hollandt Landt Comâd. der Nederl. 13.7	H. Geraerdt Heer Loen, Landt Cômandeur der Nederl. 1322	H. Ruttier von Kaudenbergh Landt Comâd. der Nederl. 1334	H. Johan von Honhorst Landt Comâd. der Neder Landen 1328	H. Geraerdt von Printhaegen Landt Comâd. der Neder Landen	H. Hendrich von Rodorff Landt Comd. der Balleye Alten Biesen 1340	H. Conraedt von der Koulen L. Comd. der Baley Biessen 1348
H. Conraedt von Franckenfort Landt Comd. der Baley B. 1351	H. Rutgier van Vrimershem L. Comd. der Paley Biessen 1358	H. Reiner Hoen von Hoensbroich Landt Comd. der Nederl. 1363	H. Hendrick heer van Leuvenbergh Landt Comd. der Baley B. 1372	H. Hend. von Hausen Landt Comd. der Baley Biesen 1410	H. Ivo von Cortenbach Landt Comd. der Paley Biessen 1434	H. Dedrich von Bettgenhousen Landt Comd. der Baley B. 1440
H. Matt. von der Straeten L. Com. der Baley Biessen — 1460	H. Niclaes von der Dussen L. Comd. der Neder Landen (?) 1467	H. Johan von den Velde Landt Comd. der Baley Biesen 1481.	H. Geraerdt heer Sombreff L. Comâd. der Baley B. 1482	H. Johan von Herck Landt Comdr. der Baley Biesen 1503	H. Mathiliaen von Eynatten Landt Com. der Pal. Biesen 1512	H. Geraerdt von Streydthaegen Landt Comdr. der Baley B. 1536
H. Weynandt von Breiel Landt Comd. der Baley Biessen 1554	H. Johan von Goer Landt Commandeur der Paley Biessen 1572	H. Hend. von Reuysenbergh Landt Comd. der B. B. 1603	H Frambach Bock von Lichtenbergh Landt Com. der B. B. 1605.	H. Emundt Huyn von Amstenraedt Landt Comd. der Baley B. 1634	H. Godtfriedt Graeven von Huyn undt Gleen L. Com. der B B. 1657	H. Emundt Godtfriedt von Bocholt L. Comd. der B. Biesen 1690
H. Henrich von Wassenaer Landt Commandeur der B. Biessen 1709	(1)					

Digitized by Google

Voor het inkome een poort seer vol beeldwerk en loofwerk daar regt over de straat in den boomgaard lans de wal na de Boschpoort alles rondom in muure, alsook na de Maas na welke sy het gebouw staat, dat groot is (1).

De Land-Commandeur stelde 5 priesters tot de dienst die een kruys drage (2).

Het klooster van de Sint Anthonis Heeren

staat aan de linkerhand van de Landcommandery, achter tegen den wal aan de Maas en komt voor met een straat op de Bosstraat uyt die den naam daarvan heeft. Desen regel is in het jaar 1236 alhier gekomen. De kerk heeft aan den voorgevel twee toorens alle van grauwe steen in het jaar 138. eerst voltrocken. Het heeft een groote huysinge met een hof agter tegen de wal, alles in muuren omslooten van grauwe steenen. Het eyland in de Maas dat daar agter gelegen de griend genaamd is, behoord hier ook aan. De St. Anthonis heere syn heden ses in getal. Dit klooster heeft in de beleegering veel geleden, door de kogels die over de bres van de wal kwamen gelyk heden in de gemelde gevel en toorens genoeg te sien is.

Het klooster der P. Jesuïten

gestaan tegen de Breestraat, recht over de Hondstraat is in oude tyden de huysingen des geslacht van St. Lambertus die daarin ook gebooren is en so alhier verders onderrecht wordt, so sinds Dagobertus, Koning van Oostrik (3) alhier by de selve gehuysvest hebben. Dese wooninge is in laater tyden aan andere menschen gekomen en in klyne huysen veranderd. Men siet aldaar nog een overblyfsel van een ouden bouw tegen de straat, welker steenen

---

(1) Na hem kwamen nog Damianus Hugo baron de Schoenborn 1707—† 1743 19 Aug. — Ferd. Dam. Henr. baron von Sickingen d'Ebernburg † 3 Mei 1749. — Wirich Leopold van Steinen, baron van Scherffen en Kessenich † 29 Juli 1766. — Kaspar Anton baron von der Heiden, genaamd Belderbusch † 1784. — Frans Jos. Jan Nepomucenus Fidelis von Reisach nog 31 Dec. 1799. — von Kerpen de laatste (U).

(2) Met potlood op het einde (U).

(3) Austrasie (U).

Digitized by Google

en dikke muuren geen klynen blyk van oudheid vertoond. en van agter met graauwe steenen vernieuwd is na den hof toe. De eysere ankers boven de vensters in den muur syn.

D. S. L. R.

Dat wil verbeelden

Domus Sancti Lamberti Reparata

en daaronder staat

1688.

Binnen de bovenkamer deses voorschreven bouws staat het uytgesneden borststuk van St. Lambertus waarboven staat dit jaartal

sanCtVs LaMbertVs
hVIVs æDIs
eX proprIetarIo patronVs (1)

Onder het afbeeldsel staat

D. Lamberto hic nato
A° 735

Boven de schoorsteen hangd de schildery van den eersten P. Jesuiet die alhier gekomen is, waar boven staat:

P. Henricus Dionysius
1 e Soc^te Jesu
Trajectensium apostolus
obiit 8 Novembri A° 1571.

Hy legd begraven by de kruys-broederen, alwaar syn grafschrift te leesen is.

De twee schoolen, daar de Paters de Rhethorica en poesis aan de jeucht onderwysen is de capel van St. Amandus geweest, in syn tyd bischop van Maastricht, gesticht aldaar door Koning Dagobertus bovengemeld. Het heeft van buyten nog syn oude gedaante omtrent 16 roede lang. Tegen den muur buyten aan den hof is syn afbeeldsel in steen boven de toegemetste deur synde een borststuk staande in een nis.

En nademaal alhier verscheyde koninge der Franke gewoond hebben als sy aan de Maas afgesakt syn so meent men, dat dit gebouw als ook het vervolg der huysen ten westen haar hof soude geweest syn.

---

(1) 1689 (U).

Digitized by Google

N.B. Het hof van Dagobert kwam tot tegen het lantaire straatje synde de westsyde. Nadat Parma dese stad in 't jaar 1579 ingenomen had, heeft hy daarmede 6 Jesuieten hier ingesteld, en tot hulp der fondatie gegeven twee canonikxdyen van St. Servatius, synde in die tyd twee sterk (?) gegeven door Philippus den 2 met toestemming van Paus Gregorius de 13, welke twee canoniksdyen kwamen open te vallen in de maand der vergeving des Konings, de namen der personen in wiens plaads sy de prebendens verkregen syn Duyts en Fabry, op welke twee naamen sy nog van het capittel van St. Servaas haar twee prebendens trecken. De kerk en klooster is daarna in 't jaar 1611 begonnen. Van buyten heeft de kerk een cierlyken gevel van grauwe steen met pylasters opgebouwd, waarop staat 1626 en is gewyd ter eeren van St. Pieter en Paulus. In deselve is niets opmerkens te sien, is ruym luchtig van binnen opgebouwd, als ook het klooster, met fraayen hovingen. Sy hebben een groote school voor de jeugd haar getal is.

In het jaar 1638 syn sy om het verraad dat op Maastricht aangelegd was, de stad ontsegt omdat eenige uyt de haaren genaamd Pater Philippus Notting, Gerardus Pasman, met den rector Baptista Boddens daar deel in hadden, na welke tyd haar kerk by de hervormde waalse gemeenten gegeeven is tot den godsdienst te doen, totdat sy in het jaar 1673 onder Vrankryk wederom alhier binnen gekomen en in vollen bezit gekomen syn en tot heden gebleven.

Het klooster der Augustinen.

Volgens de onderrichting der paters aan my gedaan hebben eerst haar klooster gehad op een grond die haar toebehoorden, Haashelt genaamt dat is soo veel als Haselhout omdat aldaar veel wilde boschen en haeselhout stont, daar naderhand een samen wooning gekomen is en tot een plaats aan gegroeyd nu Hasselt genaamd, van waar sy in 't jaar 1254 eerst tot Maastricht syn overgekomen en haar klooster gebouwd hebben op het eynd der huysinge van de Brugstraat ten noordoosten by de Maasbrug en in later tyden hebben sy desen grond verlaten omdat beloften aan haar met het fonderen alhier gedaan niet volbragt wierden en syn wederom na haar voorige plaats overgegaan [1] en daar ge-

[1] Onjuist, zie o. a. Publications dl. XXXI (1894) p. 35 en volg.

Digitized by Google

bleven tot het jaar omtrent 1612, wanneer sy haar klooster en kerk gebouwd hebben, daar het heden staat. In het jaar 16(60) (1) hebben sy haar klooster en kerk hierop herbouwd en veranderd gelijk het nu is. De voorgevel die met gebacken steen doorwerkt met witte lysten, festoenen en beeldwerk sierlijk opgebouwd is, staat op de Box (2) straat. De kerk, die van binnen rondom met eykegestoelte met snywerk versierd is en ruym genoeg opgebouwd, heeft met het verleggen en veranderen haar oude serksteenen verlooren (3) en het eenige dat daar nog te sien is syn drie schilderijen van E. Quellinus, daar het altaarstuk boven de twee die op syde staan uytsteekt. Het klooster is ruym en groot, heeft syn uytgang in het Marie straatje (4). Boven heeft een bibliotheek en achter het klooster is een klynen hof. Het getal der geestelijken is tot dertig.

De landcommandeur heeft haar de gevel gegeven, was toen Wassenaar (5). In de bibliotheek syn onder andere 13 foliante met een klyne gottise letter geschreven geintituleert asinus ad lyram is een St. Theunisheer geweest (6).

---

(1) In den rand: Watte voor een capelleken onderhoorig aan 't capittel van O. L. V. is afgebroke". — Het kapelletje van O. L. Vrouw luttelre (de mindere) of ten Oeveren. (U.)

(2) Bok- (U.)

(3) „De Serke van het oud Capell" staat in den rand.

(4) In den rand: „80 jaar vernieuwd" (*voor* 80 jaar vernieuwd?) (U.)

(5) Het was Godfried Huyn van Geleen, zie hiervoor. (U.)

(6) De beknoptheid van uitdrukking mist hier niet haar vermakelijke zijde. Die pater, welke het handschrift vervaardigde heette Servatius de Geerdingen en betitelde zijn werk asinus ad lyram, hij was kanonik-regulier van de Antonieten en praeceptor of overste in 1665. Volgens een aanteekening, door mij in de Maasgouw, jaarg. 1889, p. 41 gepubliceerd, bevat dit werk 10 deelen. Ook vervaardigde hij veel schilderstukken voor verschillende kerken te Maastricht. Zie hier de aanteekening:

Servatius de Geerdingen e perantiqua familia de Limbourg (sic), Mosae Trajecti natus, fuit domus ordinis sancti Antonii canonicus regularis et praeceptor sive commendator anno 1665. Eluxit mira assiduitate, patientia et ingenio in elucubratione sui operis decem voluminum in folio manu propria compilando et conscribendo cui erat titulus asinus ad lyram. Deinde plurimae picturae mira arte delineatae novi Testamenti et historiarum, variisque Ecclesiis hujus civitatis dono datae, illum filium Apellis fuisse demonstrant.

De cataloog van de bibliotheek der Augustijnen, zeer goed ingericht, een fraaie leeren foliant, werd door mij gevonden in een mand met oude preeken en boeken enz. op den zolder der pastorie te Heer, waar hij jaren onopgemerkt bleef.

Digitized by Google

Het klooster der Bygaarden (1)

staat tegen de Witmakers-straat, op desselfs grond stond te vooren een capel behoorende aan 't Capittel van O. L. V., waarom dit klooster nog jaarlyks moet uytkeeren een belasting van vyftig vaten koren aan een capellaan die uyt het geslacht (?) is van twaalf jonge gesellen die alhier woonden, en een priester hadden om voor haar den dienst te doen (: synde linde wevers van haar handwerk) by bovengenoemde Capittel voor haar gesticht. Dese paters Bygaarden, hier ingekomen, hebben daarna de wevery voor haar gerief gedaan omtrent de veertig jaaren nog maar geleden, waarom sy heden nog den naam wevers dragen, gelyk in andere steden. Gramaye in „Antwerp. lib. 2, Cap. VI" Bogardorum, sive ut ipsi vocant Beggardorum (: qui laici olim et fere textores erant:) de kerk is klyn, maar het klooster met synen hof is redelyk groot, de paters die twee en dertig sterk syn, hebben haar school voor de jonkheyd en syn van den (2) regel van St. Franciscus. In de oude muur aan de straat staat met ankers in den muur 1620 (3). De muur aan de kerksyde is vernieuwd boven welker poort staat dit jaartal

CoLLaVDate trInItateM. (4)

Het klooster der Kruisbroeders

noemen sig canonici regulares der ordre van 't H. Kruys. De kruysbroederen syn volgens haar opgeeve en uyt haar oude schriften aan my gedaan in het jaar 1435 van Luyk alhier eerst overkomen, en hebben in dat jaar haar kerk en klooster beginnen te bouwen staande aan de linkerhand als men de Brusselse straat na de poort opgaat agter af op een hoogte hebbende syn steene poort tegen de straat. De kerk is van graauwe steen en lucht gebouwd ruym en groot. Als men voor den hoogen altaar staat is aan de linkerhand een serk, waaronder so onderrecht word den eersten Pater Jesuit, die syn ordre in de stad gebragt en weder opgeregt heeft, begraaven legt, waar boven tegen de muur een klyn swart bord met een lyst hangd daar met goude letteren op staat:

---

(1) Begaarden.
(2) 3de regel.
(3) Men ziet nog: 2. 16.
(4) 1707.

Digitized by Google

Henricus Dionysius hic tumulatus Jesu
Nobilis excellens religiosus erat
Divini Verbi doctor clarissimus idem.
Qui vigil hac Gusias arcuit urbe faces (*lees: faeces*)
Qui legis haec da vota Deo et deposce quietem
Defuncto et mortis sedulus esto memor
Obiit Anno Dñi 1571 Die 8 novemb.

Het klooster is groot en ruym gebouwd met een grooten vierhoekigen hof.

Het klooster der Minre-Broederen.

(Siet hiervoor (1) by het magasyn).

Dit klooster is gebouwd by de oude St. Pieterspoort int jaar ..... dog nadat sy verjaagt syn, na het verraad waarvan by de inneemingen geschreven sal worden, is het met het begin deser eeuw tot het masasyn genomen, gelyk het tot heden nog gebleven en deftig met oorlogs gereedschappen versorgd is. Sy hebben daarna nog lang dienst gedaan in een capelleken dat tuschen het magasyn en de St. Pieterspoort (2) en de broederen weder toegelaaten synde alhier in de stad klooster te houden hebben daarvoor onder veele gaaven den hof van het gouvernement verkregen in welken hof voortyts was de schutterijdoele van het musquet, gestaan tegen den ouden muur der stad ter rechter hand als men de oude Tongersche poort doorgaat, daar sy een schoon klooster met een ruymen vierhoekigen hof gebouwd hebben met een schoone kerk seer licht en bouwkundig gemaakt, staande op groote blaauwe steenen suylen. Deselve is fraay met snywerk verciert, als ook den orgel, meest alles door de broederen der orde gemaakt en is in het jaar 1703 volbouwd. In dese kerk staat een L. V. beeld, waarvan geschreven hebben (: so my de broederen onderrecht hebben:) Wadingus, annales Frater (lees: *Fratrum*) Mino-

(1) Is volgens aanwijzing van den schrijver zelve, hierna geplaatst.

(2) Ten Z. Westen van de kerk, men kon er voor eenige jaren nog een geschilderd plafond zien, blauw met wolken en sterren. In 1673 en volgende jaren diende dit vertrek tot kapel, zie Publications dl. XXXI, p. 19 en het artikel van M. J. van Heylerhoff in Annuaire du Limbourg 1830 p. 124. In 1673 waren zij weder in de stad toegelaten door het toenmalig Fransch bestuur (U).

Digitized by Google

rum en Tielmannus de miraculis Beatae Mariae. In den refter, die groot en wel gebouwd is, staat aan het hooge eynd een crucifix, waarboven staat dit jaartal.

DeCIMa tertIo oCtobrIs
(onder staat:)
in hoc Refertorio primo edebant
(dat is)

den 13 October 1703 aten sy voor den eersten maal in desen Refter. Het getal der broederen is in het geheel 38.

(De kap van kerk en klooster is alleen hout, de steenen syn uyt hare gront gebakken van de gront) (1).

De celle syn alle overwelft en de steene syn op en uyt desselfs grond gebakken.

Het klooster der Capucynen.

Dit klooster staat in de straat die na haar den naam heeft en het komt agter in de Bogaarde straat uit tussen de Cupucine- en Bogarde straat.

Op desen grond heeft te vooren gestaan de capel van St. Laurentius. Het is gesticht uyt gemeene gaaven in het jaar 1611. Boven de buyten poort staat aan de straat het wapen van Maastricht met volgende opschrift in een graauwen steen gesneden, waaronder staat

D. O. M. ET ORDINIS S (2)
S. P. Q. MOSAE TRAJECT: FUNDUM
MONASTERII DOMIBUS PUB. PECUN:
COEMPTIS ET DERASIS D. D. 1611.

Dit klooster is met paters beset die van Parys overgebragt syn nadat het verbouwd was. Als men de poort doorgaat heeft men aan de linkerhand den ingang des kloosters recht toe. De voorgevel of west der kerk en daar lang ter rechterhand recht uyt is den gang agter uyt in den Bogaarde straat. De kerk is in het jaar 1615 gebouwd door den graav van Flodorp (3). Desselfs wapen

(1) Dit met potlood.

(2) Ordinis saluti *missa hien?* (U.)

(3) Lens heette hij, maar hij voert het wapen dezer familie, drie kappen 2—1, als hartschild in het wapen van de familie van Flodorp: 1 en 4 vier dwarsbalken, 2—3 een her. lelie.

Digitized by Google

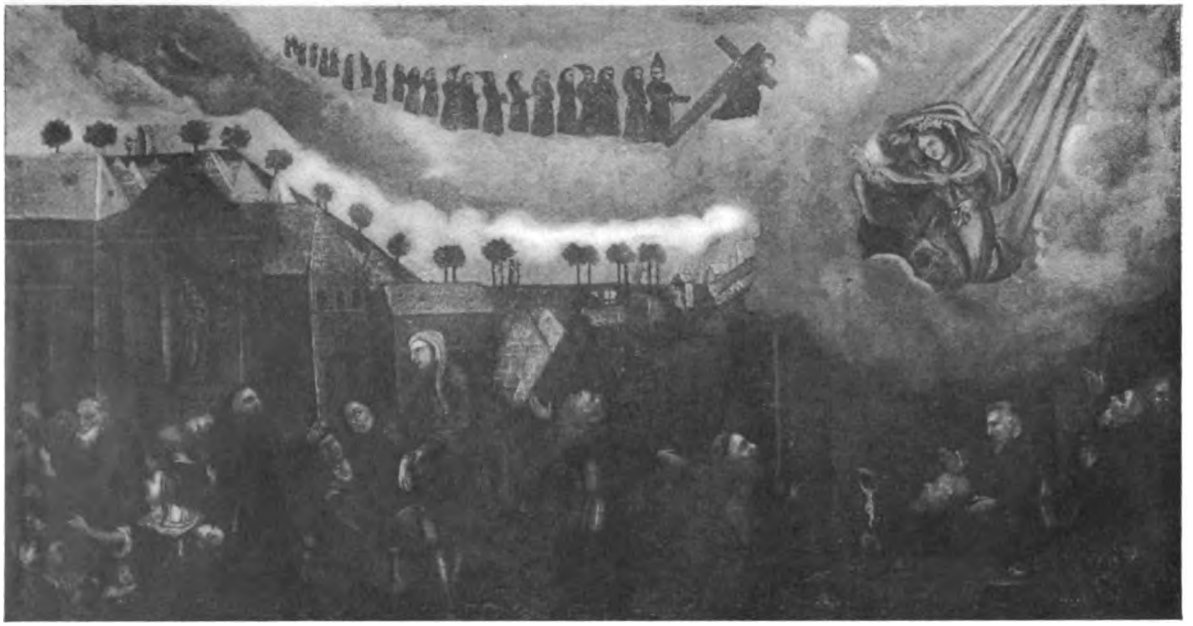

Schilderij tot omstreeks 1883 gehangen hebbend in de kerk van St. Servaas, daarna zeer geschonden, in 1906 hersteld door den Z Eerw. Heer M. H. G. HUSTINX. Deze schilderij stelt voor de zelfopoffering der Capucienen te Maastricht in 1633.

In den linker benedenhoek is een edelman of magistraatspersoon met zijn vrouw afgebeeld, de overige personen op den voorgrond zijn kloosterlingen en kranken door hen bijgestaan.

Digitized by Google

Digitized by Google

staat met bovengemeld jaar daaronder op blaauwe steen in het opperste van den gevel ingemetst. In het jaar 1680 is deselve afgebrand.

Dese kerk heeft niets opmerkenswaardig. Het klooster is redelijk groot. In het pand hangen de volgende vaarsen in lysten:

Als Maestricht door de pest seer jammer wierd geschonden
So syn dees mannen strax in liefde g'heel verslonden
En hebben met het kruys, met leven en haar bloet
De stadt van pest verlost, siet wat de liefde doet.

En verder:

Dat droevig weengeschrey dat stadich bitter kermen
van menich brandend hert doet ons haer ziel ontfermen
als ieder om 't gevaar sich stelde op de vlucht
waren wy al te saam voor Pest noch dood beducht.

F. P. Angelinus van Loven (1) praed(icant) † 5 Juni 1633
Hij brand in pest wel 7 dagen
doch voor den mensch blyft sorge dragen
hy preeckt, hy bicht, (2) troost in den noodt
versterkt de ziel met hemelbroot.

F. P. Arcenius van Gendt Pred: † 3 Aug. 1633
De liefde doet hem branden
en vliegen naar Maestricht
hy stelt syn siel te panden
loopt in des doode schicht.

F. Balthasar, Mechel: cleri (3) † 2 Sept. 1633
Myn bloeyend jeuchdich leven
wil ick met bleydschap geven
ten dienste van myn naesten
gaan ick de doot verhaesten.

---

(1) De Capucienen worden genoemd met hun kloosternaam en hun geboorteplaats (U).
(2) d. i. hoort biecht (U).
(3) Mecheliniensis clericus, was nog geen priester dus (U).

Digitized by Google

F. P. Cyrillus van Landen stationarius van Brussel † 3 Sept. 1633.
'k Laat Brussel met syn glorie
als Maastricht komt in nood
daer sterven myn victorie
'k soeck 't leven in de doodt.

F. P. Alexius van Hal praed. † 6 Sept. 1633
Ick sien myn broeders jaegen
naar de martelie croon
ik wil myn lyf ook waegen
voor dus een hooger loon.

Onesimus van Brussel, March: de Lede, Pred: † 11 Oct. 1633
Seer edel van geslacht
groot minnaar van de deucht
veel sielen heeft gebracht
tot Hemels eeuwig vreucht.

F. P. Marcellus van Brussel, Pred: † 25 Oct. 1633
wanneer de slindend Pest haer vlammen quamp te braecken
ded ik in tegendeel myn liefde vlammen blaecken
sulcks tuyght dit teere kint, hetwelck ik voor den loop
van negen maenden trok uyt smoeders schoot ten doop.

Dese versen syn ter eeren den Paters gemaakt in het bedienen der besmetten, in de Pest gestorven, waarvan hier meer sal volgen, en omdat dese te swak waren syn, haar verschyden uyt haar ordre van andere steeden toegesonden tot hulpe in den benaauwden tyd, wanneer F. Marcellus van Brussel bovengenoemd een hoog swangere vrouw bediende, die onder syn handen kwam te sterven, het kind nog levend afhaalde en doopten. Twee roode kruysen die dese Paters tot een teeken droegen als sy de besmetten bedienden hangen nog in het klooster. Dit klooster is ruym en groot genoeg met een grooter vierkanten hof, waar agter een huysing staat, daar de Paters die besmet waren huysvesten en dienst deden om het klooster niet te besmetten; en de Paters die de besmetten dienden hadden agter af haar wooningen in een huys staande tegen de wal, heden hoog-Vrankryk genaamd. In

Digitized by Google

den hof heeft een groote note boom gestaan, waaronder de Paters, die in de pest gestorve ware begrave syn, die met de tyd uytgedaan is (1), en die plaats is nu (2) waarboven drie roode kruysen staan, op welker dwers houten staat:

Praetiosa in conspectu Dò ni mors s'orum ejus (3)

Daaronder staat in de midden het beeld van St. Rochus waaronder staat S. Roche O. P. N. en aan wedersyden het volgende:

illi viri miseri-
cordiae sunt quo-
rum pietates
non defuerunt
Eccle: cap: 44. v: 10.

corpora ip
sorum in pace
sepulta sunt &c.:
nomen eorum
vivit in genera-
tionem et
generationem
ibidem v. 11.

Het opengaand, hecken hieronder heeft in het midden een kruysken waarop staat

o
pietas.

Midden in den kruyspad van dit hofken staat een groot kruys, waarop aan de zuydsyde staat het volgende jaartal

O! SaeVIente LVe DILeXere proXIMos

aan de andere kant tegen 't oosten

MInIstranDo pestIferIs hVIVs VrbIs eXtInCtI.

De bedden syn klyn en met verschyde bloemen beplant aan welker eynden roode kruysen staan in het jaar 1731 vernieuwd ten getal van twee en dertig waarop met witte letteren de naamen staan der Capucynen, die in de pest gestorven en alhier begraaven syn met het jaar-tal daar by. De naamen syn volgende:

---

(1) Aan den voet der bladzijde in potlood: den noteboom is na den brand den altaar van gemaakt.

(2) niet ingevuld, doch lees: „een hofken" of iets dergelijks, zie het vervolg. (U.)

(3) Praetiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus (U.).

Digitized by Google

1633

P. Angelinus. Lovan: 5 Jun.
P. Arcenius. Gand: 3 Augusti.
P. Eustachius Brux: 2 Sept.
F. Balthasar. Mechel: cleri: 2 Sept.
P. Cyrillus. Landav: 3 Sept.
P. Alexius. Hollens: (1) 6 Sept.
P. Laurentius. Hagiens: 17 Sept.
P. Nisephorus. Lingan: cler: 21 Sept.
P. Bernardinus. Cortr: 25 Sept.
P. Franciscus. MR. (2) Antv: 25 Sept.
P. Gratianus: Trudon: idem.
P. Laurentius. Grav: idem.
P. Anacletus. Brux: idem.
F. Hubertus. Antw: Laic: 27 Sept.
F. Bonifacius. Furn: Laic: 5 Oct.
P. Vincentius. Cortr: Laic: 8 Oct.
F. Silvanus. Furn: Laic: 8 Oct.
P. Justinus. Antv: idem.
P. Onesimus (: de Lede:) Brux: 11 Oct.
F. Bavo. Gand: 12 Oct.
P. Antonius. Brug: 17 Oct.
P. Marcellus. Brux: 25 Oct.
P. Germanus. Tong: 25 Oct.
F. Ivo. Cortr: Laic: 31 Oct.
P. Bertinus ex Steenvoort: 10 Nov.

In dit jaar sy(n) 17000 (?) menschen in dese stad gestorven, so borgeren als krygsluyden die door dese paters bedient sijn.

1664

F. Rumoldus. Aolst (3): Laic: 12 Oct.
P. Germanus. Thenens: 17 Oct.

1669

P. Benignus. Antv: 17 Juny.
P. Gysbertus. Traject: 24 Juny.
F. Renerus. Lyran: Laic: 26 Jun.
P. Bernardinus. Oosterw: 30 Juny.
F. Michael. Trud: cler: 16 Jul.

Behalve dese voorschreven naamen, so vinde in haar doodlyst der Pest acht volgende naamen der Broederen die alhier begraaven syn, dog de kruyssen weggeraakt synde, syn mogelyk geen nieuwe gesteld omdat de plaatsen met de tyd vergeeten syn.

1623.

P. Marck: pred: Brux: 5 August.
F. Norbertus. Antv: Laic: 7 August.
F. Cornelius. Cort: 9 August.
F. Chrisostomus. Auden: Laic: 22 August.
F. Peter. van 's Bosch: 23 Aug.
P. Fulgentius. Brux: pred: 23 Aug.
P. Emanuel van Brussel: 13 Oct.

---

(1) Lees: Hallensis. (U.)
(2) Martyr. (U.)
(3) lees: Alost(ensis). (U).

Digitized by Google

1630.

F. Lucidus. Brux: 24 Octob.

Aan de rechterkand van het hecken buyten dat hofken staat een pomp, waar boven, onder een geschilderd doodshoofd staat

O! mensch pas op die doot
op Godts oordel swaer, dat het
al sal komen in 't openbaer.

Ter rechter syde in een raam agter een glas staan op papier geschreven volgende vaarsen ter gedagtenis der Pest.

D. O. M.

Quisquis ad hunc sacrum transis e Floribus Hortum
Siste tuos gressus: nam tibi pauca volo.
Hasce Cruces cernis? cernendoque scire peroptas,
cur habeat tantas hortulus iste Cruces.
In promptu causa est, tot sunt ibi membra Virorum
condita quot positas conspicis esse Cruces.
Signa Crucis sunt Signa necis, sunt Signa Triumphi,
quem pius e tristi Peste revexit amor.
Hi, dum saeva Lues totum (1) hanc invaserat Urbem,
non timuere Luem, nec timuere necem;
sed Crucis armati signo, Christique calore
succensi vitam sponte dedere suam.
Quis non miretur tantae pietatis amorem,
quo, vel teste Deo, grandior esse nequit?
Nec male, quod jaceant ornato Floribus Horto,
Seraphicos Flores, Flores subesse decet.
An Flores hos nosce (2) petas? Onesimus illos
inter erat, clarus sanguine, dives opum.
Namque erat illius De Lede Marchio Frater,
hoc dixisse sat est, Marchio frater erat.
Si Lede invertas Dele est, Delevit uterque
hostes iste sui Regis, at ille Dei.
Fortiter iste cadit bellum pro Rege gerendo;
clarius hic cecidit bella gerendo Dei.

(1) totam (U).
(2) nosse (U).

Digitized by Google

Scilicet infectis, dum vitae pabula prebet,
eripiens animas faucibus, Orce, tuis.
Haud aliis minor ardor erat, nam quisque studebat,
omnibus optatam ferre salutis opem.
Sed dum pestiferos incumbant quosque juvando
ipsi pestifere (1) succubuere neci.
O pietas! o Summe Deus! quo ducis amantes,
dum tuus illorum pectora tangit amor?
Felices animae, Christi perjistis amore,
ut perjistis atrox fugit ab Urbe Lues.
Vos dedit in funus pestis, sed funere vestro
haec Urbs a tristi funere rapta suo est.
Victrices animae quis vos quis laudibus aequis
efferat? In Caelis efferet ipsi Deus.
His quantum debes tu mente revolve Viator
quos, ut tu vivas, occubuisse vides (2).

Dese versen syn gemaakt door Pater Ferdinandus van ter Vuuren, als alhier gardiaan was, na onderricht ben, hetgeen ik alhier vertaald heb. Het getal der Paters is tot ses en twintig.

D. O. M.

Al wie tot dit Blomhof syn treden komt te setten,
staat maar een weinig stil, hier is wat op te letten
daar siet gy die kruyssen staan; en naarstig daarop let:
de antwoord is gereed: hier leggen soveel Lycken
als gy hier kruyssen teld, die boven 't Lichaam prycken,
't syn teekens van de dood en rechte zegenpraalen
van Godvrucht en van Liefd' haar kwam de pest te haalen,
dies, als de straffe Pest was in de stad gevallen
so gingen sy de dood en Peste tegen brallen
gewapend met het kruys en in christelijcken brand
ontstoken, stelden sy daar voor haar leeven dus te pand.
wie en staat er niet verbaasd voor sulk een Liefdsgeval
die na Gods getuygenis geen grooter wesen sal.

---

(1) pestiferae (U).

(2) De twee eerste regels waren bekend aan M. J. van Heylerhoff, zie zijn Ms. de Sepulchro St. Servatii etc. op de stadsbibliotheek en Publications . . . . de Limbonrg XXXI, p. 92 (U).

Digitized by Google

Sy leggen dan met rechte vercierd in desen Hof
de een Bloem de ander dekt, vereeuwigd sy haaren Lof.
Wild gy dees bloemen kennen, Onesim legd by haar,
een groot magtig Edelman gekend int openbaar,
syn Broeder den MARQUIS DE LEDE, stadsbehoeder,
het is genoeg gesegt den Marquis was syn Broeder
als gy LEDE keert is het DEEL, DEEL hij ook had
in synes Konings gunste, en dees dat hy God besat,
de een die valt kloekmoedig voor syn aardsen koning
en dees in Gods besoek, verkrijgd een beter woning,
terwyl hy de sieken helpt, het noodig voedsel geeft
en haare siel besorgd, die haar door de Pest begeeft.
De anderen haer Liefd' niet minder was ontsteken
tot afweer van de Pest, by haar was geen gebreken,
maar sy hebben tot het laatst de menschen bygestaan
totdat de felle Pest, haar ook heeft aangedaan
o godvrucht! Groote God! hoe ver dat de liefde blaakt
van de Uwe als uw liefde haaren boesem raakt
geluckig Zielen door de Liefd' Christi neergeveld
door uw is dese stad van den wreede pest hersteld;
de Pest gaf u wel de dood, dog uw dood heeft gemaakt
dat dese stad heel van de pest verlost, is vrijgeraakt.
Zielwinnaar wie sal uw behoorlyk lof toe brengen.
God voor syn hemels Throon die salte (1) uw gehengen.
Komt Wandelaar kend dank en denkt eens in uw gemoed
aan dese verstorven Schaar, die uw nu leven doet.

A. V. B.

(Op een afzonderlijk blad papier staat de volgende schoonere vertaling van dit vers, met een andere hand geschreven).

Al wie tot dezen hof van heil en bloemen gaat,
Hij stae een weinig stil en lette op 't geen' er staat;
De kruisen, die hy ziet en wenscht door 't zien te ontdekken,
Waar zoo veel kruisen in dit hofje toe verstrekken?
Hier zijn in d'aarde zoo veel lijken neèrgelecht,
Als kruisen in deez' hof ten blyk zyn opgerecht;
't Zyn teekens van hun doot en Zegepraal, bekoomen

(1) lees: sal et.

Digitized by Google

Als zy (door liefde) van de pest zyn weggenoomen;
Wanneer de wreede pest was in de Stadt gebracht,
Zy hebben nog de doot nog ziekte niets geacht,
Maar tot den menschen hulp, door Christus min gedreven
(Gewapent met het kruis) hun leven opgegeven:
Wie ziet deez liefde en trou niet met verwond'ringe aan
Naar Gods getuigenis geen grooter ooit gedaan!
Een bloemhof kan met recht een tombe aan hun verstrekken;
't Betaamt deez bloemen met gebloemte te bedekken:
Wenscht hy te weten? Wie hier by hen ligt? 't is bloet
Vermaert door adel, 't is Onezim ryk van goet
En schatten, de Marquis de Lede was zyn broeder;
Dit is genoeg gezegt hy was een trouwe hoeder:
(Indien ge Lede keert 't is Edel) dees het rot
Zyns Konings heeft verdelgt, en hy van Zynen God.
De Marquis street vol moeds voor zijnen aertschen Koning:
Onezim met Gods woort voor Jezus en Zyn Wooning;
Wyl hy de Zieken holp en levensvoedzel gaf.
En rukte van den muil der hell' hun Zielen af;
Niet minder de anderen aan allen liefde toonden,
Hun leven niet voor 't heil en hulp der Stadt verschoonden,
Maar hebben tot hun eind de Zieken bygestaan,
Tot dat de pest hun zelv' de doot hebbe aangedaan.
O Godvrucht! hoogste God! hoe leidt gij uw beminden,
Als zy uw liefde en Uw genade in 't harte vinden!
O Zielen door de min van Christus neèrgevelt!
De Stadt is door uw trou van deze pest herstelt,
De pest deet u de doot, dog uwe doot kon maken,
Dat ieder weèr gezont de straaten moog' genaken:
Zielwinnaars wie zal U toebrengen Uwen lof?
God Zelf op Zynen troon in 't opper Hemel Hof!
Koom wandelaar wil dank aan deze Zielen geven!
Die voor U sterven op dat gy zoudt blyven leven.

(In het handschrift lag nog de volgende suppliek aan den Paus door de Maastrichtsche Capucienen in het jaar 1633, toen zij het gouden jubilé van de heilhaftige opoffering hunner medebroeders in 1632, wilden vieren. Het is met een andere hand geschreven en of de minuut of een verbeterd afschrift:)

Digitized by Google

Exponunt omni Reverentia Sanctitati Suae
P. P. Capucini Trajectenses ad Mosam
Provinciae Flandro-Belgicae.

Qualiter efferbescente nimium Lue in pronominatâ Urbe Trajectensi ad Mosam Anno Domini Millesimo tercentesimo (1) super trigesimum tertium (in qua Urbe obierunt 17000 hominum) ipsi fratres Capucini cum viginti quinque suorum quidem capitum jacturâ, ubi adhuc alii sexaginta capucini parati erant et animas suas et vitam in salutem proximi effundere, ast cum incredibili multarum morientium animarum lucro variisque hinc inde intercurrentibus miraculis pestilentiae immo saevissimae inservierunt. Quae miracula praecipue haec sunt: Quod plurimos Haereticos ad fidem Romano-Catholicam converterint: clamantibus in agonia permultis praesidiariis militibus: nous voulons mourir dans la foy de capucins, id est, in fide capucinorum mori volumus, nec Haereticos modo sed et etiam miraculose inveteratos Peccatores, eos praelucente Caelesti Lumine. Quod desperatos et abjectos in moeniis et hortis degentes ad suorum poenitentiam Peccatorum excitaverint, commoverint, revocaverint; tandem etiam quod ipsi viginti et quinque fratres, qui majore charitatis flamma flagrantes in hoc servitio pestifero pro omnium amicorum tam pauperum quam divitum salute animas suas pie fuderunt, post felicissimam mortem visi fuerint eos Christo Domino praeeunte caelum conscendere processionaliter id est, Bini et Bini, in manibus suis portantes signum aliquod tamquam aureolam, quo quisque in servitio respective emicaverat: Ubi alii Libro Evangelii ex praedicatione, aliis Vasis Sacramentorum sedulissima administratione, alii etiam aliis instrumentis, quibus medendis corporibus, necnon secandis praegnantibas pro foetus salute usi fuerant. Et ad majorem claritatem declaramus quod nec ulla ipsorum ossa in pestiferorum hortulo sepulta et sepulchra signo Sanctae Crucis signata saepissime aperta (2) reperiri non valeant, adeoque corporibus in coelum ascendisse pie credimus.

Pro immortali igitur, immortali Deo horum favorum donorum et gratiarum actione, fidelium in praefata Urbe existentium de-

(1) lees: sexcentesimo. (U.)

(2) Bedoeld is zeker: et sepul*chris* signo Sanctae Crucis signa*tis* saepissime aper*tis* (U).

Digitized by Google

votionis augmento, et pro ipsorum fratrum Minorum S. Francisci Capucinorum magis magisque in futuro excitando et renovando zelo morientibus Lue infectis assistendi, supplico ante Suae Sanctitatis pedes humiliter provolutus ipsosqve omni Reverentia exosculans, ut hoc eodem recurrenti anno 33 centum annorum jubilaeum agere possent in indulgentiis plenariis, iis applicandis, qui confessione facta, et sacra communione refecti, processioni assisterint, quam (?) infra octavum Sancti P. N. Francisci seu unicam (?) mensis (?) Octobris (?) cum Lues tunc temporis cessarit ultimo moriente Capucino, qui hoc ipsum praedixerat, per claustrum et hortum, in quo 25 charitatis victimae sunt sepelitae, supplicans iterum atque iterum, ut etiam pro isto tempore processionis praefata clausura suspendatur, hancque eandem gratiam singulis annis infra Octavum S. P. N. Francisci continuandam, Humillime supplicans. Sanctitatem tuam aeternis votis aeterno Numini totus terrarum orbis commendet, ut ego commendo et supplico et permaneo ante Sanctitatis Suae pedes recumbens omni veneratione omnique demissione minimus et indignissimiis familus.

Frater Anselmus Beringensis Capucinus
praedicator, confessarius, et infirmorum
inservitor in nostro conventu Trajectensi
ad Mosam.

N° 1733 die mensis.

De vertaling luidt:

Geven met allen eerbied te kennen aan Zijne Heiligheid, de Maastrichtsche Paters Capucinen der Vlaamsch-Belgische provincie.

Hoe tijdens het hevig woeden der pest in voornoemde stad van Maastricht in het jaar 1633 (in welke stad 17000 menschen zijn overleden), de broeders Capucinen zelven wel met verlies van 25 man, waar nog 60 andere Capucinen gereed waren ook hun zielen en leven voor het heil der naasten te geven, maar met ongelooflijk gewin van de zielen van vele stervenden en met tusschenkomst overal van verschillende wonderteekens, zelfs de vreeselijkste pest hebben gediend. Welke wonderteekenen vooral deze zijn. Dat zij zeer vele ketters tot het Roomsch-Katholiek geloof hebben

(1) Een werkwoord als faciemus of agemus is hier vergeten (U).

Digitized by Google

bekeerd, terwijl zeer vele krijgslieden van de bezetting riepen in hun doodstrijd: nous voulons mourir dans la foy de capucins, dat is, in het geloof der Capucinen willen wij sterven, maar ook op wonderbare wijze verouderde zondaren, daar het hemelsch licht hen voorlichtte. Dat zij de wanhopigen en verlatenen op de wallen en in tuinen verblijvende, tot boete hunner zonden hebben opgewekt, bewogen, teruggeroepen, eindelijk dat men die 25 broederen zelven, die blakend van een hooger liefdevlam in dit verderfbrengend dienstbetoon voor het heil van al hun vrienden, zoo armen als rijken, hun leven vroom hebben geofferd, na hun allerzaligsten dood, terwijl Christus de Heer, hen voorging, den hemel in processie zag instijgen, twee aan twee, in hun handen als een aureool een of ander teeken dragend, waardoor elk respectievelijk in den dienst had uitgeblonken, als eenigen het Evangelieboek, wegens de prediking, anderen de (heilige) vaten, wegens het allerijverigst toedienen der Sacramenten, weer anderen de instrumenten, die zij bij het genezen der lichamen en het verlossen der zwangeren, voor het zieleheil van de vrucht, hadden gebruikt. En tot meerdere duidelijkheid verklaren wij, — dat geen enkel deel van hun gebeente in het tuintje der pestzieken begraven en zulks ofschoon zeer dikwijls de graven, met het teeken des heiligen Kruizes geteekend, geopend zijn—kon gevonden worden en wij dus vroomelijk gelooven, dat zij met hun lichamen ten hemel zijn gevaren (1).

Tot onsterfelijk dankbetoon derhalve aan den onsterfelijken God voor deze gunsten en gaven en vermeerdering der godsvrucht der geloovigen, die in voornoemde stad zijn, en tot opwekking en vernieuwing in de toekomst, meer en meer, van den ijver der Minderbroeders Capucinen van St. Franciscus zelven in het bijstaan der stervenden door de pest besmet, smeek ik, voor de voeten van Uwe Heiligheid nederig neergeknield en deze met allen eerbied kussend, dat bij het wederkeeren van dit drie-en-dertigste jaar, zij een jubileum van honderd jaar mogen vieren, met vollen aflaat, toepasselijk voor hen, die na gebiecht te hebben en met de heilige Communie versterkt zijn, aan de processie zullen deelgenomen hebben, welke wij in het octaaf van onzen heiligen

(1) Hier kan men wel met Tasso uitroepen: Ben è pieta etc. De eenvoudige capucienen achtten een wonder niet te veel tot verheerlijking hunner heldhaftige ordebroeders (U).

Digitized by Google

Vader Franciscus of gedurende de maand October, wijl de pest toen bij den dood van den laatsten Capucien, die dit ook had voorspeld, is opgehouden, door het klooster en den tuin, waar de 25 slachtoffers der liefde zijn begraven, zullen houden; innig en dringend smeekend, dat gedurende dezen tijd der processie ook, voornoemd slot zij opgeheven en dat deze gunst alle jaren gedurende het octaaf van onzen heiligen vader Franciscus worde vervolgd. Allernederigst smeekend dat de geheele aardbol met eeuwige smeekwenschen Uwe Heiligheid aan de Eeuwige Godheid aanbevele, gelijk ik aanbeveel en smeek en verblijf, nedervallend voor de voeten van Uwe Heiligheid, met alle vereering en alle nederigheid de minste en onwaardigste dienaar

Broeder Anselmus van Beringen, Capucien predikant, biechtvader en bedienaar der zieken in ons klooster te Maastricht.

Het klooster der Dominicanen of Predikheeren.

Dit klooster staat in den Staat (1) ten Noorden kort bij het Vrythof (2) den gront met syn hoven komt agter tegen den ouder buyten muur der stat; daarvan de ander syde de huysen op de groote graft tegen gebouwd syn en is verder beslooten tegen de Spilstraat en het Pompstraatje, eygentlyk genaamd den Elleboog, daar sy haar uytgangen hebben. Dese geestelyke syn alhier uyt Duytsland en Luyk gekomen in 't jaar 1232 en gefondeert in het jaar 1234 door Johannes de Apia den ses en sestigsten bischop van Luyk, den eersten prior was Guinandus die in 't jaar 1236 gestorven is den 11 Februari.

De kerk is redelyk groot op pylaaren opgebouwd, aan de linker hand van den hoogen altaar is een choor met een altaar van O. L. V. waar by ter Linker syde tegen den buyten muur een verheven praalgraf staat, waaronder op een swarte steene tafel een man en vrouw in wit albast gesnede leggen. Tegen de voorsyde van de tafel staat het volgende in den steen geschreven

(1) Thans Groote Staat, toen, in 1733, ook nog St. Joristraat genaamd. (U.)
(2) Vrijthof. (U.)

Digitized by Google

D. O. M.
Den hoog welgeboren heere
heere Herman Frederick Grave totten Bergh
vryheer tot S. Stevensweert, Ohe Laeck,
Rutten, Nederhem, Peen &c. gestorven den 31 Meert
anno 1669
Die hoog welgeboren vrouwe
Mevrouwe Josina Walburgis graeffinne totten Bergh &c.
geboren graeffinne van Leeuwensteyn
Roschefort Wertheym &c.
gestorven den 23 December anno 1683.

Verder heb niet meer merkwaardig gevonden. De huysinge is groot en ruym gebouwd, het heeft een groot pand, daar aan de een syde affuyten van canon geplaatst syn. Sy hebben een grooten refter en boven is een redelyke groote bibliotheek. Het getal deser geestelyke is op drie en sestig aangenomen: ten tyden der pest (waarvan ik by de Capucynen gemeld heb) so hebben dese geestelyke sig selfs opgedragen, om de menschen ten platten landen te helpen bedienen wyl veele priesteren gestorven waren en syn ten getale van dertien so in de Luykse Kempen als by Roermond gegaan, daar wynige van wedergekomen syn.

Het klooster der Cellebroers

staat ten noorden aan de Brusselse straat daar men met een lange breede gang in gaat, alwaar aan de rechter hand, de capel en het klooster staat en agter syn de hooven, die twee bunderen groot syn, en daarom ten deelen verhuurd worden; dit klooster is volgens overlevering over de vierhonderd jaaren tegen de oude vesten buyten de stad gebouwd, voor de uytlegging, na dat sy te vooren wel twee honderd jaaren sonder Regel geleeft hadden. Sy hebben door den nieuwen wal eenigen grond van haär hoven verloren, om welke oorsaak daar en tegen toegestaan is, dat sy ten oosten van haaren hof langs den muur van den Beyaerd, een straatje of gang tot tegen de nieuwen wal hebben mogen koopen, dat met haaren hof vereenigd is, en daar sy nog haaren uytgang op de wal hebben. Het klooster is ruym en groot, de capel is klyn en heeft niet opmerkens, deselve is met het klooster veel vernieuwd. Tegen de gevel staat het jaartal 1705. Sy huysvesten veel krank-

Digitized by Google

sinnigen, gaan door de stad de kranken bedienen en begraaven de dooden den Roomse ingesetenen, daar sy haar voordeel van hebben. Aan den ingang van den hof der kranksinnige tegen het choor der capel is een groen somerhuysken waarin een steene sitbank is op welker rechtersyde een serk legd (die voortyds aldaar in de muur gemetseld is geweest) waarop staat:

Fr. Johan Biers Pater
deses Convents des Celle-
broers en Provintiael
der Provintie van Brabant
ende Lant van Luyck
A° 1668.

Boven den gevel in het middel deses gebouws tegen desen hof staat het jaartal 1714 en laager in een blaauwen steen dit jaartal:

Inden tYDe Van broeder
henrICVS kerCkhooffs
nV DrYMaeL proVInCIaaL (1727).

Op de plaats tegen den muur in den refter, staat in een blaauwen steen:

desen bouw heeft doen
maecken Br. Henricus
Kerckhofs Pater deses
convents ende Diffinitor
van het order der
Cellebroeders in 't jaar
1706.

Tegen de noordmuur, synde de Brouwery staat ook
b. h. k. h. P. 1707
dat is broer, Hendr. Kerckhof Pater

Tegen de westmuur staat
b. h. k. h. P. 1709.

De oorspronk deser ordre, so alhier verder onderrecht word, is: dat eenig edele jonge-manspersoonen haar vertrocken in de wildernissen van Italien na het exempel van St. Alexius, en aldaar leefde als Heremieten in *cellen* of *kluysen*, waar na sy *cellebroers* genaamd syn. In een tyd als de Pest in Roomen sterk regeerde,

Digitized by Google

so syn dese celle- of kluysbroederen door brieven van den Paus ontboden om de kranken en besmetten te bedienen en de dooden te begraaven, wordende haar tot eene wooninge gegeeven, het huys van Euphemianus, die geweest is de vader van St. Alexius (: tegenwoordig bewoond door Hieronimiten:) na welk huys sy den naam van Alexiaanen verkregen hebben, als ook omdat sy den selven voor haaren Patroon verkoren hadden, en hebben daar na om haaren trouwen dienst een klooster opden Tyber verkregen, daar sy ingegaan syn, en haar daar van daan in andere landen uitgebreyd hebben.

Het klooster der Witte-Vrouwen

staat aan de noord-syde des Frythofs met de kerk aan de straat hebbende aan wedersyden goede huysen die te huur gaan. Het klooster heeft een groot pand met veel huysingen en hoven sodat het besloten is tuschen het Pompestraatje of den Elleboog ten oosten en staatestraatje ten westen so in later tyd genaamd, anders het Muntstraatje omdat gemelde huys de munt was en ten noorden tegen den ouden afgebroken stadsmuur daar de huysen der Groote Gragt agter tegen staan.

De nonne syn sonder slot van de Regel van St. Augustinus gefondeert onder de Congregatie van St. Victor buyten Parys, syn alhier gesticht door Johannes Agnus den 14 bischop na St. Servaas van Tongeren en Maastricht. Haar getal is onbepaald, syn heden dertien in getal en hebben een priorin onder de naam van Mevrou. Sy worde bedient van de Augustine dog hebben de vryheid van verkiesen. De religieusen hebben een hof met veel laurier beplant en agter tegen de oude stadsmuur, die aldaar nog met swaare bogen staat van anticq maaksel is, den moeshof die groot is. De kerk is klyn, dog wel vercierd, tuschen den predikstoel ten noorden en den rechter altaar staan onder een schildery daar Maria met Christus afgebeeld is, het volgend:

Hier ligt begraven Anthonis van Spauwen
Roeydrager van St. Servaes, stichter
der eerste Misse dieses Altaers die sterft
in t jaar
MCCCCXXIX den VI Augt.
bidt Godt voor die ziel.

Digitized by Google

Daaraan volgt een schildery met een crucifix waaronder met goude letteren staat:

Sanguis erant: lachrymae, cor, vox, pes, brachia, sanguis
Quidquid prodibat corpore sanguis erat
Pro tot millenis fusis de sanguine guttis
Unam non pigeat fundere lachrymulam

Daarna volgt den rechter altaar aan de noordsyde, waarop een besloote cas staat met een gekruysten van bruyn swart noteboom, waarvan de geschiedenis die omtrent over vierhonderd jaaren gesegt word aldus is luydende, gelyk de geschiedenis aldaar in druk my door Mevrouw (1) gegeven is, luydende als volgt:

„In het dorp van Riemst tusschen Maestricht en Tongeren woonde een Edelman, den welcken, naer dat hy van syn Huysvrouw verweckt hadde verscheyde Kinderen, dede geloofte te gaen besoecken het Heyligh Graf van onsen Heer, sigh hebbende geluckelyck geacquiteert van syn geloofte, en wedergekeert synde in Huys, gaf aan syn vrouw ende kinderen, uytgenomen eene kleyne Dochter die als dan was in de Kercke, eenige Gaven oft Juweelen mede-gebrocht van het heyligh Landt. De voorsegde Dochter komende uyt de Kercke, vondt haeren Vader wedergekeert, aen den welcken sy seyde (naer dat sy hem omhelst ende den willecom geheeten hadde) mynen Vader wat hebt gy my medegebracht uyt vreemde Landen? Den Vader antwoorde: Myne Dochter waer waert gy als ick gaf eenige dingen aan de andere; nochtans hebbe u bewaert dese Note, de welke ick gevonden hebbe aen het heyligh Graf. Die Dochter ontfingh die met groote blyschap, ende ginckse planten in den Hoff, uyt de welke is voorts gekomen ende gewasschen door vervolginge van tyd eene schoonen Boom boven gegaffelt, den welcker sigh hebbende geopent door de kracht van een Tempeest, het hert alleen bleef aen den voet, maeckende het beelt van een schoon Crucifix hoogh ses voeten, d'welck wiert gebrocht tot Maestricht, en gesteld door de voorsegde Dochter in het vermaert Klooster der Witte-Vrouwen des Regels van den heyligen Augustyn, in welck klooster sy geloofte dede van Religie, en al waer tot nu tegenwoordigh toe het voorsegde gekruyst Beeldt is geconserveert in

(1) van de priorin. De schrijver teekent onderaan: „adi 18 Octob. 1731".

Digitized by Google

groote eer, brengende hulpe en soulagement aan de gene die dat besoecken met devotie, voornaementlyck aen geaffligeerde, geperste en benaude, aen koortsachtige, die beswaert zyn met pyn aen 't hert en hoofd, aen gebroken Kinderen, aen Blinden en Kreupel Lieden, aen de Vrouwen die in arbeydt zyn en niet konnen baeren, hebbende met devotie en vertrouwen ge-eert dit heyligh Beeldt, verkrygen verlossinge ende bystandt, gelyck thoont de experienta en versekert de getuygenisse van verscheyde Pelgrims, welcke seggen, om dat veel te verre of te kranck waeren niet konnende komen ter selver plaetse, zyn vertroost en geholpen geweest door het aensien van dese tegenwoordige Brieven en het over hun dragen van de maeten, welcke getoucheert hebben dit boven geseyt Heyligh gekruyst Beeldt".

Ik heb gesien dat den draad des houts van de voeten tot het hoofd toe recht opgaan en die der armen recht uyt na buyte gelyck alle tacken der boomen syn, gelyk ook de gedrukte geschiedenis meld, dat het van het herte van een gegaffelden boom gekomen is.

Den hoogen altaar heeft niets gedenkwaardig, boven den linker altaar op de lyst der schildery staat een houte kistje met houte pylaartjes, alwaar men tegen het glas vertoond de reliquien van St. Mauritius, martelaar en van syn geselschap, als ook gebeente van St. Ursula en een van haar maagden en meer andere, met de getuygbrieven van den Paus daar by.

Het heeft syn choor gelyk de gront van de kerk afgesloten en boven dat nog een gallery van hout. Daar binne in dit klooster so hier onderricht word syn veel oude schriften geweest wegens de stigting en merkwaardige dingen die over lange jaaren verloren syn door swaaren brandden verwoestingen.

Het klooster der graauwe Susteren genaamd St. Elisabeths dal

staat tegen de Loyer-straat aan de Jecur. Dit klooster behoord aan de stad en word door de Magistraat onderhouden in syne bouw, wyl het te vooren een bysonder huys is geweest daar aan behoorende, die dese susters aldaar geplaatst hebben, daar sy voor niet in woonen. Haar getal is onbepaald. Sy syn om de siecken op te passen die daar komen, wordende seer wel gedient. Het

Digitized by Google

klooster is in alle deelen net en ordentelyk. In de gastkamer hangd het afbeeldsel van de eerste moeder deses kloosters, waaronder op de regten kant staat:

Als alles sal komen op synen pas
Dan komt de doot, die ons verrast
Suster Elisabeth Bosch de fondaterse
en eerste moeder van dit Convent
te Maastricht. aet. 59. 1677.

De eerste jubilaris Geertruydis Massot heeft dit jaar 1731 in Augusti haar feest gegeeven en heeft 57 daar ingeweest, omdat de overige 7 jaare nog niet in haar regel bevestigd waren, hebbende nu de ouderdom van 88 jaar.

Het heeft syn kerkje tegen de straat, tegen de Jecur. Sy worden bedient van de Minnebroeders, dog konnen daartoe neeme welke sy willen.

Het klooster van St Andries

gestaan op den Dries so genaamd, om dat desselfs grond voortyds een dries, dat is een grasveld was. Men vind ook dat het in oude tyden Sax-Dries genaamd is, en daar na den Maagden-Dries nadat negen jonge Dochteren in waireldlijke kleederen uyt haar Convent tot St. Pieter sig op dezen Dries ter neder gesteld hadden omtrent de jaaren 1200. Om welken vergelyking van naam sy de kerk ter eeren van St. Andries ingewyet hebben en tot haaren patroon aangenomen. Men vind in seker testament des jaars 1415 dat sy als doen waren (gelyk nog syn) geprofesside geestelyken door drie substantiele geloften van den derden Regel van St. Franciscus. Sy hebben geen slot, en syn tot geen bepaald getal, syn omtrent veertig geprofesside, daar van omtrent dertig gewyet syn. (?) Dit clooster is in het beleg van den staat *(stad)* meest verwoest om dat de bresch in de wal, daar den hof tegen is, aldaar was, dog daar na seer groot en ruym met syn huys en pand en hovingen opgebouwd. Voor heeft het de straat den Dries en agter de wal met een muur afgesloten en lings of na de Bosse straat raakt het agter tegen den muur der Penitenten. De kerk is klyn en onder het choor is het verwulfs in 't midden met vier pylaaren. Sy heeft te vooren een capel gehad dog nu geruineert.

Digitized by Google

Alhier word altyd wywater gehaald voor den kinkhoest, genaamt St. Andrieswater. Sy hebben haar mater en ondermoeder en werden door de kruysheeren bedient.

Het klooster van St. Catharinendal

gestaan aan de oostseyde der St. Peterstraat tegen de oude St. Peterspoort aan de buyten kant. Boven de buyten deur staat het beeld van St. Catharina, waaronder staat

Sancta Catharina dael
1652.

Het is een klyn klooster, de nonne syn van de derde regel van St. Franciscus. Sy seggen alhier gekomen te syn in 't selve jaar met de celle broederen. Sy waaren eerst gesticht om de kranken op te passen, dog dat haar te lastig vallende hebben dat verlaaten, en hebben sig begeven tot het houden van kinderschool Haar getal is onbepaald en sy worden bedient van de Bogaarden, daar sy onder staan, en syn nu ses sterk. Het klooster is na haar opgeven, omtrent over twehonderd jaare afgebrand, het heeft een capelletje dat agter tegen de oude stads muur staat.

Het klooster van het H. Graf

gesegt de Bonnefanten is gestaan ten suyd westen buyten de oude Tongerse Poort aan den Jecur. Den gront is te voren gemeene huysen geweest, die by Clara Eugenia gekogt syn in het jaar 1627, alwaar den Koning van Spangjen haar het klooster gesticht heeft met een capelleken in het jaar 1629 den 2 December en geweyt ter eeren van het H. Graff, die nonnen, die van de Regel van St Augustyn syn, syn hier in uyt het klooster te Luyk van de selfde Regel in geplaatste. Haar getal is niet bepaald en syn heden 22 sterk, onder een Priorin, subpriorin, procuraters en sacristen en worden van de Augustine bedient, sy geneeren haar met school te houde voor de jeucht. Het klooster, dat van tyd tot tyd door gaven verbeterd en vergroot is, is heden fraay en ruym opgebouwd, met ruym vierkand omgaande pand, luchte kamers en refter. De kerk is ook verbeterd en heeft een afgesloten capelleken met een altaar dat het H. Graft genaamd werd. Het heeft syn orgel tegen het choor. In 't midden van de blaauwe vloer

Digitized by Google

legd een van wit marber, waar op een wapen staat, en daar onder

Memorie voor d'heer Matth. du van den Meiren
Bien en juff. Elisaz- syn huysvr. die dit
paveisel hebben vereert
anno 1710

Buyten tegen den gevel boven is de verrysenis afgebeeld in witte steen en boven de deur staat dit jaartal der bouwing

erIt sepVLChro DoMInI gLorIa.

Het klooster der Poenitenten

staat op de Bosse straat ten westen niet verre van de Bosse-Poort. De instelster der geheele ordre der Poenitenten is geweest Jonkvrouw Johanna Neerinck, geboortig uyt de stad van Gent, synde ondersteund door Pater Petrus Marchant Haar schilderyen hangen in den refter, dood leggende afgebeeld. Bij haar afbeeldsel staat boven geschreven aetatis obiit 26 Augusti 1648. Onder staat anno reformationis 1623. Sy was te vooren Graauwe suster en haaren geestelyken naam was Johanna Jesus. Sy niet wetende wat kleed sy haar nieuwe regel soude geeven, werd my verteld dat Maria haar sulks geopenbaard heeft, en op het choor tegen de westsyde hangd een schildery daar in sy is knielende en Maria komt met een groot getal Engelen in het Recollette kleet, dat sy nu dragen, waarbij staat:

voila comme St. Jeanne de Neerinck
ettet lors qu'elle est venue à Limbourg
en 7bre 1623 et comme la Ste Vierge
Luy a apparus avec l'habit des Recol=
lette (sic).

Desen regel is met de tyd so aangewassen, dat sy heden tot 38 cloosteren toe overal uytgebreyd is en vervolgens alhier binnen Maestricht ook gekomen.

Den grond daar dit klooster op staat was te vooren den schuttershof met een huysing daar neven de Straale poort genaamd.

De stichteres en opperste is geweest Maria Joseph Jesus gesegt van Doirne, op den 8 December 1673. Sy legt begraven in het pand over den refter met eene groote zerk in de muur gemetst waaronder staat:

Digitized by Google

Memoire
de la venerable mere Soeur
Marie Joseph de Jésus dite de
Doirne autant recômendable par
sa naissance que par sa vertu l'an 1673
Namur l'envoya avec 4 compaingnes le
8X^bre Maestricht la receu en qualité
de Mere et fondatrice de cette maison
Religieuse sa confience en la providence
Luy ayant attiré les benedictions du
Ciel et rendu digne d'eune eternelle
veneration elle mourut le 8 de
Mars 1695 agée de 54 ans
professe de 31
Requiescat in pace.

Haar afbeeldsel hangd in den refter waar by geschreven staat.

St. Marie Joseph de Jesus dite de Doirne
p. Superieure de ce Couvent qui dans sa
fondation pour toute assistence n'a eu
que la divine providence. Elle mourut
le 8 Mars 1695. De son age 54.

Dit klooster hetwelk niet gegrondvest is, heeft syn begin genomen van vier geestelyke dochteren na uytwysen van voorgeschreve Grafschrift, heeft derhalven door gaaven synen grondleg en verbetering gekregen en heeft het ongeluk nog gehad dat het door het beleg des jaars 1676 voor so veel het aangebouwd was, tot de laagste verdieping toe door het canon beschadigd is, hetgeen door de mildadigheden van verscheyden menschen met de jaaren hersteld is, onder welke voornamentlyk uitblinken den Heer Graaf van Tilly en Mevrouw desselfs gemalinne, volgens uytwysen van den grooten zerksteen in het bloemhofken tegen de noordsyde van het pand, waar in gesnede syn haare wapens met verven geschilderd, waaronder staat

1719
Claude Compte de Tilly General
Commandant en chef les Troupes
de L. H. P. les Etats Gener^x des Provinces

Digitized by Google

Unies, Velt Marechal L^t et Chambellan
de S M. Imp^le Gouverneur de Mastricht
&c. &c. &c. et S. Ex^ce Mad^me son Epouse
née comtesse d'Aspremont et de Reckheim &c. &c. &c.
ont fait batir cette aile avec l'Eglise
L'infirmerie, L'Encloitre de L'autre cotté.
Priez Dieu pour eux.

Dit klooster is tegenwoordig een groot gebouw. De kerk staat aan de noordsyde des selve, gebouwd door bovengemelde Heer Graave en Gravin van Tilly, is seer net en cierlyk dog klyn. Boven den hoogen altaar staan de wapens van gemelde graav en gravin. Het pand is luchtig met een bloemhofken in het midden. De vloer, die van blaawe steen is, heeft verschyde geschriften van mannen aldaar begraaven. Voor den refter staan zerksteenen in de muur waar van hier vooren geschreven, by Maria Joseph de Doirne, waarin boven geschreven is

D. O. M.
Memoire de la venerable
Soeur Esperence de St. Ignace
dite d'Ardenne, une des 4 Religieuses
qui fut envoiee de Namur pour etablir
cette fondation et la Seconde Superieure
de cette communauté. Elle a exercée
sa charge pendant 18 ans avec beaucoup
de zele et ferveur pour maintenir les
bons Reglemens qui la Sup^s. y avoit etablis
mourut le 14X^bre 1721 agée 76 profes. 57.
R. I. P.

Haar afbeeldsel hangd in den refter, waar by geschreven staat:

en Dieu seul l'Esperence
trouve sa confience
et son puissant secours apuyant son courage
elle trouve le calme au milieu des orages
Soeur Esperence
de St.
Ignace dit d'Ardenne
ae . suae 51
1697.

Digitized by Google

Naast voore laatst gemelden zerk, staat nog een waarin gesneden is:

Brederode	D. O. M.	Renesse-
	hic jacet	van Wulp
Reede	Clementina Walburga	Zallandt
	de Brederode	
Arkel	in hoc conventu	Renesse van
	scholaris	Elderen
	obiit 11 July A° 1689	
Oostrum	aetatis suae 13.	Lynden (1).

Den refter is groot en luchtig tegen den hof die zeer groot is, komende so breet als het geheele klooster agter tot tegen den wal.

Den dormitor of slaap plaats is seer groot en so breed als het geheele gebouw, gaande op een syde na rond om boven over het pand en is aan wedersyde met houtwerk afgeschoten tot seer veel cellen, die aan de een syde na buyten en aan de andere syden op het bloemhofken na binnen haar venster hebben, alles in de uyterste nettigheid met een kamer daar by om sig te konnen by het vuur verwarmen, hier van gaat men in het choor der kerk, naast welke deur de afbeeldsels van den heer, graav en gravin van Tilly hangd, hebbende tussen beyden het afbeeldsel van den bischop van Roermond, die deze kerk ingewyet heeft ter eere van St. Anthonius en St. Josephus als patroonen boven welke lijst staat dit jaartal

ICon praesVLIs sangVsta (2) 18 aVgV-tI

onder staat:

eCCLesIaM hanC ConseCratI. (3)

Het choor is groot en fraay, onder andere schilderyen hangd daar een schilderye van de pateren, die in den Briel ten tyde van den graav van Lumy vermoord syn waar geschreven staat

---

( ) Zie Dietsche Warande de VIII p. 384 wat Jos. Alberdingk Thym van dezen steen, in 1868 in het bezit van Mevr. de gravin de Renesse te Luik gekomen, zegt (volgens de hem gegeven beschrijving door Jonkheer V. E. L. de Stuers. (Er zijn kwartieren geleend. Arkel moest Asper zijn (een jongere zoon) en in plaats van Renesse (*vaderlijke* oudovergrootmoeder) moest het wapen met den naam der moederlijke overgrootmoeder Holten staan (niet zoo voornaam).

(2) Sanguessa (U).

(3) 1725.

Digitized by Google

B: B: martires Gorcomiensis
Brielae interempti
a° 1572 9 July et declarati
beati a° 1674.

Van het choor gaat men in de kamer daar de nonnen haar handwerken doen, 't sy borduren en tapyten steken als andere wetenschappen daar sy konstig in syn. Verder is het gebouw in alles seer wel met wooning versorgd Sy hebben beneden tegen den hof ook eene schoone kamer om haare zieken wel op te passen, met ledikanten voorsorgd, daar onder syn, die de sieken met schyven en koorden opheffen sonder dat sy het gevoelen, om se alsoo te verleggen, te verdraagen, verschoonen en verder alle gemak toe te brengen. Dese geestelyken is haar getal onbepaald sy syn heden nog agt en dertig sterk, van de Recollette regel. Sy hebben een opperste, die Eerwaarde moeder genaamd word en een instructeurse voor de novicen en een discretine. Sy worden bedient van de minnebroeders. Het klooster heeft geen eygen inkomen als hetgeen de nonnen alle jaaren moeten inbrengen, dit is 40 Ryxdaalders, daar het klooster na de dood niet van geniet, elk heeft verder het gewin syner handwerk.

Aan de suydsyde ie een huysing, de Straale poort voor gemeld alwaar sy jonge dogteren huysvesten om te onderwysen in goede handwerken.

Verder is aldaar tegen de brouwery en alles tot een huyshouding noodig is. Boven de deur aan de straat staat: (1)

In het handschrift ligt een klein blaadje papier, waarop het volgende:

Op de penitente al daar wel onthaald was en die groote sienlykheid sag, schreef al wandelende in den hof de volgenden inval:

Geselschap vol van deugt, volmaakt in goeden seden
wat viel de tyd my kort als ik die ging besteden
in 't sien van uw gebouw syn welke sinlykheit
dat ik ooyt ergens sag syn meerder of gelyk
den hof so wel beplant, vry van onrynigheid

(1) Ontbreekt (U).

Digitized by Google

is voorbeeld van de deugt, die geen onreyn en leyt
de vloeren glad geboend die blinken als cristal
verbeelde dat Uw deugt ook namaals blinke sal
11 April 1733
nog te verbetere.

Het klooster van St. Geertruyd

is in het jaar (1) tot St. Pieter gesticht en heeft aldaar gestaan totdat door het beleg van Parma verwoest syn en door de Spaanse geheel geplunderd. Sy hadden aldaar 25 bunderen lands met haar clooster. Na dese verwoesting syn sy in dese stad gekomen, daar de parochiekerkje van St. Nicolas stond tegen welken grond sy den haaren overgegeven hebben synde de plaats daar de kerk van St. Nicolaas heden staat. Den grond daar sy nu op syn is tegen den wal van ouds genaamd den Nieuwenhof aan den Swingelput welken put nog in het klooster is, dog daar is later tyd een pomp opgeset.

Den refter is volgens de geschilderde glaazen 1652 gebouwd, die ruym en lochtig is, als ook het pand dat om een bloemhofken drie syden heeft en tegen het suyden staat nog een oud stuk van een pand, dat nog een overschot van St. Nicolas bouw is (2). De Francen dese stad gewonnen hebbende (3), hebben haar 20 bunderen afgenomen, tot het maken van nieuwe werken aan de stad en de verwoeste kerk van St. Pieter op te bouwe. Dit clooster is groot en ruym in vertrecken, met een capel met een fraay choor en orgel. Agter is een groote hof in hooge muure tegen de wal. De nonne die van den 3den regel van St. Franciscus syn, syn heden 35 sterk. Haar opperste is Eerwaarde moeder en een vicaris. Sy onderhoude jonge dochteren om te onderwysen en tot haaren dienst hebben sy de minnebroederen.

Den Beyaert

genaamd het dal van Josaphat is een vrouwe klooster, gesticht

(1) Jaartal opengelaten (U).

(2) De overbrenging naar de plaats waar de St. Nicolaaskerk stond is geheel onjuist, die kerk bestond al lang voor de 16e eeuw, gelijk bekend is (U).

(3) In 1673.

Digitized by Google

na den derden regel van St. Franciscus door Vr. Castiliano, bastard-dochter van Vrankryk (1). Het is een swaar en hoog gebouw, van groote graauwe steenen gestaan tegen de Brusselse straat ten oosten de Cellebroers, tegen welken hovingen het is komende, was te vooren een huys gestaan buyten de stad voor de vergrooting derselver (2) behoorende aan gemelde order van Peer, daar dese uytgekomen syn en in het jaar 1481 door Louis de Bourbon, Bisschop van Luyk alhier toegelaaten syn op dese plaats genaamd de Twee Bergen onder de parochie van St. Jan een klooster te hebben onder den naam van *'t dal van Josaphat* als een appendix van Peer met deselfde voorrechten als die van Peer en aldaar capittel te houden, kerk te bouwen met een klok en kerkhof, ingewydt ter eere van St. Jan evangeliste dat in het jaar 1483 geconfirmeert en in het jaar 1485 geapprobeert is by Jean de Hornes, Prins van Luyk, waarna ses geestelyke van Peer alhier syn aangekomen. De eerste moeder Jenne de Kortryk die met gemelde ses geestelyke alhier aangekomen is, heeft 28 jaaren geregeert en is gestorven den 8 Meert 1520. Het klooster is, ruym en groot met een groot pand opgebouwd, agter met een grooten boomgaard en hovingen tegen de wal met muure afgesloten, daarvan verhuurd word. In de brouwery staat bij den ingank een stuk muur welk schynd een overschot van een capel te syn en volgens overlevering word gesegt dat aldaar de eerste capel gestaan soude hebben. De tegenwoordige kerk is niet groot maar fraay opgebouwd. Het choor dat groot is staat op vier pylaare opgemetst en is met een fraaye vloer van wit en swart marmer verciert. In het midden is een kopere plaat met twee verhevene wapens, synde die van den heer en vrouw die dezen vloer gegeven hebben, waaronder staat:

Noble et genereux
Leonard de Stochem, chevalier
Sr Hepcée et Walaix jadit
Bourguemaitre de la cité de Liége
madam Marie de Vaulx sa Compaigne ont ce pavé fait faire.
1685.

(1) Heeft deze dame het Maastrichtsche klooster of dat van Peer gesticht? Ik begrijp het niet, want later blijkt Gerart de Bruyn de stichter te zijn. Wie deze Vr Casteliano is vond ik niet.

(2) circa 1299. (U.)

Digitized by Google

Recht voor den hoogen altaar staat in een witte steen:

Hier ligt
begraven H.
Gerart de
Bruyn onsen
Fondateur
starf A°
MD.XXXII Jan⁻ry.

Dit klooster heeft in het Spaans beleg veel verwoesting uytgestaan, om dat aldaar op de wal een bres geschoten wierd.

Tegen het hooge gebouw van graauwe groote mergelsteen tegen den hof der Cellebroers staat 1626.

Sy syn heden sterk achtien choor susters, dog haar getal is onbepaald. Sy syn van deselfde order als die van St. Andries, worden geregeert door een moeder die eerwaerdige moeder genaamd word. Sy huysvesten krankzinnige, en sy nemen priestere tot haare dienst na haar verkiesing.

Het vrouwen clooster op den Commel genaamd den Berg van Calvarien.

Boven de poort aan de straat staat in een graauwen steen gesneden:

Monasteriu⁻
claustrum
Montis Calvariae
3 Reg: S. Francisci.
Le cloistre
du mont
Calvair
't clooster
van den berch
van Calvarie.

Als men de poort ingaat komt men rechts toe in de capel die kleyn en fraay is, uyt welker graftschriften de fondatie te lesen is, derhalven onnoodig te beschryven. Boven de deur staat 1660. Rechts van den altaar legt een verheven uytgesneden blaauwen

Digitized by Google

zerksteen in de gedaante als hier volgd met vier harten op de hoeken in loofwerk (1).

Venerabilis matris
Elisabethae Strouven
instituti
Sorororum Montis
Calvariae
fondatricis
obiit
an 1661.

R^di D^ni Martini
Ghilis sacerdotis
jugi docentis et
morientis Christi
adoratione instituti
zelatoris
obiit
anno 1633.

In hoc monte
Christo commortuorum
et
convivere sperantium
quiescunt Reliquae
quarum olim praecipuas
alio transferendas
de consensu superiorum
e coemiterio communi
levatos
dein per multos annos sedulo
religiosa pietate conservatas
sub hoc marmore
recondi curavit
Henricus Franciscus Bounam
decanus S. S.
et monasterii hujus
Superior Director
Anno 1722, die 28^a
Martii.

Elisabeth Dries
primae sororis et
instituti
primariae opibus
et exemplo
adjutricis
obiit
an 1633.

R^di Patris Jacobi
Farzyn minoritae
instituti
et instituentium
in spiritu et veritate
directoris
obiit
an 1633.

(1) Bij de opheffing der kloosters in 1796 naar de St. Nicolaaskerk gevoerd met het daaronder liggende gebeente in vijf looden kistjes. De kooper van het klooster had de religieuzen vergund alle *meubelen*, *sieraden* enz. mee te nemen. Het was Louis Rigano, lid der municipaliteit te Maastricht, die het klooster van het Fransch domein kocht, maar die, hoewel niet Katholiek, aldus toch menig Katholiek domeinkooper een les gaf in kieschheid en welvoegelijkheid. Van Heylerhoff vermeldt wel het feit maar niet den naam in zijn artikel, Annuaire de Limbourg 1831, p. 119. (Deze Louis Rigano was de moederlijke grootvader van wijlen den hoofdingenieur Bogaert). In 1837 bij den afbraak der St. Nicolaaskerk werden deze kistjes naar de krocht van O. L. Vrouwekerk gebracht en aldaar begraven.

Digitized by Google

Het choor is met planken gevloerd nevens het gestoelte gemaakt in 't begin des jaars 1726, gelyk daar te lezen is, het is net en met een orgeltje verciert.

Ten tyden als de Francen de stad Maastricht hadden, hadden dese geestelyken op den Commel veel hout leggen tot opbouw van haar kerk, dog als den Prins van Orangien dese stad in genomen had, so soude, volgens haar seggen, dat hout in dese uyterste noodzakelykheid tot palissaden in de bressen gebruykt syn geworden omdat hout te kort kwam. Het klooster is ruym en fraay, agter tegen den hof, (die seer groot is en agter tegen de wal aankomt:) is een vierhoekige plaats, tegen welker suydmuur naast den hof, een blomhofken is met palm en cruyssen beset, hetgeen haar begraafplaats is, dewijl sy nog uyt onvermogen geen pand hebben om te begraaven, welke plaats met de tyd een pand staat te worden, daargemelde muur alreeds het begin van is. Den refter is redelyk ruym genoeg. Boven de schildery van een doode geestelyke non met een crucifix in de handen staat boven op de lijst.

(: dit is 1 regel:) nata 25 January 1600 fondatrix sororum Montis Calvariae.

Onder op de lyst:

reVerenDa Mater eLIsabetha obIIt fInIente oCtobrI 23.

Boven de deur hangd een schildery synde een Religieuse met een cruys in de hand waar onder met gulden letteren.

La vraye effigie de beate Jenne fille de
Lovys XI soeur de Charl^e VIII femme de
Lovys XII Roy de France, fondatrice de
l'Ordre de la Vierge Marie dite des annoncia-
des en l'an 1501. Laquelle deceda plaine de
Sainteté et miracles l'an 1504 e agee de XI (1) às.

Aldaar in een glase kas met de beelden van J. M. A. (2) in het jaar 1670 aldaar gebragt uyt het klooster van St. Anna, dat gestaan heeft in de Capoenstraat, nadat die nonnen haar alhier ingelyfd hebben onder desen regel 't weeten de moeder en vier

(1) lees XL. (U).
(2) Jesus, Maria, Anna (U).

Digitized by Google

nonnen in welk klooster daar na omtrent inde twintig jaaren de de Roomse weesen in gewoond hebben na welken tyd het in een bysonder huys veranderd is en nog beseten word, van welke gemelde regel van St. Anna dese van dit clooster ook vervolgens haaren ouderdom en voorrechten hebben. Naast de voorgemelde kas hangd de schildery van Jonkvrouw Capoen, de tweede fondatrice, die het met haar goederen gefondeerd heeft.

Het getal der geestelyken is . . . . . .

Haar regeering bestaat in een weerde Moeder een vicaris en drie discreten.

Sy worden bedient van een die den Deken van St. Servaas daar steld, omdat sy onder hem hooren.

Het klooster der Annontialen tot Wyk

heeft syn oorspronck uyt de selfde Regel tot Loven alhier in het jaar 1614 den 1 May overgebragt, de kerk is gebouwd in het jaar 1613 gelyk het selve in den gevel staat. Op den grond die vier buynderen groot is stond te vooren een bysonder huys dat ten deelen afgebroken en so tot een klooster opgebouwd is, met groote hofingen. Den hoogen altaar is eerst in het jaar 1626 gesticht door Engelbertus Boonen in die tyd Proost van St. Servaas was, volgens het opschrift boven dien altaar als volgd:

Amplis: D:
Engelbertus
Boonen Ecclesiae
S. Servatii
Praepositus
posuit.

Het afbeeldsel van dese proost is in de schildery des altaars knielende afgebeeld.

Desen gemelden Proost sond syn myt alle Saterdagen om de werkluyden te betaalen, sodat men niet weet hoeveel den bouw gekost heeft. Deze nonnen die gesticht syn op de tien deugden van Maria syn heden 35 sterk en sy hebben plaats tot 60 toe, sy worden geregeert door een opperste, die moeder ancilla genaamt word en 2 vicarissen en sy worden bedient door een P. minnebroeder en een socius verkozen uyt de kloosters van Nederduytsland, die alle drie jaaren veranderd worde. Het klooster is

Digitized by Google

met een groot choor en pand fraay en ruym opgebouwd en agter ten oosten tegen de kerk staat nog een gedeelten van den ouden bouw en aan het inkoomen is regts een bysonder gebouw voor de 2 gemelde paters met een hofken daaraan. In den grooten hof der nonnen staat een capelleken met een L. V. beeld daarin, het geen gesegt wort gemaakt te syn van hetselfde stuk hout daar de L. V. van Scherpenheuvel van gemaakt is, aan welke dese nonnen op haar feestdagen haar devotie plegen en te meer na dat de Francen dese stad belegerden een kogel boven door het capelleken gevlogen is die het geheele dak wegnam met een gedeelten van de muur en dit beeld is blyven staan, hetgeen voor een bysonder mirakel gehouden word. Dese nonnen maken veel fraay versierd werk, voornaamelyk van stroo.

Den Heiligen geest.

Het Staaten huys.

Het oud en nieuw stadhuis.

Het nieuw stadhuis (*op een los blaadje papier*).

Schepens kameren:

Luyks regs. Brabands lings.

Elk gaat de trap na syn syde; op elk syn cantoore. Regt op een na de laatste kamer is van de 2 princen, fraaye tapyte, is niet groot, op den hoek de zaal of raadkamer van 2 prince-regeringen te samen. De linker agterhoek Brab. borgemeester kamer.

De vestibule.

Boven heeft de gallery 146 koperen pylaren met namen der gevers (1).

Het verwelfsel is fraay geschildert door Theodorus Verschuur, schilder van koningin Christina van Sweden 1670.

Regt toe is een uurwyser.

Onder de gallery hangen brandemmers.

Het magasyn

is het klooster der Minre-broeders geweest tot het jaar 1638 toe, als wanneer sy, na het ontdekt verraad verdreven syn, dog by de

(1. leden der regeering. (U.)

Digitized by Google

Francen naderhand weder omgekomen synde, is haar door deselve het klooster tot een magazijn afgenomen en hebben in het pand ten suyden van de kerk haaren dienst gedaan (1) tot dat die plaats by den staat haar afgekogt is en daar by nog den nieuwen grond gegeven, daar haar klooster heden nog staat buyten de oude Tongerse Poort. In het choor der kerk, nu het magasyn, legt een blaauwen serk, die veel bedorven is door de onderlaag der solderschooren, waar dat op staat (:voor so veel ik het heb konnen leesen, synde den naam seer twyffelachtig:) onder een uytgesneden gewapend man:

hier legt begraven Johannes Corabant
die sterft a° 1557 ..... dag Novembris
... vrouw Johanna .. c.s. . wyk genaemt
.... syn huysvrouw a° 1530 den x april (2).

Desgelyks nog een serk met een wapen geheel versleten (3) en ten deelen gedekt door het middelste houte gebint, waarvan een balk midden op den vloer door de kerk legd, waarop onder andere gebroken letteren nog lees

..... Colonellus Capitaneus
..... Hispanus.

---

(1) Zie hiervoor p. klooster der Minderbroeders. – Het magazijn is thans Rijksarchief. (U.)

(2) Zie hierna bijlage.

(3) Is het *misschien* de steen thans nog bestaande en liggend bij den ingang op het choor ten N.O., doch die is niet versleten, maar misschien bedekte het „gebinte" de letters. Ik zou het denken. De schrijver heeft dan voor „TOLETANUS" „COLONELLUS" gelezen. Zijn eigen waardigheid van kolonel-kapitein kan hem daarbij parten hebben gespeeld. Ik geloof niet dat in den Spaanschen tijd die combinatie van waardigheden bestond. Zie hier de beschrijving van den grafsteen.

In een ronde cartouche een wapenschild met 13 sterren 4—4—4—1; helmteeken een rechterhand met zwaard in de richting van den dwarsbalk of de faas. Onder het wapen een menschenhoofd (portret?)

Onderschrift:

D. O. M.

SEPULTVRA . INSIGNIS . VIRI . FRANCISCI NEI
SALACAR . DE . HITA . REGNI . TOLETANI . CAPITA
TRIBUNI . PEDITV . HISPANORVM . REGIAE
CATHOLICAE . MAIES^TIS . PHILIPPI . SECUNDI . IN-
DNO
QUIEVIT . PRECARE . QUESO . QUISQUIS . PIE
TATE
DUCERIS 14 APRILIS 1577.

Digitized by Google

In het pant legt een seer groote serk rondom met gottise letteren maar onleesbaar versleten.

Het Militair Hospitaal.

Agter het magasyn, te voor de kerk der minrebroeders by de oude St. Peters-Poort, staat dit hospital, welke huysingen te vooren het klooster der Minre-broederen was, het heeft syn ingang in de.... straat (1) agter het choor der gewese kerk daar de Jecur aan de linkerhand voorby stroomd, waarover een grooten vierhoeckigen hof is en daaraanvolgende een groot beplant pleyn tot een wandeling der siecken. Recht toe is de huysing, dat ruym en luchtig is, daar de siecken seer wel versorgd worden. Tegen het oud gebouw op het plyn staat met ankers tegen de muur het jaartal 1620. Boven de deur tegen het plyn staat in steen uytgesneden dit jaartal

CVra gVbernatorIs
prIncIpIs hassIae
renoVata DoMVs.

De Bellick genaamd het Apostel-huys.

Den grond daar dit huys op staat was voortyds een boomgaard buyten de stad tegen den Dries, waarom de straat, daar het ten oostsyde byna het eynde by den Dries staat, de boomgaardestraat genaamd is. Het is een oud laag gebouw, waarin twaalf oude mannen onderhouden worden, die de twaalf apostelen genaamd worden, waarby nog syn twee mindere die maar halve portie krygen, die de martelaaren gebynaamd worden Boven de poort is een langen graauwen steen in de muur aan de straat, daarop het afbeeldsel van Christus tusschen de twaalf Apostelen gesneden is (2). Binnen de poort staat de huysing in het vierkant. Recht toe naast den ingang van den hof, aan de rechterhand is een klyne blaauwe steen in de muur gemetst, waarin de stichting te leese is als volgt:

---

(1) *Thans* Oude Minderbroedersstraat. (U.)
(2) Van hout (U).

Digitized by Google

D. O. M.

in memoriam D. Lamberti vā
Middelhoeven Fundatoris
hujus Domus A° 1423 3 May
infrasCrIptI proVIsores po-
sVerVnt restaVrarVntqVe
A° qVaDragesIMo
Mr Petrus Bachuys
Ds Servatius Librix
Ds Andreas Stochem
Mr Servatius Clercx
Mr Philippus Henricus Receptor

Vervolgens staat gelyken steen waarop een wapen met drie S. Jacobs schelpen als de kruysen van Breda (1) waarboven 1640 en onder Meysz. Meerder rechts af by den hoek nog een waarop staat:

Ter eeren Godts
ende memori van
Sr Jan Stooykens en joff.
Marie van Suetendael syn
Huysv̄ die de Renten van dit
Godtshuys hebben vermeerdert
Hy is overleden den 24 9ber A° 1604
Sy den 19 Meert A° 1611
bidt voor hun en-alder
weldoeners zielen.

Vervolgens den hoek voorbij nog een met een wapen daar een burgt op staat, boven 1640, onder Happart.

Den refter is aan de linker hand, hebbende agt boven en soveel benedenramen beschilderd met wapens en naamen der Provisoren en vrouwen van het jaar 1594 tot 1645 toe.

Sy hebben buytenshuys hun regent of provisor (2) en rentmeester, die haar van een dienstmeid voorsien, om haar op te passen

(1) Dus 2—1 (U).

(2) Vier provisoren, zie: A. J. A. Flament, Geschiedenis van het huis der Twaalf Apostelen genaamd „de Belick" Maastricht, Leiter-Nypels. 1893. 4°.

Digitized by Google

en de jongeren moeten den oudsten gehoorzaam syn. Sy hebben het voorrecht als een lyk by dag begraaven word dat sy de fackels by het lyk dragen voor een gesette penning.

In den refter hangt een berdeken waar in haaren eed staat, die sy moeten doen als sy in dit huys komen, gelyk hier volgd:

Juramentum Pauperum
in den Bellick.

Ick gheloove ende swere ten heyligen, dat ick een bedde met mich inbrengen sal, als ick in dat Goetshuys van den Bellick myn incomst doen sal om mich daerop myn nacht ruste te nemen, ende allen alsulcke gereyde have, die ick hebbe ende mechtich ben hetsy luttel of te vele by ende met mich brengen sal binnen den huyse ende woeninge van den Bellick, daer ick in woenen sal om daer van te leven en de myn noetdruft te nemen, alsoe lange voer ick leven sal ende voer mins daer van na mynen doot ende boven myn kercken rechten oeveren sal selve te verblyven tot oerber ende behoevt der ermer Luyden des selven goedtshuys om daer mede te doen ende die goederen te beleggen ende te distribueren nae believen ende goetduncken der meysteren desselven goedtshuyse ende soe den selven meesteren gehoersaem syn in allen diuenelycken ende behoerlycken saecken sy mich bevelen sullen te doen ende te laten, en of ich eenighe gebrecken ofte yet ander wiste ende verneme in dat goedtshuys voerschreven dat nuth ende goedt geweten weer, dat sal ick den meesteren des voorsz. goedtshuys sonder versoeck te kenne geve. Soe help mich fort, dese heyligen (1) ende alle Goedts heyligen.

Dit huys heeft agter synen hof waartegen eenige klyne huyskens staan daar sy haar voordeel van maken.

Het Gereformeerd Weeshuys.

Recesse fol. 146, fol. 140.

De vleeshal.

De vetwaag.

Recess. fol. 334.

(1) Dat is: de heiligen wier overblijfsels op het altaar waren of in den reliekhouder, in het bijzijn waarvan de eed werd afgelegd, naar ik gis.

Digitized by Google

De marckten en marcktdagen.

Weekmarkt recessen fol. 312.

De Gildens.

Nu volgen:

Beschrijvingen, krijgsgebeurtenissen en belegeringen naar gedrukte boeken.

Oproer van 25 Sept. 1539 uit chroniek van Gouthoeve (op los papiertje).

Tocht over de Maas van Willem I in 1568 uit Balen, Beschrijving van Dordrecht.

Krijgsgebeurtenissen in 1576 uit van Meteren, 6e boek.
" " 1577 " " " " "
" " 1578 " " " 8e " (muiten der 7 vendelen zie hieronder).

Muiterij der 7 vendelen te Maastricht 7 April 1578, chroniek van Gouthoeve (op los papiertje).

Beleg in 1579 uit van Meteren, 9e boek.

Mislukte aanslag van Prins Maurits in 1594, 17e boek.

Gemutineerden van Weert te Maastricht 1601 met van Meteren, 23e boek.

Beleg 1632 uit Aitzema 12e boek.

Mislukte aanslag der Spanjaarden in 1634 uit Aitzema 14e boek.
Verraad 1638 " " 18e "
Plan tot aanslag door de Munsterschen in 1666, ibidem 46e "
Franschen in het land om Maastricht 1668, " 48e "
Beleg van 1673 uit A. Montanus, Leven van Koning Willem III.
Mislukte aanslag v. Willem III in 1676, " " " " "
Overgave aan de Staten in 1678, " " " " "

Digitized by Google

Beschrijving van Freer Charl (1)

Leek in het klooster der P. Observanten tegen de Maas op St. Pietersberg boven Maastricht.

Freer Charl is geboren in de stad Royan, gelegen in de Provintie van Sainte Santonge, aan de Garonne bij de zee van Gasconje, in het jaar 1653 op den 11 Maart. Syn vader was Roeland Thurmet de Mongion. . . . . capitein, en Commandant van de Stad Tallemont, gelegen in die landstreek. Syn moeder Genoveva de Marcatel. In 't jaar 1669 heeft hy hem in den dienst synes Konings begeven. Den koning van Vrankrijk op dit jaar de Venetianen hulp-troupen tegen den Turk toesendende, is het Regiment te land toen ook na Toulon vertrocken, en seven schepen met equipage gingen te water, by welke hy ook was, en een magtige vloot van sestien groote schepen onder den Admiraal Beaufort, so dat Charl met het regiment in Candia kwam te leggen. Dese troupen hetselve jaar wederom in Vrankryk gekeerd synde, verliet den dienst en keerden tot syn Ouderen. In het jaar 1670 is wederom in dienst gegaan en begaf sich voor den tweeden maal by syn voorig Regiment, dat nu den naam had van Yonzax of Yonjecq, leggende doenmaals in Doornik, van meening om syn fortuyn in den oorlog te soeken, met welk regiment hy ses veldtochten gedaan heeft in de Nederlanden en is daarby geweest als syn koning Aath en meer andere steden versterkten. In het jaar 1672 is met de troupes als lieutenant in Holland en Uytrecht geweest en tot Woerden, Zutphen &c. In het jaar 1676 lag hy in garnisoen binnen Maastricht, in welken tyd hy meer en meerder onlust in den dienst gekregen hebbende syn demissie vraagden en verkreeg, voorneemende een geestelyk leeven aan te vangen.

(1) Op een afzonderlijk blad papier.

Digitized by Google

Hij maakten sig selven hier toe een Moniks hayren kleed volgens syn beste weeten in gedaanten, en naaysel, dat wonderlyk van maaksel was, wyl hy niets het minste van dat ambacht verstont. Hij nooden syn cameraden met hem mede te gaan in een hol van St. Pieters berg, daar hy dat mede genomen kleed aantrok, en vereerde al wat hy had aan syn cameraden en nam so een afscheid van haar, van voornemen synde by Charleroy in een heremitage te gaan en aldaar syn leeven te eindigen. Syn cameraden gingen wederom binnen Maastricht. Den lieutenant St. Germyn, een Gascongier van hetselven regiment, die hy onder andere syn degen en ringkraag gegeeven had, hing die beyde in St. Servaaskerk ter eeuwiger gedaghtenis, al waar die op den dag van heden nog hangd, aan de rechterhand boven den trap die men opgaat daar de klocken geluyd worden, na de syde des deurs van het pant, daar al verscheyde wasse armen en beenen aan geofferd syn (: gelyk wy in verscheyde jaaren veel maalen gesien hebben:) om nu wederom tet Charl te komen, die ging syn weg uyt St. Pieters berg, om syn voornemen te volbrengen, dog dat wierd hem belet door vier trompetters des legers der Heeren Staaten onder het belyd des Prins van Orangien, die aankwam om Maastricht te belegeren. Het leger stond daer agter Tongeren, op de wegen van Charleroy. Charl wierd voor spion aangesien en voor den Prins gebragt. Syn Hoogheid dien wonderbaarlyken toestel siende, syde: dat kleed lykt na de galg, waarop Charl antwoorde ombeschroomd: gy kunt myn lichaam wel dooden, maar de ziel niet.

Niemand wist van hem te denken, de eene syde het is een spion, de anderen, het is een Engel, een Duvel, een Heylig, hetwelk hy alles seer wel beantwoorde. Den graav van Tilly, doen ter tyd major, wierd door syn Hoogheid belast te ondersoeken, wat de rechte saak was, terwyl Charl voor de ruyter-wacht in het veld den nacht doorbrengen moest, des anderen dags liet den Prins hem op Slavante brengen om door den Pater Gardiaan bewaart te worden tot dese saak ondersocht was. Hy bleef daar drie weken als gemeen, ondertusschen belegerden den Prins Maastricht, en men wierd gewaar, dat hy gediend had, welk hy verswegen had om niet opgehouden te worden. Den P. gardiaan dit vernemeende wilde hem niet langer houden, seggende tegen syn

Digitized by Google

Hoogheid: het kon een deserteur syn die het geheele convent besteelen sal. Den Prins antwoord: hout hem nog wat, mogelyk sal men wat naders van hem hooren. Ondertussen den Prins het beleg opbreekend, wierd Charl, om de saak te ondersoeken tot een spectakel van al de waireld, door de geestelyken binnen Maastricht gebragt tot groote verwondering syner cameraden en de bekenden, alwaar men vond hoe de saak was als vurschreven is, is wederom met die geeslyke na het convent gegaan en gebleven als leek tot op den dag van heden, volherdende, grys en krom, doch goede geheugenisse. —

Ik vraagde hem verder of hy dit veranderen niet aan syn ouderen bekend gemaakt had, hy syde, dat hy dat eenige tyd aan syn broeder geschreven, die musquetaire was in Nederland synde daar na nog major, in Furnes gestorven is.

Dit heb ik al soo tot Slavante op de Gallery van 't Convent tegen de Maas uyt Freer Charl syn eygen seggen opgeschreven tot syner gedagtenisse op den 29 Juny 1733 in bywesen van den P. Gardian met drie Paters en goede vrienden Freer Charl beginnende van tyd tot tyd te verswacken is op het laatst des jaars 1734 geheel vervallen, tot dat eyndlyk op maandag den 17 January 1735 gestorven is, en begraaven in het pant ten oosten van de suydsyde, tussen het eerste en tweede venster, alwaar in een kleyne vierkanten steen op den grond, dese lettere gesneden syn:

OBIIT
17 Jan. 1735
F. Car. Turmet
ter. jub. (1)

Desen Charles Turmet was een eerbaar, oprecht oud man met wynig grys hair boven op 't hoofd geheel kaal, blauwe oogen, wat traanende, mager, ingevallen en bleek van wesen, met een krommen rug voorover druckende, bevende, van taal welsprekend, in 't frans, sprak wynig Nederduyts, fatsoenlyk van weten, wist in syn bediening van de aalmoesen voort Convent in te samelen, meer te krygen als een ander, was elk aangenaam, hy was altyd den genen, die voor het convent de plechtigheden aan groote

(1) tentiarius jubilarius.

Digitized by Google

heeren, tot Maastricht gekomen, ging afleggen, en fruyten aanbieden, en deselve op het convent te versoeken. Het convent kreeg om synen wil meer besoek van vreemdelingen, daar dan gaven op volgden. Hy was met een woord alomme gekend en bemind, om welke reden ik, dese syn levensloop in 't kort opgesteld heb, en ik heb binnen Maastricht verscheyde bejaarde menschen gesproken, die hem tot Maastricht als lieutenant hebben sien de wagt optrecken. Wanneer nu in het jaar 1636 (1) de kerk van St. Servaas gekalkwit is geworden, so heb ik den bovengenoemden degen met den rinkraag gemist en ook na het witten niet meer gesien.

(1) lees 1736.

Het grafschrift op p. 72, nog geheel aanwezig (op de zerk staat ook de beeltenis van een vrouw) is aldus:

Hyr ligt Begraevē Joncker Claes và Cortêbach
Die sterff anº 1557 den 4 Dach Novêbris
ende Joffrou Johâna van Blyterswyck genamt
Passart syn huysvrou sterff Aº 1530 dè 5 August.

Digitized by Google

SCHEPENBRIEVEN

VAN HET

Kapittel van St. Servaas

TE

MAASTRICHT.

(VERVOLG).

Van deze, op velerlei gebied hoogst belangrijke verzameling schepenbrieven, werden in het voorgaande deel dezer „Publications", deel XLI, een 159tal dier brieven in regestvorm, sommigen in extenso afgedrukt. Zij loopen over een twintigtal jaren, van 1414 (Juni 22) tot 1434 (October 18).

Meldden wij in onze inleiding (1) op de uitgave dezer brieven, dat de schepenen van Lenculen of van den Vroenhof tot ongeveer 1430 de Latijnsche taal voor de redactie hunner brieven gebruikt hebben, thans kunnen wij nader mededeelen — de aandachtige lezer zal het zonder twijfel reeds hebben opgemerkt — dat het gebruik der Latijnsche taal slechts tot ± 1422 invoege bleef en zij na dat jaar de Nederduitsche taal hebben aangenomen; althans de eerste brief, voor zoover wij bevonden, in die taal gesteld, is van 1423 November 4. Dat voornoemde schepenen zoo lang nog de Latijnsche taal hebben gebruikt, wekt te meer bevreemding als men bedenkt, dat zij dezelfde personen waren als de schepenen van het Brabantsch gerecht, met dit verschil alleen dat zij, als schepenen van Lenculen, *ad vitam* werden aangesteld en dat de

(1) Zie jaargang XXXVI dezer Publications p. 12.

Digitized by Google

schepenen van het Brabantsch gerecht reeds met 1400 voor goed de Nederduitsche taal voor de redactie hunner acten en brieven gebezigd hebben. Welke de reden daarvan mag zijn, hebben wij niet kunnen achterhalen.

Met de uitgave dezer verzameling schepenbrieven gaan wij thans voort; wij gebruiken dezelfde methode als tot dusverre, den regestvorm namelijk; enkelen worden in extenso afgedrukt wegens de belangrijke bijzonderheden, die ze bevatten, aangaande de eigenaardige rechtsgebruiken der schepen- of laatbank waarvan ze zijn uitgegaan. Aan den voet der bladzijde geven wij hier en daar eene historische of biographische bijzonderheid of eene toelichtende noot tot opheldering van den tekst.

P. D.

Digitized by Google

N° 1316.

1434 (October 18) ipso die beati Luce Ewangeliste.

Acte bezegeld door de schepenen van Güls (1), waarbij Hertwin HEYDERICH en Heyle zijne echtgenoote van deken en kapittel der St. Servaaskerk te Maastricht in erfpacht nemen twee perceelen wijngaard gelegen te Güls *yn der kumbden*, het eene naast een wijngaard van voornoemde kapittelheeren, het tweede *beneben der paynheymer gude*, onder beding binnen de vier jaren ze te zullen *ussmisten mit kuntschaff der hoyffslude* en verder zooals vermeld is in den naastvoorgaanden brief.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1313.

N° 1317.

1434 (October 18) ipso die beati Luce Apostoli et Ewangeliste.

Acte bezegeld door de schepenen van Güls, waarbij Engel VON LEYHE en Dylge zijne huisvrouw van deken en kapittel van St. Servaas in erfpacht nemen een wijngaard gelegen te Güls *zu Kamerten yn dem underwege langs der gemeynde weech und stoeszt widder eyn stucke wingartz*, welken Herwin HEYDERICH van voornoemde heeren in erfpacht houdt, onder dezelfde voorwaarden als vermeld in n° 1316.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1313.

N° 1318.

1435 (Februari 21) eynendetweyntich dage in Februario.

Rentmeester (2) en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Johan VANDEN CREEFTE, schepen van Maastricht, aan Helyas

(1) Aan de Moesel gelegen nabij Coblenz.

(2) Uit het aanhangend zegel blijkt, dat Pauwels VAN DEN BIESSEN rentmeester was.

Digitized by Google

MONCKS, priester, en zijne erven 21 groote roeden akkerland, in een perceel gelegen *inden pottenberch* tusschen land van wijlen Gerard JANS, land van Jacob METSMEKER van Tweebergen en land van Pauwel STAS, opgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en die opdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Mille, met de verklaring dat het land met niets anders bezwaard is dan *mit sinen rechten gewoenliken lantceyse.*

Orig. op perkament. — Schepenen: Henric BOVYER, Laureyns HAYBAYKEN, Pauwels VAN DEN BIESSEN, Bartholomees VAN WARWELLE, Gerart CLUT, Andries VAN GELKE en Wilhem VAN MULKEN. — Zegels: 1°. Een getand kruis; in het vrijkwartier van vair (?) een rechter schuinbalk; omschrift: S. HEINRIC BAVIER . SCAB. TIECTE. — 6. In het schildhoofd twee vijfbladige rozen; omschrift: S. ANDRIES . VAN . GELKE.

N° 1319.

1435 (October 25) vyffendetwyntich dage indie moent Octobris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Mechtelt, weduwe van Johan VAN HOEGEM, ingevolge zijne testamentaire beschikking, aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk overgedragen heeft eene jaarlijksche erfrente van 5 marken, onder beding dat voortaan en ten ewigen dage de rector van Sint-Cosmas- en Damianusaltaar, gelegen in de kapel van den H. Georgius, de presentiegelden en dezelfde rechten zal genieten in de St. Servaaskerk als de overige kapellanen; welke 5 marken te beuren zijn als volgt: 10 schellingen uit het erf van Dierich SCHERMERS in de Raamstraat, welke Thees THURELLE voorheen aan Mechtelt voornoemd geschonken had; 10 schellingen uit het huis van Cloes VAN HAVART, schoenmaker te *Hoebruggen*, naast het erf van Leonart WOUFS in de *riddersruwe* (Ridderstraatje); 2 marken uit het erf van Leonart WOUFS naast het voorgaande gelegen, tusschen dat van Cloes VAN HAVART en dat van Hubrecht BAUTZONS en 2 marken uit een erf *opten korenmarckt* achter O. L. Vrouwekerk, tusschen het huis geheeten *die proestye van Mersen* en de voormalige *alde*

Digitized by Google

pesterye thans huis van Daengel VAN GELCK (1), kanonik van O. L Vrouwkapittel.

Orig. op perkament. – Schepenen: Herman VAN HESE en Johan VAN DEN KREEFTE.

N° 1320.

1435 (December 6) sesse dage in Decembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Dierich VAN HEYNSBERCH, *der sloetmekere*, ten behoeve van de fabriek der kapel van den H. Vincentius (2) afstand gedaan heeft van eenen jaarlijkschen erfcijns van 10 schellingen uit zijn huis in de *Swoefstroete* (3) tusschen dat van Wilhelm KUCKELARTZ, schoenmaker, en dat van Margriete VAN REMUNDE en beloofd heeft, zoo zulks noodig mocht zijn, dien afstand te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Henrixke, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Arnolt VAN HERE en Goedart VAN WARWELLE. — Zegels: 2°. In een driepas een klimmende leeuw naar rechts; omschrift: S. GOERT . VAN . WARWEL . SCEPEN . TRIECHT.

N° 1321.

1436 (Augustus 23) op den gueden sinte Bartholomees avont sheyligen Apostels.

Rentmeester (4) en schepenen van Lenculen verklaren, dat Servaes KYPPE, schepen van Maastricht, aan Ylias MONCKS en erven, 16 groote en 10 kleine roeden akkerland, in een perceel in den Vroenhof gelegen *opten Oberch* tusschen land der Karthuizers van Luik en land van wijlen Lambrecht VAN RYEMST, opgedragen

---

(1) Als kanonik van O. L. Vrouwkapittel wordt hij nog vermeld in eene oorkonde van 1438.

(2) Deze kapel, toegewijd aan den H. Vincentius martelaar, was gelegen achter de Comediestraat nabij het O. L. Vrouwe-plein.

(3) De Wolfstraat.

(4) Uit het aanhangend zegel blijkt, dat Pauwels VAN DEN BIESSEN rentmeester was.

Digitized by Google

heeft, verklaard dat gemeld land bezwaard is met den gewonen landcijns en het derde deel eener jaarlijksche erfrente van $3^1/_2$ koppen tarwe en $3^1/_2$ koppen gerst, waarvan het tweede derde deel behoort aan de twee andere kinderen van Johan KYPPE, zijnen vader, en het derde aan den hertog van Brabant, en beloofd die overdracht te zullen doen bevestigen door zijne echtgenoote Nesa, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henric BOVYER, Laureyns HAYBAYKEN, Pauwels VAN DEN BIESSEN, Bartholomees VAN WARWELLE, Gerart CLUT, Johan CLUT en Johan OYSLINGER.

N° 1322.

1436 (October 27) in vigilia beatorum Apostolorum Symonis et Jude.

Acte bezegeld door de schepenen van Güls, waarbij Heinrich BRÜGGESSER van Coblenz en zijne echtgenoote Elchin van den deken en het kapittel van St. Servaas te Maastricht in erfpacht genomen hebben voor 6 *virtel wyns* 's jaars een wijngaard *yn Gulser marcken* gelegen *an deme Frackenpoyle an der wisser muren* tusschen wijngaard van de abdij van SIEGBERG en wijngaard van Clais GEDELING, op voorwaarde dien wijngaard bouwbaar te zullen houden, waarvoor zij een hun toebehoorenden wijngaard, gelegen aldaar *yn der Kumbden* naast den wijngaard van Clais EMICH verbonden hebben.

Orig. op perkament. — Schepenen van Güls: Heynrich VON METTRICH en Henne FLORS.

N° 1323.

1436 (October 28) ipso die beatorum Apostolorum Symonis et Jude.

Acte bezegeld door de schepenen van Güls, waarbij Dyederich PINSGIN en Styne zijne echtgenoote van deken en kanoniken van St. Servaas te Maastricht, vertegenwoordigd door hun medekanonik Thomas AZYNYERS, in erfpacht nemen voor den tijd van

Digitized by Google

negen jaren twee perceelen wijngaard onder Güls *yn deme gesetze*, het eene tusschen den wijngaard van Kunen WULFFERS en dien van Jacob JETZE en het tweede tusschen die van Peter HEYDEN en Arnoult VON LOEVE, onder beding dat, na die negen jaren, zij jaarlijks voornoemde kapittelheeren in hunne hoeve te Güls leveren zullen acht *virtele* wijn.

Orig. op perkament. — Schepenen: Herman GUNTHER en Jacob POPPE.

N° 1324.

1437 (Mei 5) vyf dage in Meye.

Rentmeester en schepenen van Lenculen, oorkonden, dat Goedart VAN VAERWELLE (1), Brabantsch schepen van Maastricht, aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 2 mudden en 6 vaten rogge, waarvan een mud en de 6 vaten ten behoeve der broederschap en 1 mud ten behoeve der *mickmesse*, gesticht door wijlen Henrich VAN DER MASEN, priester, te beuren uit: 1° een perceel land van $2^1/_2$ bunders gelegen ten zuiden van den wijngaard van wijlen Johan VASTRART, nu in het bezit van Johan VAN HEGGEN, tusschen *die Zoe* van Wilre komende en voormelden wijngaard, die gelegen is tusschen land van Dyerix LAMBOY, schepen van Maastricht, en den wijngaard van Andries VAN GELKE, ook uit land *in die Zoe gelegen mit wyden besat en oever die Zoe goende tot aen den Montenaker wech* en 2° uit 25 groote roeden akkerland bij het voorgaande perceel gelegen *an den Zouberch*, tusschen het land van Dyerix LAMBOY voornoemd en den wijngaard van Wilhem VANDEN WYGARDE thans in pacht bij Peter DUYTSCHE, onder beding jaarlijks die pacht op zijne kosten te zullen leveren binnen Maastricht ter aangewezener plaatse en verklaard heeft dat gemelde wijngaard en bouwland met niets bezwaard zijn dan met

---

(1) Hij was de broeder van Bartholomeus VAN WARWELLE (Varwelle), schepen van Lenculen en van het Brabantsch gerecht te Maastricht, hiervoren genoemd.

Digitized by Google

den *rechten gewoenlyken lantcyese*, alles onder verband zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 8. — Schepenen: Henric BOVYER, Laurens HABEYKEN, Pauwels VAN DEN BYESSEN, Bartholomeus VAN WARWELLE, Gerart CLUT, Johan CLUT en Johan OYSLINGER.

N° 1325.

1437 (Mei 13) opten derteensten daich inden Mey.

Meier en laten *des hoefs geheeten vanden Edelenbampt inden dorpe te Veldwezelt* gelegen oorkonden, dat Lambrecht GYSEN, echtgenoot van Catlyne, dochter van Johan FRANSOIS van Diepenbeek aan Goyart VENCKEN, *bontwerker* en burger van Maastricht, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 3 mudden rogge van eene van 28 vaten en $3^1/_2$ koppen uit den boomgaard van de *hoef van den Edelenbampt*, voor zoover deze onder voormelde laathof ressorteert en uit de *wenhoef* gelegen aan den *Edelenbampt* tusschen de hofstede van Hueben SCRODERS aan den kant naar Hocht en 18 roeden weide aan den anderen kant en Walter VANDEN MORTEL, gehuwd met Aleyde, dochter van Johan FRANSOIS voornoemd, die voor den laathof verschenen was, verklaard heeft geene rechten op die pacht te bezitten, doch *guede wetlike deilynge hyrtegen van anderen sekeren erfgueden* te hebben gehad.

Orig. op perkament. — Laten: Johan SAMME, meier, Wynant MOERS, Goedart SCENYECK, Willem MUEGGEN, Merten QUAREYS, Heynryc CLEPERS, Gysebrecht KESELS en Loedewich SAMMEN. — Zegels: 1°. Een gekroonde leeuw naar rechts; omschrift: S. JAN . SEMHEN; — 2°. Een klimmende leeuw naar rechts, in het vrijkwartier drie vijfpuntige sterren (?); omschrift: S. WINENT MOER.

N° 1326.

1437 (Mei 13) opten derteensten daich inden Mey.

Briet van meier en schepenen *in onser Vrouwen hoef* te Veld-

Digitized by Google

weselt *tuehoerende den eerwerdighen heeren deken ende capittel der Kyrcken van onser liever Vrouwen te Triecht*, van denzelfden inhoud als n° 1325.

Orig. op perkament. — Schepenen: Jacop HAPPART, meier en schepen, Loy BOLLEN COERENMERCT, Mees VAN VLEYTINGEN, Carys BOX, Wynant MOERS, Merten QUAREYS en Johan WERT.

N° 1327.

1437 (Augustus) . . . . Augusti.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johannes VAN STOCHEM, rentmeester van deken en kapittel van St. Servaas, in hunnen naam voor eenen jaarlijkschen cijns van 3 marken, 3 schellingen en 4 kapoenen in erfrecht opgedragen heeft aan Johan VAN TYRNEGAE, brouwer, en zijne vrouw Dylie, eene *hoefstat* op de Houtmaas gelegen tusschen het erf der abdij van Hocht en dat van Goeswyn VAN DYLSEN, van welken cijns 10 schellingen en 2 kapoenen gebeurd worden door den beneficiant van het altaar ter eere van de H. Cecilia in de St. Servaaskerk, 13 schellingen en 2 kapoenen door dien van het altaar ter eere van den H. Carolus in de O. L. Vrouwekerk aldaar en de overige 2 marken door deken en kapittel van St. Servaas, beloofd heeft hem tegen alle aanspraken te zullen vrijwaren en Johan verklaard heeft binnen het jaar en dag de waarde van 2 marken erfcijns *an te leggen in beteringe ende an rechten buwe in name van onderpande . . . ende dat te bewysen mit nagebueren ende wercklieden . . .*, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerard CLUT en Goedart VAN WARWELLE.

N° 1328.

1437 (September 4) vier dage in Septembri.

Rentmeester en schepenen *shoefs van Lenculen* verklaren, dat hun medeschepen, Bartholomeus VAN WARWELLE, als tochtenaar

Digitized by Google

en zijne wettige dochter Canegont, als erfgename, aan Reynart KELLENER, priester en meester van het gasthuis van St. Servaaskapittel, een perceel land van 12 groote en 10 kleine roeden, benoorden Wilre aan den weg naar Heukelom *ten boyme wart* gelegen tusschen land van Dirix LAMBOY, schepen van Maastricht, en dat van Johan WYNANTS van Montenaken, opgedragen hebben, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen, en Bartholomees' broeder, Goedart VAN WARWELLE, insgelijks schepen van Maastricht, die voor de rechtbank verschenen was, de verklaring heeft afgelegd geene rechten te hebben op dat land, daar hij in andere goederen bedeeld is geworden en daarom ten behoeve van Reynart daarvan afstand doet.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 71. — Schepenen: Henric BOVYER, Laureyns HAYBEYKEN, Pauwels VAN DEN BIESSEN, Bartholomeus VAN WARWELLE, Gerart CLUT, Johan CLUT en Johan OYSLINGER.

N° 1329.

1437 (September 23) dry ende twintich dage in Septembri.

Meier en schepenen *shoefs des gueden sinte Peters* (1) *van Montenaken* oorkonden, dat Bartholomees VAN WARWELLE, schepen *inden hove* van Lenculen, als tochtenaar, en zijne dochter Conegont, als erfgename, aan Reynart KELLENER, priester en *gastmeyster* van St. Servaasgasthuis te Maastricht, een perceel akkerland groot 12 groote en 12 kleine roeden akkerland, gelegen aan den weg naar Heukelom naast land van Karys MOERS van Montenaken en naast land van Lambrech LOYKEN, *gewantmeker*, opgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en met de verklaring dat het land slechts bezwaard is met den gewonen landcijns en zijn broeder, Godart VAN WARWELLE, ook schepen van Maastricht, de verklaring heeft afgelegd geene rechten op dat perceel land te hebben en mitsdien ten behoeve van Reynart afstand daarvan gedaan heeft. *Ende want wyr meyer ende scepenen*

(1) Uit de noot boven den brief blijkt, dat voormeld laathof behoorde aan de familie WIDOY.

Digitized by Google

vurgenoempt van alden hercommen gewoenlic syn, soe wannee eynige partye brieve von onsen hove beghcert te hebben, dat wir dat te brengen plegen aen scoutet ende scepenen shoefs van Lenculen, die dat voer ons als onse heut schuldich syn te besiegelen als gewoenlic is, so brengen wir dese saken an hon en begheren, dat sy desen brieff voer ons als hoff besiegelen. Dat wir scoutit ende scepenen shoefs van Lenculen . . . . na anbrengen ende alden herkomen vurscreven gerne doen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 71 v. — Schepenen van St. Peterhof te Montenaken: Lambrecht RESE, Vranck BOX, Henric VAN JESSCHEREN, Gerart VAN BOBLUM, Gerart CLUT, Henric LANTMETER en Arnolt MEYER. — Schepenen van Lenculen: als van nº 1328.

Nº 1330.

1437 (October 2) des anderen daichs indie moent Octobris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Reyner VAN HULSBERCH, brouwer, aan Reyner KELLENER, priester, en zijne erfgenamen eene jaarlijksche erfrente van 2 marken uit zijn huis te Tweebergen tusschen de huizen van Oede WYNBERS en van Johan KUPERS heeft overgedragen, beloofd die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Melle en verklaard dat behalve voormelde rente op dat huis nog gevestigd is een grondcijns van 2 marken, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Dierich LAMBOY en Servoes KIPS.

Nº 1331.

Transfix. 1439 (Augustus 9) noegen dage in den Ouchstmoent.

Schep. v. M. verklaren, dat Peter KELLENER, ingevolge testamentaire beschikking van Reyner KELLENER (1), priester en meester

(1) Renier KELLENER was ook lid der priesterbroederschap van kapellanen der St. Servaaskerk en in 1411 vinden wij hem als rector der kapel van den H. Amor. Als gasthuismeester wordt hij reeds vermeld in 1421. Bij voornoemde broederschap stichtte hij insgelijks zijn jaargetijde, dat op 1 Augustus gevierd werd, en daarenboven meerdere *commemorationes*.

Digitized by Google

van St. Servaasgasthuis, voor zijn jaargetijde aan den deken en het kapittel van St. Servaaskerk eene jaarlijksche erfrente van 1½ marken van die van 2 marken, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze *getransfixeert* is, waarvan de resteerende 10 schellingen gebeurd worden door de Minderbroeders dier stad.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerart CLUT en Arnolt CLUT.

N° 1332.

1438 (Juni 21) inden maent van Junio geheiten Broemaent des eynendetwintichsten daichs.

Meier en laten van het laathof van O. L. Vrouwkapittel van Maastricht te Veldweselt gelegen oorkonden, dat Johan VAN KESTELT aan Lambrecht SUELS genaamd VOECHS, priester, verkocht en overgedragen heeft zevendehalf vat rogge jaarlijksche pacht te leveren binnen Maastricht in het huis naar aanwijzing van Lambrecht en te beuren uit het huis en hoeve van Johan DER HOUT te Kestelt aan den weg naar Laeffelt, begrensd door land van Johan voornoemd en door land van Daem VAN PAPENHOVEN, wonende te Luik, beloofd heeft hem het rustig bezit dier pacht te zullen verzekeren en verklaard dat hij uit dat erf nog beurt eene pacht van 2 kapoenen en Wilhem VAN MULKEN eene van 4 vaten rogge en 1 kapoen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 103. — Schepenen: Jacob HAPPART, meier en schepen, Loy BOLLEN CORENMERCKS, Mewes VAN FLEYTINGEN, Caris BOX, Wynant MOERS, Merten VAN MECHELEN en Johan WEERT van Wilre.

N° 1333.

1439 (Februari 3) drye dage in Februario geheyten Sporkille.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Tilman VAN CRONENBERCH aan Lysbed VEDERWESCHE van Doenrade opgedragen heeft 2 bunders, 14 groote en 14 kleine roeden akker-

Digitized by Google

land, in twee perceelen buiten de Hochterpoort (1) gelegen, het eerste aan den weg naar Hocht tusschen land van het klooster der Antonieten te Maastricht en land van wijlen Wilhelm VAN BIELSEN en het tweede van 11 groote en 10 kleine roeden bij het voorgaande naast land van voornoemde Antonieten en land van wijlen Reyner MELIS, beloofd heeft haar het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren, die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Aleyde en verklaard dat het land slechts bezwaard is met den gebruikelijken landcijns, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. – Schepenen: Henrick BOVIER, Laureyns HAYBAYKEN, Pauwels VAN DEN BIESSEN, Bartholomeus VAN WARWELLE, Gerart CLUT, Johan CLUT en Gielys OTTEN.

N° 1334.

Transfixen. 1442 (September 4) vyere dage Septembris.

Rentmeester en schepenen van Lenculen verklaren, dat Lysbeth VEDERWESSCHE van Doenrade de beide perceelen akkerland, waarvan melding is in den naastvoorgaanden brief *in rechter simpelre gichten ende elmosen* aan de Minderbroeders te Maastricht overgedragen heeft.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n°. 1333 behalve dat Pouwels VAN DEN BIESSEN vervangen is door Wilhem IN DIE HAGE van Montenaken.

N° 1335.

1503 (Maart 2) opten tweesten dach van den Meerte.

De Gardiaan en de Conventualen *des Minrebrueders cloesters van der Observantien* binnen Maastricht verklaren, dat zij, met volkomen toestemming van broeder Rolant S. Th. D., minister der provincie Keulen, ingevolge machtiging voorheen aan hunne orde verleend door Paus Martinus V en *uut mercklicken ende noetlicken saken ons daartoe bewegende ende overcomende om tselve onse godts-*

(1) de Boschpoort.

Digitized by Google

huys te onderhouden de twee perceelen bouwland, vermeld in de beide naastvoorgaande brieven waardoor deze getrokken is, aan Johan VAN BIERSSEL (1), bisschop van *Zereyne* (Cyrene) en suffragaan van Luik, verkocht hebben, voor een som gelds, welke zij hebben *bekeert in ons convents nut, orber ende proffyt so inder reparation vanden selven ende andersins daer des van noden was.*

Orig. op perkament.

N° 1336.

1503 (Maart 20) opten twintychsten dach van Meerte.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat broeder Dierck GRAFT, gardiaan, broeder Heinrick BARBIER van Dortmund, broeder Wilhelm COLLART, broeder Peter VAN DORTTRYCHT en broeder Everaart VAN CLEVE en de overige Conventualen van het Minderbroedersklooster te Maastricht, ingevolge de naastvoorgaande verkoopacte, het daarin genoemde bouwland aan Johan VAN BYERSEL, bisschop van Cyrene, opgedragen hebben, met de verklaring in het vervolg geene rechten of aanspraken daarop te zullen doen gelden.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan VAN EYNATTEN, rentmeester en schepen, Henrick VAN ANSTENRODE, Henrick VAN GELLICK, Coenraert IN DIE HAGE, Aert BRANDENBERGH, Hellinck HAVET en Geret PRENTEN.

N° 1337.

1439 (Maart 17) severtheen dage inden Meerte.

Schep. v. M. oorkonden, dat Jacob SLUYSMAN en zijne zuster Kathryne, met toestemming hunner moeder Kathryne, aan Peter BRAET, *vlockenere* en zijne echtgenoote Aleyde *vyff hamer vucte erfs lanck ende seven der selver vucte breyt achter Peters huys* (2)

(1) Jan BOURGEOIS DE MONTE, geboren te Beersele in Brabant, was Minderbroeder en doctor in de H. Godgeleerdheid. Hij werd in 1485 gewijd tot bisschop van Cyrene en tot wij-bisschop van den bisschop van Luik, Jan van Horne.

(2) Uit de noot boven den brief blijkt dat dit huis gelegen was nabij den bisschopsmolen, *prope molendinum episcopi*, op de Steenenbrug.

Digitized by Google

vorscreven gelegen te meeten van eynen hoefken dat den erfgichteren toehoerende is, op willich erve der vurgenoempte Peter eyne deyle van synre kameren heet doen setten goende tot onser vrouwen gasthuys tuwe tusschen het erf van Peter en dat van Johan Ghys BRUWERS zoon, in erfrecht opgedragen hebben voor 6 schellingen 's jaars, onder beding, dat Peter voornoemd noch zijne erfgenamen *nummermere vinster noch gaet ter syden wart vander erfgichteren erve maken noch hebben en sall wairby die erfgichteren off honne nacomelingen doe doir oversien mochten werden, ende dat Peter syne erven ende nacomelingen gheyn water leyen noch vanden gueden vurscreven geynen watervall hebben en sullen ter syden wart der erfgichteren vurgenoempt in egeynrewys . . .*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 150 v. — Schepenen: Arnolt CLUT en Servoes KIPS.

N° 1338.

1439 (Maart 26) sessendetwyntich dage in Meerte.

Rentmeester en schepenen van Lenculen verklaren, dat Melle VAN CAUDENBERCH aan haren neef Herbrech VANDEN EDELENBAMPTE opgedragen heeft de volgende drie perceelen bouwland en wijngaard, het eene groot een bunder gelegen *inden gevilte geheyten der pottenberch* tusschen land van wijlen Levald VANDER MASEN en dat van Johan TYLOY, het tweede van 14 groote roeden gelegen aan den weg naar Veldweselt naar den kant der hofstede van CAUDENBERCH, begrensd door land der kinderen van Rutten THOYMS en land van wijlen Gerard SPENNEN geheeten VANDEN SWERDE en het derde perceel houdende 17 groote roeden zijnde thans een wijngaard gelegen *op die galge straete inden gevilte* achter *boxhof* tusschen land van Mees VAN VLEYTINGEN den oude en dat van Henrix VAN HAMONT, smid, en Herbrech voornoemd daarna ten behoeve der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht afstand gedaan heeft eener jaarlijksche erfpacht van 5 malders rogge, pacht van Hespengouw en maat van Maastricht, telken jare met het feest van den H. Andreas Apostel te beuren uit voormelde perceelen bouwland en wijngaard, beloofd

Digitized by Google

heeft der broederschap het rustig bezit dier pacht te zullen vrijwaren en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijnen minderjarigen broeder, Leonart, *wannee he mondich syn sal*, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henric BOVYER, Laureyns HAYBAYKEN, Pauwels VAN DEN BIESSEN, Bartholomees VAN WARWELLE, Gerart CLUT, Johan CLUT en Gielys OTTEN (1). Zegels: 2°. Gefaast van acht stukken; omschrift: S. LENS HAIBEKEN; — 7°. Gedeeld: rechts drie kepers in het schildhoofd een barensteel; links drie besanten (?) 2. 1.; omschrift: SIGILLUM : GHIELIS : OTTEN :

N° 1339.

1439 (Juni 6) sesse dage in Junio.

Schep. v. M. oorkonden, dat heer Henrick SACK, priester, ten behoeve der priesters en kapellanen van St. Servaaskerk aldaar, die op den dag van den jaardienst zijner moeder, Anna VAN DEN RAVE, in die kerk de H. Mis voor de overledene zullen lezen, eenen jaarlijkschen cijns van 1 mark uit het huis (2) van Gerart VAN SUETENDALE, *cremer*, in de Brugstraat tusschen de huizen van Johan PAPE ARNOLTS en van wijlen Peter ACKERMANS, overgedragen heeft, welke mark gelijkelijk onder hen verdeeld moet worden.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 144. — Schepenen: Henrick BOVYER en Servoes KYPPE.

N° 1340.

1439 (Augustus 16) opten sesstheenden dach inden Ouchstmoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Gheertruyt VAN HEYTHUSEN aan

---

(1) Uit het aanhangend zegel blijkt, dat Gielis OTTEN rentmeester van Lenculen was.

(2) Uit de aanteekening boven den brief blijkt, dat dat huis naderhand eigendom werd van Johan PAEPAERTZ, koopman.

Digitized by Google

Margriet VAN OPY en hare erven eenen jaarlijkschen cijns van 10 schellingen uit het huis (1) van Gielis SCRYVERS *in sint marien strote ter luttelre* (Mariastraat) gelegen tusschen het huis van *Hulsberch* en dat van Gerit VAN BORSEN overgedragen heeft, onder belofte de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henrich BOVIER en Arnolt VAN DER MOELEN.

N° 1341.

Transfixen. 1439 (September 11) eylff dage in September.

Schep. v. M. verklaren, dat Margriet VAN OPY als tochtenaarster en Gerit MOENSART van Lier (Lyere), momboor van Petersse zijne echtgenoote als erfgename, de jaarlijksche erfrente vermeld in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is, aan Lambrech VAN MONTENAKEN, priester en kapellaan van St. Servaaskerk aldaar, hebben overgedragen en, onder verband hunner goederen, beloofd hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren.

Orig. op perkament. — Schepenen: Herman VAN HESE en Jacob HAPPART.

N° 1342.

1449 (Juni 4) vyr dage in Junio.

Schep. v. M. oorkonden, dat heer Goedart VAN MONTENAKEN, priester en kapellaan van St. Servaaskerk aldaar, als volvoerder des testaments van Lambrech VAN MONTENAKEN, in leven priester en kapellaan dier kerk, voor zijn jaardienst aan de priesterbroederschap van kapellanen der gemelde kerk de jaarlijksche erfrente, waarvan in de beide naastvoorgaande brieven gewag wordt gemaakt, overgedragen heeft en beloofd haar het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren en *ghaf hon daromme over die selve seepen brieve mitten erfeyese daryynne genoempt mit allen den recht dat her Lambrecht vurgenoempt die hadde ende hoem tubehorende mochten syn in eynger weys.*

Orig. op perkament. — Schepenen: Dyeric LAMBOY en Gerart CLUT.

(1) Uit de noot in dorso blijkt dat het huis naderhand eigendom werd van Christianus DE CACABO.

Digitized by Google

N° 1343.

1439 (December 9) noegen dage in Decembri.

Meier en laten *des hoefs tubehoerende joncher Goedarde van Vloedorp here te Leut bennen den dorpe van Veltwesit gelegen* oorkonden, dat Herman HANSSCHEMEKER, goudsmid, aan Cloes WAMMEMSTOPPER van *Coevelens*, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 12 vaten rogge, behoord hebbende aan Loedewyx VAN HEIRDEREN, laat dezer laatbank, en daarna aan Kathryne VAN DYETEREN, *Jouffrouwe te Wittevrouwen* (1) te Maastricht, te beuren met het feest van den H. Andreas Apostel, uit het huis en hoeve van Loedewyx VAN HEIRDEREN voornoemd te Veldweselt gelegen bij *lynderpuel* tusschen het erf van voornoemden jonker Goedard naar den kant van *convelt* en dat van Johan MÉRTENS naar den kant van het dorp en den weg naar *convelt*, en beloofd heeft hem het bezit daarvan te zullen vrijwaren en de gebruikelijke formaliteiten nakomen.

Orig. op perkament. — Laten: Thys SCHALUYN VAN DEN HOVE, meier en laat, Carys BOCK, Wilhem der Smeet *van Veltwezit*, Loedewyc VAN HEIRDEREN, Johan MERTENS, Heynrich BELLENS, Heinrich SWAELEN en Cloes BOX. — Zegels: 1. Drie ruiten 2—1, in het hartpunt een kruis; omschrift: S. TEIS . SCEUL VAN DEN HOVE; — 2°. Gevierendeeld: 1 en 4, gefaast van acht stuk; 2 en 3, gegeerd van twaalf stuk.

N° 1344.

Transfixen. 1460 (September 6) des Saterdaichs voer onsser liever Vrouwen dach hoer geboirte.

Meier en laten van voornoemd laathof verklaren, dat Cloes WAMMENSTOPPER van *Covelenss*, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, aan Servoes VAN HASSELT, priester en procurator *des convents vanden Heyligen Cruyce* (klooster der Kruisheeren) aldaar, ten behoeve van dat klooster overgedragen

(1) Het klooster der Wittevrouwen te Maastricht, aan den Noordkant van het Vrijthof gelegen.

Digitized by Google

heeft de jaarlijksche erfpacht vermeld in den hoofdbrief, waardoor deze gestoken is, tot medestichting eener H. Mis, alle dagen te lezen op het altaar van O. L. Vrouw in de St. Janskerk dier stad, en beloofd heeft voormeld klooster het rustig bezit dier pacht te zullen verzekeren.

Orig. op perkament. — Laten: Thys SCHUYLEN VAN DEN HOVE, meier en laat, Loywyck VAN HEIRDEREN, Heynrich BELLENS, Johan MERTENS, Cloes BOX, Johan HERMANS en Peter SOREES. — Zegels: 2. Een naar rechts klimmende leeuw; omschrift: S. LODEWICH ... VAN ...: — 7. Van omgewend vair; in het vrijkwartier een ...; omschrift: S. PETER SOERES.

N° 1345.

1469 (November 16) des sessthienden dachs inden moent van November.

Meier en laten van voormeld laathof oorkonden, dat Christiaen Christiaens soen INDIE DRIE TERLINGHE, Kruisheer te Maastricht, namens zijn klooster aan de priesterbroederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar, vertegenwoordigd door Johannes SYMONIS van Weert, lid dier broederschap, de jaarlijksche erfpacht van 12 vaten rogge, vermeld in de beide naastvoorgaande brieven overgedragen heeft *ende dat in name van gichten te hulpen eynre dagelyxscher erfmissen die te doen van den gemeynen capellanen der kerken van Sint Servoes vurscreven* in de St. Janskerk aldaar.

Orig. op perkament. — Peter BOLLEN, meier en laat, Loywick VAN HERDEREN, Johan MERTENS, Cloes BOX, Johan BELLEN, Peter ZUREES en Oloff LIEFFSON. — Zegels: 1. Een band; in het vrijkwartier drie hoefijzers, 2—1; omschrift: S. PETER BOLLEN VAN HESE; — 3. drie ruiten 2. 1, tusschen de twee in het schildhoofd eene lelie.

N° 1346.

1440 (September 4) opten vierden dach in Septembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Wilhem VAN HESE, ingevolge testamentaire beschikking van Robyn VAN MILLEN, *als voer die begraefenisse ende erfjaergetyde des selven Robyns* aan deken en kapittel van St. Servaas eenen erfcijns van 2 mark 's jaars uit het huis

Digitized by Google

van Johan KOEX achter de kapel van St. Jacob (1) gelegen, tusschen het St. Jacobsgasthuis en het erf van Maroelen VOERSEN, overgedragen heeft.

Orig. op perkament. — Schepenen: Heinrich BOVIER en Gerart CLUT.

N° 1347.

1440 (October 28) op sint Symons en Judendach der heyliger Apostelen.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan VAN GRONSVELT *der witmeker* ten behoeve van Rutgher VAN MERSCH (2), van diens echtgenoote Lysbed en hun beider erven afstand gedaan heeft eener jaarlijksche erfrente van 26 schellingen en 6 penningen te beuren uit een huis op den hoek der Witmakerstraat, tusschen *die ruwe ter Jecoren wart gaende* (3) *neven des hertogen mautmoelen* ter eenre en het huis van Henrix VAN BROEGELE ter andere zijde, en uit een tuin achter voormeld huis gelegen *over die Jeker* naast het huis van Peter NEVEN naar den kant der Begaarden, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en dien afstand en overdracht te doen goedkeuren door zijne echtgenoote Mabilien, alles onder hypotheekstelling zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 151. — Schepenen: Herman VAN HEZE en Gerit CLUT.

N° 1348.

1440 (November 12) twelf dage in Novembri.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Servoes KYPPE, schepen van Maastricht, aan Jacob SLUYSMAN, priester en kapellaan van St. Servaaskerk aldaar, eene jaarlijksche erfpacht van 8 vaten rogge uit een perceel bouwland van 15 groote roeden

---

(1) d. i. de St. Jacobstraat. De kapel van den H. Jacob met daarbij behoorend gasthuis was gelegen op den hoek der Breede- en der St Jabobstraat.

(2) In de noot boven den brief wordt hij genoemd Rutgherus DE MERSEN en gezegd te zijn roededrager van St. Servaaskerk.

(3) de straat Achter de Molens.

Digitized by Google

bij den *Doutsberch* gelegen *dae der moelen wech duyr gheyt* tusschen land van Arnolt VAN BYECHT en land der kapel van de H. Maria Magdalena te Tweebergen, overgedragen heeft, welke pacht jaarlijks, met het feest van den H. Andreas, te Maastricht in het huis of op den zolder, naar aanwijzing van Jacob voornoemd of zijne erven, moet geleverd worden.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 119 v. — Schepenen: Henric BOVYER, Laureyns HAYBAYKEN, Bartholomeus VAN WERWELLE, Gerart CLUT, Gielis OTTEN en Goedart HAPPART.

N° 1349.

1440 (November 26) des Satersdaeghs no sint Katherinen dach.

Schout en schepenen van Vleytingen, bank van St. Servaaskapittel, verklaren, dat Cornelys CLERCKS van Spauden aan Johannes VAN CORBOSCH, rentmeester van voornoemd kapittel, aan zijne echtgenoote Katharina en hunne erven verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche pacht van 6 vaten rogge uit een hofstede te Vleytingen *op die Nederhemstraet* gelegen naast het erf van Lambrecht SIPS en naast dat der erfgenamen van Lyebrecht CLEYMAN, uit welke hofstede Cornelys' broeder Daniel *van broederliken deelingen* beurt eene pacht van 9 en de erfgenamen van Willem WYERTZ eene van 11 vaten rogge 's jaars.

Orig. op perkament. — Schepenen: Loye BOLLEN COREMERCK, schout en schepen, Gise MOES, Stas HANEN, Loye Giselbrech BOLLEN soen van HEZE, Mathys VAN HOKELEM en Gerart TAUBENS.

N° 1350.

1441 (Februari 21) XXI dage in die Sporkille.

Schout en schepenen der *vryheit van sint Peter* oorkonden, dat Ghyse DIE BRUYT ten behoeve van Lambrech VAN MONTENAKEN, priester en kapellaan van St. Servaas te Maastricht, afstand gedaan

Digitized by Google

heeft eener jaarlijksche erfrente van 10 schellingen (1) uit eene hofstede (2) te *viertoerne by die alde Jekore* gelegen naast het erf van Wilhem VANDEN WYNGARDE, met behoud van ieders rechten.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 169 v. — Schepenen: Oloff HAPPART, schout en schepen, Dierich LAMBOY, Herman VAN HEZE, Reyner PROENEN, Dierich KNOUP, Godenuel VAN ELDEREN en Johan Wilhelms VAN EYMALE.

N° 1351.

1441 Februari 22. — Verkoop eener jaarlijksche erfpacht van 16 vaten rogge aan Johannes van Corbosch, rentmeester van St. Servaaskapittel te Maastricht.

Allen goden luden, die desen openen brief solen aensien oft horen lesen, wir scoutet ende scepenen der banck van Boutenbilsen grote in onsen Here met kenniss der worheit. Doen cont ende maken openboer, dat voer ons gestoen erbare lude te wetene Johannes VAN KOERBOSCHE, inder tyt rentmeister der heren van sinte Servoes te Tricht op die eine side ende Moes LIBRECHS met Gertruden BOLEN sin wettige housvrouwe, inwonende portere te Tricht op dandere side, die selve Moes met der voorscreven Gertruden sinre housvrouwen becande ende lide, dat hi vercocht hedde in rechten wettigen koupe den vorgenoempden Jannes, om ein sekere somme gelts noe lants gewoende, volcomelic den vorgenoempden Moes ende Gertruden vernuecht ende betaelt, sestheen vaet roggen erflic pachs ende moten van Tricht, allen joere tsinte Andries mess te betalen ende te leveren binnen Tricht om op ein myle omgelegen den onderpant, in ein hous op einen solre, op sorge, anxt, vuere ende arbeit des helders vanden onderpande, aen ende op elf groten roden bampts liggende indie Rothemer bempde, voer kagenstege reingenoten Jans SWALEN gerven op die ein side ende die gemein beeck ende die heren vanden Biesen

---

(1) Die rente werd door Lambrech VAN MONTENAKEN geschonken aan de broederschap van kapellanen.

(2) De noot boven den brief noemt Obertus HAESDAEL als bezitter van die hofhofstede.

Digitized by Google

op dandere side. Ende doer omme woren die vorscreven Moes ende Gertruit also beroden dat si hons goets moets willen tsamen den selven onderpant opgedragen hebben in des scouteten hant, doer op met hande, halme ende monde vertyende ten behoeve ende in orbaer desselven Jannes. Also heet Jannes vorscreven denen bamt te einen pande ende onderpande voer sin joerrente vorscreven also opgedragen in sinen orbare, vanden scoutet hom denen verlenende, ontfangen ende is doer in gegoit, gesat ende geerft, beheltelic allemans rechte. Ter stont doer noe heet die vorscreven Jannes VAN KOERBOSCHE die erfwenninge vanden vorgenoempden onderpande opgedragen indes scouteten hant, beheltelic sinre joergulden vorscreven, te behoef des vorscreven Moes ende Gertruden sinre housvrouwen, die welke erfwenninge sy also ontfangen hebben, beheltelic allen mans rechte ende Jannes sinre joer renten vorscreven, dat si wale wennen ende wale betalen; doer ouch in presente geweest is Wilhelm BOLEN van Amelsdorp, die openboerlic gesacht heet, ende doer is hi goet voer, dat die vorscreven bamt niet mere voer belest en is dan met sinen heren cees te weten . . . penningen cees, einen greve van Loen. Allen ende igelike puncten vorscreven der scoutet in onser hoden gelacht ende ewiger memorien bevolen heet, die vorgenoempde partien hon rechten geheiten orkontscapen becant ende betaelt hebben, doer touwe ouch gedoen ban, vrede ende allen ons hoefs solempniteiten. In orkonde der worheit hebben wir Jannes VAN LEWE als onderste scoutet in die stat Jans DIE WALE overste scoutet, Loye BOLLEN KOERMARCKT, Gheret VAN SCOENBEECK, Rogier VAN SPAUDEN, Librecht VAN HESE, Wilhem CORTTEN, Johannes KERSS en Pouwels LIVENSOEN van Millen scepenen der banck van Boutenbilsen vorscreven onss sigelen an desen openen brief doen hangen. Gesciet int joer ons Heren dusent vierhondert einendeveertich inden moent Sporkille tweendetwintige dage.

Orig. op perkament.

N° 1352.

Transfix. 1452 (Maart 8) inden Meerte acht dage.

Schout en schepenen van Buiten-Bilsen verklaren, dat Jannes

Digitized by Google

VAN KOERBOSCH, rentmeester van St. Servaaskapittel te Maastricht, tot stichting eener *erfmissen allen Vridage te doen op Alre Heiligen Altaer* in de kerk van St. Servaas, aan Jan GOETHERF, priester en meester der broederschap van kapellanen dier kerk, ten behoeve van gemeld broederschap de jaarlijksche pacht, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is, overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Daniel VAN SCOENBEEC, scoutet, Gheret VAN SCOENBEEC, Wilhem CORTEN, Jannes KERSS, Rombot VAN HESE, Cloes LOYEN en Wilhem SWALGEN. — Zegels: 4. Fene staande O waardoor heen eene J; omschrift: . . . JOHANNES . . .; — 5. Drie vijfbladige rozen 2. 1; in de hartpunt een kam (?) omschrift: S. RU . . DE . HEES: — 6. Een wildeman houdende in den linker arm opgeheven een schild doorsneden; in het vrijkwartier drie hoefijzers 2. 1; omschrift: CLAES LOIEN COREMARCK

N° 1353.

1441 (October 8) des achden daechs in die maent Octobris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johannes VAN LUYTGE, *clerck*, aan Lambrech VAN MONTENAKEN, priester, en zijne erfgenamen overgedragen heeft eene jaarlijksche erfrente van 5 marken, waarvan 2 uit het huis van Johan ROESELER in de *loerestraat*, afkomstig van zijn vader Reyner VAN LUTGE, 2 marken uit het erf van Lemmen PELSER te Wijck in de Rechtstraat naast dat van Hubrecht PENRES en dat van Gielys VAN VUEREN en 1 mark uit het goed van Dyeric VAN DEN LAIRE van Achelen, priester, op de Groote Gracht naast het huis van zijn dienstmaagd Beelken en dat van Lambrech voornoemd (1).

Orig. op perkament. — Schepenen: Loye STRYKER en Johan DWENGLANT.

N° 1354.

Transfix. 1449 (Juni 5) vyf dage in Junio.

Schep. v. M. verklaren, dat Godart VAN MONTENAKEN, priester,

(1) 4 Juni 1449 werd deze brief gevidimeerd door Gerard CLUT en Johan BOYYER, schepenen van Maastricht.

Digitized by Google

uitvoerder des testaments van wijlen Lambrecht VAN MONTENAKEN, ook priester, voor diens jaargetijde aan den deken en het kapittel van St. Servaas eene jaarlijksche rente van 1 mark van eene van 2 marken uit het huis van Johan ROESELER in de Looierstraat, waarvan melding is in den *vidimus of copie brieve* waardoor deze gestoken is, heeft overgedragen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerart CLUT en Johan BOVVER.

N° 1355.

1441 (November 11) ipso die beati Martini Episcopi.

Acte bezegeld door de schepenbank van Güls, waarbij Henne POTE en zijne echtgenoote Else van den deken en het kapittel van St. Servaas te Maastricht in pacht nemen twee perceelen wijngaard, waarvan het eene gelegen is *overdorff* naast den wijngaard van Clais GUNTERS en dien van voornoemde kapittelheeren en het andere *ynder kumbden* tusschen wijngaarden van die heeren, *umb dat dritte deyle wynes des selven gewasses und sollen alle jaire deylen yn den wyngarten mit dryen glichen lehelen der dye vurgenoempte heren eynen kyesen sollen und wir sollen yne yre teyle wynes alle jaire uff unse kosten leberen zu Gulse yn yren hoyff; wir sollen auch dye nehste jaire na data dys brieffs dün voeren yn dye vurgenoempte wingarten seesth karne mistes mit guder kunde, unde vorter zu allen zwulff jairen sollen wir dye selven wingarten ussmisten auch mit kunde der hoyffslude, und wat wir mit den vurscreven seesth karnen mistes misten, da von sollen wir den egenanten herren geben dat dritte deyle wynes und wat wir bynnen den anderen jaren misten, dat sollen wir alleyne vur uns lesen des jares und wat wir nit en misten da von sollen wir den vurscreven heren geben dat dritte deyle wynes so wy vurscreven steyt und sollen dye vurgenoempte wyngarten yn gudenre buwe und unvergenclichen halden mit aller zytlicher arbeyt und buwe als gudenre erve zugehoerich ist; wir sollen auch yn dyeseme irsten jare datum dys brieffs den wyngarten yn der kumbden ussroden und zu gudenre wingart machen. . .*

Orig. op perkament. — Schepenen: Henne FLORS en Henne VON BISSOLTEREN.

Digitized by Google

N° 1356.

1441 (November 28) des achtentwintichsten daechs in Novembri.

Schout en schepenen *des hoeffs ende heerlicheit die die eerwerdige heeren hebben van sinte Mertens kirken van Ludich in den dorpe van Opcanne* oorkonden, dat Wynant, zoon Johan WYNANS van Nedercanne aan Jacob SLUYSMAN, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 4 vaten rogge uit het huis met hoeve van Merten SCALS, met aanhoorigheden, zijnde ongeveer 7 groote roeden, te Opcanne gelegen naast het goed van Heynrick VAN DEN SWERDE naar den kant der Jeker en naast het erf der kinderen KRUSEN naar den kant der Maas, en verklaard heeft dat op het huis met hoeve nog gevestigd is eene pacht van 8 vaten rogge gelijke pacht als de voormelde *ende die voechdie te wetene cynen capuyn den groten heer.*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 5 v. — Schepenen: Wilhem HAMANS, Wilhem HAGHEN, Engelbrecht VAN EYMALE, Coene VAN DER LINDEN, Ghyse ZELLEN, Peter JEKERMANS, Henrick VAN DEN SWERDE en Peter LOFFERYT.

N° 1357.

(1442 Februari 19) (1) *Datum feria secunda post Dominicam Invocavit anno Domini millesimo quadringesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.*

Acte bezegeld door de schepenen van Güls, waarbij Dyederich PYNSGEN en zijne echtgenoote Bela verklaren, dat zij van Thomas AZINYERS, kanonik van St. Servaaskapittel te Maastricht, handelende namens dat kapittel, in pacht genomen hebben een wijngaard *yn Gulser marcken* gelegen *yn deme dayle*, onder beding voornoemd

(1) In het diocees Trier begon het nieuwe jaar met het feest van O. L. Vrouwe Boodschap, 25 Maart, welk gebruik tot 1567 stand hield. De Zondag *Invocavit*, de 1e Zondag in de Vasten van het Triersche jaar 1441 komt overeen met ons jaar 1442.

Digitized by Google

kapittel jaarlijks een derde deel van den opgebrachten wijn te zullen leveren in zijn huis te Güls.

Orig. op perkament. — Schepenen: Herman GUNTHER en Jacob POPPE.

N° 1358.

(1442 Februari 19) Datum feria secunda post Dominicam Invocavit anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.

Acte bezegeld door schepenen van Güls, waarbij Hertlieff PYNSZGIN en zijne echtgenoote Bela van de kanoniken van St. Servaaskapittel te Maastricht in erfpacht neemt ongeveer $1^1/_2$ morgen wijngaard van een stuk, dat Dyederich PYNSZGIN van voornoemde kanoniken houdt, *yn Gulser marken* gelegen *uff deme Reyne* naast een perceel dier heeren en langs *den reynepaydt.*

Orig. op perkament. — Schepenen: als van n° 1357.

N° 1359.

(1442 Februari 24) Datum ipso die beati Mathie Apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.

Acte bezegeld door schepenen van Güls meldende, dat Henne POPPE en Grethe zijne huisvrouw van Thomas AZINYERS, kanonik van St. Servaaskapittel te Maastricht, als vertegenwoordiger van dat kapittel, in erfpacht genomen hebben een perceel wijngaard *yn dem Slunde und was etwan Bertram Snyders und ist eyn gedeyltze von deme wyngart den Contze Behende von den vurgenumpte Heren auch hait,* onder beding jaarlijks in den herfst in het huis van voormeld kapittel te Güls te zullen leveren $2^1/_2$ *virtel* wijns en onder hypotheekstelling van een perceel wijngaard *zu Soynszheim* naast dien van Stynen MOIRS en dien van Peter CRUYT.

Orig. op perkament. — Schepenen: Heinrich VON METTRICH en Henne FLORS.

Digitized by Google

N° 1360.

(1442 Februari 24) Datum ipso die beati Mathie Apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.

Acte bezegeld door de schepenbank van Güls verklarende, dat Concze BEHENDE en zijne huisvrouw Else van deken en kapittel van St. Servaas te Maastricht in erfpacht genomen hebben een perceel wijngaard *yn deme slunde* gelegen tusschen een wijngaard van jonker Coyne VON DYEVELICH en een van den jonge Michel tegen 2½ *virtel* wijns, jaarlijks in den herfst te leveren in het huis van voormeld kapittel te Güls, en zij tot onderpand gesteld hebben een stuk wijngaard en bouwland *yn der eymerschelde* gelegen naast dien van Clais CLOCKEREN.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1359.

N° 1361.

(1442 Maart 4) Datum Dominica Oculi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.

Acte bezegeld door de schepenbank van Güls, waarbij Peter PYNSZGIN en Gerdrut zijne echtgenoote verklaren van Thomas AZYNYERS, kanonik van St. Servaaskapittel, handelende in naam daarvan, in pacht te hebben genomen een stuk wijngaard onder Güls *yn deme Greemtze*, voorheen eigendom van Engelen Folckelyns son VON LEYE en gelegen tusschen een wijngaard der heeren van Romerstorff en een wijngaard van Ele DYEDERICHS, op voorwaarde jaarlijks in den herfst aan voornoemde kapittelheeren te zullen leveren 4 *virtel* wijns.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henne MOYSZKOPPE en Henne VAN BISZOLTEREN.

Digitized by Google

N° 1362.

(1442 Maart 5) Datum feria secunda post Dominicam Oculi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.

Acte bezegeld met het zegel der schepenbank van Güls meldende, dat Hertwin HEYDENRICH en zijne huisvrouw Heyle van St. Servaaskapittel te Maastricht, vertegenwoordigd door zijn kanonik, Thomas AZINYERS in erfpacht genomen hebben twee perceelen land onder Güls gelegen, het eene *yn der breyderwesen* naast land van jonker Everhart VON DER ARCKEN en naast land van Coyneman Grysen erven VON LEY, het tweede *zu Sleyde* tusschen land der abdij van Siegberg en land van een *kirchher* te Güls, tegen betaling, de drie eerste jaren, van een mud en de volgende jaren van twee mudden haver.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henne MOYSZKOPPE en Heinrich VON METTRICH.

N° 1363.

(1442 Maart 5) Datum feria secunda post Dominicam Oculi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.

Acte bezegeld met het schepenbankszegel van Güls meldende, dat Henne, zoon van Hertwin VON BISZOLTEREN, van den deken en het kapittel van St. Servaas te Maastricht gepacht heeft twee perceelen wijngaard afkomende van Henne HOYTZ, waarvan het eene gelegen ten zuiden van den wijngaard van Ele DYEDERICHS langs *den gemeynen paydt* en het tweede langs *der kumbden wech*, op voorwaarde dat zij de twee eerste jaren daarvan niets betalen zullen en na dien tijd jaarlijks een halve aam wijn, in den herfst te leveren in de hofstede van voornoemd kapittel te Güls.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henne VON DEME PUTZE en Henne FLORS.

Digitized by Google

N° 1364.

(1442 Maart 12) Datum ipso die beati Gregorii Pape, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo iuxta stilum Treverensem.

Acte bezegeld door de schepenen van Güls meldende, dat Henne VON DYEVELYCH en Grethe zijne huisvrouw van deken en kapittel van St. Servaas te M. voor vijf *vertel erfflichs winczinses*, in erfpacht genomen hebben een perceel land *yn Gulser marcken gelegen yn der Eymershelden* tusschen dat van Contze BEHENDEN en dat van Henne Thielen son VAN METTRICH, en zij tot onderpand gesteld hebben een perceel land gelegen *uff der lutzen* naast land van Herman GUNTHER en land van Henne AN DER PORTEN.

Orig. op perkament. — Schepenen: Herman GUNTHER en Jacob POPPE.

N° 1365.

(1442 Maart 26) Datum in crastino Annuntiationis beate Marie Virginis anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

Acte bezegeld door de schepenbank van Güls, meldende dat Thoenis BECKER en zijne echtgenoote Fyhe van het kapittel van St. Servaas te Maastricht uit handen van zijn kanonik Thomas AZINERS voor $1^1/_2$ aam wijns 's jaars in erfpacht genomen hebben eene hofstede met tuin te Güls gelegen naast het erf van Heynrich VON METTRICH en naast dat van Henne BRÜNSBERG en tot onderpand gesteld hebben een perceel wijngaard *yn der Spilwesen* gelegen naast die van Henne PYNSZGIN en van Arnolt PRYNT.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter GROUE en HENNE FLORS.

N° 1366.

1442 (November 29) op sinte Andries avont Heiligen Apostels.

Schep. v. M. oorkonden, dat Goirdt COBBE als executeur-testa-

Digitized by Google

mentair van wijlen Merten VAN VLEYTINGEN en zijne echtgenoote de volgende jaarlijksche cijnzen aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk heeft overgedragen: 10 schellingen uit het huis van Jacob VAN BUNDE *den steynmetser*, in de *Swoefstroete* tusschen die van Johan HUGHEM en van Reyner BECKER, *plattynmeker;* 9 schellingen uit het huis van Mathyse VAN WYCK, bewoond door Johan DWENGLANT en gelegen *aenden Vrythoef* (1) naast dat van Andries VANDEN BIESSEN en dat der kinderen van Liebrecht VOECHS, waarvoor de broederschap jaarlijks de *begraefenissen* en *erfjairgetyden* van voornoemde echtgenooten houden zal, en, aangezien die cijnzen een ouden groot minder bedragen dan de mark uit het *guede van Gronselt in die Breydstroet* die zij daarvoor gelegateerd hadden, hij aan de broederschap voornoemd voor dien ouden groot betaald en gegeven heeft 20 oude grooten eens.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 149. — Schepenen: Dierick LAMBOY, Servoes KIPS, Loye STRYCKERE en Johan DWENGELANT.

N° 1367.

1443 (Januari 5) opden heylgen dertienavont.

Meier en schepenen van Veldwezelt, bank van O. L. Vrouwkapittel te M., oorkonden, dat Lyne STARTS aan haren broeder Gerard STARTS verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche pacht van 4 vaten rogge uit een huis met hofstede te Kestelt, bewoond door Heynrick SUYRMAN, begrensd naar den kant van Maastricht door *dy strote dy vanden weyntmolen compt ende geyt dat dorp in tot Kestelt wart, voir dat hout* door het goed weleer van Jan VAN MOPERTINGEN thans van Jan TOUS' kinderen, en aan de andere zijde *indy recht strote Waelwyn indy strote dy compt van Triecht ende geit tot Spauden*, en Gerard voornoemd die overgedragen heeft aan Pouwel PERFUYSEN, *gastmeyster des gasthuis*

---

(1) Het opschrift boven den brief luidt: *littera de XIX solidis, videlicet ad bona Lamberti de Zittart in vico Suevi X solidis et ad bona Johannis Dwengelant iuxta atrium IX solidis ex parte Martini Cobben, pistoris, et eius uxoris.*

Digitized by Google

sint Servoes te Maastricht ten behoeve der *broederschap des gasthuis* voormeld.

Orig. op perkament. — Schepenen: Oloff HAPPART, meier, Loye BOLLEN CORENMERCKS, Wynant MOERS, Carys POCK, Merten QUAREE, Jan WEERT van Kestelt, Jacop HAPPART en Heynrick VAN BOYNGEN.

N° 1368.

1443 (Februari 23) inden moende van Sporkille des dryendetwyntichsten dagen.

Schout en schepenen van Heer, bank van St. Servaaskapittel te M., verklaren, dat Heynrick VAN HEER, kanonik van dat kapittel, aan Arnolt CLUTTE, schepen van Maastricht, verkocht en opgedragen heeft twee beemden gelegen *inden gevylte ende byvanck* van Heer, de eene van 10 groote min $1^1/_2$ kleine roeden aan den straatweg van Heer naast land van Heynrick SCHOUFART (?) en naast eene weide *des armen syecken*, de tweede van 6 groote en $6^1/_2$ kleine roeden begrensd door eene weide van wijlen Wilhem VAN HEER, eene van Symon PYTTE en eene van Johan CLUTTE, broeder van Arnold voornoemd en verklaard heeft dat beide beemden tiendvrij zijn, er met niets belast en *egeynen censs joerlick en gelden*, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Jacob HAPPART, schout en schepen, Gerart VAN DEN BULS, Johan Dommoes VAN DER SARGIEN, Gerart CLUTTE, Gordt COBBEN, Johan VON BASILISBOER en Johan BOVYER.

N° 1369.

1443 (Maart 11) des elfden daichs inden Meerte.

Schep. v. M. oorkonden, dat Joest BEGAERTZ *der vleyschouwer* in uitvoering der laatste wilsbeschikking van Laurens BEGAERTZ en echtgenoote voor hunnen jaardienst aan de kapellanen der St. Servaaskerk eene jaarlijksche rente van 1 mark uit het erf, geheeten *vanden wynkele* en toebehoorende aan den prins-bisschop

Digitized by Google

van Luik, overgedragen heeft en verklaard dat die rente gelijk is aan die welke voornoemde erflaters aan de kerken van St. Servaas, van St. Jacob en van St. Nicolaas en aan *Sint Aechten, Sint Kathrynen ende Sint Gieles gasthuyseren* gelaten heeft.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henrich BOVIER en Servoes KIPS.— Zegels: 2°. Een band, daarboven aan den rechterkant eene naar rechts gewende kip.

N° 1370.

1443 (Maart 29) des noegen ende twintichsden dach in den moent van Meert.

Schout en schepenen van Vleytingen oorkonden, dat Cornyelys CLERCKS van Spauden aan Johannes VAN CORBOSCH, rentmeester van St. Servaaskapittel te M., ten behoeve der *elmosen van den Beyart* verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche pacht van 4 vaten rogge, pacht van Hespengouw en maat van Maastricht en tot onderpand gesteld $5^1/_2$ groote roeden bouwland, waarvan zijn broeder Daniel CLERCKS de wederhelft bezit, gelegen achter Laeffelt bij land van dezen, land van de kapittelheeren van St. Servaas en land van Johan DROEGH van Heukelom en verklaard heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en dat gemeld land met niets anders bezwaard is, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Loye BOLLEN COREMERCKS, schout en schepen, Gise MOES, Stas HAENEN, Willem geheeten CLEYMAN, Loye Langh BOLLEN soen van Heze, Gerart TAUBENS en Mathys soen VAN HOKELEM. — Zegels: 1°. Een band in het vrijkwartier drie hoefijzers 2—1; het schild gehouden door een man ten voeten uit, die in de rechter hand houdt een stok (?) rustend op den rechter schouder; — 3. Van vair, met een dwarsbalk waarop eene vijfpuntige ster, in het vrijkwartier een naar rechts gewende haan; — 7. Van vair met een dwarsbalk, in het vrijkwartier drie dwarsbalken; omschrift: ... GERART TAUBENS.

N° 1371.

1443 (Juni 29) des lesten daechs sonder eyn in Junio.

Schep. v. M. oorkonden, dat Goert OLYVIERS voor $1^1/_2$ mark

Digitized by Google

en 2 kapoenen jaarlijkschen cijns aan Cathrine, de weduwe van Gobbel VAN HELMONT en aan hare erven een huis (1) naast het hare gelegen *opten bolynyn* en aan den anderen kant begrensd door het huis geheeten *des hertogen hoeff* in erfrecht overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en Cathrine beloofd heeft van dien cijns 6 schellingen te zullen aflossen, onder verband harer goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerart CLUT en Goedart VAN WARWELLE

N° 1372.

Tranfix. 1443 (Juni 30) des lesten daechs in Junio.

Schep. v. M. verklaren, dat Goert OLYVIERS aan Cathryne de weduwe van Gobbel VAN HELMONT 6 schellingen 's jaars *af te sloen ende af te rekenen* van den cijns, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is, overgedragen heeft en beloofd die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Mechtilde *wanne dats noet gebuert.*

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1371.

N° 1373.

1444 (Augustus 1) des yersten daichs inden Ougstmoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Goert BUTSKEN van *Eckelroide* aan Laureyns SMEETZ, priester en zijne erven, *allen des rechs eygentheyns ende ervorderingen* op eenen jaarlijkschen cijns van 26 schellingen uit het huis in *des royenstroeten* (2) gelegen tusschen dat der erven van Lysbede RYS en dat van Johan WIERIX overgedragen heeft en beloofd de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 129. — Schepenen: Dierick LAMBOY en Loye STRYKERE.

---

(1) De noot in dorso meldt, dat het huis naderhand eigendom werd van Wilhelmus DE WERDT, wagenmaker.

(2) *des Royenstroeten, sroedenstroete, platea rufi* is de Capucijnenstraat.

Digitized by Google

N° 1374.

Transfix. 1456 (Juni 2) twe dage Junny.

Schep. v. M. verklaren, dat Laureyns SMEETS (1), priester en kapellaan der St. Servaaskerk, *voer interlegenden ende jacrgetyde des selven heren Laureynsen soe binnen deser kirken vorscreven soe daer buten missen van Requiem celebrerende als gewoenlich is onder hon gelyck te deylen*, aan de broederschap van kapellanen dier kerk den cijns, waarvan gewag wordt gemaakt in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is, overgedragen heeft.

Afschrift ibidem fol. 129 v. — Schepenen: Cornelis VAN DIEPENBEKE en Peter TANT.

N° 1375.

1445 (Maart 24) des Guensdachs voer sinte Quiryns daghe.

Schout en schepenen van M. oorkonden, dat Bertoldus SNOESKENS als rentmeester van St. Servaaskapittel aldaar, *als om gebreke van ceyse des der vurgenoempde Bertolden alsoe he sachte van hoem niet hebben en conde*, op Johan VAN LOUWEN een huis *in die Gobbelstrote* tusschen dat van Dierix IN DIE PLANCKE en dat van Dierich VAN GELCK heeft doen uitwinnen, en zij hem dit voor een jaar en dag toegewezen hebben, behoudens ieders rechten daarop.

Orig. op perkament. — Schepenen: Oloff HAPPART, schout, Dyerich LAMBOY, Reyner PROENEN, Peter COENRARTZ, Servoes KIPS, Gerit VAN SCOENBEKE, Loye STRYKERE en Johan DWENGLANT. — Zegels: 1°. Een kasteel (?) randschrift: SIEGHELS OLOEF HAPPAERT.

N° 1376.

Transfix. 1446 (Juni 1) des Guendaichs voer sint Bonifacius daghes.

Schout en schepenen v. M. verklaren, dat zij het huis, vermeld

---

(1) Laurens SMEETS in de latijnsche oorkonden Laurentius FABRI geheeten.

Digitized by Google

in den *vernachdenbrieve* waardoor deze getrokken is, ten behoeve van het kapittel van St. Servaas aan Bertold SNOESKENS in eigendom hebben toegewezen, onder voorbehoud dat een erfgenaam het nog zal kunnen inlossen tot Woensdag na St. Martinus e. k. (16 November).

Orig. op perkament. — Schepenen als van nº 1375.

Nº 1377.

1445 (October 14) veerthene dage in Octobri.

Meier en schepenen van het St. Peterhof te Montenaken, toebehoorende aan den abt van Corbey, oorkonden, dat Peter VAN BOELRE aan Jacob SLUYSMAN, priester en *custer* van St. Servaaskerk te Maastricht, ten behoeve der broederschap van kapellanen dier kerk voor de wekelijksche Mis gesticht door wijlen Johan VAN NUWENSTEYNE, deken dier kerk, heeft overgedragen eene jaarlijksche pacht van 12 vaten rogge te beuren uit de volgende twee perceelen akkerland: het eene van $12^1/_2$ groote roeden gelegen *inder thommendale* tusschen Heukelom en de steenstraat naast land van het kapittel van St. Servaas en land van Giselbrech GISELYERS van Montenaken, en het tweede groot ongeveer 6 groote roeden gelegen achter de hofstede van Johan MATHIJS van Heukelom tusschen land van Hubrech SCHOUF en land van Gerard RESEN, *huedemeker*, en beloofd heeft alsmede Johan geheeten Johae AN TVELT, die mede voor de schepenbank verschenen was, der broederschap het ongestoord bezit dier rente te zullen vrijwaren en de verklaring afgelegd dat die beide perceelen slechts bezwaard zijn met den gewonen landcijns (1).

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerart SCHOL meier, Lambrecht RESE, Gerart CLUT, Reyner VAN ZUSCHEN, Peter MEYERS van Wilre, Johan MONTENAKEN, Johan HOEN van Voerendale en Johan VAN BADINGEN.

---

(1) De brief werd bezegeld door schout en schepenen van Lenculen, zooals het volgende in den brief vermeldt: *Want wir meyer ende scepenen vurgenoempt van alden rechten ende hercomen gewoenlic syn, als yemant brieve van ons ende onse hoeve vurscreven beghert te hebben, dat wir dan die saken to brengen pliegen*

Digitized by Google

N° 1378.

1445 (October 31) in vigilia Omnium Sanctorum.

Acte bezegeld door de schepenbank van Güls meldende, dat de zoon van Pauwel BRUNEN en zijne echtgenoote van deken en kapittel van St. Servaas voor twee *gense* jaarlijksche rente, te betalen tusschen *den zweyn unser lieber Frauwen tagen als sye zu Hymmele voyr* (1) *ende gebaren wart* (2), in erfpacht hebben genomen een stuk wijngaard *yn Gulser marcken* gelegen *uff deme leyer wege* tusschen een wijngaard van de ridders der Duitsche Orde te Coblenz en dien van Herman HEYTGER en tot onderpand gesteld hebben een stuk wijngaard onder Güls *yn deme Hertlin* gelegen naast dien van voornoemden Herman en dien van Peter MESTLECHER.

Orig. op perkament. — Schepenen: Hertlief PYNSZGIN en Henric AN DER PORTZEN.

N° 1379.

1445 (December 8) des achden daichs in December.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan, zoon van Godard VAN BYVORTZ en zijne echtgenoote Ide aan Wolter *der cremer* en zijne echtgenoote Mechtild al hun *recht, eygenheytz en ervorderingen* op eene jaarlijksche erfrente van 22 schellingen uit een erf te Wijk in de straat achter het huis van Symon MERTENS *tegen dat groetken over* gelegen tusschen het erf van Wolter voornoemd en dat van Johan VAN DEN BOSSCHE eenerzijds en het huis van Heynen HAGEL-

---

an scoutit ende scepenen shoefs van Lenculen als an onse wettich heut ende dat die dan schuldich syn die brieve vur ons te besiegelen, soe brengen wir dese saken an hon ende begheren ende versueken dat sy honne segele vur ons heran willen hangen, dat wir scoutit ende scepenen shoefs van Lenculen vurgenoempt te weten Laureyns HAYBAYKEN, *Gerart* CLUT, *Johan* CLUT, *Wilhem* IN DIE HAGE, *Vrederic* VAN REYMERSTOCK, *Johan* BAVYER *ende Goedart* VAN WARWELLE *gerne doen nae onsen alden hercomen vurscreven.* Uit het zegel blijkt, dat Frederik VAN REYMERSTOCK toen schout was.

(1) O. L. Vrouw Hemelvaart (15 Augustus).

(2) O. L. Vrouw Geboorte (8 September).

Digitized by Google

STEYN anderzijds overgedragen hebben en beloofd de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen, waarvoor zij hunne goederen hebben verbonden.

Orig. op perkament. — Schepenen: Dirich LAMBOY en Gerart VAN SCOENBEKE.

N° 1380.

Transfix. 1464 (Maart 16) sesthene dage in Meirte.

Schep. v. M. verklaren, dat Peter VAN SINGELSBORNE, pastoor te 's Gravenvoeren, kapellaan en meester van het gasthuis der St. Servaaskerk te M., als uitvoerder des testaments van Engelbrecht BUETEN, kapellaan dier kerk, voor diens jaargetijde (1), *to boven opten choer* te houden, aan deken en kapittel dier kerk de jaarlijksche erfrente, vermeld in den brief waardoor deze gestoken is, overgedragen heeft, welke rente *in der gemeyne presencien te distribueren* is.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT en Cloes BOLLEN.— Zegels: 1°. in een drieblad een schild waarop drie pergrimsschelpen, 2. 1.; in het vrijkwartier een getand kruis; randschrift: S. JOHĀ CLUT SCHABI.

N° 1381.

1446 (Januari 16) sesthene dage in Januario.

Schep. v. M. oorkonden, dat Lysbet TELDERS aan deken en kapittel van St. Servaas voor het jaargetijde van haren man, Rutger VAN MERSCHE, in leven roededrager van dat kapittel, overgedragen heeft eenen cijns van 1 mark 's jaars uit een huis met oliemolen op *saxdryesche* (de Ezelenmarkt) naast het erf van wijlen Johan KIRLEMAN en naast dat van Goedart VEYNKEN, met de verklaring dat op het erf nog gevestigd is eene rente van 2 marken en 3 schellingen 's jaars.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerart CLUT en Goedart VAN WARWELLE.

---

(1) Bij de broederschap der kapellanen van St. Servaaskerk had hij insgelijks een jaargetijde gesticht, dat volgenderwijs op 10 Mei in het necrologium dier broederschap staat opgeteekend: *Anniversarium domini Engelberti Buete, X solidos et pro capellanis ubique celebrantibus V vasa siliginis.*

Digitized by Google

N° 1382.

1446 April 26. Gerechtelijke uitwinning voor de schepenbank van Sluysen van 26 groote roeden bouwland nabij Elst door Johannes van Corbosch, rentmeester van St. Servaaskapittel.

Wir Johan DRAECK, scoltit ende scepenen derselve Johan DRAECK, Henrich VOS, Gielis LAUSMAN, Johannes TILMANS van Elst, Herman SYMONS van Malle, Arnolt DRAKEN ende Arnolt ART meyster Willems soen VAN MYERHEM scepenen des hoefs ende der banck des gueden sint Servoes Tricht inden dorpe van Slusen gelegen tugen ende gestoen als scoltit ende scepenen vorgenoempt mit diesen oepenen brieff dat voer ons lyfflich comen ende erschenen is Johannes VAN CORBOSCH, rentmeyster (1) indertyt tsint Servoes vorgenoempt ende heet dimineert ende genacht als van gebreeck van erfpacht noe ons hoeffs recht ende gewoenten ende noe inhalt synre erfbrieve die hee doer hadde ende thounde van scoltit ende scepenen ons hoefs vurgenoempt besiegelt op erve ende lant, dat noe vercleert wordt, als van gebreeck van erfpacht te wetene vyff mudden spelten moeten ende pachs van Tongeren die Johan DRAKE vurgenoempt na inhalt der erfbrieve verkocht hadde heer Matheus VAN STEYNE, canonck tsint Bartholomeus te Ludic, Ende der selve her Matheus voert na inhalt der transfixe brieve vercocht hadde Johannes vurgenoempt, wellic erve ende lant noe vercleert derselve Johan DRAECK mitten vorscreven vyff mudden spelten besweert hadde ende mit synen gewoenlyken lantcens in den hoeff van Slusen, dat bunresgelanck vier penninc cens ende dat dat lant nyet mee belast en is, wellic lant Wolter SOELEN van Elst heet beseten ende gehantplicht (2) ende die vyff mudde spelten erfpachs JOHANNES vorscreven ende den gewoenlyken lantcens eynen tyt van joeren betaelt. Ende want dan der selve Wolter versumlic was inder betaelingen noe inhalt der erfbrieve des erffpachs off ander persoenen den dat aentreffen mucht, soe heet der selve Johannes dat erve ende lant vervolcht voer synen erfpacht noe ons hoefs ende banck recht ende gewoenten ende

(1) De aanteekening boven den brief meldt dat hij ook roededrager van St. Servaaskerk was.

(2) *Hantplichten* = zich in het bezit van iets stellen, zich van iets of iemand verzekeren.

Digitized by Google

voert voer dy banck van Myllen daer dat erve onder gelegen is gewalt aff gedoen noe aenbrengen ons hoefs als dat van recht behoirt ende gewoenlic is te geschieden, wellic erve ende lant bleyff Johannes in syn hant liggen voer synen erfpacht ende den lantcens ongewonnen ende ongehantiert noe dat heet vervolght hadde ende gewalt aff gedoen was binnen ende buten jairs. Dat altemoel geschiet op dat der selve Johannes ende syn erfgenamen des erfs noch bat te vreden syn ten ewigen dagen, dat hee mitten recht alsoe vervolcht hadde als voerscreven is, soe syn voer ons comen Johan DRAKE, ons medescepene ende geselle vurgenoempt ende voert Wolter SOELEN van Elst ende syn wettige kinder ende soene Wolter, Hubrecht ende Willem indertyt der sy samentlich ende yegelic bysonder des moegich ende mechtich woeren te doen ende hebben voer ons openberlic gelydt ende bekant alsamentlyc ende eyn yegelyc van hon bysonder voer hoem ende syn erven ende nacomelingen, dat dat erve ende lant noe verkleert Joannes vorgenoempt wettich ende proper erve ende lant is ende dat noch syn noch nyemant van hoeren wegen daer aen nyet en hebben off eynich tuuseggen, aensproeck off rechtz sich daer aen vermeten, het sy cleyn off groet, off soe wye men dat in eyniger manieren off in eynigen recht geistlic oft werentlic by brengen konde in hynder Johannes off syn erfgenamen ende syn der altemole uytgegangen ende luterlich daerop vertiegen ten ewigen dagen mit allen den recht herkomen ende alde gewoenten dat onsse banck ende hoeff te recht steit, niet achtergeloeten doer der selve Johannes syn erven ende nacomelingen nu off in toecomenden tyden en verkort muchten werden. Dat altemoele in onser hueden ende ontheltenisse wart gelacht ende daervan ons gewoenlic recht hebben gehadt alsoe dat wyr nyemant anders no alle vorklerde ponten en kennen noch en halden dan dat erve ende lant tuuebehoert Johannes ende synen erven vurgenoempt ende syn proper erve ende lant is, willic erve ende lant is gelegen eyn stuck haldende twelfdehalve groet ruede luttel mee off men int Elstervelt geheyten der Everberch tusschen lant Willem VAN MERE te Mere wart ter eynre syden ende der kircken lant van Slusen te Slusen wart; item dat ander stuck helt sesse groet rueden ende is gelegen daelwart al noe by die voerscreven XI$^1/_2$ ruede tusschen lant Johannes CLOES van Tongeren te Mere ende

Digitized by Google

Johannes TILMANS te Slusen wart; item dat derde stuck helt vier groet rueden ende is ouch daerby gelegen tusschen lant Johans GROMANS van Slusen te Mere wart ende lant Collartz VAN HOSSE te Slusen wart; item dat vierde stuck hielt ouch vier groet rueden ende is ouch daer by gelegen tusschen lant der heren van Sint-Servoes te Mere wart ende der Heren van Sint Lambrechs van Ludic te Slusen wart. Ende um te mere sickerheit ende ontheltenisse allen der poenten bovenbescreven dye ten ewigen dagen vast ende stedich te halden, so begerde der selve Johannes alle der vorgenoempte poenten eynen besiegelden brieff van ons scholtit ende schepenen vurgenoempt, den hem consentiert waert dair die partyen by woeren ende dat loefden ende ouch begerden ende hebben als scoltit ende scepenen vorgenoempt tot eynen getuychenisse der woerheit dat dit altemoel alsus geschiet is ende ons kundich is onsse proper siegele onder aen diesen brieff gehangen int joer ons Heren geboert dusent vierhondert ende sesseenviertich des sesseendetwintichsten daeghs inden Aprille.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 81 v.

N° 1383.

1446 (Mei 30) des lesten daichs oen eyn in Meye.

Meier en schepenen van het laathof van St. Martinuskapittel van Luik, gelegen in de heerlijkheid Hees, oorkonden, dat Wynant VAN KESTELT aan Thomoes ASINARS, kanonik van St. Servaaskerk te Maastricht, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 6 vaten rogge (1) te beuren uit het huis met hofstede van Peter MOES te Hees *inden Asch* tusschen het erf van

(1) Deze erfpacht werd aangekocht voor de stichting bij de broederschap van kapellanen van het jaargetijde van kanonik Thomas DE AZINARII en van zijne moeder.

Thomas vinden wij het eerst als kanonik vermeld in 1426. Van 1441 tot 1443 was hij *prepositus vinorum* van St. Servaaskapittel voor zijne wijnbergen te Güls en 15 Mei 1445 onderteekende hij het verdrag, gesloten tusschen de beide kapittels van Maastricht over de tooning der Relieken. Wanneer hij overleden is hebben wij niet kunnen achterhalen.

Digitized by Google

Willem HUYGEN naar den kant van Mopertingen eenerzijds, den weg naar Roesmer en den weg naar Mopertingen anderzijds, beloofd heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en Johan VAN KESTELT, Wynant's *wettich adelbroeder*, bekend heeft *gelyke keyntzdeylinge* te hebben ontvangen in andere erfgoederen en geen recht op voormelde pacht te bezitten.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan BOLLEN genaamd CALDENBERGH meier en schepen, Loye VAN AMELSDORP, Johan MONTENAKEN, Wilhem MEYER, Peter BOLLEN, Lambrecht VAN UDENBERG en Willem VAN DEN KIRCHHOEFF.

N° 1384.

1446 (Augustus 20) twintich dage in den Ouchstmoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johannes VAN LUTGE aan deken en kapittel van St. Servaas overgedragen heeft eene jaarlijksche erfrente van 5 marken, 8 schellingen en 8 penningen te beuren uit de volgende erven: 1 mark uit het huis van Ghyse VAN ELCHT te Tweebergen naast dat van Henrix LOERS *gewantmeker;* 1 mark uit het erf geheeten *vanden damaske* en gelegen *op die moente by dat Cruys* tusschen het huis *ter helle* en het huis *ten rennenberge;* 19 schellingen uit het huis te Wyck naast dat van Philips VAN NUT, timmerman; 8 schellingen uit het huis bij St. Hilariuskerkhof naast dat van Dierich ZEGHERS gelegen; 10 schellingen uit eene brouwerij bij de Looierspoort naast het huis van Thees ROESELEERS; 22 schellingen en 8 penningen uit een huis in de Looierstraat naast dat van Johan KREYNKENS; 9 schellingen uit het huis van Wouter . . . *opten ezels driesch* tusschen dat van Dierich STALLENGAERTS, bakker en het huis van . . . VAN EYMOLE; dat hij alsmede Lambrech VAN MONTENAKEN, priester, Peter ROESELER leerlooier, Goert BECKER van Stockhem, *bontwerker*, en Lambrech . . . MANS van Itter beloofd hebben hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en hij verklaard heeft die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote, Margriete, waarvoor hij zijne goederen verbonden heeft.

Orig. op perkament. — Schepenen: Dierich LAMBOY, Gerart CLUT, Loye STRYKERE en Johan DWENGLANT.

Digitized by Google

N° 1385.

1446 (Augustus 20) twintich dage inden Ouchstmaent.

Schout en schepenen der vrijheid St. Pieter oorkonden, dat Johanna VAN LUTGE de volgende jaarlijksche cijnzen aan deken en kapittel van St. Servaas te Maastricht overgedragen heeft: $1^1/_2$ schelling uit het erf van Art MARCKS te St. Pieter aan de Jeker gelegen naast het erf van Tilman VOLBUYCKS; 22 schellingen uit het erf van dezen nabij het voorgaande naast het huis van Thys VAN DER LAECK; 6 schellingen uit het erf van . . . . BUCKELMAN van Heer, stroodekker, *optie laeck* gelegen naast dat van wijlen Johan GROMMERTZ; 5 scellingen uit het huis van wijlen Rogier PARYS insgelijks *optie laeck* gelegen naast dat van Heinrich GLABERS; 5 schellingen, 4 penningen en 1 kapoen uit drie huizen van Dierich QUANTZ ook aldaar gelegen tusschen de huizen van Arnold CLUT, schepen van Maastricht en dat van Johan LOERES.

Orig. op perkament. — Schepenen van St. Pieter: Oloff HAPPART, schout en schepen, Dierich LAMBOY, Dierich KNOUP, Johan WILHEMS van Eymole, Loye STRYCKERE, Johan DWENGLANT en Kerstgen VAN DEN KETELE. — Zegels: 4°. Van vair met een dwarsbalk beladen met drie lelie's naast elkaar; in het vrijkwartier een klimmende leeuw; omschrift: S. JOHAN WILLEMS VAN EIMOEL; — 7°. Een St. Andrieskruis, in het schildhoofd een barensteel; omschrift: S'. CRISTIAENS VAN DEN KETEL.

N° 1386.

1446 (November 10) thene dage in Novembri.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Wilhem HALSBERCH, *der tymmerman*, aan deken en kapittel van St. Servaas te Maastricht eene jaarlijksche erfrente van 19 schellingen uit de volgende goederen overgedragen heeft: 15 schellingen uit *die groete theendeschuyre* (1) van voornoemd kapittel, geheeten die

(1) Deze tiendschuur bestond in 1585 niet meer en was vóór 1678 veranderd in een grooten tuin met klein huis daarop. In het *Liber conventionum et stutorum* van 1578—1739 van St. Servaaskapittel wordt op fol. 90 volgender wijze daarvan gewag gemaakt, bij de verpachting aan Jan ALBERTS, kleermaker: . . . *eene ledighe*

Digitized by Google

theende schuyre van Vleytingen en gelegen op de Jekerstraat en de overige 4 schellingen uit die *clyne theende schuyre* van dat kapittel, geheeten die *theende schuyre van Hese*, naast de voorgaande gelegen, en beloofd heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijn vrouw Zaude.

Orig. op perkament. — Schepenen: Laureyns HAYBAYKEN, Gerart CLUT, Johan CLUT, Wilhem IN DIE HAGE, Vrederic VAN REYMERSTOCK, Johan BOVYER en Goedart VAN WARWELLE.

N° 1387.

1447 (Maart 21) des lesten daichs inden Meerte.

Vice schout en schepenen der schepenbank van Opkanne, behoorende aan het kapittel van St. Maarten te Luik, verklaren dat Gerit SCOL (SCHOL) aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, voor de schepenbank vertegenwoordigd door haar lid en rentmeester, Johan HEERKEN, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van een mud rogge, te beuren uit: 1° ongeveer 1½ bunder akkerland ten Noorden van Montenaken *op gheen blyt* gelegen, begrensd door land van Carys MOERS van Montenaken, van jonker Johan VAN WILRE, Laurens HAYBAYE en Heyne LOENEN van Maastricht; 2° ½ bunder nabij het voorgaande perceel gelegen *boven der blyt*, reingenooten Johan NEVEN van Montenaken en Henrick VANDEN SWEERDE

---

plaetse gelegen op die Jekerstraete binnen Maestricht, waer die tiendeschuere van Vleytingen plach te staen, alsoo groet ende breidt als sy daer gelegen is reygenoot nae die stadsmueren die voorgenoempte straete, nae Tweberghen straet Peter SPECKHOUWER, *nae Tilman* COEX *huys Paulus* FALL *ende nae die Cruysbroeder (Kruisheeren) der vorscreven* Jan ALBERTS . . . — Op fol. 265 van datzelfde register is sprake van de verpachting aan Jan LENARTS, hovenier, van den *cappittelshof met het huysken daerinne staende ende andere angehoren gelegen binnen dese stadt inde Jekerstraet*, terwijl eene kantaanteekening daarbij opmerkt: *die capittelhof geheeten den hoef ofte die tiendeschuur optie Jekerstraet.*

Eene derde bekende en groote tiendschuur van St. Servaaskapittel de zoogenaamde tiendschuur van Sichen, in 1585 ook niet meer als zoodanig gebruikt, was gelegen *op die hooghe Lenculenstraete tegen die mure oever* (Ververhoek?)

Digitized by Google

van Canne en 3° 8 groote roeden *byden gruenen gracht* gelegen tusschen land van Henrick VAN DEN SWEERDE voornoemd en dat van Heyne HERMANS van Nederkanne; dat daarbij bepaald werd, dat zoo die pacht niet op de gestelde tijden geleverd wordt, de broederschap voornoemd, *als hon genoegen sall, met eynen dach doen aenden onderpant vurscreven comen sullen ende sich daer in doen beleyden gelyck off derselve onderpant mitten voechtgedingen ende met allen den rechten dat die banck vurscreven te recht steyt uyt vervolget were. . . .*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 9. — Schepenen: Peter JEKERMANS, *als onderscoutit van weghen des eerbaeren joncheren Cloes Huen* VAN DEN BRUECK, Engelbrecht VAN EYMOLE de oude, Coene VAN DER LINDEN, Henric VANDEN SWEERDE, Peter LENNERIX, Michiel ZUREES, Dierick HAGEN en Cloes DER SMEET te Opkanne.

N° 1388.

1447 (Mei 27) des Soterdaeghs no sint Urbanus dach.

Meier en laten *des hoefs ende banck van Jonchout* oorkonden, dat Heynrich en Godart, zonen van wijlen Heynrix STEVENS van Hoelbeck, aan Johannes VAN CORBOSCH *int hof yseren* te Maastricht, rentmeester (1) van St. Servaaskapittel aldaar, en aan zijne echtgenoote Katharina verkocht hebben eene jaarlijksche pacht van 18 vaten rogge uit de volgende perceelen wei- en bouwland, die zij hem tot onderpand hebben gesteld: 7 groote roeden weiland aan *die Broele* en nog 2 roeden begrensd door land van Arnolt VAN CRONENDAEL, land van Johan PELSER en land van Godenuel VAN ELDEREN; 3 roeden beemd *aent Ryt* gelegen naast land van Johan GERAETZ van Wilre; 4 groote roeden bouwland *voer Hoelbecke aen die Crucestraet* aan beide zijden begrensd door land der kinderen MOERS van Veldwezelt; 3½ groote roeden bouwland aan den weg van Eygenbilsen naar Amelsdorp gelegen tusschen land van Johan HERTOGH van Mopertingen en van Arnolt VAN CRONENDAEL, en daarvan ten behoeve van Johannes en zijne echtgenoote afstand gedaan hebben *met hande, halme ende*

(1) Naderhand werd hij ook *virgifer*, roededrager van het kapittel.

Digitized by Google

munde ende eyn hoer van horen cleide werpende, en op *hoen ere ende lantrecht* verklaard hebben, dat voormelde perceelen met niets anders bezwaard zijn dan met dan gewonen landcijns.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan HAGEN van Eymoel, meier en laat, Heynrich VAN PUTHEM, Arnolt VAN CRONENDAEL, Johan VAN SPAUDEN, Johan GERARTZ, Johan TANTZ, Nyelys BRULMANS.

N° 1389.

1447 (October 25) vyff ende twintich dage in Octobri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Symon PITTEN aan zijnen schoonzoon, Johan BASTYNS, gehuwd met zijne dochter Truyde, zijne eigendomsrechten op een huis (1) met hofstede waarin deze wonen, gelegen te Wyck aan *die boegen*, tusschen het huis van Johan COELEN en dat van Wynant SCHOUFFARTZ overgedragen heeft.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 175 v. — Schepenen: Gerart CLUT en Johan BOVIER.

N° 1390.

1448 (Februari 9) IX dage in Februario.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan DUYME, *der varwer*, aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk eene jaarlijksche erfrente van 1 mark, 10 schellingen, 8 penningen en 1 kapoen uit het huis van Arnold SPOERMEKER *indie sporenruwe* (2) naast dat van Jacob SPOERMEKER en naast dat van Otten, in leven *clocker* der kapel van den H. Joris (3), thans van Cloes VAN EYNENBERG

---

(1) Uit de aanteekening boven den brief blijkt, dat het huis naderhand eigendom werd van Johan BASTYNS bovengenoemd.

(2) Het Sporenstraatje.

(3) Deze kapel was gelegen bij de Dominikanerkerk op den hoek der Spilstraat en Groote Staat.

Digitized by Google

jonckhere Arnoltz knape VAN CHIEVEL overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Aleyde, onder hypotheekstelling zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 164. — Schepenen: Servoes KYPPE en Cornelis VAN DYEPENBEKE.

N° 1391.

1448 (November 13) derthene dage in Novembri.

Meier en laten *vanden hoeve tuhorende der sengeryen der erwerdiger kirken des gueden sinte Servoes te Triecht* oorkonden, dat Johan GUETHERE, meester der broederschap van kapellanen, ten behoeve dezer in het bezit is gesteld eener jaarlijksche erfpacht van 1 mud rogge en 4 kapoenen, welke indertijd Dyric VAN RODENRYT als meester dier broederschap, van Bartholomees VAN WARWELLE, burger van Maastricht, verkregen had en waarvoor, luidens schepenacte van Veldwezelt van 1422 Juli 8, tot onderpand was gesteld eene hofstede met ongeveer 26 groote roeden bouwland aldaar gelegen naast het erf van Johan MOERE en naast dat van Otte VAN ROESMER en in onverdeelden eigendom toebehoorende aan Goswyn CASTELMAN en Henric NUELLENS.

Orig. op perkament. — Laten: Johan MONTENAKEN, van Hees meier, *broeder* Pauwels BOEK van Hocht, Wilhem VAN BORNE, Wilhem DANYELS, Gerart VAN DEN LAER, Lambrecht RESE, Wilhm IN DIE HAGE en Cloes BOLLEN KOERENMARCKT.

N° 1392.

1448 (December 15) vyfthene dage in Decembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Wilhem SCHALUYN (?), bode dier stad, ten behoeve van Johan COLYN, *holtmenger*, van zijne echtgenoote Kathryne en zijne kinderen afstand gedaan heeft eener jaarlijksche rente van 9 schellingen uit eene schuur van het kapittel van St. Servaas in die stad, geheeten de *schoufs schuer* en

Digitized by Google

gelegen aldaar in de Jekerstraat tusschen de erven van Johan JEGERS en Wilhem GROTECLOES, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote, zoo het noodig mocht zijn.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerit CLUT en Goedart VAN WARWELLE.

N° 1393.

Transfix. 1502 (December 3) drye dage inden moent Decembri.

Rentmeester en schepenen van Lenculen, alsmede schepenen van M., verklaren dat Herman CLOES aan deken en kapittel van St. Servaas aldaar de jaarlijksche erfrente van 9 schellingen uit de schuur, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is, overgedragen en onder verband zijner goederen verklaard heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen van Lenculen: Johan VAN EYNATTEN, rentmeester en schepen, Henrick VAN AMSTENROEDE, Henrick VAN GELLICK, Coenraert IN DIE HAGE, Aert BRANDENBERCH, Hellinck HAVET en Geret PRENTEN. — Schepenen v. M.: Henrick VAN GELLICK, Henrick HAVET, Gort VAN DER MOLEN, Geret PRENTEN en Johan VAN EYNATTEN. — Zegels: 1°. Een rechter schuinbalk, waarop aan het boven- en aan het benedeneind eene vijfpuntige ster, vergezeld van 6 merletten, drie aan weerszijde; omschrift: S. JOHAN . . EYNATTEN; — 2°. Een achtkoppig slangenkruis met hartschild waarop drie koeken 2. 1.

N° 1394.

1449 (Februari 11) des Deesdachs (1) *voer sinte Valentynsdach.*

Schout en schepenen van Vleytingen oorkonden, dat Guert STRICKERS, poorter van Maastricht, aan Jan VANDER LAECK, ook poorter dier stad, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 21 vaten rogge te beuren uit eene hofstede, *den*

(1) Eene aanduiding op den rug van den brief luidt: *1449 die Jovis ante festum sancti Valentini*, blijkbaar eene vergissing des schrijvers; andere voorkomende vormen van *deesdach* zijn onder meer: *dysdach*, *dysendach*, *dyssendach*, *dicendach*, *disendach*, *disensdach*, *disendagh*, *dinsendach*, *dincendach* enz.

Digitized by Google

puedt hoeff geheeten, en te Vleytingen gelegen in *die eerhems stroete* naast het erf van Guert LANTMETER van Bilsen en naast het erf van Jan voornoemd en deze op de gebruikelijke wijze in het bezit dier pacht is gesteld.

Orig. op perkament. — Schepenen: Cloes LOYEN, schout en schepen, Ghisebrecht MOES, Stas HANEN, Loye BOLLEN de jonge, Mathys VAN LAUFELT, Gheret TAUBENS en Jan SCATS.

N° 1395.

1449 (Februari 13) dertheen dage in Sporkille.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan van LIEBEECK, *der varwer* aan Lambrecht AMTMANS, diens echtgenoote Nese en beider kinderen een jaarlijkschen erfcijns van 5 marken uit zijn huis in de *varwerhueck* (Ververhoek) naast dat van Johan VAN BASILISBOER en dat van Gerard VANDEN ROESEN gelegen, heeft overgedragen, verklaard dat op voormeld huis buitendien nog gevestigd is een cijns van 35 schellingen 's jaars en beloofd die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Nese, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Loye STRYKERE en Johan PENRE.

N° 1396.

Transfix. 1493 (Juli 23) des dryendetwyntichsten dachs in Julio.

Schep. v. M. verklaren, dat Agnese AMTMANS als vruchtgebruikster, ten behoeve van haren zoon Cloes AMTMANS afstand heeft gedaan van al hare aanspraken en rechten op den cijns van 5 marken 's jaars, waarvan in den hoofdbrief sprake is, en Cloes daarna dien cijns (1) aan Heynricx VANDEN DAELE, priester en kapellanen van St. Servaaskapittel aldaar ten behoeve der armen

(1) Uit de noot in dorso blijkt, dat die cijns van vijf marken naderhand geruild werd voor eenen van drie marken uit het huis van Wouter PYTERS in de „Lenculenstraat".

Digitized by Google

geheeten *inden Beyart* overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Lambrecht VAN LYNDEN en Laurens CALABERS. — Zegels: 2°. Gefaast van tien stuk; in het rechter vrijkwartier twee vijfbladige rozen in de richting van den rechter schuinbalk; het schild gehouden door een wildeman (?); omschrift: S. LAURENS . .

N° 1397.

1449 (April 29) des lesten daechs sonder eyne in Aprille.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Goswyn VAN BERGE, voor het jaargetijde (1) zijner ouders, aan Johan GUETHEREN, priester, als meester der broederschap van kapellanen der St. Sevaaskerk te Maastricht, eene jaarlijksche erfrente van 1 mark, van eene van 2 marken en 4 schellingen uit het huis van Johan FLESKEN, *op die Commeynt* (2) gelegen naast het huis van wijlen Dyerix VAN DEN HOGENWALDE, in leven *schoolmeyster* van St. Servaaskapittel, thans behoorende aan de Kruisheeren van Aken, en naast het huis van Cloes RUTTEN Zander's zoon overgedragen heeft, onder belofte der broederschap het rustig bezit dier rente te zullen vrijwaren.

Orig. op perkament. — Schepenen: Laureyns HAYBAYKEN, Gerart CLUT, Johan CLUT, Wilhem IN DIE HAGE, Vrederic VAN REYMERSTOCK, Johan BAVYER en Goerdt VAN WARWELLE. — Zegels: 1°. Vier balken in het vrijkwartier een hertengewei (?); omschrift: S. LENS HAIBEKENS.

N° 1398.

1449 (Mei 15) in den Meymoent vyfftheen daeghe.

Meier en laten *des hoefs vander Schuyren* te Bilsen behoorende aan Janne VAN CORTENBACH oorkonden, dat Mathys, Matheus en

(1) Dit jaargetijde werd gehouden den 24 Januari; het is volgenderwijs in het necrologium der broederschap vermeld: *Anniversarium patris et matris Goeswini de Berghe, XX solidos pro capellanis ubique celebrantibus.*

(2) De Kommelstraat.

Digitized by Google

Gertruyt, kinderen van wijlen Lambrecht BIERMANS, aan Johan GOETHERE, meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, ten behoeve dezer verkocht en met toestemming van Gertruyt's momboor, Cloes SAMMEN van Veldweset, opgedragen hebben 15 groote roeden bouwland, hun aangevallen bij den dood hunner ouders en gelegen *by Breyloe*, begrensd door land van Lambrecht KINKEBIERS, der broederschap voornoemd en van St. Servaaskapittel en verklaard hebben dat het land met niets anders bezwaard is dan met de *ghewoenlyken heren lant cheys*, te weten $4^1/_2$ penningen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 47. — Laten: Johan KERSS, meier, Waelwyn SWAELEN, Jan JOES, Henrick SACHTLEVEN *den men seet* DOMENS, Reynere GREVEN, Reynere CORTEN en Rombor VAN HEZE.

N° 1399.

1450 (Januari 25) vyfendetwyntich dage in Januario geheyten Loemaent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Engelbrecht BUETONS, priester en kapellaan van St. Servaaskerk aldaar, ingevolge testamentaire beschikking van wijlen Johan VAN NUWENSTEYNE, deken dier kerk, voor aankoop van den benoodigden miswijn aan de *pryesteren ende capellanen gemeynlic der kirken van Sinte Servoes*, 1 mark jaarlijkschen cijns uit zijn woonhuis *opten baljuyne* naast het huis van Peter NEVE, kanonik van St. Servaaskerk en naast dat van Dryes VAN WILRE, *der scroeder*, overgedragen en onder verband zijner goederen verklaard heeft dat op voormeld huis buitendien nog gevestigd is een cijns van 2 marken, 5 schellingen en 6 penningen 's jaars.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gerart CLUT en Cornelys van DYEPENBEKE.

N° 1400.

1451 (Januari 31) des Sondaichs voir Onser Liever Vrouwer Liechtdach.

Meier en laten van het laathof van O. L Vrouwkapittel van

Digitized by Google

Maastricht te Roesmer gelegen oorkonden, dat hun medelaat Noelman VOECHS, namens zijn schoonzoon Ghys DROEGEN en in *aeffslage hons hylixguetz hon vanden selven Noelman met hylich geloeft* aan zijne zonen Thys en Leval overgedragen heeft zijne rechten op eene pacht van $1\frac{1}{2}$ mud rogge te beuren uit 18 groote roeden akkerland in 4 perceelen gelegen, waarvan het eene van 5 groote roeden gelegen is *indie Soet*, naar den kant van Spauwen, tusschen land van voornoemd kapittel en van de abdij van Hocht; het tweede insgelijks van 5 groote roeden *inden selven aert*, tusschen land van Ghyselbrecht LEMMOELS, naar den kant van Maastricht en land van Reyner HANEN; het derde stuk houdende ook 5 groote roeden *indie brackmer*, tusschen land van jonker Johan VAN ELDEREN *voer deyn heuft ende ouch op dye eynesyde te Hese wairt* en land van Hielen, zoon van Cornelis ZIELEN, en het vierde perceel van 3 groote roeden op de *Kiggenerstroet* gelegen is tusschen land van de abdij van Hocht naar den kant van Vleytingen en land van Wilhem MEYLOEN van Roesmer; dat daarna Thys en Leval die pacht aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk, die ze gekocht en de koopsom door haren rentmeester Johan VAN CHOERBOSCH betaald had, hebben overgedragen met de verklaring dat het land voormeld niet anders meer gevestigd is dan den *gewoenlyken lantceys*.

Orig. op perkament. — Laten: Goert ZAMMEN, meier en laat, Wilhem MEYLOENS, Wilhem Jans VAN WENBERCH, Reyner WYNANTZ, Nelis ZIELEN, Thys Noelman VOECHS soen en Loedewyc Goertz SAMMEN soen.

N° 1401.

1451 (December 2) des Donresdaichs voir Onser Liever Vrouwendach Conceptio.

Schout en schepenen *der prostien ende des hoefs van* Meerssen oorkonden, dat Wilhem VAN BERGE, *man te wapenen*, aan Laureyns WYX, zijne echtgenoote Lysbed en kinderen verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van $1\frac{1}{2}$ mud rogge te beuren uit de volgende perceelen bouwland toebehoorende aan Johan VAN BLOMENDALE, kanonik van O. L. Vrouwkapittel te

Digitized by Google

Maastricht: 3 morgen gelegen bij de hofstede van Cloes NUMEGEN, tusschen dat *hove lant van Hartart* en het erf van Heylen DIERBIERS; 7 morgen gelegen aan den *hagewech* en den *molenwech*, reinende aan het land van jonker Domen VAN GUTTEKOVEN; 3 morgen aan gene zijde van den molenweg naast land van Wilhem VAN BERGE voornoemd en land van de juffrouw *Int heuft* te Wyck; 3 morgen aan de andere zijde van dien molenweg tusschen dien weg en land der kerk van Wyck en van Cloes OUWERCH; $^1/_2$ bunder naast land van Gerit VAN MERSEN; 11 groote roeden naast land der kerk van Amby en dat van Johan DUESENS, beenhakker; 11 groote roeden *op die hoeve*, tusschen land van voornoemde kerk, land van Lees VAN HEZE en land van Wilhem VAN BERGE voornoemd; 8 groote roeden aan gene zijde van den molenweg begrensd door *der zyeken lant*, land der juffrouwen VAN KESSEL en land van Heynrix VAN ODERBRUECK; 12 groote roeden bij het *gulden buynre* gelegen naast het erf van Lucas MOES, bontwerker; 6 groote roeden in het *Ouck-velt* naast land van Cloes NUMEGEN, dat van Domen VAN GUTTEKOVEN, dat van Arnold VAN BIECHT en dat van Lucas MOES en $1^1/_2$ bunder bij het *molenbrueck* naast land van Johan HUBRECHTS van Meerssen; dat hij verklaard heeft die pacht met al de rechten aan Laureyns te hebben overgedragen zooals zij hem en jonker Doemen VAN GUTTEKOVEN aangevallen is bij den dood van Spoenhem VAN STEYNE, beloofd heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en Doumen voornoemd verklaard heeft geene rechten op die pacht meer te bezitten, doch *dairvan synen vertye penninck* genomen heeft.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CROUYTHUYS, schout, Michiel VAN VLEKE, Heynrich VAN BOXSTEGEN, Doem VAN OVERBUNDE, Symon SCILLINX, Thys BOSCH, Arnolt GOEDEN en Mees NUMEGEN.

N° 1402.

1452 (Februari 5) des vyfden daechs indie Sporkille.

Schep. v. M. oorkonden, dat Cloes RONTHEUT, *cremer*, voor eenen jaarlijkschen cijns van 4 marken en 10 schellingen aan Henrick VAN COELMONT den jonge en aan Ide, zijne echtgenoote,

Digitized by Google

het halve huis gelegen *opten steynwech* (1), waarvan de andere helft hem reeds toebehoort, opgedragen heeft, onder beding hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en Henrich beloofd heeft van dien cijns te zullen aflossen *allen des gichters bate ende recht tot willen des gichters vurgenoempt te betalen*, alles onder verband zijner goederen.

Orig op perkament. — Schepenen: Derich LAMBOY en Johan DWENGLANT.

N° 1403.

Transfix. 1452 (Februari 6) des sesden daechs indie Sporkille.

Schep. v. M. oorkonden, dat Cloes RONTHEUT, kramer, ten behoeve van Henricx VAN COELMONT den jonge, *scroeder* (2) afstand gedaan heeft *des rechs, eygenheitz ende ervorderingen dat he hadde off hebben mochte in eynigerwys* op den cijns en het erf vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is gestoken, beloofd heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en dien afstand te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1402.

N° 1404.

1452 (Juli 11) elve dage in Heumoent.

Schep. v. M oorkonden, dat meester Cloes VAN DEN DYKE en meester Art VAN ELDEREN, kanoniken van St. Servaaskapittel aldaar, met toestemming hunner medekanoniken, voor eenen jaarlijkschen cijns van 2 marken, 4 schellingen en 4 kapoenen, aan Johan en Art, zonen van Gerit CLUT, in leven schepen van Maastricht, opgedragen hebben drie huizen naast elkander gelegen in de *Keesen ruwe* (3) naast dat van jonker Henrix VAN GRONSELT en dat van voornoemden Gerit en Johan en Art beloofd hebben

(1) De straat „Achter het Vleeschhuis".

(2) *scroeder*, *schroeder* = kleermaker.

(3) In de Latijnsche acten geheeten de *vicus* of *platea Caset*, en in een schepenbrief van 1342 *heren Keysenrouwe*, naar de familie *Caseus*, *Keesen*, *Casen*; zij is de tegenwoordige *Hekkestraat*.

Digitized by Google

van dien cijns 1 mark te zullen aflossen met eene andere mark te beuren uit het huis van Cloes BORCHGREVEN in de *Spilmekerstroete*, in het bezit waarvan het kapittel voornoemd bij ruiling gekomen is.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan BAVIER en Gielys VANDER SARGIEN.

N° 1405.

1452 (Juli 11) elve dage in Julio.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan en [Art] CLUT, zonen van wijlen hun medeschepen Gerit CLUT, aan deken en kapittel van St. Servaas eenen jaarlijkschen cijns van 20 schellingen uit het huis van Cloes BORCHGREVEN, in de *Spilmekerstrote* (1) gelegen tusschen het huis *der stommen* en dat van Hubrecht DREESSELER van Aken overgedragen hebben en zulks *in name van wissel ende tegen twintich andere schillingen erfcyns aeftesloene ende aefterekenen* van den cijns van 2 marken, 4 schellingen en 4 kapoenen, waarvan melding is in den naastvoorgaanden brief.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1404.

N° 1406.

1452 (October 14) veirthene dage Octobris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Mathys VANDER LAKE, als tochtenaar, Mechtelt en Nese, zijne dochters uit zijn huwelijk met Ida YSERMANS, als erfgenamen, — *die selve Mechtelt indertyt wonende in sint Andries convente op saxdriesch, mer aldoe noch niet profess gedoen by olsoe dat sy in deser saken doen ende loeten muecht des hoer genuechde buyten der overster des conventz te Triecht vurscreven gelyk vander selver overster verstoenden doch niet te men huer guede wille ende content was, soe wes die selve Mechtelt in deser saken met*

---

(1) De *Spilstraat*.

Digitized by Google

hoeren vader ende zuster vurscreven dede — gezamenlijk aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar, vertegenwoordigd door haren meester, Johan GUETHERE, overgedragen hebben het vierde deel eener jaarlijksche rente van 6 marken, 12 schellingen en 11 penningen uit het huis van CUYLENER (1) van Heugem, te Wyk gelegen tegenover het huis van Johan VANDEN VEELS en tusschen die van Heynrix SCILLINX den oude, en van Symon SCHERERS in de straat gaande *te groetken wart*, welke rente aan de broederschap voornoemd geschonken was door Johan VAN CORBOSCH, priester, tot verbetering en vermeerdering *des loens* van de twee jaardiensten, onlangs door hem bij die broederschap gesticht.

Orig. op perkament. — Schepenen: Dierich LAMBOY, Johan BAVIER en Cornelys VAN DYEPENBEKE. — Zegels: 3. Een schild waarop in den rechter boven- en linker benedenhoek eene schelp, in den linker boven- en rechter benedenhoek eene zonbloem; omschrift: S: CORNEL... 'PENBECH. SCAB. TIECT...

N° 1407.

1452 (October 30) des Moendaichs no sinte Symons ende sinte Juden dach der heiligen Apostelen.

Schout en schepenen van Vleytingen oorkonden, dat Leonart VANDEN EDELENBAMPTE, gezegd VAN CALDENBERG (2) aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht verkocht en overgedragen heeft: 1° 43 groote en 14 kleine roeden akkerland in 6 perceelen, waarvan het eerste groot 19 groote roeden gelegen is aan den weg naar Laaffelt geheeten *der meeswech* naast land van de vrouw van Ordingen en naast dat van Gerit VAN SLEDENAKEN; het tweede groot $9^1/_2$ groote roeden, gelegen is tusschen Laaffelt en Wynant WYTKAN naast land van den Nieuwenhof te Maastricht en land behoorende aan het beneficie der H. Catharina in St. Servaaskerk dier stad; het derde perceel van 2 groote en 15 kleine roeden, gelegen is voor *Ophem*

---

(1) In de noot in dorso CULENER genoemd.

(2) In de aanteekening boven den brief DE CAUWENBERG geheeten.

Digitized by Google

begrensd door land van Ghyselbrecht MOES en land *des geluchts* van Vleytingen; het vierde houdende $3^1/_2$ groote roeden gelegen is aan den Tongerschen steenweg naast land van Lambrecht *der smeet* van Vleytingen en land van Heylwig PAESMANS; het vijfde van 3 groote roeden gelegen is tusschen *die halwien ende den wech* naast land van Ghyselbrecht MOES voornoemd en dat der erven van Merck TAUBENS, en het zesde van zes groote roeden gelegen is tusschen Vleytingen en den *aicewech* naast land behoorende aan de St. Joriskapel te Maastricht en land van voornoemden Ghyselbrecht; welke 6 perceelen gelegen zijn tusschen *syn vyere reynsteyne*; 2° 12 vaten rogge en 21 vaten tarwe pacht 's jaars te beuren uit de hofstede *Lemmen Heylovenhoef* geheeten, te Vleytingen gelegen tusschen het erf van Gerit MARCKEN en dat van Johan NOEBEN; van welke 21 vaten tarwe 12 vaten bestemd zijn voor de broederschap van kapellanen van St. Servaas *voir honnen dienst ende loeve van vier joergetyden met vigilien, zielmessen ende commendacien gelyc sich dat gebuert alle joer, te wetene te vier quatertempertyde* en de overige 9 vaten om aan de armen te worden uitgedeeld.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B. fol. 58 v. — Schepenen: Cloes BOLLEN schout en schepen, Ghyselbrecht MOES, Loye BOLLEN CORENMARCS, Gerit TAUBENS, Johan SCHATZ van Heerderen, Wynant VAN-DEN HOVE en Jan Mathys VAN LAUFFELT.

N° 1408.

1453 (Februari) noegenthene dage Ffebruario.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Johan VAN GUTTEKOVEN, prior, Dierix VAN WEERT en Cloes VAN GANGELT, Predikheeren te Maastricht namens hun klooster aan Thewout CUPERS, *weirt indie roese*, aan zijne echtgenoote Sophie en hun beider erfgenamen eene jaarlijksche erfrente van 8 schellingen uit een huis *op die trappen* aan het Vrijthof gelegen naast het huis *inden renck* overgedragen en onder verband van al de eigendommen huns kloosters beloofd hebben de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT, Wilhem INDIE HAGE, Frederix VAN REYMERSTOCK, ... HAVET, Goedart VAN WARWELLE, Gielys

Digitized by Google

VANDER SARGIEN en Wilhem VANDEN BIESSEN. — Zegel van het klooster der Predikheeren voorstellende den H. Petrus in het ordenskleed op de knieën naar links in biddende houding, achter hem den moordenaar als strijder uitgedoscht die het zwaard opgeheven houdt om den Heilige te onthoofden; randschrift: † S. CONVENTUS . . . PREDIC . . . SUPERIORIS.

N° 1409.

1453 (Maart 22) des XXIIen daechs inden Meert.

Schout en schepenen *des hoeffs vander eerwerdiger Heren van Sint Servoes inden banck van Dylsen* oorkonden, dat Jacob COMKENS van Niël (1) aan Willem SEPS, genaamd VAN DOERNE voor 29 Rijnsche guldens verkocht en aan hem overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 1/2 mark rogge, Maeseycker maat, en daarvoor tot onderpand heeft gesteld de helft eener weide gelegen naast die van Jan HOELMANS *te lanx goende daer neven al boven vander straten neder goende op di beecke*, onder beding dat bij gebrek aan betaling dier pacht, ten deele of geheel, Willem of zijne erfgenamen of de houder van dezen brief de hand zal kunnen slaan aan het gesteld onderpand en daarmede handelen als met zijne eigene goederen.

Orig. op perkament.

N° 1410.

1453 (April 29) inden Aprill negen ende twintich dage.

Meier en schepenen van Munsterbilsen oorkonden, dat Katheryn VAN DEN KREEFT, weduwe van Joest KLEYNYANS aan Gort VAN SPROLANT gezegd HUENKENS van Tongeren en diens echtgenoote Katheryn, hare dochter, hun aandeel als erfgenamen, zijnde het derde deel, eener jaarlijksche erfrente van 27 oude schilden, geheeten *Keiersche* of *Francrysche schilden uit houss, hoef, wiren, bempden, bossche ende lande ende andere gude van hofstaet* bij Munsterbilsen gelegen overgedragen heeft en Gort en Katheryn daarna vier dier 9 oude schilden makende 6 rynsche guldens aan Philips

(1) Niël of Grootloon nabij St. Truyden gelegen, was eene der 11 banken van St. Servaaskapittel.

Digitized by Google

VANDER HULST wonende te Tuylt onder Kermpt, aan wien zij die verkocht hadden, hebben overgedragen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Jan MEIER meier en schepen, Wilhem VAN BROEMPT, Walwyn SWALEN, Reiner GREVEN, Jannes KERSS, Jan HOEN en Cloes BOLLEN.

N° 1411.

Transfixen. 1454 (April 24) inden Aprill virendetwintich daghe.

Meier en schepenen van Munsterbilsen oorkonden, dat meester Art KAMPENYON van Mechelen, advocaat bij het hof van Luik, namens zijne echtgenoote Mechtilde CLEINYANS, *moge ende gerve* van Gort VAN SPROLANT gezegd HUENKENS en Katheryn zijne vrouw de rente van 4 oude schilden, vermeld in den naastvoorgaanden brief, hebben ingelost en Philips VANDER HULST ze aan hem heeft overgedragen.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1410.

N° 1412.

1474 (Juli 18) in Julio den men heitet Hoyemoent achteen dage.

Meier en schepenen van Munsterbilsen oorkonden, dat meester Art CAMPIOEN van Mechelen, advocaat bij het hof van Luik, met toestemming zijner echtgenoote Mechtilde CLEINYANS, die ook voor de schepenbank was verschenen, aan Heinric VANDEN DALE, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, verkocht en overgedragen heeft de jaarlijksche erfrente van 4 *alde Keiserische oft Vranckryesche schilde* vermeld in den hoofdbrief, waardoor deze getrokken is (1).

Orig. op perkament. — Schepenen: Goert BRUYNS meier, Johannes SCOEFS, Wouter ONGEWASSCHEN, Wouter VAN EYCT, Wynant GORTS, Wilhelm VAN LINDE, Steven SMEETS en Johannes KERS.

---

(1) Eene aanteekening in dorso meldt, dat 1523 Juni 17, Matheus GEBEURKEN, kanonik en camerarius van St. Servaaskerk, in zijn huis in tegenwoordigheid van Jacobus CORNELII, priester, en Andreas DE PALANT, clericus, van Arnoldus VAN DEN DAEL, priester dier kerk, bovenvermelde 3 brieven en nog 6 andere betreffende de inkomsten van het altaar der H. Maagd in voornoemde kerk, in ontvangst heeft genomen.

Digitized by Google

N° 1413.

1453 (Mei 1) opten iersten daich inden Meye.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan BASTYNS aan Johannes VAN CORBOSCH, *weerdt int hoefyseren*, en aan zijne vrouw Kathryne eenen erfcyns van 2 marken en 10 schellingen 's jaars uit een *bachuys* te Wyck tusschen de huizen van Lysbede BASTYNS en Gerit KRIEKEL, *bontwerker*, overgedragen heeft in vermindering der som die hij hem verschuldigd is, verklaard heeft dat op voormeld bakhuis nog gevestigd is een jaarlijksche cijns van 3 marken en 10 schellingen en beloofd die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Truyde.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 176. — Schepenen: Cornelys VAN DIEPENBEKE en Wilhem VANDEN BYESSEN.

N° 1414.

1453 (Juli 4) vyere dage in Julio geheyten te Duytsche Heumoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Heynrich ZAMMEN en Johan VAN HAREN, uitvoerders van het testament van Heylwyg CUYTEN, *oeverster maecht in den gasthuyse sinte Servoes*, voor haren jaardienst aan den deken en het kapittel van St. Servaas eene jaarlijksche erfrente van 1 mark, aan de broederschap van kapellanen dier kerk *voer interlegentibus als dairtoe gehoert* eene gelijke erfrente uit haar huis *in die Papenstrote* gelegen tusschen het huis van Heynrix POUPELERS en dat van Margriet *indie Werelt* overgedragen hebben, en aan het gasthuis vermeld *wat die guede vurscreven beter syn dan twee marcke erfceys vurgenoempt ende dan der vurceys den sy joerlix voer uyt geldende syn*, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan PENRE, Johan BAVIER en Gielis VANDER SARGIEN. — Zegels: 3. Een klimmende leeuw naar rechts met gespleten staart; omschrift: SIGILLŪ . GEILIS . V. D'. SCARGĒ.

Digitized by Google

N° 1415.

1453 (Augustus 2) des anderen daichs inden Ouschtmoent.

Schep. v. M. verklaren, dat Johan NASSAERT, priester en kapellaan der St. Janskerk aldaar, aan deken en kapittel van St. Servaas overgedragen heeft de mark jaarlijksche rente, door wijlen Vastrart KOBBEN, kapellaan van St. Servaaskerk, voor zijn jaargetijde gelaten, te beuren uit zijn huis *indie breydestrate,* tusschen het huis van Johan VAN LEUT en het huis van Boetsen VAN VALKENBORCH, en verklaard dat buitendien op dat huis nog gevestigd staat eene erfrente van 2 marken 's jaars, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TANT en Pouwels VAN MIDDELHOVEN. — Zegels: 2. Een klimmende leeuw naar rechts; omschrift: S' POUWELS . VA . MIDDELHOEVE.

N° 1416.

1453 (November 12) twelff dage Novembris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Peter VAN SINGELSBORNE als *gastmeister* van St. Servaasgasthuis voor eene jaarlijksche rente van 3 marken en 7 schellingen aan Maroeye VAN BOXSTELT en hare erfgenamen een huis in de *Papenstrote* tusschen dat van Heynrich POPELER en dat van Margriet *weirdinne indie werelt* (1) opgedragen heeft, onder beding haar het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren, en zij beloofd heeft van die rente te zullen aflossen *allen die bate ende rechte des gichters van wegen des gasthuys vurscreven te weten eyne marcke erfceys.*

Orig. op perkament. — Schepenen: Loye STRYKER en Johan CLUT. — Zegels: 1. Gevierendeeld: 1 en 4 een kruis, 2 en 3 eene vijfbladige roos; omschrift: S. LOEI STRIKER SCEPE.

N° 1417.

Transfixen. 1453 (November 13) derthene dage Novembris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Peter VAN SINGELSBORNE, meester

---

(1) Het huis *in die werelt* was een café-restaurant.

Digitized by Google

van St. Servaasgasthuis, aan Maroeye VAN BOXSTELT, in mindering van de rente vermeld in den hoofdbrief, waardoor deze is gestoken, de mark en al zijne rechten op het huis in dien brief genoemd overgedragen heeft, met de bepaling de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1416.

N° 1418.

1454 (Juni 24) op des gueden sint Johans dach Baptiste Nativitas.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan VAN CHOERBOSCH, meester, alsmede Cloes STAS, Willem VANDER MOER en Johan GUETHERE, leden der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk, namens die broederschap aan Maroye VAN BOXSTELT en hare erven de jaarlijksche rente van 20 schellingen, die der broederschap voornoemd aangevallen is bij den dood van Heylwig CUYTEN, *oeverster maecht* van St. Servaasgasthuis, uit het huis van Maroye, gelegen in de Papenstraat en vermeld in de beide naastvoorgaande brieven, overgedragen hebben en onder verband van de goederen dier broederschap beloofd haar het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren, en de leden dier broederschap onder aanhechting van haar zegel verklaard hebben dat die overdracht met hun weten en voorkennis is geschied.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gielys VANDER SARGIEN en Johan CLUT. — Zegel der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk: de H. Servatius gezeten op de sella curulis aanziende in bisschoppelijk ornaat, de mijter op het hoofd, houdende in de rechterhand opgeheven den sleutel en in de linker den kromstaf; boven zijn hoofd ter weerszijden een engel uit de wolken uitschietende die zegenend de hand boven hem houden; omschrift: . . FRAT'NIT . . TI . . TIECT.: — 2. D ie pelgrimsschelpen 2. 1; in het vrijkwartier een getand kruis; omschrift: S. JOHAN CLUT SCEPEN TRIECHT.

N° 1419.

1454 (Januari 23) dry ende twintich dage Januarii.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Johan

Digitized by Google

VANDER HEGGEN gezegd VAN WYLRE, met toestemming zijner echtgenoote, aan Johan VAN CHOERBOSCH, meester der broederschap van kapellanen dar St. Servaaskerk te Maastricht, ten behoeve dier broederschap overgedragen heeft eene jaarlijksche pacht van 12 vaten rogge, waarvan 8 vaten uit de hofstede van wijlen Heynrich NALEN thans van Johan Wouter THEUS' zoon genoemd VAN HERE, te Montenaken gelegen naast die van wijlen Cloes TAPPENEYS en naast *die stege te velde wairt,* en 4 vaten uit het erf van Wilhem HANEN tusschen de hofstede van Aleyde GIELYS en land van Johan VAN DER HEGGEN, welke overdracht is geschied *in hulpen ende vermerenisse des loens der dryer erfmissen alle weken inder kerken sinte Servoes aldoe inder capellen die Johan der vertyer vurscreven heet doen maken te celebreren des Sondaichs, des Goensdaichs ende des Vrydaichs.*

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT, Wilhem IN DIE HAGE, Ffriderich VAN REYMERSTOCK, Johan BAVIER, Goedart VAN WARWELLE, Gielys VANDER SARGIEN en Wilhem VANDEN BIESSEN.

N° 1420.

1454 (Maart 15) des Vrydachs voir sint Geertruyden.

Schout en schepenen v. M. oorkonden, dat Wynant VANDEN HOVE, als rentmeester van deken en kapittel van St. Servaas aldaar, *ome gebreke van ceyse* op Johan VAN BODINGEN te Petershem heeft doen uitwinnen een huis in de *quoedevliegenstrote* tusschen het huis van Johan VAN KEYNICH en dat van Gerart VAN HALLEBEY, en zij het hem voor een jaar en dag in eigendom hebben toegewezen, behoudens ieders rechten daarop.

Orig. op perkament. — Schepenen: Godart VAN WARWELLE, Frederik VAN REYMERSTOCK, Johan PENRE, Johan BAVIER, Willem VANDEN BIESSEN, Gielis VANDER SARGIEN en Johan CLUT.

N° 1421.

Transfix. 1455 (September 5) des Vrydaichs noe sint Gielys.

Schout en schepen v. M. oorkonden, dat zij aan Wynant VAN DEN HOVE, ten behoeve van St. Servaaskapittel het huis, vermeld

Digitized by Google

in den *vernachden brieve* waardoor deze is getrokken, in vollen eigendom hebben toegewezen, met bepaling dat een wettige erfgenaam het nog zal kunnen inlossen tot Vrijdag voor het feest der 11000 Maagden e. k. (17 October).

Orig. op perkament. — Schepenen als die van n° 1420.

N° 1422.

1454 (Maart 16) sestheene dage inden Meirte.

Schep. v. M. oorkonden, dat Geirtruyt (1) weduwe van Reyner CAPUYNS, waskaarsenmaker, in leven roededrager van St. Servaaskerk aldaar, voor hun jaardienst aan deken en kapittel dier kerk eenen erfcijns van 2 marken 's jaars, uit het huis *inden wildenman* door haar bewoond en gelegen tegenover het klooster der Predikheeren naast het huis *Engelant* geheeten en naast dat van Tylman SNELLEN, barbier, overgedragen heeft, met bepaling hun het rustig bezit dier rente te zullen vrijwaren en de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen, alles onder verband harer goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Loye STRYKER, Cornelis VAN DIEPENBEKE en Willem VAN DEN BIESSEN.

N° 1423.

1454 (Juni 1) opten iersten dach in Junio geheyten Broemoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat de weduwe van Wilhem GRUYTERS, roededrager van St. Servaaskerk aldaar voor zijn jaargetijde aan deken en kanoniken dier kerk eene jaarlijksche erfrente van 20 schellingen uit het huis *ten wolkenberch* in de Breedestraat tusschen het huis van Johan BEUS en dat van Boetzen VAN VALKENBORCH overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Goert VAN WARWELLE en . . .

---

(1) Bij de broederschap van kapellanen stichtten Reyner en Gertruyt twee jaargetijden voor zich en hunne ouders, waarvan het eene gehouden werd op 6 Maart en het andere op 6 September.

Digitized by Google

N° 1424.

1455 (Februari 6) sess daghe in Februario.

Meier en laten van het laathof der kerk van St. Maarten van Luik te Hees gelegen, oorkonden, dat ingevolge aangeganen ruil Wilhem VANDEN WYNGART aan Wilhem VAN MULCKEN overgedragen heeft eene jaarlijksche pacht van 9 vaten rogge van eene van 11 vaten te beuren uit elf groote roeden bouwland van Jan SCHEYFFARTS gelegen te Heer voor *Strikers gaet* naast land der erven van Wilhem VANDEN WYNGART voornoemd, land van *die geystelicke brueder Sartroesen* (Karthuizers) van Luik en land van Peter NEVE, kanonik van St. Servaaskerk te Maastricht en Wilhem VAN MULCKEN als uitvoerder des testaments van zijn broeder Servatius VAN MULCKEN, kanonik van St. Servaaskerk die pacht heeft overgedragen aan de panisten of *clockbroeders* dier kerk, in korting eener pacht van 20 vaten rogge 's jaars die deze hun verschuldigd was.

Afschrift in: *Liber litter.... bonor. P..n'starum*, fol. 95. — Laten: Johan BOLLEN CORENMARCKSES, meier en laat, Johan MONTENAEKEN, Wilhem MEYER van Hees, Lambricht RUTTENS, Peter BOLLEN, Wilhem VANDEN KERCKHOEFF en Loye VRINTS van Amelsdorpe.

N° 1425.

Transfix 1502 (Februari 12) in den maendt van Sporkille op den twelffden daech.

Meier en *geswoeren laeten des ceeshoeff* van het kapittel van St. Maarten van Luik te Hees verklaren, dat jonker Wynant VAN KESTELT gezegd HERMELEN aan Jan VOLMOLEN, rentmeester der panisten van St. Servaaskapittel te Maastricht, ten behoeve dezer, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 2 vaten rogge uit de elf roeden bouwland, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze getrokken is en beloofd heeft de formaliteiten *nae costume ende gewoonte* van hun laathof te zullen nakomen.

Afschrift ibidem, fol. 96. — Laten: Herman HOEN, meier en laat, Loye VRINTS, Marcelis VAN LODENAEKEN, Willem LIEBRICHTS, Pouwel SYMENS, Thomas VAN DEN KETEL en Mathys JANS van Laaffeld.

Digitized by Google

N° 1426.

1455 (October 17) des Donredaichs te weten op sint Lucas avont des Ewangelists.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Lucas MOES, bontwerker, en Wynant VAN MERSEN, bakker, aan Wynant VANDEN HOVEN, rentmeester van deken en kapittel van St. Servaas, ten behoeve van dat kapittel eenen jaarlijkschen cijns van 1 mark uit een huis naast de tiendschuur van dat kapittel gelegen en naast het huis van Dyonys CANTELBERCHS heeft overgedragen, onder beding dat de kanoniken van dat kapittel het jaargetijde zullen houden van Hyllen in leven echtgenoote van Rutgher VAN OSPARDEN genaamd VAN GRUYSBEKE.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT, Wilhem INDIE HAGHE, Ffrederich VAN REYMERSTOCK, Johan BAVIER, Goedart WARWELLE, Gielys VANDER SARGIEN en Wilhem VANDEN BIESSEN. — Zegel: 4. Een getand kruis, in het vrijkwartier een rechterschuinbalk; omschrift: S' JOHAN BAVIER . SCEPEN.

N° 1427.

1455 (October 27) sevenendetwintich dage in Octobri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Doem VAN JONCHOUT (1) aan Heyricx VANDEN DALE, Agnese zijne vrouw en hun beider erven eenen erfcijns van 23 schellingen 's jaars uit twee huizen *opten groeten grachte* naast het huis van jonker Gerit VANDEN HOVE en naast dat van Johan DER HOUT, schoenmaker, overgedragen heeft en verklaard dat op die beide huizen nog gevestigd is een erfcijns van 6 marken 's jaars, met de belofte die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Margriet en de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Goedaert VAN WARWELLE en Gielys VANDER SARGIEN.

---

(1) Uit de aanteekening in dorso blijkt, dat zijn familinaam was CLOCKERS en Jonckhout de naam der plaats zijner woning of geboorte . . *littera de XXVII solidis supra magnum fossatum ad II domos Ade* CLOCKERS *de Jonchout ex parte Henrici* DE VALLE; deze laatste woorden duiden aan dat Hendrik dien cijns naderhand overdroeg aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk.

Digitized by Google

N° 1428.

1455 (November 4) vyere dage in Novembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Jacop HUEDMEKER, *indie Brugstrate*, aan Johan VAN BUELSBEKE en zijne erven eenen jaarlijkschen erfcijns van 1 mark uit zijn huis in de Brugstraat gelegen, begrensd door dat van Johan voornoemd en door dat van Johan VAN HOEGEM, *schomeker*, overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en verklaard dat op dat huis nog gevestigd is een cijns van 3 marken en 18½ schellingen 's jaars en hij die overdracht zal doen bevestigen door zijne echtgenoote Lysbede, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT en Loye VAN BORNE. — Zegels: 2. Een hand met gekleeden arm uit eene wolk uit den linkerbovenhoek uitschietend en houdende eene roos (?); omschrift: SIGILLUM ELIGII DE BORNE.

N° 1429.

Transfix. 1467 (Maart 9) nogen dage in Merte.

Schep. v. M. verklaren, dat Jacob HUEDEMEKER, *indie brugstrate*, aan Johan VAN BULSBEKE, den oude, en zijne wettige erfgenamen een mark cijns 's jaars uit het huis, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is getrokken, overgedragen heeft, zoodat deze en zijne erfgenamen voortaan uit dat huis jaarlijks twee marken cijns zullen beuren, en beloofd heeft die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Lysbede en de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen als van n° 1428.

N° 1430.

1456 Februari 3. Verkoop en overdracht eener jaarlijksche erfpacht van dertig vaten rogge aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht.

Wyr Peter NEVE, canonick der kircken sint Servoes Triecht als

Digitized by Google

vicecamerhere der selver kircken, Clois VANDEN DYCK, deken, Arnolt VAN ELDEREN, scholaster, Heynrych VAN HEER, Heynrych VAN LOEVEN, Heynrych MUYLL ende Gherart VAN GRONSSELT, canonicken der voirscreven kircken als loeten des Camerhoefs der selver kircken, doen kont allen luyden, tuyghen ende ghestoen mit desen brieve als camerhere ende loeten, dat voer ons als voer hoeff lyflych komen ende herscheenen is, syns guets muets willen, her Lambrecht VAN SPAUWEN, onsse mede canonick der selver onsser kercken ende heeft gekandt ende ghelydt openbeerlyek, soe wie dat he eerflyck verkocht heeft ende gheguedt heeft her Johanne COERBOSCH, priester ende cappelaen derselver onsser kircken sint Servoes als tot orbaer ende in behueff der capellanen vander bruederscapp onsser voirschrevenen kircken van sint Servois die nu syn ende ten ewighen dagen syn sullen, dertich vaet rogghen guets weerlyx erffpachts van Haspegouwen ende moeten der stadt van Triecht, alle jaer erflyck te hebben ende te herhalen aen ende op twee stucken ackerlants, daer aff dat dat eyne helt tweendeviertich groet rueden ende acht cleyne achter den *kammer bampt*, ende dat ander stuck helt twelff groet roeden gheleeghen aen *peerkens hage* inder heerlycheit ende gherichte van Cleynen Spauwen, ghelyck der principaell eerffbrieff overmids meyer ende schepenen van Cleynen Spauwen dair op ghemaict, dat cleerlych inhelt ende begrypt; ende dairomme om denselven cappellaenen vander bruederschap voerschreven, die nu syn ende ten eewighen daghen syn soelen noch badt sekerre ende te vreeden te doen van honnen joerlycksche eerffpacht voirschreven altoes te betalen tsint Andriesmisse des heilighen Apostels ende te Triecht te lieveren in eynen huyse ende op eynen solre (1), doe den meysteren off rentmeysteren der bruederschap voirschreven, die nu syn ende ten eewighen daghen syn soelen des ghenoeghen sall op vueringhe, arbeit, anxt ende cost her Lambrechtz voirschreven, synen erven ende naecomelinghen. Ende oft sake weer ende ghevyell, dat hon der erffpacht ende onderpant mit recht aeff ghewonnen woerde, soe was derselve her Lambrecht alsoe beroeden, dat hy overmits ons vicecamerher ende loeten voirschreven daer voer tot eynen bypande ghesadt heeft verbonden ende verobligiert syn cloes-

(1) Graanzolder.

Digitized by Google

terhuys mit huysinge . . . . voer ende achter mit allen synen tuebehoer op onsse cloister van sinte Servoese voirschreven gheleghen tusschen guede her Clois WENDELEN ter eynre syden ende dat ruweken achter uutghoende *indie papenstroete* ter andere, omme dat ghebreeck te vervolgen ende te herhalen aen den cloisterhuyse mit allen synen toubehoirten voirschreven; beheltenisse der kircken hoers ende mallich syns rechts als dat behoerlyck is, ende ouch mit alsulligher weghen dat her Lambrecht dat cloisterhuys voirscreven, wanneer hoem dat ghenueghen sall van denen verbonde ghelyck voirschreven is altyt als hys van staden is sall moighen loissen ende quyten mit tachtentich overlenscher gueder Rynsscher gulden ende eyn oert, moenten der vyer Koervoersten opden Ryne, off die weerde daer voer in anderen gueden ghelde als dan ghenghich ende gheve syn sall inder tyt der loissinghen ghelyck als die voirscreven bruederschap vanden cappelloenen uyt ghegheven hebben voir den eerffpacht voirschreven mitten achtersteedighen pacht off pechten, die dan onbetailt weeren mit lycoop, godspennynck ende allen alsullighen cost, dair op mit rechte herganghen off mit eynen anderen gueden onderpandt, dair die bruederscapp voirschreven mit verwaert ende billich te vreeden syn sal, ende dair mit alsdan des last der guedinghen van den erve ende onderpande te Cleynen Spauwen vurscreven gheleeghen sall ontdraghen syn sonder arghelist. Die willighe saken die den parthyen waill ghenoechden onsse vicecamerher ghelacht heeft in hoeden onsser der loeten voirscreven. Ende des te orkonde der woerhoit ende dat wyr onse ghewoenlyck rechte ende orcondscapp hier aff ghehadt hebben soe hebben wyr vicecamerher ende loeten voirscreven onsse sieghelen aen desen brieff ghehanghen. Ghegheven int jaer ons heren gheboirt duysent vierhondert sesendevyftich dry daghe in Februario.

Orig. op perkament.

N° 1431.

1456 (April 23) dryendetwintich dage inden Aprill.

Schout en schepenen *des hoefs ind der banck* van Heer, toebe-

Digitized by Google

hoorende aan deken en kapittel van St. Servaas te Maastricht, oorkonden, dat Peter VAN BOELRE aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar, vertegenwoordigd door haren meester Cloes WAMMENSCOPPER van *Covelyns*, verkocht en overgedragen heeft een half mud (1) jaarlijksche erfpacht te beuren uit de helft van 14 bunders akkerland in drie perceelen onder Heer gelegen: het eene van 4 bunders aan *die heerlicheit van Wyde*, aan den weg die van Maastricht *wart toecken gheit*, het tweede groot 5 bunders aan gene zijde van den weg naar Houthem tusschen land van Johan BORMANS en land van Dirick CRYKELZ en het derde ook van 5 bunders bij het voorgaande gelegen, begrensd door land van Johan GRUTER van Houthem en door land van Jan LUYSBERCH, welke drie perceelen *comen alle stotende op die gemeyne heerstroete;* en verklaard heeft dat op gemeld land bovendien nog gehypothekeerd is een mud rogge pacht 's jaars en de gewone landcijns.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 57 v. — Schepenen: Gielis VANDER SARGIEN schout, Johan Dommos VANDER SARGIEN, Johan BAVIER, Lambrecht Cloes VAN ECKELRODE, Wynant VANDEN HOVE, Johan MONTENAKEN, Johan VANDEN VUELZ en Jacob HECKELER.

N° 1432.

1455 (Mei 29) opten lesten daich oen eyn inden Meye.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johannes VAN OPHEM aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk, vertegenwoordigd door haren meester Cloes WAMMENSCOPPER van *Covelenss*, eene jaarlijksche erfrente van 20 schellingen uit zijne twee huizen *opten bulyuyn* gelegen tusschen het huis van Johan BROEDERS en dat van Herman VAN ALDENRODE in uitvoering des testaments van Gerit VAN SCOENBEKE (2) overgedragen heeft en beloofd

(1) Uit de aanteekening boven den brief blijkt, dat het halt mud of 12 vaten rogge voornoemd bestemd waren voor twee jaardiensten van Johannes DE GOCH, kanonik van St. Servaas, waarvan de eene op 3 Januari en de tweede op 4 Juli in het necrologium ingeboekt staan.

(2) Deze was schepen van Maastricht.

Digitized by Google

zijne echtgenoote Margriete *dair by te brengen ende inder selver wys doen te vertien*, onder verband zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 153. — Schepenen: Goedart WARWELLE en Cornelis VAN DIEPENBEKE.

N° 1433.

1456 (Juli 6) des sessden daichs in Julio geheiten Heumoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Peter VAN OPY, *der thymmerman*, aan Johan CHOERBOSCH, priester en kapellaan van St. Servaaskerk, aldaar en aan zijne erven eene jaarlijksche rente van 3 marken, te beuren op de gebruikelijke termijnen uit zijn huis (1) in de *Capuynstrate* gelegen naast dat van Wilhem VAN BIELSEN, priester en naast zijn ander huis, overgedragen heeft en verklaard die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Jutte, met de verklaring dat op vermeld onderpand nog gevestigd is eene rente van twee marken en 5 schellingen 's jaars, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TANT en Peter TILOY.

N° 1434

1456 (Augustus 19) noegentheene dage inden Ouchstmoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan COERBOSCH, priester en kapellaan der St. Servaaskerk aldaar, voor zijn *intellegendum ende joergetyde* en dat zijner moeder Margrieten PAPEN, *soe binnen deser kircken soe daer buten metter missen van Requiem celebrerende als gewoenlyck is* aan de *capellanen gemeynlich der kircken vurgenoempt* eene jaarlijksche rente van 1 mark van eene van 3 marken uit het huis van Peter VAN OPY, timmerman, in de Kapoenstraat naast dat van Willem VAN BIELSEN priester, overgedragen heeft, onder beding hun het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 15 v. — Schepenen: Peter TANT en Peter TYLOYE.

---

(1) Naderhand kwam dat huis aan Heynrich STOUWENS.

Digitized by Google

N° 1435.

1457 (Januari 3) drie dage in Januario.

Schout en schepenen der *heerlicheit ende der banck van Redekem* (Reckhem) oorkonden, dat heer Wilhem VAN DER MOER, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, *in heyl troest ende gedeynkenisse syns ende synre alderen en vrunden seelen ende voer honne joergetyde* aan de broederschap van kapellanen dier kerk opgedragen heeft de helft van de hierna volgende perceelen akkerland, hem aangevallen na den dood van Margrete, weduwe van Herman VAN HESE, schepen van Maastricht, en waarvan de wederhelft aangevallen is aan Willem GRUTER: 1½ morgen achter *den hoff ter weyder* gelegen tusschen land van O. L. Vr. Kapittel van Maastricht en land van Herman DASSEN; een *pletken* van ongeveer ½ morgen steenachtig land naast dat van Nystken VAN UDENKOVEN en schietende op dat van Gielis ESSEN; een klein *pletken* groot ¼ morgen *in die byesselerdelle* begrensd door land van Dyerich MARSCHALC en door land van Herman DASSEN; 4 *lantrueden* achter *Loynskens hoff* VAN POLLE naast land van Nelen MOES en *der gewyst wech ter kirken wart;* ongeveer ½ morgen *steynechtich* land aan *die byesselre-delle* naar den kant van Uyckhoven en opwaarts naast land van Wilhem HOPKENS, welke perceelen *nyet meer belast noch besweert en syn dan op ons Heren Hemeltz vaert dach joerlix dertich walme (?) op sinte Remeys dach joerlix eynen schouf evenen ende op sinte Dionysdach joerlix eyn rosse vaet evenen;* 1 bunder schietende op *den bampt van Redekem* naast de *delle* gaande naar Herberch; ½ bunder tegenover het klooster van Reckhem gelegen naast land van datzelfde klooster en naast land der kerkfabriek aldaar en 1½ morgen, een weinig benoorden het voorgaande perceel gelegen, naast land van dat klooster en land van de Antonieten te Maastricht, welke drie laatste perceelen alleen bezwaard zijn met den gewoonlijken landcijns.

Orig. op perkament. — Schepenen: Ulrich VANDEN HOVE schout, broeder Johan VAN WIESIT, Caryn MORTELMAN, Heynrich GEBELEN, Arnolt INDEN CLOESTERHOFF, Johan VAN BRUECKHUYSEN en Wouter NYSTKENS. — Zegel der schepenbank Reckhem: De H. Petrus staande naar voren, houdende in de linkerhand den sleutel en met de rechter het kruis, voor zich een schild waarop een faas waarboven drie naar rechts gewende merletten naast elkaar.

Digitized by Google

N° 1436.

1457 (Februari 12) des twelfden daighs inden maendt van Sporkille.

Schout en schepenen van Nederharen oorkonden, dat heer Wilhem VANDER MOER, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, voor zijn jaargetijde (1) en dat zijner ouders en vrienden aan de broederschap van kapellanen dier kerk opgedragen heeft de helft der volgende perceelen bouwland, welke behoord hebben aan wijlen Gheirart VAN DEN MOER en hem aangevallen zijn na den dood van Margriete, weduwe van Herman VAN HERE, schepen van Maastricht, en waarvan de wederhelft onverdeeld behoorde aan Willem GRUYTER, alles gelegen onder Nederharen: $3^1/_2$ morgen in het *gevilt* aldaar naast land van Grieten, zuster van Kerstgen VAN HERBORCH en naast land van Wilhem GORYS; 6 morgen nabij het vorige gelegen tusschen land van de abdij van Hocht en land van Arnolt BRUEDERS van *Wieset*, beide perceelen in pacht bij Johan HERBORCH; 5 morgen bezuiden het voorgaande naast land van Peter VAN EYMOELE en land van voornoemden Arnolt BRUEDERS, in pacht bij Keirstioen KAEN; $1^1/_2$ morgen aan *die goelre stroete* naast de *bampt* van Reckhem en land van het klooster aldaar; $2^1/_2$ bunders schietende *opden cleyner dryesche* van Uyckhoven aan beide zijden begrensd door land van het klooster van Reckhem, in pacht bij KAEN voornoemd en Johan VAN HERBORCH, ieder voor 5 morgen; $^1/_3$ bunder schietende tot aan de hoeve van Gobbel LEYTEN, naast land van Arnt DASS en naast dat van Herman DASS, welk land niet *meer belast noch besweert en is dan joirlix sinen lant censs des Sondaigs noe sinte Mertens daige te Hairen XVIII penninge ind des Sondaigs noe sinte Sthevens daige te Hairen joirlix II denaren ind eyn hynne.*

Orig. op perkament. — Schepenen: Sybrecht VAN DEN BRANDE, schout, Godairt VAN KALDENBERCH, Gysebrecht JANSS, Herman DASSEN, Lambrecht MOGGEN, Johan VAN HERBORCH, Derick DASSEN en Henrich GHERETZ van Hocht.

---

(1) In het necrologium der broederschap van kapellanen lezen wij op 6 Januari: *Commemoratio dominorum Wilhelmi* DE MAURO, *senioris, capellani ecclesie sancti Servacii, Wilhelmi* DE MAURO, *iunioris, predicte ecclesie capellani et omnium parentum et benefactorum, pro capellanis ubique celebrantibus XX solidos et pro fraternitate VI solidos.* — Zij waren oom en neef.

Digitized by Google

N° 1437.

Transfix. 1458 (Juli 25) op des gueden sinte Jacobsdach sheiligen Apostels.

Schout en schepenen van Nederharen verklaren, dat Wilhem GRUTER aan Henrich VANDEN DALE, rentmeester van Cloes VAN COVELENS, meester, en van de leden der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, ten hunnen behoeve verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche pacht van 1 mud rogge uit de hem toebehoorende helft der perceelen bouwland, waarvan gewag wordt gemaakt in den brief waardoor deze gestoken is, die hem aangekomen zijn bij het afsterven van Gerard VANDEN MOER en toebedeeld na den dood van Margriete, weduwe van Herman VAN HEER, schepen van Maastricht, en beloofd heeft hun het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren.

Orig. op perkament. — Schepenen: als van n° 1436.

N° 1438.

1457 (Mei 11) des elfden daichs inden moent diemen heydt Meye.

Meier en gezworen laten *der ceeshove jonckeren Adaems* VAN GUDEGOVEN *ende der gerven van Betouwe gheyten der hoeff van Eggertingen* te Millen gelegen oorkonden, dat voor hun laathof verschenen zijn Margariet VAN CHYNAY, weduwe van Arnout KELLENER van Hoesselt, en Lambrecht BOELEN van Amelsdorp als echtgenoot van Mechtild, Jan LANTMETERS van Bilsen als man van Jehenne, alsmede Johan VAN DEN JONGENBOSSCHE, als man van Mente, dochters van Arnout en Margariet voornoemd, dat Lambrecht BOELEN voornoemd met zijne echtgenoote Mechteld aan Peter TANTS ten behoeve zijner nicht Kathryne, dochter van Lambrecht TANTS, verkocht en overgedragen hebben eene jaarlijksche erfrente van 4 mudden spelt uit 2 bunders akkerland in een perceel in het *gevilt* van Millen *aen den moelen weech doemen van Malle te Elderen wart gheit*, begrensd door land der erven van Johan BEETZELER van Luik, en een *graeshoeff* geheeten

Digitized by Google

der langchoeff te Millen bij land van Johan QUODENSOENS' erven en dat van Johan STOCKS, smid, en verklaard hebben dat op het onderpand gevestigd is de gewone landcijns, buitendien op de twee bunders 9 vaten spelt, betaalbaar aan het *luminare* der kerk van Mall en 9 vaten spelt ten behoeve van dat der kapel van Sluysen en *op de graeshoeff* eene jaarlijksche pacht van 6 vaten rogge behoorende aan het begijnhof te Tongeren, en Jan LANTMETERS en Jan VAN DEN JONGENBOSSCHE verklaard hebben op die pacht geene rechten te bezitten en geene aanspraak te zullen maken, doch in andere goederen gelijkelijk te zijn bedeeld.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 83 v. — Laten: Werick VAN HERE meier en laat, Herman LIEVESOENS, Gielis HOLLENGOERS, Wirick LIEVESOENS en Willem STAS, laten van het laathof voornoemd — Everart GODDYNS en Ghiselbrecht MOES, laten van het laathof van Adam VAN GUDEGOVEN. — Goert VAN COLLEN en Johan VANDEN LOER, laten van het cijnshof van Eggertingen.

N° 1439.

1457 (Mei 27) sevenendetwintich dage in Meye.

Schout en schepenen der bank van Kanne *tubehoerende den eerbaeren heren deken ende capittel der kirken des gueden sinte Mertyns te Ludich* oorkonden, dat Bertram HAGEN van Emael verklaard heeft aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht jaarlijks te zullen betalen eene erfpacht van $4^1/_2$ vaten rogge, die de broederschap *erflick geldende hebben ende langen tyt gehadt* uit zeven roeden weiland *inden Hagendoren* gelegen naast land van de abdij van Hocht naar den kant van Emael, land van het kapittel van den H. Jacob te Luik naar den kant van Kanne, *voer thent te Zusschen wart* de Jeker en *voer dat ander heut* land van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht en zij die broederschap in den persoon van Conrard SAMMEN in het wettig bezit dier pacht hebben gesteld, met inachtneming der gebruikelijke formaliteiten.

Afschrift ibidem, fol. 76. — Schepenen: Peter JEKERMANS schout, Henrick VANDEN SWERDE, Peter LOUVERYX, Machiel SUREES, Dierich HAGENS, Cloes DER SMEET van Kanne, Wynant WYNCKENX en Johan VAN VUERENDALE.

Digitized by Google

N° 1440.

1457 (Juni 9) noegen dage in Heumoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan GERSTER aan Jacob VAN BUELE, Ide zijne vrouw en hun beider erven eene jaarlijksche erfrente van 4 marken uit zijn huis, *by die vurste lenculre port* (1) gelegen tusschen het huis van Wilhem SCHOENBROET en dat van Aleide KUYCKEN, overgedragen heeft, onder beding hem het rustig bezit dier rente te zullen vrijwaren en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Carissie en verklaard heeft dat buitendien op dat huis nog gevestigd is eene rente van 2 marken 's jaars.

Afschrift op perkament. — Schepenen: Goedart WARWELLE en Johan CLUT.

N° 1441.

Transfixen. 1459 (September 10) theene dage in Septembri.

Schep. v. M. verklaren, dat Johan VAN MOSMOLE ten behoeve van Jacob VAN BUELE, zijne echtgenoote Ide en hun beider erven afstand gedaan heeft eener jaarlijksche erfrente van 2 marken uit zijn huis te Lenculen naast dat van Reyner CAMPSCHEIRPER en dat van Goeswyn VANDEN BOECKEL, met de verklaring dat daarop nog staat eene rente van $3^1/_2$ marken en 4 kapoenen 's jaars en hij dien afstand zal doen goedkeuren door zijne echtgenoote Mechtilde, alles onder verband zijner goederen (1).

Afschrift op perkament. — Schepenen: Johan BAVIER en Johan CLUT.

N° 1442.

1466 (September 2) des anderen daichs in Septembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Jacob VAN BUELE, *in name van assignacien der presentien des rectoers des gueden sinte Kathrynen elters vander tweeder dotatien inderre capellen bennen den aenhanck*

(1) Den 26 September 1466 werden deze beide brieven gevidimeerd door de schepenen Johan CLUT en Dyrich WOLFF.

Digitized by Google

der eerwerdigen kircken van sinte Servoese aldaar, van welk altaar heer Johan GERSTER in leven rector was, aan Johan GUETHEER en Hubrecht VAN PEER, kapellanen dier kerk, ten behoeve der kapellanen en *choergesellen* daarvan eene jaarlijksche rente van 6 marken, waarvan 4 uit het huis van Wilhem SCHUYLEN brouwer, *by die vurste lenculre port* en 2 marken uit het daarnaast gelegen huis van Johan VAN MOSMOELE verver, overgedragen heeft, met bepaling hun het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en die overdracht, zoo noodig, te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Ide.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT en Dyrich WOLFF.

N° 1443.

1457 (Juni 17) des seventhienden daichs Junii die men heydt Broemoent.

Meier en gezworen laten van het cijnshof van jonker Adam VAN GUDEGOEVEN, gelegen in het dorp Millen, oorkonden, dat voor hun cijnshof verschenen Margariet VAN CHYNAY, weduwe van Arnout KELLENEERS van Hoesselt, Johan LANTMETERS van Bilsen als echtgenoot van *joncfrouwe* Jehenne, Johan VANDEN JONGENBOSSCHE als echtgenoot van Mente en Lambrecht BUELEN als echtgenoot van Mechtilde, dochters van Arnout en Margariet, eenerzijds en Jan VAN DEN LAER namens Katherine, dochter van wijlen Lambrecht TANS van Maastricht anderzijds; dat Johan LANTMETERS voornoemd aan Peter TANS, priester, ten behoeve van Katherine voornoemd, zijne nicht, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van vier mudden spelt, waarvan twee mudden te beuren uit het huis, *hoeve ende tgeseete* van Daengel, pastoor van Millen, aldaar gelegen aan de straat geheeten *te opsteghen* tusschen het erf van Arnout HUETS en dat van Johan STOCKS, smid, en de 2 overige mudden uit eenen *graeshoeff* van ongeveer $^1/_2$ bunder lands in het *gevilte* van Millen gelegen bij de *vadersgracht* naast de hofstede van Gielis HOLLANGOERS en naast die van Jan EYCKEN van Millen; dat Margriete VAN CHYNAY van al hare rechten op die jaarpacht afstand gedaan heeft ten behoeve

Digitized by Google

van Johan LANTMETERS voornoemd en deze die pacht aan Peter TANS ten behoeve zijner nicht Katherine overgedragen heeft, met inachtneming der gewone rechtsgebruiken.

Orig. op perkament. — Laten: Wierick VAN HECX meier en laat, Herman LIEFVESOENS, Gielis HOLLANGOERS, Wierick LIEFVESOENS, Everart GODDYNS, Ghiselbrecht MOES en Willem STAS. — Zegels: 1. een naar rechts gewende bok, in den linker bovenhoek een vijfblad (?); omschrift: ... LIEFSOEN . WIRIC . LIEFSOENS LOT; — 5. Een gezeten leeuw houdende met een der voorpooten een schild van vair, in het vrijkwartier een St. Andrieskruis vergezeld van vier merletten; — 6. het Lam Gods naar rechts en omgewend; omschrift: . . GHISELBRECHT MOES.

N° 1444.

1457 (Juni 23) des drieendetwintichste daichs inden moent van Junio.

Schep. v. M. oorkonden, dat heer Wilhem VANDEN Moer, priester en kapellaan van St. Servaaskerk, aan de broederschap van kapellanen dier kerk eenen cijns van 1 mark 's jaars uit (1) het huis van Herman VUYSSEN gezegd VAN BREDE, achter *dat vleyshuys* gelegen naast het huis van wijlen Johan TORNERS en dat van Peter VAN BEECK overgedragen heeft, onder belofte de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 158 v. — Schepenen: Cornelis VAN DIEPENBEKE en Dierick WOLFF.

N° 1445.

1457 (September 13) derthene dage Septembris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Peter MOER aan Johan DANTYN, zijne vrouw Christyne en hun beider erven overgedragen heeft eene jaarlijksche erfrente van 7 marken, waarvan 4 marken uit

(1) Uit het opschrift blijkt, dat die cijns bestemd was voor de stichting van het jaargetijde van Walterus DANTYN, zijne echtgenoote Maria en zijn zoon Johannes. — Het *vleyhuys* wordt aldaar genoemd met de latijnsche naam *macellum*.

Digitized by Google

zijn huis *indie smeetzstrote* (Smedenstraat) tusschen dat van Coenrart, smid, en dat van wijlen Meyloer, nu van Merten VAN ITTER, en de overige drie marken uit zijn woonhuis tegenover het klooster der Augustijnen (1) tusschen *sint Everskirchoeff* en het huis van Reyner DUYKERS, beloofd heeft hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en verklaard dat op zijn huis tegenover het Augustijnenklooster nog gevestigd is eene jaarlijksche rente van 6 marken, alles onder verband zijner goederen en onder beding die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Marie.

Orig. op perkament. — Schepenen: Wilhem VANDEN BIESSEN en Dierick WOLFF.

N° 1446.

Transfix. 1459 (Januari 5) op ten heyligen dertheen avont.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan DANTYN (2) aan de *cappelloenen gemeynlich* van St. Servaaskerk, vertegenwoordigd door hunnen meester Cloes VAN COVELENSS, voor zijn jaargetijde en dat zijner vrouw Christyne (2) *te dry tyden des joers te celebreren ende te halden*, eene jaarlijksche rente van 3 marken uit het huis van Peter MOER, gelegen tegenover de Augustijnen en vermeld in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is, overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Wilhem VANDEN BIESSEN en Johan CLUT.

N° 1447.

1457 (October 28) achtendetwintich dage in Octobri.

Schout en schepenen der heerlijkheid van Reckhem, *toebehorende den edelen onssen gemynden jonchere Wilhem von Sombreff here tot*

---

(1) Dat klooster was toen gelegen bij de Maasbrug aan den wal.

(2) Hun anniversarium staat in het necrologium der broederschap vermeld op 4 Februari: *Anniversarium Johannis Datyns, Christine uxoris sue, magistri Lamberti Datyns ac Wolteri, fratrum dicti Johannis et omnium parentum eorundem, II solidos et capellanis ubique celebrantibus, XX solidos.*

Digitized by Google

Redekem oorkonden, dat Willem GRUTER, aan Cloes VAN COVELENTZ, meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, ten harer behoeve verkocht en opgedragen heeft de helft van de volgende landerijen, afkomstig van wijlen Gerart VAN DEN MOER en hem aangevallen bij den dood van Margriete de weduwe van Herman VAN HEZE, waarvan de wederhelft behoort aan Willem VAN DEN MOER, priester en kapellaan van St. Servaaskerk voornoemd: een bunder akkerland *op den bampt* van Reckhem aan *die delle die te Herborch wart gheit* en naast land van jonker Willem VAN SOMBREFF voornoemd; $^1/_2$ bunder tegenover het klooster (1) aldaar naast land der fabriek van de kerk dier heerlijkheid; $1^1/_2$ morgen aan de overzijde van den weg gelegen naast land der Antonieten van Maastricht, welke drie perceelen alleen bezwaard zijn met hunnen *gewoenliken lantceys* zijnde 16 penningen 's jaars te betalen 's Zondags na St. Maarten; en dat de broederschap in het bezit daarvan gesteld is met inachtneming van *ban ende vrede mit allen anderen solempniteiten dartu schuldich te geschien na recht ende gewoente der banck vurscreven.*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B. fol. 65. — Schepenen: als van nº 1435.

Nº 1448.

1458 (Februari 9) in Sporkille des negenden daichs.

Schout en schepenen van het gezworen laathof van St. Servaaskapittel te Sichen oorkonden, dat hun medeschepen Johan ZWALEN gezegd CANTHERBERGH, aan Cloes WAMMENSTOPPER, priester als meester der *gemeynre bruederscap sgasthuys des gueden sinte Servois*, verkocht en opgedragen heeft elf groote roeden akkerland in twee perceelen onder Sichen gelegen, het eene van 6 groote roeden *aen die douvecuyle* bij land der Predikheeren van Maastricht en bij land der erfgenamen van Jannes MELBUYS van

---

(1) Het Wittevrouwenklooster.

(2) Uit de aanteekening blijkt dat die wederhelft naderhand door Wilhelmus DE MAURO, lid der broederschap van kapellanen, aan deze gelegateerd werd.

Digitized by Google

Sussen en het tweede van 5 groote roeden *of om die moete* bij Sussen gelegen, begrensd door land van de Balie Biessen, land van het kapittel van St Servaas van Maastricht en land van Jan ZWALEN voornoemd; verklaard heeft dat op dat land buitendien gevestigd is eene jaarlijksche pacht van 5 penningen en hij de gebruikelijke formaliteiten zal nakomen *sonder yet van rechts wegen dair in achter te latene.*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B. fol. 70. — Schepenen: Wynant VANDEN HOVE schout, Stas VAN FALLE, Jan TRIECHS, Jan SWALEN, Jan MATHYS soen, Willem BEETGE, Reyner HAGHEN en Lambrecht SCHERFS.

N° 1449.

1458 (Februari 10) des teende daichs in Sporkille.

Meier en gezworen laten *des ceeshoefs heeren Johan* CLUTS *den hee liggende heet inden dorpe van Riemst* oorkonden, dat Engelbrecht BUETENS, kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, voor zijn jaargetijde aan Peter TZINGELEN (1), ten behoeve der kapellanen van voormelde kerk verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 6 vaten rogge uit elf groote roeden akkerland te Riemst *op die silveren kuyle* gelegen bij land van Laurees SCUERMANS, bij land van Peter MOES naar den kant van Riemst en bij land van Cornelis PEUTS naar den kant der Jeker, met de verklaring dat buitendien op dat land nog gevestigd is eene jaarlijksche pacht van $^1/_2$ vat rogge en $^1/_2$ vat gerst.

Afschrift ibidem, fol. 61 v. — Laten: Cloes STAS meier, Jan SCATS, Clois VAN FALLE, Lambrecht SCERFS, Cloes LOYEN, Jan VAN OPHEM, Peter SCATS en Mewuys VAN RODE.

---

(1) In de noot boven den brief wordt hij genoemd Petrus TZINGELBORN en wordt van hem gezegd dat hij *hospitularius*, meester van het gasthuis van St. Servaaskapittel was. Als zoodanig vinden wij hem nog vermeld in 1464; hij was ook pastoor van 's Gravenvoeren en lid der broederschap van kapellanen. Zijn jaargetijde, waarvan hierboven melding is, werd op 6 November gehouden en is aldus vermeld in het jaargetijdenboek dier broederschap: *Commemoratio domini Petri Zingelborn de Lutzenberg, hospitalarii et Foron Comitis investiti, ac patris et matris et omnium amicorum suorum V solidos, qui etiam legavit capellanis ubique celebrantibus VI vasa siliginis.*

Digitized by Google

N° 1450.

1458 (Maart 16) XVI dage inden Meert.

Schep. v. M. oorkonden, dat Wouter VAN MEUWEN, zoon van wijlen Godart VAN MEUWEN, aan Diericx VARSSEN en zijne erven eene jaarlijksche erfpacht van 6 vaten rogge uit de hofstede van Mechtelde LEMMENS, buiten Wyck voor *Hoebroggen porte* (de Oude Wykerpoort) gelegen aan den weg naar Heer en naast een perceel lands van Lambrecht LUYTEN overgedragen heeft, onder beding hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Lysbette.

Afschrift in: *Legerboeck alsullicker renten. . .* van het O. L. Vr. Lof fol. 15 v. — Schepenen: Johan PENRE en Wouter VANDEN BOSCH.

N° 1451.

Transfix. 1472 (April 21) opten XXIsten dach van Aprille.

Schep. v. M. verklaren, dat Dierich VARSSE ten behoeve *onsser Liever Vrouwen loeff die men in Sint Servaaskercke Triecht aldaer alle Soterdage avonde ende onsser Liever Vrouwen avonde ende dage gewoenlich is te doen* afstand gedaan heeft der jaarlijksche pacht van 6 vaten rogge, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is getrokken, met de belofte de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Afschrift ibidem, fol. 16. — Schepenen: Johan BAVIER en Art VANDER MOELEN.

N° 1452.

1458 (Maart 22) tweendetwintich dage in den Meirte.

Schep. v. M. oorkonden, dat Heynrich VANDEN DALE, *sich ende synen guede in dieser saken ten wereltlyken rechte ergeven als gewoenlich is*, aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk voor zijn jaargetijde en dat van Nese, zijne echtgenoote, hunner beide kinderen hunne ouders en weldoeners, eene jaarlijksche rente van 2 marken, 15 schellingen en 6 penningen over-

Digitized by Google

gedragen heeft, waarvan 32 schellingen en 6 penningen uit een huis op de Groote Gracht naast dat van wijlen Johan VAN SANTBEKE en dat van wijlen Cloes VANDER EYCKE en uit den stal van Johan COLYN gelegen achter het huis van Johan VAN SANTBEKE voornoemd en naast dat van Johan VAN WILRE timmerman, en de overige 23 schellingen uit het huis van Doeme CLOCKERS insgelijks op de Groote Gracht gelegen naast dat van Gerit VAN DEN HOVE en het huis van Johan HOUT, de broederschap in het bezit dier rente gesteld is in den persoon van haren meester Cloes VAN COVELENTS en Heynrich beloofd heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 158 v. — Schepenen: Godart VAN WARWELLE en Johan BAVIER.

N° 1453.

1458 (Juni 2) twee dage in Junio geheeten Braemaent,

Schout en schepenen van Pietershem oorkonden, dat Jacob FEUTEN met toestemming zijner echtgenoote Lysbette, aan Machiel VAN SYNNICH, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, overgedragen heeft eene jaarlijksche pacht van een mud rogge, die hij van zijnen broeder Lambrecht FEUTEN te vorderen had uit hare twee *hoeffreysen* te Lanaeken (*Lodenaken*) gelegen, waarvan de eene in pacht bij Jan STADEYN en de tweede bij Dierich SCHOEMEKERS, en tot onderpand gesteld heeft 22 groote roeden akkerland in drie perceelen, het eerste van 6 groote roeden gelegen *by die steynstroete* naast land van Jan WYNANTZ, het tweede van 9 groote roeden gelegen langs den *Oeberch* en *Koffourswyngart* en het derde van $6^1/_2$ groote roeden behoorende aan de kinderen CONVELT en gelegen tusschen land van Jorys VAN BOXBERCH en land van *herscap van der Maesen*, alles onder verband zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 104. — Schepenen: Lambrecht VAN OETEGROEVEN schout, Jacob VAN GELABBEECK, Lambrecht VAN BODINGHEN, Goerdt FOUTEN (FEUTEN), Johan KEMPENEER, Heynrich VAN WILRE, Johan VANDER SART en Wilhem INDIE HAEGE.

Digitized by Google

N° 1454.

Transfix. 1459 (December 5) des vyffden daichs in Decembri.

Schout en schepenen van Pietershem verklaren, dat Jacop FEUTEN en zijne echtgenoote Lysbette aan Machiele VAN ZYNNICH, kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, voor de jaarlijksche pacht van 1 mud rogge waarvan melding is in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is, tot *bypande* en *onderpande* heeft gesteld $2^1/_2$ bunders akkerland in een perceel onder Pietershem gelegen, tusschen het erf van Johan PETERMANS en dat van Gielis VOERSTERS, en geheeten *nuwe erve*, met de verklaring dat gemeld onderpand met niets anders bezwaard is dan met den gewonen landcijns.

Afschrift ibidem, fol. 105. Schepenen als van n° 1453.

N° 1455.

1458 (Juni 8) des Donredaichs voer sint Barnabees dach sheyligen Apostels.

Schout en schepenen van St. Pieter bij Maastricht oorkonden, dat Peter CROP aan Wilhem VANDER MASEN en zijne erfgenamen eene jaarlijksche erfpacht van 16 vaten rogge uit een *campe* van ongeveer 5 morgen, welke nu *helt ende hantplicht* Johan COLANTZ en geheeten wordt *soubrech*, gelegen buiten de Lenculenpoort naast het erf van Bartholomees VAN WARWELLE en dat van Peter MEYER, opgedragen heeft en verklaard hem het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren en dat het onderpand met niets anders bezwaard te zijn dan den gebruikelijken landcijns en een half mud rogge jaarpacht, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Zander VAN SIPDE *als stathelder ende onderscoutit* van Johan VAN CORTENBACH schout, Oloff HAPPART, Johan WILLEMS van Eymole, Loye STRYCKERE, Keerstgen VANDEN KETELE, Johannes GOELEN, Michiele ZUREES en Henrick VAN GELCK. — Zegels: 1. Een band waarop in het midden de wereldbol; omschrift . . . SANDER VAN SIPDEN; — 5. Een St. Andrieskruis, in het schildhoofd een barensteel; omschrift: S. CRISTIAN VĀ DĒ KETEL. — 7. Van vair, in het vrijkwartier eene S; omschrift: SIGIL MICHIEL SUREES; — 8 doorsneden boven twee vijfbladige rozen, onder een waterblad.

Digitized by Google

N° 1456.

Transfix. 1476 (April 5) des vyffden dachs vander moent vanden Aprille.

Schout en schepenen van St. Pieter bij Maastricht verklaren, dat Willem VANDER MASEN als vruchtgebruiker en zijne kinderen, Johan en Leven nog ongehuwd, als erfgenamen, aan Heynrich VAN DEN DALE, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht *ende noe syne doyt daer he dat met testament loeten ende besetten sall* de jaarlijksche pacht van 16 vaten rogge vermeld in den hoofdbrief, waardoor deze gestoken is, overgedragen hebben, onder beding hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren.

Orig. op perkament. — Schepenen: Thewalt VAN ROYDE schout en schepen, Johan VAN HEZE, Heynryck VAN GELLICKE, Willem VAN HEZE, Lambrecht VAN LYNDE, Arnt VAN NOYRTBEECKE en Voes QUODEXTER. — Zegels: 1. Drie voetangels 2–1, het schild gehouden door een zittenden leeuw naar rechts; omschrift: S'. TEWALT VA ROYDE; — 5. Van vair met een band waarop twee lelies met in het midden een vijfbladige roos; het schild gehouden door een klimmenden leeuw naar rechts; omschrift: S. LAMBRECHT VĀ LIDE.

N° 1457.

1458 (Augustus 20) twintich dage in Ouchstmoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat heer Johan FRATRIS, priester en kapellaan van St. Servaaskerk aldaar, aan Marie, dochter van wijlen Peter VAN BOXSTEL en Lysbede VAN TULDE, die *te woenen ploegen te Lutken* (Luik) *opt uperhuys achter dat paleys indie herberge geheyten indat pertken*, om te vervallen bij haren dood aan hare kinderen Kathynen en Voesken en hare andere kinderen, en bij kinderloos overlijden dezer aan de broederschap van kapellanen der kerk voormeld, overgedragen heeft eene jaarlijksche rente van 1 overlandschen rijnschen gulden uit zijn woonhuis *opten Buluyn* (1) naast het huis van den abt van St. Jacob te Luik, naast dat

(1) In de aanteekening boven den brief *buliven* geschreven.

Digitized by Google

van Johannes VAN OPHEM en het huis van Herman VAN ALDENHOEVEN en uit een *hoefken* achter het huis van dezen laatste gelegen en begrensd door zijnen tuin, dien van Herman voornoemd, door *der susteren hoeff* en dien van VAN DER SCHUEREN, en verklaard heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen, alles onder verband zijner goederen (1).

Afschrift op perkament. — Schepenen: Johan CLUTH en Peter TYLOE.

N° 1458.

1456 (November 28) achtendetwintich dage in Novembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Ghyselbrecht GROETMANS aan meester Loyen VAN BORNE, zijne vrouw Helwygen en hun beider erven eene jaarlijksche erfrente van 2 marken uit zijn woonhuis te *Tweynbergen* tusschen de huizen van Hansman, *flesschendreyer*, en van Huben *der becker*, heeft overgedragen, verklaard dat buitendien op dat huis nog gevestigd is eene rente van drie marken 's jaars en beloofd die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Maria *ofs noet gebuert*, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan BAVIER en Johan CLUT.

N° 1459.

1458 (November 29) op des gueden sinte Andries avont des heyligen Apostels.

Schep. v. M. oorkonden, dat Willem VAN MULKEN als uitvoerder des testaments van wijlen Servoes VAN MULKEN, kanonik van St. Servaaskerk aldaar, voor *legentibus* aan de kapellanen dier kerk

---

(1) De 20 Februari 1464 werd die brief gevidimeerd door de schepenen: Johan CLUT, Peter TYLOY en Dierich WOLFF.

Digitized by Google

eenen jaarlijkschen cijns van 20 schellingen (1) uit het huis (2) voorheen van Gerit VAN WILRE, thans van Goeswyn VANDEN BOEKEL, gelegen tegenover het huis geheeten *inden Keersboem* en tusschen dat van Rogier VAN LIECHTENBORCH en dat van Hughen VAN MIDDELBORCH, overgedragen heeft en voor vergoeding wegens het niet betalen van dien cijns gedurende vijf jaren eenen erfcijns van 2 kapoenen 's jaars uit het huis van Heynrix BIELDENSNYDER in de *loerstrote* (3), naast het huis van Johan TILMANS en naast dat van Ghysen COESNOETS, onder beding hun het rustig bezit dier cijnzen te zullen vrijwaren.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 171. — Schepenen: Goert VAN WARWELLE en Johan CLUT.

N° 1460.

1458 (December 16) des sesteenden daechs in Decembri.

Schout en schepenen der bank en heerlijkheid Heugem oorkonden, dat Jan INT HUYFYSEREN anders gezegd Johan CORBOSCH, kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, in bijzijn van den meester van het gasthuis en van Henrick VAN DEN DAILL, rentmeester der broederschap van kapellanen dier kerk, als *loet ende helder* daarvan *ontfangen ende opgehalden* heeft een bunder akkerland in drie perceelen onder Heugem gelegen, het eerste tegenover het huis *van castart* (4) naast land van Winant VAN GRONSSELT en dat der kinderen PAPEN van Heugem, het tweede daarbij gelegen tusschen land van Peter BRAETZEN en land van jonker Conrart VANDEN ROSENGARDE en het derde ook daarbij gelegen en begrensd door land van Coenen VANDEN ROSENGARDE voor-

---

(1) Eene kantaanteekening meldt, dat in Augustus 1553 Jan WINANTZ, brouwer, dien cijns afgelost heeft in handen van den meester der broederschap Gerart HAECX.

(2) In de aanteekening boven den brief wordt de ligging van dat huis aangegeven met deze woorden *prope molendinum domini Ducis Brabantie*, d. i. den Hertogenmolen. Deze was gelegen aan den ingang der straat *achter de Molens*, werd in 1730 hernieuwd en in 1903 wegens verbreeding dier straat afgebroken.

(3) De Looierstraat.

(4) In de aanteekening boven den brief gezegd: *ex opposito domus de Castro.*

Digitized by Google

noemd en dat der kinderen PAPEN, welk bunder Ingelbrecht BUETENS, kapellaan der St. Servaaskerk, bij testament aan de broederschap voornoemd gelaten heeft *om synre zielen te gedencken ende voer hem te bidden gelyck he des begheerde*, en hij in het bezit van dat bunder gesteld is, volgens de rechtsgewoonte hunner bank en met inachtneming der gebruikelijke formaliteiten.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 69. — Schepenen: Scharneel VAN BERN schout, Lybrecht PENRES, Tielman OPDEN PUTTE, Johan Geritz soen VAN HOEGEM, Peter Cloes soen VAN HOEGEM, Johan Hoen VAN VUERENDALE, Wynant VANDEN HOVE en Johan BAVIER.

N° 1461.

1459 (Januari 27) sevenendtwintich dage in der maent van Januario.

Meier en laten des laathofs van Johan CLUT van Maastricht, gelegen te Eygenbilsen, oorkonden, dat Jan DER HERTOCH van *Moebertingen* aan Heynrich VANDER NEDERMOELEN, pastoor te Gellick, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 12 vaten rogge, uit 25 groote roeden weiland tusschen Mopertingen en Eygenbilsen aan den straatweg gelegen, begrensd door land van jonker Wilhem VAN ORDINGEN, van Wilhem VESCHE, van Arnt VAN JONCHOUT den jonge en der erven LANTMETERS, met de verklaring dat op gemeld weiland nog gevestigd zijn $3^1/_2$ pennen cijns en $1^1/_2$ vat gerst *in der vurscreven hoff op Sint Stevensdage* (26 Dec.) te betalen en onder beding dat bij niet betalen van die pacht Heynrich, zijne erven en nakomelingen Jan zullen kunnen doen dagvaarden om binnen de 15 dagen de betaling te doen en, bij weigering daarvan, zij of *hon sekere sendeboeden* zich zullen mogen *doen geleyen tot den onderpand voormeld gelyck offt hy ende syne erven met temmelycken diminyeringen, genachten dachdoen ende volkoemenen lantrecht doir toe gewyst ende beleyt weeren sonder yemant doir yn weder seggen te hebben in eyner manyeren.*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 91. — Laten: Loy VRYENS meier, Arnt VAN CRONENDAL, Jan TANTS, Jan Wilhem VAN EYMOEL, Jan QUAETJAN, Heynric VAN PUTHEM en Rembot MELKES.

Digitized by Google

N° 1462.

Transfix. 1468 (Maart 19) des nogenteenden dachs inden Meert.

Meier en laten van den gezworen laathof geheeten *Clutzhoff* te Eygenbilsen oorkonden, dat Herman HOEN, rentmeester der broederschap van kapellanen van St. Servaaskerk te Maastricht, op zijn verzoek ten behoeve dezer in het bezit werd gesteld der jaarlijksche erfpacht van 12 vaten rogge, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze getrokken is, welke wijlen Heynrick VANDEN NEDERMOELEN (1), pastoor van Gellick, aan de broederschap bij testament gelaten heeft.

Afschrift ibidem, fol. 92. — Laten: Loye VRYENS van Hees meier en laat, Johan TANTZ van Hoelbeeck, Johan WILHEMS van Eymoele, Reymbout MEUS van Bilsen, Winant POUWELS van Moebertingen, Oloff LIEVESONS van Vleytingen en Vryent Johan VRYENTZ soen.

N° 1463.

1459 (Maart 13) derthene dage in den Meirte.

Schep. v. M. oorkonden, dat Lodewyc SAMMEN van Roesmer aan Heynrix VAN DEN DALE, zijne echtgenoote Nese en hunne erven eenen jaarlijkschen erf- en grondcijns van 2 marken en 7 schellingen uit den *olymoelen* met erf der kinderen van Itter, gelegen in *dat porteners straetien*, tusschen het erf van den pastoor van St. Mathias naar den kant der *raemen* en het huis van voornoemde kinderen, overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en met verklaring dat de rente gelijk is aan die van 3 schellingen welke voornoemde pastoor (*persoen*) van St. Mathias uit dien molen beurt.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan BAVIER en Gielys VANDER SARGIEN.

---

(1) Hij was lid der broederschap van kapellanen.

Digitized by Google

N° 1464.

1459 (Juni 10) tien dage in Junio.

Meier en laten van het *camerhof* der St. Servaaskerk, *vergadert synde te gedingsrecht om eynen ygelicken den des noit was inden camerhoff ordel ende vonnisse te doen*, oorkonden, dat Nicolaas BOLLEN, meier van dat hof wegens achterstallige rente, reeds veertien jaren niet betaald, heeft doen uitwinnen het huis met erf der juffrouwen VAN KESTELT, gelegen in de Breedestraat bij de St. Jacobskapel naast het huis van Arnt VAN NOORTBEKE en zij hem dat huis voor een jaar en dag hebben toegewezen.

Orig. op perkament. — Laten: Cloes BOLLEN meier, Arnt VAN ELDEREN, Roeloff VAN MEER, Henrich VAN HEER, kanoniken van St. Servaaskerk, Johan CLUT . . . Johan GOELEN en Gyse VAN BREDELAIR.

N° 1465.

1459 (Juni 10) tien dag in Junio.

Meier en laten *des Camerhoefs* van St. Servaaskerk oorkonden, dat Claes BOLLEN, hun meier, wegens het niet betalen van den grondcijns van 11 penningen en 1 kapoen *achterstedich van XIIII jaeren ind eynen laet dairaf te setten* welke hij van de meesters van het St. Jacobsgasthuis niet bekomen kon, dat gasthuis *indie Capuynstrait opden oert vander Linckelenstrait* aan het huis van Jan ELEMANS heeft doen uitwinnen en zij dat voor een jaar en dag hebben toegewezen aan den *Camerlinc* van voornoemde kerk, behoudens ieders rechten daarop.

Orig. op perkament. – Laten: Claes BOLLEN meier, Arnt VAN ELDEREN, Roeloff VAN MEER, Henrick VAN HEER kanoniken van St. Servaaskerk, Johan CLUT, Goert VAN SCHONVEREN (?). Johan GOELEN en Gyse VAN BREDELAIR. — Zegels: 1. Een wildeman houdende met de linkerhand een schild waarop een band; in het vrijkwartier drie hoefijzers 2—1; omschrift . . . BOLL CORENMARK; — 2. Vier spitsruiten; — 4. Van hermelijn met linkerschuinbalk; omschrift: SIGILLUM HEYNRICH VAN HEER; — 6. Een lelietak met 2 lelies in den rechterbovenhoek een ?; — 8. Een aanziende engel houdende met de beide handen een gedeeld schild, rechts doorsneden, boven: eene vijfblijdige roos, onder van sabel; onder: twee waterbladen (?); links drie hoefijzers 2. 1.; omschrift: SIGILLUM GYSELBRECH VĀ BEROLOE.

Digitized by Google

N° 1466.

1459 (Juni 18) achtene dage inden Broemoent.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Peter DRIESENS, beenhakker, aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk, vertegenwoordigd door haren meester Cloes WAMMENSCOPPER van *Covelenss* (Coblenz), eene jaarlijksche erfrente van 1 mark (1) uit het huis van Peter VAN KANNE, *oeftmenger*, *indie Begaertstroete* naast dat van Aert VAN BRIEDE en naast het huis van Thoenys VAN ZUETENDALE, *der stat louper*, overgedragen heeft en verklaard de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen, haar het rustig bezit dier rente te zullen vrijwaren en die overdracht doen goedkeuren door zijne echtgenoote Kathryne, alles onder verband zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 171 v. — Schepenen: Johan CLUT, Wilhem IN DIE HAGHE, Frederich VAN REYMERSTOCK, Johan BAVIER, Godart WARWELLE, Gielis VANDEN SARGIEN en Willem VANDEN BIESSEN.

N° 1467.

1459 (September 10) thene dage in Septembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan VAN MOSMOLE ten behoeve van Jacob VAN BUELE, zijne echtgenoote Ide en hun beider erven afstand gedaan heeft eener jaarlijksche erfrente van 2 marken uit zijn huis te Lenculen tusschen de huizen van Reyner CAMPSCHEIRPERS en van Goeswyn VANDEN BOECKEL, en verklaard heeft, dat op voornoemd huis nog gevestigd is eene rente van $3^1/_2$ marken en 4 kapoenen 's jaars en hij die overdracht zal doen goedkeuren door zijne vrouw Mechtilde, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan BAVIER en Johan CLUT.

---

(1) De aanteekening boven den brief meldt, dat die rente bestemd was voor de stichting van het jaargetijde van Margareta, de echtgenoote van Reynerus INDEN CAPUYN.

Digitized by Google

N° 1468.

1459 (October 23) des Deynsdachs noeder XIm Meechden daige in Octobri.

Schout en schepenen van Nederharen oorkonden, dat Willem GRUYTER aan Cloes VAN COVELENTZ, meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, ten behoeve dezer de helft van de volgende perceelen onverdeeld akkerland, die, afkomstig van wijlen Geret VANDEN MOER, na den dood van Margriete weduwe van Herman VAN HESE hem zijn aangevallen waarvan de wederhelft door zijnen broeder Willem VANDEN MOER, kapellaan dier kerk, aan voormeld broederschap is toegewezen, verkocht en overgedragen heeft: 3½ morgen en 3 kleine roeden gelegen in het veld van Nederharen naast het erf van Griete VAN HERBORCH, de zuster van Keirstgen VAN HERBORCH, en naast dat van Willem GORYS; 6 morgen en 17 kleine roeden een weinig noordwaarts naar den kant der Maas tusschen land van de abdij Hocht en land van Arnolt BRUEDERS van Veldweselt; 5 morgen en 2 kleine roeden naast het voorgaande perceel gelegen bij land van dezen en land van Peter VAN EYMALE; 1½ morgen *aan die goelrestroete* naast de beemd van Reckhem; 2 bunders, 8 groote en 3 kleine roeden *schietende op den cleynen Driesch* van Uykhoven aan beide zijden begrensd door land van het klooster van Reckhem, en ⅓ bunder een weinig verder gelegen bij de hofstede van Gobbel LEYTEN, naast land van Arnt DASSEN en dat van Herman DASSEN; en verklaard heeft dat voormelde perceelen met niets anders bezwaard zijn dan met den gewonen landcijns, jaarlijks *des Sondaigs noe sint Stevens daich te Haren den Herre twe penninge ende eyn hynne* te voldoen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 77. — Schepenen: Sybrecht VANDEN BRANDE schout, Godart VAN CALDENBERCH, Gyselbrecht JANSS. Herman DASSEN, Lambrecht MOGGEN, Johan VAN HERBORCH, Dieric DASSEN ende Henrick GERITZ van Hocht.

Digitized by Google

N° 1469.

1459 (December 5) des vyffden daichs in Decembri.

Schout en schepenen van Pietershem oorkonden, dat Jacob FEUTEN, met toestemming zijner echtgenoote, aan Machiel VAN ZYNNICH, kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, tot *bypande ende onderpande* eener jaarlijksche erfpacht van een mud rogge gesteld heeft een perceel bouwland van $2^1/_2$ bunders geheeten dat *nuwe erve*, te Pietershem gelegen tusschen de erven van Johan PETERMAN en van Giel VOERSTERS en hij hem dat land opgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en met de verklaring dat voormeld land slechts belast is met *des heren gewoenlich lantchens.*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 105. — Schepenen: Lambrecht VAN OETENGRAVEN schout, Jacob VAN GELABBEECK, Lambrecht VAN BODINGEN, Goerdt FEUTEN, Johan KEMPENEER, Heynrich VAN WYLRE, Johan VANDEN SART en Wilhem IN DIE HAEGE.

N° 1470.

1459 (December 28) acht ende twintich dage in Decembri.

Schout en schepenen der heerlijkheid van Pietershem oorkonden, dat Johan ROY en Herman BEUS aan heer Cloes WAMMENSTOPPER van *Covelenze*, verkocht en overgedragen hebben eene jaarlijksch erfpacht van 8 vaten rogge, Maastrichter maat, te beuren uit het huis met hofstede van Peter VAN SUETENDAEL, grenzende aan *des heren strate* en aan het erf van Voes ERNSSEN, verklaard hebben dat buitendien dat land met niets anders bezwaard is dan met den gewonen landcijns en *koir* en beloofd hem tegen onrechtmatige aanspraken te zullen beschermen en dien verkoop en overdracht te zullen doen goedkeuren door hunne echtgenooten, alles onder verband van al hunne goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Lambrecht VAN OTEGROVEN schout, Jacob VAN GELABBEKE, Lambrecht VAN BOYNGEN, Goert FEUTEN, Johan KEMPENER, Heinric VAN WYLRE, Johan VANDER SART en Willem INDIE HAGE. — Zegels: 2. Gevierendeeld: 1 en 4 ledig; 2. Vijf hoeken 2—1

Digitized by Google

— 2; 3. geraast van acht stuk; omschrift: S. JACOP PE . . . VĀ . . . ABBEC; — 3. Een dwarsbalk waarop twee vijfpuntige sterren naast elkander; — 5. Een schepensmerk; omschrift: S. JAN KEMPENER; — 7. Drie dwarsbalken; omschrift: S. JAN VAN SA . . .

N° 1471.

1460 (Mei 8) des achden daighs in Mayo.

Meier en schepenen van het laathof te Veldweselt, behoorende aan O. L. Vrouwkapittel te Maastricht, oorkonden, dat Reyner VAN OEST aan Heynrick VANDEN DAELE, rentmeester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar, medevertegenwoordigd door hare leden Johan GUETHEIR, Johan VAN HEYNSBERGH en Dyonyss KANTELBERGH, verkocht en overgedragen heeft 8 bunders en 7 groote roeden akkerland onder Veldweselt in vier perceelen gelegen, het eene groot 14 groote roeden in het veld tusschen *Weegset* en den *doutsbergh*, geheeten *box kuele*, tusschen land der armentafel van den H. Geest te Maastricht en land van Wynant MOERSS; het tweede perceel van 9 groote en 3 kleine roeden bij het voorgaande gelegen tusschen land van O. L. Vrouwkapittel voornoemd; het derde gelegen in het veld geheeten *voir Steynborch*, houdende 1 bunder min drie kleine roeden, begrensd aan beide zijden door land van dat kapittel, en het vierde perceel ter plaatse geheeten *achter den Vreenhof* van voornoemde heeren, houdende 5 groote en ½ kleine roede, insgelijks aan beide zijden begrensd door land van O. L. Vrouwkapittel voorzegd, welke vier perceelen in September toekomende zullen *gherenydt ende ghesteynt* worden, en verklaard heeft dat die perceelen met niets anders meer belast zijn dan met hun *sympelen grontchenss* en met nog 1 mud rogge pacht 's jaars ten bate van de broederschap voornoemd, en zij haar het rustig bezit daarvan zullen vrijwaren.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan BAYYER meier en laat, Wynant MOERSS, Henrick VAN BODINGEN, Peter ZUREES, Symon SWEERTZ van Kestelt, Johan HUEN van Vuerendail en Thys SCHUYLEN. — Zegels: 7. Drie koeken 2. 1, in het hartpunt een kruis.

Digitized by Google

N° 1472.

1460 (Augustus 28) des acht ende twintichsten dach inden Oustmaent.

Schout en schepenen der heerlijkheid Pietershem oorkonden, dat Claes WAMMENSTUPPER van *Covelensse*, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, aan het *convent van den H. Kruys* (1) aldaar, vertegenwoordigd door Servaas VAN HASSELT, opgedragen heeft 9 groete min drie kleine roeden akkerland, afkomstig van Henneman en gelegen tusschen land van Jacob VAN BUEDEL en dat van Claes VAN AUBELEN; $5^1/_2$ groote en 2 kleine roeden *aen Merlemans eyck* gelegen naast land van Steven CLIEVEN en land van Peter VAN LAUFFELT, alsmede 8 vaten rogge jaarlijksche erfpacht uit de hofstede van wijlen Peter VAN SUETENDAEL tusschen het erf der kinderen van Voes ARNOLTZ en de *herenstraet;* — dat Kathryne, weduwe Johan KIRLEMANS, aan voornoemd klooster de volgende vijf perceelen bouwland heeft opgedragen: 23 groote en 8 kleine roeden *aen dat ghericht van Pietershem* en naast land van de kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw te Maastricht; 10 groote min 4 kleine roeden, waardoor de weg van Maastricht naar Pietershem loopt, begrensd door land toebehoorend aan het O. L. Vrouw-altaar in de kerk van Lanaeken en land der Balie Biesen; ongeveer 14 groote roeden *aen ghen Loedenakenre hegge* tusschen land van Cloes VAN AUBELEN en land der Balie Biessen; 9 groote roeden *op die steynstraet aen die haghe* naast land van de abdij van Hocht en land van het St. Nicolaas-altaar te Lanaeken en ongeveer $2^1/_2$ groote roeden *achter die Hochter bempde* naast land van de abdij van Hocht en de weide van Johan HOEN; alsmede eene erfpacht van 8 vaten rogge 's jaars uit het huis met hofstede van Voes ARNOLTZ *indie penrestraete* naast het erf van Heynen DUNNEN en dat van Heynen VENKEN, en eene van 3 vaten rogge *vanden leetholt ende is eyn kempken dat heyst Wolters kempken in die steghe* tusschen de *weyen* van den heer van Pietershem geheeten *der calvere driesch* en het erf van Johan PALME; — dat zij den Kruisheeren die landerijen en erfpacht overgedragen hebben *tot eynre deghelixscher eerffmissen te hulpen die te doen op onsser liever Vrouwen elter in sinte Johans kirken* te Maastricht.

(1) De Kruisheeren.

Digitized by Google

Orig. op perkament. — Schepenen: Lambrecht VAN OTENGROVEN schout, Jacop VAN GELABBEKE, Lambrecht VAN POYNGEN, Goert FEUTEN, Johan KEMPENER, Heyrich VAN WILRE, Johan VANDER SART en Willem IN DIE HAGE.

N° 1473.

Transfix. (1470 Januari 16) des sestheenden daichs indie Loemoent.

Schout en schepenen van Pietershem verklaren, dat Christiaen Christiaens zoon *in die Drie Terlinge*, Kruisheer te Maastricht, namens zijn klooster aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk in die stad, *in name van gichten te hulpe eynre deghelixscher erfmissen* door de leden dier broederschap te doen, volgens de aanwijzing en stichting van wijlen Cloes WAMMENSTOPPER (1) *van Coevelensche* en van Katharyne weduwe Johan KIRLEMANS, de perceelen bouwland en de erfpachten, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is gestoken, opgedragen heeft met uitzondering van het perceel van 9 groote roeden *op die steynstroete aen die haghe*, waarin Katharyne *ghemyst ende ghearrert* had, behoudens ieders recht daarop ende Prior en *bruederen gemeynlich* van voormeld klooster die opdracht goedgekeurd en den brief medebezegeld hebben.

Orig. op perkament. — Schepenen: Lambrecht VAN OETENGROEVEN schout, Lambrecht VAN BOYNGEN, Goerdt FEUTEN, Henrich VAN WILRE, Johan VANDER SAIRT, Lambrecht INDIE HAGHE, Johan KEMPENER de jonge en Wilhem VOSSE. — Zegels: 1. Een achtkoppig slangenkruis, in het hartpunt eene O. (?); omschrift: SIGILLUM LAMB. . .; — 3. Een . . blad (van een mispelbloem) (?); omschrift: SIGILLUM GOERT FOUTENS.

N° 1474.

1460 (November 10) opten thienden dach der maent Novembris

Schout en schepen van het gezworen laathof van St. Servaas-

(1) Nicolaas WAMMENSTOPPER was lid der broederschap van kapellanen reeds in 1429 en meester daarvan sedert 1459 tot aan zijn dood die voorviel in December 1469. Bij de broederschap voormeld stichtte hij met 20 Luiksche schellingen voor zich en Aleidis KERLEMAN een jaargetijde dat op 2 Maart gehouden werd.

Digitized by Google

kapittel in het dorp van Sichen oorkonden, dat Heinrick CRUYLMANS van Sichen aan Henrick VAN DEN DAEL verkocht en opgedragen heeft $10^1/_2$ groote roeden akkerland in een perceel *inden gevelten omtrent van Hoeckelom* gelegen, naar den kant van Bolre naast land van Jan SWAELEN, naar den kant van Maastricht naast land van Loyen Thys HUBECHS zoon, naar den kant van Sussen naast land der erfgenamen van Jan VANDEN VEELS en *aent heut* naar den kant van Heukelom naast land der scholieren van Luik, onder beding *alle solempniteyt en behoerlicheyt van recht als daer toe schuldich en voechlick was te geschien nae onser banck gewoente sonder iet van rechts wegen daer in achter te laeten, behoudens ieders goed recht.*

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 154. — Schepenen: Arnout BRANDENBERCH schout en schepen, Stas VAN VALLE, Jan VAN TRIECHT, Jan SWAELEN, Stas Jan MATHYS soen, Wilhem BEETGE en Reyner HAGEN.

N° 1475.

1460 (November 23) op sint Clemens dach des heyligen Pauws ind Martyrer.

Meier en laten van het kamerhof des kapittels van St. Servaas te Maastricht oorkonden, dat voornoemde meier wegens het niet betalen van den verschuldigden cijns heeft doen uitwinnen het het huis van Christyn VAN HERCK en van haren zoon Willem VAN HERCK, gelegen in de straat *ter vierlinxpoirten wart gaende* (1) naast dat van Lens VIGEN en dat van Jan HARDVUYST, en zij hem dat huis ten behoeve des *camerlincks* van voormeld kapittel voor een jaar en dag toegewezen hebben.

Orig. op perkament. — Laten: Claes BOLLEN meier, Lambrecht VAN SPAUWEN, Goert COBBE, Goert VAN SCHONVEREN (?), Jacob VAN BUEL, Derick VOERSS, Celis VAN DYCK en Hubrecht VAN VOERTBEECK.

N° 1476.

Transfix. 1462 (Juni 13) dertien dage in Junio.

Meier en laten van voornoemd kamerhof verklaren, dat zij *mit*

---

(1) De Kleine Gracht.

Digitized by Google

anderen . . meedlaten stoende in vollen gericht inden omganck voir der scolen van St. Servaaskerk het *vytvernachte* huis, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is getrokken, aan den *kemerlinck* dier kerk ten behoeve *des kamerhofs* in vollen eigendom hebben toegewezen, behoudens ieders recht daarop en onder bepaling dat een *recht erfgename* het zal kunnen terugkoopen tot aan het feest van den H. Jacobus Apostel eerstkomende (25 Juli).

Orig. op perkament. — Laten: Cloes BOLLEN meier, Sybrecht VAN WACHTENDONCK kanonik, Johan VAN HEZE, Johan CLUT, Goert COBBEN, Jannus GOELEN, Wolter VAN MEWEN en Derick VOERSSE. — Zegels: 8. Een getand kruis vergezeld in het eerste kanton van eene vijfpuntige ster, in het tweede en derde van eene pelgrimsschelp; omschrift: SIGILLŪ : DERICH : VOERS :

N° 1477.

1460 (November 30) des lesten daichs Novembris.

Schout en schepenen van het gezworen laathof van St. Servaaskapittel van Maastricht te Sichen oorkonden, dat Jan SWAELEN, hun medeschepen, aan Heynrick VANDEN DALE, burger van Maastricht verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 8 vaten rogge uit eenen *graeshoeff* van ongeveer zeven roeden lands te Sussen gelegen *tusschen die twee stroeten doemen uut Susschen te Triecht waert geyt* nabij het erf van Lemmen geheeten PENXTEN, en uit vier groote roeden bouwland *onder den hemersdael* gelegen naast het erf der erfgenamen van Dirick JANS van Sussen, naast land van Arnout PRUENEN van Maastricht en land van voornoemd kapittel, met verklaring dat op voornoemde onderpanden niets anders meer gevestigd is dan de gewone landcijns, en met behoud van ieders recht.

Orig. op perkament. — Schepenen: Arnout VAN BRANDENBERCH schout en schepen, Stas VAN FALLE, Jan SWAELEN, Jan TRIECHS, Stas Jan MATHYS soen van Hoekelem, Willem BAETGE en Reyner HAGHEN. — Zegels: 1. Een dwarsbalk waarop een kasteel (?); in het schildhoofd eene vijfpuntige ster; omschrift: SIGEL ARNT VAN BRANDNBERCH.

Digitized by Google

N° 1478.

1461 (Januari . .) inden Loymoent des . .

Schout en schepenen van Mopertingen oorkonden, dat Willem BUYSDAEL, poorter van Maastricht, aan Johan VAN HEYNSBERCH, priester, als *medebrueder* der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar, ten behoeve dezer den eigendom eener erfpacht van 9 vaten rogge 's jaars uit een huis met hofstede te Mopertingen, in pacht bij Wynant RUTTEN *der radermeecker* en begrensd *opwart* door het goed van Aernt en *dielwart* door het erf van Jan Symons Jan Gerits zoon, overgedragen heeft, uit welk huis met hofstede hij nog te beuren had eene pacht van 14 vaten rogge, welke hij tot onderpand en bijpand van voormelde 9 vaten gesteld heeft, alsmede nog eene pacht van 7 vaten rogge 's jaars, uit een half bunder bouwland achter *die meere* bij Eygenbilsen gelegen, naar den kant van Eygenbilsen naast land van Dieric *opten Grave*, poorter van Maastricht en naar den anderen kant aan den weg naar *Grotensteyn* naast land van Willem SELKENS.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan WILLEMS van Emael schout en schepen, Aert VAN CRONENDAEL, Johan QUOETJAN, Johan BROEDERS, Johannes VRIENTS, Herman VAN COENEGRACHT en Wynant POUWELS.— Zegels: 1. Van vair met een dwarsbalk, waarop drie klaverbladeren (?) naast elkaar; in het vrijkwartier een klimmende leeuw naar rechts; omschrift: S' JOHAN WILLEMS VAN EIMAEL; — 3. Twee hooivorken kruiselings over elkaar; — 7. Een rozenstruik met drie rozen.

N° 1479.

1461 (Maart 10) des theede daichs van Merte.

Schout en schepenen *des eerwerdigen hoiffs ende gerichts der heerlicheyt ende der vryheyt van Eysden opter Masen* oorkonden, dat in het jaar 1460 December 9 Johan VAN HEYNSBERCH, pastoor van Mesch en kapellaan van St. Servaas te Maastricht, aan de priesterbroederschap dier laatste kerk in den persoon van Jacob VAN ESCH, lid dier broederschap, tot lafenis zijner ziel en dier zijner ouders en vrienden, toegewezen heeft eene jaarlijksche erf-

Digitized by Google

pacht van 10 vaten rogge, die hij van Jan SCRYNEMEKER gezegd Jan VAN HEER bekomen heeft, te beuren uit de volgende onderpanden gelegen te Herkenrade, roerende van de schepenbank van Eysden en in pacht bij Cloes CLEY van Herckenrade: te weten een hofstede geheeten *Schuyckens guet* met 4 groote roeden lands te Herkenrade gelegen naast de hofstede van Cloes voornoemd langs den weg; een *hoff* akkerlands van ongeveer zesdehalve morgen ook te Herckenrade tegenover het *Beyten guet* aan den straatweg gelegen; $^1/_2$ morgen aldaar gelegen achter *Beynershoff* tusschen land van Cloes AUSSEMS en land van Jan INDER MONNICK welke pacht niet hooger bezwaard is dan met twee oude grooten, waarvan een voor de kerk van Sint Gertruyden *opten beeghe* en de tweede van den rector dier kerk, en hij den eigendom dier pacht aan voornoemde broederschap heeft opgedragen en deze met inachtneming der rechtsgebruiken hunner bank in het bezit daarvan gesteld is.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 100 v. — Schepenen: Reynsson VAN LYEBEKE schout, Willem Cloes soen VAN ECKELROEDE, Peter HILLE, Liebrecht GOEDEMAN, Johan GROSSE, Cristiaen PROESTEN, Johan HOUFF, Lenaert BOUMS, Cloes CLEY, Henrick QUAETDUTS, Peter KEYN, Dierick PELSER Cloes soen, Arnolt NOYTZE en Reynsson VAN LIEBEKE Cloes soen.

N° 1480.

1461 (Juni 20) des XXsten daichs inden moent geheiten die Braemaent.

Meier en laten van het gezworen laathof, geheeten *hoeff van den Borch* te Eygenbilsen, behoorende aan jonker Lambrecht VAN DEN BOSSCH, oorkonden, dat Mechtilt weduwe Wouter INDI KIEVYE als vruchtgebruikster aan Peter LAEKENS, wettig momboor en man harer dochter Jutte, opgedragen heeft 21 groote en 12 kleine roeden akkerland gelegen aen *geen Breydeloe hage* naast het land van Loywich SAMMEN van Veldwezelt *aen die straet ter Hagen waert* en naast dat der erven Wilhem CAPUYNS, en Peter daarna dat land opgedragen heeft aan Jacob SCHAEFFDRIESCH, burger van Maastricht, die in het bezit daarvan werd gesteld volgens de rechtsgebruiken huns laathofs.

Digitized by Google

Afschrift in: *Legerboek van alsullicke renten enz. onsser Liever Vrouwen Lof* . . fol. 19. — Laten: Johan WILHEMS van Eymoel meier en laat, Art VAN CRONENDAIL, Johan QUAETJANS, Johannes VRIENTZ van Amelsdorp, Cornelis BRULMANS, Heynrich VAN PUTHEM en Wynant POUWELZ.

N° 1481.

Transfix. 1472 (April 4) inden moent vanden Aprille vyere dage.

Meier en laten van het gezworen laathof *vanden Borch* te Eygenbilsen, toebehoorende jonker Lambrecht heer tot Mopertingen en tot Hoelbeeck, verklaren, dat Jacob SCAEFFDRIESS het akkerland, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze getrokken is aan heer Heyrich VAN DEN DALE als momboor *onsser liever Vrouwen tot haren love te sengen ten ewigen dage als lange als die werelt staen sall* in St. Servaaskerk te Maastricht opgedragen heeft en Heynrich begeerd heeft *eynen transfixe brieff te hebben ende te steken doer den erffbrieff in wie ende wat manieren dat die XXI groot roeden ende XII cleyn roeden gecocht ende geworven syn.*

Afschrift ibidem fol. 20 v. — Laten: Jan WILHEMS van Eymoele meier en laat, Cornelis BRUELMAN, Wynant POUWELS, Loye VRIENTZ van Hees, Noelman VAN JONCKHOUT, Heynrich VAN PUTHEM en Pouwels VAN JONCKHOUT.

N° 1482.

1462 (Maart 7) seven dagen in Meirte.

Schep. v. M. oorkonden, dat, ten einde uitvoering te geven aan het testament van zijnen vader, wijlen Wilhem VAN BORNE de oude, die bij testamentaire beschikking een altaar ter eere van O. L. Vrouw, van de H.H. Jan den Dooper, Servatius en Antonius *in der nuwer capellen* (1) *neest der capellen sinte Kathrynen bennen den aenhanck* (2) van St. Servaaskerk gesticht en gedoteerd had, Loye VAN BORNE, hun medeschepen, aan de kapellanen en

(1) Thans de kapel van O. L. Vrouw, hoop der hopeloozen; het altaar werd gewoonlijk genoemd dat van den H. Antonius.

(2) De rijkgebeeldhouwde portiek ten zuid-westen der kerk.

Digitized by Google

choergesellen dier kerk, vertegenwoordigd door hunnen rentmeester Wynand VAN DEN HOVE, overgedragen heeft eene erfjaarrente van 6 marken, te beuren uit de volgende goederen: tweedehalf mark uit het goed en de ververij van wijlen Cloes KUCKERS thans van Gerit SCHAERTZ in den Ververhoek naast de Jeker en *eyn straetgen geheijten dat grechtken* (1); 1 mark uit het erf van Heynrix VAN CADIER, *gewantmeker*, in de Linkulenstraat op den hoek *vanden varverhoyck* naast het huis van Johan VAN GRUYTROEDE; 2 marken uit het huis voorheen van Ghys GROETMANS thans van Johan THEUS gezegd VAN HEER, schrijnwerker, gelegen te Tweebergen naast het huis van Johan OP GHEEN MERE van Herderen en naast dat van Hanssen *flesschendreyer*, en $1^1/_2$ mark uit het huis van Johan BEUMERS hem aangekomen van wijlen Michiel VAN DEN GRUENE, *cabbaretter* (2) gelegen in de *stene ruwe* tusschen de huizen van Heynrix VAN OEDERBRUECK en van Zielys VAN DEN DYCKE en beloofd heeft hen tegen elke aanspraak op die rente te zullen vrijwaren en die overdracht te zullen doen bekrachtigen door zijne echtgenoote Heylwyg.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gielys VANDER SARGIEN en Johan CLUT.

N° 1483.

1462 (Maart 7) seven dage in Meirte.

Schep. v. M. oorkonden, dat hun medeschepen Gielis VANDER SARGIEN aan deken en kapittel van S. Servaas aldaar, vertegenwoordigd door hunnen rentmeester Wynant VANDEN HOVE, den eigendom eener erfjaarrente van 6 schellingen, welke hem aangeërfd zijn van wijlen Johan VAN BLOEMENDALE, schepen van Maastricht, overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Lysbede, alles onder verband zijner goederen, zoo roerende als onroerende.

Orig. op perkament. — Johan CLUT en Loye VAN BORNE. — Zegels: 2. Een van links uit eene wolk uitschietende gekleeden arm, houdende in de opgeheven hand eene roos; omschrift: SIGEL LOIN . . DE BORNE.

---

(1) Het kleine grachtje.

(2) *Cabbaretter*, *kabarettier* = kroeghouder.

Digitized by Google

N° 1484.

1462 (April 3) drie dage inden Aprille.

Schout en schepenen der heerlijkheid en bank Bemelen van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht oorkonden, dat Wilhem VAN DER HOEVEN als wettige man en momboor zijner echtgenoote Marie, op zijn verzoek in het bezit is gesteld eener erflijkheid van 22 vaten rogge, erfpacht van Bemelen, 2 kapoenen en 1 schelling van ongeveer drie oude stuivers, welke wijlen Peter TANT, kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, nagelaten heeft en bij testament toegewezen aan zijne nicht voornoemde Marie, te beuren uit de volgende tot onderpand gestelde perceelen akkerland: een halve bunder gelegen benoorden *die hegge* bij land van de voornoemde kapittelheeren en land van ridder Johan VAN CHIEVEL; 1/2 bunder *onder die Hagewilre* naast land van Henrix VAN BEMELEN; 1 morgen aan den molenweg schietende *op die grebbe* bij land van wijlen Peter RESEN; 1/2 bunder gelegen bezuiden *kattencule* tusschen land van Johan VAN LIEBEECK en van zijn broeder Cloes; 1 morgen in *aertzdael* bij land van Cloes VAN LIEBEECK en van Henricx RESEN; 1 morgen in *vynendael* naast land van Peter VAN UDECOVEN; tweedehalve morgen in twee perceelen gelegen onder *schanroet* tusschen land der kinderen van wijlen Gerit TENERMANS; — dat nog als onderpand gesteld is eene erfpacht van 5 vaten rogge 's jaars te beuren uit de hofstede van Peter RESEN thans in pacht bij Voes VAN BLOEMENDAEL, waarvan melding is in den schepenbrief waarbij Gerit HEPPENART aan wijlen Peter TANT een pacht van 12 vaten rogge verkocht, uit welke hofstede het kapittel van O. L. Vrouw ook beurt eene pacht van 5 vaten tarwe.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 201. — Schepenen: Johan BAVYER schout en schepen, Machiel GELDOFF van Bemelen, Cloes OPT GASTHUYS, Aernt AUWEN, Henrich BEMELMANS, Aussem WEECKMAN der jonge, en Jan VAN VELT.

N° 1485.

Transfixen. 1525 (April 7) des sevenden dachs in Aprylle.

Schout en schepenen van Bemelen verklaren, dat Pieter VAN

Digitized by Google

DER HOEVEN, poorter van Maastricht, met zijnen neef Lambrecht VAN DER HOEVEN een ruil heeft aangegaan en aan dezen overgedragen eene jaarlijksche erfpacht van $1^1/_2$ mud rogge, maat van Maastricht, en Lambrecht daarna aan de broederschap van kapellanen der St Servaaskerk aldaar, vertegenwoordigd door haren meester of regent Aert CREUX, bijgestaan door Gillys PYPKENS en Anthonis BOETKEN, de jaarlijksche erfpacht van 22 vaten rogge, twee kapoenen *in veder* en 1 schelling met 3 brabantsche stuivers te betalen, gerekend en geslagen voor 1 mud rogge Maastrichtsche maat en vermeld in den brief waardoor deze is gestoken, heeft overgedragen en zij met hun schepenbankszegel alsmede de schout, Andries VANDER HEYDEN, Thonys ESTERNEL en Jacob INT HORN met hun eigen zegel den brief hebben bezegeld.

Afschrift ibidem fol. 202. — Schepenen: Jan COENYNCX schout en schepen, Andrys VAN DER HEYDEN, Anthonis ESTERNEL, Jacop VAN HORN, Henrick CLABERS en Scheyff VAN BERGE.

N° 1486.

1530 (Maart 22) opten tweentwintichsten dach inden Meert.

Schout en schepenen der bank en heerlijkheid van Bemelen, bank van O. L. Vrouwkapittel te Maastricht, oorkonden, dat Lambrecht VAN DER HOEVEN, in gevolge ruil voor eene erfpacht te St. Pieter, aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk in die stad, vertegenwoordigd door haren rentmeester Johan TRYBEL gezegd MOSSIS en hare leden Arnt KRUESEN en Johan HUEFFELER, eene jaarlijksche pacht van $^1/_2$ mud rogge te beuren uit de panden en onderpanden vermeld in den hoofdbrief waardoor deze gestoken is en gelegen onder Bemelen, overgedragen heeft.

Afschrift ibidem fol. 203 v. — Schepenen: Jannes KONNINCKS schout en schepen, Jacob VAN HOERNE, Heynrich CLABER, Joest VAN SCHARN, Jheronimus VANDER HEYDEN, Johan BELDERBUSCH en Pauwels HOEN.

N° 1487.

1462 (April 26) XXVI dage Aprilis.

Schep. v. M. oorkonden, dat Wilhem GUETKNAPEN van Hees

Digitized by Google

aan Thoenys en Kathryne, kinderen uit zijn eerste huwelijk met Kathryne, zijn recht op eenen jaarlijkschen erfcijns van 5 marken uit zijn huis in de *cocxruwe* naast dat van Cloes WOLSLEGER overgedragen heeft en daarna Thoenys en Kathryn dat recht op voornoemden cijns aan Thewout CUPERS, waard *in die Roese*, aan zijne vrouw Sophie en hun beider erfgenamen hebben overgedragen, onder beding hun het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en met de verklaring dat buiten dien cijns op gemeld huis met toebehooren nog gevestigd is een erfcijns van 15 schellingen 's jaars, alles onder verband hunner goederen en Willem GUETKNAPEN daarenboven beloofd heeft die overdracht te zullen doen bekrachtigen door zijne echtgenoote Leene, wanneer zulks gevorderd mocht worden.

Afschrift in: *Legerboek van alsullicke renten, censen ende landen als toestaen onsser liever Vrouwen lof* . . fol. 26 v. — Schepenen: Cornelys VAN DIEPENBEKE en Peter TYLOY.

N° 1488.

Transfix. 1505 (Juli 11) elff dage in Julio.

Schep. v M. verklaren, dat Mathys *int Hoeffyseren* aan Andries VANDEN BIESSEN, priester, kapellaan en *gastmeester* van St. Servaaskerk, ten behoeve van het O. L. Vrouwelof aldaar eenen jaarlijkschen cijns van 4 marken uit het huis, vermeld in den brief waardoor deze getrokken is, overgedragen heeft, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en verklaard heeft die overdracht te zullen doen bevestigen door zijne echtgenoote Marie, waarvoor hij al zijne goederen tot onderpand heeft gesteld.

Afschrift ibidem fol. 27. — Schepenen: Henrick VAN GELLICK *aenden Vrythoff* en Art BRANDEBERCH.

N° 1489.

1462 (Juli 14) veerthene dage in Julio geheyten heumoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Mente, de weduwe van Peter KARISS aan den deken en het kapittel van St. Servaas voor zijn

Digitized by Google

anderen . . meedlaten stoende in vollen gericht inden omganck voir der scolen van St. Servaaskerk het *vytvernachte* huis, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is getrokken, aan den *kemerlinck* dier kerk ten behoeve *des kamerhofs* in vollen eigendom hebben toegewezen, behoudens ieders recht daarop en onder bepaling dat een *recht erfgename* het zal kunnen terugkoopen tot aan het feest van den H. Jacobus Apostel eerstkomende (25 Juli).

Orig. op perkament. — Laten: Cloes BOLLEN meier, Sybrecht VAN WACHTENDONCK kanonik, Johan VAN HEZE, Johan CLUT, Goert COBBEN, Jannus GOELEN, Wolter VAN MEWEN en Derick VOERSSE. — Zegels: 8. Een getand kruis vergezeld in het eerste kanton van eene vijfpuntige ster, in het tweede en derde van eene pelgrimsschelp; omschrift: SIGILLŪ : DERICH : VOERS :

N° 1477.

1460 (November 30) des lesten daichs Novembris.

Schout en schepenen van het gezworen laathof van St. Servaaskapittel van Maastricht te Sichen oorkonden, dat Jan SWAELEN, hun medeschepen, aan Heynrick VANDEN DALE, burger van Maastricht verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 8 vaten rogge uit eenen *graeshoeff* van ongeveer zeven roeden lands te Sussen gelegen *tusschen die twee stroeten doemen uut Susschen te Triecht waert geyt* nabij het erf van Lemmen geheeten PENXTEN, en uit vier groote roeden bouwland *onder den hemersdael* gelegen naast het erf der erfgenamen van Dirick JANS van Sussen, naast land van Arnout PRUENEN van Maastricht en land van voornoemd kapittel, met verklaring dat op voornoemde onderpanden niets anders meer gevestigd is dan de gewone landcijns, en met behoud van ieders recht.

Orig. op perkament. — Schepenen: Arnout VAN BRANDENBERCH schout en schepen, Stas VAN FALLE, Jan SWAELEN, Jan TRIECHS, Stas Jan MATHYS soen van Hoekelem, Willem BAETGE en Reyner HAGHEN. — Zegels: 1. Een dwarsbalk waarop een kasteel (?); in het schildhoofd eene vijfpuntige ster; omschrift: SIGEL ARNT VAN BRANDNBERCH.

Digitized by Google

N° 1478.

1461 (Januari . .) inden Loymoent des . .

Schout en schepenen van Mopertingen oorkonden, dat Willem BUYSDAEL, poorter van Maastricht, aan Johan VAN HEYNSBERCH, priester, als *medebrueder* der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar, ten behoeve dezer den eigendom eener erfpacht van 9 vaten rogge 's jaars uit een huis met hofstede te Mopertingen, in pacht bij Wynant RUTTEN *der radermeecker* en begrensd *opwart* door het goed van Aernt en *dielwart* door het erf van Jan Symons Jan Gerits zoon, overgedragen heeft, uit welk huis met hofstede hij nog te beuren had eene pacht van 14 vaten rogge, welke hij tot onderpand en bijpand van voormelde 9 vaten gesteld heeft, alsmede nog eene pacht van 7 vaten rogge 's jaars, uit een half bunder bouwland achter *die meere* bij Eygenbilsen gelegen, naar den kant van Eygenbilsen naast land van Dieric *opten Grave*, poorter van Maastricht en naar den anderen kant aan den weg naar *Grotensteyn* naast land van Willem SELKENS.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan WILLEMS van Emael schout en schepen, Aert VAN CRONENDAEL, Johan QUOETJAN, Johan BROEDERS, Johannes VRIENTS, Herman VAN COENEGRACHT en Wynant POUWELS.— Zegels: 1. Van vair met een dwarsbalk, waarop drie klaverbladeren (?) naast elkaar; in het vrijkwartier een klimmende leeuw naar rechts; omschrift: S' JOHAN WILLEMS VAN EIMAEL; — 3. Twee hooivorken kruiselings over elkaar; — 7. Een rozenstruik met drie rozen.

N° 1479.

1461 (Maart 10) des theede daichs van Merte.

Schout en schepenen *des eerwerdigen hoiffs ende gerichts der heerlicheyt ende der vryheyt van Eysden opter Masen* oorkonden, dat in het jaar 1460 December 9 Johan VAN HEYNSBERCH, pastoor van Mesch en kapellaan van St. Servaas te Maastricht, aan de priesterbroederschap dier laatste kerk in den persoon van Jacob VAN ESCH, lid dier broederschap, tot lafenis zijner ziel en dier zijner ouders en vrienden, toegewezen heeft eene jaarlijksche erf-

Digitized by Google

erfjaargetijde, dat hij bij testament bepaald heeft, eene jaarlijksche erfrente van 22 schellingen uit het huis dat zij heeft liggen *opten holtmerckt* tusschen de huizen van Peter TALLENRECHTS en Wouter MUGGEN, heeft overgedragen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT en Johan VAN OPHEM.

N° 1490.

1462 (Juli 20) twintich daige in den hoymoent.

Schout en schepenen van Vleytingen oorkonden, dat Dierick VOERSSE, *boede* van den hertog van Bourgondië en van Brabant te Maastricht, aan zijnen zoon, Kaersielys VOERSEN, rector der eerste fundatie van het O. L. Vrouwaltaar *opt nuwe werck* in St. Servaaskerk te Maastricht, vertegenwoordigd door zijnen momboor Jan VAN HEYNSBERCH, priester en kapellaan dier kerk, ten behoeve der eerste fundatie van dat altaar afstand heeft gedaan van $1^1/_2$ bunder akkerland onder Vleytingen in de volgende drie perceelen gelegen: 18 roeden tusschen Laeffeldt en *die tommen* naast land van Jan VAN CORTTENBACH, poorter van Maastricht, naar den kant der steenstraat, en naast land van het St. Nicolaasgasthuis in die stad naar den kant van Kesselt; 3 groote roeden tusschen Laeffeld en Riempst aan den weg naar Riempst naast land van Peter DRYES wonende te Maastricht en naast land van heer Willem DRUEGEN wonende te Godsdal; 9 groote roeden bij het voorgaande perceel gelegen naast land der erven Daengel CLERCX van Vleytingen en land der armentafel van den H. Geest te Maastricht, onder beding dat ten allen tijde, buiten de reeds gestichte Missen, de rector der eerste fundatie van dat altaar elke week eene H. Mis zal lezen, voor de zielerust van Dierick voornoemd, van zijne ouders en zijne weldoeners, dat bij gebreke daarvan, voor elke week een vat rogge zal vervallen half aan het gasthuis van St. Servaas en half aan den rector der tweede fundatie van voormeld altaar, die dan verplicht zal zijn de gestichte H. Mis te lezen, en zoo deze in gebreke daarvan mocht blijven,

Digitized by Google

het kapittel jaarlijks een priester zal aanwijzen die de verzuimde H. Missen zal celebreeren en de toegezegde vergoeding genieten.

Orig. op perkament. — Schepenen: Cloes BOLLEN CORENMERCKT schout en schepen, Loye BOLLEN CORENMERCKT, Gerart TAUBENS, Johan Mathys VAN LAUFELT, Ffilips LYNDEN gezegd PROESMANS, Aert BRANDEBERCH en Doume SCATZ. — Zegels: 2. Een man ten voeten uit, aanziende houdende met de linkerhand een schild waarop een dwarsbalk; in het vrijkwartier drie hoefijzers, 2, 1; — 4. Een krulkruis; — 8. In eene breede inhoeking van beneden uitgaande een schild aan den schildvoet waarop drie schietspoelen (?), daarboven eene vijfpuntige ster, de punt naar beneden; in de beide bovenhoekeu een hoefijzer.

N° 1491.

1462 (Augustus 2) twe dage in Augusto geheyten Ougstmoent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Jan MAENS, priester en kapellaan van O. L. Vrouwkapittel en zijn broeder Arnolt, als uitvoerders van het testament huns vaders, Johan MAENS, voor zijn jaardienst in de St. Servaaskerk dier stad te houden aan de *gemeynre cappelloenen* dier kerk eenen jaarlijkschen cijns van 21 schellingen uit het huis van Adriaen VAN HEUSDEN, priester en kapellaan van O. L. Vrouwekerk aldaar, in de *Honstraet* (1) tusschen het huis van jonkheer Johan HOEN VAN CARTYLS den oude en dat van Menten GOERTZ van Geldrop overgedragen hebben, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 174. — Schepenen: Cornelis VAN DIEPENBEECK en Johan CLUT.

N° 1492.

1462 (November 18) achtene dage Novembris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Peter TANT, als uitvoerder des testaments van wijlen Dierick VOLQUYN in leven kanonik van

(1) De *Hondstraat*, in de aanteekening boven den schepenbrief aangeduid door de woorden *in vico canum*.

Digitized by Google

St. Servaaskapittel aldaar *voer interlegendum opten dach als men 't joirgetyde des vurgenoempten heren Dirix doen sall* aan de kapellanen van dat kapittel eene jaarlijksche erfrente van 31 schellingen van eene van 2 marken uit het huis *vanden Roderberch*, gelegen *in die stad* (1) naast het huis van wijlen Carys SAUWEN en naast dat van Cyelys *der becker*, overgedragen heeft, onder bepaling de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen.

Afschrift ibidem fol. 174 v. — Schepenen: Peter TYLOY en Loye VAN BORNE.

N° 1493.

1463 (Februari 13) des dertheenden daighs Februarii geheiten Sporkille.

Schep. v. M. oorkonden, dat Henrick MUYLART, *weirdt inden Dorrenboum*, voor het erfjaargetijde van zijnen broeder heer Arnolt MULART priester en kapellaan van St. Servaaskerk aldaar, aan de kapellanen dier kerk eene erfrente van 1 mark 's jaars uit zijn huis *opten soeterdaichsmarckt* tegenover *den marckthorne* (2) naast het huis van Cloes VAN AUBELEN, geheeten *inden pot*, en naast dat van Anthonys TOENTGENS, lakenscheerder, overgedragen heeft, en beloofd de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en hen tegen alle aanspraak te zullen vrijwaren, alles onder hypotheekstelling van zijne goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TYLOE en Dierick WOULFF.

N° 1494.

1463 (Maart 11) elff dage inden Meirte.

Schep. v. M. oorkonden, dat Heynrich VAN GANGELT, *droechscherer*, aan Heynrix VAN DEN DALE, zijne echtgenoote Nese en

---

(1) Door de aanduidingen *in die stat, in opido, in civitate* wordt bedoeld de straat naar het *pretorium*, dat gelegen was op de Kaarsenmarkt — vroeger een plein — op den hoek der Smedenstraat, welke straat thans de Kleine Staat is; in de noot boven den brief wordt ze genoemd de *nieuwe munt . . ad bona Roderberch supra monetam novam.*

(2) Deze was met de daaraan verbonden lakenhal gelegen ongeveer ter plaatse van het huidige stadhuis.

Digitized by Google

hun beider erven eenen erfcijns van 22½ schellingen 's jaars uit het huis met toebehooren van Leonart VAN WALTVUCHT op die *holtmase*, gelegen en van achteren uitkomende in de Stokstraat, naast het huis van Johan VAN AMBY, kuiper, en naast dat van Symon *der Zeger* aan den kant der Maas, en in de Stokstraat naast het huis van Johan voornoemd en dat van Peter gezegd *die Kreyter*, heeft overgedragen en verklaard dat buiten voormelden cijns op dat huis nog een van 5 marken gevestigd is, en hij die overdracht zal doen goedkeuren door zijne echtgenoote Nese, wanneer zulks noodig mocht zijn, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Cornelis VAN DYEPENBEKE en Peter TYLOY.

N° 1495.

1463 (April 11) elff dage in den Aprille.

Rentmeester en schepen van het hof van Lenculen oorkonden, dat hun medeschepen Johan BAVIER aan Aert CLUT den oude, zoon van Arnolt CLUT, roededrager van O. L. Vrouwkapittel te Maastricht, en aan diens erfgenamen eene erfpacht van 16 vaten rogge uit zijnen wijngaard, groot ongeveer drie morgen gelegen in de *pertskuyle* buiten Linderkruispoort tusschen den wijngaard van Cloes VAN AUBELEN en den weg naar Lanaeken, heeft overgedragen behoudens ieders recht daarop, onder bepaling hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren, verklaard heeft dat buitendien op dien wijngaard nog gevestigd is 1½ penning *te lantceyse* en hij die overdracht zal doen bevestigen door zijne echtgenoote Marie, alles onder hypotheekstelling van al zijne goederen zoo tegenwoordige als toekomende.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 129. — Schepenen: Johan CLUT, Wilhem INDIE HAGE, Ffrederik VAN REYMERSTOCK, Johan BAVIER, Gielis VANDER SARGIEN, Wilhem VANDEN BIESSEN en Johan HEUTZ TEN GOESWYNSTORNE.

N° 1496.

Transfix. 1508 (April 15) vyfftien dage in Aprill.

Rentmeester en schepenen van Lenculen en schep. v. M. oor-

Digitized by Google

konden, dat Arnolt CLUT, priester en kapellaan van St. Servaaskerk, bij testamentaire beschikking aan de broederschap van kapellanen dier kerk de volgende pacht en renten heeft overgedragen: 16 vaten rogge uit den wijngaard van Jan BAVIER groot ongeveer 3 morgen en gelegen *indie pertskuyle* aan den straatweg naar Lenculen naast den wijngaard van Claes VAN AUBELEN; 11 schellingen uit het huis van SAMMEN op de veemarkt te Maastricht tusschen de huizen van Poes POES en van Jan TIBUS; 10 schellingen uit het huis van Lambrecht BOECHMEKER in de Raamstraat naast dat van Wilhem VOETEN en het huis van meester Jan VANDER NUWERSTAT en zesdehalve mark uit een erf op de Houtmarkt naast dat van Jan COLYNS en dat van Joeris HOEPEN, lakenscheerder.

Afschrift ibidem fol. 120 v. — Schepenen van Lenculen: Johan VAN ENATTEN rentmeester en schepen, Heynric VAN AMSTENROE, Heynrick VAN GELLICK, Coenraedt INDIE HAGE, Hellinck HAVET, Geret PRENTEN en Goert VANDER MUELEN. — Schepenen van Maastricht: Hellinck HAVET en Johan VAN ENATTEN.

N° 1497.

(1463 April 23) Che fut fait sous lan de grasce delle nativiteit nostre Singneur Jhesu Christ XIIII^c et sassanttetrois le mois davril le vinttroisseme jour.

Meier en laten van het gezworen laathof der abdij van Stavelot te Eben aan de Jeker oorkonden, dat Stas STAS aan Henrich VAN DEN DAEL, burger van Maastricht, den eigendom van een perceel bouwland van ongeveer 42 groote en 4 kleine roeden, hem aangevallen bij doode van zijnen vader en gelegen op de hoogte de *Seyne*, ter plaatse geheeten *sour romont* naast land van Colaint SALVEUR en naast dat van Rennart VAN DEN ROESEN, *phophyer* van Maastricht, overgedragen heeft.

Orig. op perkament. — Laten: Arnult BREBECHON, Melot zoon van Ernult DE ROESMELLE, Englebier DEMAILE, Thiry SERVAL, Gerard zoon van Ernult DE ROESMELLE, Loren LE SALVEUR en Birtrain HAGHE.

N° 1498.

Transfix. (1503 Mei 10) Sous lan de grasce XV^c et trois de mois de may le dyessemme jour.

Laten van voormeld gezworen laathof oorkonden, dat Jehan

Digitized by Google

VANDEN DAEL, priester en kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, aan Jan VAN DEN VOLMOLEN, ten behoeve der broederschap van kapellanen dier kerk, het perceel bouwland vermeld, in den hoofdbrief waardoor deze is getrokken, opgedragen heeft.

Orig. op perkament. — Laten: Colar PIRAR, Michiel LE SALVEUR, Jehan DE BENER, Stas DROGHE, Henry LE CLER, Colar BECHER et Thiry DE ROSMER.

N° 1499.

1463 (Juni 10) thene dage inden Bromont.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Ghyse MARCKS van Vleytingen aan Cloes VAN COVELENS, meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, ten behoeve dier broederschap, een perceel bouwland van ongeveer 14 groote en 15 kleine roeden, gelegen aan *Kanre off Nydekemre berch* naast een perceel van Johan CLUTZ naar den kant van Kanne, naast dat van Johan FEYS naar den kant der voornoemde stad en aan de derde zijde naast land van den abt van Corbie (1) *voer theuft komende uyt opden berch van Nydekem*, in eigendom heeft opgedragen, onder belofte haar het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren en verklaard heeft dat het perceel met niets anders bezwaard is dan met den gewonen cijns en een *cop ruebsoetz*, verschuldigd aan de broederschap van St. Hilaris en hij die opdracht zal doen bevestigen door zijn echtgenoote Ide, alles onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT, Wilhem INDIE HAGE, Frederick VAN REYMERSTOCK, Johan BAVIER, Gielys VANDER SARGIEN, Wilhem VANDEN BIESSEN en Johan HEUTZ TEN GOESWYNSTORNE.

N° 1500.

1463 (Augustus 6) sesse dage in Oestmoent.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Lys-

(1) De benedictijner abdij van Corbie in Frankrijk, departement der Somme.

Digitized by Google

beth FYMPEN, als vruchtgebruikster, en haar zoon, Heynrech POSTELMANS, als erfgenaam, aan Thewout CUPERS, waard *in die rose* te Maastricht, zijne vrouw Sophie en hun beider kinderen, den eigendom van 16 groote en 7 kleine roeden akkerland in een perceel *inden pottenberch aenden gruenen gracht voer dat heuft* naar den kant van Veldwezelt tusschen land van Tylman VAN CRONENBERCH en land van wijlen Tylman LEGERMANS, hebben overgedragen met inachtneming van de gebruikelijke formaliteiten, onder beding hun het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren en met de verklaring dat op dat perceel slechts gevestigd is de gewone landcijns, alles onder hypotheekstelling zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: als van n° 1499 (1).

N° 1501.

1463 (September 27) sevenendetwintich dage in Septembri.

Rentmeester en schepenen van Lenculen en schep. v. M. oorkonden, dat Jan ROBYNS en zijne vrouw Lysbeth aan Cloes WAMMENSTOPPER van Coblenz, meester der broederschap van kapellanen van St. Servaas, ten behoeve dezer overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 16 vaten rogge uit: 1° het huis met hofstede van Jutten VESTERS te Wilre gelegen naast hun erf en naast dat van Lysbete THOENIS van Laeffelt; 2° de hofstede met akkerland geheeten *molepasguet* van ongeveer 3 bunders bij het voorgaande gelegen naast dat van Cloes VUELAPPEL, en 3° een huis met tuin te Maastricht gelegen *voir theghynen poertken* tusschen het huis van wijlen Heynen EKENERS en dat van Heynen VOGELS, bakker, en beloofd heeft de broederschap voormeld te zullen vrijwaren tegen elke vordering op die pacht.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 87 v. — Schepenen van Lenculen: Jan CLUT, Willem INDIE HAGE, Frederich VAN REYMERSTOCK, Jan BAVIER, Gieles VANDER SARGIEN, Willem VANDEN BYESEN en Jan HEUTZ TEN GOESWYNSTORNE. — Schepenen van Maastricht: Gieles VAN DER SARGIEN en Loye VAN BORNE.

---

(1) Uit het zegel blijkt, dat Johan CLUT toen rentmeester was.

Digitized by Google

N° 1502.

1463 (November 11) elff dage in Novembri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Margriet SNOESKENS, weduwe van Johan VAN HOMBORCH, brouwer, aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar, vertegenwoordigd door haren meester Cloes WAMMENSTOPPER van Coblenz en haar lid Heynric VAN GELKE, eene jaarlijksche erfrente van 6 schellingen uit 4 naast elkander gelegen huizen in de *Heirdermansruwe* naast dat van Oda, de weduwe van Johan VAN DYEPENBEKE heeft overgedragen en de broederschap zich verbonden heeft daarvoor haar jaargetijde en dat van haren man te zullen houden.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT en Loye VAN BORNE.

N° 1503.

1464 (Januari 4) vyer dage inden Loemoent.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Jan SMEET van Heukelom aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht eene jaarlijksche erfpacht van 12 vaten rogge, te leveren te Maastricht op den zolder of in het huis naar aanwijzing der broederschap voornoemd en te beuren uit een tiendvrij bunder akkerland in twee perceelen, waarvan het eene van 12 groote roeden gelegen is achter de hofstede van Jan POUWELS tusschen het land der kinderen van HENTEN van Riempst naar den kant van Caberg en land der erven Jan HEYNRIX naar den kant van Vleytingen, en het tweede groot 8 groote roeden bij het vorige gelegen in het veld, *op dat cuylken* geheeten, naast land der voornoemde kinderen van HENTEN en land van Jan POUWELS voornoemd, en beloofd heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen waarnemen en de broederschap het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren, alles onder hypotheekstelling zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 88 v. — Schepenen als van n° 1501.

Digitized by Google

N° 1504.

1464 (Maart 23) XXIII dage inden Meert.

Schout en schepenen van Herderen oorkonden, dat Cloes VAN MEER, wonende te Riempst, aan Willem VAN BYELSEN, meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 1 mud rogge (1) uit 2 bunders akkerland tusschen Riempst en Herderen gelegen in 4 perceelen te weten: 23 groote roeden *inden dypendael* naast land der erven van Ghisebrech BULLENS, dat van Jan SCHATZ van Herderen en dat der erfgenamen van Goert LANTMETERS; 7 groote roeden nabij het voorgaande gelegen meer naar den kant van Herderen, begrensd door land der Biessen van Maastricht en land der erven van Heynrix VAN OIRBRUECK; 5 groote roeden *opt roet boven die lynde* bij land der begijnen van Maastricht naar den kant van Tongeren, land van Wynant VAN HEZE naar den kant van Vleytingen en land van Peter VAN RYEMST, bode der stad Maastricht, naar den kant dezer stad, en 5 groote roeden *op die steynstroet* naast land van Bartolomeus VAN DEN ROIDE van Riempst; en verklaard heeft dat voormeld land met niets anders bezwaard is dan met den gewonen cijns en Elisabet zijne huisvrouw dien verkoop en overdracht heeft bekrachtigd.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 89. — Schepenen: Geret BUELEN schout en schepen, Jan SCHATZ, Cloes VAN FALLE, Rutger VAN SPAUWEN, Cloes SCHATZ, Jan STAS en Oloff LIEVENSOENS.

N° 1505.

1464 (Mei 24) vyerendetwintich daghe inden Meye.

Schep. v. M. oorkonden, dat Gerard STAS, verver, als erfgenaam en uitvoerder des testaments van zijnen broeder, Cloes STAS, kapellaan van St. Servaaskerk aldaar, aan deken en kapittel dier kerk, vertegenwoordigd door hunnen rentmeester Wynant VAN

(1) De aanteekening boven den brief meldt, dat met die pacht gesticht werd het jaargetijde van Johannes DE NOVOLAPIDE, deken van het kapittel van St. Servaas.

Digitized by Google

DEN HOVEN, eenen jaarlijkschen erfcijns van 1 mark uit het huis van Mechtilde TOBBEN, weduwe van Wilhem VAN BORNE, haar aangekomen van voornoemden Cloes en gelegen bij de kapel van St. Amor naast het huis van Johan HERCKEN geheeten *inden vogelsanck* en naast het huis van Johan INT HORENEER heeft overgedragen onder bepaling de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en deken en kapittel voornoemd zich verplicht hebben jaarlijks een jaardienst voor Cloes te zullen houden.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gielys VANDER SARGIEN en Heynrich VAN GELKE.

N° 1506.

1464 (September 20) twintich dage in September.

Meier en schepen van het St. Peterhof van den abt van Corbey, te Montenaken gelegen, oorkonden, dat Johan SMEETZ van Heukelom aan Henric VAN DER NEDERMOLEN, priester en meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, ten behoeve dier broederschap heeft overgedragen eene erfpacht van 12 vaten rogge 's jaars te beuren uit twee perceelen akkerland, waarvan het eene houdende 14 groote roeden tusschen Riempst en Herderen gelegen is naast land der erfgenamen van Obrech HAISDAIL naar den kant van Riempst en naast land van Jacob SCHOLS naar den kant van Maastricht, en het tweede van ongeveer 6 groote roeden gelegen is achter de pachthoeve van Dybout VAN EYNATTEN, naast diens land en het land van Willem LEYS, verklaard heeft de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en het land met niets anders bezwaard te zijn dan met den gewonen landcijns en zij, volgens gebruik, schout en schepenen van Lenculen verzocht hebben dezen brief te bezegelen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 90. — Laten van het St. Peterhof: Herman VAN EYNATTEN, meier en laat, Peter CLEYNJAN, Johan HOEN VAN VUERENDAIL, Willem INDIE HAGE, Dierich VOERSE, Johannes VAN OPHEM, Jan BOVYER. — Schepenen van Lenculen: Gielis VANDER SARGIEN schout en schepen, Johan CLUT, Willem INDIE HAGE, Vrederich VAN REYMERSTOCK, Jan BOVYER, Willem VAN DEN BYESEN en Jan TE GOESWYNSTORNE.

Digitized by Google

N° 1507.

1465 (Maart 22) tweendetwintich dage Marcii.

Schep. v. M. oorkonden, dat Henrick SHOGEN, *der scroeder* (kleermaker), aan Henrix STOUWEN, kanonik van St. Servaas, een jaarlijkschen erfcijns van 3 marken uit het huis op de Groote Gracht naast dat van Wilhem HOSTIENBECKER en naast dat van Gerart VAN WAUTWILRE overgedragen heeft, op voorwaarde hem het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en die overdracht te zullen doen bekrachtigen door zijne echtgenoote Eylssen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TILOY en Dierich WOULFF.

N° 1508.

Transfix. 1479 (Januari 27) sievenendetwintich daege inden Loyemaent.

Schep. v. M. oorkonden, dat Arnolt VAN ELDEREN (1), scholaster van St. Servaaskerk, Johan CRAICHS (2), pastoor van St. Janskerk en kanonik van St. Servaaskerk, alsmede Johan HAMEKER, als uitvoerders des testaments van Heynrikx STOUWEN, kanonik van St. Servaaskerk, aan deken en kapittel dier kerk den jaarlijkschen erfcijns van 3 marken, vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is getrokken, hebben overgedragen en deken en kapittel zich verplicht hebben jaarlijks zijn jaardienst daarvoor te zullen houden.

Orig. op perkament. — Schepenen: Arnolt BRANDEBERCH en Johan VAN EWEN.

N° 1509.

1465 (October 4) des vierden daichs Octobris.

Schep. v. M. oorkonden, dat Wilhem WALSCHAIRT, *paveyer*,

---

(1) Arnolt (Aert) van Elderen als scholaster reeds vermeld in 1463; hij was in 1468 ook rijproost, *prepositus equititure*.

(2) Komt als plebaan van St. Jan en kanonik van St. Servaas nog voor in 1499.

Digitized by Google

aan Jacop HULTEPANT, zijne echtgenoote Aleyde en hun beider erven eene jaarlijksche erfrente van 2 marken uit zijn huis met toebehooren in *sheidenstrate* (1) tusschen het huis van Reyner COUJMENS en dat van Barbe DIE PELSSERSSE overgedragen heeft en verklaard dat op dat huis nog gevestigd is een erfcijns van 23 schellingen 's jaars, onder beding die overdracht te zullen doen bevestigen door zijne echtgenoote Kathryne.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TILOY en Wilhem VAN HESE. — Zegels: 2. Gefaast van acht stuk, in het vrijkwartier een rechter schuinbalk; het schild gehouden door een naar rechts gewenden valk.

N° 1510.

Transfix. 1468 (Augustus 18) achtthene dage in Augusto.

Schep. v. M. oorkonden, dat Jacob HULTEPANT aan Herman HOEN, rentmeester der broederschap van kapellanen van St. Servaas, aan diens echtgenoote en kinderen een mark van den cijns, vermeld in den brief waardoor deze getrokken is, heeft overgedragen, onder bepaling de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en die overdracht te zullen doen bekrachtigen door zijne echtgenoote Gertruyde, waarvoor hij zijne goederen heeft verbonden.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT en Loye VAN BOERNE.

N° 1511.

1467 (Juli 27) sevenendetwintich dage in Julio.

Schep v. M. oorkonden, dat hun medeschepen, Peter TYLOY, met Johan GUETHERE, als meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk, eenen ruil heeft aangegaan van de volgende jaarlijksche erfcijnzen: 1 mark en 15 schellingen uit de huizen van wijlen Andries VANDEN BIESSEN, Johan VAN RECKEM en Johan BOESSKENS, naast elkander gelegen in de Witmakerstraat tusschen het huis van Johan MANNARTZ en dat van Goeswijn

(1) De Heidenstraat, bij de St. Pieterstraat.

Digitized by Google

VAN BERN, en $7^1/_2$ schellingen uit het huis van Clois VAN CRAUWYS *op die mocnt* (1) naast dat van Johan LYMPUS, *bartschere*, en naast dat van wijlen Johan STROEKEN, voor eenen cijns van 2 marken 's jaars, die de broederschap beurt uit het huis *ten guldenen baerde*, en beloofd heeft haar het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren en dien ruil te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Marie, *offs noyt gebuerde*, alles onder verband zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 178 v. — Schepenen: Gielis VANDER SARGIEN, Wilhem VAN HEZE en Cloes BOLLEN.

N° 1512.

1467 (Augustus 28) achtendetwyntich dage in Augusto.

Schep. v. M. oorkonden, dat Cloes SWERTVEGER aan Vrancken VAN GANGELT, bode van voormelde stad, aan zijne vrouw Mente en hun beider erven eenen jaarlijkschen erfcijns van 1 mark uit zijn huis tegenover de St Joriskapel gelegen en geheeten *der Cardinaels hoedt*, tusschen de huizen van Johan PARESYS en van Gerart VAN ROEDE, *scroeder*, overgedragen heeft, onder bepaling hem tegen aanspraken tot betaling van dien cijns te zullen vrijwaren, verklaard heeft dat op dat huis nog gevestigd is een cijns van 5 marken en 10 schellingen 's jaars en dat hij die overdracht zal doen bekrachtigen door zijne echtgenoote Gertruyde, alles onder verband zijner goederen, zoo roerende als onroerende.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TYLOY en Loye VAN BORNE. — Zegels: 1. Een achtkoppig slangenkruis, in het hart eene vijfpuntige ster; omschrift: . . . GHEL PETER TILLOD.

N° 1513.

Transfix. 1488 (October 23) opten drieendetwintigsten dach van Octobri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Jehenne, weduwe van Jan VAN

---

(1) De *Muntstraat*, in de noot boven den brief de *oude munt* geheeten . . *supra monetam antiquam.*

Digitized by Google

GANGELT, bode van voornoemde stad, als vruchtgebruikster, en Jan FRAMBACH, man en momboor zijner vrouw Jehenne, als erfgenaam aan Peter NEPOTIS, kanonik en grootzanger van St. Servaaskerk aldaar, ten behoeve van deken en kapittel dier kerk de mark cijns 's jaars, vermeld *inden voirsten scep. nenbrief daer aen dis onse brief is getransfixeert* heeft overgedragen en deken en kapittel zich verplicht hebben jaarlijks den jaardienst te zullen houden van Wynand VAN BRANDENBERCH, in eerste huwelijk echtgenoot van Jehenne, de vrouw van Jan FRAMBACH voormeld, op voorwaarde de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en deken en kapittel voornoemd het ongestoord bezit van dien cijns te zullen verzekeren.

Orig. op perkament. — Schepenen: Henrick VAN GELLICK en Arnt BRANDENBERCH. — Zegels: 2. Een kasteel (?); in het schildhoofd eene vijfpuntige ster, de punt naar beneden; omschrift: S. ARNT BRANDEBERCH.

N° 1514.

1467 (October 17) sieventhene dage in Octobri.

Schep. v. M. oorkonden, dat Herman HOEN, executeur-testamentaire van Pouwel PERFUSEN (1), kapellaan van St. Servaaskerk, aan de broederschap van kapellanen dier kerk eene jaarlijksche erfrente van 2 marken uit het huis *die gulden cloet* (2) naast dat van Johan NYS van Gangelt en het huis van Laurens VAN GULPEN, broodbakker, overgedragen heeft, de broederschap zich verplicht heeft Pouwel's jaardienst te zullen houden, en Herman verklaard heeft dat die 2 marken met nog een andere, die Pouwel insgelijks uit dat huis beurt, gelijk zijn aan eene rente van 3 marken 's jaars welke hij aan den deken en de kanoniken heeft gelegateerd.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TYLOY en Arnolt VAN NOERBECK. — Zegels: 2. Een kruis op de uiteinden der vier armen een besant (?) in het hart eene ruit (?); omschrift: SIGILLUM ARNOLDI DE NORBECH.

---

(1) Hij was lid der broederschap van kapellanen; in dezer necrologium staat zijn jaardienst ingeboekt op 14 Juni en 26 October.

(2) Uit de noot in dorso blijkt, dat het huis gelegen was nabij den bisschops moutmolen, *iuxta molendinum brasii domini episcopi*, die gelegen was op het uiteinde der Koestraat; het was eigendom geweest van Jan VAN BLOEMENDAEL, schepen van Maastricht.

Digitized by Google

N° 1515.

1468 (Augustus 18) achtthene dage in Augusto.

Schepen v. M. oorkonden, dat Joecop HULTEPANT aan de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk aldaar eenen jaarlijkschen erfcijns van 10 schellingen uit het huis van Kathryne PAVEYERS *in des Heydenstroet* gelegen tusschen het huis van Peter VAN LYMBORCH en het huis van de kinderen van Pauwels VAN BROUNST overgedragen heeft waarvoor de broederschap jaarlijks zijn jaardienst en dat zijner echtgenoote Oeleyde (1) houden zal, en beloofd heeft haar het rustig bezit daarvan te zullen verzekeren en die overdracht te zullen doen goedkeuren door zijne echtgenoote Geertruyde, waarvoor hij zijne goederen verbonden heeft.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* A fol. 179 v. — Schepenen: Johan CLUT en Arnolt VAN NOERBEECK.

N° 1516.

1468 (October 20) des twintichsten daichs in Octobri.

Schout en schepenen van Heer oorkonden, dat Johan VANDEN VEELS aan Johan GUETHEERE, meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht, ten behoeve dier broederschap eene jaarlijksche erfpacht van 1 mud rogge van eene van 3 mudden, die hij beurt uit een perceel bouwland van ongeveer 10 bunders bij de kerk van Cadier, geheeten *die Velshoeve*, palende naar den kant van Welsdaal aan land der pastorie van Cadier, naar den kant van Cadier aan land van Lysbet CARYS van Maastricht, naar den kant van Heer aan land van het kapittel van St. Servaas en naar den kant *ter grebben* zijn eigen land, welk bouwland thans in pacht is bij de erven Lambrech SCROEDERS van Cadier, en beloofd heeft hem tegen elke aanspraak te zullen vrijwaren, onder verband zijner goederen.

Orig. op perkament. — Schepenen: Gielis VANDER SARGIEN schout en schepen, Johan BAVIER, Lambrecht Cloes soen VAN ECKELROEDE, Wynant VAN DEN HOVE, Johan VANDEN VEELS, Jacob HEKELER en Aernt BRANDENBERCH.

---

(1) Aleidis.

(2) De noot in dorso meldt, dat de pacht bestemd was voor de Mis gesticht door Kathryne DE AZINARIJS.

Digitized by Google

N° 1517.

1469 (Januari 31) des lesten daichs in Januario.

Schep. v. M. oorkonden, dat Johan GOETHEER (1), priester en kapellaan van St. Servaaskerk, aan Herman HOEN ten behoeve der broederschap van kapellanen dier kerk eenen jaarlijkschen erfcijns van $1^1/_2$ mark, waarvan 1 mark voor zijn jaardienst *mit missen van requiem* en de halve mark om zijne *begreffenisse* te doen, te beuren uit zijn huis met toebehooren *in die papenstrate* naast dat van Henrick POPELER en dat van Zyelen VAN WESSEM heeft overgedragen, op voorwaarde de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en der broederschap het rustig bezit daarvan te zullen vrijwaren.

Orig. op perkament. — Schepenen: Peter TYLOYE en Johan VAN HESE.

N° 1518.

1469 (Maart 10) opten thiensten dach der maent van Meerte.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Servoes CRYETEN als man en momboor zijner echtgenoote Anna en Peter CHAUDRON als man en momboor van Juete, dochter van Rogier CRULMAN, aan deken en kapittel van St. Servaas een jaarlijkschen grondcijns van 2 marken uit twee huizen *inde oeverlenculrestrate* (2), het eene behoorende aan Janne CUYSEN, *cuypenbender*, gelegen tusschen de huizen van Jan VANDEN WYER en dat van Peter VAN CANNE en het tweede van dezen laatste gelegen naast dat van Janne CUYSEN voornoemd, hebben overgedragen, dat Wynand HAKEN, kanonik en een der rekenmeesters van voormeld kapittel ten behoeve daarvan in het bezit dier rente is gesteld, dat Servoes en Peter beloofd hebben deze het rustig bezit der rente te zullen vrijwaren en deken en kapittel de verplichting

---

(1) Jan GOETHEER, GUETHERE, GOETHEERS wordt als lid der broederschap van kapellanen reeds vermeld in 1452, als meester en opvolger van Hendrik VAN DER NEDERMOLEN in 1467.

(2) De Tongerschestraat.

Digitized by Google

op zich genomen hebben voor die rente den jaardienst te zullen houden van Hendrik VAN DEN DALE en diens echtgenoote Agnes.

Orig. op perkament. — Schepenen: Johan CLUT (1), Willem INDE HAGHE, Johan BAVIER, Gielys VANDEN SARGEN, Johan HEUTZ TEN GOESWYNSTORNE, Johan CLUT INT GRUYHUYS en Henrich VAN ANSTENRODE.

N° 1519.

1469 (April 13) opten dertiensten dach van Aprille.

Rentmeester en schepenen van Lenculen oorkonden, dat Wynant VAN HEZE aan Johan GUETHERE, priester, meester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk, eene jaarlijksche erfpacht van een mud rogge, te beuren uit zijne *hoeffreysinge* te Heukelom van ongeveer 16 groote roeden, tusschen het erf van Jacob SCHOLS, de *sherenstraet,* het erf van Mathys JOHAES en dat van Henryck INDIE SMYSSE en uit 19 groote roeden bouwland in twee perceelen het eene van 10 groote roeden *opt langenhout* tusschen land van Art PROENEN den oude, land van Rut RENPART en dat van MENTE, moeder van voornoemden Wynant en het tweede perceel van tiendehalf groote roede gelegen *byden Wylre paet* geheeten *int Wilre* tusschen land van Mathys JOHOES en dat van Johan POUWELS, heeft overgedragen, onder beding de gebruikelijke formaliteiten te zullen nakomen en die overdracht te zullen doen bekrachtigen door zijne echtgenoote Mechtilde, alles onder hypotheekstelling zijner goederen.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 92 v. — Schepenen: als van n°. 1518.

N° 1520.

1469 (April 16) opten XVIden dach in Aprille.

Meier en schepenen van St. Peterhof van den abt van Corbie te Montenaken oorkonden, dat Herman HOEN, rentmeester der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk te Maastricht,

---

(1) Uit het aanhangend zegel blijkt, dat hij rentmeester en tevens schepen was.

Digitized by Google

wegens het niet betalen der pacht, op Peter VAN BOELRE heeft doen uitwinnen $11^1/_2$ groote roeden bouwland onder Montenaken *inden tommendael* tusschen Heukelom en den steenweg naast land van St. Servaaskapittel en land van Gysbrecht GISELER en nog ongeveer 6 groote roeden aldaar gelegen achter de hofstede van Jan MATHYS tusschen land van Hubrecht STERF en dat van Gerit PELSER en zij hem die twee perceelen voor een jaar en dag in eigendom hebben toegewezen en aangezien zij gewoon zijn om van zaken *die voer ons gescieden ende daer af partien brieve behoeven die saken anbringen scoutit ende scepen van den Vroenhoff onsen heufde, so hebben wir hon dit anbracht omme van honne besiegelt te werden*, die zulks gedaan hebben.

Orig. op perkament. — Schepenen van St. Peterhof: Herman VAN EYNATTEN meier en schepen, Peter MEYER van Wilre, Jan HOEN van Vuerendael, Willem IN DIE HAGE, Dieryck VOERSE, Johan VAN OCHEM en Jan BOMER. — Schepenen van Lenculen: Jan CLUT, Willem INDIE HAGE, Johan BOVIER, Jan TE GOESWYNTORNE, Johan CLUT IN TGRUYTHUYS en Heynric VAN ANSTENRODE. — Zegels: 5. Drie pelgrimsschelpen, 2, 1; in het vrijkwartier een getand kruis; omschrift: S. JOHAN CLUT SCHABIN.

N° 1521.

Transfix. 1471 (Maart 17) opten zeventhiensten dach van Meerte.

Meier en laten van St. Peterhof te Montenaken oorkonden, dat zij Gielys CORTTEN, rentmeester der broederschap van kapellanen van St. Servaas te Maastricht, het huis vermeld in den naastvoorgaanden brief waardoor deze is getrokken, in vollen eigendom hebben toegewezen behoudens ieders recht daarop, en schout schepenen van den Vroenhof den brief op hun verzoek hebben bezegeld.

Orig. op perkament. — Meier en laten van St. Peterhof als van n° 1520.— Schepenen van den Vroenhof als van n° 1520 met Gielys VANDER SARGEN schout.

N° 1522.

1469 April 24. De regeerders van Grootloon verkoopen aan Martinus SWALEN *van Hasselt eene jaarlijksche rente van 7 overlandsche Rijnsche guldens.*

Wy Meyere, scepenen ind alle andere ghemeyne onderseten

Digitized by Google

des dorps ind herlicheytz van Groetloen, toebehorende den eerwerdighen Heeren deken ind capittel des heyligen vader Sint Servaes Triecht, doen gruete in onssen Heeren God Almechtich met kennysse der waerheyt der dinghen hier nae bescreven ind doen te weten in yegelicken, dat wy om kynnelike noetsaken ons gemeynen ondersaten voerscreven aengevallen ind om gemeynen orbaer inde profyt ons voergenoempt dorps ind ondersaten, welcke wy aengesien hebben met gueden, gansen, ripen voerrade ind volcomen wille, weten, consente, ingevolge accorde ind overdrage onsser allen, daerom van ons dorps wegen van huyse te huyse metten beide te samen geboden ende vergadert, voer ons onsse erffven ind naecoemelinghen ondersaten des voergenoempten dorps ind heerlicheyt van Groetloen in gueder rechter ind wettiger coepmanscappen vercocht hebben eynen eerbaren ind verstandigen man Martyn SWALEN van Hasselt een seker iaerlixse rente ind quytpacht van seven overlensche rynschgulden, goet van goude ende swaer van gewicht off die werde daer voer in anderen gueden gemoenden gelde, voer ind omme ein sekere summe van vierindtachtentich rynsgulden der peyen voerscreven, welke summe wy meyer, scepenen ende gemeyne onderseten des dorps ind heerlicheyt van Groetloen bekennen vanden vurscreven Martyn gehaven ind gebuert te hebben ind die in rechten kynliken noetsaken ind profyt onsser allen bekeert ind gelacht hebben ind die meeste scade, dat niet metter mynster behuedt (1) hebben van williker summen der vierentachtentich Rynschgulden voirgenoempt wy meyer, scepenen ind gemeynen ondersaten den voergenoempten Martyn hem selven, syn gerffen ind naecomelingen quyteren ind quytscelden, welke summe der der seven rynsgulden iaerliker renten ind quydtpachtz wy vercopers samentlyc in yegelyck van ons voer alle voer ons selven, ons gerffen ind naecomelingen geloest hebben ind mits desen teghenwordighe brieve geloefven in gueden truwen ind in stat van eyde denselven Martyn off helder dies brieffs met synen wille ind weten off warachtighe copie dis selven brieffs autentich besiegelt van iaere te iaeren wale ind wittelic te betalen op sinte Andries dach des heyligen Apostels naestcomende ind volgende na datum des briefs ind alsoe vort van iaere te iaeren

(1) Vrijwaren.

Digitized by Google

ja onvervangen den betaildach tot Kermisse toe op onser vercopers cost, last ind anxt in seker vry behalt Martyns synre gerven ind naecomelingen off opden wissel binnen der stat van Borchloen, ind dat alsoe lange te betalen in voegen ind manieren voergenoempt, totdat wy vercopers, onsse gerven of naecomelingen den voirgenoempten Martyn synen gerffven of naecomelingen off helder voirgenoempt die summe vierindachtentich Rynsch gulden voirgenoempt in eenen iaerpachte ind rente alentlyck ind altemoel wederom gekeert ind betaelt sullen hebben, nyet aengenomen oft getoghen eynighe iaerrente, die der voerscreven Martyn syn gerffven ind naecomelinghen off helder van ons vercopers voerscreven gehaven off gebuert sal off sullen mogen hebben. Ind oft geviele dat niet syn en moete, dat wy vercopers onsse gerffven ind naecomelingen versumelyck ind breckelyc vonden weren inder betalinghen ind leveringhen der iaerliker renten in eynigen iaeren voerscreven in eynen deele off in altemoele, soe sal ind mach der voergenoempte Martyn syn seker bode off helder in syne stat alsoe dycke als dat gevilt die regeres, meyer off scepenen des dorps van Groetloen voirgenoempt manen off doen manen, dat sy vanden voirgenoempten dorps wegen den voirgenoempten Martyn off helder voergenoempt binnen XV daghen genoch doen ende betaelen vander iaerliker renten ind oech van alsoligen gebreecke als den voirgenoempten Martyn off helder voirgenoempt gebrekende is. Ind off der voirgenoempte Martyn, synen gerven ind naecomelingen off helder voirgenoempt niet genoch gedaen (1) en woerde binnen den voirgenoempten XV daghen van al alsolighe gebreecke als den voirgenoempten Martyn off helder gebrekende is off weere, soe hebben wy vercopers voirgenoempt geoirlofft, begeert ind geconsenteert, orloven, begheren ind consenteren, dat derselver Martyn, syn seker bode off helder voerscreven op ons, onsse gerffven ind naecomelingen sal moghen leysten (2) ind vertieren alle daghe twee alde groete XV daghe lanck bynnen synen huyse off tot eyniger andere plaetzen off in eyn herberge, daer hem dat genuegen sal off guetduncken wesen, die welcke twe alde groete sdaichs in manieren voirscreven alsoe verteert ind uutge-

(1) Genoegdoening geven.
(2) Inleggen, inleesten, in gijzeling leggen.

Digitized by Google

geven, alsoe dicke ind alsoe mennichwerffven als sich dat gebueren sal ofte mach, wy vercopers voirgenoempt samentlyck geloefft hebben ende mits desen tiegenwordighe brieven geloven in gueden truwen ind in stadt van eede ind mallic van ons voer all voir ons, onsse gerffven ind nacomelinghen den voirgenoempten Martyn synen gerffven ind naecomelingen off helder in manieren voirscreven wale ind wettelyc te betalen metten seven rynsgulder iaerlicker renten ind quytpachts ind met allen cost, gebreke ind restante die dair aff gebrekelick ind onbetaelt mochte syn ind ouch mit redeliken cost end scaden dien der voirgenoempter Martyn syn gerffven ind naecomelinghen off helder om eynger poenten wille, die voer off nae gescreven staen hebben of lyden mochten ind dien cost te des selven Martyns, synre gerffven ind naecomelingen off helder voirscreven simpelen woirden ind seggen te geloven. Ind op dat alle de poenten ind geloefften voer ind nae in desen letteren begrepen sullen stedich syn ind vast bleven ind te volcomentlicker gehalden ind volvult te werden, so ist dat wy vercopers samentlich ind ongesundert (1) ind elc van ons voir alle voir ons selven, onsse gerffven ind nacomelinghen ind op verbentenisse ind obligacie onsser lyve ind onsser guede ind alle onsser haven, die wy nu hebben off naemoels vercrighen moghen, verbonden hebben ende mitz desen tegenwoordighe brieve verbinden ind obligeren inder bester formen, maten ind manieren als wy dat konnen ind moghen. In denen off geviele dat wy vercopers voirscreven off onsse gerffven ind naecoemelinghen in eynigen poenten offte geloefften voirgenoempt gebreckelyc weren, dat God verhuede, het were vander principacle iaerliker renten off vander schade, cost ind expense voirgenoempt, dat alsdan der voirgenoempte Martyn syn geerffen ind naecomelinghen off helder onsser vercopers ind onsser naecomelinghen lyff, guet ind have bynnen ind buyten steden ind overal, het sy te water off te lande off onder so wat heren dat dat gevallen mach, syn sy geestelyck off werentlyck, het sy mitten gerichte off daer sonder sonder eyniche torne off wedersegge onsser vercopers, onsser gerffven ind naecomelinghen sal mogen doen halden ind vangen aenverden, becommeren ind arresteren also lange ind totter tyt

(1) Ongesundert niet afgezonderd, niet afgescheiden, ongescheiden.

Digitized by Google

toe dat der voirgenoempte Martyn, syn gerffven ind naecomelingen off helder met synen wille voirscreven vol ind genoech gedaen sal syn vander voirgescreven iaerliker renten ind ouch van allen cost ind scaden dien den voirgenoempten Martyn, syn gerffven ind naecomelinghen off helder daerom geleden ind gedaen sal off sullen hebben, waeromme wy vercopers voergenoempt ons selven, ons gerffven ind naecomelingen overgeven ind verbinden allen heeren ind richteren bedwange, correctien ind iurisdictien in allen der bester ind vaster formen, maten ind manieren dat wy dat konnen gedoen ind moghen; biddende ende begerende oetmoedelyc wy vercopers voirgenoempt vanden voirgenoempten heeren ind richters gehalden ind bedwongen te werden, te halden ind te voldoen alle saken ind poenten voergenoempt, offt geviele dat wy sellven onsse gerffven ind naecomelingen daerin gebreckelick vonden weren, dat God verbiede. Voirt meer hebben wy vercopers voer ons selven, onsse gerffven ind naecomelingen vertieghen ind mits desen tegenwordighen brieve vertyen inden poenten ind voerwaerden voergenoempt op allen ind yegelyc clercscap, manscap, portscap, vryheyden, francisien, statuten, subtylheiden, privilegien, hulpen ind bescuddenisse geestelix ind werentlix gerichts, die geworffven ind geordineert syn offte naemaels geworven ind geordineert mogen off sullen werden om daer meede niet te behelpene of te bescuddene teghen dese voirscreven saken ind poenten ind alle ind yegelyc andere exceptien, ferpole (1), bedroch, nuwe ind alde quade vonde altemoel uutgesloten inden saken ind poenten voirgenoempt ind ouch neit te segghen offte allegeren; dat wy vercopers dat gelt vanden cope vander voirgenoempte iaerliker renten, quytpachts neit volcomentlyc ind all betaelt off gebuert en were ind off eynich orloge off overdrach opgestaen were off noemaels rysen ende gevallen mochte tusschen soe wat heren, steden, landen off luyden dat dat geschiede ind ouch van eynighen verbode commere off arestacien, misval ind miswasch van vruchten, hagelslach, reyff ind brant off van eynighen saken die geschieden mochten off gevallen die neit aengesien, wy vercopers voerscreven geloeffven ind bekynnen voir ons selven onsse gerffven ind naecomelingen, dat wy ons dair mede neit bescudden,

(1) Ferpel (forpel, ferpel, ferpeel, verpel) = argelist, kwade trouw.

Digitized by Google

verantwerden off onsculdigen en sullen. wy en sullen gehalden ind gebonden syn die voirgenoempte iaerlike rente int quytpacht te betalen ind te leveren in manieren voirscreven; ind oft geviele, dat deese tegenwordighe brieff verloren, verbrant off versuympt worde, soe geloeffen wy vercopers voirgenoempt ingueden truwen bynnen XV daghen, nae dat des versocht sullen werden van Martyn, synen gerffven off naecomelingen off helder voirscreven, op honnen off synen wesenlicken cost eenen gueden anderen geliken brieff als diese is van geliken tenore maken, besiegelen ind leveren op die geloefften, verbonde ind pene voirscreven, ind oft in desen teghenwordighe brieffve eynighe littere, woert off sillabe te luttel off te voele were off dat deese brieve gaetachtich off anders bevlect worde soe willen wy vercopers voerscreven nochtan ind intwilcoren, dat dese teghenwordighe brieff daerom neit te meynre macht off stat hebben en sal ind altoes sonder argelist. In orconde der der waerheit so hebben wy Wilhem VAN AUERWES meyer, Wouter WEYNENBERCH, Johan JACOBZ, Johannes OUWERX ind Christiaen TAWARTS scepenen voir ons selven ind ouch voir Cloes COENEN ind Wilhem CHRISTIAENS ons mede scepenen ind voert voer alle die anderen gemeyne onderseten des dorps ind heerlicheytz van Groetloen voerscreven ind ter beden van hon, want sy egeyne propre siegele en hebben, onsse propere siegele desen tegenwordige brieve aengehanghen inden iaer der saliger geborten ons lieffs Heren Jhesu Christi doemen screeff duysent vierhondert negen ende tsestich in die moent van Aprille den XXIIIIe dach.

Afschrift in: *Legerboeck van alsullicke renten, censen ende landen van O. L. V. Lof*, fol. 38 v.

N° 1523.

Transfixen. 1474 (Maart 15) in Meertte XV.

Meier, schepen en gezamenlijke inwoners van Grootloon oorkonden, dat Mertten SWALEN van Hasselt verklaard heeft, dat zijne echtgenoote Margriete VANDEN BROICK in de helft der rente van 7 rijnsche goudguldens, vermeld in den hoofdbrief waaraan deze *letteren gevest syn*, gegicht is, onder beding dat de langst levende van hen het vruchtgebruik daarvan genieten zal en

Digitized by Google

beiden over de helft dier rente bij testament zullen kunnen beschikken en dat zij daarin toestemmen.

Afschrift ibidem fol. 40 v. — Schepenen: Art VAN HENISDAEL meier, Johan JOCOBZ, Johannes OUWERX, Cloes CONEN, Wilhem CHRISTIAENS.

N° 1524.

1505 (November 25) den vyffendetwinsten dach der maent Novembris.

Schout, schepenen en ingezetenen van Grootloon verklaren, dat zij aan Andrees VAN DEN BIESSEN, als rentmeester van het O. L. Vrouwe lof in de St. Servaaskerk te Maastricht, verkocht hebben eene jaarlijksche losrente van 14 Honsche guldens voor de som van 91 rijnsche goudguldens tot aflossing der rente van 7 dier goudguldens vermeld in den hoofdbrief waardoor deze is getrokken, onder dezelfde voorwaarden en bepalingen als daar zijn vastgesteld.

Afschrift ibidem fol. 41. — Schepenen: Jacob JACOBS schout, Jan JACOBS de oude, Geores GHYSBRECHS, Level STRUVEN, Gielis TABBARTS, Henrick WAGHEMANS, Coemaert OUWERCXS en Jan JACOBS de jonge.

N° 1525.

1469 (Mei 1) des eerste daichs vanden Mey.

Schout en schepenen der heerlijkheid Sluysen oorkonden, dat Michiel Lambrecht PETERS' zoon aan Jan VOS van Sluysen, als *sende boede* van Heinrick VANDEN DAEL, kapellaan van St. Servaaskerk te Maastricht, verkocht en overgedragen heeft eene jaarlijksche erfpacht van 12 vaten rogge te beuren uit 18 groote roeden akkerland, die met niets anders bezwaard zijn dan met hunnen *simpelen grontceese*, te weten 4 penningen van elk bunder te betalen te Sluysen des Zondags na het feest van den H. Andreas (30 November) aan deken en kapittel van St. Servaas, en gelegen zijn *in dat bosvelt, ten Dierx berge wart* palende aan land van Heyn DEENKENS, naar den kant van *Caneyen* aan land der erven JONCLOES van Sluysen en naar den kant van Maastricht aan land van Maes HEUTS van Sluysen.

Digitized by Google

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B fol. 175. — Schepenen: Aert PETERS van Nederhem schout en schepen, Lambrecht VLEYSHOUWER van Nederhem, Jan VAN SPROLANT, Andreas DRAECK, Lees HERMANS van Malle en Peter DUTSCH.

N° 1526.

1469 (Augustus 12) twelff daghe inden Oestmaent.

Meier en schepen van *Cleynenspauwen* oorkonden, dat Aert CLUTT, poorter van Maastricht, aan Jan GUETHEER, priester en meester der broederschap van kapellanen van St. Servaaskerk aldaar, ten behoeve dier broederschap verkocht en overgedragen heeft een mud rogge erfpacht 's jaars uit 33 roeden akkerland (1) in drie perceelen tusschen Spauwen en Rudecoven gelegen, waarvan het eerste van 12 roeden gelegen is tusschen land der Balie Biessen en land van Loenis BIESENMANS, het tweede van 11 groote roeden nabij het voorgaande palende aan land der Balie Biessen en naar den kant van Spauwen aan land van Goert QUISTCORN en het derde van 10 roeden naast land der kinderen Lambrecht SMEETS.

Afschrift in: *Registrum litter. fratern.* B tol. 98. — Schepenen: Jan MEYER van Munsterbilsen meier en schepen, Jan HOEN, Herman VAN COENENGRACHT, Laureys VAN LINDE, Kerstioen CORNELIS, Henrick HEUTS en Johannes SCHOEFFS.

---

(1) Het opschrift boven den brief meldt, dat het land gelegen was te *Nonnenspauwen*.

(Wordt vervolgd).

Digitized by Google

BIJDRAGE

TOT DE

GESCHIEDENIS DER TIJDREKENKUNDE

TE

MAASTRICHT,

IN DE MIDDELEEUWEN.

De kennis der tijdrekenkunde, der chronologie, is noodzakelijk voor een ieder die grondig geschiedenis wil studeeren. Zonder haar kan men er niet in slagen met zekerheid en juistheid vast te stellen de data van een zeer groot aantal oorspronkelijke documenten, die evenwel de voornaamste bron zijn voor de geschiedenis.

„Tous ceux qui travaillent sur l'histoire", zegt de schrijver van *L'Art de vérifier les dates*.., „qui veulent la savoir à fond, qui „l'étudient dans les sources, dans les annales, dans les chroniques; „tous ceux qui lisent les chartes, les actes originaux, qui se „mèlent d'expliquer les médailles et les inscriptions; tous ceux qui „sont occupés à déchiffrer, éclaircir et mettre en ordre les titres „des anciennes familles, des chapitres, des communautés; tous „ceux qui sont les dépositaires de ces titres, qui veulent les con„noître et en faire usage; les magistrats qui les consultent pour „rendre leurs jugemens dans des causes, souvent très-célèbres et „très importantes; les avocats qui en font alors la base de leurs „consultations et de leurs plaidoyers; en un mot tous ceux qui „par état, par intérèt, ou par goût, se donnent à l'étude de ces „anciens monumens, savent combien il est utile d'en pouvoir

Digitized by Google

„vérifier les dates et en même-temps combien ces dates ren-„ferment de difficultés" (1).

Groot en talrijk zijn de moeielijkheden die zich voordoen bij de vaststelling en berekening van de data der documenten, moeielijkheden die voortspruiten doordien niet alleen het jaar niet overal op denzelfden dag werd begonnen, maar ook omdat zeer dikwijls de dagteekening onvolledig is of geheel weggelaten. Daarbij komt nog, dat men later meerdere chronologische eigenaardigheden bij de dagteekening heeft gevoegd, die, in plaats van de zaak te vergemakkelijken en te vereenvoudigen, het hunne hebben bijgebracht om ze meer ingewikkeld te maken.

Gedurende de zes eerste eeuwen onzer tijdrekening en in sommige streken, die in druk verkeer waren met het Oosten, werd het jaar aangeduid met de opgave van den naam des Consuls, wiens functiën jaarlijksch waren en met 1 Januari begonnen. De laatste Consuls waren: voor het Westen, in 534 Decius Paulinus junior en voor het Oosten, in 541 Flavius Basilius junior. Na het jaar 534 bediende men zich in het Westen eerst van de formule *post consulatum* dat wil zeggen, telde men naar de jaren verloopen sedert het consulaat van Paulinus en schreef men bijv.: *a. IV. p. c. Paulini*, d. i.: *anno quarto post consulatum Paulini* (het vierde jaar na het consulaat van Paulinus). Eenigen tijd evenwel, nadat die waardigheid had opgehouden te bestaan, nam Keizer Justinus II den titel aan en deden insgelijks zijne opvolgers; men dagteekende toen de acten volgens de jaren van het consulaat of post-consulaat van den regeerenden Keizer.

De Pausen bedienden zich sedert de helft der VIe eeuw zeer dikwijls, enkele malen vroeger, van de *indictie* voor de dagteekening hunner bullen, diplomen, enz., hetzij alleen, hetzij met de opgave van de regeeringsjaren des Keizers, eerst van het Oosten, later van het Westen. Later, in de helft der X^e^ eeuw, namen zij eene langere formule aan, waarin zij bij de indictie voegden het jaar van hun pontificaat en dat van de regeering des Keizers. De

(1) *L'art de vérifier les dates des faits historiques, des chartes, des chroniques et autres anciens monumens . . par un Religieux Bénédictin de la Congrégation de St. Maur.* Nouvelle édition. Paris, G. Desprez, 1770, p. 1.

Digitized by Google

eerste Paus, die gedagteekend heeft met het jaar zijns pontificaat's, is Adrianus I, in eene acte der maand 781.

De Frankische Koningen, meester geworden van Gallië, namen de gewoonte aan hunne acten te dagteekenen naar de jaren hunner regeering. Voor de Karlingers, wier geschiedenis beter bekend is, doet zich eene eigenaardige moeielijkheid voor. De meeste vorsten van dat geslacht waren eerst Koning der Franken, of der Lombarden, of van Germanië, Lotharingen of van Neustrië, vervolgens souverein van al die landen. Het systeem der indictie dat hier eenige hulp aan de chronologie moest aanbrengen, vermeerdert nog de onzekerheid, doordien de indictie in die verschillende deelen des Frankischen rijks niet op hetzelfde tijdstip aanvingen.

Karel de Groote begon eerst de jaren zijner regeering te tellen van den dood zijns vaders of van zijne kroning te Noyon of ook van den dood zijns broeders, Carloman. Later werd in de door hem uitgevaardigde bescheiden en capitularia aangegeven het jaar zijner regeering als Koning der Franken en dat zijner regeering als Koning der Longobarden.

Lodewijk de Vrome dagteekende naar de jaren zijner regeering en hoewel zijne talrijke charters aanvangen met 28 Januari 814, zijnde den dag waarop zijn vader, Karel de Groote, was overleden, bestaan evenwel ook charters van hem, waarin de aanvang zijner regeering gesteld is met Kerstmis of met 1 Januari of zelfs met 813. De overige vorsten, hetzij van Lotharingen, hetzij van Neustrië, telden de jaren hunner regeering op verschillende wijzen, naar gelang zij van een gedeelte of van geheel het rijk meester waren.

Onder de Ottonen en hunne opvolgers, de koningen van het geslacht van Franconië, wordt het juiste jaar aangeduid door de viervoudige vermelding van het jaar hunner regeering als Koning, van dat als Keizer, van de indictie en van het jaar der Incarnatie. De Keizers Hendrik III en Hendrik IV, voegden bij de jaren hunner waardigheden van Koning of Keizer, die hunner wijding d. i. hunner eerste kroning tijdens het leven van hun vader. Hierdoor werd eene verandering aangebracht in het toenmaals algemeen gebruik, dat men de jaren der regeering begon te tellen niet met den dood van den onmiddelijken voorganger, maar met den dag waarop de nieuwe vorst aan de regeering werd geassociëerd.

In de eerste jaren der feodaliteit zag men bij hertogen en

Digitized by Google

graven, aartsbisschoppen en bisschoppen, zelfs bij sommige abten de zucht ontstaan, om insgelijks, in navolging der vorsten, eene chronologische periode te beginnen en bij het jaar der Christelijke telling te voegen dat van hun episcopaat of hunne waardigheid van abt; dit gebruik hield evenwel niet lang stand (1).

Het gebruik der indictie, *indictio*, was, na de opheffing der consulaire waardigheid, gedurende meerdere eeuwen de eenige wijze van dagteekening. Men noemt *indictio* een tijdvak van vijftien jaren, dat telkens na het vijftiende jaar opnieuw begonnen werd en waarvan elk jaar in zijne volgorde uitgedrukt werd door *eerste indictie*, *tweede indictie*, *derde indictie* enz., om aan te duiden het eerste, tweede, derde jaar enz., der indictie. Het gebruik der indictie dagteekent van het begin der IVe eeuw; algemeen wordt aangenomen het jaar 313. Hier doet zich evenwel deze moeielijkheid voor, dat de kanselarijen en de notarissen ze niet op denzelfden dag begonnen. Lieten de eenen ze aanvangen met 1 September, genoemd de indictie van Constantinopel, de anderen begonnen ze met den 24^e^ dier maand, welke indictie geheeten wordt de Cesareaansche, naar de stad Cesarea, terwijl wederom anderen ze stelden op den 25 December; deze laatste werd de Romeinsche of Pauselijke indictie genoemd en was de meest gebruikelijke.

Om de indictie van een jaar te kennen, kan men gebruik maken van de tabel, die ze voor alle jaren der christelijke tijdrekening geeft, of wel ze volgender wijze berekenen. Men telt bij het jaar, waarvan men de indictie zoekt, het getal drie en deelt dat getal door vijftien; het resteerende getal is de indictie Zoo bijv. als men de indictie wil bepalen van het jaar 1258, telt men daarbij op 3 en krijgt dan 1261, dit getal deelt men door 15 en krijgt tot rest 1; in werkelijkheid is de indictie van 1158, 1.

In navolging der gewoonte te Constantinopel gebruikten de Pausen in de eerste jaren uitsluitend de indictie die met 1 September begon; in de XIIe eeuw werd regelmatig de Romeinsche of Pauselijke indictie door hunne kanselarij gebezigd.

Het gebruik der christelijke jaartelling, van het jaar der Mensch-

---

(1) Alphonse Wouters, *Table chronologique des chartes et diplômes imprimés concernant l'histoire de la Belgique*. Tom. I, *introduction* p. XLVII.

Digitized by Google

wording onzes Heeren, *annus Incarnationis Domini*, *dominicae*, *annus Verbi Incarnati* komt in acten van particulieren voor in de VIIe eeuw; ook is ze gebezigd in de acten der beide synoden gehouden in 742 op eene plaats, waarvan de naam onbekend is, en in 744 te Soisson. Karel de Groote en zijn zoon Lodewijk de Vrome gebruikten ze dikwijls; onder hunne opvolgers was Karel de Dikke de eerste die deze jaartelling tot vasten regel voor al zijne acten aannam. In Frankrijk werd eerst tijdens de regeering van koning Lotharius, in de helft der X^e eeuw, het gebruik der christelijke jaartelling vrij algemeen, terwijl ze in Lotharingen en Duitschland sedert 880 geregeld werd aangewend. Vóór Paus Johannes XIII (965-972) gebruikten de Pausen zelden deze jaartelling.

De vele en groote moeielijkheden, welke de middeleeuwsche chronologie oplevert, ontspruiten in de verschillende wijzen waarop het jaar werd aangevangen en in de herleiding dier data naar onze wijze van tellen der dagen, maanden en jaren. De verschillende wijzen worden *styl*, *stilus* genoemd.

De voornaamste data waarop in de middeleeuwen het jaar werd begonnen, zijn de volgende:

1) 1 September, voorafgaande aan onze jaartelling. Deze wijze van het jaar te beginnen werd gebruikt door de Grieken en werd daarom Grieksche stijl genoemd.

2) Kerstmis, voorafgaande aan onze jaartelling; deze stijl heet Kerststijl.

3) 1 Januari, in Duitschland geheeten *Circumcisionstil* naar het feest der *Circumciscio* of *Besnijdenis des Heeren*, dat op dien dag valt.

4) 1 Maart, stijl gebruikt te Venetië.

5) 25 Maart, feest van O. L. Vrouw boodschap, geheeten de *stylus Incarnationis*, *Maria Boodschapsstijl*, omdat dat groote geheim op dien dag plaats vond; ook wordt hij geheeten de *Florentijnsche stijl*, naar de stad Florence, waar hij de gebruikelijke was, ter onderscheiding van den stijl van Pisa, alwaar het nieuw jaar ook op dien dag begon, maar niet na 1 Januari, maar 9 maanden en 7 dagen te voren.

6) Paaschdag of liever Paasch-Zaterdag, na de wijding der

Digitized by Google

paaschkaars *in cereo paschali consecrato.* Deze wordt de *stylus Gallicanus*, *mos Gallicanus*, *mos Coloniensis* genoemd, omdat die stijl in Frankrijk en in het aartsbisdom Keulen werd gebruikt; ook was hij in voege in het grootste gedeelte van België en in Brabant en wordt daarom ook en vooral in charters dier landen, *stylus Brabantiae*, *styl van Brabant*, *loop of ghewoonte van den Hove* (van Brabant) geheeten, eveneens dikwijls *stylus Cameracensis*, *na costume des bisdoms van Camericke*, deze laatste ter onderscheiding van den *stylus Leodiensis*, *nae costueme des bisdoms van Ludick*, alwaar, zooals wij hier achter zullen zien, de Paaschstijl die er ruim eene eeuw de heerschende was, in 1334 werd verlaten

Natalis de Wailly (1) verzekert, dat in Vlaanderen, in de Xe en XIe eeuw, het jaar begon met Kerstmis en dat men later het Paaschjaar, den Paaschstijl (2) gebruikte; dit zou hebben plaats gehad in de XIIe eeuw, wellicht in de laatste jaren der XIe, niet alleen in Vlaanderen maar ook in de overige gedeelten van België waaronder het prins-bisdom Luik en Holland.

Nadere studiën en nasporingen hebben tot de kennis geleid, dat in het prins-bisdom Luik (3) in de XIe, XIIe en de dertig eerste jaren der XIIIe eeuw de Kersstijl werd gebruikt en deze omstreeks 1230 vervangen werd door het Paaschjaar, volgens hetwelk het jaar begon Paasch-Zaterdag na de wijding der paaschkaars *a cereo paschali consecrato* (4). In het begin der XIVe eeuw veranderde dit andermaal. Verlangend wellicht een einde te maken aan de verwarring, die voortsproot uit het verschil van den aanvang des jaars in hun bisdom met het Roomsche Rijk, waarvan zij voor het tijdelijke afhankelijk waren, schreven de Bisschoppen van Keulen, Utrecht en Luik in hunne bisdommen het gebruik

---

(1) *Eléments de paléographie*, I, p. 249. — Reusens, *Eléments de paléographie et de diplomatique du moyen âge*, p. 94.

(2) Te Doornik begon in de XIVe eeuw het jaar zeer dikwijls met Goeden Vrijdag.

(3) Tot in 1559, als wanneer door toedoen van Philips II meerdere nieuwe bisdommen in de Nederlanden werden opgericht, omvatte het Prins-bisdom Luik het Oostelijk gedeelte van het tegenwoordige België, van Leuven tot met Aken, het grootste gedeelte der tegenwoordige Nederlandsche provinciën N.-Brabant en Limburg en een stuk van Frankrijk bezuiden Dinant.

(4) Edgar de Marneffe, *Styles et indictions suivies dans les anciens documents Liégeois*, p. 9 et suivants.

Digitized by Google

van het Kerstjaar voor. Had dit in het eerstgenoemde bisdom in 1310 en in het tweede in 1313 plaats, in het prins-bisdom Luik werd door de kanselarij daartoe overgegaan eerst in 1333 en verbreidde zich dat gebruik over geheel het bisdom uit.

Hier doet zich de vraag op, of men te Maastricht, dat deel uitmaakte van het prins-bisdom Luik en dat den Bisschop van Luik tot mede-souverein met den hertog van Brabant erkende, van den beginne, evenals andere steden en heerlijkheden van dat bisdom, de kanselarij volgde, wat betreft den jaarstijl?

Bij de beantwoording dier vraag hebben wij niet alleen op het oog het gebruik en de gewoonte der regeering van de stad, maar ook die der beide groote geestelijke corporaties, de kapittels namelijk van den St. Servaas en van O. L. Vrouw.

Vooraf nog deze bemerking:

Al de charters en diplomen van vóór de dertig eerste jaren der XIIIe eeuw, — als wanneer te Luik de Paaschstijl werd ingevoerd — in dat prins-bisdom uitgevaardigd, hebben bij de dagteeking de formulen: *anno Incarnationis Domini*, *anno Dominice Incarnationis* enz. In den strengen zin des woords beteekent *Incarnatio*, menschwording, geheim dat plaats had op 25 Maart; diensvolgens zou men allicht geneigd zijn te denken, dat in al de charters waarin bij de dagteekening voormelde formulen voorkomen, de *stylus Annuntiationis*, *Maria-Boodschapsstijl* gebruikt is. Toch is dit niet zoo, integendeel. Al spoedig werd door de redacteurs der diplomen en charters die strenge beteekenis des woords *Incarnatio* uit het oog verloren en zoowel zij die den *stylus Incarnationis* als die den Kerststijl volgden, gebruikten voornoemde formulen (1). Aan de voorkomende formulen, *anno a Nativitate*, *anno Incarnationis*, *anno Circumcisionis*, hoewel in de strenge beteekenis genomen op drie verschillende wijzen van aanvang van het jaar wijzende, Kerstmis, 25 Maart en 1 Januari, heeft men in de meeste gevallen eenzelfde beteekenis gegeven om het jaar der christelijke tijdrekening aan te duiden.

Nu staat het buiten twijfel vast, dat in het bisdom Luik vóór

---

(1) H. Grotefend, *Zeitrechnung des Deutschen Mittelalters und der Neuzeit*, I, p. 7. — A. Giry, *Manuel de diplomatique*, p. 108.

Digitized by Google

1230 geen andere stijl is gebezigd dan de Kerststijl (1). Dit blijkt ook uit de acte van 6 Februari 1225 hier achter te vermelden. Zou daar de *stylus Incarnationis* gebruikt zijn dan moest het jaar met een worden vermeerderd en zou men dan 1226 krijgen, wat niet stemt met de indictie, de XIIIe, werkelijk die van 1225 en niet van 1226.

Het vermoeden laat zich wettigen dat vóór de XIIIe eeuw de regeering der stad Maastricht het Kerstjaar, den Kerststijl gebruikte, in navolging der kanselarij van Luik; slechts drie oorkonden staan ons ten dienste, waarvan eene door de regeering zelve uitgevaardigd, de beide andere door particulieren.

In 1159 neemt zekere Henricus, gehuwd met de dochter van Geldulfus, *ministerialis* van St. Servaaskapittel, bij de kanoniken daarvan in erfpacht achttien bunders bouwland van een vrijgoed, dat voornoemde Geldulfus aan dat kapittel had geschonken, en betaalt daarvoor jaarlijks met het feest van O. L. Vrouw-Lichtmis (2 Februari) drie Luiksche denaren. Bij de getuigen waren behalve meerdere kanoniken van dat kapittel ook eenige leeken, waaronder zekere Reinerus DIVES, schout der stad, tegenwoordig. De dagteekening der acte luidt: *Acta sunt hec anno dominice Incarnationis M° C° L° VIII° indictione VII°.*

Schout, schepenen en geheel de burgerij van de beide souvereinen *(Nos sculteti scabini et universitas civium in Traiecto tam hominum episcopi quam ducis...)* verplichten zich tegenover de kanoniken van St. Servaas, te zullen eerbiedigen de privilegiën hunner kerk, die in dat jaar grootelijks door eenige ingezetenen der stad waren verkort geworden. De acte daarvan opgemaakt is gedagteekend: *anno ab Incarnatione Christi M° CC° XXVII in Exaltatione Sancte Crucis* (1227 September 14) (2).

Arnold DE SCARNE, gedachtig het heil zijner ziel en dat zijner echtgenoote en kinderen, schenkt aan de kanoniken van St. Servaas eene jaarlijksche rente van 4 Luiksche denaren, die hij vestigt op eene hem toebehoorende vrije *area (que fuit propria et libera)*

(1) Edgar de Marneffe, *Opere citato.*

(2) *Compte rendu des séances de la Commission Royale d'histoire ou Recueil de de ses bulletins*, 3e série, tom. IX, p. 39.

Digitized by Google

en gebeurd zullen worden op den dag van zijn jaardienst, zijnde den dag van Paulus' bekeering (25 Januari). De acte dier schenking waarbij meerdere kanoniken van St. Servaaskerk aanwezig waren, is gedagteekend: *Actum anno gracie M° CC° tricesimo.*

Het kapittel van St. Servaas bezigde insgelijks vóór de XIIIe eeuw den Kerststijl Meerdere documenten zijn voorhanden om zulks te bewijzen; eenigen daarvan willen wij in regest hier vermelden:

Ten jare 1126 gingen de kanoniken van dat kapittel een ruil aan met de monniken van Hersfeld. Eerstgenoemden gaven aan dezen hunne erven *cum mancipiis et universis utilitatibus* te *Monesheim* gelegen en een *mansus* te Dydenheim aan den Rijn en ontvingen daarvoor de kerk te Güls met toebehooren. *Acta sunt autem hec anno ab Incarnatione Domini M° C° XXVI° indictione IV regnante Lothario Romanorum rege huius nominis tertio* (1).

Zekere Albertus verkreeg in 1160, op zijn verzoek, in erfrecht van de kanoniken van St. Servaas een vrijgoed te Wyck gelegen, dat dezen geschonken was door heer Bertoldus, en nog een vrijgoed ook te Wyck gelegen, zijnde 16 bunders bouwland, die heer Baro aan voornoemde kanoniken gegeven had. Van eerstgenoemd vrijgoed zou hij betalen jaarlijks 4 ponden, te weten: 1 met het feest van den H. Martinus (11 November), 2 op Zondag Septuagesima (2) en 1 bij het begin der Vasten; van het tweede zou hij betalen ten bate van den refter 20 malders rogge met het feest van den H. Andreas. Nog werd bepaald, dat deze beide vrije goederen voortaan ééne *hereditas* zoude uitmaken en *eandem hereditatem unus heres indivisam possideat... Actum est hoc anno ab Incarnatione* (Domini) *M° C° LX° indictione octava regnante Frederico imperatore, Henrico Leodiensium episcopo, existente preposito eiusdem* (3) *ecclesie Gerardo*, aldus de dagteekening.

In 1171 maakte *frater Hezelo, fidelis dispensator domus hospitalis* van St. Servaaskapittel, eene lijst op, waarin vermeld en opgeschreven werden al de bezittingen van dat gasthuis. Het slot dier lijst luidt: *Hec notata sunt anno ab Incarnatione Domini M° C° LXXI°, indictione IIII, regnante Frederico imperatore, Rudolfo Leodiensi*

---

(1) In datzelfde jaar werd die ruil bekrachtigd door den keizer Lotharius III.

(2) De derde Zondag voor de Vasten.

(3) Namelijk St. Servaaskerk.

Digitized by Google

ecclesie pontificali cathedra presidente, Garsendonio Mantuano episcopo ecclesie beati Servatii preposito existente . . .

Langen tijd had een geschil bestaan tusschen de kanoniken van St. Servaas en de monniken van Siegburg over het betalen der tienden te Güls aan eerstgenoemden. Om daaraan een einde te maken werd tusschen beiden een minnelijke overeenkomst gesloten, die plaats had in 1189 . . *anno Incarnationis dominice Millesimo Centesimo Octogesimo Nono, Indictione Septima* (1).

In 1196 vereerde Arnoldus DE SUESTRIS, priester en vicarius van St. Servaaskerk, den H. Servatius en den kanoniken dier kerk ..*beato Servatio et nobis*.. de som van 150 zilveren marken om daarmede aan te koopen wijnbergen te Ahrweiler en Güls, een bosch te Weert, bouwland te Buchten en Welpsdaal en een claustraal huis te Maastricht, alsmede om terug te koopen gewijd vaatwerk van de schatkamer hunner kerk (*in redemptione vasorum de sacrario*). De dagteekening der acte is: *Acta sunt hec anno Dominice Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo sexto indictione quarta decima regnante Henrico Romanorum imperatore . . . .*

Tien jaren later in 1206 schonk Henricus, *sacerdos de sancto Vincentio* (2), aan diezelfde kerk eene mud rogge 's jaars uit een halve *mansus* bouwland nabij Montenaken (*iuxta Montenacham*), dat hij kort te voren gekocht had. De acte daarvan opgemaakt heeft tot dagteekening: *anno dominice Incarnationis M° CC° VI° indictione IX^a.*

Ridder Arnoldus STIRBOLD bouwde, uit eigen middelen, te Maastricht op een terrein van St. Servaaskapittel eene kapel ter eere van den H. Antonius, abt (3). De deken en kanoniken van dat kapittel maken dit bekend bij acte van 8 December 1209: *Hec autem acta sunt Traiecti in claustro beati Servacii anno dominice Incarnationis M° CC° IX° XV Kalendas Januarii indictione VII* (4).

Nog bestaan acten met het gebruik van den Kerkstijl van de jaren 1218, 1219, 1220 en 1225, allen door het kapittel uitgevaardigd (5).

---

(1) Origineel op perkament.

(2) Beneficiant van het beneficie ter eere van den H. Vincentius, Martelaar.

(3) In de acte genoemd *S. Anthonius magnus confessor.*

(4) Dit is eene fout van den copist en moet zijn XII; dit blijkt ook duidelijk uit de voorgaande acte van 1206, van welk jaar de indictie is IX.

(5) Van al deze acten is in mijn bezit een afschrift.

Digitized by Google

Het kapittel van O. L. Vrouw, dat een aartsdiakonaal kapittel was en onmiddelijk ressorteerde onder het geestelijk en wereldlijk gezag van den Prins-Bisschop van Luik, gebruikte in de jaren vóór de XIIIe eeuw eveneens het Kerstjaar. Zijn de nog bestaande acten van dat merkwaardig kapittel in die jaren uitgegeven niet talrijk, wel is er eene voorhanden, die van oudere dagteekening is dan die van St. Servaas en uit het jaar 1107 afkomstig. Bij die acte verheft Arnulfus bij dat kapittel het leen te Aldouar, dat Adeleida, voor haar jaargetijde, daaraan geschonken had. *Acta sunt hec publice anno Incarnationis dominice M° C° VII° indictione XV^a^ regnante Heinrico patre expulso, Otberto episcopo, Steppone preposito presidente, Lamberto decano* (1).

Bij acte van den 6^e^ Februari 1225 schenken Arnoldus VAN BORN, proost van dat kapittel, en zijn neef Gozwinus aan de kanoniken daarvan 6 mansi bouwland te Neerbeek gelegen. *Actum Traiecti pupplice in ecclesia beate Virginis anno Gratie millesimo ducentesimo vicesimo quinto indictione tertia decima feria quinta proxima post sancte Marie Purificationem* (2).

Hier is allerduidelijkst het Kerstjaar gebruikt; zou het Paaschjaar gebruikt zijn dan zou men krijgen het jaar 1226 hetgeen niet overeenkomt met de indictie; die van 1225 is werkelijk de XIIIe die van 1226 daarentegen de XIIIIe; wij zagen dit reeds hiervoor.

Datzelfde jaar den 26 Maart, dragen Wiricus, deken, en de kanoniken dier kerk in erfrecht op aan Henricus DE SCLINS de heerenhoeve, geheeten Zel, te Glons, onder bepaling der heerenrechten die zij zich aldaar voorbehouden. *Acta sunt hec anno gratie M° CC° XXV° indictione XIII, VII kalendas Aprilis* (3).

Omstreeks het jaar 1230 werd te Luik door de kanselarij eene verandering aangebracht in den jaarstijl, die hierin bestond dat de Kerststijl werd verlaten en vervangen door den Paaschstijl. Sinds begon het nieuwe jaar niet meer met Kerstmis, maar met Paasch-Zaterdag, na de wijding der paaschkaars.

Al is nu de uitdrukking *anno Domini* geen absoluut bewijs van

---

(1) Origineel op perkament.

(2) G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het kapittel van O. L. Vrouwe kerk te Maastricht*, deel I, bld. 16.

(3) G. D. Franquinet, ibidem, bl. 17.

Digitized by Google

het gebruik van den Paaschstijl, toch kunnen wij verzekeren dat in de acten, te Luik en in geheel het bisdom uitgevaardigd, en waarin de Paaschstijl is gebruikt, geene andere dan voormelde formule, *anno Domini*, voorkomt, terwijl in al de overige acten van vóór en na dien tijd, als wanneer steeds de Kerststijl is gebezigd, in die van vóór 1230 de formule *anno Incarnationis* en in die van na 1333 de formule *anno Nativitatis* of *a Nativitate* de gebruikelijke is.

Het is moeilijk te bepalen of de regeering van Maastricht die verandering terstond overnam dan wel eenige jaren later. De oudste voorhanden acte, waarin het Paaschjaar voorkomt, is uitgegaan van de schepenen van het Luiksch hooggerecht, waarbij zij een recordium geven nopens de rechten van den Prins-Bisschop op die stad en die dagteekent van de octaaf van den H. Johannes den Dooper (1 Juli) 1243 . . . *anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tercio in octava sancti Johannis Baptiste* (1).

Het kapittel van St. Servaas en dat van O. L. Vrouw daarentegen hebben onmiddelijk die verandering overgenomen en gevolgd. Voor eerstgenoemd kapittel bewijst zulks eene acte van 1231 Juni 7, waarbij de proost van dat kapittel, Otto VAN GULICK, aan zijne kanoniken schenkt de tienden zijner heerlijkheid Tweebergen . . . *Acta sunt hec anno Domini M° CC° tricesimo primo VII Idus Junii in Translatione sancti Servatii* . . . Voor het kapittel van O. L. Vrouw is de oudste akte van 1232 Mei, waarbij de proost Arnoldus de *obedientia* van Weustherck, die aan de proostdij behoorde, schenkt aan de kanoniken dier kerk. *Actum et datum mense Maio anno M° CC° tricesimo secundo, Indictione quinta* (2).

Eene eeuw later werd andermaal eene verandering aangebracht in den jaarstijl.

Den 4 Maart van het jaar 1310 werd te Keulen een provinciaal concilie gehouden, waarop onder anderen, ook deze bepaling werd vastgesteld, dat, in navolging van Rome, het jaar voortaan zou worden begonnen met Kerstmis en waarmede het zijn verlangen te kennen gaf om den stijl, te Rome gebruikelijk, te voglen. Hoewel

(1) G. D. Franquinet, *Op. cit. I*, bl. 19.
(2) Ibidem I, bl. 22.

Digitized by Google

dit besluit genomen was in bijzijn der afgevaardigden van het bisdom Luik, werd het aldaar niet terstond ingevoerd, maar bleef men er aan het oude gebruik, het Paaschjaar, nog bijna een kwart eeuw vasthouden. Dat verschil van den stijl, gebruikt in beide bisdommen, had menigmaal aanleiding gegeven tot moeielijkheden. De Bisschop van Luik, Adolf DE LA MARCK, verlangend daaraan een einde te maken, bepaalde en stelde vast, dat het jaar 1333, dat met Paschen was begonnen, zou verkort worden en eindigen, zooals te Rome en te Keulen, met Kerstmis als wanneer het jaar 1334 zou aanvangen.

Johannes DE HOCSEM of HOCSAM, grootzanger en tréfoncier van Luik, die in 1348 stierf, verhaalt zulks in zijn: *Liber primus complectens gesta pontificum Leodiensium ab Henrico Guelrensi usque ab Adulphum a Marcka* (1).

In de *Gesta abbatum Trudonensium* heet het: *Anno Domini 1333 Leodiensis ecclesia cum scripsisset datum annorum Domini a pascali tempore incipiens, nunc conformans se Romane et Coloniensi ecclesiis incipit annos Domini a die natalis Domini* . . (2)

Andermaal rijst hier de vraag of men te Maastricht, het besluit te Luik genomen, om het Kerstjaar wederom aan te nemen, onmiddellijk involgde?

Het schijnt dat het kapittel van O. L Vrouw nog enkele jaren den Paaschstijl bleef volgen, althans een charter van dat kapittel van 1336 November 9 waarbij het zijn tiende te Wyschagen voor den tijd van vijf jaren verleent aan Henricus VAN RUREMUNDE heeft den Paaschstijl . . *anno Domini M° CCC° tricesimo sexto mensis Novembris die nono* . . (3). Of na dat jaar de Paaschstijl nog lang werd gebezigd, kunnen wij bij gebrek aan bescheiden niet bepalen. Het eerste charter van dat kapittel waarin de Kerststijl is gebezigd, dagteekent van 1345 Juni 24, waarbij het met toestemming des beneficiants van het St. Catharina-altaar in erfrecht geeft aan Gentes VAN REYMST 2 bunders en 9 roeden akkerland onder Heuckelom (4). Na dat jaar evenwel werd de Kerststijl regelmatig gevolgd

---

(1) J. Chapeauville, *Qui gesta pontificum Leodiensium scripserunt auctores* . . . II, p. 294—402 (410).

(2) H. Grotefendt, *Opere citato*, p. 143.

(3) G. D. Franquinet, *Oper. citato* I, p. 103.

(4) Ibidem p. 120.

Digitized by Google

Voor het kapittel van St. Servaas is de toestand eenigszins anders; daar bleef men langer vasthouden aan de oude gewoonte, den Paaschstijl, hoewel sedert 1347 enkele acten voorkomen waarin het Kerstjaar gebezigd is. De laatste acte waarbij dat kapittel den Paaschstijl volgde, is van 1372 Maart 16, terwijl in eene acte van 7 October van datzelfde jaar de Kerststijl is gebezigd; daarna is die stijl de gebruikelijke.

De Regeering en de schepenen der stad volgden ook niet onmiddellijk de kanselarij van Luik. Ook zij hielden vast aan de oude gewoonte, den Paaschstijl, en nog langer jaren dan het kapittel van St. Servaas. Wel bespeurt men, vooral na 1373, een sterken drang om de oude gewoonte te verlaten, doch de schepenen hielden aan deze vast, waarvan zij meermalen in hunne brieven blijk gaven door de woorden *prout adhuc scribitur de consuetudine opidi memorati*. In meerdere brieven omschreven zij die gewoonte nader, welke was den Paasstijl . . . *secundum quam dato in festo Pasche renovatur*. Deze omschrijving komt voor, voor zoover wij konden nagaan uit de voorhanden acten, in schepenbrieven van 1380 December 30, 1382 Februari 24, 1383 Februari 26 en Maart 26, 1384 Januari 4 en voor de laatste maal in een van 1388 Februari 22. Na dien tijd is de Kerststijl regelmatig gebezigd.

Met een enkel woord dient hier gewag te worden gemaakt van de gewoonte in dezen, van het Hof van Lenculen of de Vroenhof. Dit was eene heerlijkheid behoorende sinds 1204 aan den Hertog van Brabant. Zij strekte zich uit ten Zuiden der stad Maastricht tot aan den Apostelenberg bij Nedercanne en ten Noorden tot aan de Smeermaas, omvatte het dorp Oud-Vroenhoven (Wilre) en het Belgische dorp Montenaken, alsmede een groot gedeelte der stad, van het Noord-Westen tot het Zuid-Westen. De heerlijke rechten werden aldaar uitgeoefend door eene schepenbank bestaande uit een schout en zeven schepenen, die haar zetel had binnen de stad op de Linkulenstraat. De schepenen werden door den Hertog van Brabant uit patricische familiën van Brabantsche geboorte gekozen en *ad vitam* aangesteld. Veeal waren het dezelfde personen als de schepenen van het Brabantsch Hooggerecht.

Dat Hof hield insgelijks na 1334 nog vast aan de oude gewoonte en gebruikte den Paaschstijl, vermoedelijk even lang als de schepenen der stad, niettegenstaande de strooming om, in navol-

Digitized by Google

ging van Luik, het Kerstjaar te gebruiken. Dat zij aan de oude gewoonte vasthielden drukten ook zij meermalen uit in hunne schepenbrieven; voor de laatste maal vinden wij zulks in een brief van 1385 Januari 12: *prout adhuc scribitur de consuetudine dicte curie nostre secundum quam data in festo Pasche renovatur.*

Hier moet de vraag worden gesteld wat te verstaan is door *festo Pasche*, in de boven aangehaalde teksten voorkomend? Is dit eene algemeene uitdrukking voor de gebruikelijke aanvang van het Paaschjaar met Paasch Zaterdag na de wijding der paaschkaars, zooals dit werkelijk te Luik plaats had, dan wel moeten die woorden in den letterlijken zin worden gebezigd en dan besluiten dat het nieuwe jaar te Maastricht met Paaschdag begon? Deze vraag moeten wij onbeantwoord laten. Uit de vele schepenbrieven, door ons geraadpleegd, blijkt niets daarvan; in andere bescheiden vonden wij dienaangaande geene aanwijzing.

Uit het voorgaande blijkt, dat in 1388 of althans met 1389 te Maastricht voor goed de Paaschstijl werd verlaten en de Kerststijl evenals te Luik gebezigd. Deze gewoonte bleef bijna twee eeuwen voortduren. In vele acten der XVIe eeuw, door de regeering der stad uitgevaardigd, wordt bij de dagteekening aan die gewoonte herinnerd door de woorden: *stile van Ludick, stile des hoeffs Ludick, nae stile des crisdoms Ludick, stylo Leodiensi.*

De vele „inconvenienten", die in zijne verschillende staten ontstonden „deur die veranderinghe ende diversiteyt van den datum des jaeren", deden bij koning Philips II den wensch ontstaan, deze uit den weg te ruimen en eenheid in den aanvang van het jaar te brengen. Te dien einde vaardigde hij 16 Juni 1575 een plakkaat uit voor de Nederlanden en de landen van Overmaas, waarbij, te beginnen met 1576, de 1^e^ Januari als aanvang van het jaar werd geproclameerd. Dit plakkaat werd ook naar Maastricht gezonden en den 11 Juli daaraanvolgende door den schout, STRYTHAEGEN ter gebruikelijke plaatse afgekondigd „ . . publicatum XI Julii anno XV^c^ LXXV per Strythaegen schoutet". . ., zooals in dorso van dat exemplaar, zijnde een perkament, opgeteekend staat.

Wij laten dit plakkaat in zijn geheel volgen:

Digitized by Google

„By den Coninck. Onsen Schouteth van Maestricht oft zynen stadthoudere saluyt. Alzoemen by experientie bevonden heeft, datter vele inconvenienten gebeurt syn, deur die veranderinghe ende diversiteyt vanden datum des jaeren, zedert den dach vander geboerte ons Heeren Jesu Christi totter Resurrectie oft Paesdach, midtsdyen dat men in eenighe quartieren den datum van tvernyeuwen des jaers beghint ten voerscreven daghe vander geboerte, oft den iersten dach van Januario daer na volgende twelck den styl is, diemen gemeynlyck ghebruyckt, andere beginnende tzelve opten paeschavent, twelck sommighe segghen styl van den Hove, ende andere anderssints naede diversiteyt vanden bisdommen, Ghelyck oick sommighe daer by stellen voer sekeren tyt, te wetene vanden XXII^sten van Martio totten XXV^sten van April dair nae volgende, dese woirden, voer oft nae paesschen, twelck somtyts de notarissen, publicque oft privee persoonen vergheten, oft laten te stellen in heure acten, ende schriften, sulcx dat daer deur dicwyls rysen questien, geschillen ende zwaricheden, op de contracten, ouderdommen, renten, pensioenen ende andere gelycke schulden, zoe wel tusschen die ondersaten van eenen lande als principalycken mitte nabueren, daer van zommige sedert eenighe jaeren herwarts, daerinne oick orden gestelt ende veranderinghe ghedaen hebben, mits welcken gelycke veranderinge in dese landen des te meer van noode is, zonderlinge gemerckt dat inde zelve tgebruyck van den selve jaeren te dateren nyet evengelyck oft uniform en is geweest, noch oick en is, maer ter contrarien werdt in een eyghen provincie, daeraff diverschelycken gebruyckt, als inde geestelycke hoven in eenre, ende inde weerlycke hoven in andere manieren, inder vuegen dat daerinne groote confusie van tyde gheschiet, twelck nyet en in en bedraecht dan tvierde, ende somwylen tderde deel van den jaere, jae by obmissie van dese woerden, voer oft naer paeschen van eenen geheelen jaere. Waromme wy tselflde aengemerckt, begeerende derinne te versien, ende bevindende wel redelyck dat in een eyghen landt ende gouvernement, den datum van den tyde evengelyck ende uniform zy, ende dat men hem daerinne accommodeere metten generaliteyt vanden andere Christelycke landen ende Coninckrycken, hebben by advyse ende deliberatie van onsen zeer lieven ende beminden neve die Grootcommandeur van Castillien, stadthouder, gouverneur ende

Digitized by Google

capiteyn generael in onse landen van Herwaertsovere, ende van onsen zeer lieven ende getrouwe die luyden van onse Raden van Staten ende Secreten, ende oick van onsen lieven ende getrouwen cancellier ende luyden van onsen Rade in Brabant, geordineert ende gestatueert, ordineren ende statueren by desen, dat voortaen alle dese diversiteyt van den datum des jaers binnen allen onsen voerscreven lande van Herwaertsovere cesseren zal, ende dat die vernyeuwinghe van den datum des jaers altyts ghedaen zal wordden, telcken jaere op ten iersten dach van Januario, twelck men voer dierste reyse beginnen zal, den iersten dach van Januario naestcomende, dat men schryven zal int jaer duysent vyffhondert zessentzeventich, continuerende tzelve alzoe van jaere te jaere, ende dat dyen achtervolgende alle vonnissen, sententien, testamenten, contracten, obligatien, cedullen, beslotene brieven, ende generalycken alle publicque ende secrete acten, ende schriften, gedateert sullen wordden. Bevelende voirts allen rechteren, officiers, greffiers, notarisen, ende andere publicque, ende privee persoonen, tselffde alzoe te gebruycken, opte pene van arbitrale correctie, zoomen bevinden zal, daer teghen gedaen te syne, tzy deur argelist oft onachtsaemheyt, ende bovendien te betalen de schade ende interest van partyen, indien te dier oirsaecke eenighe gebeurde, ende opdat een yegelyck de voerscreven veranderinghe des te beter weten mach, ende dat oick die posteriteyt ende nacommelinghen bekenen moghen tbeginsel van dese veranderinghe, willen ende bevelen wy by desen, dat dit jeghenwoirdich gebot, ende edict, gedruct ende geprint zal wordden by Christoffel Plantyn, onsen archytipographus, oft hoofdprinter, residerende binnen deser onser stadt van Antwerpen, ende voorts dat alle publicque persoonen int tbeginsel van de Registers, oft schriftelycke memorialen, die zij zedert den voerscreven iersten dach van Januario voertaen maken zullen, dit jegenwoirdich geboth ende edict insereren zullen ter eeuwigher memorien, ende ten eynde dat van tselffde onse jegenwordigh gebot, edict, ordonnancie ende statuyt, nyemandt ignorantie en zoude moghen pretenderen, soe ontbieden ende beuelen wy u wel scherpelyck, dat ghy terstont, ende zonder vertreck dese jegenwordighe doet kundigghen, vuytroepen ende publiceren, binnen onser voirscreven stadt van Maestricht, ende andere plaetsen onder uwen ampte ende officie, daermen gewoonlyck is vuytroepinghe ende publicatie te

Digitized by Google

doene. Ende tot onderhoudenisse ende observatie van diese, procedeert ende doet procedeeren teghens den ouertreders, negligente ende onachtsamen by executie van der penen voerscreven zonder eenige gunste, dissimulatie oft verdrach, des te doene met diesser aencleeft, geven wij U volcomen macht, aucthoriteyt ende sonderlinghe bevel. Ontbieden ende bevelen eenen yegelycken dat zy u tzelve doende ernstelycken verstaen, ende obedieren, voirts ordinerende en bevelende onsen voerscreven Cancellier, ende Rade van Brabant over te seynden behoirlycke certificatie van den plaetsen ende daghen daer ende wanneer de voerscreven supplicatie ghedaen zal wesen, om daermede voirts gedaen te worddene zoe behooren zal, want ons alzoe ghelieft. Gegeven in onser stadt van Antwerpen onder onsen contrezeghel hierop gedrukt in placcate den zesthiensten dach van Junio int jaer vyffthienhondert vyff ent zeventich.

By den Coninck

Jac. Blyleven."

Inmiddels had Paus Gregorius XIII den Juliaanschen kalender, die tot dan toe de gebruikelijke was, herzien. Zijn ontwerp was door het Concilie van Trente goedgekeurd. Volgens deze berekening moesten tien dagen uitvallen en werd dat te Rome van 5 tot 15 October 1582 uitgevoerd.

In de maand December van dat jaar besloot de hertog van Anjou, in overleg met de Generale Staten der Nederlanden, de tijdrekening te herzien, overeenkomstig het ontwerp van Paus Gregorius en vaardigde den 10e dier maand een plakkaat uit waarbij de Gregoriaansche kalender in de Nederlanden werd ingevoerd.

Eene der eerste daden van administratieven aard der regeering van Ernest van Beieren, Prins-Bisschop van Luik, was de invoering in zijn bisdom van den Gregoriaanschen kalender. Dit deed hij bij mandement van 8 Februari 1583, dat den 18e daaraanvolgende aan het perron werd afgekondigd. Te Luik werden de tien dagen, die te veel waren aan den ouden kalender, van 10 tot 21 Februari 1583 uitgesneden en werd Aschdag van dat jaar gesteld op 23 Februari (1).

(1) J. Daris, *Histoire du diocèse et de la principauté de Liége pendant le XVIe siècle*, bl. 573.

Digitized by Google

Het lijdt geen twijfel of voornoemd plakkaat van den hertog van Anjou en het mandement van den bisschop van Luik werden te Maastricht afgekondigd. Het is ons niet mogen gelukken daarvan eenig spoor te vinden. Noch vonden wij het plakkaat en mandement zelf, noch daarvan gewag gemaakt in de raadsverdragen, in de missieveboeken of eenige andere officiëele bescheiden der stad.

Hoe dit zij, de Gregoriaansche kalender bleef te Maastricht in gebruik tot aan het einde van het oud regiem. Toen de Fransche Republikeinen in 1794 de stad hadden vermeesterd en er zich voor goed gevestigd, voerden zij er al de nieuwigheden in, die in het brein hunner leiders opkwamen. Gebroken werd met den katholieken Godsdienst, die hevige vervolging had te doorstaan; wat maar eenigszins daaraan herinnerde moest vernietigd en weggeruimd worden. Als gevolg daarvan werd de Gregoriaansche kalender, de Heiligenkalender, afgeschaft en de Republikeinsche, die met 1 Vendémiaire (22 September) begon, ingevoerd. Gelukkig was dat van korten duur. Na een achttal jaren te zijn gebruikt werd bij decreet van 22 Fructidor an 14 (9 September 1806) bepaald, dat te beginnen met 11 Nivòse daaraanvolgende (1 Januari 1807) de Republikeinsche kalender zou vervallen en de Gregoriaansche wederom worden ingevoerd. Nog heden ten dage wordt hij gebruikt.

P. Doppler.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIJDRAGEN

TOT DE

GESCHIEDENIS DER HOOFDBANK CLIMMEN.

VOORBERICHT.

De lezer vindt in deze bladzijden slechts verspreide bijdragen tot de geschiedenis der hoofdbank Climmen. Tot het samenstellen eener volledige geschiedenis ontbreken op de eerste plaats de gegevens, ofschoon de archieven van de voormalige proostdij van Meerssen, in het algemeen Rijksarchief te Brussel berustend, bij nader onderzoek misschien nog veel licht zullen verspreiden. Vele archieven der hoofdbank Climmen werden volgens eene traditie op het einde der 18e eeuw te Barrier-Climmen verbrand, uit vrees, dat de in aantocht zijnde Franschen er zich meester van zouden maken.

Toch is er nog genoegzaam overgebleven, dat verdient opgeteekend te worden, opdat het nageslacht moge weten, hoe het volk hier geleefd, gestreden en geleden heeft.

De bronnen, waaruit werd geput bij de samenstelling van dit werk, zijn reeds voor een groot deel, doch zeer verspreid uitgegeven. Voor een ander deel werd geput uit archivaliën n.l.: De Resolutiën der landsvergaderingen van het land Valkenbergh (1616—1694) en de Gichtregisters der Hoofdbanck Climmen (1709—1796), beiden berustende in het Rijksarchief te Maastricht; verder uit eenige verzamelingen familie-papieren (1700—1800).

De uitgegeven werken welke geraadpleegd werden, zijn de volgende:

1° Publications de la Société Historique et Archéologique dans le duché de Limbourg (1865 – 1903).

2° De Maasgouw, weekblad voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde, vanaf 1879 tot heden.

Digitized by Google

3° Geschiedenis van het Bisdom Roermond, door Jos. Habets.
4° Bijdrage tot de Geschiedenis van het Hertogdom Limburg, door Eg. Slanghen.
5° Het Markgraafschap Hoensbroek, gevolgd door geschiedkundige aanteekeningen over het voormalige land van Valkenburg, door denzelfde.
6° Korte schets der Geschiedenis van het land van Valkenburg, door G. C. Ubachs.
7° Beredeneerde Inventaris der oorkonden en bescheiden van het Adelijk Klooster St. Gerlach, door Mr G. D. Franquinet.
8° De Landen van Overmaze, inzonderheid sedert 1662, door C. J. Luzac.
9° Oorsprong enz. van een godlooze beswoorne bende enz. binnen de landen van Overmaze, door S. J. P. Sleinada.
10° Essais Historiques et Critiques sur le département de la Meuse-Inférieure . . . (par A. L. Pélérin).
11° Herm. Ar. von Fürth, Beiträge und Material zur Geschichte der Aachener Patrizier-Familien.
12° Annales de la Société Historique et Archéologique à Maestricht (I—II).
13° Collection de tombes, épitaphes et blasons, recueillis dans les églises et couvents de la Hesbaye par le Bon Léon de Herckenrode . . enz.

Dankbaar vermeld ik hier nog de verschillende hulp mij door den Rijksarchivaris, den heer A. J. A. Flament, zoo ruimschoots verleend.

Sittard. J. A. E. Schoennakers,
Arts.

Digitized by Google

I. Uit het Romeinsche Tijdperk.

Uit het Romeinsche tijdperk vinden we niets over Climmen in de geschiedboeken vermeld; uit opgravingen is het evenwel gebleken, dat ook hier Romeinsche nederzettingen zijn geweest.

Toen de Romeinsche veldheer Julius Caesar, een halve eeuw vóór onze jaartelling, deze streken veroverde, woonden hier de Eburonen (1), wier gebied zich uitstrekte tusschen de Maas en den Rijn. Zij hadden toen echter hunne afhankelijkheid verloren en waren schatplichtig aan hunne buren de Atuatikers, die hen in een oorlog overwonnen hadden.

De opperhoofden der Eburonen waren destijds Ambiorix en Cativulcus. De eerste wist door een krijgslist eene Romeinsche bezetting uit het fort Atuatika te lokken, om deze daarna geheel te verslaan. Dit wekte den toorn van Julius Caesar, die Ambiorix vervolgde en den Eburonenstam voor een groot deel ultroeide. Ambiorix wist te ontsnappen, het andere opperhoofd Cativulcus kon wegens zijn hoogen ouderdom niet vluchten en maakte door vergif een einde aan zijn leven. Daar Caesar niet alle Eburonen, die zich in hunne dichte wouden hadden teruggetrokken, kon bereiken, gaf hij het land ten prooi aan de omliggende stammen, die het dan ook geheel uitplunderden en de zich schuilhoudende Eburonen verjoegen.

Later hebben er volksverhuizingen plaats gehad. Reeds in de tweede helft der eerste eeuw onzer jaartelling is er sprake van de Suniciërs (2), die de voormalige landen van Valkenburg, Dalhem

(1) Eburonen beteekent volgens G. D. Franquinet, Everzwijnen van: ebur, eber, ever. Zij zouden waarschijnlijk een everzwijn in hun vaandels gevoerd hebben.

(2) Suniciërs beteekent volgens G. D. Franquinet, zwijnen van su, sun, suin, zwijn.

Digitized by Google

en Herzogenrade met een gedeelte van het voormalige land van Limburg bewoonden; van de Eburonen vindt men bij de oude geschiedschrijvers geen melding meer gemaakt.

Augustus verdeelde het veroverde rijk in België, in Opper- en Beneden-Germanje.

Onder Honorius werd het Rijk verdeeld in Gallië en een land, aangeduid met den naam „de zeven provinciën"; de tweede dezer provinciën bevatte de steden Keulen en Tongeren.

Om de veroverde landen in bedwang te houden, legden de Romeinen groote wegen aan, waarlangs zich de Romeinsche legers gemakkelijk konden bewegen. Deze wegen bestonden uit drie lagen kiezel, die met stampers werden aangestampt; ze waren tonvormig — dus in 't midden hooger — aangelegd, zoodat het water er van afvloeide.

Aan het hoofd der administratie dezer wegen stonden ingenieurs, curatores genoemd, die van de huizen, langs deze wegen gebouwd, nota houden en belasting innen moesten.

De eerste wegen zijn aangelegd onder Augustus en zijn schoonzoon Agrippa; hun opvolgers hebben slechts het werk door hun voorgangers begonnen, uitgebreid. Aan den aanleg en het onderhoud dezer wegen werd door de Romeinen vier eeuwen gewerkt. Men begrijpt, dat daarvoor enorme sommen zijn uitgegeven De werkzaamheden aan deze wegen werden verricht door soldaten, landvolk, slaven, krijgsgevangenen en misdadigers; met hen werkten timmerlieden, metselaars en steenhouwers, terwijl de ingenieurs den te maken weg afbakenden en de plannen der bruggen ontwierpen.

Langs deze wegen stichtten de Romeinen steden en tempels, begroeven er hunne dooden en richtten er grafmonumenten op, om de herinnering aan hunne overledenen te doen voortleven. Verder bouwden zij er prachtige villa's, waarvan men nu, na 16 eeuwen, de fondamenten nog terugvindt. Ik wil er slechts eene van memoreeren, n.l. de uitgestrekte villa nabij de hoeve ten Hove, onder de gemeente Voerendaal, waarvan de fundamenten vóór een tiental jaren werden blootgelegd.

De afstanden dezer wegen werden gemerkt door fraaie steenen, mijlpalen, en hier en daar lagen er steenen trappen, die dienden bij het te-paard-stijgen; vooral daar, waar de wegen elkaar kruisten,

Digitized by Google

vond men standbeelden van Romeinsche godheden, als: Mercurius, Hercules en andere.

Behalve voor de gemakkelijke en snelle verplaatsing van het leger, dienden deze wegen voor het postverkeer. Men had er poststations op ingericht, waarvan de post van het ééne station naar het andere door loopende jonge lieden werd overgebracht; later werden deze koeriers voorzien van paard en rijtuig. Op ieder poststation waren 40 paarden met evenveel palfreniers; daar aan iedere post van paard verwisseld werd, legde men tienmaal grooter afstand af dan een gewoon wandelaar.

Er waren drie soorten van posten langs deze wegen, n.l. 1° de *civitates*, 2° de *mutationes*, 3° de *mansiones*.

De *civitates* waren de steden, de *mutationes* en de *mansiones* lagen buiten de steden, meest op de dorpen.

De *mutationes* waren publieke gebouwen waar men veel muilezels en paarden hield, en waar de postboden hunne paarden tegen nieuwe verwisselden.

De *mansiones* of stations werden bestierd door postmeesters en dienden niet alleen voor de postboden, maar ook als publieke gebouwen, voor de soldaten, die er konden uitrusten en er voorraad vonden zoowel voor hen zelven als voor hunne paarden. Daar de soldaten er den nacht doorbrachten bevonden deze mansiones zich gewoonlijk op een dagreis van elkander.

De militaire Romeinsche weg over Tongeren en Maastricht naar Gulik, zegt Jos. Habets (1) schijnt het centrum te zijn van de meeste wegen van ons land; hij komt van Lyon uit Frankrijk, loopt over Reims, Tongeren, Maastricht, Gulik en van daar naar Keulen.

Dezelfde schrijver zegt in zijn beschrijving van dezen weg: „Noch de weg van Berg en Terblijt naar Geulhem, aangegeven door Cudel, noch de oude steenstraat van Valkenburg naar Waelhem, noch de karreweg, aangegeven door Quix (de weg van Valkenburg over Waelhem diende na het partage-tractaat van het land van Valkenburg tusschen Spanje en de Staten der Vereenigde provinciën in 1661 als principale passage voor de inwoners van het Spaansch gedeelte), noch de weg van Ter Maar naar Cardenbeek en Terveurt hebben de kenteekenen van een Romeinschen weg. De

(1) Publications etc. dans le duché de Limbourg, tome XVIII, p. 42.

Digitized by Google

eenige weg, welke eene goede richting heeft (de Romeinsche wegen waren alle recht) is de provinciale weg van Maastricht naar Heerlen over Meerssen, Houthem, Valkenburg, Climmen en Kunrade. Deze weg, die in het begin der vorige eeuw gerestaureerd is geworden door het Fransche gouvernement, is zeer oud. In de middeleeuwen waren tollen en hospitalen er langs opgericht, o. a. ook een tol te Climmen en te Straeten bij Voerendael. Zijn bed is bedekt met eene dikke kiezellaag; overal langs dezen weg vindt men Romeinsche overblijfselen o. a. fondamenten te Meerssen, Houthem, Beek, Voerendaal en Heerlen; beeldhouwwerken te Limmel, Strabeek, Broekem en Heerlen; grafheuvels te Schaesberg en Rimburg. De weg is verder regelmatig recht op eenige buigingen na te Wijk, Meerssen, Valkenburg en Heerlen; de Romeinen noemden deze buigingen „clitellae".

Wij zien nu de legers dezen weg van Maastricht naar Gulik gebruiken.

Honderdmaal is hij getuige geweest van de triomftochten der zegevierende Romeinsche legioenen, doch ook meermalen van hunne nederlagen. Tegen het jaar 70 n. Ch. droeg hij den held der Batavieren, Claudius Civilis, die zijn leger bij Keulen verzamelde, zich onderweg met de bevriende Suniciërs versterkte en den Romeinschen bevelhebber, Claudius Labeo, uit de omstreken van Maastricht verjoeg. Op dezen weg hadden de invallen der Chauken plaats, omstreeks 179, die der Franken in 388 en de verschrikkelijke invasie van Atilla in 451.

Het is nog over dezen weg, dat de koning der Franken Clovis, in het jaar 496, trok om de Duitschers te verslaan bij Zulpich. Op dezen weg werd bij Houthem de verschrikkelijke slag geleverd tusschen de Noormannen en den Hertog van Lotharingen in 887, Sunzo de aartsbisschop van Reims kwam er met de bloem van zijn leger om in de wateren der Geul.

Over deze weg trok de koning van Frankrijk in 922 als hij Giselbert, hertog van Lotharingen, ging belegeren in de versterking Harburgum bij Maastricht.

Langs dezen weg trok ook tegen 1140 de H. Gerlachus. het schild op den arm, de lans in de vuist, vergezeld van eene bende dapperen, om deel te nemen aan het steekspel door den graaf van Gulik georganiseerd; het was daar dat een bode dien Heilige

Digitized by Google

de treurige mare bracht van den dood zijne gade, waarop hij als boeteling het strijdperk verliet.

Op dezen weg had den 22 Augustus 1371 de slag bij Baesweiler plaats in welken slag de hertog van Brabant 8000 man verloor en tegelijk zijne vrijheid.

Over dezen weg trok ook in 1548 Keizer Karel V met geheel zijn leger, terwijl hij den hertog van Saxen en den landgraaf als krijsgevangenen meevoerde; te Heerlen requireerde hij karren om zijne troepen te escorteeren tot Maastricht.

Over dezen weg trok van af het begin der 17de eeuw de processie van Keulen naar Scherpenheuvel, ieder jaar de vierde Zaterdag na Paschen; haar weg was van Keulen over Gulik naar Baesweiler, Ubach, Rimburg, Heerlen, Climmen, Valkenburg, St. Gerlach, Maastricht.

De Franschen, in 1793 te Aldenhoven verslagen, passeerden dezen weg om zich te Maastricht en Tongeren terug te trekken en werden achtervolgd door de Oostenrijkers. Langs dezen zelfden weg keerden de Franschen terug toen zij in 1794 na den slag van Fleurus naar den Rijn trokken.

In het begin der 19de eeuw was deze weg in zeer slechten staat en bijna onbegaanbaar geworden.

Reeds bij resolutie van 27 Februari 1778 besloten de Ho. Mo. de groote wegen of Heirbanen in het land van Valkenburg te verbeteren.

Deze wegen zouden volgens deze resolutie worden gehouden op eene breedte van 32 voet binnen de sloten. — Als heirbanen worden in gemelde resolutie opgenoemd:

1° de weg van Maastricht over Berg naar Valkenburg;

2° de weg van Maastricht naar Rothem over Meerssen, Houthem, Strabach, Broekem, de Heek, Climmen, Cundert, Heerlen en Nieuwenhagen tot op de grenzen van het Hertogdom Gulik;

3° de weg van Rothem over Weerd, Bunderberg, Ruytersbaan, Beek naar de Graetheide (deze weg liep verder over Berg aan de Maas naar Echt, Venlo enz.).

Om de ingezetenen van de lasten der „corweyden" te bevrijden zouden op verschillende plaatsen weggelden worden geheven, zoo bij resolutie van 12 October 1779 aan de „populair" op den Cruysberg te Beek, te Meerssen, te Broekem, te Valkenburg aan *ter Veurt*, te Heerlen en aan den Hertogs Eik.

Digitized by Google

Bij latere resolutiën werd ook nog bepaald dat de weg van Maastricht naar Eysden in goeden staat zoude worden gesteld en bovendien werd volgens resolutie van 1792 bepaald, dat de voornaamste binnenwegen zouden worden gerepareerd. Op de eerste plaats zouden in aanmerking komen de weg van Climmen over Hulsberg naar Schimmert en Beek en de weg van Heerlen over Heerlerheide naar Amstenrade.

Het voorgestelde weggeld bracht echter niet voldoende op, de verschillende banken moesten nog gelden opnemen.

De kapitalen die de Bank Climmen te dien einde opnam waren:

23 Juni	1778	3000	gulden	bij	Mevr. Vonck.
20 Nov.	1779	3000	„	„	A. W. Pelerin.
1 April	1780	1000	„	„	Regenboog.
16 Mei	1780	2000	„	„	„
21 Aug.	1780	2000	„	„	het Gereformeerd Weeshuis.
14 Oct.	1780	1000	„	„	„ „ „
11 Aug.	1781	2000	„	„	Bleron.
18 Oct.	1785	2000	„	„	Guichard.
2 Mei	1786	1000	„	„	Mevr. Vonck.
22 April	1790	4300	„	„	de parochie van St. Nicolaas te Maastricht.
		21900			

In 1791 maakte men definitief een plan op van de te betalen intresten, die zoodanig zouden genomen worden dat het kapitaal na 12 jaren zoude zijn afgelost.

De Bank Climmen had nu jaarlijks te betalen 1472—10 gulden en wel verdeeld als volgt:

Climmen	452 — 10
Hulsberg	467 — 3 — 8
Schimmert	493 — 19 — 8

de leenen onder Hulsberg 58 — 17, verdeeld als volgt:

de leemkuilen	7 — 3 — 8
het Sargiënleen	11 — 10 — 12
Erfg. P. van den Hove	11 — 10 — 12
Spleetleenen van 't Sargiënleen	11 — 10 - 12
Offersleen	7 — 11 — 4
Boshouwersleen	9 — 10.

Men ziet dus dat het vrij gemakkelijk was voor het Fransche

Digitized by Google

bestuur dat in 1797 in voege kwam, om de wegen in orde te stellen. Nog zij hier vermeld, dat het onderhoud der twee bruggen bij Rivieren stond ten laste der Domeinen; hiervan werd vroeger weeggeld geheven, de verpachting hiervan eindigde in 1789. Na dien tijd zoude het onderhoud daarvan komen tot laste van het weggeld der algemeene kas (volgens bovengenoemde resolutie van 1778). Er zoude nu in het vervolg op die plaats een klein weggeld worden geheven.

In 1788 werd het barrierhuis bij *ter Veurt* aanbesteed en gebouwd voor de som van 3200 gulden, later zag men dat echter water in den kelder kwam en om dit te verhelpen genoot de aannemer bovendien nog 625 gulden.

De pachters van het weggeld moesten jaarlijks van dit huis een pacht betalen bedragende 4 % van de bouwkosten of 164 -16—2.

Ook zij hier vermeld dat in 1734 op de landsvergadering besloten werd den Climmenderberg te repareeren op algemeene lands kosten als zijnde dit van algemeen nut.

Hier laten wij volgen:

„Conditien en voorwaarden op welken de gesamenlyke geauthoriseerdens ingevolge Resolutiën van Haar Ed. Mog. Heeren Raden van Staten der Vereenigde Nederlanden in dato 4 April en 11 Juny 1783 onder Hoogstderzelver nader approbatie aan den meest biedende zullen uytgeven en verpachten de heffinge van het weggeld (waarvan hierboven sprake) in den lande van Valkenburg sulx op de plaatsen hiernaar breder gespecificeert, en voor den tyd van twee consecutieve jaren ingaande met den 1e Nov. 1783.

„Het weggeld zal exactelyk moeten gebeurd worden, ingevolge van Haar Hoog. Mog. Resolutie van den 27 Febr. 1778.

„Van een Paard, os, koey, rund, kalf en ezel een oort en van schapen, varkens of geyten indien meer als een de helft of een oortje voor de twee voor een paard geladen of onder den man 2 oort.

„Voor	een	kar	met	één paard	1 stuyver,
„	„	„	„	twee paarden	6 oorden,
„	„	„	„	3 „	2 stuyvers,
„	„	„	„	4 „	3 stuyvers,
„	„	„	„	5 „	4 stuyvers,
„	„	„	„	6 „	5 stuyvers.

Digitized by Google

„Voor een wagen of rytuyg met een disselboom met 2 paarden bespannnen 1 stuyver,
met 3 paarden 6 oorden,
met 4 paarden 2 stuyvers,
met 6 paarden 3 stuyvers,
alles ligt geld.

1mo

„Niemand zal van de betalinge van voors. weggeld geeximeerd zyn als alleen de officianten van den Lande van Valkenburg, ider in hun district of departement, voor de voitures, die de selve, tot de exercitie van hunne functie benodigd hebben, mitsgaders de karren en wagens dienende tot transport van munitiën of andere materialen tot s'lands dienst, of van de militie van desen Staat.

2e

„De ingesetenen sullen meede ongehouden syn het voors. weggeld te betalen van hunne paarden, wagens of karren, binnen de Bank, dorp of plaats van hunne woning of residentie gelyk meede degeene die hunne landeryen onder eene andere bank gelegen gaan akkeren, mesten etc. of de granen en vrugten op deselve gewassen inbrengen.

3e

„De ingesetenen van desen landen van Valkenburg hunne granen en producten ter markt naar Mastrigt op de daartoe gewone dagen transporteerende sullen niet meer als eens gehouden syn het voors. weggeld te betalen, hetzy by het gaan of by hare terugkomste, mits ongeladen terugkomende.

4e

„Het sal de pagter op geene wyze vrystaan het voors. tariff te mogen excedeeren op poene van 25 Ryxdaalders.

5e

„De pagter zal alle drie maanden moeten overbrengen het quartaal der pagtpenningen in handen van den collecteur ofte ontfanger van het weggeld en tot verseekeringe daarvan stellen sufficante cautie.

6e

„Hy zal gedurende den dag den slagboom niet mogen sluyten,

Digitized by Google

maar altoos imand aan de hand moeten hebben, om het weggeld van de passeerende karren rytuygen en paarden te ontfangen.

7mo

„De Pagter zal aanstonds kennis geven wanneer eenige defecten sig souden bevinden aan den weg onder het district van syne pagtinge.

8e

De Pagter zal moeten zorg dragen dat in winter saisoenen, by afgaande weren of andersints, by aanhoudende regens, wanneer de wegen door al te swaar geladen karren te veel soude bedorven worden, geen wagens of karren de grote wegen passeerende de welke met meerder getal als van 4 paarden bespannen zyn.

Zullende de geene dewelke van de voorz. wegen soude willen passeeren met gelade karren of wagens, met meerder getal van paarden bespannen, gehouden syn dubbeld weggeld te betalen, van welke betalinge niet zullen geeximeert zyn, die welke tot defroudatie van weggeld een of meer paarden onder weg soude hebben afgespannen.

Alles nogtans met dien verstande dat de pagter alvorens deese meerdere betalinge in te vorderen zal moeten gemunireert syn met eene schriftelyke ordonnantie van d'Heeren geauthoriseerdens, aan wien hy tydig sal moeten voordragen de noodsakelykheyd van sodanige voorsieninge.

9to

„Het zal niemand vrystaan door middel van binne wegen in te slaan het voors. weggeld te froudeeren op poene van Thien Rixdaalders promptelyk executabel.

10mo

„In 't generaal en buyten de bysondere bepalinge omtrent ider district hier agter volgende sullen alle de geene die van het noordelyk gedeelte afkomen om naar het Gulikerland, Spaansch s'Hertogenrade, Land van ter Heyden of andere quartieren opwaarts gelegen te gaan, en dus den streek landweg moesten aandoen of die op en by deselve gelegen syn, gehouden en verpligt syn, den voors. weg by continuatie te blyven houden tot op het eynde van hunne distinatie, soo in 't gaan als in het komen, op poene van als defroudeurs van het weggeld te worden geconside-

Digitized by Google

reert, so als insgelyks die van het suydelyk gedeelte welker destinatie is na Gelekerken en Nieuwenhagen of Heerlen daartoe sullen gehouden zyn.

11mo

„Het zal niemand vry staan eenige paarden onderwegen af te spannen, om daardoor de betalinge van het weggeld te froudeeren op poene als voor.

12mo

„De pagter zal genieten de helfte van voors. amendens, en het ander helfte sal komen aan de cassa van het weggeld.

13tio

„Hy zal alle nodige middelen tot voorkominge en ontdekkinge van defroudatien van het weggeld mogen emploieeren en wanneer hy iemand zal bevonden hebben die opzettelyk aan de betalinge van het weggeld soude hebben willen manqueren of het selve door het inslaan van binne wegen froudeeren, sal hy deselve vermogen te arresteeren, mits van de gedane arrest kennis gevende aan den officier der plaatse of aan een der justicien in loco of Borgemeesteren, ten eynde hem des noods de sterke hand te verlenen.

14to

„Alle questien rakende de betaling van het weggeld, en de froudeering van hetselve sullen sommarie en de plano afgedaan worden door Heeren Lt Hoofdofficieren en Rentmeesters der domeinen op aanklagte van den Pagter, die sulks dadelyk het zy mondelyk of by geschrifte sal doen".

15to

„Op de plaatsen alwaar geene woninge syn of huysen om het voors. weggeld te beuren sullen in het aanstaande goet saisoen besorgd worden bekwame woninge, om aldaar het weggeld te komen beuren, waar voor dan den pagter in plaatse van huur zal betaald worden thien Rixdaalders sullende inmiddels het weggeld op eene andere plaatse kunnen geheven worden.

16to

„De Pagter zal om geene redenen hoegenaamt quytslag van de pagtpenningen mogen vragen.

Digitized by Google

17mo

„Hy zal gehouden syn de slagbomen die actueel gemaakt syn in behoorlyken staat te onderhouden, en ten synen kosten te laten maken nieuwen ter plaatsen waar geene syn.

18mo

„Hy zal verpligt syn een exemplaar van de conditien van verpagting tot ieders narigting in syne woninge op te plakken en by de hand te hebben".

19mo

„Het voors. weggeld zal geheven en gebeurd worden op de volgende plaatsen".

SLAGBOOM AAN DE STEIN BIJ TER VEURD.

„Van de betalinge van het weggeld aan dit Barriere sullen geeximeert syn de Ingesetene van de Hoofdbanke Heerle by het passeeren, insgelyks de ingesetenen van de Hoofdbancke Climmen uyt voors. bank komende en sullen de selve respectievelijk maar gehouden syn by hun retour eens alhier het weggeld te betalen. Met dat onderscheyd dat die uyt de banke van Heerle naar de markt te Mastrigt op de daartoe gestelde dagen met hunne granen en producten rydende so in 't passeeren als repasseeren alhier vry sullen syn".

Laten wij nu den ouden Romeinschen weg te Climmen en omstreken vervolgen met den schrijver Jos. Habets:

Van Strabeek naar Broekem volgen wij den tegenwoordigen provincialen weg, te Broekem volgen wij den zoogenaamden Cremerweg die ons na een kwartieruur gaans weer op den tegenwoordigen provincialen weg brengt tusschen Valkenburg en de Heek en vervolgen nu weer den provincialen weg door de Heek, die evenwel den ouden Romeinschen weg even als te Strabeek niet geheel bedekt; wij vinden hem in de aangrenzende terreinen; wij gaan verder den Crutsberg op naar Climmen waar in de middeleeuwen een barrier was; in de muren der oude kerk vond Jos. Habets Romeinsche pannen en bij het oude kerkhof Romeinsche urnen. Onze weg daalt den Climmenderberg af door den zoogenaamden Hollenweg, die we nog terugvinden in de weide der oude pastorij; wij vervolgen dezen weg door Craubeek en

Digitized by Google

ter Veurt (Veurt of Furt wil zeggen doorwaadbare rivier, wij zien dan ook aan den Sprong dat aldaar het water nog over den weg vliet) en het gehucht de Straat, waar in de middeleeuwen ook een tol was; wij gaan verder door het gehucht Kunrade wiens steengroeven reeds door de Romeinen op groote schaal geëxploiteerd werden, deze steensoort wordt gewoonlijk Crauberger genoemd; ook in Frankrijk vindt men deze steensoort en heet daar „la Crau". Verder passeeren wij het veld van Douwenrade en voorbij het Welterhuisje, in wiens nabijheid in 1863 Romeinsche potten werden opgedolven, en wij komen ten slotte in Heerlen door het zoogenaamde Dodelager alwaar vele Romeinsche oudheden werden gevonden.

Nog wil ik hier memoreeren de Romeinsche villa bij ten Hove onder Voerendael en de Romeinsche vesting welke in 1870 door Jos. Habets op den Goutsberg, behoorende aan de landhoeve te Heek, werd opgedolven; deze was van vierkanten bouw, iedere façade van dit carrée was 50 passen lang, zij bestond uit eene droge ondiepe gracht waarbinnen eene versterking van 8 à 10 meter hoog en 3 à 4 meter breed; eene ± vijf meter breede opening bevond zich aan den zuidkant die communiceerde met den ouden weg van Valkenburg naar Waelhem.

Jos. Habets vond binnen deze vesting Romeinsche pannen, scherven van potten en beenderen; hij kon constateeren dat de fundamenten gemaakt waren van Valkenburger mergelsteen en dat het gebouw door brand vernield was, hetgeen het geval is met alle Romeinsche gebouwen die in deze streken zijn gevonden.

De Goutsberg werd in 1364 gekocht door het klooster St. Gerlach en was 8 bunders groot; tot dien tijd behoorde het land aan de proostdij van Meerssen.

Daar Meerssen, voor het klooster werd door de gift van koningin Gerberga, eene villa regia was en residentie der Carolingsche keizers, is het waarschijnlijk dat deze plaats en de Goutsberg het lot heeft gedeeld van eene menigte andere Romeinsche gebouwen, en na de verovering van deze gewesten door de Franken aan de koninklijke schatkisten ten deel vielen.

Het schijnt ons toe, zegt Jos. Habets, dat wij aldus de genealogie van dit gebouw klaar hebben ontleed.

Wij willen dit hoofdstuk sluiten met de opsomming der Romeinsche oudheden welke te Climmen zijn gevonden.

Digitized by Google

Wij hebben reeds melding gemaakt van de Romeinsche pannen welke Jos. Habets gevonden heeft in den muur der kerk, wel een bewijs dat deze zeer oud moet zijn, en verder van de urnen bij het oude kerkhof; wij weten dat de Romeinen hunne lijken verbrandden en de overgebleven asche verzamelden, in urnen bewaarden en begroeven; daarbij voegden zij niet zelden vazen met kostbare reukwerken.

Eg. Slanghen maakt (1) melding van een zilveren penning uitgegraven bij het huis Rivieren, aan de voorzijde van dezen penning leest men: CÆSAR AVGVSTVS PATER PATRIE, aan de keerzijde: AVGVSTI P(ueri) CONS(ules) DESIG(nati) PRINC(ipes) JVVENT(utis). Exergue : C(ajus) L(ucius) CÆSARes IMP(eratores).

Deze niet alledaagsche penning werd geslagen ter eere van Cajus en Lucius, kinderen van Julia, en aangenomen kinderen van keizer Augustus.

De heer J. M. C. Ubachs vond tegen 1850 bij den weg tusschen Climmen en Dolberg op eene diepte van 1 meter en $1^1/_2$ meter drie mooie Romeinsche potjes van rood aardewerk evenals het deksel van een groveren vaas, verder een massa scherven van urnen en ander vaatwerk. Mijn vader, de tegenwoordige burgemeester, is in het bezit van een fraaien Romeinschen pot van rood aardewerk met deksel uitgegraven „achter de Haag" in de nabijheid van „de Platz", bij gelegenheid van het breken van kiezel voor een tiental jaren aldaar.

De familie Bex te Climmen is in het bezit van eenige Romeinsche potten op dezelfde plaats gevonden.

---

(1) „Bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige Hertogdom Limburg", blz. 8.

Digitized by Google

II. Schenking van Climmen aan de Benedictijner-abdij van Reims.

Het Romeinsche rijk was in de 5e eeuw in staat van verval. Clovis de koning der Franken en opvolger van Childerik verjoeg de Romeinen uit 't fort Lagium in 491 en verwierf zich de souvereiniteit over 't land van Tongeren dat de bakermat was van de Frankische monarchie. Deze koning, die het Christendom omhelsd had, onderwierp later aan zich alle Frankische stammen; de Romeinsche overheersching naam voorgoed een einde.

Het land werd later onder de opvolgers van Clovis verdeeld in Austrasië en Neustrië.

Karel de Groote vereenigde onder zijn bestuur, na den dood van zijn broeder Carloman, het geheele Frankische rijk en breidde dit nog belangrijk uit; hij stierf in 814. Lodewijk de goede volgde hem op en liet zijn rijk bij zijn dood in 840 na aan zijne 3 zonen Lodewijk, Lotharius en Karel den Kale.

Lodewijk kreeg Duitschland aan gene zijde van den Rijn, Karel de Kale kreeg Frankrijk van af de monding der Schelde tot aan Spanje en het Rijk daartusschen gelegen, waartoe ook onze streek behoorde, kreeg Lotharius met den titel van Keizer.

In de koninklijke villa te Meerssen, waaraan ook een paltskapel verbonden was, toegewijd aan den H. Petrus, kwamen deze drie vorsten in Februari 847 en 851 bijeen om bepalingen te maken omtrent den vrede binnen de drie rijken en verplichtten zich om elkander bij te staan tegen de invallen der Noormannen.

Na den dood van Lotharius II (opvolger van Keizer Lotharius) die kinderloos gestorven was in 869 kwamen de twee broeders Lodewijk, koning van Duitschland en Karel de Kale, koning van Frankrijk, andermaal in 870 bijeen tusschen Herstal en Meerssen

Digitized by Google

om de nalatenschap van Lotharius II te verdeelen. Karel de Kale, koning van Frankrijk, kreeg dat gedeelte waartoe ook ons gewest behoorde.

Karel de Kale overleed in 877. Lodewijk de Duitscher in 876.

De opvolger van Karel den Kale was Lodewijk de Stamelaar; die van Lodewijk den Duitscher, Lodewijk van Saxen.

Na de troebelen in Frankrijk in 878 moest Lodewijk de Stamelaar het geheele rijk van Lotharius II aan den koning van Duitschland afstaan; dit Rijk, naar Lotharius II Lotharingen genoemd, werd achtereenvolgens geregeerd door Karel, zoon van Lodewijk van Saxen, Arnold zijn neef, Zwentibold en Lodewijk het Kind. Zwentibold was natuurlijke zoon van Arnold, deze werd later bij den dood van zijn vader afgezet en de wettige zoon van Arnold n.l. Lodewijk het Kind volgde hem op.

In 912 stierf Lodewijk het Kind, de laatste afstammeling van Karel den Groote in Duitschland, en Conrad hertog van Franconie werd in zijne plaats gekozen, doch vele grooten van het rijk erkenden hem niet en brachten hulde aan Karel den Eenvoudige, opvolger van Karel den Groote in Frankrijk, aan wien dan ook Lotharingen rechtens toekwam; vooral Raginer of Renier graaf van Henegouwen die veel invloed bezat, had er veel toe bijgedragen om Lotharingen onder de gehoorzaamheid van Karel den Eenvoudige, koning van Frankrijk, te brengen. Deze Raginer kreeg van den koning groote voorrechten en na den dood van Raginer in 916 volgde zijn zoon Giselbert in alle waardigheden zijn vader op. Aanvankelijk hield het deze met Karel den Eenvoudige, doch wist zich later eene machtige partij te vormen van verschillende grooten uit het rijk en liet zich tot koning van Lotharingen uitroepen.

Nu trachtte Karel de Eenvoudige zich op Giselbert te wreken, deze moest zich terugtrekken in de vesting Harburgum bij Maastricht waarin hij belegerd werd, doch wist te ontsnappen; hij vluchtte naar Hendrik van Saxen, bijgenaamd den Vogelaar, opvolger van Conrad en keizer van Duitschland.

Karel de Eenvoudige koning van Frankrijk moest wegens inwendige troebelen in zijn rijk, terugtrekken en wij zien nu Lotharingen weer overgaan aan het Duitsche rijk.

Intusschen bleef Giselbert intrigeeren; hij stookte overal twee-

Digitized by Google

dracht en meende zich een koningskroon te verwerven. Om de orde in Lotharingen te herstellen nam nu keizer, Hendrik, Giselbert gevangen, doch behandelde hem goed, hij gaf hem zijne dochter Gerberga ten huwelijk en verhief hem tot Hertog van Lotharingen. Na den dood van Hendrik den Vogelaar kwam Giselbert weer in opstand tegen diens opvolger Otto I in 936 en verschanste zich in de abdij van Chèvremont, bij Luik In 839 waagde hij zich in het hartje van Duitschland, doch hij leed de nederlaag en verdronk, op den terugtocht, in den Rijn bij Andernach.

Verder dient nog van Giselbert vermeld te worden dat hij zich wederrechtelijk in het bezit hield van de abdij van St. Servaas te Maastricht door keizer Arnulf in 889 aan den aartsbisschop van Trier geschonken. In zijne waardigheid volgden hem zijn broeder Hendrik en later zijn zoon Hendrik op. Gerberga weduwe van Giselbert huwde ten tweede male met Lodewijk van Overzee, koning van Frankrijk.

Ik meende deze regelen te moeten laten voorafgaan om de schenkingsacte van koningin Gerberga, die gaat volgen, des te beter te begrijpen.

Koningin Gerberga, dochter van Hendrik van Saxen, keizer van Duitschland, en zuster van Otto I, opvolger van Hendrik van Saxen als keizer van Duitschland, had als huwelijksgift van haren eersten man Giselbert, hertog van Lotharingen, zoon van Raginer het koninklijk erf van Meerssen gekregen. Giselbert had dit koninklijk erf ontvangen van Karel den Eenvoudige, koning van Frankrijk (1). Van dit koninklijk erf waren afhankelijk Climmen en Lithoyen (Lith in Noord-Brabant) met onderhoorigheden en Herten en Angleur met onderhoorigheden.

Met dit allodium (vrijgoed, het tegendeel van leen) van Meerssen vormden alle deze bezittingen een praedium (landgoed), dat aan den H. Petrus was toegevoegd en de naam Meerssen droeg. Over dit praedium en de dorpen met hunne aanhoorigheden bezat Gerberga bovendien de souvereiniteitsrechten; zij was dus eigenlijk de gravin (comitissa) van dit praedium en indien zij er persoonlijk had geresideerd, had zij over ieder dorp een centenarius

(1) Ubachs, *Korte schets der geschiedenis van 't land van Valkenburg*, blz. 109.

Digitized by Google

of vicarius (centgraaf) en een decanus met het noodige aantal schepenen aangesteld.

Tot de competentie van den graaf behoorde verder de oproeping en de begleiding van de locale militie, naar de verzamelplaats van het leger, de hoogere, civiele en de crimineele justitie, de deeling en de overdracht van vaste goederen. In al deze rechtszaken moest hij de lage gerechten van den centenarius of van den decanus en schepenen gaan voorzitten en er de vonnissen doen voltrekken, ook moest hij bijgestaan door den centenarius of den decanus en schepenen in ieder van die plaatsen jaarlijks de drie voogdgedingen gaan houden

Doch Gerberga regeerde dit praedium niet persoonlijk, doch had er een voogd (advocatus) aangesteld, onder wien de centenarius en de decani ressorteerden.

Of Gerberga dit praedium zelve, dan wel door een voogd regeerde, hare huwelijksgift vormde eene immuniteit, binnen het rechtsgebied waarvan de gouwgraaf niets te zeggen had.

De voogd mocht niet wonen binnen het rechtsgebied van zulk praedium, noch de graaf zijn van de gouw, waarin het praedium met immuniteit gelegen was; wel mocht hij graaf zijn van eene andere gouw.

Reeds van 847 waren staatseigendommen uit dit praedium aan de abdij der Benediktijnen van den H. Remigius te Reims overgedragen; deze schenkingen waren zoo aanzienlijk dat de abt van Reims er een voogd over had aangesteld. De namen Meerssen Schin-op-Geul, Beek, Schimmert, Lithoyen, Retines enz. komen in de oudste gegevens omtrent deze schenking voor (1).

Koningin Gerberga schonk nu hare huwelijksgift aan de beroemde abdij van Reims in Frankrijk, die in 590 naast het graf van den H. Remigius, die in 533 als bisschop dier stad gestorven was, gesticht werd.

Wat aanleiding gaf tot deze overdracht wordt in het charter volgender wijs vermeld: Te Reims bevindt zich een klooster toegewijd aan den H. Remigius, den doorluchtigen leeraar en apostel der Franken. Gerberga's wensch is, dat deze instelling

---

(1) *Publications de la Société historique et archéologique dans le duché du Limbourg*, tom. XXXV, p. 30[illegible].

Digitized by Google

bloeie en door de aanwinst van talrijke goederen moge welvaren. Om tot dit doel te geraken heeft zij verlof gevraagd aan haren broeder, den keizer van Duitschland Otto I en de zaak in handen gegeven van graaf Arnulf, haren getrouwen voogd, die tevens belast is met de investituur.

Het hoofddoel echter waarom Gerberga zulk eene groote schenking aan de monniken van Reims aanbood, was op de eerste plaats, om de gunst van den grooten Heilige en voorspreker der Christenen, Remigius, deelachtig te worden en verder om Gods genade te verwerven voor de zielerust van wijlen haren echtgenoot Giselbert en diens ouders Raginer en Alberada; zij wil dat de monniken van Reims ten allen tijde ijverig bidden voor haar en haren overleden echtgenoot.

Deze schenking had plaats in 978 den 10–12 Februari; zij bevatte bebouwde en onbebouwde landerijen, bosschen, weiden, wijnbergen en besloten akkers, molens, rechten op het water der Geul en op deszelfs stroomgebied, het recht van uit- en toegang enz.

Uit de schenkingsbrieven zoowel van 847 als van 968 vloeiden verder het recht van benoemingen der pastoors en het recht der tienden voor den abt van Reims of diens plaatsvervanger, den proost van Meerssen voort, niet alleen in Meerssen zelf, maar ook te Climmen en te Schin-op-Geul. Wat de dorpen Houthem, Hulsberg, Amby en Bunde betreft, deze waren in 968 nog geen parochiën en zijn eerst later als filiaalkerken onder het patronaat van den proost van Meerssen gekomen (1).

Cluma of Climmen wordt in het polypticum van 847 niet genoemd, gaat Jos. Habets voort, en is bijgevolg door den schenkingsbrief van koningin Gerberga in 968 eene geheel nieuwe aanwinst geworden voor de abdij van Reims. De proost van Meerssen benoemde er den pastoor, trok het tiende en was gehouden tot het leveren der tiendeklok en het repareeren der kerk; ook bezat er de abdij vele gronden. Onder de parochie Climmen behoorde, als filiaalkerk, het naburige Hulsberg.

Van Schimmert, dat later ook tot de hoofdbank Climmen zal behooren, wil ik hier nog vermelden dat in dit dorp de abdij van Reims reeds in 847 inkomsten bezat, de proostdij van Meerssen

(1) *Publications* etc. tom. XXV, p. 16.

Digitized by Google

bezat er later eene hoeve; de kerk was een filiaal van Meerssen, en de proost genoot er het tiende, benoemde den pastoor en moest de kerk onderhouden.

Aanvankelijk was te Meerssen een kapittel van kanoniken; op aandringen van abt Odo of Otto van Reims werd, door Bisschop Alexander van Luik in 1134 bepaald dat deze kanoniken, zoodra zij uitsterven, zouden vervangen worden door Benedictijner monniken en eveneens de proost; in 1136 keurt ook paus Innocentius II deze regeling goed.

Digitized by Google

III. De Voogden matigen zich de souvereine rechten aan.

In het voorgaand hoofdstuk hebben we gezien, dat Climmen met meer andere dorpen in 968 aan de abdij van Reims geschonken werd als vrijgoed, dat dienvolgens de abt van Reims, respectievelijk zijn plaatsvervanger, de proost van Meerssen, er de souvereine rechten over bezat.

Wij zullen nu aan de hand van het voortreffelijk opstel van Eversen en Meulleners, *De Limburgsche gemeentewapens* enz. (1) nagaan, hoe de voogden zich langzamerhand van de souvereine rechten hebben meester gemaakt.

De Proost van Meerssen, die namens den abt van Reims het bestuur voerde en de schepenen en meiers in de onderscheidene dorpen benoemde, moest met den voogd in overleg treden, wanneer het gold de overdracht of deeling van vaste goederen, of de behandeling van crimineele zaken. In deze gevallen moest de voogd de schepenbank voorzitten en het vonnis doen voltrekken. Bovendien had hij het voorzitterschap in de drie jaarlijksche voogdgedingen; ook riep de voogd de militie op ten tijde van oorlog en moest hij de stichting verdedigen tegen geweld van buiten.

Dit ambt vervulde de voogd namens den Keizer, doch hij kon er ten allen tijde uit ontzet worden.

Bijna twee eeuwen zwijgen nu onze bescheiden over Meerssen doch uit de algemeene geschiedenis weten wij dat de voogden in dien tijd het overal aanlegden om souverein te worden in de kerkelijke gestichten met immuniteit.

Door de invoering van het leenstelsel waren zij intusschen

(1) *Publications* etc. tom. XXXV.

Digitized by Google

dynasten geworden in hunne erfgoederen. Zelven of door hunne ondervoogden brachten zij de stichtingen tot armoede, door in de verschillende dorpen der immuniteit met talrijken stoet te kampeeren en te brassen, onder voorwendsel van rechtsbedeeling.

Ten slotte trokken zij de justitie en alle andere souvereine rechten tot zich en werkten zij zich op van tijdelijk ambtenaar tot erfelijk heer der immuniteit. De keizers, de pausen en de bisschoppen kwamen daar wel tegen in verzet, doch voor vele immuniteiten waren deze pogingen verloren moeite.

Die door Ernst werd genoemd als tweede heer van Valkenburg onder den naam Goswijn II, was voogd der proostdij van Meerssen en der abdij van St. Servaas te Maastricht.

Toen keizer Hendrik V in 1122 te Luik kwam, werd Goswijn II derwaarts geroepen om zich over zijne gedragingen jegens den H. Servatius te verantwoorden. Op zijne weigering om te Luik te verschijnen werd het kasteel te Valkenburg verwoest door Godfried I, graaf van Leuven en hertog van Neder-Lotharingen.

Zooals wij reeds gezien hebben werd in 1134 bepaald, dat de uitstervende monniken vervangen werden door monniken uit de abdij der Benedictijnen van Reims. Aanleiding tot dezen maatregel gaven de gedragingen van den voogd. Deze plunderde niet slechts de proostdij uit, doch bracht ook ieder kanonik afzonderlijk tot den bedelstaf. Met eene enkele uitdrukking brandmerkt in 1145 Koenraad III, Roomsch koning, de handelwijze van den voogd van Meerssen, maar vier jaren later vinden wij in een stuk, door denzelfden koning bekrachtigd, de opsomming der bijzonderheden waarin een dergelijk laakbaar gedrag zoo al bestond, n.l.: de voogd zal niet verschijnen op de aanvraag van den eerste den beste; hij zal noch de gemeenschap, noch iemand in het bijzonder tot last strekken, door zijne eischen; hij zal noch bij den proost, noch bij iemand der gemeenschap overnachten, tenzij hij geroepen worde voor eene rechtszaak; en dan zal hem het noodige verstrekt worden. Verder wordt bepaald wat, op het jaargeding, aan brood, vleesch en wijn moet gegeven worden voor het middagmaal van de schepenen met den voogd en diens vrienden, en hoeveel dan uit ieder gezin in geld en granen aan den voogd moet opgebracht worden. Deze bepalingen hadden betrekking op de abdij Hirzenach, maar ze verklaren ook

Digitized by Google

een verbod dat Koenraad III gaf in 1145 te Utrecht: hij keurde n.l. de geleidelijke vervanging der kanoniken door kloosterlingen goed en bevestigde de proostdij van Meerssen in hare bezittingen met aanhoorigheden: Herten, Climmen, Lithoyen, Angleur, Beek. Hij voegt er bij, dat de privilegiën der kerk van den H. Remigius geen anderen voogd erkennen dan den Roomschen koning. Hij wil dan ook dat de kloosterlingen aldaar een voogd hebben, die tot voor- en niet tot nadeel zal strekken, die het allodium zal beschermen en niet verwoesten. Daarna bepaalt Koenraad III de emolumenten van den voogd en omschrijft hij de machtsbevoegdheid van den proost op het rechtsgebied der proostdij.

Op de drie jaarlijksche voogdgedingen zal de voogd het derde der opbrengst hebben.

De meiers (villici), ambtenaren (ministeriales) en schepenen (scabini) kan de proost (praepositus) aanstellen en afzetten, zonder tusschenkomst van den voogd.

Over de inkomsten van St. Remigius te Meerssen zal de proost geding voeren, zonder tusschenkomst van den voogd.

Indien er bloedstorting, bankbreuk of diefstal heeft plaats gehad, binnen het rechtsgebied der proostdij, kan de proost het geding niet voeren, zonder den voogd, en daaruit zal de voogd het 3e gedeelte hebben.

Requisitiën voor manschappen en paarden, die ook wel eens beden genoemd worden, of verwoesting aanrichtende gastmalen zijn op strenge straf van wege den koning den voogd ontzegd.

Indien binnen de grenzen van het allodium akkers of braakliggende gronden, zoomede molens onbeheerd raken, kunnen de kloosterlingen ze tot zich trekken, zonder tusschenkomst van den voogd. Bosch en heidegrond kan de proost, tegen een jaarlijkschen cijns, aan wien hij verkiest, afstaan zonder den voogd daarin te kennen.

Ten slotte dreigt de koning met eene boete van 100 mark fijn goud, te betalen half aan de koninklijke schatkist, half aan de proostdij, een ieder die de hier getrokken grens zou durven overschrijden.

Uit voorgaand diploma leert men den rechtstoestand kennen, zoo als hij zijn moest, maar tevens de rechtsverkrachtingen, door den voogd gepleegd, zooals die feitelijk waren.

Digitized by Google

Uit vermelde keizerlijke diplomen blijkt, dat rechtens de bevoegdheid van den voogd destijds beperkt was tot het voorzitterschap in de drie jaarlijksche voogdgedingen, tot het voorzitterschap der schepenbanken en de voltrekking van vonnissen uitsluitend in crimineele gevallen.

Daarentegen waren alle civiele en correctioneele actiën, zoomede de overdrachten en deelingen van vaste goederen, respectielijk aan de schepenbank en aan het leenhof van den proost voorbehouden, met uitsluiting van den voogd.

Den 19 December 1145 verzekerde paus Eugenius III aan de monniken van St. Remigius te Reims het bezit van al hunne goederen. De eigendommen die zij toen in het bisdom Luik bezaten zijn in dien gunstbrief aldus beschreven: Meerssen met de kerk en de onderhoorigheden, de kapel van Amby, de kapel van Schimmert, de kapel van Houthem en Bunde, Climmen met de kerk, de kerk van Schin, de kerk van Hulsberg; verder Lith Covornam, Retines en Angleur (1).

Hoezeer reeds proost en geestelijken waren ten gronde gericht, blijkt uit den maatregel, dien twee jaren later de Prins-Bisschop van Luik, Hendrik II van der Leyen, in overleg met de twee respectieve aartsdiakenen, op verzoek van den abt Odo van Reims, nam ten opzichte der parochiën van Meerssen, Climmen, Schin op-Geul, Hulsberg en Lithoyen.

Hij bepaalde, dat bij het afsterven der pastoors van voornoemde parochiën, het patronaat van iedere kerk zou veranderd worden in personaat, ten behoeve van den proost van Meerssen, die dan in overleg met de respectieve aartsdiakenen, een investitus met het pastoorsambt in iedere parochie zou doen aanstellen, en tevens zou aanwijzen de praebende waaruit de investitus een fatsoenlijk bestaan zou hebben. Wat dan overig was behoorde aan de proostdij.

In 1178 bekrachtigde Paus Alexander dien maatregel.

De voogd Goswijn liet zich door een diploom niet afschrikken, hij ging op den ingeslagen weg voort.

In 1151 schreef de bekende Wibald, abt van Stavelot, aan Arnold II, graaf van Wied, aartsbisschop van Keulen: „de klooster-

---

(1) S. C. U(baghs), *Korte schets der geschiedenis van het land van Valkenburg*, bldz. 110.

Digitized by Google

lingen van den H. Remigius te Meerssen worden zeer geknoeid door de sluwheid van Goswijn, indien zij bij U geen bescherming vinden, zullen zij te eenemale om den tuin geleid worden".

Door toedoen van dezen Wibald en den aartsbisschop van Keulen, bevestigde Frederik Barbarossa, op verzoek van den abt Hugo van Reims, in 1153 de koninklijke stichting van Meerssen in al hare goederen bestaande uit „Mersna cum fisco et omnibus appenditiis, scilicet Hartha (Herten), Cluma (Climmen), Litta (Lith), Angledura (Angleur), Scuma (Scinna) et Becca (Beek)". Frederik Barbarossa omschrijft op dezelfde wijze als Koenraad III de machtsbevoegdheid van den proost en van den voogd.

In een tweede diploma van Frederik Barbarossa wordt verder uiteengezet, wat de drie andere schepenbanken, *Climmen*, *Schin-op-Geul* en *Schimmert* van de drie voogdgedingen behalve het bedrag der boeten moesten opbrengen.

Climmen moest bovendien een gedeelte in de onkosten van Meerssen dragen.

Beek moest ook de onkosten der voogdgedingen en die der gewone justitie helpen bestrijden.

De tekst van het charter luidt aldus:

„In tribus generalibus placitis tertia pars omnium, quae acciderint, Domini Regis est; quae vero reliquae ad curiam pertinent. Alio autem tempore, si quid forte emerserit, videlicet effusio sanguinis, vel latrocinium, prima quidem, Domini Regis est, altera vero curiae, tertia autem Comitis erit. Praeterea in tribus singulis generalibus Placitis, viginti solidos et unum ex debito jure Dominus rex habebit et modium triciti.

„Supersunt adhuc tres curiae: *Cluma*, *Schinna* et *Schimortera* (Climmen, Schin-op-Geul en Schimmert), quae partim in singulis praedictis placitis decem et novem solidos et modium tritici reddunt: praeterea sexaginta et unum et dimidium avenae maldra in natali Domini solvenda. Adhuc etiam praedicta curia, *Cluma* scilicet, quadraginta maldra, pro *Marna*, domino quoque regi persolvet: in saepe dictis placitis *Becca* etiam sex solidos, toto autem anno duodecim avenae maldra, duobus sumbrinis minus.

„Asserit praeterea saepedicta curia Marsensis et veraciter affirmat, se nullum prorsus debere habere advocatum, nisi vel ipsum dominum regem, vel eum quem ipse propria manu sibi substi-

Digitized by Google

tuerit. Hac veritate cognita de curia Marnensi, sub obtentu gratiae nostrae praecipimus, ne ultra praescriptum servitium quisquam advocatus majus servitium in posterum expostulare praesumat" (1).

Frederik Barbarossa die deze mooie toezeggingen aan de proostdij van Meerssen gedaan had, overleed in 1190. Na hem regeerde Hendrik VI tot 1197. Het jaar daarna wierpen er zich twee op tot Roomsche koningen: Otto IV en Philips II van Zwaben. Ieder hunner beijverde zich om de grooten des rijks tot hunne partij over te halen De laatstgenoemde trachtte Hendrik I hertog van Brabant, aan zijne partij te ketenen door hem o. a. aan te bieden den tol en de voogdij van Meerssen, met aanhoorigheden. In het charter zelf biedt hij aan: den tol en de voogdij van Meerssen en van Schin-op-Geul met aanhoorigheden, die Goswijn van Valkenburg van de Keizers, onze voorgangers, ontvangen heeft, mits dezelfde Goswijn, waarschijnlijk Goswijn IV, in deze schikking toestemme.

Zoo sprak Philips II van Zwaben, in 1204, van Keizers zijne voorgangers die, ten nadeele van de proostdij van Meerssen, schenkingen zouden gedaan hebben, terwijl tusschen hem en Frederik Barbarossa (± 1190) slechts één Keizer, Hendrik VI, en dat nog maar gedurende negen jaren, geregeerd had!

De proost bezat dus nog de schepenbanken Meerssen en Schin-op-Geul, het overige hadden de voogden dus reeds ingepalmd!

Eer men 1250 schreef was de heer van Valkenburg zoo meester van het gebied der proostdij, alsof koningin Gerberga hem de schenking gedaan had. Hij trok het tiendrecht en de benoeming der schepenen aan zich. Hij legde ten eigen bate belasting op en organiseerde de justitie naar zijn goedvinden. Als voogd ging hij ook in het civiele en correctioneele voorzitten. Daar hem dit te lastig viel, liet hij zich vervangen door een ondervoogd of een schout, of door den oudsten schepen als stadhouder.

Ook in crimineele zaken ging hij niet meer bij iedere schepenbank voorzitten, maar gemakshalve trok hij de crimineele zaken aan het leenhof, dat hij te Valkenburg had opgericht. Daarvandaan dat de hoofdbanken Meerssen, Beek en Klimmen later geene crimineele justitie meer hadden.

---

(1) *Publications* etc. tom. XXV, p. 26.

Digitized by Google

De hoofdbank van Heerlen, daarentegen die niet in de stichting van Gerberga begrepen was, bleef hare crimineele justitie behouden; zelfs, toen men later in crimineele zaken, die de bank van Heerlen aangingen, recht sprak te Valkenburg, geschiedde dit, niet door het leenhof dezer plaats, doch door de schepenen van Heerlen, die dan naar Valkenburg overkwamen.

Het leenhof te Valkenburg stelde de voogd ook als hoogste hof van appel; en voor dit leenhof kon ook, wie wilde, zijn allodiaal of vrijgoed aan den heer opdragen en het dan als leengoed terug ontvangen.

Van den slag van Woeringen af (5 Juni 1288) tot 1381 was het land van Valkenburg aan vele wisselvalligheden blootgesteld; middelerwijl handelden de hertogen van Brabant, althans officieel, als voogden van Meerssen.

Het is niet zeker, of hertog Jan III in 1331 en 1335 iets meer bedoelt dan laatbankrechten, die hij den proost te Meerssen toekent; zij waren echter nog omvankrijker dan die de proost een eeuw later zou bezitten.

Wel is waar bekrachtigde de hertog Antonius, in 1412, het zoogenaamde privilegie van 1335, maar zonder resultaat.

Trouwens met het land Valkenburg was ook de voogdij van Meerssen in 1381 van de heeren van Valkenburg op de Hertogen van Brabant overgegaan.

Tot dit ambt benoemden zij, in het begin van hun bestaan alhier, iemand die met den titel van voogd deze betrekking waarnam. Naderhand verpandden zij het voogdambt en de pandhouder liet het dan gewoonlijk uitoefenen door een ondervoogd.

Onder het Brabantsch bestuur gingen alras de geweldenarijen van den voogd zoover, dat reeds in 1413 de proost met zijn kloosterlingen Meerssen wilde verlaten. Het jaar daarna kwam de Hertog tusschenbeide, met het gevolg dat de proost van zijn voornemen afzag.

Wat was er van de stichting van Gerberga overgebleven? Op de voogdgedingen te Meerssen, Beek en Climmen kon de proost nog het gastmaal betalen.

De dingbanken van Meerssen, Climmen, Beek en Schin-op-Geul waren hem door den voogd ontnomen, zoomede het grootste gedeelte van het vergevingsrecht van pastoriën.

Digitized by Google

Men had den proost nog te Meerssen, Schimmert en Climmen proostschouten met proostschepenen gelaten, voor wie alle acten van realisatie van een zeker gedeelte van goederen moesten opgemaakt worden, alsof koningin Gerberga slechts een laathof had willen oprichten; zelfs de benoeming van de proostschepenen had men hem ontnomen.

Omstreeks 1565 hadden de leden van het leenhof van Valkenburg eene aanschrijving uit Brussel gekregen om het gewoonterecht der schepenbanken van het land van Valkenburg aan den raad van Brabant op te zenden.

De leden van het leenhof begrepen de aanschrijving verkeerd en meenden dat men het publiek recht bedoelde.

De hoofden van het land belegden te dien einde een vergadering en onder hem bevond zich de proost van Meerssen.

Ziehier wat hij in het midden bracht:

„In den iersten gesyndt hy in den bancken van Meerssen, van Beecke ende van Clemmen schoutheit, scepenen ende bode te setten ende t'ontsetten, ende dat die dingen sullen van allen saken der proosstiën aengaende, t'allen tiden als hy wilt, sonder mynen genedigen heere of synen amptlieden".

De leden der vergadering antwoorden:

„Dat en is in hondert jaren ende dage also niet gehouden ende soude dat syn, soe waren alle die onderseten in den lande van Valkenborch verderfelyc, ende waere myns genedigen heeren heerlicheit in den lande van Valkenborch ziere te nieten".

Alvorens verder te citeeren nog eene opheldering vooraf.

In 1439 had Philips de Goede als hertog van Brabant en heer van Valkenburg, eene buitgewone belasting aan het land van Valkenburg opgelegd, ter aflossing van de som waarvoor hertog Jan IV dit land, in 1416, aan Frederik graaf van Meurs en van Saarwerden verpand had. Tegen deze belasting had de proost destijds verzet aangeteekend, op grond dat zijn rechtsgebied niet tot het land van Valkenburg behoorde.

Dit had twist veroorzaakt en vertraging in de schatheffing. De afgevaardigden van Meerssen, Beek en Climmen, brachten nu op deze vergadering van omstreeks 1565 deze historie in herinnering en verklaarden dat het dan verkieslijker was geweest, indien zij destijds (1439) maar waren te gronde gegaan. Immers, de Koning

Digitized by Google

van Spanje zou de globale som der beden in het vervolg niet verminderen. Indien derhalve de som zou moeten verdeeld worden over de vaste goederen, met uitzondering van die, welke tot het ressort van de proostschouten en proostschepenen behoorden, zouden de ingezetenen thans zeker in het verderf gestort worden.

„Ende die woerden hebben vele stoets bracht inden scettinghen (schatheffingen) ende vele verleugenis, want die onderseten seggen in 't gemeyne van den voirscreven bancken: souden sy gelt ende scettinge gheven, ende dat lant geloest hebben ende dat sy den proofst toebehoeren souden; soe wouden sy alle liever metten iersten bedorven syn dan sy doch bedorven moesten werden.

„In den banck van Meerssen syn twee clein thienden, eene geheeten die bosch tiende, d'andere die thiende van Rotthem, ende inder banc van Clemmen die heide thiende, ende dat syn alle die renten die myn genedige heere heeft inden banck van Clemmen; die meyndt die proefst oic te hebben, ende meyndt alle thienden ende novalia gehoeren hem toe, doch heeft mijn genedige heere dese renten alle wege gebruyckt, ende men en weet by gedenckenisse van yemande dat daer af contrarie gesien is".

Daarna stelden de afgevaardigden van Meerssen, Klimmen en Beek op hunne manier de rechten vast die een proost van Meerssen nog had. Het was bedroefd weinig.

In het begin der 16e eeuw werd de proostdij van Meerssen geïncorporeerd bij de St. Remigius-abdij van Reims. De abt zond toen een plaatsvervanger onder den naam van proost.

In 1561 werd de proostdij tot dotatie-goed verklaard van den Bisschop van Roermond, d.w.z. de Bisschop trad toen te Meerssen, in de rechten van den abt der St. Remigius-abdij te Reims.

In 1609 kwam de abdij van Reims weder in het bezit der proostdij.

In 1611 werd de proostdij van Meerssen door de Benedictijnen van Reims verkocht aan de abdij der orde van den H. Augustinus te Eaucourt, in Artois.

Laten wij het vernielingswerk vervolgen.

In 1646 wilde de ondervoogd de benoeming van den bode en in 1648 de realisatien van vaste goederen, ten overstaan der proostschepenen, den proost ontnemen, doch deze werd telkens in zijn recht door den koning van Spanje (heer van Valkenburg) gehandhaafd.

Digitized by Google

Eindelijk brak het jaar 1663 aan, het partage-tractaat van 1661 ging ten uitvoer gelegd worden; Meerssen was (evenals Climmen en Beek) aan de Staten-Generaal van de Republiek der vereenigde provinciën toegewezen.

Zou ook op proost en kloosterlingen worden toegepast het plakkaat van 5 Maart 1663, waarbij bepaald werd dat alle papen, pastoors en priesters de landen van Overmaas moesten verlaten?

De stichtingsbrief van koningin Gerberga redde proostdij, proost en kloosterlingen.

Wat nog was overgebleven van de koninklijke stichting, was ouder dan het leenstelsel.

De koning van Spanje kon aan de Staten-Generaal niet meer afstaan, dan wat hij te recht of ten onrechte, feitelijk bezat. Krachtens het partage-tractaat kon dus de proostdij van Meerssen niet opgeheven worden. Dat het niet door geweld geschiedde, daarvoor zorgde de Fransche diplomatie.

Van wege de Staten-Generaal werd bepaald „dat den Probst van Meersen met twee à drie Religieusen by provisie, soude mogen verblyven in de gemelte Probsdye, sich aldaer gedragende in alle stilligheyt, en haer reguleerende na de Placaten deser Landen".

Hunne kerk moest echter dienen om den waren gereformeerden godsdienst uit te oefenen. Zij behielden slechts het koor, daarbuiten mochten zij geen priesterlijke functiën verrichten.

De proost bleef ook zijne proostschouten behouden, doch te oordeelen naar dezer familienaam, waren zij voortaan protestant.

Hier volge eene aanstelling van Corn. Thielen tot proostschout te Climmen, zooals ik ze vond in de schepen-gichtregisters in het Rijksarchief te Maastricht:

„Comme par la libre et volontaire dimission du majorat du chefbanc Climmen faite en nos mains par le sieur J. W. Mengersen, le dit office est devenu vacant et qu'a nous comme vrais et legetimes collateurs d'iceluy appartient le droit de pouveoir que des places pareilles soyent remplis par des personnes fidelles et capables, Nous S^e^ Philippe Crepin Prevot et seigneur foncier des chefbancs Meerssen, Climmen, Beeck etc. étant pleinement informez de la capacité, exactitude et diligence du sieur Cornelius Thielen, avons jugé à propos de luy donner et conferer comme

Digitized by Google

en vertu des presentes luy donnons et conferons le majorat susdit appendances et dependances d'iceluy, a la charge et condition, qu'il veillera exactement a la conservation et maintien des droits prééminences et privilèges appartenants à notre Prévoté dans l'étendu du dit chefbanc et acquittera fidellement et avec promptitude en tout ce que le sus mentionné emploi exige de luy, et qu'avant tout il sera tenu de pretter en nos mains le serment de fidelité a ce accoutumé, ce qu'étant fait, nous le mettons en vertu de cette dans la jouissance et possession du dit majorat ensemble des emolumens, profits et honneurs y annexés, requérons tous et un chacun à ce qu'il appartiendra, le recevoir et reconnaitre en la qualité susditte sans luy donner dans l'excercise de son employ aucun trouble ou empèchement. En foy de quoy avons nous signé cette et y fait apposer le scel de notre Prévoté.

Actum Meerssen 24 May 1749.

(Was geteekend): Philippe Crepin Prévost de Meerssen."

Lager lezen wij in het bovengenoemd register:

„Op heden den 26 May 1749 heeft den heer Cornelius Thielen in de voorschr. qualiteit den behoorlyken eedt afgeleght in handen van syne Hooghweerde den heere Philippus Crepin modernen Proost van Meerssen in presentie van om hier onderschreeven als scheepenen der voorschreve Hoofdbancke Climmen.

Was geteekend: S. v. Ingenhove, W. Poppelman Scab^{n}."

Op denzelfden datum werd Corn. Thielen eveneens tot kaartmeester der hoofdbank Climmen aangesteld, hierover later.

Bij resolutie van 18 Juli 1725 bepaalden de Staten-Generaal, dat de proost en de drossaard (van Valkenburg) het recht bezaten eenen gerechtsbode te benoemen, mits zij personen van de gereformeerde religie tot dien post aanstelden.

Onder den orkaan der Fransche Revolutie werden de laatste overblijfselen der stichting van koningin Gerberga weggevaagd. De majestueuse kerk alleen bleef nog over, om te getuigen van den weleer vorstelijken luister dezer plaats.

Digitized by Google

IV. De Schepenbank van Climmen.

A. Dorpen onderhoorig aan de Schepenbank Climmen.

Zooals wij reeds zagen behoorde vóór 968 het praedium (landgoed) Meerssen aan koningin Gerberga; tot dit praedium behoorden: *Climmen* en *Lithoyen* (Lith in Noord-Brabant) met aanhoorigheden, *Herten* (bij Roermond) en *Angleur* (bij Luik) met aanhoorigheden.

Reeds vóór 847 waren staatseigendommen uit dit praedium aan de abdij der Benedictijnen van den H. Remigius te Reims overgedragen; de namen *Meerssen*, *Schin-op-Geul*, *Beek*, *Schimmert*, *Lithoyen*, *Retines* (bij Luik) enz. komen in de oudste gegevens omtrent deze schenking voor.

Onder de onderhoorigheden van Climmen nu behoorde het dorp *Hulsberg* met filiaalkerk onder Climmen (1).

Onder de schepenbank van Climmen ressorteerde aanvankelijk alleen genoemd dorp (2).

Schimmert bezat aanvankelijk eene eigen schepenbank; later ressorteerde het als onderbank onder Beek. Toen de voogd Climmen tot hoofdbank verhief, supprimeerde hij waarschijnlijk de schepenbank van Schimmert en voegde dit dorp bij het rechtsgebied van Climmen. Ook zien we later *Nuth* onder de schepenbank Climmen ingedeeld. Dit dorp moest althans reeds in 1439 evenals Schimmert voor het aandeel dezer bank bijdragen in de bede (3).

Jos Habets noemt (4) als onder Climmen ressorteerende in

(1) Jos. Habets, *Beknopte geschiedenis der proostdij van Meerssen* in: *Publications* etc. tome XXV, p. 16.

(2) M. H. Eversen en J. L. Meulleners, *De Limburgsche gemeentewapens vergeleken met de oude plaatselijke zegels en beschouwd in het licht der locale geschiedenis* in: *Publications* etc. XXXV, p. 232.

(3) *Publications* etc., XXXV, p. 244.

(4) Ibidem, XXI, p. 169.

Digitized by Google

1612 Schin-op-Geul, Nuth en Hulsberg met de onderbanken Eysden Oud-Valkenburg en Strucht, terwijl hij Schimmert als behoorende bij de bank Meerssen aangeeft, hetgeen waarschijnlijk eene vergissing is.

In 1626 11 Aug. werd Nuth echter verpand aan Hendrik van den Bergh genaamd Trips, welke verpanding niet haar beslag kreeg, want den 20 Augustus van hetzelfde jaar werd Nuth nogmaals verpand als heerlijkheid met hooge, middelbare en lage justitie. Pandheer werd nu Steven van Eynatten. Zijn zoon Johan Ulrich van Eynatten kwam in 1642 door aankoop in het bezit der heerlijke rechten. Deze bleven het eigendom der familie Eynatten tot aan het Fransche bestuur op het eind der achttiende eeuw. (Vaesrade werd eerst in 1821 bij de gemeente Nuth ingelijfd). Van af 1626 heeft dus Nuth niet meer tot de schepenbank van Climmen behoord.

Een extract uit de rekening van Nic. Raven betrekkelijk de beden der landen van Overmaas, geheven ter zake van den oorlog met Frankrijk en geconsenteerd in het jaar 1521, leert ons het volgende:

Die Hooftbanck van Clymmen betaelt voor hare quote IJ^{c} LVJ goutguldens.

Die banck van Eysden onder die Hooftbanck van Clymmen gelegen betaelt CLXII goutg.

Die banck van Ouden-Valckenborgh onder die hooftbanck van Clymmen gelegen betaelt LIIIJ goutg. en VIJ st.

Die banck van Strucht onder die hooftbanck van Clymmen gehoerende betaelt XXVIJ goutg. VIJ st. (1).

Dus behoorden als onderbanken onder de hoofdbank Climmen nog Eysden, Oud-Valkenburg en Strucht.

Eysden. De oudste heeren van Eysden zijn tot nog toe onbekend. In 1221 bezat de hertog van Limburg de heerlijke rechten te Eysden. In 1241 werd Eysden, waarschijnlijk bij de overdracht van het graafschap Daelhem aan Hendrik II, hertog van Limburg, bij dit graafschap ingelijfd; althans in 1370 bij zijne verpanding aan Jan heer van Gronsveld wordt Eysden uitdrukkelijk als tot het graafschap Daelhem behoorend genoemd.

(1) *Publications* etc, XXII, p. 314.

Digitized by Google

Naderhand maakte Eysden deel uit van het land van Valkenburg. Tot de heerlijkheid Eysden behoorden St. Geertruid, ook genoemd Eysden-op-den-berg en Caestert.

Koning Philips II verpandde in 1558 de heerlijkheid Eysden aan Arnold Huyn van Amstenrade; daarna ging Eysden over aan de familie Lamargelle, vervolgens aan de familie Hoensbroeck-Geul in 1708 en eindelijk aan de familie de Geloes in 1724, welke de laatste bezitter van deze heerlijkheid is geweest (1).

Oud-Valkenburg. Deze plaats werd vroeger kortweg Valkenburg genoemd. Keizer Koenraad II (1024—1039) had deze villa (dorp) geheel of gedeeltelijk geconfiskeerd. Zijn zoon Hendrik III schonk die goederen aan zijne nicht Irmingard. Deze had de goederen op hare beurt overgedragen aan Anno II, aartsbisschop van Keulen; deze begiftigde er mee de collegiale kerk Sancta Maria ad gradus te Keulen, in 1075.

Dit dorp kreeg den naam van Oud-Valkenburg, toen aan den voet van den burcht der voogden van Meerssen zich een stadje ontwikkelde onder den naam van Valkenburg.

Als oudste heeren treft men die uit het geslacht Valkenburg aan, onder den naam van Alden- of Oud-Valkenburg. Als zoodanig wordt in 1241 genoemd „Gerardus van Miles de Aldenvalkenburg".

De heerlijkheid Oud-Valkenburg die een groot leen was van het huis van Valkenburg, was reeds vóór 1383 in twee helften verdeeld. Terwijl de eene helft in dat jaar nog verheven werd door een lid van het geslacht Oud-Valkenburg, werd de andere helft, die tot dan toe in het bezit was van Heynricx van Birclaer, verheven door Arnold Franke, zoon van Frants Stuver van Bunde.

In 1419 vinden wij nog vermeld jonker Jan van Alden-Valkenborgh, terwijl reeds vóór 1444 Johan van Tzevel als heer van Oud-Valkenburg genoemd wordt.

Ongeveer eene eeuw later n.l. 1535 vinden wij weer de beide helften vereenigd en wordt Herman van Ghoor, na den dood van zijn broeder Willem, met de heerlijkheid beleend. Verder werd de heerlijkheid verheven in 1535 door van Strythagen, in 1573 door Colin van Beusdael, in 1586 door van Breyl, in 1592 door van Ghoor, in 1593 door van Tzevel, in 1605 door van

(1) *Publications* etc., XXXV, p. 114.

Digitized by Google

Hulsberg genaamd Schaloen, in 1608 door Linckens, ditzelfde jaar door Ulrich van Hoensbroeck, kort daarop in hetzelfde jaar den 15 September door van Breyl, in 1632 door Daniël van Hoensbroek (zoon van den vorige), in 1633 door van Schellart en eindelijk in 1657 door Reinier Hoen van Cartils; zij was in de tweede helft der 18e eeuw nog in het bezit dezer familie. Reeds in 1505 komt Oud-Valkenburg als onderbank van Climmen voor, doch deze band werd in ieder geval verbroken door het partage-tractaat in 1661. Toen bleef Oud-Valkenburg aan Spanje. Bij het verdrag van Fontainebleau in 1785 werd het echter afgestaan aan de Staten der vereenigde Republiek.

Strucht. Bij de wet van 8 Augustus 1878 werd Strucht bij Schinop-Geul ingelijfd. Strucht was voorheen eene heerlijkheid, die een groot leen van Valkenburg vormde. De schepenbank was oudtijds eene der onderbanken van de hoofdbank Climmen. De middele en lage alsmede de hooge justitie werden afzonderlijk voor het leenhof van Valkenburg verheven.

De middele en lage justitie werd in 1383 verheven door Conrard van Bensenrade; deze familie bleef in het bezit er van tot in 1624, waarna zij door aankoop kwam aan de familie de Groot.

Een vierde deel der lage en middele justitie der heerlijkheid Strucht werd daarentegen altijd, met het huis Schaloen, verheven door de familie van Hulsberg genaamd Schaloen. In 1643 kwam dit gedeelte in het bezit van een lid der familie Hoen van Cartils, kort daarop kwam zij aan genoemde familie de Groot. De hooge justitie schijnt altijd aan den hertog van Brabant gebleven te zijn, totdat ze in 1642 verkocht werd aan genoemde familie de Groot. Deze laatste geraakte nu in het bezit der geheele heerlijkheid. Zij behield ze tot in 1753, wanneer de heerlijkheid door huwelijk aan den baron van Hammerstein kwam. Strucht bleef bij het partage-tractaat tusschen de Staten der vereenigde Provinciën en Spanje in 1661, evenals Oud-Valkenburg en Nuth, aan den koning van Spanje.

Wij resumeeren dat Climmen reeds zeer vroeg eene schepenbank bezat (in een diploma van Keizer Frederik Barbarossa in 1153 wordt van de schepenbank Climmen, zooals wij zagen, melding gemaakt), dat aanvankelijk onder de schepenbank Climmen slechts Hulsberg ressorteerde, dat verder, althans reeds in de eerste helft der 15e eeuw, ook nog Schimmert en Nuth onder

Digitized by Google

deze bank gehoorden en Climmen toen verheven was tot hoofdbank.

Dat, althans in 't begin der 16e eeuw, Eysden, Oud-Valkenburg en Strucht als onderbanken onder Climmen ressorteerden.

Dat verder na de verpanding van Nuth in 1626, de hoofdbank Climmen bestond uit 't dorp zelf met Hulsberg en Schimmert, terwijl Nuth eene zelfstandige bank werd.

Dat in ieder geval na 't partage-tractaat van 1661 slechts een band is blijven bestaan met de voormalige onderbank Eysden, die, na dit tractaat, met St. Geertruid, Ekkelrade en Blijt met de hoofdbank Klimmen haar aandeel in de contributie betaalde, terwijl de onderbanken Strucht en Oud-Valkenburg aan Spanje bleven.

B. De Rechtsbedeeling.

a) Het Voogdambt.

Nu wij het rechtsgebied der bank van Climmen hebben leeren kennen, willen we nagaan wat ons bekend is over de voormalige rechtsbedeeling.

Zooals we zagen, was de proost van Meerssen als plaatsvervanger van den abt van St. Remigius te Reims, heer van Meerssen, Climmen, Beek enz.; zelfs toen reeds de heeren van Valkenburg zich de souvereine rechten hadden aangematigd en de proostdij van Meerssen in 1611 door verkoop was overgegaan aan de Augustijnen-abdij van Eaucourt, legde zich de abt van laatstgenoemde abdij de titel toe van Graaf van Courcelles, heer van Ligny, Walencour, proost en heer van Meerssen, Climmen, Beek, enz.

Aanvankelijk stelde dan ook de proost van Meerssen in zijn rechtsgebied de schouten, schepenen en de gerechtsboden aan.

De aanstelling van den voogd kwam echter den regeerenden vorst toe, als dusdanig zijn aanvankelijk opgetreden de heeren van Valkenburg en later de Hertogen van Brabant als heeren van Valkenburg.

Oorspronkelijk hadden deze voogden slechts de behandeling der crimineele zaken en moest de proost met hen in overleg treden, wanneer het gold de overdracht of deeling van vaste goederen; in deze gevallen moest de voogd de schepenbank voorzitten.

Digitized by Google

Bovendien had de voogd het voorzitterschap in de drie jaarlijksche voogdgedingen.

Doch reeds tegen de helft der 13de eeuw had zich de voogd van de souvereine rechten meester gemaakt; hij trok de benoeming der schepenen aan zich en organiseerde de justitie naar eigen goedvinden, ook in het civiele en correctioneele ging hij voorzitten; doch daar hem dit te lastig viel, liet hij zich vervangen door een ondervoogd of door een schout of door den oudsten schepen. Ook in crimineele zaken ging hij niet meer bij iedere schepenbank voorzitten, maar gemakshalve trok hij de crimineele zaken aan het leenhof, dat hij te Valkenburg had opgericht, daarvandaan dat de hoofdbanken Meerssen, Beek en Climmen later geen crimineele justitie meer hadden.

Het leenhof te Valkenburg stelde de voogd ook als hoogste hof van appel en voor dit leenhof kon ook, wie wilde, zijn allodiaal- of vrijgoed aan den heer opdragen en het als leen terug ontvangen (1).

Na deze algemeenheden gememoreerd te hebben willen we nagaan wat we meer van Climmen in het bijzonder weten.

Bij besloten brieven van 20 Februari 1505 werden Johan van Eynatten, rentmeester, en Andries Daems, secretaris des Konings van Castiliën binnen de stad Maastricht, van wege den stadhoudergeneraal van Brabant, gelast om nopens het voogdambt een onderzoek in te stellen.

Dit onderzoek werd in Valkenburg begonnen en in de naburige banken, Houthem en Berg, en vervolgens in de verschillende hoofdbanken voortgezet.

In de hoofdbank Climmen werden de volgende personen gehoord:

Claes Aren oudt 60 jaren oft daeromtrent, Thys van Woestenrade oudt 60 jaren of daeromtrent, Johan Penre oudt 40 jaren of daeromtrent, Schepenen der banck Clemmen, gevraeght den selven nae inhalt van articulen in den besloten brieven geruert (vervat) seggen rychtelyck in de absentie vanden anderen scepenen, dat een Vaeght is gehouden alle jaer 3 Vaechtsgedinghe te houden te weten te 13 mis (Driekoningen), Paeschen en Jansmisse alle tijd

(1) *Publications* etc., XXXV, p. 298 en volg.

Digitized by Google

op eenen Donderdach, en voert van XV dagen te XV daghen (alle veertien dagen) die genachten (1) te houden ten zelven Donderdach en die Vaeght is schuldich selver die gedinghen te maken (te openen) en te slieten. Item die Proest van Merssen is opten Vaeghtgedinghen den Vaeght synen knecht ende Gerichte cost ende dranck schuldich en syne perden haver en hoy. Seggen voert dat ein Vaeght heeft alle boeten vallende in den gedinghen ende daerbuyten uuytgescheyden van den groot boeten hebben die schepenen een cleyn, ende der Vaeght daervan niet, Ende die groot boete compt aenden Heer (aan den souverein) en ein groot boet is $7^1/_2$ Rinsgld.—20 st. brab. voer den gulden. Daervan hebben die schepenen een cleen boet, maken 15 vlems, compt XI stuver 1 oert brab., ende een cleen boet is 15 vlems ende een vlemsch is een blanck brab. van allen welcken cleynen boeten die schepenen hebben die 4e, welke cleyn boeten vallen van gedinghen die ter aenspraken ende ter antwoorde komen (van alle zaken die gerechtelijk aangehangen en vervolgd worden), ende van kyffelelycke zaken daer cleyn boeten in geleken syn; Ende der Vaeght is schuldigh den schepenen alle Vaeghtgedinghe een cleyn boet. Item seggen voert als vande orcken (gerechtsgelden) die in den gedinghen vallen daervan hait der Vaight gebuert die halff, ende een orcken is twee vlems maeckt $1^1/_2$ stuver brabants, maer sy hebben haren voersaten horen seggen dat een Vaeght aan die orcken nyet hebben en soude; Ende het weer eens op een kyer gebuert, dat een Vaeght doen zynde zeer belast was (met schulden) en begeerden die halve orken van den Gerichte heuren voersaten enen tyt van dry jaren, dat hem geconsenteert waert en sint der tyt heeft hy die orken half gebeurt. Item seggen voert als men luyckinghe doet (openingen maakt in heggen) in der banck of in der kercken luyckinghe geboden (afgekondigd?) waert te doen oft niemant in syn vruchten schaden te doen. Daervan gebuert (komt toe aan) den Vaeght ein cleyn boet vanden genen die brokelyck bevonden werden, (die bevonden worden te overtreden) daervan die schepenen hebben die 4de; Item seggen voert dat als der Vaeght metten Gerichten

(1) Het woord „genachten" is volgens Galesloot afkomstig van „nacht"; de wijze om met nachten in de plaats van met dagen te tellen was bij de oude germanen zooals Caesar en Tacitus getuigen in gebruik. Hier verstaat men onder genachten gerechtszittingen die elke 14 dagen gehouden werden.

Digitized by Google

buyten den bancken eenige saken doet, van rechtwegen, daervan hait der Vaeght alle dagh 8 aldegroot (een munt) ende den cost voer hem, zynen knecht metten perden, maer wanneer hy buyten slants metten Gerichte enige saken doet, daervan is die partye des versueckende schuldich des Vaeghten moet te werven, te weten elcx daechs 2 Philips schilden (Philips schild een gouden munt) en zyn cost, ende als hy eenighe sandtbrieven (zendbrieven) schryft als van conden te dragen (getuigen op te roepen) oft anderssins, daervan gebuert den Vaeght voer syn recht $1^1/_2$ quarten (kwarten) wyns. Item seggen voerts als van den gastrechten (gast- of buitengewone gedingen), daervan gebuert den Vaeght alle dagen 8 aldegroot op hunnen besten ontheltenis (volgens dat zij vermeenen of zich best herinneren) en die cost voer hem, zynen knecht ende perden. Item seggen voert so wy (wie) boven 't gezet (boven den gestelden prijs) tapt, brouwet zonder verlof, daervan is hy schuldich 3 audegroot, te deelen in 3 deylen den Vaeght een deyl, den schepenen dander en den kuermeesteren (keurmeesters) 't IIJ^{de} en dat soe deck als men af oft aengaet (zoo dikwijls dus als zulke overtreding geconstateert wordt). Insgelicx verbuert men vanden broede (brood) dat te lich gebacken woert ende hetselve behoert men in stucken te snyden, en laten vercoupen. Item van beleydinghe van erven en allen tgeens dat des Heeren raet raeckt ende inder kerken ierst geboden (afgekondigd) woert dat is gevallen (daarvan zijn boeten verschenen).

Van den onderbencken heeft den Vaeght ouch syn rechten naer hueren gewoenten".

Uit de *Annales de la Société Hist. et Arch. à Maestricht*, leeren we omtrent het Voogdambt onder Staatsch bestuur:

De voogd was de eerste officier in het land van Valkenburg, hij was in het generaal gehouden de Rechten, Hoogheden en Domeinen van den souverein binnen het land Valkenburg te bewaren, mannen van leen, schepenen en andere rechters te manen, en een iegelijk, des van hem begeerende, in zaken ter zijner kennisse behoorende, goed recht en justitie te doen.

Binnen de stad Valkenburg, de hoofdbanken Meerssen, Climmen en Beek en de bank Houthem was de Voogd de civiele officier, had aldaar de convocatie en vonnissen der gerechten, accordeerde arresten, verbotten en andere provisiën van justitie, hield de or-

Digitized by Google

dinaire voogdgedingen en waakte op de handhaving der politie, had de calangen wegens alle mesuren en delicten, welke niet tot de crimineele justitie behoorden, concurreerde met het gerecht in het maken van keuren en politieke ordonnantiën, convoceerde de bankvergaderingen, bestaande uit het gerecht en geërfdens welke minstens ééns in het jaar moesten belegd worden (hierover later)

Hij had binnen de voorschreven banken alsmede binnen de hoofdbank Heerlen de aanstelling der schepenen, secretarissen, burgemeesters, procureurs en veldboden, verder het recht van de zoogenaamde voogdstonnen bestaande in eene gefixeerde recognitie van ieder brouwer en tapper, n.l. van ieder brouwer jaarlijks 1 ton bier, van ieder tapper jaarlijks $^1/_2$ ton.

Hij had ook de collatie der keurmeesters en dezelve te beëedigen evenals de schepenen, burgemeesters, veldboden enz.

Tot het officie van voogd behoorde verder dat van stadhouder der leenen.

De toepassing der wetten in de middeleeuwen schijnt ons in de verte verward en gecompliceerd zegt Jos. Habets (1), zij waren inderdaad zeer eenvoudig. Eéne enkele machtspreuk regelde alles: „ieder man heeft recht om geoordeeld te worden door zijne evenkniërs". Deze waren dan ook beter dan iemand op de hoogte, om eene gezonde opvatting der zaken te krijgen en bijgevolg een billijk vonnis te wijzen. Daarom bestond het schepenrecht uit een jury van vrije mannen die hoorig waren tot den cijnshof, de leenhoven (zooals die van Valkenburg) uit mannen die tot dezelfde mancamer behoorden. De rechters werden genomen uit den stand der lieden over welke zij hun oordeel hadden te vellen en waren zelden rechtsgeleerden die met teksten schermden.

De beklaagde en de klager vonden van hunne kanten in de rechters lieden, die hun toestand best wisten te schatten, lieden van hun eigen stand, met wie zij als vrienden en makkers hadden verkeerd, die zij gekend hadden in den handel, in de herberg, op het werk, waarnaast zij zelven misschien meermalen als rechters hadden plaats genomen aan de rechtbank. Zulke rechters konden volstrekt niet streng genoemd worden.

---

(1) *Publications* etc. XX, p. 182.

Digitized by Google

Trouwens dit werd ook weinig vereischt, want het geschreven recht kwam weinig te pas, men kende geene condificatie, maar men beriep zich op het gebruik, op de traditie „die de ouden aan de jongen leerden", op de landscostuymen en het gezond oordeel der rechters. De landsheer of zijn meier, scholtis of stedehouder zat dezer jury voor, maar had geen stem in den raad; hij bewaakte slechts de regelmatigheid der procesorde en moest de uitspraak der rechters ten uitvoer brengen.

Het oordeel zelf was het werk der evenkniërs.

Er was meer: in zake van appel beriep de veroordeelde partij, niet, gelijk in onze dagen, hare tegenpartij, maar hare rechters, de jury die geoordeeld had, naar een ander gerechtshof, onder aanklacht van valsch geoordeeld te hebben. Met beschaamdheid moesten dezen dan dikwijls ondervinden, dat hun vonnis werd gereformeerd (een treffend voorbeeld daarvan levert ons eene Limburgsche Chronyk die verhaalt hoe in 1470 de schepenen van Beek de schande moesten ondergaan van door het leenhof van Valkenburg te worden verbeterd en terecht gezet).

Een eigenlijk beroep naar een hooger hof, gelijk bij ons, komt niet voor, dan eerst tegen het einde der middeleeuwen.

b) Het Voogdgeding.

In de *Publications* etc., tom. VII bld. 333, spreekt Eg. Slanghen over de voogdgedingen. Wij willen hieruit een en ander mededeelen.

Er is onder onze vroegere rechtsgebruiken geen ouder, misschien geen algemeener en dat langer zich heeft staande gehouden dan het gebruik der Voogd- of Jaargedingen; ook worden ze „sprincdingen, latinghen, jaargetyden, hooffdingen" enz. genoemd.

Deze gedingen, die allicht in het klein de voortzetting en navolging waren van de oude Maart- en Meivelden der Frankische koningen, werden gewoonlijk 3 keer per jaar gehouden, eens „bi stroe" (bij stroo, in den winter) en twee maal „bi grase" (in den zomer en herfst).

Schoon op vaste tijden, als Driekoningen, Beloken Paschen en St. Jansmisse, zoo werden de Voogdgedingen niet overal gehouden op denzelfden dag, meestal op de twee eerste dagen der week, doch te Houthem op Zaterdag, te Berg (bij Valkenburg) op Zondag en te Climmen, zooals wij reeds zagen, op Donderdag.

Digitized by Google

De Voogdgedingen waren, volgens Slanghen, niet zoo zeer een geding dan eene bijeenkomst, eene algemeene volksvergadering, waar publieke aangelegenheden, in de eerste plaats 's Heeren privilegiën, lijfstraffelijke-, civiele- en politiezaken kort behandeld, beoordeeld, of op boeten gesteld worden.

Maar de bemoeiingen waren niet overal dezelfde; andere localiteiten kenden andere gewoonten.

In het land van Valkenburg kon op Voogdgedingen geen sprake zijn van lijfstraffelijke zaken. De bevoegdheid van den voogd ging in deze niet verder dan kijfelijke zaken, messteken, schelden enz, waar kleinere boeten op gesteld waren.

Het voogdgeding was een ongeboden gerecht, elk hoofd van gezin moest het, op straf van boete en zonder voorafgaande aanzegging, bijwonen, het helpen hoeden en houden. „Wie in 't gerichte zit (woont) water en weide zoekt en eigen rook houdt (en gehuisvest is) die moet met den gerichte lief en leed lijden en dragen.

Te Simpelveld en Gulpen (beiden land van 's Hertogenrade) behoefde de geestelijkheid niet op de voogdgedingen te verschijnen; te Houthem moest voorafgaande aanzegging plaats hebben.

Algemeene regel was dat niemand op de voogdgedingen mocht spreken, dan door den mond van zijnen voorspreker (advocaat of procureur), en dat niemand de dingplaats mocht verlaten, dan met voorkennis van den voogd en tegen betaling der gebruikelijke rechtsgelden.

Ook de schepenen mochten niet van hunnen stoel opstaan zonder s'voogds toestemming. „Wanneer men Vaeghtgedinge hilt, soe sal der Vaeght manen nae des dorps recht, to bidden die schepen om orloff te beraden sien, so staen sy op en beraden sich, ende comen wederom".

Wij kennen geen voorbeeld dat van een vonnis bij voogdgedingen gestreken in hooger beroep werd gegaan, maar er was een ander soort van beroep, namelijk het „verspreken van den schepenstoel" of in andere woorden het aantasten, het wederspreken van een gegeven vonnis zooals wij reeds hierboven hebben aangemerkt. Dit beroep ging gepaard met gevaar van lijf en leven en met confiscatie van goederen. Niet slechts de belanghebbende of zijn voorspreker, maar elk omstander kon de wederspraak doen

Digitized by Google

en den gerechte een beter oordeel leeren. Dit moest hij doen op staanden voet en zonder zich om te keeren en wel in zoo korten tijd als de voogd noodig had om den derden schepen te manen (requireeren); verbeidde de wederspreker tot het over den derden ging, dan mocht hij niet meer wederspreken. Deed hij het echter bijtijds en leerde hij den schepenen geen beter oordeel, dan stond hij in s'Heeren wil, dan verbeurde hij zijn goed en aan elken schepen een groote boete, geviel het daarentegen, dat hij den schepenen werkelijk een beter vonnis leerde, dan stonden deze in s'Heeren wil op genade.

Daar ons een voorbeeld van wederspreken in de bank Climmen niet bekend is, willen wij een geval vermelden uit de bank Beek; wij vinden dit geval aangegeven in eene chronijk der landen van Overmaas medegedeeld in de *Publications* etc., tome VII, p. 32:

„Item inden selven jaer LXX (1470) due (toen) wordden die sceppen van Beick wederroepen inde (en) wedersproken inden dinckbanck Beyck van eynen man van Steyn geheyten Heynrick van Brugghen; inde hee (hij) wolde hoen eyn bettert (beter vonnis) leren op dens gens kost der onrecht hedde (op koste van dengene die onrecht had). Inde dat quam te Merssen te recht, inde die scheppen van Merssen rieppen sich te Valkenborgh voer die maennen (Leenhof), inde daer worden sy gelert.

Inde die scheppen van Beick lagens boven, mer sy en hadden gheyn rychtynghe noch betterscap voer hoen smoet (smaad) anders daen Heyn van Styn vurs. (voornoemd) dee moest den koste betaelen, den sy int recht daeroem gehaet hadden.

Inde Heynrick vurs. en hadde nyet mee (meer) gebrueckt aen die scheppen daen den kost, mer die scheppen hedden gerne me (meer) gehaet voer hoen smoet ter betterscap, mer die lenemaennen van Valkenborch wessent (wezen het) hoen aff".

Bij de opening van het voogdgeding stelde de voogd aan de schepenen sommige vragen, onder anderen, of 't geding te bekwamer dag en uur was belegd, wie het als van ouds moest voorzitten, met hoeveel schepenen enz.

Vervolgens las hij eenige punten overluid voor, die zoowel de omstanders als het gerecht betroffen een en ander onder het gelui der klokken en onder aanroeping van God almachtig en zijne Heiligen.

Digitized by Google

In de Maasgouw van 1881 p. 482—483 vinden wij een Voogd klarenis of geding der hoofdbanken Climmen en Beek uitgesproken den 13 Juli 1656, dus vóór het partage-tractaat van 1661, toen de souvereiniteit dier twee banken en van het overige gedeelte des lands van Valkenburg nog onbeslist was tusschen den koning van Spanje en de Staten-Generaal. Het afschrift dezer cleernis bewijst in welken toestand van weifeling en onzekerheid de Overmaassche streken, waar dan de eene dan de andere partij de bovenhand had, zich bevonden.

Boven de vermelding der *Staten-Generaal* staat geschreven *den koninck van Spaniën.* en aan 't einde zijn de woorden: *ten voerdeel van den koninck van Spaniën* doorgehaald, en daaronder gezet, *ten voerdeil vande Doerluchtige Ho. Mo. heeren Staten der vereenichde Nederlanden als heeren van deese Lande van Valkenborch* etc. Op een ander afschrift staan de dagen vermeld waarop van 1689 tot 1698 de voogdgedingen in de banken Climmen en Beek zijn gehouden en deze *cleernis* is *gepubliceert.*

„In desen ende oprechtelicken ende wettigen vochtgedingh dach den heere doet gebieden ban ende vrede van wegen Godt van hemelryck ende de heilige drye Eenigheyd.

Doet oock ban ende vrede van wegen de doorluchtige Hooge Moegende heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden als heeren van desen Landen van Valkenborch.

Noch van wegen den Wel Edelen Heere Johan van Gendt vocht van desen Lande van Valkenborch.

Noch van wegen de Schepenen ende Secretaris ende allen de genen die kracht ende macht hebben om dit wettich vochtgeding te houden ende te wysen, de wellicke sullen desen vochtgeding dach op hunnen tegenwoordigen ende toekomende richtelycke stoel gevrydt syn ende een jederen recht doen ende administreeren naer behoeren, den Rycken om gelt, den armen om Godts wille, op dat den armen sich niet te beklagen en hebbe dat hy door syn kinlycke armoede sijn goed recht moeten ontberen.

Sullen oock met alle andere dienaeren des rechten de weduwen en weezen, kercken Godts ende Gasthuysen mit corte expeditie van recht daer sy recht ende reden toe hebben voerstaen.

Noch soe geeft den heere eenen jederen vry schermen ende

Digitized by Google

geleyden aen desen vochtgedinge ende gerichte te erschynen, behouden ende uutgescheiden misdadige persoonen ofte menschen die misdaen hebben tegen hochgemelten haere Hooge Moegende als hunne heeren ofte verraeden hebben; kercken Godts ende gasthuysen, kinderenbedde geschendt ofte gebrand hebben, dieven, straatschenders, moortbranders ende dergelycke persoenen, denselven salmen dese vryheydt niet genieten laeten, ten waer dat sy hunne misdaden affgedragen ende gebetert hadden aldaer gelyck het behoort en sullicx gedaen synde salmen denselven gelyck andere goede luyden ten hunnen gesinne recht ende justitie administreeren ende laeten wedervaren.

Noch laet den heere gebieden op den gewonen boet dat jeder van den onderdaenen op deze vochtgedingelycken dach sal hier present syn ende alles den gemelten vocht aenbringen van wegen, stegen, gassen ende straeten, van valsche waren, maeten en gewichten, ende voorts van allen tgeene daer den heere nutte ende profyt sampt der gansser gemeinte welvaert aen gelegen is, waer by den heere ende syne hocheydt ende de gemeinte by haeren ouden herkomen moegen gehouden worden.

De keurmeesteren die lange syn geweest sullen aenbringen wes sy in hunnen ampt bevonden hebben misdaen te syn opdat de overtreders moegen gestraft worden ende tot onderhouding van goede politie ende welvaert der ganser gemeinten.

Sal oock niemant voort aen deser Bancke ofte recht sprecken dan alleen met hunnen gebeeden ende geswooren voerspraecke, daer en sal sich oock niemant absenteren van de bancke ten sy dat hy eerst heeft betaelt syne boet aenden meergemelten vocht, schepenen ende secretarien ende alle anderen dienaeren der rechten neffens hunne rechten.

Mits desen bant den Heere syn gedinge een mael ende andermael, derde mael ende vierde mael.

Voorts worden alhier voor verhaelt ende voor gelesen gehouden alsoo danich punten ende articulen van politie ende justitie als van oude herkoemen voorgelesen ende in observantie syn geweest.

Ende wordt belast aen allen ingesetenen deselve naer te koemen ende te achtervolgen op soe danige pene als daertoe syn staende".

Digitized by Google

Hier wil ik opmerken dat de cleermis welke reeds van betrekkelijk jongen datum is n.l. 1656 slechts in ondergeschikte punten verschilt met cleernissen van veel ouderen datum die ik van andere banken vermeld heb gevonden; onze voorouders hielden vast aan oude gebruiken in tegenstelling van in onze dagen waar de wetten zoo spoedig veranderen.

c) de Genachten.

Deze waren gerechtszittingen die alle veertien dagen gehouden werden; zooals we reeds zagen werden deze genachten of veertiendaagsche gerechtszittingen te Climmen gehouden telkens op een Donderdag, onder voorzitterschap van den voogd (en die Vaeght is schuldigh selver die gedinghen te maken en te slieten) (te openen en te sluiten).

Onder de bankrechten van Meerssen, die dagteekenen uit het jaar 1526, lezen wij aangaande de genachten: Meer (maar) weer 't dat die genachten niet gehalden en worden ende meer dan ein overginge (overgeslagen werd) soe solde dat ierste gedinghe van onwerden syn, mer die Vaeghtgedinghen allewege in hunner machte bliven. Mer wer (wie) gedaecht is in ende tegen ein Vaeghtgedinge, derselve is schuldich ten iersten gedinghe te antwoorden (verdedigen). Ende off dat gedinge op ten Vaeghtgedinge dach niet beseten en wurde, soe sal dat neeste gedinge alsoe mechtich syn als dat vaeghtgedinge solde geweest syn voer den cleger. Mer were 't dat men eghein vaeghtgedinge en besete voer dat neeste vaeghtgedinge, soe solte die ierste daegelicheit (zitting) van niete syn.

d) 't Gastrecht.

Gastrecht — buitgewoon gericht of kort recht, was ingesteld om in sommige gevallen spoedig recht te erlangen.

Wij vinden dienaangaande een paar artikelen opgenomen in de bankrechten van Meerssen n.l. in art. 30 en 31.

30°. „Van den aentast (gevangenneming) soe sal der Heer egeinen ingesetenen te Valkenborch vueren off leyden, hy en hebbe ierst te Merssen dry dagen geseten. Kan hy verborgen (borg stellen) binnen den dry daegen, off begert hy eyn gastrecht (kort recht) soe sal

Digitized by Google

men hem recht doen voer dese banck (te Meerssen n.l.), men en vonde hem (tenzij men hem vond) dragen (verdacht van zaken) der eyn goet man niet doen en solde — off hy en worde bevonden met eindes inquestien van puncten, daer ons niet aff en stondt te wysen (waar wij niet in hadden te vonnissen) die mach der Heer (of zijn Voogd) te Valkenborch vueren, ende doen hun daer ordell ende vonnisse.

31°. „Ein gastrecht te bedingen, ende wer dat verluyst is den Vaeght ende schepenen den cost dry daegh schuldich (het gastrecht duurde n l. drie dagen) als sy dingen.

„Ende hy moet den Vaeght geven voermiddach ses alde groot alle daege, ende ellick schepen dry; ende naemiddach alle daege den Vaeght twelff alde groot ende ellicken schepen ses alde groot, ende den bode halff soe vuele als ein schepen, ende den clerck soe vuele als ein schepen".

Een overeenkomstig artikel als het voorgaande vinden wij onder art. 6 der bankrechten van Climmen, n.l.:

„Van eyn gastrecht daervan gebuert den Vaeght alle dagen acht alde groot ende die cost voer hem, synen knecht ende die perden".

In een rekening van den burgemeester Corn. Swildens van Climmen over het jaar 1718 vinden wij:

„4 Juni twee taters gevangen alhier en hebben de wakers en naburen gedronken 46 kannen bier 3 — 9 — 0

en hebben de taters *in dry dagen* verteert in eten en drinken 3 — 11 — 0

„6 Juni hebben beyde borgemeisteren met de schuttery de taters naar Broekem gebracht (de voogd woonde te Houthem) 1 — 0 — 0".

Wij zien dus dat, wanneer te Climmen iemand gevangen genomen werd, hij ook daar eerst drie dagen moest verblijven en zal de gevangene ook daar gastrecht hebben kunnen aanvragen. In de Bankrechten van Beek vinden wij een soortgelijke bepaling, alleen wanneer men iemand op heeterdaad betrapt had. Op een feit dat voor den crimineelen rechter moest komen, konden de misdadigers van Beek onmiddellijk naar Valkenburg gevoerd worden.

Digitized by Google

e) Bankrechten.

De costuymen of gebruiken der bank Climmen werden medegedeeld door Eg. Slanghen in de *Publications* etc., XVI bld. 206; zij zijn vervat in 15 artikelen en verschillen in hoofdzaak weinig met de costuymen der andere banken van 't land van Valkenburg. Wij laten ze hier volgen:

„1°. Soo wer einen commer aenslaet in der banck van Clemmen, dat dreeght in der somme vier alde groet, dat is te weten den Schepen twee, den Vaeght eine ende den boede eine;

„2°. Der einen man doet dach doen (dagvaarden) voer den voerschreve banck, der moet geven den bode ein alde Vlems, ende binnen den durp ein halve alde Vlems;

3°. Were 't saecke dat men enich man dede ter konde (getuigenis) gestaen voer der banck, der (dien) moet me (men) geven ein buysch, ende dat dat te betaelen met seven vilguten Trichter peyen (Maastrichter geld);

4°. Einich man der den anderen te leisten legt (te last van ongelijken legt) in der voerschreve banck, der moet hem ope doen dry herberge, in der banck als sy daer syn, so sal dergene der daer te leyste gelacht wert doen der kuer van den voerschreven herbergen (1).

---

(1) In het gichtregister van Climmen, van 1709—1716, berustende in het Rijksarchief te Maastricht, vinden wij een stuk op art. 4 der „Costuymen" van de bank Climmen betrekking hebbende. Wij laten het in zijn geheel volgen:

Op huyden den 21 Augustus 1715 compareerde voor ons onderges. schepenen der Hooftbancke Climmen Sr Cornelis Swildens (borgemeester) ende Joannes Rietraed (borgemeester?) dewelke verclaerde saemen uytgegaen te syn met den here capiteyn Engenhoven, om op de limyten te jaegen tot op de gewanden van de Rivieren, alwaer hebbe gevonden seckeren Math. Bude, boode van de heerlyckheid Wynandsraade, welken Bude aen hem Rietraed vraegde off hy geen hoender hadde opgedaen, waerop hy Rietraed seyde die moght ghy of andere geschooten hebben, want ick vindt hier geen, waerop hy Bude seyde: ick weet daer niet van, maer den heer Lamberts sal die geschoote hebben, waerop hy Rietraed seyde: ick hebbe ordre van den heere Drossard om copie te vraegen uyt u order, waer op hy antwoorde: die sal ick geven als ick wil, en ick sal my eerst daerover bevraegen; waerop hy Rietraed wederom seyde: als ghy my geen copie wilt geven soo arrestere ick u door ordre van den heer Drossaerd, waerop hy Bude naer Swier is gegaen ende daernaer wederom is gekomen in het huys van Remy Godding, alwaar de declaranten hem

Digitized by Google

5°. Als men luyckinghe doet (d. i. openingen breekt in heggen) in der banck off in der kercken luyckinge geboden (afgekondigd) woert te doen off niemans in syn vruchten schaden te doen, daervan gebuert den Vaeght ein clein boet van den genen die brokelyck bevonden werden (d. i. van de overtreders), daervan hebben die schepen die vierde deyl.

6°. Van eyn gastrecht (buitengewoon gericht), daervan gebuert (komt toe aan) den Vaeght alle dagen acht alde groet ende die cost voer hem, synen knecht ende die perden.

7°. So wie boven het geseth (boven den vastgestelden prijs of keurmeesters prijs) tapt, brouwet sonder verloff, daervan is hy schuldich dry alde groot te verdeylen, dry deylen den Vaeght, ein deyl den Schepen, de ander de keurmeysteren ende dat soe deck als men aff ofte aengaet (dus zoo dikwijls als de overtreding geconstateerd wordt). Ingelix verbuert men van den broede dat so licht gebacken woert ende 't selve behoert men in stucken te snyden ende laten vercoupen.

---

hebben gevonden, seggende alstoen tegens gemelten Rietraet: ick ben geweest aen myn vrouw seggen waes ik bleeff, *doet my nu een herbergh op, ick ben gearresteert ick sal daer teeren op costen van ongelyck*, synde dit het geene waerby Sr Swildens present is geweest ende heeft vervolgens syne declaratie onderteekent.

(Was geteekent): C. Swildens den Jongen.

Verder verclaert hy Rietraed dat Mathys Bude op voorleden Saterdagh, tot Maestrigt synde geweest, dat hy alsdoen heeft gesonden den knecht van Wynantsraade om gem. Rietraet te roepen om *ten huyse van Remy Goddin* by Bude te koomen, dat (daar) hy hem spreken moest, waerop hy Rietraet sigh derwaerts heeft getransporteert met eenen boode van Climmen, ende daer coomende hy Bude tegens hem seyde, ick ben tot Maestrigt by den heere Voogt geweest, die myn geseyt heeft, dat dyen arrest, niets en was, ick kan gaen waer ick wilde ende als den heere Drossard geern copie wilde hebben die kan se vraegen aen den heer Vooght, die sal se hem geven, seggende verders de heer Voogt heeft geseyt, dat soo ick u kryg ick soude u van 't selve doen als ghy my gedaen hebt, en ick sal jaegen soo wel als dou (jij), spyt het digh en den duyvel, en als ghy had gedaen, als een eerlyck man, ghy sout my hebbe gewaerschouwt met veel meer andere schocante woorden, des ter oirconde heeft hy dese syne naedere en bovenstaende verclaeringe eygenhandig onderteekent.

(was geteekend) Joannes Rietraed.
(lager stond) W. van der Roer (schepen).
M. H. Ticquet (schepen).

Digitized by Google

Wye men oirken betaelen sal.

8°. Ein oircke (1) in der banck van Clemmen is twee alde Vlems.

9°. Twee parthyen die aen dat gericht stonden ende van den gericht genomen werden met wylle (wil) des Heeren; ende koeren (kiezen) hun vrienden (scheidsmannen) op beide syde twe ofte dry, al so veele als sy wolden, nimmer voer recht te komen als van den puncten, ende op eine welcker (willekeurige boete) soo verre der niet en hielde (niet werd volgehouden) van eeniger syde.

10°. Ein clerenis (record) van den Schepenen van Clemmen is twe alde Vlems, die (de verzoeker) sal alsullicke welcker betaelen als daerop gesath is, ende wederomme mach dene (den anderen) aenspreken in een voerder recht.

Wye ein wert (waard) doen sal einen de metten gelaege ontgaet.

11°. Einich man der in der banck Clemmen in einich werdtshuys geteert hedde, der buyten der banck geseeten (woonachtig) were, ende den werdt met synen gelaege ontginge (het gelag niet betaelt), der sal verbuert haen ein groet boete, te weten acht Rinsgulden, soe verre als der Heer gereyken kan. — Ende is 't saeck dat einich man in der banck geseten, in einich werdtshuys geteert hadde, der mach eweg gaen met syn gelaeg dry dage lanck sonder einige schade, ende is 't saecke dat hy den Werdt niet en vernuecht achter dat den derden dach overgegangen is, soe mach der werdt penden (beslag leggen) metten bode.

Wie men ein thienhoen betaelen sal.

12°. Der ein thienhoen (cijns-hen) schuldich is, ende dat gelt daer voer wylt betaelen, der sal dat betaelen met ses vilguyten (eene munt) Trichter peye (Maastrichter geld), ende nyemant is thiende hoender schuldich dan der heeft roeck opgaen (gehuisvest is).

13°. Ein thienhoen is — *in natura* — wanneer die hinne die sy uytbracht (uitgebroeid) heeft ende leet sy gaen, ende niet meer

(1) Oirken of orken staat in verband met 't nog in gebruik zijnde woord oorkonde; orkens waren argumenten, die door de rechtbank als bewijsmiddelen werden beschouwd, voor elk dezer bewijsmiddelen betaalde de partij een zeker bedrag, in de bank Climmen zoo als we zien twee alde vlems.

Wij zien het woord oirken hier gebruikt voor gerechtsgeld, zoodat, niet alleen de bewijzen, maar ook de geldelijke opbrengsten dezer bewijzen oirkens werden genoemd.

Digitized by Google

naer en leydt, ende sich selver behelpt (dus een volwassen kieken) daer met mach men ein thienhoen betaelen.

Die dry boeten in der banck van Clemmen.

14°. In den iersten dat lyf (het leven) ten wylle des Heeren (souverein); — ten ander mael acht Rinsgulden (groote boete); — ten derden mael vyfftien alde Vlems (kleine boete).

Dit is der chens (cijns geld).

15°. Twe brabants maken in der banck van Clemmen einen alden Vlems. — Twe alde Vlems maecken einen alden groot. — Wer einich Schillinck schuldich is in der voerschreve banck die mach by betaelen, dry Schillinge met acht vilguyten. Trichter penninck. — Dry Engelts te betaelen met einen alde groot. — Acht D. (denaris, duit of penning) einen alde groot. — Einen Herschen Schillinck met einer halver buyssche. — Einen Herschen penninck met einen eycx (Aker) halder. — Einen D. (denaris) te betaelen met ellef haller van Tricht. — Der in der voerschreve banck schuldich were einen mr. D. der mach sy betaelen met seven werven seven vilguten Trichter paye.

Aangaande het keurmeestersambt lezen wij onder het bankrecht van Meerssen: Men sal gesworen keurmeisteren hebben om te kueren broet ende bier, ende dieselve sullen kueren op yren eydt, ende dat die keurmeisteren des jaers eins ende tot eynder tyt, op eine vaechtgedinge dach, sullen schuldich syn aen te brengen datgene dat sy kueraſſtich (boetachtig) vonden hebben.

Voornoemde bankrechten van Climmen dagteekenen in ieder geval van vóór 1649, want in dat jaar had het register, waaruit Slanghen deze rechten overgenomen heeft, toebehoord aan Stefan Fabritius.

Wij willen aan deze bankrechten toevoegen eenige artikelen van die van Meerssen, ontleend aan hetzelfde register, die dagteekenen uit het jaar 1526 en den rechtstoestand van Climmen aanvullen:

Digitized by Google

4°. Auch halden 't wyr (schepenen) daervoer dat ein Proest van Merssen ein moelen setten mach daer syn Laeten op maelen moegen om hun moelter, sonder yet te misdoen aen Heer (Landheer) off Vrouw.

5°. Voert halden wyr ein Proestens van Merssen Kartener off cartmeister (rentmeester) penden mach voer des Proesten lantcensen (erfcijnzen) ende op dat goet daer sy den chens (cijns) aff schuldich syn, ende desgelycken.

6°. Voert soe wer eins Proest van Merssen Laet is, ende afflivich werdt (sterft), daer is den Proest einen keur (soort successierecht) aen erschenen, al soe verre als hy rosch (paard) offte rinth (koe) hait; ende dat sal ein Scholtet versuecken, ten minste met twe Schepenen, ende alle wege sal dat rosch voer dat rinth gaen, ende die veulenpert (hengst of ruin) voer eine merrie, ende ein treckende (werken) pert voer ein veulen. Ende ingevallen die neesten (de erfgenamen) den kuer wilden behalden dat dartichste uuyt (een maand lang) soe sullen die Schepenen den kuer setten (schatten) op hunner besten weth (weten), ende den kuer sullen sy partyen wel verborgen (doen borgstellen) ende wanneer dat het dartichste uuyt sal syn, soe hait ein Proest den keur ende kesinge, het zy totten kuer off totten gelde, waer dat hem sulliex gelieven sal.

7°. Mer were 't ein Ridder de gestorven ware, daer sollen syn neesten van synder reisiger have (roerende goederen) dry pert voer uyt keesen, ende dan solde der Proest kiesen. Ende en hedde hy ghein have meer daer me aen kiesen mochte, so sal men kiesen op ten hoeff (pachthoeve) daer hy den kuer aff schuldich were, die have were des herschaps ofte des wenne (pachter). Ende en wol men die have niet laeten volgen, soe solde de Schepenen den kuer schatten, ende dan den panden daech doen (het onderpand aanspreken) als om des Proesten recht te hebben. Ende were het ein schildbarich man (een edelman) der sal uuyt synder reisiger haeve uyt kiesen twe perdt, ende der Proest sal voerts kiesen in al der maeten voerschreven. Ende heeft hy niet meer dan ein gesadelt perdt, soe en kan hy (de Proost) niet uyt kiesen, ende men sal kiesen op die guede (pachthoeven) als voerschreven is, hy hebbe perdt off niet, der Proest sal sein kuer hebben. — Ende dat gericht sal auch aen ellicken kuer hebben twelff denarien.

Digitized by Google

8°. Voert soe is den Proest den Schepenen schuldich te werven (te voldoen) off sy buyten den banck trecken moesten om synen kuer te kiesen, ende hy is den gerichte den kost schuldig, wanneer sy daerom uyt syn, al totter tyt, dat sy wederom heim (te huis) komen, ende schadeloes te halden (1).

De proost van Meerssen had dus te Meerssen, maar ook te Climmen deze heerlijke rechten; van den „keur" van den proost is nog sprake in de rekeningen der burgemeesters van Climmen in het begin der 18e eeuw. Zie dienaangaande dat hoofdstuk.

Jos. Habets heeft uitgegeven (2) een polypticum der abdij van Reims dat in ieder geval dagteekent van vóór 1220, waarin zijn opgeteekend de cijnzen, renten en keurmeden der proostdij van Meerssen; wij nemen daaruit over hetgeen op de Bank Climmen betrekking heeft:

De *Clumena* in pasca IIII librae XVI sol(idi) in medio maio arietes LXXV. in festo s. Lamberti IIII librae et XII sol. Sunt in summa VIIII. librae et III sol.

Hieronder moet ook Hulsberg worden begrepen daar dit onder Climmen gehoorde, niet echter Schimmert en Nuth; wij weten dat Schimmert toen nog eene afzonderlijke schepenbank vormde, want deze beide worden afzonderlijk genoemd:

De *Schinmottera* (Schimmert) in pasca I libra, sol. II et III den. in medio maio arietes XIII et dimid. in festo. s. Lamberti I libra. II sol. III den.

De *Nutta* VII sol. III den. Sunt in summa II librae XI sol. VIIII den.

Hier worden dus de cijnzen van Schimmert en Nuth samengesteld; het is dus niet onwaarschijnlijk, dat er tusschen Nuth en Schimmert in dien tijd nauwere verbinding heeft bestaan. (Zoude Nuth met Schimmert niet de vroegere bank Schimmert hebben gevormd?)

Dit uittreksel, zegt Jos. Habets, leert ons kennen wat in het schenkingsdiploma van Gerberga door „Jus dominicum ex fisco" moet

---

(1) *Publications* etc. XVI bl. 210.

(2) Jos. Habets, *Beknopte geschiedenis der Proostdij van Meerssen* in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le duché de Limbourg, XXV*, bl. 30.

Digitized by Google

worden verstaan; dit waren heerlijke rechten en bijdragen in geld en natura, die oorspronkelijk door de hoorigen aan den koninklijken palts (Meerssen) moesten geleverd worden.

Gedurende den 80jarigen oorlog waren de goederen en rechten der proostdij zeer ten ondergekomen. De cijnskaarten en laathoven waren niet goed omschreven, zoodat men de hoorigen niet meer kende; met het tiendewezen was het eveneens treurig gesteld, de boeren weigerden tienden te betalen en haalden hunne vruchten in vóór dat zij de operatie van het vertienen hadden ondergaan.

Den 21 Februari 1622 gaf de Koning van Spanje machtiging aan Nic. Olislagers, rentmeester, stadhouder en kaartmeester van den prelaat van Eaucourt om brieven van terrier der cijnsplichtigen op te maken van Meerssen, Houthem, Schimmert, Schin-op-Geul, Klimmen en Hulsberg. Diensvolgens begaf zich de deurwaarder den 22 Mei 1622 ten huize der nalatige betalers, hun citeerende, om den 22 Juni daaropvolgende voor hem te verschijnen, opdat over beider goed recht zou kunnen geoordeeld worden.

In 1626 klaagde dezelfde Nic. Olislagers, hoe binnen verscheiden dorpen de tiendplichtigen de vruchten „by avent en ontyden coomen te vervueren, sonder henne vruchten eerst ende vooral te hoop gestelt te hebben om getelt te worden, tot groot achterdeel van den suppleant ende syne pachters".

In 1626, 1630 en 1637 werden door den Koning plakkaten uitgevaardigd om bovengenoemde misbruiken tegen te gaan (1).

In het gichtregister van Climmen van 1745—1750, berustende in het Rijksarchief te Maastricht, zien we fol. 238, dat in 1749 de proost eenen kaartmeester benoemde. Om de belangrijkheid laten wij het stuk in zijn geheel volgen:

„Comme l'office de cartemaître de notre chefbanc de Climmen est venu à vaquer par la libre dimission qu'en a faite en nos mains le sieur J. W. van Mengerssem et que la nomination et collation d'iceluy en vertu de notre Prévoté nous en appartient légitimement, Nous S^e^ Philippe Crépin Prevot et seigneur foncier des chefbancs Meerssen, Climmen, Beeck etc. avons trouvé à propos pour des raisons a ce nous mouvans de nommer et con-

(1) *Publications* etc. XXV bl. 56 en volg.

Digitized by Google

stituer, comme nommons et constituons par cette le sieur Cornelius Thielen notre cartemaitre du susmentionné chefbanc, villages et hameaux en depandans, sous condition et charge, qu'il faira tous les devoirs possibles pour conserver et maintenir les droits fonciers nous y competans et que toujours il tiendra un Regitre pertinent et exacte de tous les possessionez tant inhabitans que forains avec specification pertinente de la quantité des Bonniers des fonds terres et prairies a eux appartenans dans l'étendue de ce notre chefbanck, lequel regitre il renouvellera de tems en tems et nous en délivrera une copie authentique; il aura aussi un soin exacte, que dans cette carte rien ne s'égare ou se perde, par les changemens et divisions qui survienent journaillierement des dits biens et fonds. En outre il sera obligé de tenir à ses prives fraix et depens les Vooghdgedings, qui se fairont dans le susmentionné Banc de sorte que la Prévoté n'en soit jamais recherchée moyennant quoy le dit sieur Thielen jouiera paisiblement de tous les émolumens ordinaires et accoutumez de la susditte carte, savoir de tous les cens seigneuriaux et pouilles fumantes que les dits inhabitans et possessionnez en reconnoissance de notre seigneurie foncière sont tenus de nous payer annuellement.

En foy de quoy avons nous signé cette et y fait apposer le scel de notre prévoté.

Actum Meerssen ce 24 maii 1749 (was geteekent) Philippe Crepin; Prevot de Meerssen. (besyden stont) het caschet in roeden auwel uytgedruckt overdekt met eenen pampiere reuyte".

Doch laten wij nu de bankrechten van Meerssen uit het bovengenoemde register vervolgen:

Van guedingen binnen ende buyten der banck ende van munckegelt.

9°. Van einder guedinge (realisatie) binnen den dorpe kost ein en twientich denarien goets gelts, te weten den Scholtis theen, den Schepenen theen ende den Kertener einen, om syn opsetten (opteekenen). Ende den Muncken (monikken der Proostdij) van den bonre (bunder) vyff denarien, al soe verre als 't niet verkort en is. — Ende is 't buyten den dorpe, soe is men den Scholtis schuldich twe alde groot ende den Schepen ellick einen halve

Digitized by Google

groot. — Is 't buyten der banck, soe is men den gerichte schuldich den cost, ende den Scholtis ses alde groot, ende ellicken Schepen dry alde groot, die daerom gemaent werden (die er bij zijn); — dat Munnicx gelt als voerschreven.

10°. Van einen Schepenbrieff te besiegelen, is me den Scholtis schuldich twe alde groot, ende ellicken Schepen ein alde groot, nae der bancke recht.

11°. Soe wat erff dat in des Proesten hoff hoeft (van de Proostdij releveert) dat men bedaegen (aanspreken) wil, dat behoert eins Proesten Kartener toe te bedaegen, ende daervan is men hem schuldich, is 't binnen den dorp twee denarien goets gelt; is 't buyten, soe is men hem schuldich vyer denarien goets gelts; is 't buyten der banck, soe is men hem schuldich den cost ende des daeghs eenen alden groot.

. . . . . .

15°. Wyr halden dat eyns Proesten Rentmeyster off mombaer sal mogen penden op dat erff dat den Proest capuynen, penningen ende schillingen schuldich is.

Dit aangaande de rechten van den proost, die hij niet alleen te Meerssen, maar ook in de bank Climmen uitoefende. — Artikel 17 leert ons nog een recht kennen, dat den Heer toekomt:

17°. Wat die gemeinte den Heer (Landheer of zijn Voogd) schuldich is, dat is te weten den Heer syn hoy helpen te winnen en te hoyen, ende die pluger (paardenhouders) syn schuldich dat hoy ende holt in te vueren *metten anderen gemeyne bancken* als gewoonlick is.

Artikel 29 leert ons wederom rechten van den proost kennen:

29°. Boschlanden (ontginningen) guet men desgelicken van costen, ende dat met hand ende halme (een oude term bij verkoop en overdracht in gebruik) ende met monde, dat pleecht ein Rentmeister (des Proosten) te verleenen gelyck ein Vaeght van eygenen (allodiale) goeden guet (acte van realisatie maakt).

Buiten deze bijzondere rechten die voor iedere bank in mindere of meerdere mate verschilden waren ook Landrechten vastgesteld die golden voor het geheele land van Valkenburg; ik wil deze

Digitized by Google

volledigheidshalve hier laten volgen, ze zijn uit hetzelfde register (1) door E. Slanghen overgenomen als waaruit de voorgaande zijn medegedeeld:

Wye men die noet (nood) sal bewysen.

Ein man die daer geroepen werdt op syn noet (2) in einige banck van den voerschreven lande, der moet bewysen in den iersten, dat hy tusschen zyn slaeplaken kranck gelegen heeft, — dat moet hy bewysen met syns sellefs kerspels Heer, ende met syne nabueren die ter goeder famen staen.

Ten tweden moet hy bewysen Heere noet, dat is, einich man der geboden werdt voer der banck, ende hy wyste (wist) enige saecken, die den Heer van den lande aen syne eer, off schade des gemeine lants dragen mocht, — soo verre hy des bewysen conde.

Ten derden, moet enich noet van water bewysen, soo dat hy op wegh gewest is om ten gedinge te comen, ende dat water alsoe groet is worden, dat hy in anxt is gewest te verdrincken, ende drywerf versoicht doer te gaen, ende allemael (ieder keer) dat water aen syn knyen staet; — sonder argelist daerinne te keren (te gebruiken), dat is te weten sullicx te bewysen met goden konden, oft met synen eyde, in soe verre hy ter goeder fame steit.

Auch is 't noot of 't saecke were dat einige vrouw eins kints in arbeit ging, ende nyemant en konde krigen der om die wyss-vrouwe ginge, oft einigerhande saecken, die der vrouwe oft den kinde aendragen (aangaan) mocht, des lyffs dat eynigen man toebehoert, daer met sal hy oock noot bewysen.

Wye men einen Schepenstoel verspreken mach in den lande van Valckenborch.

Einich man der einen Schepenstoel verspreken wylt (onkundig wil verklaren) der moet op den staende voet ein beeter leeren (een beter recht) sonder omkeeren oft van der banck te gaen, en soe korts (in zoo korten tijd) als der Vaeght op ten derden Schepen gemaent (gerequireerd of gesommeerd) heeft; ende beit

(1) *Publications* etc. XVI bl. 192.

(2) Die gedagvaard en niet verschenen is.

Digitized by Google

hy (wacht hij) soe lange dattet over den derden compt so en mach hy niet verspreken; ende is 't saecke dat hy sy (de schepenbank) verspreekt en hun ghein beter (recht) geleeren kan, soe sal hy staen in den Heeren wylle ende syn goet verbuert haen, ende (aan) eynen ygelicke Schepen ein groote boete. — Ende is 't saecke dat hy den Schepenen ein beter leert, soe sal hy van gelycken ein groote boete haen (hebben), ende die schepenen sullen staen in des Heeren wylle ende lyff.

Wye men ein banck sluyten mach in den voerschreven lande.

Eenich man der ein banck sluyten wylt (wraken wil) der sal setten goede borge, sluyt hy die 't onrecht dat hy die te recht weder op doen sal, ende is 't saecke dat hy se te onrecht gesloten heeft der sal in des Heren wylle staen ende lyff.

Wye men eine maeghdom beteren sal (1).

Eine vrouw die eine man gehaedt heeft (eene weduwe) die saeght (zegt) dat me heure maeghdom betere sal, der en sal men den maeghdom niet beteren.

Eine vrouw die (reeds) ein kint gehadt heeft, der en sal men den maeghdom niet beteren.

Eine vrouwe die heure maeghdom gebetert is, die en sal me auch niet beteren noch eins (geen gerechtelijk herstel verleenen een tweede keer).

Waer men af penden mach.

In den iersten, men mach penden (pand nemen of beslag leggen) van des Heere druck (wegens schuld of belasting aan den Landheer); ten tweede van verdiende loen, ende derdens geystelycke guedere; ende so wes einich man anders te schaffen haidt, (heeft) dat moet hij versuecken aen der banck (aan het gerecht).

Wye men syn penden weder nemen mach, die 't onrecht gepandt werdt.

Einich man der gepandt werdt van ymant den hy niet schuldich

(1) Eene onteerde dochter had tegen haren minnaar een wettig verhaal.

Digitized by Google

en is, soe en mach hy die penden niet weder nemen, hy en moet den bode der die pende versueckt (terug vordert) ten heylige sweren, dat hy den man niet schuldich en is, sonder argelist. — Al soe verre des man ter goeder fame steit, soe sal men hem syn penden volgen laeten.

Waer 't saecke dat enich mans goet gepant worde, der buyten 's lands were, soe sal der gene der doen penden hait, goet gewiss doen (zekerheid geven) den Heere, of 't saecke were dat hij 't onrecht pende, dat hy te recht weder keren sal (terug geven) sal, ende so wes der man beschadicht is te richten (te herstellen) sonder argelist.

Wye men erftaele overgeven sal nae den landrecht van Valkenborch.

Einich man der erftael over geven (vaste goederen overdragen) sal, der moet dat goet ruymen jaer ende dach, ende 't goet niet nutsen, gebruicken noch vromen in einiger wys. Ende weer 't saecke dat der gichter (verkooper) des goets ruerden binnen jaer ende dach, ende dat goet decht te hantplichten, die vruchten ende sekerheit daer van te coemen gebruickende te heffen ende bueren, dat en sal gein letsel, hindernisse oft gebreck inbringen van der gichte (van den verkoop) het en geschiede met consent ende wyllen dergene den (aan wien) dat goet overgegeven were.

Wye men gereyde haef overgeven sal.

Einich man der tusschen syn vier stapelen licht (die goed gezeten is), ende gerne syne gereyde haeff (roerende goederen) besetten soude, der en sal noch en mach egheen gereyde haeff ewech besetten (vervreemden), hy en geef dan cleerlick dat goed ende gereyde haeff sonder enich vertreck, uyt synder hant. Ende weer 't saecke dat hy enich goet besetten wylde ymanden der hy niet en geeft uyt synder hant, dat en mach hy niet doen, het en sy met consent synder wetliger huysvrouwe.

Het land Valkenburg had ook, wat de rechtspraak aanging, een contract gesloten met verschillende andere landen en steden; dienaangaande vinden wij in het meermalen gemeld register het volgende:

Digitized by Google

Dit syn die landen die verbonden syn aen den lande van Valckenborch, in der maeten als hiernae beschreven staet.

In den iersten die stadt van Achen, Sittart, Gangelt, Gielenkirchen, Hartogenrade, Elslot, Eys, 't land van Gulich ende die stadt Gulich.

Einich man der in den voerschreven lant woenafftich weer, der men mocht, men einen dachpenninck, voer die banck bringen daer hy woenafftich is; — off het saeck weer dat der man becommert were in den lande van Valckenborch, soe sal men den man heym wysen daer hy gehoert. Desselve gelyck hebben sich die voerschreven steden verbonden in den lande te doen met einigen man der uyt den lande Valckenborch is.

Dit syn die benck die sich in den lande van Valckenborch onder den anderen heym suecken mogen.

In den iersten, die Banck van Clemmen, Herlen, Broeck (Hoensbroek), Strucht, Geleen, Oirsbeek ende Brunssum.

De luyden die in den voerschreve bencken eenigsins woenden, den sal geschieden gelyckerwys als voerschreve steden ende landen (1).

Voor de duidelijkheid moet hieraan toegevoegd worden, dat deze verbonden steden, landen en banken, aangegeven zijn onder de bankrechten van Beek ± 1450 (2), dat dus de hoofdbank Beek van zelf hieronder gerekend moet worden en daar Beek, in zekeren zin, als een onderbank van Meerssen te beschouwen was, is het niet onwaarschijnlijk, dat ook de hoofdbank Meerssen tot dit onderling verbond behoord heeft. Aangaande een dergelijk verbond vinden wij in de kroniek van Sittard (3) het volgende:

In het jaar 1420 verzamelden afgevaardigden van Limburg, Valkenburg, Dalhem, Herzogenrade en Wassenberg te Aken, om eene overeenkomst te sluiten met deze stad en Roermond, Sittard en Heinsberg, ten einde te beletten, dat niemand buiten het land van den hertog van Limburg in rechten getrokken werd.

---

(1) *Publications* etc., XVI, bl. 237.

(2) Ibidem, bl. 237.

(3) Jos. Russel, *Kronijk of geschiedkundige beschrijving der stad en voormalige heerlijkheid Sittard, met aanhangsel over koning Swentibold en de heerlijkheid Born.*

Digitized by Google

Een anoniem schrijver van het boek: *Aquisgranum... libris septem explicatum* lib. cap. 10 p. 781 zegt dienaangaande (1):

Liber scabinorum in Gangelt tradit hoc quoque anno (1420) provincialem quandam unionem et amica vicinitatis pacta de non citando quemquam extra ditionem suam ad alterius tribunal, Aquisgranis composita esse. Civitates et oppida haec referentur: Aquisgranum imprimis, Roda, Falkenberg, Borne, Ruremunda, Heinsberga, Marcodurum, Gangelt. His liber Sittardiensis adjungit Dalheim, Limburg, Wilhelmstein, dominium de Heyden, Wassenberg, Sittart, Millen, Stein, Hoinsbroich etc.

Wij hebben met 't voorgaande volstrekt nog geen volledig verslag gegeven van den rechtstoestand in de hoofdbank Climmen, de hoofdzaken evenwel zijn aangegeven.

In de *Publications* etc., XXII, geeft Jos. Habets bl. 341—372 het „Reglement styl ende maniere van procederen vanden lande van Valkenborch"; dit reglement werd den 31 Juli 1631 „ghedecreteert by syne con. Mat. als Hertogen van Oistenryck, hertogen van Burgundien, Lothryck, Brabant" etc.

De Staten-Generaal, die bij het partage-tractaat in 1661 de helft der landen van Valkenburg, Dalhem en 's Hertogenrade, waaronder ook Climmen in hunne macht kregen, hebben dit reglement zonder merkelijke veranderingen overgenomen. Hier zij opgemerkt dat dit reglement de rechtsgebruiken zooals wij ze hebben aangegeven in beginsel niet veranderen.

De 17 eerste artikelen zijn van meer algemeenen aard.

Art. 18—48 handelen over de „Instructie vande saecken".

Art. 49—59 gaan over de „Materie van Appellatie".

Art. 60—76 „N'opende d'executie van Vonnissen".

Art. 77—109 over, „Salarissen ende rechtcosten in materie van procedure ende executie".

Art. 8 van dit reglement wil ik evenwel hier overschrijven, omdat het ons de rechten van den proost in de 17e en 18e eeuw leert kennen:

Art. 8.

„Permitteerende oyck in gevolghe van het out gebruyck der

(1) S. P. Ernst, *Histoire du Limbourg* . . . tom. V p. 204.

Digitized by Google

hooftbancken van Mersen, Clemmen ende Beeck, dat de Justitien aldaer, op soo danighe Vooghtgedinge der Proestdye van Mersen oyck sullen mogen recht administreren ouer der seluer pretensien van cheynsen, thienden, pachten, corweyden ende andere incompsten, sonder der voorschreuen Proestdye eenighe rechten aff te nemen (te vorderen), voorder dan den montcost voorde Officieren, gelyck sy gewoon syn te hebben.

Behoudelycken dat soo verre de saken voorder (verder) ondersueck verheysten (vereischten) de selue sullen moeten versonden worden, op de ordinarise genechdagen sonder die extraordinarie te mogen bedingen".

Artikel 49 leert ons dat in appel kon worden gegaan bij het leenhof te Valkenburg „oft ander opperbanck daer onder dat sulcke appellatie immediatelyck behoort".

Wij zien dus dat voor sommige zaken men van de onderbank bij de hoofdbank in appel moest gaan en van deze bij het leenhof te Valkenburg.

Men kon verder nog in reformatie gaan bij den Raad en het Leenhof van Brabant.

Wij lezen hieromtrent in de resolutiën van de landsvergadering van 1 Juni 1725:

„Verder is voorgebracht door den heer Luit. Voogt dat er verscheyde clagten waeren voorgekomen dat Haer Ed. Mog. H^ren^ Raeden van Brabant continueelyk in haere man^ten^ van reformatie laeten influeeren de clausulen van inhibitie en surcheantie van executie der sententien, die by de gerichten deser landen werden gegeven, en alsoo hetselve niet alleen stryt tegens de privilegiën deeser landen, medebrengende dat alle vonnissen gegeven by de oppergerichten executabel zijn, onder cautie niet tegenstaende de reformatie, maer dat oock daerdoor aen pleytsuchtige voet gegeven wordt om te ligter en in verwachtinge en door middel van sodanige inhibitie de saeken te avoceeren en te traineeren tot ruine der goede ingesetenen, die sodanige kosten niet kunnen supporteeren. Mede geconsidereert dat in verscheydene voorvallen de saeken *per saltum* in appel gebragt worden voor welgem. Raede en den mediaten Rigter wert voorbygegaen, soo is geresolveert omme daerinne te voorzien en de Heeren Hooftoffic. en Commissarissen

Digitized by Google

te deputeeren om met die van de andere landen (van Overmaas) te concerteeren over de middelen die meest dienstelijke souden weesen om de voors. inconvenienten voor te komen.

En op de landsvergadering van 6 April 1728 werd gelesen de requeste van Luit. Stadhouder en Leenmannen des Leenhofs van Valkenburg versoekende om redenen in haere requeste naeder aengehaelt, dat de twee gedeputeerden die van Haerentwegen naer s'Gravenhage hebben gevaceert wegens de geordonneerde comparitie van den Raed van Brabant ten opsichte van een *appel per saltum* van een vonnisse der Hooftbancke Climmen aen gem. Raede gebracht en over welke apelle reeds ter vergaedering van den 1 Juni 1725 was gedoleert. — Werd de vacatie aen gedeputeerden voors. uitgekeerd 900 gld. als zynde deze deputatie ten algemeene nutte van het Land.

Art. 56 zegt o. a. dat men van het leenhof te Valkenburg in reformatie kan gaan bij den raad en leenhof van Brabant, zooals dat van ouds gebruikelijk was, dus het vonnis kan hier niet meer gecasseerd, alleen gereformeerd worden.

In crimineele zaken was echter geen hooger beroep in voege, zij werden behandeld voor het leenhof te Valkenburg en in de banken werd slechts een voorloopig verhoor aan den beklaagde afgenomen.

In de Public. XXII p. 326—333 geeft Jos. Habets verder de „Coustume van het Manhuis van Valkenborch" n.l. Valkenbursche rechtsgebruiken in 1570 op last van Philips II koning van Spanje in schrift gebracht.

Het geheele stuk bestaat uit 23 artikelen.

Art. 1—9 handelen over successie der goederen in rechte linie.

Art. 10—13 over successie in de nevenlinie (successie collaterale).

Art. 14—20 over contracten en huwelijks voorwaarden.

Art. 21—23 over testamenten en beschikkingen van den uitersten wil.

Uit deze artikelen willen wij in het kort eenige punten aanstippen: De goederen (zoowel leen-, als laat- en cijnsgoederen) waren tusschen wettige broeders en zusters gelijk deelbaar, behalve dat de oudste zoon, of bij gebrek aan mannelijke erfgenamen, de oudste dochter

Digitized by Google

het stamhuis vooraf kreeg met grachten en dammen (greven) rondom eene roede wijd, alsmede de heerlijkheid, kerkegift en andere heerlijke rechten, voorzoover die er waren.

Wanneer zich om het stamhuis geen grachten bevonden, had de oudste zoon, resp. de oudste dochter, het huis vooraf en zooveel plaats rondom, dat men een ladder gemakkelijk tegen het dak kon plaatsen, zoodat zij den nok, het onderste gedeelte van het dak en den grond raakte.

In het 6e en volgende artikels wordt gehandeld over het recht van devolutie. De langstlevende echtgenoot blijft het vruchtgebruik der onroerende goederen behouden en ook ten deele dat der roerende of „rustende" goederen. Hertrouwt echter deze overlevende echtgenoot, dan kunnen de kinderen de helft van het eigendom der erfgoederen en het vierde der conqueste of aangeworven goederen vorderen.

Betrekkelijk de successie in zijlinie is aan te merken dat de successie overging op het „naeste bloet" zoowel van vaders- als van moederszijde.

De neven, nichten, achterneven en achternichten traden niet per hoofd doch „struiksgewyse" of strijpsgewijs als erfgenamen op. Ook vielen de erfenissen der collaterale successie aan die kinderen, welke uit het huwelijk, waarin de erfenis op de ouders aankwam, waren geboren en kwam in zulk geval het eerstgeboorterecht niet in aanmerking.

Ook waren alle scheidingen, deelingen, overeenkomsten, huwelijks voorwaarden en contracten geldig, die in tegenwoordigheid van partijen of getuigen waren opgesteld en geteekend, al misten zij ook alle verdere formaliteiten.

Ook mocht een jongere broeder het erfdeel van zijn ouderen koopen of anderzins overnemen, hetwelk zeer dikwijls plaats had indien de oudste zoon den geestelijken stand aanvaardde; zulke verbintenissen konden niet worden aangegaan of de contractanten moesten ouder zijn dan 18 jaren.

Testamenten en codicillen mochten alleen door de rechtbank verbroken worden.

Een man kan verder zijn goed en ook dat zijner vrouw, verpanden of anderszins aliëneeren, zonder hare toestemming.

Deze wetten conform aan de redelijkheid zegt art. 18, werden

Digitized by Google

niet alleen sedert onheugelijke tijden door de leenmannen geobserveerd, maar zijn zoo notoir dat bijna geen proceduren daartegen geintenteerd worden.

Wanneer de landrechten niet duidelijk waren, zegt Jos. Habets, of bij het een of ander geschil de rechtbank zelf in haar oordeel te kort schoot, dan stonden twee wegen open, om zulk een geschil te vereffenen. Men kon namelijk zijne toevlucht nemen tot het leenhof van Brabant en daar eene „leering" vragen, of zoo noodig een reform van het uitgesproken vonnis erlangen, dat dan opnieuw te Valkenburg werd aanhangig gemaakt; of men nam zijne toevlucht tot een middel dat nog eenvoudiger was. In dit laatste geval werden de schepenen der vier hoofdbanken van het land Valkenburg bijeengeroepen om in „turba" of hoopsgewijze eene „cleernis" of uitlegging te geven der duistere punten.

Zoo onder anderen vergaderden den 1 Juni 1534 de hoofdbanken Meerssen, Beek, Heerlen en Climmen te Valkenburg, om te beraden en te antwoorden op acht vragen over het landrecht, naar aanleiding van een proces, gerezen tusschen Adam Daemszoon van Bourch en Andries van Pallant (1).

De heer Jos. M. H. Eversen gaf in het licht (2): „Stijl van procedure in het land van Valkenburg". Hij heeft dit stuk overgenomen uit een register van Alexandre van den Hove, destijds secretaris van 't gerecht en later lid der schepenbank te Maastricht. Deze stijl van procedure gold voor het geheele land van Valkenburg en was vastgesteld door de ridderschap en door de hoofd- en onderbanken en was door A. van den Hove opgeteekend in 1546. Het oorspronkelijke stuk dateert waarschijnlijk uit de 15e eeuw; de maatregelen hierin genomen beoogden den duur der civiele processen zoo veel mogelijk te bekorten. Daar deze maatregelen principieel den rechtstoestand niet veranderen, verwijs ik den lezer naar de oospronkelijke voornoemde publicatie.

---

(1) Deze „cleernis" is uitgegeven door Jos. Habets in: *Publications* etc. XII p. 314—320.

(2) *Publications* etc. XXXIV p. 343.

Digitized by Google

C. De Schepenen.

In het diploma van Koenraad III, gegeven te Utrecht in 1145, worden de rechten van proost en voogd bepaald; een overeenkomstig diploom gaf Frederik Barbarossa in 1153.

Wij hebben hierover reeds nader gesproken en zagen, dat de schepenen, evenals de meiers (villici) en overige ambtenaren door den proost van Meerssen in zijn rechtsgebied konden worden aangesteld.

Terwijl de geboren voogd der proostdij, de koning van Frankrijk was, behield zich evenwel de keizer (van het Duitsche Rijk) voor den voogd aan te stellen.

Doch nog geen eeuw later had de voogd, d. i. de heer van Valkenburg, zich bijna alle souvereine rechten aangematigd; hij trok o. a. ook de benoeming der schepenen aan zich en gemakshalve de crimineele zaken aan het leenhof dat hij te Valkenburg had opgericht; de hoofdbanken Meerssen, Beek en Climmen verloren van nu af hunne crimineele rechtspraak.

In 1565 doet de proost zijne stem om recht nog hooren, de leden van het Leenhof hadden omtrent dien tijd eene aanschrijving uit Brussel ontvangen, om het gewoonterecht der schepenbanken van het land Valkenburg aan den raad van Brabant op te zenden.

De hoofden van het land belegden ten dien einde eene vergadering en onder hen bevond zich ook de proost, en wat zegt hij?

„In den iersten gesyndt hy in den bancken van Meerssen, van Beecke ende van Clemmen schoutheit, schepenen ende bode te setten ende t' ontsetten, ende dat die dingen sullen van allen saken der proostdiën aengaende, t' allen tiden als hy wilt, sonder mynen genedigen heere of synen amptlieden".

De leden der vergadering antwoordden:

„Dat en is in hondert jaren ende dagen also niet gehouden enz." en verder:

„In de banck van Clemmen is hy oic scholtis des proefst die te Meerssen scholtis is, wes daer van proefs wegen te dingen is, daer dingt men oic af voere by manisse des voechs, zyn cheynse ende koren richt syn scoltis met myns genedigen Heeren bode alle dagen ende als te doen is hetsy binnen of buiten gedings.

Digitized by Google

„Item als daer een scepen gebreckt (ontbreekt), dan kiesen de scepenen eenen anderen, die voecht maecktem gehoersam (neemt hem den eed af) van myns genedigen Heeren wegen ende settem in der banck; dan binnen den nesten genechten trecken die schepenen metter gecoeren scepen te Meerssen, ende gesynnen dat hy daer geëydt worde in des proefs camere, eest tyd soe gesciedet, eest nyet tyd dan verbeyden (wachten) sy, ende die sitt in der banck sonder vonnissen te wisen by de ander scepenen al tot dat hy geëydt is, ende alsoe hebben die scepenen in der banck van Clemmen dat over hondert jair gehouden alsoe sy seggen, ende nyemant en ys den proefst syns rechts alsoe dat alle wege gehouden hebben tegen (1).

Wij zien dus hieruit, dat aanvankelijk de proost van Meerssen de schepenen aanstelde in de bank van Climmen, dat het eene rechtbank was met hooge, middelbare en lage jurisdictie, dat de hooge jurisdictie, die handelde over crimineele zaken, reeds tegen de helft der dertiende eeuw naar 't Leenhof van Valkenburg was overgebracht en dat alstoen de Voogd zich de benoeming der schepenen had aangematigd; later zullen wij zien, dat de proost nog den schout benoemt die voorzit in de rechtbank van Climmen en onder wiens voorzitterschap deze rechtbank alleen te oordeelen had over civiele zaken, waarin de proostdij van Meerssen betrokken was.

Wij zien verder dat de schepenen, eer ze het recht hadden vonnissen te wijzen, moesten beëedigd zijn, zoowel door den proost als door den voogd.

De schepenen, zeven in getal, waren de eigenlijke rechters; zij wezen hunne vonnissen onder voorzitterschap van den voogd of diens plaatsvervanger, of, wanneer er gehandeld werd over zaken die de proostdij aangingen, onder voorzitterschap van den proostschout d. i. den schout door den proost aangesteld; werd er echter in het laatste geval nader onderzoek vereischt, dan kwam de zaak voor de gewone genachten. Aan den voogd, respectievelijk diens plaatsvervanger of den proostschout kwam alleen het voorzitterschap toe van de rechtbank; zij waren zelven geen rechters, doch zorgden voor den geregelden gang van zaken en sommeerden de

(1) *Publications* etc. *IV*, bl. 25—28.

Digitized by Google

schepenen. Aan iedere schepenbank was verder toegevoegd een secretaris, die niet tevens schepen mocht zijn en een gerechtsbode.

Na het partage-tractaat tusschen Spanje en de Staten der Vereenigde Nederlanden, waarbij Climmen aan deze laatsten viel, moesten de schepenen bij voorkeur, evenals alle ambtenaren van de gereformeerde religie zijn; insgelijks de proostschout en zelfs de bode; alleen de burgemeesters maken eene uitzondering, deze waren; althans voor zoo ver ik heb kunnen nagaan, in Climmen bijna allen katholiek, deze waren dan ook ambtenaren die gekozen werden door de ingezetenen, terwijl de voogd, althans onder Staatsch bestuur, de burgemeester beëedigde.

Ook moesten de schepenen op de zoogenoemde bankvergaderingen tegenwoordig zijn.

Jaarlijks, minstens eenmaal, werd in iedere bank eene bankvergadering gehouden, na de vergadering der landsstaten. Deze bankvergadering bestond uit de schepenen en voogd en zoodanige geërfden die ten minste 15 bunders land, onder de bank schatbaar, in eigendom bezaten. In deze vergadering werd de rekening van den collecteur met open deuren opgenomen en gesloten; men bepaalde er vervolgens, bij memoriale repartitie, hetgeen gedurende het jaar zoowel wegens lands- als banklasten zou moeten uitgegeven worden; men benoemde commissarissen, één uit het gerecht en één uit de geërfden, om de belangen der bank gedurende het jaar waar te nemen. Zonder autorisatie dezer commissarissen vermocht de collecteur geen extraordinaire uitgaven, welke in het memoriaal niet waren uitgedrukt, te doen. Ook werden op deze bankvergaderingen burgemeester en collecteurs aangesteld.

De ingezetenen, die eenig bezwaar hadden voor te dragen, werden gehoord en in 't algemeen werd op deze bankvergaderingen behandeld al hetgeen tot nut en voordeel der gemeente kon strekken. Deze mannier van administratie had van af de oudste tijden in de landen van Overmaas plaats gehad (1).

De schepenen der hoofdbanken hadden verder de bevoegdheid om in iedere hoofdbank twee afgevaardigden te kiezen voor de landstenden of landstaten.

De landstaten bestonden in het land van Valkenburg uit den adel en uit deze afgevaardigde der hoofdbanken.

(1) Annales de la Soc. Hist. et Arch. à Maestricht, I, p. 44.

Digitized by Google

In andere landen, zoo bijv. dat van Hertogenrade, hadden in de landstenden ook zitting de hooge geestelijkheid b.v. de abt van Rolduc; in het land van Valkenburg waren geen vermogende abdijen en mitsdien ook geen afgevaardigden uit de geestelijkheid in de landstaten.

De twee afgevaardigden door de schepenen waren doorgaans twee personen uit hun midden, die samen ééne stem hadden.

Tot de edele staten behoorden al de edellieden, die eene riddermatige woning hadden en eene zekere hoeveelheid vaste goederen in het land bezaten; tot zulke riddermatige woningen behoorde ook Tervieren onder Climmen, althans op de landsvergadering, gehouden te Valkenburg den 26 December 1625, was Jonker Eynatten van Retersbeek (Rivieren) tegenwoordig en tot eene vergadering van de landstenden werd in 1663 beschreven, N. van Eynatten tot Tervieren met nog 16 andere edelen uit het land van Staatsch-Valkenburg (1).

Na het partage-tractaat in 1661 moesten deze afgevaardigden van de hoofdbanken gereformeerd zijn, alleen de edelen konden als dusdanig den katholieken godsdienst belijden.

De voorzitters van deze landstaten waren de voogd en de drossaard, doch de voogd bekleedde de eerste plaats.

De vergaderingen der landstaten werden onder het Brabantsch bestuur meestal in vereeniging met de staten van Dalhem, Hertogenrade en Limburg, gehouden in de stad Limburg.

Onder het Staatsch bestuur werden ze in de 17e eeuw gehouden te Valkenburg, in de 18e eeuw te Maastricht.

Deze vergaderingen hadden te beraadslagen over de algemeene belangen des lands en voornamelijk over de beden of belastingen en de verdeeling daarvan.

Wat deze belastingen aangaat, deze werden vóór het partage-tractaat door den souverein gevraagd, vandaar het woord „bede" en het gebeurde niet zelden dat deze beden niet werden toegestaan; na voormeld tractaat werde door de Staten der Vereenigde Nederlanden deze belastingen niet meer gevraagd, doch vooraf vastgesteld en aanmerkelijk verhoogd; de gewone bede bedroeg

---

(1) G. C. U(baghs), *Korte schets der geschiedenis van het land van Valkenburg*, p. 67.

Digitized by Google

namelijk vóór het partage-tractaat van de drie landen van Valkenburg, Dalhem en Hertogenrade *f* 41.142—17 en na dat tractaat moest het Spaansch gedeelte de helft opbrengen n.l. 20.571—8½, terwijl de Staatsche helft aan gewone bede moest opbrengen 50.000 gulden, die later nog met extraordiniaire belastingen verhoogd werden, zoodat het land van Valkenburg alleen jaarlijks meestal meer dan 50.000 gulden had op te brengen.

Ook te Climmen hebben de landstenden soms hunne vergaderingen gehouden, wanneer zij zich op de gewone plaats niet veilig achtten. Zoo werd den 26 April 1616 eene Statenvergadering uitgeschreven te houden aan den *Clemmer boom* door den toenmaligen stadhouder Woltger Hoen van Hoensbroeck, om te beraadslagen over de excessieve pretentiën van kapitein Ochoa, die als toen met zijne troepen in het land van Valkenburg gelogeerd was (hij zelf was op den hof Haren ingekwartierd).

In 1665 den 14 Maart had eene Statenvergadering te Climmen plaats „*omtrent de kerck*" om te delibereeren o. a. over de resolutiën van de Ho. Mo. van 19 en 27 Februari 1665, waarbij aan de hooge officieren werd gelast „tot het formeeren van cohieren over alle goederen en middelen van de *in-* en *opgesetenen* deses landts" teneinde eene kapitale schatting daaruit te formeeren; deze „kapitale schatting" zou alleen geheven worden van zulke in- en opgesetenen, wier vermogen op eene waarde van meer dan 2000 guldens geschat werd. Men besloot op deze vergadering zich tot de Ho. Mo. te wenden, met verzoek deze landen van dien extraordinairen last vrij te laten en wel:

1°. daar de landen van Overmaas sedert eenige jaren „seer in ongelegenheden syn vervallen";

2°. daar er slechts zeer weinig ingezetenen zijn die een vermogen hebben van meer dan 2000 guldens waarde;

3°. daar bij resolutie van 15 October 1663 van de Ho. Mo. besloten was het land Valkenburg gedurende de acht eerst volgende jaren, in geen geval hooger te belasten dan met de gewone bede van 32000 gulden.

Den 21 Juli 1665, Dinsdag 9 uur voormiddag, had wederom eene stendenvergadering plaats te Climmen, alwaar o. a. gedelibereerd werd over de resolutie van de Ho. Mo. van 12 Juli 1665, waarbij werd vastgesteld dat een „tax" ter concurrentie van de

Digitized by Google

helft der gewone bede zal geheven worden binnen een maand (waarschijnlijk in plaats van voornoemde kapitale belasting); op eene vergadering van 11 September 1665 besloot men aan 't verlangen van de Ho Mo. te voldoen.

Verder werd op deze vergadering gedelibereerd over de landschuld, die nog bestond van vóór het partage-tractaat en waarin ook het Spaansch gedeelte had bij te dragen; volgens eene vergadering van 25 Maart 1666 gehouden te Valkenburg had de bank Climmen in deze bij te dragen 15.558—12—2½ guldens, verdeeld als volgt:

	Climmen	3133	— 8	— 3½
	Hulsberg	3248	— 10	— 0
	Schimmert	3459	— 2	— 2½
	Eysden	3685	— 16	— ½
	Eckelrade	2031	— 15	— 0
leenen onder	Hulsberg	409	— 6	— 0.

Een derde bevoegdheid der schepenen was het schouwen der wegen, straten, waterloopen en rivieren en het maken van ordonnantiën tot handhaving der politie, alsmede het bestuur der burgerlijke zaken, dit alles in overleg met den voogd.

De bestiering der crimineele justitie was toevertrouwd aan den drossaard, die de kalange had van alle crimineele zaken en ook de misdadigers, die lijf- of levenstraf verdiend hadden, deed te recht stellen.

In deze lijfstraffelijke zaken hadden de drie hoofdbanken van Meerssen, Climmen en Beek, sinds de voogden de behandeling dezer zaken naar Valkenburg hadden overgebracht, niet meer te vonnissen, maar zij hielden, op verzoek van den drossaard, de voorloopige informatiën, en zoo haast zij bevonden dat de begane feiten crimineel waren, moesten zij ze verzenden naar het hooggerecht der stad Valkenburg. Heerlen daarentegen heeft steeds zijne eigene crimineele rechtspraak blijven behouden.

Nu wij de bevoegdheid der schepenen hebben leeren kennen, willen wij hieronder de namen der ons bekende schepenen van Climmen vermelden. De data vóór hunne namen vermelden de dagteekening der stukken waarin die voorkomen:

Digitized by Google

Lijst der Schepenen.

1324 $^{1}/_{10}$	EVERHARDUS VAN SCHEMMARTERE (Schimmert).
„	JOHANNES BRAXATOR (brouwer) van Oelbeke.
„	JOHANNES ZOON VAN WELTGER van Oelbeke.
„	HENRICUS VAN DOLLENBERCH.
1384 $^{3}/_{11}$	ARNOLD VAN DEN KIRHOEF.
„	HEYNE HEYKE.
„	JOHAN STERCKE.
„	LENS VROME.
„	JACOB DER SMET.
„ en 1406	JOHAN STICKER.
„	ARNOLD VAN GHISENGUEBBEN.
1406	WILHEM JEGHER van Schoemmert.
„ en 1420 $^{30}/_{5}$ en 1442 $^{14}/_{10}$	ARNOLD CRAKE.
„	GERART FEYEN.
„	JOHAN PLUYME.
„ „	REYNER VAN DEN KIRCHOFF.
„ „ en 1442 $^{14}/_{10}$	REYNER OP DIE BEKE.
1420 $^{30}/_{5}$	MERTYN VAN WEUSTENROEDE.
„	WITZEL VAN ALDEN VALKENBORCH.
„	WILLEM IN GHEEN HOEFF.
„	HERMAN LUYR.
1442 $^{14}/_{10}$, 1448 $^{6}/_{6}$, 1449 $^{26}/_{3}$, 1453 $^{8}/_{2}$, $^{13}/_{11}$ 1455	ARNOLD PLUME.
„	GIELE VAN DEN KIRCHOFF.
„ „ „ „ „	JOHAN WETZEL van Wailhem.
„ „ „ „ „	JOHAN MEIRT van Haesdal, (Merte).
„ „ „	MERTHEN LUYR van Clemmen.
1448 $^{6}/_{6}$ „	DAEM VAN KEVIRSBERGH.
„ „ „	HENRIC KOEX (Koeck, Cocx, Cox).
„ „ „ „	JOHAN VAN COELMONT.
1449 $^{26}/_{3}$	HEINRIC SCOFF.

Digitized by Google

1453 $^{8}/_{2}$, 1455 $^{13}/_{11}$	JOHAN PETERS SON VAN WOESTENROIDE.
„ „	MERTEN VAN WOESTENROIDE.
1505 $^{20}/_{2}$	CLAES AREN.
„	THIJS VAN WOESTENRAEDE.
„	JOHAN PENRE.
1558 $^{22}/_{9}$	HERMAN WEUSTENRAEDE.
„	JOHAN WUSTENRAEDT.
„	MARTYN REINEKENS.
„ 1581 $^{13}/_{6}$	FRANS VAN CALDENBORCH.
„	HENRICK CLOIPS.
„	JOHAN SNIJDERS.
1581 13 Juni, 1617	LEMMEN SALM.
1581	HENRICH ALERTZ.
1581	TONIS KONEN.
1616, 1627 $^{9}/_{4}$	MATHYS KNUBBEN.
1616 „	REYNER VAN MEER.
1616—1655	WERNER RIETRAE.
1627	WILLEM WILLEMS.
1627 $^{9}/_{4}$	W. VELDORPS.
1616—1627	LAMB. ALARTS, woonde te Valburg en was tevens griffier van (Spaansch) Valkenburg.
1636	LAMBERT SOONS.
1647	WILLEM FREDERICKX?
1647	MICHIEL VLODROPS.
1647	WILLEM HABETS.
16..	JAN GER. KERKHERDEREN gehuwd met MARIA ROEBROOX TE HULSBERG.
1655—1663	PIETER DE BITTER.
1655—1665	JOHAN FINNINGER.
1655	GERRIT GYSEN (ook schepen van Beek).
1655—1663	ANDRIES WALTHOUWER.
1655—1663	KERST KNOPS.
1655	GERRIT BOSHOUWERS.
1663	ARNOUT DE BITTER.

Digitized by Google

1663—1669	JOHAN VAN DER ROER.
1663—1686	WILLEM CREMERS (ook schepen van Valkenburg en Heerlen).
1663—1683	JOHAN VALKENBORGH.
1663—1667	HERMAN CLOOTS.
1667	HERMAN CAETS.
1678	P. A. VAN VLEECK.
1678	HERSTAL?
1682—1688	CROON.
1682	VAN STREUCHT.
1682—1728	WILLEM VAN DER ROER.
1685—1687	BREULS.
1694—1728	ANTON VAN OCKEN × AGNETA BOCK, overleden 18 Aug. 1728, woonde te Valkenburg en overleed kinderloos.
1695—1704	PETRUS LEMMENS.
1694—1713	BARTHOL. BOSHOUWERS × MARIA CATH. GERMAIN, overleed in 1713. Boshouwers voerde in zijn schild een boom, links waarvan een man met opgeheven bijl. Helmteeken: de boom van het schild, kleuren onbekend.
1706—1754	JOHAN VRYTHOF, ook schepen der bank Geul-Bunde-Ulestraten (1).
1707—1721	MATH. HENDRIK FIQUET × MARIA MUILKENS.
1713—1722	W. L. HOCKELS.
1716	FINNINGER.
1720—1741	HERMAN V. LEEUWEN, tevens schepen der banken Meerssen, Houthem, en Geul-Bunde-Ulestraten, schout der Heerlijkheid Borgharen, overl. 8 Aug. 1741.

(1) De heerlijkheden Geul, Bunde en Ulestraten vormden gezamenlijk ééne schepenbank.

Digitized by Google

1724	J. VAN SLYPE.
1724—1728	JAC. VAN DER ROER.
1725—1745	CHRIST. VAN DEN BERGH.
1726—1742	GERARD BOSHOUWERS × PETRONELLA VAN GENUCHTEN, zoon en éénig erfgenaam van Barthol. Boshouwers voornoemd, was schepen der vier hoofdbanken en van die van Valkenburg, secretaris der schepenbank Valkenburg; hij woonde aldaar.
1725—1758	SIBERT VAN INGENHOVEN, ook schepen van Geul-Bunde-Ulestraten.
1725—1737	THEOPHIL CORTIUS, tevens schepen van Meerssen, Geul-Bunde-Ulestraten en notaris te Maastricht, overleed 17 Juni 1737.
1733—1741	MATHYS COLLARD, tevens proostschout te Meerssen en schout der stad en vrijheid Daelhem.
1737—1755	WILL. HENDRIK POPPELMAN, ook schepen te Valkenburg en subst.-ontfanger van Oud-Valkenburg.
1741—1749	J. W. MENGERSEN.
1744—1754	JACOB THIELEN.
1747—1781	J. H. JUSTENIUS.
1751—1754	BARTHOL. FRANKEN × Maria Brouwers te Oensel, ook schepen van Heerlen en collecteur van Schimmert ? overleden 1754.
1753—1754	STASS.
1754	VAN LEVEN.
1754—1794	GERLACH JAN VAN GENDT ook schepen van Meerssen.
1756	A. VAN GENDT.

Digitized by Google

1756 - 1771	BATHOL. JOH. BOSHOUWERS ook schepen van Valkenburg, Meerssen en Beek, van Geul-Bunde-Ulestraten, collecteur van Hulsberg en armenmeester van Schimmert, zoon van Gerard Boshouwers voornoemd (1).
1756—1764	LOUIS POPPELMAN tevens schepen te Houthem, ook secretaris der bank Climmen en Valkenburg (2).
1757—1775	THEOD. VAN DER WOOD.
1759—1760	BRULL.
1765—1775	JOH. ANDR. BOYMANS × THEODORA BARBARA BERG, × ALLETA GERTRUDA BOOMHOUWER, tevens secretaris der bank Climmen en medecinae doctor te Maastricht.
1762—1796	J. L. WINTGENS.
1766—1767	HENDRIK. WILL. ESAÏAS FRENZ ook schepen van Geul-Bunde-Ulestraten en collecteur van Hulsberg.
1771 - 1778	CORN. THIELEN, ook caartmeester van Climmen, proostschout en schepen van Meerssen.
1775—1794	J. CASAUX, ook schepen van Geul-Bunde-Ulestraten.
1778—1794	MATHYS CROON × ELISABETH BOCK, woonde reeds in 1776 op den hof te Haren (Voerendael) in 1773 pachtte hij den

(1) De overige kinderen van Gerard Boshouwers waren: Agneta gehuwd met W. Guerin capitein te Venlo en Maria Petronella, gehuwd met Daniel Frank, schout der heerlijkheid Bombay.

(2) Louis Poppelman volgde als secretaris van Valkenburg op aan zijn broeder Hendrik Frederik.

Digitized by Google

	hof genaamd het Broek te Beek van L. W. van den Heuvel (1).
1773—1791	PHILIP FERMIN
1779—1784	JACOB A BRASSARD × ELISABETH SCHÜTZ, tevens schepen te Margraten, woonde te Hulsberg en was aldaar burgemeester en collecteur, hij overleed in 1784; zijn zoon Will. à Brassard, die voorlezer was te Hulsberg, volgde zijn vader aldaar als burgemeester op.
1787—1793	NOLENS.
1788—1793	J. H. LAMBERTS.
1789	SIMONS.

Lijst der Proostschouten.

1384	JOANNES VAN HULSBERG;	wapen: een schild met rechter schuinbalk gevormd door vier koeken en in 't schildhoofd een barensteel.
1406	GERARD van HOITHEYEN;	wapen: schild met drie koeken, 2—1.
1420	WILLEM VAN VLEECK;	wapen: een slangenkruis.
1442	JOHAN CRUYTHUIS;	wapen: een klimmende leeuw.
1448—1449	THONIS VAN BORSSEN	zegel afgevallen (is schout in hoef van Climmen).
1453	JOHAN CRUYTHUIS.	
1455	DOEME VAN OVERBUNDE;	wapen: drie koeken 2—1, in het vrijkwartier eene figuur die op een hertengewei gelijkt of een omgekeerden keper.

(1) Mathys Crom had een broeder Jan Lambert, gehuwd met Joanna Swildens.

Digitized by Google

1558	PETER ROLAX	wapen: een schild beladen met een boom.
1626	JOH. COENINX.	
1627	MATHYS KNUBBEN	deze bekleedde in 1620 het ambt van ondervoogd in de bank Climmen, hij moest daarom betalen 30 gulden, twee vaten raapsaet en een heut suiker van ses pont; hij was ook schout van: Alden-Valckenborch, Strucht en Schin-op-Geul.
1631	PETRUS STAS	was tevens schepen van Maastricht en controleur van het muntwezen aldaar. Hij was één der 7 kinderen van HIERONYMUS STAS, scholtis te Borgharen van 1607—1621; in 1615 was hij ook schepen der banken Heer en Bergh en van den Vroenhof te Maastricht. Hieronimus was eenig kind van PETRUS STAS, stadhouder van den leenzaal van den Hoogproost van St. Servaas te Maastricht, scholtis van Mechelen en Tweebergen, schepen van het graafschap Vroenhof; hij was ten 2e maal gehuwd met CATH. MEYS, moeder van Hieronimus, wettige dochter van HIERONIMUS MEYS en JUDITH LAMBOY. HIERONIMUS STAS overleed te Maastricht in 1627, hij was gehuwd met BARBARA VAN DER MEULEN, dochter

Digitized by Google

		van MATHIAS VAN DER MEULEN gezegd DUYCKER en van BARBARA OLIVIER, genaamd v. HERF (1).
1647	NICO OLISLAGERS	was ook kaartmeester van den proost van Meerssen en ontvanger van het (Spaansch) land Valkenburg.
1658—1669	P. DE BITTER.	
1678	HENDRIK FRANSEN	
1682	ROSIER VAN DER ROER	
1694—1723	WILLEM VAN DER ROER	was ook schepen van Climmen.
1724—1728	JACOB VAN DER ROER	„ „ „ „ „
1728—1741	HERMAN VAN LEEUWEN	„ „ „ „ „
1741—1749	J. W. VAN MENGERSEN	„ „ „ „ „
1749—1778	CORN. THIELEN	werd in 1771 schepen van Climmen.
1778—1788	A. WILMAR	draagt den titel van Substituut-Proostschout, hij was tevens schepen te Meerssen en Valkenburg en notaris te Meerssen.
1788—1796	J. C. VAN PANHUYS	zoon van W. H. van Panhuys, landsadvocaat.

Proostschouten in de bank van Meerssen.

Een informatie genomen in 1565 leert ons, dat in de „banck van Clemmen oic hy scoltis is des proefst die te Meerssen scholtis is"; het is dus waarschijnlijk dat de hiervolgenden ook te Climmen schout waren:

1244 GOSWYN OUROUS.
1335 JOHANNES VAN HOITHEYEN.
1347 HENRICUS genoemd SNAVEL.
1370 GOSWINUS VAN WEERDE.
1402 GERARD VAN HOITHEM.

(1) *Publications* etc. X, p 490—491.

Digitized by Google

1503	ANDRIES VAN PALANT	wapen: een schild beladen met drie balken.
1548	LENART HEPPEN.	
1605	MAARTEN MANEN	wordt alleen genoemd *schout*.
1635	THOMAS FABRITIUS	was ook schepen te Meerssen.

Na het partage-tractaat zien we evenwel dat het ambt van Proostschout te Climmen en te Meerssen door twee verschillende personen wordt waargenomen.

De Burgemeesters.

Deze ambtenaren werden, zooals wij reeds zagen, door de ingezetenen van ieder kerspel gekozen op de bankvergaderingen, doch door den voogd beëedigd.

Zij waren, dus in tegenstelling der tegenwoordige burgemeesters, de vertegenwoordigers van het volk in plaats van den vertegenwoordiger van den Souverein.

Te Climmen werden steeds twee burgemeesters gelijktijdig aangesteld.

Uit aanteekeningen uit de 18e eeuw, wil ik hier opgeven welke hunne functies o. a. waren.

In tijden van oorlog (1746) zien wij hen zorgen voor de goede aflevering der fourage voor de troepen.

Zij zorgden onder anderen voor het verkrijgen van sauvegardes.

Zoo lezen wij in de aanteekening van den burgemeester in 1746:

„27 October naar Bunde geweest om de salvo gardes nog wat te houden 2 — —";

en in 1647, 16 Juli „naer het hoftquartier geweest van Bemelen om de salvo gardes af te halen 2. — —".

Zij betaalden de verteeringen welke de soldaten maakten en brachten dit later in rekening bij de banklasten.

Zoo lezen wij 23 Oct. 1747: hebben verteerd 4 huzaren 4 — — enz.

(De cijfers achter de aanteekeningen is het bedrag hetgeen zij daarvoor aan de bank in rekening brachten).

Voor hunne diensten in oorlogstijd verricht schenen de burgemeesters extra honorarium te genieten; in eene aanteekening van Climmen in 1796 lezen wij:

Digitized by Google

„En alzoo sedert October 1793 geen betaling is geschiet tot „dato dezes aan amptenaaren en in *voorige oorloogen* aan ieder „Borg^ms^ is toegelegt geworden twee guldens Hollands voor ieder „dag in welken tyt Borgemeesters in lange zoo veel moeyelyk-„heid en fatiques niet hadden uitgestaan, als in desen oorlog „waarin sy Dag ende Nagt groote en zwaare fatiques hebben uyt-„gestaan, en in menigvuldige Perrykelen, ja zelfs in lyfs en levens-„gevaaren zig hebben bevonden, zoodat sy in de eerste zes weeken „Dag ofte Nagt niet uyt hunne kleederen geweest syn. Zoo willen „sy zig zelfs hier voor niet Taxeeren, maar laaten zulks over aan „de schenereusityt van de administratie, en sullen te vreede syn, „met het geene dat Borgemeesters van andere gemeentens sal toe-„gelegt ofte gegeven worden".

Hunne functiën waren verder van velerlei aard.

Zij voerden in naam der ingezetenen processen; zoo zien wij hoe in 1719 7 Juli de twee Burgemeesters C Swildens den Jonge en Jan Doutzenberg naar Genhout waren geweest om met de borgemeesters van Hulsberg en Schimmert te consulteeren, hoe men het zal aanleggen met de „*keur*" van den proost van Meerssen.

1719 20 Oct. waren zij beyden naar Maastrigt geweest om mijnheer Pesters te spreken over de oblygatie van Ablysia (1) en hebben Reusen gesproken van wegens het proces dat hij met den proost van Meerssen heeft gehad wegens de „keur".

1719 28 Oct. waren zij weder naar Pesters en Reusen geweest om over dezelfde zaak te spreken.

Volgens de bankrechten van Meerssen, overgenomen uit een register van 1526 zooals we zagen, verviel aan den proost een keur bij het afsterven zijner laten d. w. z. hij kon uit diens nalatenschap door middel van schout en twee schepenen een paard of koe uitkiezen of wel in plaats daarvan in geld worden uitbetaald naar gelang het paard of koe geschat werd. Of de ingezetenen der bank Climmen evenwel in proces zijn gegaan over de keur kan ik niet mededeelen.

Een voorbeeld van een ander proces, dat de Burgemeester inderdaad aanhangig maakte en gevoerd werd in 1759—60, is het volgende:

's Lands Banaalmolen te Valkenburg toebehoorende aan de erfgenamen van wijlen Jaen Collard moest hersteld worden; de ge-

(1) d. i. a Blisia.

Digitized by Google

ërfdens van Climmen, Hulsberg en Schimmert werden opgeroepen om te „corweyden"; het schijnt, dat men niet genegen was aan deze oproeping gevolg te geven.

Den burgemeester werd door de geërfdens van Climmen opgedragen om in oppositie te komen tegen de erfgenamen van wijlen den Heer Joh. Collard, wegens de corweyden aan 's lands banaalmolen tot Valkenburg met volle magt en geweld van substitutie om een of meer practicijns zoo alhier als te 's Gravenhage te substitueeren om deze zaak ten definitieve toe te vervolgen, „beloovende (de geërfdens n.l.) voor goed ende van waarde" te houden en doen houden, wat voornoemde burgemeesters in deze zake zullen doen, onder verband van hunne personen, goederen enz.

Uit eene andere akte zien wij, dat de burgemeesters voor deze zaak als procureur aanstelden den heer Joh. Kinkert.

Toch werden de corweyden uitgevoerd, in afwachting dat hier later zoude worden schadeloos gesteld. In Climmen worden o. a. de „posseseurs van het huys en hoef Terveeren en het heufke" schriftelijk gecommandeerd en wel: „plichtshalve in confidentie nemende dat defentie van een yeder syn goet recht legitime zonder offentie, mitsgaders den staet van saake van rechters competent van den lande is ongeprejudicieert dyer, en om te voorkomen eene ophande ruineuse executie militair".

Ook de Proost van St. Gerlach wordt d.d. 4 Juli 1759 gevraagd om aan deze corweyde deel te nemen en wel: „voor deese ryse en met de karre van den Drieshoff (Heek) deze vrachten te helpen doen; sulxs in geenen deelen sal strecken tot verminderinge van den vrijdom en exemptie van Lasten aan het Clooster en goederen van St. Gerlach competeerende". Of de Proost van St. Gerlach aan deze uitnoodiging gevolg heeft gegeven, kan ik niet mededeelen, wel blijkt uit eene lange lijst waarin wordt aangeteekend wie „gecommandeerd" worden om te corweyden dat 25 April 1759 de „hoef kardenbergh" (toebehoorende aan St. Gerlach) hieronder voorkomt, doch slechts eenmaal terwijl de andere ingezetenen meermalen worden opgeroepen; het is dus waarschijnlijk, dat de proost van St. Gerlach tegen deze wederrechtelijke handeling is opgekomen en hem dientengevolge d.d. 4 Juli 1759 het genoemd verzoek gedaan werd.

De afloop van het proces is ons niet bekend.

Digitized by Google

Jan Collard was gehuwd met Maria Craen en was eigenaar van het huis palanka en den banaal of dwanckmolen te Valkenburg, verder van het Ravensbosch; dit laatste had hij geërfd in 1712 van Rutger Huigens.

Jan Collard had in 1739 3 zonen, QUIRIN, MATHYS en BALTHAZAR en een kindskind Anna Maria van Kervel, dochter van ALEXANDER VAN KERVEL, weduwnaar van MARIA CATHARINA COLLARD.

Volgens testament van Jan Collard moest het huis Palanka, evenals de banaalmolen, onverdeeld blijven en de inkomsten daarvan tusschen zijne drie zonen verdeeld worden.

In 1746 en nogmaals in 1753 werd de banaalmolen door de erfgenamen Collard verpacht aan Jan Math. Wateler, schepen en organist te Valkenburg voor 800 gulden, tevens moest de pachter opbrengen aan den rentmeester der domeinen 624 vaten rogge per jaar.

In 1777 behoorden het hooge Ravensbosch en de banaalmolen van Valkenburg aan LOUISE ALBERTINE REYNINCK, weduwe van Quirin Collard (zoon van JAN en MARIA CRAEN) en aan JOHAN VAN DYCK, rustend predikant en professor in de theologie te Maastricht, gehuwd met ANNA MARIA VAN KERVEL. Johan van Dyck draagt zijne helft over aan de weduwe van Quirin Collard, zoodat het hooge Ravensbosch en de banaalmolen wederom geheel in handen kwamen der familie Collard en wel voor 40.000 Luiksche guldens; in 1783 is de geheele som afbetaald.

De kinderen van QUIRIN COLLARD en Louise Albertine Reyninck waren:

1°. ISAAK COLLARD, Brabantsch peymeester der stad Maastricht, werd in 1783 met de betrekking van ontvanger van het land van Valkenburg voorzien.

2°. SARA COLLARD, gehuwd met Mr Adriaan Philip Hendrik van Slype.

3°. ANNA ELISABETH COLLARD gehuwd met Mr Adriaan Lodewijk Pelerin, Brabantsche Pensionaris te Maastricht.

4°. Mr ALEXANDER QUIRIN COLLARD, gehuwd met Sara van Kervel, schepen van het Brabantsch gerecht te Maastricht.

5°. JOHA CATHA COLLARD, gehuwd met J. E. Scherer, kapitein in dienst van de Ho. Mog.

6°. MARIA COLLARD in 1783 weduwe van Kapitein Hesselsberg.

Digitized by Google

Nog wil ik hier aanmerken, dat de weduwe Quirin Collard te Maastricht woonde en een buitengoed bezat te Valkenburg (Palanka).

Het schijnt, dat de burgemeesters in het algemeen belast waren met de zorg voor de goede uitvoering der „corweyden"; zoo bezitten wij eene lastgeving van den Luit. Voogd. Joh. Will. Heldevier, die hier in zijn geheel volgt:

„Worden de Borgemeesters der Hoofdbancke Climmen bij deze gelast en geauthoriseert om alle ingesetenen ten eersten bij parthijen te commandeeren tot de reparatie verbredinge en in behoorlijke staat stellen van de groote Heeren en Landswegen; de persoonen die karren en peerden hebben met deselve, om steengruys te vaaren en andere persoonen die geen karren en peerden hebben om te botten en op en af te laden door gem. Borgemeesters aan te wijsen, en verder overall de overhangende heggen en geboomten over de weegen te doen afkappen en in gevalle van weygerachtige persoonen by een lyste en rapport over te geven, ten eynde deselve in soodanige amendens geslagen te worden als men sal vinden te behooren".

Den 20 Meert 1752. (get.) J. W. Heldevier".

Uit een ander voorbeeld zien we hoe de burgemeesters zich met de uitvoering van de „corweyden" belastten:

„1728 den 6 Meert hebbe ich Thomas Sleype (borgemeester) getrocken van den heer ontvanger Slypen . . . . . van ses en dartig pattecons voor betalyng van die artshartogin van Mastregt naer Tongeren te bringen (n.l. Maria Elisabeth gouvernante van België) te weete voor twaalf coppele pert macht ider pert sees gulden met die manschap waarvan deze ondersgeschrevene bekennen verneugt en voldaen te syn

bekomme alle boure von ider peert 6 gld".

Volgen de handteekeningen van 18 ingezetenen.

Ik wil hieraan toevoegen: dat uit de „rekeninge en reliqua voor de Wwe Jan Doutzenberg (collecteurse) des Kerspels Climmen over Haer Hoo. Moo. beede en annexe lasten des jaars 1727 enz. overgebracht ter Banxvergaderinge van 16 Sept. 1728 blijkt, dat in 1724 de ingezetene van Climmen hebben ontvangen van den ontvanger voor het helpen transporteeren der bagage van Zijne Hoogheyt Prins Willem van Hessen van Breda naar Maastricht 48—11—1".

Digitized by Google

Zoo zien we verder uit een losse aanteekening uit de laatste helft der 18e eeuw, dat de burgemeesters aanteekening hielden van de tiendegerven; zoo hadden

J. W. Doutzenberg in zijne schuur tiendegerven ingevaren 541 koorn
45 gerst
21 terwe

Henric Dontzenberg op de Maar in zijne schuur tiendegerven ingevaren 464 koorn
13 terwe

fac te samen 1084 garven

Uit verschillende rekeningen die de Burgemeesters aan de bank indienden zien we, dat ze zich belasten om den luitenant Voogd eene „keukenvereering" aan te bieden die gewoonlijk bestond in boter. Verder waren zij belast met het afhalen en aflezen van plakaten.

In eene rekening van burgemeester C. Swilders lezen we:

„28 Oct. 1719. Bij mijnheer Quade geweest en afgehaalt een placaat van wegens de wacht.

30 Oct. 1419. Het placaat door order van mijnheer Quade met klokslag afgelezen tot Climmen, Hulsberg en Schimmert".

Ook hielden de burgemeesters politietoezicht:

„31 Oct. 1719. Door orde van mijnheer Quaede met een partij schutters alle herbergen en suspecte plaatsen gaan visiteeren en hebben de schutters bij Willem Ubachs betaald 10 st. en hebben ten mijnen huize gedronken 24 kannen bier, maakt te samen 2—6—0".

Bovendien waren zij belast om te zorgen voor de reparatien aan het „afbehank" en toren der kerk (zooals we later zullen zien moest het afbehank en den toren onderhouden worden door de gemeente); in dezelfde rekening van burgemeester C. Swilders lezen we:

„24 Oct. 1719. Hebben de leyendekkers bij mij gehaalt 75 planken om een gat toe te maken op het afbehank der kerk 5—3—1/2.

en hebben de leyendekkers over het werk gedronken 20 kannen bier 1—10—0".

„Den 21 Dec. daaraan volgende werd het dagloon der leyendekkers uitbetaald om het gat op het „afbehank" der kerk dicht te maken, het bedroeg 3—0—0.

Digitized by Google

21 Febr. 1720. Betaalde Borgemeester Swildens aan Jan Sporcken voor een riem aan den klepel (de kleine klok) 0-10—0.

20 Mei 1720. Aan Jan Sporken voor een riem aan den klepel der groote klok. 1—0 0.

Uit eene nota van Burgemeester Sleypen in 1728 blijkt, dat het kerkportaal ook moest gerepareerd worden:

„Jan Bruns heeft verdient aan het kerkportaal te dekken 2-0-0.

„15 April 1730. Waren beyde burgemeesters Thomas Sleypen en Jan Schoenmakers naar Maastrigt geweest om een klokken seyl te bestellen.

„In 1730. Werd door den schatheffer (collecteurs) Meyers verschoten voor leyen en nagels voor aan den thoren te Climmen 17—0-0".

Ook voor het onderhoud der school hadden zij te zorgen.

In 1729 had borgemeester Jan Schoenmaekers „uytgegeven aen het maken van bancken in school 66 gld".

Ook in den tijd der taters de voorloopers der beruchte bokkenrijdersbende, bewezen de borgemeesters hunne diensten.

1718 31 Meert, lezen wij in de rekening van borgemeester Swildens, „door ordre van mijnheer Drossaert naar Aalbeek (Hulsberg) en Schimmert geweest om te vragen hoeveel schilden van de taters elk kerspel moet hebben.

„1718 4 April. Beyde borgemeesters naer Maastricht geweest met den Veltbode om een tatersschilt af te halen [1].

„1718 8 April. Van Vaes Huntjens een eiksken gekocht voor een post (paal) om het tatersschilt op te setten. 1—6—0.

„1718 4 Juni. Twee taters alhier gevangen genomen en hebben de wakers en naburen gedronken 46 kannen bier 3—9—0. en hebben de taters in *drij* dagen vertert in eten en drinken 3—11—0.

„1718 5 Juni. Beyde borgem. naar Houthem geweest om den heer mombaer (voogd) te spreken of men de taters naar Houtem zou brengen.

„1718 6 Juny. Hebben beyde borgemeesters met de schutterye de taters naer Broeken (Houthem) gebracht.

„1718 17 Juny. Door ordre van mijnheer den Drost beyde borge-

---

[1] Taters waren rondzwervende vreemdelingen, tartaren, die deze streken onveilig maakten; men trachtte hen af te schrikken door de zoogenaamde taterschilden op de publieke wegen te plaatsen, deze stelden gewoonlijk voor een tater, die gegeeseld werd.

Digitized by Google

meesters naar Maastrigt gegaen om bij het verhooren van de taters te syn welke verhooring duurde tot s'avonds om 8 uren soodat (wij) moesten daer blijven".

Verder waren de borgemeesters belast met het collecteeren van gerf en brood; rechtens trok de koster vóór het partage-tractaat van 1661 uit elk huis jaarlijks een brood en eenige schoven uit de tienden.

Wij zien echter in de 18e eeuw de borgemeesters belast met het collecteeren daarvan; voor deze collecte genoten ze jaarlijks 5 gld.; de opbrengst echter moesten zij deponeeren bij den rentmeester der kerkelijke goederen, zooals blijkt uit de rekening van Borgemeester Corn. Swildens:

„1718 4 Febr. Naar Valkenborg geweest om de penningen van de coster gerf en broot aen den heer Rentmeester van Slype te brengen.

Blijkbaar werd dus niet in natura, doch in specie deze belasting door de ingezetenen betaald.

Wij weten dat bij plakkaat op het einde van 1648 en ook na 1661 werd bekend gemaakt dat de Staten generaal der vereenigde Nederlanden alle geestelijke en kerkelijke goederen in de drie landen van Overmaas verklaarden te vervallen.

Hier zullen we zien dat zij ook namens de ingezetenen geldleeningen sloten, hetgeen blijkt uit de volgende acte:

„Op heden den 2 Nov. 1748 compareerde voor mij C. Swildens notaris openbaar geadmitteerd bij den souverainen Raade en Leenhove van Brabant in 's Hage, tot Voerendael Banke Heerle resideerende en in praesentie der geloofweerdige getuigen hiernaer genoemt Mathys Rietra ende Johan Willem Doutzenberg beyde borgemeesters des Cerpels Climmen seer subit is overvallen geworden door het uytschryven van rations van wegens de Troupen van Sijne Majesteyt den Koninck van Vranckrijck, de voorschr. comp^ten^ tot dien eynde de meeste geerfdens van voorschr. Cerspel versogt hebben om raad met malkanderen te houden, hebben eenpaarlijk doen goedvinden en geresolveerd om penningen op voorschr. gemeynte te negotieeren tot voorkoming van gedreygde militaire executie, en om daermede te voldoen de geeyschte Rationen, ingevolge chirographaire constitutie en concent door de selve geteekent op den voet deser acte van woorde tot woorde te

Digitized by Google

insereeren welke comparanten verklaarden en bekenden in hunne voorschr. qualiteyt ter jaerlyksche rente tot laste der gemeynte van Climmen genegocieert te hebben eene somme capitael van een duysent specie Ryksdaelders by de comparanten effectieve en gaanbare munte ontfangen ingevolge chirographaire handschrift de dato, 12 Mey 1748 alhier geproduceerd synde de comparanten de selve hebben geagnosceert sulx door en uyt handen van Christiaan, Johannes, Hendrik, Gerit nu aan Hendrik in de naem van syn suster Catharina ende Elisabeth Vaesen, gebroeders en gezusters enz."

Later volgt de gementioneerde constitutie.

„Constitutie van de gemeentenaaren van het Cerspel Climmen ter opneming van een capitael om te betaalen de contributie dewelk van hetselve geeyscht wordt.

De Gemeyntenaren van Climmen vergadert den 28 April 1748 eenpaarlijk geconcenteert tot ligtinge van een capitaal van Duysent pattacons waarvoor dat een yder sich is verobligeerende in zijne goederen waar sy oock gelegen syn . . ." enz.

Was o. a. onderteekend:

Joannes Wilh. Doutzenbergh als borgemeester.
Mathys Rietra als borgemeester.
Christ. Vaesen van den hoff van der Heyden.
Willem Walen van den hoff het Heufken.
Joannes Schoenmaakers pastoor in Climmen.
Lambertus Pluymekers voor den hof Overbeek en „syn eygen goed".

Dit is + merk van Joh. Vaesen, van den heer van der Meer (hof Retersbeek) en nog 35 anderen ingezetenen.

Wij zien, dat de eigenaars van den hof Cardenbergh enz., die toebehoorde aan het klooster van St. Gerlach, deze constitutie niet teekenden, dus ook in dit opzicht vrij waren van lasten.

Salaris genoten onze borgemeesters niet, althans in de rekeningen der collecteurs waarin alle uitgaven der bank gespecifieerd werden is alleen sprake van vacatiegelden en vergoeding van voorschotten.

Zoo genoten zij in de 18e eeuw voor vacatie voor eene reis naar Maastricht 1 gld. 10 stuivers
voor eene reis naar Valkenburg 10 stuivers enz.
en voor het collecteeren van gerf en brood 5 gld.

Hier volgen de namen der borgemeesters van vóór de overheersching der Franschen, voor zoover wij deze hebben kunnen vinden.

Digitized by Google

1697—1714 Jan Jaspers (1).
1715—1726 Jan Doutzenberg (2).
1715—1725 Corn. Swildens de Jonge (3).

---

(1) JAN JASPERS was zoon van Adam Jaspers, werd geboren 3 Juni 1646 en was drie maal gehuwd: 1° met Cybilla Bremen, den 9 Februari 1679; 2° met Maria Vromen den 18 Februari 1685; 3° met Maria Nacken in Juli 1695. Hij had slechts een kind uit het eerste huwelijk n.l.: Maria Jaspers. Hij overleed den 8 Januari 1715.

(2) JAN DOUTZENBERG, geboren te Heerlen den 3 Maart 1680, huwde den 9 Mei 1699 met de eenige dochter van Jan Jaspers bovengenoemd; hij overleed den 17 October 1727.

Hij had uit dit huwelijk de volgende kinderen:

CATHARINA DOUTZENBERG, gehuwd met Johan Meyers van Cardenbeek, collecteur van Climmen; uit dit huwelijk stamde een zoon, Joh. Fred. Meyers, kapellaan te Climmen in 1769, later in 1777 pastoor te Hulsberg;

2. ODILIA DOUTZENBERG gehuwd met Peter Meyers;

3. JAN HENDRIK DOUTZENBERG gehuwd met Anna Heuts van ter Maar-Climmen. Uit dit huwelijk stamde een zoon, Hendrik Jos. Doutzenberg schepen der heerlijkheid Schaesberg, gehuwd met Anna Maria Crous (grootvader van den tegenwoordigen gemeente-secretaris). Anna Heuts was dochter van Pieter Heuts en Elisabeth Meyers;

4. JAN WILLEM DOUTZENBERG, burgemeester van Climmen, gehuwd met Maria Anna Sleypen, dochter van Thomas Sleypen, burgemeester;

5. JOHANNES DOUTZENBERG (Augustijn).

(3) CORNELIS SWILDENS DE JONGE, zoon van Cornelis Swildens den oude was tevens voorlezer en schoolmeester te Climmen, hij huwde met Catharina Sleypen, zuster van Thomas Sleypen, burgemeester van Climmen, welke laatste Roomsch was. Cornelis Swildens de Jonge had een zoon, Corn. Swildens, die in 1737 eveneens onderwijzer en voorlezer werd en, sedert 1739 notaris te Voerendael, later schepen der bank Heerlen en in 1771 werd hij collecteur (schatheffer) van her kerspel Climmen; hij woonde te Voerendael, huwde in 1741 te Heerlen met Susanna Sybilla Stas en overleed in 1796, zij hadden minstens 7 kinderen, n.l.: Joh. Hendrik, Corn. Ahasearus, gedoopt te Climmen 12 Aug. 1742 overleden te Heerlen 1746; Maria Catharina, gedoopt te Climmen 29 Sept. 1743, gehuwd met J. M. Leignes, predikant te Climmen; Johan Hendrik geboren 10 Maart 1745 te Voerendael, bekleedde later het Hoogleeraarsambt te Franeker; Cornelis Wilhelmus gedoopt te Climmen den 23 Oct. 1746, later luitenant-kolonel bij de Hollandsche armée; Herman Frederik was in 1809 commandant bij de convooyen en licenten te 's Bosch; Johanna Susanna Sibylla gehuwd met Willem Brassard te Voerendael; Helena Geertruid gehuwd met Jan Rudolph Wierslysen (Wurstysen) professeur à l'école secondaire te Maestricht.

Corn. Swildens de jonge, burgemeester van Climmen, had verder nog de volgende kinderen: Joh. Hendrik gehuwd met Henriette van Heeteren, voorlezer te Berghem in 1757; Leonardus gehuwd met Adriana van Munster, voorlezer en schepen te Lithoyen in 1757.

Digitized by Google

1726—1731 Thomas Sleypen (1).
1728—1730 Jan Schoenmakers.

1751—1760 Jan Willem Doutzenberg (2).
1757—1760 Mathys Rietraed.
1774 Weeren Rietrae.
1775 Mathys Kleynen (3).

---

(1) THOMAS SLEYPEN, zoon van Jan Sleypen en Ida Jeucken, werd geboren te Climmen den 19 December 1679, hij trad den 8 November 1704 in het huwelijk met Ida Quadvlieg, geboren te Valkenburg, doch reeds den 14 September 1710 huwde hij voor den tweeden keer met Margareta Pluymakers, dochter van Werner Pluymakers en Margareta Duys; zij werd geboren te Climmen den 24 Februrri 1691 en overleed 29 Augustus 1771.

Thomas overleed den 12 Juli 1744. Hij had verschillende kinderen waarvan ons de volgende bekend zijn:

Uit het eerste huwelijk: Ida Sleypen, zuster in 't klooster Calvariënberg te Maastricht;

Uit het tweede:

a. Maria Anna Sleypen, gehuwd met Hans (Jan) Willem Doutzenberg, die in 1751 burgemeester was van Climmen;
b. Jenne Cathryn Sleypen, gehuwd met Joannes Heuts van Craubeek, zoon van Pieter Heuts en Elisabeth Meyers;
c. Margriet Sleypen, gehuwd met Thomas Corriaux, lands-chirurgijn te Valkenburg;
d. Anna Elisabeth Sleypen, gehuwd met Cornelis Nuchelmans uit de Heek;
e. Elisabeth Sleypen, gehuwd met Lambert Montfort, woonde te Verviers;
f. Maria Helena Sleypen, gehuwd met Lodewyk Borst „halfwin" te Overhem, deze laatste werd later krankzinnig.

(2) JAN WILLEM DOUTZENBERG, zoon van Jan Doutzenberg bovengenoemd, werd geboren te Climmen den 14 Maart 1706, hij huwde den 4 Mei 1738 met Maria Anna Sleypen, dochter van Thomas Sleypen bovengenoemd; zij werd geboren te Climmen den 12 November 1711 en overleed 4 December 1790. Jan Willem Doutzenberg overleed 27 Mei 1767.

Hij had 5 kinderen n.l.:

JOANNES DOUTZENBERG die ongehuwd overleed te Climmen.

MARIA MARGARETA DOUTZENBERG ongehuwd te Borgloo.

ODILIA DOUTZENBERG gehuwd met Jac. Rietra, borg. van Climmen.

ANNA CATHARINA DOUTZENBERG gehuwd met Gerard Pluymen.

JOHANNA MARIA DOUTZENBERG gehuwd met Jan Schoenmaekers grootvader van den tegenwoordigen Burgemeester (zie verder onder de lijst der pastoors).

(3) MATHYS KLEYNEN was gehuwd met Catharina Knubben, in 1786 komt hij voor als oud-burgemeester.

Digitized by Google

1783—1786 J. de Balbiano.
1783—1794 Jac. Rietra (1).
1794 Frederic Fahner (ook voorlezer en schoolmeester).

1801—1810 Hendrik Habets, maire.
1810—1819 J. N. Platz.
1819—1830 Franz Baron von Fürth van Rivieren.
1830—1872 Jan Pieter Laeven te Heek-Climmen.
1872—19.. Jan Schoenmakers.

Hierachter volgen eenige namen van Burgemeesters van Hulsberg en Schimmert.

A. *Hulsberg.*

1735—39 Willem Moonen gehuwd met Maria Coocx.
1760 Franciscus Habets.
1760 Dirck Habets gehuwd met Catharina Weusten.
1766 Jan Ubags gehuwd met Mechteld Huntjens woonde in de Heek
1780 Jacob à Brassard gehuwd met Catharina Elisabeth Schutz, was tevens schepen van Climmen en Margraten en woonde te Hulsberg; hij overleed 1785.
1785—87 Willem à Brassard, zoon van den vorige, was ook voorlezer te Hulsberg.
1786 Joh. Peter Ubags.

B. *Schimmert.*

1735 Jan Alofs te Haesdal.
1738 Jan Voncken ten tweede maal gehuwd met Helena Sijen.
1756 Steven Willems gehuwd met Cecila Somnia, zoon van Jan Willems en Helena Sijen.
1751—60 Hendrik Voncken gehuwd met Gertrud Sijen.
1760 Willem Bouwens te Oensel, broeder van Maria Bouwens, huisvrouw van Barth. Franken, schepen van Climmen, Heerlen en Schimmert.

---

(1) Jacob Rietrae, gehuwd met Odilia Doutzenberg, dochter van Jan Willem Doutzenberg, burgemeester van Climmen, hij had een huis in de Houtstraat.

Digitized by Google

1787—89 Johan Albert Croon gehuwd met Johanna Swildens had een broeder Jan Adam Croon, schepen te Houthem.
1787 J. E. Ross.

De schatheffers en schatting.

De schatheffers of collecteurs werden voor ieder kerspel op de bankvergaderingen aangesteld (tot bijwoning der bankvergadering waren gerechtigd de schepenen en voogd en de principaalste geërfdens, d. w. z. zij die minstens 15 bunders land onder de bank schatbaar in eigendom bezaten).

Alvorens de collecteurs echter in functie traden moesten zij cautie stellen. Zoo zien wij uit eene acte van 1728 dat Leonard Meyers voor notaris Philippens te Houthem verklaart, hoe dat hij na 't overlijden van Jan Doutzenberg, gewezen collecteur van het kerspel Climmen, „door meeste stimmen en principaalste geërfdens met aggreatie van den Lt Voogd in deszelfs plaats als collecteur is aangesteld", hoe dat hij als nog niet beërfde geen cautie kan stellen en daarom zijn vader Frederik Meyers in huwelijk met Anna Schillinx borg blijft en zijne twee huizen, gelegen te Klimmen, met de daartoe behoorende landerijen, groot 11 bunder 3 morgen 57½ kleine roeden, als pand stelde.

Het stellen eener cautie bleek soms wel eens noodig, want 30 April 1716 moest Antoon Coenen in huwelijk met Agata Caris, gewezen collecteur van het kerspel Climmen zijne erfgoederen verkoopen om daarmede te betalen het restant van den heer ontvanger van Slype.

Eene gerechtelijke verkooping moest drie keer vóór de zitting der schepenen door den bode worden „geaffigeert". Zulke proclamatie luidde aldus, althans op het eind der 18^e^ eeuw:

„De Heeren Luit. Voogd en Scheepenen der Hoofdbancke Climmen doen konden en laaten aan een iegelyk mits dezen bekend maken dat sy ter instantie van (volgt naam van eischer) zullen vergadert syn tot Valkenburg op den . . . . . om aldaar te houden den (eersten, tweeden of derden) sitdag tot vercoopinge der naarvolgende perceelen van (volgt de naam des eigenaars).

Eerstelyk een huys, schuur en stallingen enz. (volgen de goederen).

Indien iemand eenig regt ofte pretentie tot laste van voors.

Digitized by Google

erven of landeryen vermeent te hebben die adresseere sig ten behoorlyken tyd en plaatse op poene van een eeuwig geswyg (d. w. z dan verloor hij zijne rechten), dienende deese voor de (eerste, tweede of derde) citatie en waarschuuwinge".

Actum den . . . . . .

ter ordonnantie

. . . . . secrs".

Op den derden zittag werd dan „by aenstekinge der kertse met impositie aan alle noncomparanten van een eeuwig geswygh de goederen verkocht.

De comparanten konden tevoren hunne rechten doen gelden.

Zoo zien we dat op den verkoop der goederen van Ant. Coenen: „de heer schepen van Ocken inbrengt „pro ut dabit scripto;" de heer Fiquet als „gasthuysmeester" der stad Valkenburg brengt in „een vat cooren, pro ut dabit scripto".

„De borgemeester en ingeseetenen des Cerspel Climmen brengen in „pro ut dabit scripto".

„De boode relateert de dry achter een volgende brieven proclamatoriaal behoorlyk geaffigeert te hebben; alsnu accordeeren de schepenen het aansteken der kerse tot absolute vercoopinge der geproclameerde panden met impositie aan alle non comparanten een eeuwig geswygh en is daarop de kerse aangesteken op de volgende conditie dat de incoopers gehouden zyn de cooppeninge in handen van deze justitie te consigneeren ofte te namptiseeren inwendigh veerthien daegen naer verblyff.

„En bij uytgaen der kerse is het eerste stuk lant in de Craubekerdell, groot bijna 3 morgen, ingesteld voor 3 schilling de Kl. R. aan proclamant (Coenen) verbleven en is het 2e pand op de Coningscoul groot 3 morgen ingesteld a 25 stuyver de Kl. R. aan proclamant verbleven".

Zoo kon dus het restant der schatpenningen niet worden betaald. Nu zien wij uit eene acte van 9 Juli 1716 dat Anton Coenen verklaart aan Herman Schaeps volmacht te geven (Coenen was ziek), om in zijn naam de genoemde perceelen voor de justitie van Climmen te cedeeren aan Peter Heuts voor den prijs waaraan ze hem zijn verbleven.

Ook uit de rekening van burgemeester Swildens over het jaar 1717 vernemen wij nog iets omtrent deze liquidatie:

Digitized by Google

9 Juny naar Valkenborgh geweest om mynheer Roes (Lt Voogd) te spreken over de liquidatie van de penninge van Theunis Coenen om ons kapitaal by den heer scholaster van Mehr af te leggen.

„1 July naar Valkenborgh geweest over de liquidatie van Theunis Coenen.

„13 July naar Valkenborg geweest om aen mynheer Roes te versoeke, dat de penninge van Teunis Koenen die de gemeynte van Climmen tot Coenen laste hadde te telle om een capp. at te leggen bij den heer scholaster van Mehr".

Blijkbaar had de gemeente Climmen dus, omdat Theunis Coenen als collecteur in gebreke bleef den „schat" te betalen, een kapitaal opgenomen bij den scholaster van Mehr, dat eindelijk, na de liquidatie van den collecteur Coenen, werd afgelegd; want verder lezen wij in genoemde rekening: 31 July naar Maastricht geweest en het kapitaal van 800 gld. bij den scholaster van Mehr afgelegt".

De collecteurs nu hadden de belastingen te innen en deze volgens opgemaakte „repartitie" uit te betalen; zij deden hiervan rekening en verantwoording op de bankvergadering.

Wij zullen nagaan waaruit deze belasting alzoo bestond.

In de landsvergaderingen werd van oudsher de bede, door den koning gevraagd, goedgekeurd; de gewone bede van den koning van Spanje bedroeg voor de landen van Overmaas 41.142 – 17 st. zwaar geld; daarbij werden dan nog meestal extraordinaire beden gevraagd die echter door de vergadering niet altijd werden toegestaan. Zij behoefde geen andere lasten te dragen dan die zij zelven goedwillig toestonden.

Van deze belastingen betaalde het land Valkenburg $^2/_7$, het Hertogd. Limburg $^3/_7$, het land van Daelhem en 's Hertogenrade ieder $^1/_7$.

In het land Valkenburg werd, naar ouder gewoonte, gerepartiseerd $^1/_3$ over de leengoederen en $^2{}_3$ over de vier Hoofdbanken Meerssen, Beek, Heerlen en Climmen. Daar het echter gebleken was dat de leengoederen te zwaar waren belast, kwamen bij de repartitie over de vier hoofdbanken de zes heerlijkheden: Hoensbroek, Wynandsrade, Vaesrade, Elsloo, Eckelrade en ter Blyt; en dewijl de Hoofdbanken onderling in oppervlakte verschillen, zoo heeft men, om meer gelijkheid te krijgen, bij de bank Meerssen gevoegd de heerlijkheden Itteren, Geul en Borgharen, bij de bank

Digitized by Google

Beek de heerlijkheid Berg, Bemelen, Geleen, Spaubeek en gebroken Schinnen; bij de bank Climmen de heerlijkheid Eysden, Oud-Valkenburg en Strucht, en bij de bank Heerlen de zoogenaamde onderbanken met de heerlijkheden Oirsbeek en Brunssum.

Uit den „tax" der bank Climmen ging $^1/_8$ verdeeld gelijk 2 : 1 naar Oud-Valkenburg en Strucht, $^1/_{20}$ naar Schin-op-Geul, terwijl het restant kwam, bij vierde gedeelten, bij Climmen, Schimmert, Hulsberg en Nuth (1).

Gedurende den tachtigjaren oorlog, na het 12jarige bestand, dat in 1621 ten einde liep, moest het land Valkenburg, behalve zijne lasten aan Spanje, buitendien belasting aan de Staten der Vereenigde Nederlanden opbrengen, en na den vrede van Munster 1648 was de toestand voor het land Valkenburg nog verergerd, doordien bepaald was, dat in de landen van Overmaas in Staatsche handen zou blijven wat daarin was vóór den vrede, terwijl de koning van Spanje zoude behouden wat hij op het oogenblik bezat; hierdoor ontstond de grootste verwarring, beide partijen eigenden zich de souvereine rechten toe en het gevolg was dat de ingezeten belasting moesten betalen aan beide zijden. Eindelijk in 1661 kwam het partage-tractaat tot stand: „Het casteel ende stad Valkenburgh ende voorts de banken, heerlijkheden ende dorpen van Meerssen, Houthem, Haren, Geul, Ulestraten, Bunde, Amby, Itteren, Climmen, Hulsbergh, Schimmert, Eysden, Herkenrade, Eckelrade, Beeck, Neerbeeck, Bergh, Bemelen, Blyt ende Heerle" vallen in het land Valkenburg ten deel aan de Staten Generaal.

De „beede" wordt niet meer *gevraagd* maar *vastgesteld* n.l. bij reglement van 15 Oct. 1663 op 50.000 gulden, voor de landen van Overmaas, te weten: Valkenburg 31.200, Daelhem 8000 en 's Hertogenrade 10.800 gld.; doch hierbij kwamen spoedig nog extraordinaire lasten, zoodat voor het land Valkenburg alleen de lasten jaarlijks op ± 50.000 kwamen te staan.

In sommige jaren waren deze belastingen zelfs buitengewoon hoog;

zoo in: 1668 en 1669	57.000	gulden
1670	63.000	„
1671	60.000	„
1679	62.000	„

(1) Eg. Slanghen, *Een blik op Valkenburg en andere landen van Overmaas, 1621—1663* in *Publications XV*, p. 351.

Digitized by Google

1720	57.610—0—0.	
1748, 1749 en 1750	79.454—12—0	(wegens oorlog met
1752—1754	64.436—18—0.	Frankrijk).
1755—1774	60.410—14—0.	

Wij willen nu nagaan welke belastingen geheven werden te Climmen. Van de verschillende repartitiën, die voor ons liggen, willen wij er een laten volgen:

„Repartitie gemaeckt binnen Valkenborgh op den 11 July 1715 over d'omlaege van haer Hoo. Moo. Beede en annexe Lasten voor deesen lopenden jaere, waerover het volgende memoriael is geformeert:

„Achtervolgens Resolutie genomen op s'Landts vergaderinge den 26 Meert 1715 over het point van d'omlaege van haer Hoo. Moo. Beede en andere Landts lasten voor deesen loopende jaere, ende de memoriale repartitie daerop gevolght soo compt het cerspel Climmen daerinne te draegen de somme van twee duysent een hondert twee gl. sestien st. drye oort Hollants te betaelen inde behoorlycke quartaelen ten comptoire van den ontvanger deeses Landts:

1. Dus wordt hier ingestelt tot betaelinge van 't comptoir (1)	2102—16—3
2. Waerby gevoeght den jura van den H^r Luit. Voogt en schepenen	72— 0—0
3. Noch aen de selven voor het publiceeren der placaeten	18— 0—0
4. Noch wordt hier ingestelt weegens extraord. devoiren van den heer Luit. Voogt	20— 0—0
5. Noch voor den secretaris syne extraordinaire devoiren en schrijfloonen voor den geheelen jaere	25— 0—0
6. Noch aen den selve voor het schrijven deeser cedule	6— 0—0
7. Noch voor den bediende van den heer Luit. Vooght	5— 0—0
8. Noch voor den bediende van den heer Drossaert	2—10—0
9. Noch voor den gerichsboode	5— 0—0

(1) Deze eerste post is dus de bijdrage van Climmen in de lands lasten, alle de overige posten zijn nog private lasten.

Digitized by Google

10.	Noch voor den schutboode	2—10—0
11.	Noch een jaer huyshuyr voor den schoolmeester	25— 0—0
12.	Noch voor vacatiën van de Dorpsmeesters	12— 0—0
13.	Noch voor de (bank)commissarissen deses Cerspels	20— 0—0
14.	Noch voor vuur in de gerichskamer	3— 3—0
15.	Noch wordt hier ingestelt een jaer interesse van een kapitael van 800 gld. licht voor d'erfgen. joncker Meersen, nu den scholaster van Meer	25— 0—0
16.	Noch wordt hier ingesteld een jaer interesse voor de Wwe Knops van een capitael van veertien hondert gld. licht	43—15—0
	Extraord. lasten:	
17.	Noch wordt hier ingesteld voor den gerichsboode Stockeram voor het affigeeren der placaeten	6—15—0
18.	Voor den Leyendekker voor onderhoud van den thoren	3—15—0
19.	Item voor den schoolmeester Swildens voor het leeren der arme kinderen	5— 0—0
20.	Noch wordt hier ingestelt voor vacatiën van de borgemeesters en particuliere leverantiën volgens specificatie daervan op heden overgelevert de somme van	101—17—0
21.	Voor het eventuel van desen jaere (onvoorziene uitgaven)	50— 0—0
		2555— 4—1
22.	Tantieme ad vijf percent (n.l. voor den collecteur)	127—15—0
		2682—19—1

Welke somme van twee duysent ses honderd twee en tachentigh gld. negentien st. en een oort Hollants gerepartisseert over seeven hondert en vyfftigh boenderen, soo compt jeder boender getaxeert worden ad dry gld. twaalf st. twee oort hollants maekende eene somme van twee duysent seven hondert achtien gld. vyfftien st. ende vervolgens over te schieten de somme van vyff en dertigh gld. vyftien st. drye oort die den collecteur Jan Doutzenbergh nieuws daertoe aengestelt onder cautie ofte verborghte van syne persoon ende bancksgoederen neffens andere ingestelde

Digitized by Google

posten behoorlyck sal hebben te verreckenen. Aldus gepasseert ter vergaderinge op dato als boven. Was geteekend:

H. Pesters. W. van der Roer. A. v. Ocken. M. H. Fiquet. C. van den Bergh. Leonard Finningen. J. Vrythoff. Hockels. W. Limpens in naeme van haer excellentie mevrouw tot ter Heyden. Johannis Ryetraet en nog twee andere onleesbare handteekeningen."

Uit verschillende repartitien van 1715—1758, die voor mij liggen, zien we dat alle deze posten regelmatig terugkeeren, en even groot blijven, uitgezonderd post 1, 15, 16, 17 en 20, terwijl post 16 en 17 later verdwijnen.

De rekeningen en reliqua van den collecteur stemme volkomen met de repartitie overeen.

Ik wil hier opsommen, hoeveel het kerspel Climmen aan 's landscomptoir had op te brengen en hoeveel in het geheel:

	Aan s'landscomptoir.	Totaal.
in 1715	2102 — 16 — 3	2682 — 19 — 1
„ 1718	2054 — 15 — 0	2750 — 2 — $^3/_4$
„ 1719	2054 — 15 — 0	2752 — 4 — $1^1/_2$
„ 1720	2054 — 15 — 0	2641 — 11 — $3^1/_2$
„ 1721	1832 — 19 — 0	2437 — 10 — 0
„ 1722	1829 — 5 — 2	2318 — 2 — 1
„ 1723	1829 — 5 — 2	2319 — 0 — 2
„ 1724	1829 — 5 — 2	2367 — 13 — 2
„ 1725	1711 — 17 — 0	2163 — 13 — 0
„ 1726	1711 — 17 — 0	2218 — 2 — 0
„ 1727	1711 — 17 — 0	2195 — 19 — 0
„ 1731	1829 — 5 — 2	?
„ 1758 (1)	2182 — 10 — 0	3570 — 3 — 3
„ 1761	2182 — 10 — 0	?

In de *Maasgouw* jaargang 1887 (2) wordt melding gemaakt van een handschrift uit de eerste helft der achttiende eeuw getiteld: *Tegenwoordige Staat van Maastricht en van het Staatsland van Overmaas.* Hieraan ontleenen wij het volgende:

(1) De totaal uitgave in 1758 is zoo hoog, omdat in 1757 meer werd uitgegeven dan ontvangen en wel 737—4—0, terwijl de reparatie van den toren in 1758 nog kostte 175—10—1.

(2) De „Maasgouw" *Oorgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde,* zesde deel, jaargang 1886—1887 blz. 142.

Digitized by Google

Onder Climmen behoort Hulsberg en Schimmert, ook brengen Eysden en Herkenraad in de landtaxe onder Climmen op. De hoofdbank Climmen draagt in de 50000 gld., die het land Valkenburg moet opbrengen, bij: 9136—17—2.

en wel:	Climmen	1839— 1 —3
	Hulsberg	1906—13—0
	Schimmert	2031— 0 —0
	Eysden	2767— 3 —2
	Herkenraad	1192—17—1

De hoofdbank Heerlen brengt op	8245— 1 —0
„ „ Meerssen	12895— 1 —1
„ „ Beek	7424—18—1
De Valkenburgsche *leenen* brengen op:	
Onder Valkenburg en Houthem	278—17—0
„ de bank Meerssen	1438— 1 —2
„ „ „ Beek	951—10—0
„ „ „ Climmen	206— 6 —0
„ „ „ Heerlen	8916—18—0

De leengoederen waren dus, zooals wij dus zagen, niet in de taxe begrepen; bovendien zien we, dat onder de bank Climmen slechts weinige leengoederen voorkwamen, doch waren in de 18e eeuw althans allen gelegen onder het kerspel Hulsberg. Zij zijn:

de leemkuilen.
Het Sargiën leen (Heihof).
Erfgenamen P. van den Hove.
Spleetleenen van het Sargiën leen.
Offersleen.
Boshouwersleen.

Jos. Habets geeft de leengoederen op (1), gelegen in de bank Climmen en de onderbanken, zooals ze bestonden vóór het partage-tractaat van 1661, als volgt:

1° *De hoef der Sargiën* (Heihof), als groot leen geïncorporeerd sinds 1537 en als dusdanig blijven bestaan tot aan de Fransche Revolutie.

2° *De Bergerhof te Nuth*, groot leen geïncorporeerd ± 1381 — Fransche Revolutie.

(1) *Publications* etc. XII, bl. 30—46.

Digitized by Google

3° *Huis en hof te Schaloen*, vormende 2 groote leenen, geïncorporeerd ± 1301—Fransche Revolutie.

4° *Het derde deel der kerkgift te Oud-Valkenburg*, groot leen, geïncorporeerd, ± 1381 – 1665.

5° *De Tienden te Schaloen* of Oud-Valkenburg, groot leen, geïncorporeerd ± 1381—Fransche Revolutie.

6° *Het leen van 24 bunders te Aretsgenhout*, geïncorporeerd 1361—Fransche Revolutie.

7° *Het Bercklaersleen* te Oud-Valkenburg, grootleen, geïncorporeerd 1381—Fransche Revolutie; in 1640 werd dit leen geïncorporeerd bij de landerijen in Schaloen.

8° *Het Offersleen* in Genhout, groot leen geïncorporeerd 1387—Fransche Revolutie.

9° *Het Boshouwersleen* gelegen te Kleingehout bij den Ravensbosch, geïncorporeerd in 1381—Fransche Revolutie.

Men vergelijke ook Eg. Slanghen „*Het Markgraafschap Hoensbroeck*" p. 23, waarin nog bovendien als leenen onder de bank Climmen en hare onderbanken in 1570 gelegen, opgegeven zijn:

Het Rosendaalsleen te Sibbe.
De Hof te Sibbe.
De Heer van Strucht.
Den Haller met die leemcuylen bij Valkenburg.
Die Villiaerts goeder tot Sibbe

en nog eenige kleinere leenen.

Hierachter volgen de namen der mij bekende collecteurs of schatheffers van het kerspel Climmen:

vóór 1715	Antoon Coenen.
1715—1727	Jan Doutzenberg (1).
1728	Leonard Meyers (2).

(1) Jan Doutzenberg, gehuwd met Maria Jaspers, was tevens burgemeester, zie dienaangaande de aanteekeningen onder de namen der Burgemeesters hiervoor.

Op de landsvergadering gehouden den 13 April 1723, verzocht hij geïndemniseerd te worden „van eenige campementen en leverantiën van fourage aen passeerende troupes in den jaere 1711 en 1712".

(De landen van Overmaas, ook Limburg daarbij gereekend, hadden zich verbonden om de lasten uit den Oostenrijkschen successie-oorlog voortspruitende, voor gezamenlijke rekening te dragen).

(2) Leonard Meyers was zoon van Frederik Meyers en Anna Schillinx.

Digitized by Google

1745 - 1762 Joannes Meyers (1).
1762 –1767 Joh. Willem Doutzenberg (2).
1768 Gerart Telt (3).
1771 Corn. Swildens (4).
1776 Leonard Meyers.
1785 Corn. Swildens.

De School.

Oudsher was het ambt van schoolmeester meestal verbonden aan dat van koster, deze was meestal gelijktijdig nog voorzanger en klokkenluider.

Anders werd dit, toen men kwam onder het bestuur der Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden. De schoolmeesters moesten toen zijn van den *gereformeerden godsdienst*, de katholieke onderwijzers mochten geen school meer houden, zelfs niet wanneer zij met de kinderen buiten het gebied der Staten-Generaal gingen.

---

(1) Johannes Meyers was gehuwd met Catharina Doutzenberg; hij woonde, althans van 1749 tot 1766 op den hof Cardenbeek.

Catharina Meyers zijne huisvrouw was dochter van Jan Doutzenberg en Maria Jaspers. Johannes Meyers had een zoon Joh. Fred. die in 1767 en ook in 1777 kapelaan te Climmen was. Het is me niet met zekerheid bekend, in welke familiebetrekkingen hij stond met Michaël Meyers, pastoor te Climmen van 1713—1743, later pastoor te Meerssen, alhoewel wij weten dat ook deze op den hof Cardenbeek geboren is. Verder komt voor Henricus Meyers in 1767 kapelaan te Gronsveld, die zeer waarschijnlijk met deze familie in nauwe betrekking staat. In 1743 was een Martinus Meyers pastoor te Voerendaal.

(2) Joh. Willem Doutzenberg, 1751—1760, burgemeester van Climmen, zie dienaangaande de aanteekeningen onder de lijst der burgemeesters.

(3) Gerart Pelt, gehuwd met Johanna Mechtildis Hofman is tevens schepen van Heerlen; hij schijnt geen goederen in Climmen te hebben gehad, want hij stelt als pand zijne obligatiën ter waarde van 4000 gulden.

Gelijktijdig met hem solliciteerden nog twee anderen naar de collecteursplaats, opengevallen door het overlijden van Joh. Willem Doutzenberg, n.l. Johannes Doutzenberg zoon van den voorgaande en Theod. Pluymen, medeingezetene van Climmen.

(4) Corn. Swildens notaris te Voerendael, gehuwd met Susanna Sibylla Stas, zoon van Corn. Swildens den Jonge, burgemeester van Climmen; zie over hem de aanteekeningen bij de lijst der burgemeesters hiervoren.

In 1785 is Cornelis Swildens weer schatheffer van Climmen en tevens van Schimmert, hij stelt als cautie zijne hoeve genaamd „het leyenhofke" in de Heek, afkomende van Mevrouw Pesters.

Digitized by Google

Verbanning zou hunne straf zijn bij herhaalde ontdekking. Ook mocht geen onderwijs worden gegeven in particuliere huizen door „paepsche meesters".

De gereformeerde schoolmeesters mochten geen herbergen houden, geen politieke ambten bekleeden, noch landmeter zijn; nauw echter was ook hier het ambt van schoolmeester met dat van koster, voorlezer en voorzanger verbonden.

Volgens een nieuw reglement van orde van 20 Juni 1719 werd bepaald dat niemand kon worden aangesteld tot koster, voorlezer en schoolmeester of hij moest 1° 25 jaren zijn, 2° openlijk belijdenis hebben gedaan van den „waren gereformeerden godsdienst", 3° een attest hebben van den praedikant, waaruit bleek van bekwaamheid en goed gedrag enz.

In de landen van Overmaas waren slechts lagere scholen. Eene kerkvisitatie door de visitatoren der classis te Maastricht in 1694 in het Staatsch gedeelte van Overmaas bracht aan het licht o. a. dat alleen in Valkenburg, Heerlen, Vaals, Beek, Meerssen en Geul het geheele jaar door werd school gehouden, in de andere gemeenten alleen in den winter.

Te Margraten werd geen school gehouden, doch de Paepsche koster onderrichtte in den winter 80 kinderen.

Te Gulpen zijn alleen kinderen van den gereformeerden godsdienst in de school n.l. 12.

Te Wylre houdt de „paep" de school en zijn er geen kinderen in de protestantsche school.

Te Climmen zijn (in den winter) 36 kinderen in de school. Men waarschuwde alstoen tegen de afgodische boeken, doch inzonderheid tegen de zoogenaamde christelijke leer van Canisius.

In de archieven te Climmen vindt men eene lijst van boeken, die voortaan in de scholen ten plattelande door de schoolmeesters volgens resolutie der gereformeerde classis van Maastricht alleen mogen gebruikt worden:

„1° het A.B. tafeltjen;

2° het A.B. boek der gereformeerden;

3° de trappen der jeugd;

4° de letterkonst;

5° de bijbels, testamenten, evangeliën en epistelen, zelfs die van de Roomsche opzettingen;

Digitized by Google

6° alle soorten couranten en nieuwspapieren;

7° neffens allerley van indifferente historiën.

N.B. Echter onder die conditie, mits dat het oordeel over de laetste sal staen aen den predikant van de plaetse.

Aldus besloten in de Classis van Maestricht den 31 July 1736".

Het zou ons te ver voeren om hier aan te toonen, dat de Staten-Generaal met geweld den gereformeerden godsdienst wilden invoeren, o. a. ook door middel van de school; elders is dit genoegzaam aangetoond.

De gemeente nu had te zorgen voor het onderhoud der school, zoo zien we uit de rekeningen, dat Jan Schoenmakers, burgemeester in 1729 had uitgegeven „aen het maken van bancken in de school 66 gulden".

De schoolmeester genoot in de 18e eeuw voor het leeren der arme kinderen, jaerlijks 5 gulden.

Van andere vaste inkomsten van den schoolmeester is geen sprake, het is dus waarschijnlijk dat ieder persoonlijk den meester moest betalen.

Voor zoover mij bekend, waren de volgende schoolmeesters te Climmen:

1668	Leonard Swildens, voorlezer (dus waarschijnlijk ook schoolmeester) gehuwd met Sibylla Jacobs.
1715—26	Corn. Swildens tevens burgemeester en voorlezer (zie aanteekeningen bij de burgemeesters).
1726	Waeteler, tevens voorlezer.
1758	C. Laurentius opvolger van Joh. Arn. Wateler.
1770	A. H. Rombout, gehuwd met Francisca ten Zijdhoff.
1790	Fred. Fahner.

Uit den Tijd der Beroerten 1566—1618 en tot 1661.

Het is hier niet de plaats om eene geschiedenis te schrijven van den 80jarigen oorlog en zijne gevolgen voor de Landen van Overmaas; ik wil slechts eenige feiten memoreeren, die daarop betrekking hebben:

1581 13 Juni is de Hof Klein Dollenberg (onder Climmen), behoorende aan het adellijk klooster van St. Gerlach in den grond vervallen, daar Dirk Hagen, die den hof in erfpacht had, hem

Digitized by Google

verlaten had, evenals in het algemeen alle ingezetenen hunne erfgoederen verlieten wegens den oorlog; de erfpacht, bestaande in zevendehalf mud rogge Maastrichter maat was reeds eenige jaren niet meer betaald.

Dirk Hagens doet nu afstand van den hof, die ongeveer 40 bunders groot is en vrij van lasten behalve genoemde erfpacht en gewone tiende aan het klooster, dat hem echter 50 gulden Brabants moet uitkeeren. Daar echter het klooster door inkwartiering, berooving en tweemaal afbranding veel geleden heeft en voernoemde hof evenals die te Heek en te Raar door het krijgsvolk werden afgebrand en 3 jaren achter elkander evenals al hunne hoeven onbebouwd zijn gebleven, is dit genoodzaakt geweest den hof Klein Dollenberg te verkoopen aan Heinrich van Thorn (1).

1602 werd het land van Valkenburg overstelpt met voet- en paardenvolk van het Regiment van den Prins van Aremberg en later door het legerkorps van admiraal d'Arragon. De kosten van inkwartiering van dit laatste bedroegen 45000 gulden; hierin was de bank Climmen aangeslagen voor 150 gulden (2).

1606 18 Februari werd Jonker van Weyenhorst tot Rivieren van wege het Land naar de veldoversten Herman en Hendrik van den Berg (vader en zoon) gezonden; het doel der reis wordt niet vermeld (3).

1608 zonden de Staten der Vereenigde Nederlanden een luitenant en ruiters uit Grave naar het land van Valkenburg, als zijnde dit meer dan 70000 gulden wegens brandschatting ten achter, weshalve Martijn Snijders, scholtis van Oirsbeek en Brunssum, in allerhaast naar 's Gravenhage werd gezonden om de executie te staken en zoo mogelijk vermindering der schatting te erlangen. Het gevolg dezer zending was, dat der bank Climmen de helft werd kwijtgescholden en den overigen een derde deel en de bevoegdheid aan allen werd gegeven om in termijnen te betalen.

1625. het regiment van Don Fernando de Gusman bracht den winter door (1625—26) in het land Valkenburg, de soldaten gedroegen zich zeer onbehoorlijk, de ingezetenen werden door hen

(1) Mr. G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het adelijk Klooster S. Gerlach*, bl. 164.

( ) Eg. Slanghen, *Bijdragen tot de Geschiedenis van het tegenwoordig Hertogdom Limburg*, bl. 86.

(3) Ibidem, bl. 91.

Digitized by Google

gemolesteerd; het was dus niet te verwonderen dat men alles in het werk stelde om er van bevrijd te worden. Volgens overeenkomst gesloten met de Spanjaarden vertrok het regiment reeds den 18 Januari 1626 op voorwaarde, dat het land Valkenburg de soldij moest uitkeeren tot einde April. Met betrekking tot dit losgeld publiceert Eg. Slanghen het volgende document (1):

„Wy lieutenant Vooght ende Scheepenen der stadt Valckenborgh, Overmaese, doen condt, attesteren ende certificeren mit deesen dat op gisteren den zevende Aprilis 1626 omtrent tien ure voer middage ten overstaen van de officiers en commissarissen des landts Valckenborgh voers. eene seeckere groete quantiteit van ingesetenen en gekoezen beedesetters (2) van den bancken voergehouden ende punctelyken voergelesen is geworden seeckere declaratie van tgheene het landt van Valckenborgh gehouden is op te brenghen off eensdeels alreede opgebracht heeft tot onderhoud van den regiment van Don Fernando de Gusman met andere onkosten dienthalven oock gedreven, alles naer dien soe wy verstanden hebben dat een iegelyck tot het aenhoeren bedacht is geweest, Sondag oeck na den dienst van der misse respectieve voer de kercken van Meerssen, Climmen, Beeck ende Herlen, alwaer gemeenlyck publicatiën gewoen syn te geschieden. In oirconde der waerheyt van 't ghene voerschreven hebben deese beneffens die signature van onsen griffier oock met onsen gemeenen scheepen ampts siegel bevesticht. Aldus gedaen tot Valckenborgh deesen 8 Aprilis 1626.

(was geteekend:) Alarts".

1626. Hendrik Stallenbergh en zijn huisvrouw Maria Dries, die den hof van Walem, bestaande in huis, hof, beemden en weiden groot 36 bunders, onder Climmen, in „emphiteuseos" bezaten, werden door het klooster van St. Gerlach aangesproken en vervolgd wegens achterstallige pacht van 36 malders rogge; zij staan hem daarom af en dragen hem aan het klooster (3) op.

1627. Het twaalfjarig bestand was ten einde; de vijandelijkheden tusschen Spanje en de Nederlanden werden wederom hervat, doch de schatkist van Spanje was uitgeput. Om deze nu wederom wat

(1) *Publications* etc., XV, bl. 370.

(2) Collecteurs.

(3) G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris ... van ... St. Gerlach*, bl. 209.

Digitized by Google

aan te vullen, werden in 1626 verscheidene dorpen, waaronder ook Nuth, dat tot dien tijd deel uitmaakte van de hoofdbank Climmen, tot heerlijkheid verheven en aan particulieren tegen klinkende munt verpand en later verkocht. Thans was de beurt aan de hoofdbanken, ook deze zouden vervreemd worden en aan de meestbiedenden verpand; hiertegen zagen de schepenen en ook de ingezetenen op; dienvolgens werd de stadhouder Conr. Ulrich van Hoensbroeck-Geul, van wege de hoofdbanken verzocht om alle middelen in het werk te stellen, ten einde de voorgenomen verpanding tegen een losprijs te voorkomen. Deze lastgeving eerst mondeling en later bij request volbracht, had een gunstig resultaat. De onderhandelingen werden nu verder voortgezet. De officieren des lands, de schepenen en de meest beërfden der vier hoofdbanken vergaderden te Meerssen, Heerlen en Valkenburg, Den heer van Hoensbroeck-Geul werd andermaal opgedragen om met Zijne Majesteit den Koning van Spanje en den Raad van finantien een contract te sluiten en voorts octrooi te verwerven, om de noodige penningen tegen rente te mogen lichten. De bedongen som bedroeg 12000 gulden, die direct moest betaald worden; deze som werd noch in het land Valkenburg, noch te Maastricht gevonden; men kwam eindelijk terecht bij Carl van der Campen te 's Hertogenbosch, onder voorwaarde dat de heer van Hoensbroeck-Geul alle zijne goederen te Oirschot gelegen tot pand zou stellen. Eg. Slanghen publiceert, met betrekking tot deze verpanding, vier gelijkluidende acten van de verschillende hoofdbanken. Wij laten die van Climmen hier volgen (1):

„Alsoo op heden [den negenden dach van] April in den jare sestien hondert en seven en twintigh ons Schepenen der Hooftbanck Climmen, lande van Valckenborch Overmaeze, door den Heere van Guel tot sulcx geauthoriseert synde by den Raede van finantiën van hare Majesteyt van Spagniën als gebleken is by syne commissie van dato den twintichsten Marty lestleden, ende met hem gevueght Frederick van Randenrade Luitenant Drossart deses landts Valckenborch, voerts last ende bevel hebbende van onsen Heere Gouverneur Grave van Noyelles, in substantie voergehouden is worden alsdat Hare Maj^t tot meerderen haren dienste, ende om te subveneren aen alle nodelicheden tot desen

(1) *Publications* etc., XV, bl. 378—381.

Digitized by Google

tegenwoerdigen oerloghe van herwerts oevere geprocedeert heeft tot verpandinghe van verscheyden jurisdictien ende heerlicheden. Hare Maj^t toestaende, ende onder anderen oyck alrede gesien is binnen desen lande van Valckenborch verscheyden dorpen beleent te wesen, uyt alwelcke verpandinghen, by soe verre deselve hennen voertganck souden hebben, verscheyden groote swaericheden geschapen souden syn op te staen, soe doer die mennichte van den pandtheeren als Officiers, ende 't selve tot merckelichen achterdeel ende irreparabel prejudicie van den gemeenen onderdaen, ende tot dien oick te kennen gegeven is als dat Hare Maj^t geinclineert wesende tot meerdere ruste van hare onderdaenen, lichtelicken verstaen soude tot het ophouden van soedanighe verpandinghen by soe verre deselve haere onderdaenen hen resolveren mochten tot het opbrenghen ende furneren van eene redelicke somme van penninghen gelyck men mochte overeencoemen metten voerschreven Raede van finantien, om by dien middele t' ontgaen alle voirdere versettinghen. — Soe is 't dat by ons schepenen der hooftbanck Climmen voerschreven op dach ende dato als boven oever het voerschreven voergheven in't langhe gedelibereert ende hieroever oick geroepen ende present geweest synde seeckere groote quantiteyt van den innegesetenen ende best gegoeden der voerschreven hooftbanck, als namentlich de heer Pastoer Johan Wedershoven, Jacob Moenen, Jan Moenen, Dries Zenden, H. Houben hen sterck gemaekt hebbende voer meer andere innegesetenen van Climmen; de heer van Wynandsrade en de heer van Beusdael als beërfden alhier. Uyt het dorp Hulsberg Thonis Jeucken, Jacob Moenen, Thys Maenen, Willem Boshouwers, Jan Odenkercken, Willem Raeven, Ghelis Spee en als beërfden: joncker Johan van Strabeek, Adriaen de Groot, Conrad Decker en Ogier Dammerier. Uit het dorp Schimmert, de heer Pastoer, Joncker Peter van Bock, Gerard Odenkercken, Vaes van den Hoefve, Jan Schroeten, Vaes Boschouwers, hen sterck gemaeckt hebbende voer meer andere naburen als voer Johan Habets, Jan Koelen, Geraedt Ghysen ende Geurt Wauben, hebben eendrachtelich verdraghen ende bewillicht om t' ontgaen alle voirdere verpandinghen ende swaericheden, die daeruyt anderssints mochten resulteren tot achterdeel van dese hooftbanck, aen Hare Maj^t voer haer quote ende rato van een van den vier hooftbanc-

Digitized by Google

ken te gheven een vierdedeel van den twelff duysent gulden naerders gemelt in de commissie van den voerschreven Heere van Guel, metten verstande nochtans by soe verre men soude konnen gestaen met eenighe mindere somme ten opsien van dese benaawden tyden, dat men 't selve is stellende in de ervarentheyt ende industrie van den voerschreven Heere van Guel, om dien aengaende metten voerschreven Raede van finantien oever te coemen ende veraccordeeren. Alles oick met dezen bespreecke ende conditie dat ons van Hare Maj^t^ verleent sal worden behoerliche octroye om deselve somme met allen 't gheene daeraff dependeert ende annex is te mueghen uytsetten ende repartiseeren oever die hooftbanck van Climmen, halff tot laste van de proprietarissen ende eygenaeren ende halff tot laste van den pachtenaers ende by soe verre die penninghen in der haeste souden gefurneert ende opgebracht moeten worden, dat ons gepermitteerd sal worden deselve te lichten op interest tegen den penningh sestien, ten laste als voer, ende alsoe metten selven interest uyt te setten in een off eenighe meer jahren, gelyck by ons sulcx tot meerdere diensten van Hare Maj^t^ ende minder gevoelen van den gemeenen innegesetenen 't geraedtsamste mochte gevonden worden. Ende tot dien oick acte sal gegeven worden dat wy by dese occasie onverpandt sullen blyven, ende by soe verre in toekoemende tyde hare Maj^t^ wille mochte wesen off die wille van Hare Hoirs ende Successeurs die hooftbanck Climmen te verpanden niettegenstaande dese onse bewillinghe, dat in sulcken gevalle deselve Hare Maj^t^ Hare Hoirs ende Successeurs gehouden sullen wesen der voerschreven Hooftbanck se restitueren ofte doen restitueren de somme van penninghen dewelcke deselve hooftbanck in crachte deses sal hebben op te brenghen om niet by dese conjuncture verpandt te worden. Committeerende voirders 't gheene tot meerdere onse assurantie in desen mochte gehandelt worden doer vernufftheyt van den voerschreven Heere van Geul, denwelcken wy hiermede tot sulcx syn authoriserende. In Oirconde der waerheyt van 't geene hier voerschreven staet, hebben wy Schepenen der hooftbanck Climmen dese beneffens Officieren met eygene handen onderteekent.

(Was get.) Conrad Ulrich van Hoensbroeck, Fredericq van Randenraedt, M. Knubben, Werner Reitrae, Willem Willems, W. Veldorps, Reyner van Meer, L. Alarts en Gerart Odekercken Secretaris".

Digitized by Google

De besteede som van 12.000 gulden, voor afkoop van alle verdere verpanding, hetzij der hoofdbanken, hetzij der dorpen daaronder ressorteerende, was wegens de gerezene onkosten gestegen tot 12.473 gulden, over de vermelde banken en de daaronder gelegene leenen te verdeelen.

De reeds verpande dorpen Nuth en Voerendael, alsmede de andere heerlijkheden, te weten Hoensbroeck, Wynandsrade, Schaesberg enz. waren bij deze verdeeling natuurlijk niet begrepen.

Wij zien dus, dat met de oude rechten van den proost van Meerssen in het geheel geen rekening meer werd gehouden; de Koning van Spanje, respectievelijk heer van Valkenburg, wilde de goederen verpanden; er is dus geen twijfel, hij beschouwde ze geheel als zijn eigendom.

1629 Dec. Hadden officieren en schepenen der vier hoofdbanken van het land Valkenburg goedgevonden zijne excellentie graaf Hendrik van den Bergh (die een paar jaar later als landverrader veroordeeld werd) te vereeren met een voeder wijn. Zulk een geschenk viel eveneens ten deel aan den graaf de la Motry, gouverneur der stad Maastricht, omdat deze heeren gezorgd hadden dat „sy merckelyck verschoent syn woerden in logheringe van verscheyden oirlochsvolck als duer orde van syne excell. voerschr. diversche troupes verhouden geweest synde aen de andere syde van de Maese, die andersints hier duer het land hadden moeten passeeren". Het stuk dienaangaande was geteekend door de schepenen der vier hoofdbanken. De onderteekening van die van Climmen was:

M. Knubben schout, L. Alarts, W. Willems, Werner Rietrae, W. Veldorps (1).

1632. Inname van Maastricht, Valkenburg, Daelhem en Hertogenrade door de Staten der Vereenigde Nederlanden; het land Valkenburg werd hierdoor geheel ten onder gebracht door het leveren van fourage aan de troepen der Staatschen, door inkwartiering van soldaten en door geheele vernietiging van den oogst in het geheele land door de Staatschen, op het vernemen van de komst van den Spaanschen generaal Pappenheym tot ontzet van Maestricht enz.

(1) Slanghen, *Publications* etc., XV, bl. 389.

Digitized by Google

1632 4 Oct. waren de Staten des Lands Valkenburg te Vaesrade vergaderd, om den heer v. Guel op te dragen naar Brussel te gaan ten einde te verkrijgen 1° vrijen handel met de Staatsche steden en 2° vermindering der contributie; het gevolg daarvan was dat men kwijtschelding verkreeg van de helft der gewone en der extraordinaire bede, benevens eene vrijgeleide voor drie maanden.

Ook werden gedeputeerden naar den Haag gezonden om kwijtschelding der belasting. Voor Valkenburg was gedeputeerde, Martin Snijders scholtis van Amstenrade; het gevolg was dat voor Daelhem en Valkenburg de contributie van 10 maanden werd kwijtgescholden, voor Limburg 6 maanden en voor Hertogenrade 4 maanden.

Volgens resolutiën van de landvoogden te Brussel (Isabella) en van de Staten vielen deze kwijtscheldingen ten deel aan het land in het algemeen. De ingezetenen nu van *Amby*, *Itteren*, *Haren*, *Bunde*, *Geul*, *Meerssen*, *Bergh* en *Bemelen* en ook die van *Ulestraten*, *Beek*, *Geleen*, *Houthem*, *Schimmert*, *Climmen*, *Oud-Valkenburg*, *Nuth*, en *Hulsberg*, kwamen hiertegen op, zeggende dat de acht eerste dorpen zoo niet inbegrepen, dan toch niet ver van de belegeringswerken van Maastricht verwijderd waren; dat zij dus niet slechts overladen waren geweest met de inkwartiering van soldaten der Vereenigde Provincien en van graaf Pappenheim, maar dat zij daarenboven onzeglijke schade hadden geleden aan hunne bezittingen, aan hun veestapel, boomen en vruchten; dat ook de negen laatst genoemde dorpen bedorven waren geworden door het fourageeren, dat zelfs de kerk te Beek opengebroken, verwoest en geplunderd was geworden; dat evenwel de overige dorpen des lands Valkenburg minder hadden geleden en dus minder behoorden te profiteeren van den verleenden kwijtslag.

Het gevolg hiervan was, dat na ingewonnen advies van graaf de Noyelles en de heeren van finantiën werd bepaald, dat de verleende kwijtschelding voor *twee derde* zoude vallen ten hunnen behoeve (1).

1634. Herovering van het kasteel Valkenburg door de Spanjaarden.

1634. Verdrag van de Staten met Frankrijk, waardoor het land Valkenburg overstroomd werd met Franschen, Croaten en Beyeren.

---

(1) *Publications* etc., XV, bl. 403.

Digitized by Google

Een stuk dat voor mij ligt toont eenigermate den toestand aan van de ingezetenen.

Gerard Beckers en zijne huisvrouw Johanna Proosten, ingezetenen van Climmen, wendden zich tot den Raad van Brabant om uitstel te bekomen van betaling hunner crediteuren en wel voor den tijd van drie jaren; zij gaven de volgende redenen op:

Zij zijn nu gekomen tot den ouderdom van 70 en meer jaren en hebben hun heel leven den kost met harden arbeid moeten verdienen; zij behooren tot de minder gegoeden en hunne gronden zijn belast met erfpachten en renten; bovendien zijn zij ten eenenmale bedorven en geruïneerd door de belegering van Maastricht en Valkenburg; hunne granen zoo wel als hun vee zijn hun afgenomen, niettemin werden zij door hunne crediteuren „overvallen ende gepresseert", zoodat ze gevaar loopen al hunne goederen door verkooping te zullen verliezen en ten slotte hun kost te zullen moeten bedelen, indien zij van hoogerhand niet werden geholpen. Zij meenden dan ook hunne crediteuren te kunnen voldoen indien men maar wat geduld had, zij zijn zoo ten achter gekomen door de tegenwoordige „miserie van den lande", zonder door „eenig quaet leven ofte misbruyck" daartoe gekomen te zijn.

Door den Raad van Brabant werd hun den 22 Augustus 1637 eene „redelycke tyt van betaelinghe" geaccordeerd en gegeven.

1645. Herovering van het kasteel Valkenburg door de Staatschen; zij halen het kasteel omver.

1647. Tractaat van Munster.

In het vredestractaat werd o.a. bepaald, dat ieder der partijen in de landen van Overmaas zou behouden wat hij op dat oogenblik in bezit had; dit gaf aanleiding tot de grootste verwarring. Ieder wilde nu van zijne dubieuse rechten doen blijken, vooral in het land van Valkenburg; de Staatschen ontsloegen de ambtenaren, de Spanjaarden handhaafden de ontslagenen; ook werden plakkaten gepubliceerd, er volgden van den anderen kant tegenplakkaten. Het is allicht tengevolge der plakkaten van Spanje, dat Gerard Odekerken, secretaris der hoofdbank Climmen, in Oct. 1647 door de gewapende macht van Staatsche zijde geëxecuteerd werd en beroofd van al zijne koebeesten, als hebbende niet opgevolgd het aan hem gezonden bevel om de protocollen, registers, charters en andere stukken, de bank en het land Valkenburg betreffende, naar Maas-

Digitized by Google

tricht over te brengen; evenzoo ging het met Willem Frederickx van Climmen, die in zijne woning gevat en te Maastricht in de gevangenis geworpen werd en zulks ter oorzake van de diensten, die hij tot behoud van zijner Majesteits souvereiniteit over deze landen aan den dag had gelegd; in 1752 bevond hij zich nog in de gevangenis, althans in eene rekening komt voor: „item voor onkosten in de gevangenis gedaen door Willem Frederickx 236 gulden. Ook te Meerssen werden de schepenen gevat en te Maestricht gevangen gezet". — Men was dus Spaansch gezind (1).

1648. Vrede van Munster, de Staten werden onafhankelijk verklaard door Philips IV, Koning van Spanje.

1648. Plakkaat van wege de Staten waarbij in de drie landen van Overmaas alle kerkelijke goederen aan den Staat vervallen werden verklaard.

1651. Werd een plakkaat afgekondigd ter verdrijving der pastoors en priesters in de landen van Overmaas.

1658—61. Deden de Staatschen belangrijke herstellingen aan het verwoeste kasteel van Valkenburg; in 't heele land van Valkenburg werden den bewoners opgelegd hand en spandiensten ten behoeve van herstellingen aan het kasteel aldaar; de hand en spandiensten werden wederrechtelijk *gecommandeerd* en niet *verzocht;* men dreigde zelfs met executie indien men weigerde op te komen (1).

1656. In de „Stenden" vergadering (Staatsche) van 31 Oct. 1656 werd gelezen eene request van de Gemeente van het kerspel Climmen over „de schaede geresen ter oirsaeke der executie gedaen bij den Ontfanger van Ilem, over eenige dispuyten ontstaan tusschen hem en den ontfanger Slijp" (in 1658 werd diensvolgens aan Climmen vergoed 760—10—0 swaer). Op diezelfde vergadering kwam nog in „eene requeste van de Hooftbancke Climmen en Beeck over vergoeding van 220 Ryxdaelders en eenig Broot betaelt en uytgedeelt ten versoecke van den Heer Brempt tot Doenraede ende den Heer van Alden Valckenborg in het diverteeren van eenige Lotteringsche en Condésche troupes".

1659. Op de Statenvergadering van 10 Dec. 1659 werd behandeld „de requeste van de borgemeesters en andere naburen des Kerspels Climmen versoeckende voldoening van teeringe van negen Ruyters

(1) *Publications* etc., XV, bl. 481 en verv.

Digitized by Google

in 's lands Dienst uytgesonden op den 5 Sept. 1659 ende 9 dagen aldaer gelegen, waarop gedelibereert sijnde wordt „aen de supplianten geaccordeert vergoedinge in de gementioneerde onkosten op den voet ende reglement bij den heere drossaert (van Till) beraempt op de logeringe tot Eysden en Beek".

(Deze ruiters waren uitgesonden om de executies van den Spaanschen Voogd (van Meer) betreffende Spaansche belastingen te belemmeren, en werd per ruiter en per dag aan de betreffende gemeenten vergoed 1—8—1).

1660. Uit eene rekening van Wolter van Meer, Luit. Drossart en tevens ontvanger van Spaansche zijde in het land Valkenburg, zien wij:

„Item, noch bracht van Meer in rekening de som van 240 gld. welke hij met goedvinden van de Staten des Lands van Valkenborgh had gesteld in handen van den heer Landdeken van Climmen (Weustenraedt), om door hem te worden gedistribueerd aan sommige pastoors van den lande „tot assistentie en secunderinghe in haeren grooten noot, overmits die verpachtinghe der geestelycke goederen ende sware executiën van den ontvanger Padborch" (1).

1661. Partage-tractaat tusschen Spanje en de Vereenigde Nederlanden nopens de drie landen van Overmaas (Climmen wordt Staatsch).

1663. Volgens reglement van 15 Oct. 1663 werd aan alle pastoors en priesters het land ontzegd; de katholieke godsdienstoefening was verboden.

De Parochie.

Climmen behoorde oudtijds kerkelijk tot het Bisdom Luik; het tijdstip van de oprichting der parochie is niet te bepalen; alleen weten wij dat Climmen reeds in 968 eene parochie vormde en dat alstoen de kerk van Hulsberg eene filiaalkerk was van Climmen (2). Hulsberg was echter in 1201 eene zelfstandige parochie, want op het generaal kapittel der pastoors van het dekenaat Susteren van 1 April 1201 was *Lambertus pastoor* van Hulsberg tegenwoordig (3).

Vóór 1569 behoorde de parochie Climmen tot het dekenaat

(1) *Publications* etc., XV, bl. 528,
(2) Ibidem, XXV, bl. 16.
(3) Ibidem, VI, bl. 526.

Digitized by Google

Susteren, dat op zijne beurt deel uitmaakte van het aartsdiakonaat Kempenland.

In 1559 werd het diocees Roermond opgericht en behoorde Climmen voortaan onder dit diocees; de eerste Bisschop van Roermond, Lindanus, verdeelde in 1569 het bisdom in dekenaten, waarbij o. a. het *dekenaat Valkenburg*, waaronder alle dorpen van het toenmalige land Valkenburg ressorteerden.

In 1559 richtte Bisschop Lindanus ook een officialaat op, eene bisschoppelijke rechtbank, waarvoor geschillen en aangelegenheden van geestelijken onder elkander en van geestelijke met leeken werden behandeld, verder alle zaken betrekkelijk de tienden, de huwelijken en andere H. Sacramenten. De bisschop kon in eigen persoon recht spreken, doch kon ook die taak aan anderen opdragen die den naam van *officiaal* droegen en bijgestaan werden door 2 of 3 ambtenaren; in 1559 werd het officialaat van Roermond in het leven geroepen, doch naderhand in 1592 werd er een afzonderlijk opgericht voor Cuyck en het land van Valkenburg.

Vóór de oprichting van het Bisdom Roermond moest men zich voor bovengenoemde aangelegenheden wenden tot den officiaal van Kempeland, waartoe Climmen behoorde, en van hem kon men te Luik in hooger beroep komen.

Uit den schenkingsbrief van Koningin Gerberga 10—12 Februari 968 vloeide het recht der tienden (1) en dat van het patronaat

(1) De inkomsten van den pastoor bestonden uit de tienden, die reeds in de 5e eeuw, op sommige plaatsen althans, geheven werden. Karel de Groote maakte de tiendeheffing, over heel zijn rijk ten voordeele der parochiekerk verplichtend en sedert dien is de tiendheffing tot aan de Fransche overheersching hier te lande in voege gebleven. Oorspronkelijk was het doel van het tienderecht drievoudig: 1°. voor onderhoud van den pastoor; 2°. voor onderhoud der kerk; 3°. voor ondersteuning der armen. Zij bestonden uit groote en kleine tienden, de groote tiende strekte zich uit over alles wat halm en stengel had (rogge, tarwe, haver, boonen, wijn), de kleine tienden werden geheven uit oliezaden, moeskruiden, hooi, vlas, hennep, spurrie en hop alsmede uit het jonge vee.

De veetiende werd ook krijtende of levende tiende genoemd, ook bloedige- of vleeschtiende en bestond uit jonge kalveren, lammeren, ganzen, hoenders, bijen, zwanen enz.

Men noemde novaaltiende, rot- of braaktienden, de vruchttienden die geheven werden uit nieuw ontgonnen landerijen; de tiendeheffer genoot doorgaans het 10e, 11e, 12e of 13e deel der tiendplichtige zaken. De heffer der groote tiende moest, volgens de statuten van het aartsdiakonaat van Kempenland van 1612, alles bezorgen wat

Digitized by Google

over de kerk van Climmen voor den proost van Meerssen voort; de proost stelde den geestelijke in de parochie aan, nadat de Bisschop zijne goedkeuring daaraan had verleend. In 1147 bepaalde echter de Bisschop van Luik, Hendrik van der Leyen, dat de proostdij van Meerssen voortaan in plaats van het *patronaat* het *personaat* der kerk van Climmen zoude hebben (zoo ook van Meerssen, Schin-op-Geul, Hulsberg en Lith); de proostdij resp. proost werd voortaan erfpastoor van Climmen; in het vervolg stelde hij geen pastoor doch een investitus aan in overleg met de respect. aartsdiakenen en wees tevens de praebende aan waaruit de investitus een bestaan zoude hebben (zie ook Hoofdstuk III hiervoor); de overige inkomsten zouden nu voortaan door de monniken woorden genoten. Ook Paus Alexander III zegt in een bulle van 27 Mei 1178 dat aan de proostdij o.a. behoort: *curiam Clumam* en *personatus eccles. Clumae.*

Hetgeen nu een investitus door den proost van Meerssen aangesteld beurde, leert ons het volgende:

In 1243 was de pastoor van Meerssen overleden. Robertus van Thorote, bisschop van Luik, bepaalde nu bij akte van 22 Nov. 1243, in overleg met den aartsdiaken van Kempenland en den abt van Reims, dat de tegenwoordige pastoor van Meerssen overleden zijnde, hij tot het *Kerkedom* of de „*portio congrua*" van die plaats zou benoemen een priester (investitus), wiens inkomen konde geregeld worden als volgt: De abt en het klooster van Reims zullen

---

tot den dienst der H. Mis en tot versiering van het altaar noodig was; ook moest hij een deel dragen in de bezoldiging van den pastoor (de tienden waren toen reeds op vele plaatsen in handen van leeken overgegaan). Hij moest het schip der kerk onderhouden, de kerkramen met glas voorzien en een torenklok leveren; ook moest hij ten gerieve der bewoners een stier en een beer in het dorp plaatsen.

Wanneer de pastoor $^1/_3$ der groote tienden en de heele kleine tienden had, moest hij het koor der kerk onderhouden, mits de ingezetenen de karweijen deden (dit was althans op de meeste plaatsen aldus gebruikelijk). De Gemeente had meestal te zorgen voor het onderhoud van den toren, de zijbeuken, het portaal en de nevengebouwen alsmede voor één klok met toebehoor. De kerkfabriek had tot haren last het verschaffen en onderhouden der godslamp, van het doopvont en van de beeltenis van den patroon der parochie. Hoe dit te Climmen geregeld was zullen we later zien.

De armen genoten $^1/_3$ der tienden. Men onderscheidde echter huisarmen en Heiligegeest-armen; deze laatste waren reizigers, vreemdelingen, vondelingen enz.; zij hadden geene rechten op den gewonen onderstand, voor hen waren zoogenaamde hospitalen opgericht, door vrome menschen gesticht, zoo o. a. te Maastricht, Gulpen, Gasthuis, Scheulder, Meerssen, Valkenburg, Brunssum.

Digitized by Google

hem toezeggen *eene jaarlijksche inkomst* van twintig marken Luiksch, uit de goederen der *kerkeria* van Meerssen; hiermede moet hij tevreden wezen, evenwel zal hij nog hebben wat hem door de geloovigen per testament wordt toegekend en de penningen, die hem geofferd worden bij gelegenheid van het afnemen der biecht. Het overige zal ten goede komen aan de monniken van Meerssen die vier moeten in getal zijn en een prior (prior in plaats van proost). In een charter van Mei van het volgend jaar komt de Bisschop op deze zaak terug en regelt meer in het bijzonder de betaling der 20 marken, die den investitus moeten betaald worden. Deze zal in plaats daarvan, trekken de groote tiende, de kleine tiende en de offerande van het altaar te Houthem (te Houthem was eene kapel die van uit Meerssen bediend werd) en 30 Luiksche schellingen uit de offerande des altaars te Meerssen. Andere inkomsten zullen de pastoors van Meerssen niet vorderen; de bisschop behoudt zich echter voor na verloop van tijd deze overeenkomst te veranderen (1).

Door tusschenkomst van de „Heeren des Lands" waren de monniken gedwongen geweest om pastoors te Meerssen aan te stellen, onwaardig voor dit ambt en niet resideerende zoodat de parochiedienst niet naar behooren werd verzorgd. In 1271 moest de aartsdiaken van Kempenland tusschenbeide komen en werd bij akte van 24 Mei 1271 o.a. bepaald, dat de tijdelijke prior van Meerssen, pastoor is te Meersen en Houthem, dat hij zich zal laten vervangen door een *vicarius perpetuus*, dien hij aan den aartsdiaken ter benoeming zal voordragen; de prior moet evenwel als pastoor de bisschoppelijke aartsdiakenale en landdekenale rechten betalen, zooals dit ook elders gebruikelijk is.

De vicarius moet den prior-pastoor gehoorzaam wezen en eerbied bewijzen; hij zal de kapittels en de bisschoppelijke synoden bezoeken en de statuten die er uitgevaardigd worden den volke bekend maken; de vicarius zal de emolumenten genieten, die zijne voorgangers hebben genoten, ingevolge de bepaling van bisschop Robertus van Thorote uit 1244. Hij zal bij zijne installatie onder eede zweren de kerk van Meerssen en de kapel van Houthem persoonlijk te zullen bedienen en zoo hij nog geen priester is, van

(1) Jos. Habets, Public. XXV.

Digitized by Google

binnen het jaar priester te worden; hij zal bij zich nemen een kapelaan dien hij op eigen kosten moet onderhouden, zoodat hij nooit zonder medehulp mag blijven. Eindelijk zal hij nog beloven van nooit tegen te spreken, wat er verordend is betrekkelijk de kerk van Meerssen en hare onderhoorige kapellen.

1272 5 Mei wordt door de aartsdiaken bepaald, dat de vicaris steeds 2 kapelanen zal aanstellen en dat voortaan de helft der geheele tiende van Houthem zal dienen voor het onderhoud der twee kapelaans; de overige emolumenten, bij vroegere ordonnantie geregeld, zullen in 3 portiën verdeeld worden, waarmede zich de drie geestelijke moeten tevreden stellen. Ook werd bepaald dat de priesters van de kapellen te Bunde Amby en Schimmert (onderhoorige kapellen van Meerssen) van tijd tot tijd te Meerssen moesten dienst doen.

Uit voornoemde gegevens kunnen wij eenigermate den toestand te Climmen gissen.

Uit een statutenboek van het landdekenaat Susteren, opgemaakt in 1307 blijkt, dat in het land Valkenberg waren:

Integrae ecclesiae: te *Beek*, *Heerlen*, *Hulsberg*, *Meerssen*, *Geleen*, *Schinnen* en *Voerendael*, het waren zulke die de geheele schatting van het obsonium en het cathedraticum betaalden, dus de rijksten.

Mediae ecclesiae: Klimmen, *Merkelbeek*, *Oirsbeek*, *Spaubeek* en *Wynandsrade;* deze betaalden de bovengenoemde schatting niet geheel, terwijl die van *Amstenrade* en *Bingelrade quartae capellae* worden genoemd, die slechts weinig schatting betaalden; anderen kwamen op deze lijst niet voor.

In 1401 hief de Hertog van Bourgondië met toestemming van Paus Eugenius IV, belasting op de kerkelijke goederen:

Climmen betaalde toen XVI s.

Hulsberg daarentegen XXI s., de kapel aldaar X s.

Hulsberg, vroeger filiaalkerk van Climmen, was dus nu rijker geworden dan de vroegere moederkerk.

In 1561 werd de proostdij van Meerssen tot tafelgoed geproclameerd van het nieuw opgerichte bisdom Roermond, zoodat de monniken moesten naar hun klooster te Reims terugkeeren; de inkomsten der proostdij waren op 10.000 gulden geschat. Ofschoon de aartsbisschop van Reims commanditaire abt der abdij protesteerde, werd de proostdij opgeheven en de Bisschop van Roer-

Digitized by Google

mond benoemde voortaan de pastoors, trok de inkomsten, pachten en tienden enz. en nam den titel aan van heer van Meerssen, Climmen, Beek, en Lithoyen. In 1609 na den dood van Bisschop Cuyckius kwam de proostdij wederom in het bezit der abdij van Reims, doch in 1611 door ruiling in het bezit der Augustijnerabdij van Eaucourt.

Na de inname van Maastricht door de Staatschen in 1632 had in geheel het land Valkenburg eene algemeene priestervervolging plaats.

In 1648 na den vrede van Munster werden alle kerkelijke goederen aan den Staat (Vereenigde Provinciën) vervallen verklaard; zij bleven echter in wezen ongedeerd tot aan de Fransche overheersching.

In 1651 werd een plakkaat ter verdrijving van alle pastoors en priesters van wege de Staten afgekondigd.

1661. Werden de landen van Overmaas tusschen den Koning van Spanje en de Staten verdeeld. Climmen kwam onder Staatsch bestuur evenals Hulsberg en Schimmert, terwijl Nuth, dat tot 1626 tot de bank Climmen behoorde, Spaansch werd; zoo ook werden de onderbanken Strucht en Oud-Valkenburg Spaansch, terwijl Eysden onder de Staten kwam.

Den 15 Oct. 1663 werd bepaald dat alle papen en paapsche priesters en pastoors, van wat naam, orde of conditie die ook waren, het land moesten ruimen.

Al de geestelijke goederen werden nu voor goed in beslag genomen en de kerken en pastoriën aan de predikanten ingeruimd; de vrijheid der katholieken werd, ofschoon in de tractaten gewaarborgd, zooveel mogelijk vernietigd.

De Proostdij van Meerssen zelve, ofschoon op Staatsch gebied gelegen, bleef verschoond; want de schenkingsbrief van Koningin Gerberga was ouder dan het leenstelsel; de Koning van Spanje, resp. heer van Valkenburg, kon immers niet geven wat hij niet bezat, zij behielden echter slechts het koor der kerk (1).

In 1672—78 komen de Franschen onder Lodewijk XIV in ons land, de godsdienst komt weder vrij. Ook de pastoor van Climmen, tevens landdeken, Weustenraedt, had het land moeten ruimen. In

(1) Zie hierover *Publications* etc., XXV, bl. 62 en XXXV, bl. 318—319.

Digitized by Google

1672 schrijft hij in het trouwregister: „Daar de scherpe edikten der Hollanders, onder de zwaarste straffen den pastoors en priesters verboden hebben het huwelijk der inwoners te zegenen, en de bewoners tevens, die dit binnen of buiten het land lieten doen, met vervolging dreigden, zoo heb ik niet altijd dag en jaar aangestipt, omdat ik gedurig vreesde, dat zulke huwelijken bekend werden. Velen zijn er getrouwd te Wyck en bij de Paters Augustijnen en Capucijnen te Maastricht.

In 1666 kwam te Climmen de predikant Frederik Gerard Leigne; hij werd ter vervanging van den deken Weustenraedt in het bezit van kerk en pastorie gesteld; een protestantsch schoolmeester en koster werd hem ter zijde geplaatst. De bewoners der parochie gingen intusschen ter kerk op Spaansch gebied in een armoedig gebouw bij Ransdaal (Schin-op-Geul), dat in 1869 nog bekend stond onder den naam van Schuurkerk. Daarin stond als altaarstuk het schoone paneel van het Heilig Kruis, een gotisch schilderstuk met zijvleugels, dat tot aandenken aan deze rampzalige tijden nog heden in de kerk van Climmen met veel eerbied bewaard wordt (1).

Aangaande dit schilderstuk lezen we in de *Publications* etc., VII, bl. 499, onder het hoofdstuk „Vandalisme dans les églises": „A l'église de Climmen on conserve un tableau à volets, qui semble avoir fait partie d'un autel pareil. Nous avons tout lieu d'espérer que M. le curé de Climmen aura soin de faire placer ce beau tableau dans un nouvel autel latéral de son église. C'est là seulement qu'il sera à sa place".

De pastoor van Hulsberg, Lambert Janssen, schreef aan het hoofd van het geboorteregister: „Daar sedert het jaar 1663 tot 1672, de pastoors door de ketters zijn in ballingschap gezonden, zal men de doopacten in de kerkregisters van Schimmert en Schin-op-Geul zoeken". Op eene andere plaats schrijft hij:

„Dit register is mij overhandigd door Maria Ouwerx, den 20 Augustus 1675. Ik heb anders niets gevonden; de andere documenten, registers, meubels der kerk, de sieraden der altaren zijn meestal verloren. God weet wat er van gekomen is, in den tijd dat de priesters verbannen waren".

---

(1) Jos. Habets, *Houthem-Sint-Gerlach en het adellijk vrouwenstift* aldaar in *Publications* etc., VI, bl. 49.

Digitized by Google

In een rapport van den 25 Sept. 1665 aan den Bisschop van Roermond resumeert de landdeken Weustenraedt, pastoor te Climmen, den toestand van het Staatsch land van Valkenburg in de volgende woorden:

„De bewoners lijden geweld om hunnen godsdienst, de geestelijken zijn verbannen, de kerken geplunderd en gesloten. De vermogende lieden vluchten, wegens gebrek aan vrijheid en religie, het land. De katholieke ambtenaren zijn verjaagd en worden verzet door ketters en vreemdelingen. Wanneer deze vervolging nog lang duurt en de hand Gods niet tusschenbeide komt, dan weet ik niet wat met de arme bewoners kan gebeuren, zij hebben te kiezen tusschen armoede, de landverhuizing of den afval hunner religie. Volgens de plakkaten zijn zij buiten alle ambten gesloten en van alle regten verstoken".

Het is dan ook niet te verwonderen dat de pastoor van Valkenburg in 1672 dd. 21 Juli aan het hoofd van het dorpregister schreef: „Geloofd zij de Heer en God die ons door tusschenkomst van den Koning van Frankrijk weer in het bezit onzer kerk heeft gesteld".

De Franschen passeerden op 17 Mei 1672 over een schipbrug bij Eysden de Maas, maakten zich meester van de stad Valkenburg waar zij het kasteel geheel verwoesten, dat na dien tijd dan ook niet meer werd opgebouwd; zij vestigden zich voor goed op het platte land, waar zij 20.000 man lieten om Maastricht te blokkeeren; de katholieke godsdienst werd hersteld, de kerkelijke goederen werden aan de katholieken teruggeven en zij legden de bewoners eene belasting op.

In de maand Augustus 1673 moesten op vordering van de Fransche autoriteiten van Maastricht, welke stad den 29 Juni bevorens door koning Lodewijk XIV was ingenomen, de heerlijkheden en dorpen van het land Valkenburg eene memorie inleveren over de baten en lasten hunner gemeenten, waarschijnlijk om daaruit een maatstaf te vinden voor verdere belastingen en requisitiën.

Deze statistieke opgaven zijn van belang om den ongelukkigen toestand onzer streken te leeren kennen; wij zullen die van Climmen mededeelen (1).

(1) Zie *Maasgouw* 1881, bl. 546.

Digitized by Google

„Het dorp Climmen bestaat in 't geheel in acht honderd buynders. Waar aff elk buynder goet ende quaet door malkanderen genomen jaarlyx soude kunnen uytbrengen off verpacht worden tot acht vaten roggen, makende op de voors. 800 buynders 6400 vaten, waar aff elck geappretieert tot dry schellingen, maakt jaarlycx de somme van 6900 gld. frans gelt.

Hier tegens dese buynders belast syn eerstelyk met het recht van thiende, uyt cracht van de welcke het elfste gedeelte van het gewas jaerlyx getrokken wordt by den heere Proost van Meerssen ende pastoor vander plaetse.

Daar en boven worden van 't selve buyndertal getrokken 580 vaten erffpacht, soo aen domeinen, pastorien als andersints, 100 cappuynen ende 54 gl., daarin begrepen syn de hoenders ende chins gelt.

Noch compt tot laste van 't selve dorp eenen keur, soo dikwyls als het hooft van de huysen compt te sterven 't welk bestaat in 't beste roerende meubel van den huyse ende eenen stuyver van elk buynder, mitsgaders een roekhoen van elck huis jaerlyx.

Noch is het selve dorp schuldich syn quoot in een hondert en seventhien duysent gld. die de generaliteyt van den Lande schuldich is ende den interesse jaerlyx betaelt.

Het voors. dorp is ook schuldich de somme van 1500 patacons tot betalinge van de France contributien ende Staeten Beede in den jaere 1672 ten jaerlyxen interesse opgenomen.

De France contributie uytgesonden sedert den 17en Mey tot Augustus 1673 beloopt 4734 gld. frans geld ende thien stuyvers neffens 130 koyen boven 832 rations fourage begrepen in den taxt van 28 Juni lestleden. Waaraff 't selve alnoch achteert 720 gl. ende 5 koyen.

Ende de Staeten Beede voor den jaere 1672 bedraeght 2775 gl. Hollants makende in frans gelt 3363 gl. frans.

Alsoo dat 't voors. dorp in alle syne substantie, genietende de defructuatie van voors. 800 bunders bedragende in gelde 6900 gl. frans.

Daar tegens boven de voorgespecifieerde erffpachten, keuren, chinsen ende cappuynen sedert Mey 1672 worden gepretendeert van wegens Syne Alder Christelyke Majesteit 4734 gld. 10 st. frans gelt ende 130 koyen, die ook geappretieert ad 10 pattacons, soo ende gelyk den heere Tresorier Tallon deselve doet betaelen, sal

Digitized by Google

beloopen ter somme van 3900 gld. ende alsoo te samen 8634 gl. 10 st. boven achthondert ende 32 rations fourage.

Waar by begrepen de voors. Staeten Bede ad 3363 gl.

Wort bevonden dat het dorp Climmen moet fourneeren op een jaar 12027 gl. boven alle andere voorgenoemde erflasten,

Daar hunne substantie maar en bestaat in 6900 gl. frans gelt.

Ende daaren boven is het selve soodanigh verarmt dat men sal kunnen verificeeren des noot synde, dat de arme onderdaenen in 't particulier belast en verschult syn met meer als 19800 gl.

Waar aff de selve jaerlyx pensionen moeten betaelen"

Deze toestand duurde tot 1678 toen de Franschen capituleerden, waarna 10 Augustus de vrede van Nijmegen geteekend werd.

Het is dan ook gedurende deze Fransche overheersching dat van de vrijheid gebruik werd gemaakt om de kerkvisitaties te houden. De kerkvisitatie gehouden te Climmen op 7 October 1673 leert ons het volgende:

„Patroon der kerk is de H. Remigius, Bisschop en belijder. Het patronaat der kerk behoort aan den Proost van Meerssen, de groote tienden behooren aan den proost, de kleine tienden aan den pastoor. Hij die de groote tiende heft (de proost) is gehouden den stier en den beer te bezorgen en het schip der kerk te onderhouden, de pastoor het choor en de gemeente den toren (1) en de zijbeuk (appendices).

Het Hoofdaltaar werd door de ketters verwoest, is nu echter hersteld en moet gewijd worden (2).

Er is eene voorname koperen godslamp waarvoor 20 maten (poculis) olie bij stichting geschonken waren; zij brandt altijd overdag, niet echter s'nachts, wegens de dieven.

Er is een Biechtstoel (3).

---

(1) Op de eerste pagina van het oude Huwelijksregister staat: „De Toorn is op gebout bij de gemeynte ende de reparatie van dien onseker, maar schijnt te staen tot laste van degene die denselven gebout hebben".

(2) Het tegenwoordige hoofdaltaar is uit de laatste helft der 19e eeuw.

(3) Biechtstoelen werden in dien tijd nog niet overal gevonden, insgelijks ontbrak op vele plaatsen een predikstoel (zoo ook te Climmen die in 1681 werd aangebracht); de priester richtte het woord tot de geloovigen vanaf de koortrappen of vanaf de hoogzaal. De oudste predikstoelen zijn van Oud-Valkenburg en Geleen, beide uit de 16e eeuw (zie Jos. Habets, Bisdom Roermond).

Digitized by Google

Pastoor is de eerw. heer Weustenraedt die tevens landdeken is; hij is gehouden 's Zondags de hoogmis te zingen en het woord Gods te prediken.

Er is eene pastorie met weide, schuren enz., de pastoor moet zorgen voor het onderhoud daarvan.

Er zijn ongeveer 350 communicanten; ketters zijn er geen.

De doopvont werd door de ketters weggenomen doch niet gerestitueerd, dus zal er zoo spoedig mogelijk eene nieuw moeten worden aangeschaft; intusschen is er een steenen vat voor het bewaren van het doopwater (1).

Het Doopregister is in orde van af 1639 (2).

Jaardiensten zijn er vijf o. a. voor: Joannis Hoen, eertijds pastoor alhier, den Zeer Edelen heer Joannes Weyerhorst (heer van Rivieren) en zijne huisvrouw Heriberta van Amstenraedt enz.

De armenmeesters en kerkmeesters worden door den pastoor en de gemeentenaren aangesteld.

Het altaar der H. Maagd bevindt zich in de zijbeuk en is geïncorporeerd met het pastoraat onder verplichting er wekelijks eene H. Mis te lezen.

Aan den kant van het epistel bevindt zich het altaar van den H. Sebastianus waarvoor geen stichting noch dotatie bestaat.

De Cathechismus wordt door den pastoor gegeven, is evenmin gesticht noch gedoteerd.

De koster wordt door den pastoor en de gemeentenaren aangesteld; hij heet Petrus Jeucken en houdt school (3).

De Groote processie wordt gehouden den eersten Zondag voor St. Remigius" (4).

---

(1) Oude doopfonten dagteekenen nog dikwijls uit het tijdvak, waarin het H. Doopsel door onderdompeling werd toegediend; deze wijze was in de 16 eeuw nog hier en daar in gebruik (zie Jos. Habets, Bisdom Roermond); te Climmen vindt men nog eene Romaansche doopvont.

(2) Het houden der doop-, trouw- en sterfte-registers kwam hier te lande in de 2e helft der 16e eeuw langzamerhand in voege; het werd door het Concilie van Trente verplichtend gesteld.

(3) De koster (custos, matricularius) trok ieder jaar uit elk huis een brood en eenige schoven uit de tienden en tegelijk met den pastoor hield hij een rondgang voor paascheieren; de koster was meestal ook organist, voorzanger, klokkenluider en schoolmeester.

(4) Zie Jos. Habets, Bisdom Roermond.

Digitized by Google

Na den vrede van Nijmegen 1678 werden de Staten weer meester van de Landen van Overmaas; hun vervolgingszucht was echter bekoeld. In 1680 werd bepaald, dat de Roomschgezinden wel het gebruik hunner kerken mochten hebben, maar onder voorwaarde, dat den gereformeerden daardoor geen hinder of ontstichting gegeven werd.

Beide gezindten zouden denzelfden God dienen in dezelfde kerk ieder volgens zijne overtuiging, men noemde dit het *simultaneum;* dienvolgens, zegt Bachienne, zijn de Roomschgezinden verplicht hunne tijden van Godsdienstoefening naar die der gereformeerden te regelen; zij mogen geene processiën dan alleen in de kerken verrichten, noch eenige openbare plechtigheid bij het ter aardebestellen van lijken doen.

Uit een handschrift uit de eerste helft der 18e eeuw gepubliceerd in de *Maasgouw* 1887 lezen wij o. a.:

„De Roomschgezinden hebben vrijheid om eens s'jaars eenen plechtigen omgang te mogen doen, dog alsoo sy hierin de gestelde paalen somtijds te buyten gaan, hebben sy hunne onvoorzichtigheid nu en dan met eene geltboete aan den Drossard des lands Valkenburg moeten bekoopen, al in het jaar 1633 hebben Hunne Hoog Mogende bij openbare Plakaate verklaardt dat de ingezetenen des lands van Overmaes niet gehouden waeren eenige feesten te vieren, dan die van de gereformeerde deeser landen onderhouden werden, alsoo men de menigvuldige feestdagen der Roomschgezinden met s'lands welvaeren bevond strijdig te zijn".

Eene andere kerkvisitatie gehouden in 1722 den 23 Sept. door den pastoor van Oud-Valkenburg (1) leert ons het volgende:

„De proost van Meerssen heeft het patronaat der kerk, hij heeft eveneens de groote tiende; de kleine tiende heeft de pastoor maar zijn geconfiseerd door de Staten van Holland.

Nieuwe tienden (novalia) zijn er niet. De Staten moeten het choor onderhouden, de proost van Meerssen het schip der kerk,

(1) Deze kerkvisitatie geschiedde door den pastoor van Oud Valkenburg; de Bisschop kon dan ook moeielijk het Staatsch gebied betreden, hij liet daarom deze door zijne pastoors doen, die dan op Spaansch gebied hunne bevindingen aan den Bisschop mededeelden. — Zoo werden ook de inwoners van Staatsch Valkenburg steeds op Spaansch gebied gevormd; Bisschop Robiano vormde o. a. de ingezetenen van Climmen den 12 Aug. 1760 te Wynandsrade en den 25 Aug. 1767 te Nuth.

Digitized by Google

terwijl de gemeente heeft te zorgen voor het onderhoud van den toren en den zijbeuk. Pastoor is Michaël Meyers, aangesteld (Bisschoppelijke institutie) in 1714, 31 jaar oud zijnde.

Er zijn pastoriegoederen, doch zij zijn geconfiseerd door de Staten.

De pastoor woont in de pastorie (1) hij heeft deze gehuurd van de Staten voor zijn leven, tegen een zekeren prijs jaarlijks te betalen. De Staten moeten de pastorie onderhouden doch zij doen het niet.

Communicanten zijn er 425, ketters twee familiën (2).

Het doopregister is aangelegd van af 1614, het trouwregister van af 1616 en het sterfregister van af 1620.

De goederen der kerk en der armen zijn in handen der Staten.

De kerkmeesters worden door de Staten aangesteld.

Er is een broederschap van den H. Rozenkrans (3).

Koster is Peter Wouters en is aangesteld door de gemeente,

---

(1) De pastoriën dagteekenen uit den tijd van Lodewijk den Vrome die in 816 in een kapitulaar bepaalde op voordracht der Bisschoppen en der Grooten des Rijks, dat voortaan bij iedere kerk een woning met een stuk grond zoude worden aangelegd ter huisvesting van den priester; deze zou zijn bestaan vinden: 1° in de tienden; 2° in offers der kerk; 3° opbrengst der pastorie-goederen, ook zoude de priester buiten den kerkdienst vrij blijven van alle heeredienstenn.

De vroegere pastorie van Climmen genoemd de „oude pastorie" brandde voor een tiental jaren af; zij werd in meer modernen stijl opgebouwd door den heer Jos. Huntjens, den tegenwoordigen bewoner; de stallingen der oude pastorie werden reeds voor een 25tal jaren verbouwd tot woonhuis door Peter Schoenmakers-Bellefroid, dat tegenwoordig bewoond wordt door den heer H. Horsmans.

(2) n.l. predikant Isaacus Liesselluis en familie en Corn. Swildens (burgmeester) en familie.

(3) De Broederschap van den H. Rozenkrans werd opgericht te Climmen in 1678. „Tot eere ende loff van Godt Almachtich, de H. ende weerdige Maeget Maria, Patronesse van den H. Rosenkrans ende alle Heylige ende Saligheyt der zielen. Anno 1678 den 24 February heeft de eerw. P. Ludovicus â Campo, supprior van de eerw. Paters Predicheeren binnen Maestricht uyt commissie van den zeer eerw. Pater Albertus Kleynen, Doctoor in de H. Godtheyt ende prior van hetselve clooster in naeme van den Eerweerdichsten P. Antonius Monroy, Doctoor in de Heylige Godtheyt ende meester generaal van het order der Predicheeren, ingestelt, opgericht ende geplant in de kercke van de Hoofdbancke ende parochie van Climmen, landt van Valckenborg, Bisdom van Ruremonde, het Broederschap van den H. Rozenkrans, in de capelle van O. L. Vrouwe, met alle gratiën, privilegiën ende aflaeten als al sulcke Broederschappen gemeynlick worden ingestelt".

Digitized by Google

hij heeft geen (vrije) woning; schoolmeester is de voorlezer der ketters (C. Swildens) aangesteld door de Staten".

Uit de vorige regelen zien wij, hoe de toestand der parochie was vóór de Fransche overheersching; in 1787 werd eene poging gedaan om verbetering te verkrijgen en richten zich de pastoors uit het land van Overmaas tot hunne Hoog Mogende met verzoek:

1° het echtreglement te willen modereeren zoodat de priesters hunne parochianen in ondertrouw zouden mogen nemen, hun proclameeren en volgens de religie-oefening te mogen trouwen;

2° verzoeken zij dat de kinderen voortaan zouden mogen gaan bij eenen Roomschen schoolmeester; men zag immers nu dat velen onkundig bleven;

3° verzoeken zij H. Hoo. Moo. in consideratie te nemen dat zij zelven meestal van middelen van bestaan ontbloot zijn en leggen er nadruk op, dat zij alleen hun bestaan moeten vinden in de tienden, die door de Staten geconfisceerd waren.

Dit smeekschrift heeft echter geen gevolg gehad, het leert ons evenwel, welke de voornaamste grieven waren.

In 1760 reisde Bisschop de Robiano door het land Valkenburg, doch hij kwam waarschijnlijk alleen in het Spaansch-Oostenrijksch gedeelte. Den 12 Augustus werden althans aldaar de parochianen van Hulsberg en Climmen gevormd.

In 1767 den 25 Augustus moesten de parochianen van Meerssen, Houthem, Hulsberg en Climmen, te Nuth (Spaansch-Oostenrijksch) worden gevormd (1).

Hier volgt nog een staaltje van de verhouding tusschen de katholieken en de Protestanten in die tijden.

Op eene extraordinaire vergadering gehouden den 23 Februari 1688 en bestaande uit de hoofdofficieren en commissarissen van het land Valkenburg werd o.a. het volgende te berde gebracht door den luit. Voogd: „Een lith uyt het classis van Maestricht had aan syn Ed. gecommuniceert eene missieve van iemandt uyt het classis van het landt van Guylick aan syn Ed. geschreven, waerinne aen hem bekent maeckt dat seeckere predikant omtrent veerthien daghen geleden, door het dorp Kruchten passeerende gerecontreert hadde het Venerabel ende voorby gaande synen

(1) Zie Jos. Habets, Bisdom Roermond.

Digitized by Google

hoet hadde afgedaan, sonder dat daervoor hadde geknielt, als strydende tegen de gereformeerde Religie, dat den selve predicant daar over was in apprehensie gecomen ende tot noch toe in seer strickte hechtenisse gehouden wordt, waerop gedelibereert synde ende geconsidereert dat dese saeke van een seer quade consequentie is ende veel gevolg aen sich is slepende soo is goet gevonden ende verstaen om sulx soo veel mogelyck voor te comen den heere Grave van Geul te versoecken 't selve van wege dese vergaederinge bij missieve den Bisschop van Ruremunde bekent te maken met versoeck dat syn Hooggeb. hierinne soodanig gelieve te voorsien dat dese procedure behoorlyck mogchte worden geredresseert ende die daeruyt te vresen inconvenienten voorgecomen en in het toecomende diergelycke procedure gestuyt ende dat voerders den deken van het district van Valckenborgh (Haesen, pastoor te Climmen) sal worden versocht om aenstaende dese vergaederinge hier te compareeren om met denselve te delibereeren om de bequamste expedienten uyt te vinden ten eynde voors. ende dat hierover oock daart behoort wil schryven; synde by dese occasie ..... gestaen de heer Wynandts drossaert van het district van Syne Maiest. dewelcke oock versocht wordt op het spoedigste hier over te schryven; ende worden de heeren van dese vergaederinge die het eerste den Heer van Kriekenbeek sal sien versocht als amptman over het dorp Kruchten over dit subject op het serieuste te begroeten".

De verdere toedracht der zaak is mij onbekend.

Hier volge nog een ander staaltje kenschetsend den toestand in dien tijd:

Pastoor Lamb. Janssen te Hulsberg schrijft o. a.: den 30 Maart 1681 op Palmzondag ten 3 ure n.m., had de eerste predikatie in de kerk van Hulsberg plaats door Isaac Lesselius, predikant te Climmen. Deze liet mij zeggen dat ik de beelden uit de kerk moest verwijderen, als strijdig met de leer der H. Schrift. Ik liet hem weten, dat ik aan zijn verzoek niet kon voldoen, omdat ik meende dat zijn beweren ongegrond was.

Bij een volgend bezoek op Zondag 22 Juni te zes uren 's avonds, kwam hij in de kerk om te preeken en wierp toen het beeld van den H. Johannes den Dooper voor den grond. Zekere D. Slijp en andere protestanten namen hem die beeldstormerskuur kwalijk en

Digitized by Google

Lesselius beloofde zoo iets in de toekomst niet meer te doen; hij gevoelde dat zijne handelwijze pijnlijk was geweest voor de protestanten, die weinig in getal tusschen de katholieken moesten leven.

Lijst der ons bekende pastoors.

1485	Joannes de Elsloe (1).
± 1573	Willem Lindelauf (2).
	Stephanus Gorcum (3).
	Simon Holender (3).
	Joannes Hoen (3).
1627	Wedershoven.
1656—1673	Joannes Weustenraedt (4).

(1) JOANNES DE ELSLOE was in 1485 absent; hij werd rector genoemd, in zijn plaats bediende de kerk een zekere pater Joannes.

(2) WILLEM LINDELAUF. Aangaande dezen vinden we in de Geschiedenis van het Bisdom Roermond door Jos. Habets, het volgende: Willem Lindelauf was kapellaan te Beek (land Valkenburg), toen omstreeks 1572 of 1573 de pastorie van Climmen openviel voor welke hij eene pauselijke provisie bezat (in 1568 was Willem Lindelauf rector van het H. Kruisaltaar te Voerendael). Hij bood zich nu te Roermond aan om geëxamineerd te worden, doch werd afgewezen wegens onbekwaamheid, toen gaf hij zich aan voor de Synode te Luik, die hem ook afwees, zoodat hij zich nogmaals, doch zonder succes, te Roermond aanbood. Daar hij een man zonder fortuin was, schonk Bisschop Lindanus hem eene kleine betrekking in de kerk te Meerssen, waar hij zich voor den parochiedienst zou kunnen bekwamen, de Bisschop had intusschen het interim der parochie Climmen toevertrouwd aan een pater uit het predikheeren klooster te Maastricht; maar op een goeden morgen kwam de broeder van den misbakken pastoor, Herman Lindelauf, aan het hoofd van eenige Spaansche soldaten uit het garnizoen van Valkenburg, bestormde de pastorie van Climmen, joeg den pater weg en plaatste er zijn broeder.

Over deze daad van geweld klaagde Bisschop Lindanus bij den Hertog van Alva en liet den pastoor Lindelauf door zijn promotor voor het Officiaat van Roermond dagen; daar de bode zich niet in het gebied der parochie Climmen durfde wagen, werd een exemplaar der citatie en inhibitie op de kerkdeur te Valkenburg opgeplakt en het ander door een inwoner van Climmen aan Lindelauf te huis gebracht. De verdere toedracht der zaak is, jammer genoeg, onbekend.

(3) Het tijdstip waarop deze drie heeren de functie van pastoor te Climmen waarnamen is ons onbekend. (Zie hierover ook Maasgouw 1894).

(4) JOANNES WEUSTENRAEDT, geboortig uit Hoensbroek, was zoon van Math. Weustenraedt en Margareta van Meer. Hij werd den 4 Febr. 1656 pastoor te Climmen en in 1657 landdeken en waarschijnlijk ook officiaal; hij overleed den 16 Nov

Digitized by Google

1674—1711 Joannes Haesen (1).
1713—1743 Michael Meyers (2).
1743—1783 Joann. B. Schoenmakers (3).
1783—1815 Michael Kerckhoffs (4).

1673. Volgens zijn testament zoude hij begraven worden in de kerk te Climmen, indien de tijdsomstandigheden het toelieten, onder een steen met inschrift door hem opgegeven.

Zijn brouwgereedschap vermaakte hij aan zijn neef Gerard Weustenraedt, pastoor te Wylre, zijn gouden kruis en al zijne reliquien aan zijn neef Andreas Weustenraedt, pastoor te Peringen. Zijn zilveren kelk, misboek en misgewaden aan zijn neef Math. Weustenraedt.

Zijn huisraad aan zijne nicht Maria Weustenraedt, gehuwd met Frans Klöcker te Vaesrade.

Nog ander huisraad aan zijne nicht Cecilia Weustenraedt, gehuwd met Frans Moonen.

Zijn paard en karretje en alles wat in het testament niet uitgedrukt was erfde zijne nicht en huishoudster Maria Weustenraedt, weduwe van Hendrik Kribs, scholtis te Wylre.

(1) Joannes Haesen werd in 1674 pastoor te Climmen en overleed als zoodanig in 1711; hij werd in 1686 tot landdeken gekozen en was ook tevens officiaal. Hij was de laatste landdeken die door de pastoors van het land Valkenburg werd gekozen; later werden de landdekens door den Bisschop aangesteld uit eene voordracht van drie pastoors, uit hun midden gekozen. Haesen voerde een schild beladen met een boom aan weerszijden waarvan een ster, aan den voet van den boom een loopende haas.

(2) Michael Meyers werd op den hof Cardenberg te Climmen (bezittingen van het klooster St. Gerlach) geboren in 1683, hij werd te Climmen pastoor in 1713, kreeg in 1714 de Bisschoppelijke institutie, bediende deze plaats tot 1743 en werd later pastoor te Meerssen; hij overleed den 12 Februari 1768 (Zie ook aanteekeningen onder de lijst der collecteurs).

(3) Joannes B. Schoenmakers was pastoor te Climmen van 1743—1783. In 1773 werden candidaat gesteld voor landdeken: pastoor Hoen te Schinnen, pastoor Driessen te Bronshem en pastoor Joannes B. Schoenmakers te Climmen. De eerste werd als zoodanig benoemd, deze stierf in 1777; in 1778 moest pastoor Schoenmakers de pastoors van het land Valkenburg bijeenroepen om een nieuwen landdeken ter benoeming aan den Bisschop voor te dragen.

Uit deze voordracht, bestaande uit de pastoors van Bronshem, Heerlen en Houthem, werd die van Bronshem benoemd, deze stierf als laatste landdeken en officiaal van het Bisdom Roermond in 1799.

(4) Michael Kerkhoffs, de laatste pastoor die de „oude pastorie" bewoonde en wier landerijen ruim 14 bunders groot waren, hield volgens eene lijst omtreeks 1794 of 1795 opgemaakt: 3 paarden, 1 veulen, 5 koeien, 2 runders, 39 schapen, 4 varkens, hij had eene kar. Zijn huisgezin bestond uit 9 personen.

Digitized by Google

1815—1815 Math. Schoenmaekers (1).
1817—1852 Jan Hendrik Schoenmaekers (2).
1852—1871 Spronck.
1871—1904 P. H. Horsmans.

Hier volge een fragment van den stamboom der familie Schoenmakers:

A. JAN SCHOENMAEKERS, de Oude, geboren omtrent 1650, gehuwd met MECHTILD HOENEN.
Uit dit huwelijk o. a. twee zoons, die volgen:

B. *a.* PIETER SCHOENMAEKERS zie onder F.
b. JAN SCHOENMAEKERS, de Jonge, gehuwd met MARIE RIETRAED,

---

(1) MATHIAS SCHOENMACKERS werd geboren te Climmen den 5 November 1749, was zoon van Lambert Schoenmaekers en Margareta Geelen; hij werd Capucijn te Maeseyk onder den naam van pater Nazareus, zijn klooster werd met de Fransche omwenteling verdrukt. In 1815 werd hij pastoor te Climmen en overleed aldaar in 1817, hij bouwde er in 1817 de sacristij. Een steen in den muur getuigt dat met deze woorden: paUper Me ConDIt CapUCInUs.

In de *Maasgouw* van 1880 vinden we nog de volgende bijzonderheden:

Math. Schoenmakers werd in her jaar 6 der Fransche Republiek op de lijst der emigranten van het departement der Nedermaas gebracht, hoewel hij te Climmen als particulier woonde.

Bij brief van 9 Vendémiaire jaar 8 (1 Oct. 1799) vroeg de minister der algemeene politie, Fouché, nadere inlichtingen aan de administrateurs van 't departement over de personen in die lijst genoemd. In hun antwoord van 7 Frimaire (27 Nov.) schreven deze betrekkelijk Schoenmakers, het volgende:

„Un changement de canton avoit donné lieu à l'inscription errorée de cet individu. Tous les renseignemens recueillis et les temoignages les plus autentiques de toutes les autorités civiles attestent sa bonne conduite morale et politique et la mise en pratique des vertus évangéliques dont il était le ministre".

Fouché had de inlichtingen slechts gevraagd om vergissingen te voorkomen. In zijn brief van 9 Vendémiaire schreef hij: „Autant le gouvernement est sevère pour les véritables émigrés, autant il craint, citoyens administrateurs, de maintenir sur les listes ceux qui n'y ont été portés par erreur". Dus zal de naam M. Schoenmaekers, kort na den lof van dien eerwaarden geestelijke door de administrateurs toegekend van de emigratielijst zijn geschrapt.

( ) JAN HENDRIK SCHOENMAEKERS, neef van den vorige, was zoon van Jan Schoenmaekers (broeder van den Capucijn) en Johanna Maria Doutzenberg. Hij werd te Climmen geboren den 11 Julij 1790, priester gewijd te Keulen 21 Sept. 1816, kapellaan te Climmen 1817, pastoor aldaar 15 Juli 1817 en overleed er den 26 April 1852.

Digitized by Google

Uit dit huwelijk stamden 5 kinderen, die volgen:

1. MARIA SCHOENMAEKERS, gehuwd met den weduwnaar Caspar Franssen, te Caestert bij Eysden, na 1778 te Valkenburg.
2. WOLTER SCHOENMAEKERS, ten eerste male gehuwd met Elisabeth Lousberg, waarna hij zich vestigde te Maastricht; in 1770 huwde hij ten tweede male met Anna Cauberg. Kinderen uit het 1e huwelijk volgen onder C.
3. LAURENS SCHOENMAEKERS, gehuwd met Anna Lucia Schepers, te Ransdaal Wylre.
4. LAMBERT SCHOENMAEKERS, geb. 1 Juni 1711, overleden 9 Februari 1790, huwde 4 Maart 1737 met Margareta Geelen, geb. den 15 Februari 1712, overleden 29 November 1792; deze was dochter van Ulric Geelen en Margareta Huntjens.
   Hunne kinderen volgen onder D.
5. . . . . SCHOENMAEKERS.

C. 1. MARIA AGNES SCHOENMAEKERS, gehuwd met Joh. Will. Ubachs.
2. MARIA ANGELA SCHOENMAEKERS.
3. JOHANNA SCHOENMAEKERS.

D. 1. MATHIAS SCHOENMAEKERS, Capucijn en later pastoor te Climmen, geb. 5 Nov. 1749, overleden 1817.
2. MARIA HELENA SCHOENMAEKERS, gehuwd met Hendrik Vaessen.
3. JAN SCHOENMAEKERS, geb. 18 Juli 1743, overleden 8 Maart 1826, huwde 4 Maart 1737 met Johanna Maria Doutzenberg, dochter van Jan Willem Doutzenberg, burgemeester van Climmen. In 1797 komt hij voor als adjoint-municipal van Climmen en in 1800 was hij lid der jury van het gerecht van het canton Heerlen.
   De kinderen uit dit huwelijk volgen hier E.

E. 1. JAN WILLEM SCHOENMAEKERS, geb. 19 Augustus 1784 overleden 29 October 1862, huwde den 8 October 1828 met Maria Agnes Ramakers; hij fungeerde geruimen tijd als wethouder van Climmen.

Digitized by Google

2. JAN HENDRIK SCHOENMAEKERS, geboren 11 Juli 1790, overleden 26 April 1852, eerst kapellaan en later pastoor te Climmen.
3. MARIA MARGARETA SCHOENMAEKERS, gehuwd met Jan Pieter Ramakers, broeder van Maria Agnes, hierboven genoemd.

F. PIETER SCHOENMAEKERS, zoon van Jan Schoenmaekers den ouden, had o. a. twee zonen n.l. Maarten en Jan.

In de 18e eeuw waren er te Climmen ook kapelaans. In eene acte van 1770 komt o.a. als getuige voor „Fred. Meyers Caplaen te Climmen". Joh. Frederik Meyers kapelaan te Climmen was zoon van Joannes Meyers en Catharina Doutzenberg; deze laatste was dochter van Jan Doutzenberg, burgemeester van Climmen. — In 1780 was Joh. Fred. Meyers, pastoor te Hulsberg.

De Saekfabrijcq ende costersrenten specteerende tot de pastorije, kerck, altaren ende kusterije te Climmen.

De kerkelijke goederen werden na het partage-tractaat van 1661 door de Staten der Vereenigde Nederlanden in beslag genomen; zij bleven echter ongedeerd in hun wezen tot onder het Fransche bestuur op het eind der 18e eeuw en werden beheerd door den Rentmeester der domeinen en geestelijke goederen. Uit een register van dezen rentmeester, uit het eind der 17e of begin 18e eeuw, zien we dat deze goederen te Climmen, o.a. bestonden uit het volgende:

De Pastorije.

1° De Speenhof (of Hof van ter Heyden) toebehoorende aan den heer van ter Heyden, wonende in het land van ter Heyden, geldt jaarlijks	8 vat. rogge
onderpand genoemden hof.	
2° Ernen Kicken te Scharn, dan Gerit Sleypen, dan de dochter Wwe P. Paumeler n.l. Berbe Sleypen, nu de schoonzoon Machiel Vaesen te Maastricht, geldt jaarlijks	5 cop. rogge
onderpand 1/2 boender weyde, nu land op ter Maar.	

Digitized by Google

3° Jan Rietraedt tot Climmen, geldt jaarlijks 1 vat rogge
onderpand huis en erf te Craubeek genaamd den Scop.

4° Lens Schepers, dan Giel Rutten, dan Jan Ceutjens ter Maer, nu Hendrik Vuchten tot Ransdal, geldt j. 1 vat rogge
onderpand een weitje te ter Maar aan den poel.

5° Peter Schoenmakers den alden tot Climmen (1), geldt jaarlijks 2 vat. $3^1/_2$ cop. rogge
onderpand huis en hof te Climmen.

6° Jan Moenen te Weustenraedt nu Dries Offermans te Weustenraedt, geldt jaarlijks $1^1/_2$ vat rogge
onderpand huis, hof en weide te Weustenraede.

7° Thomas Jeucken, geldt jaarlijks 3 cop. rogge
onderpand $1^1/_2$ bunder weide, genaamd Hagerweide. Dan Peter Jeucken nu Peter Jacobs, gewezen coster, geldt deze onderpand 3 cop. rogge; als boven.

8° Jan Quix's weduwe te Climmen, dan Lemmen Duits halfwin op den hof Overheek, nu Weren Pluymakers halfwin op genoemden hof, geldt j. 3 cop. rogge
en bovendien pacht van 160 roede van de Haegerweide Jan Rietraet, geldt jaarlijksch $1^1/_2$ vat rogge

9° Peter Hoeben tot Climmen, nu Lendert Jongen en Lendert Speers tot Climmen, gelden jaarlijks 6 vat. rogge
onderpand: de Puthweyde groot 1 boender, toebehoorende aan Theunis Coenen erven en Marten Odekerken.

10° Hub. Hoeben te Climmen, geldt jaarlijks 3 vat. rogge
onderpand: een half boender land aan den Schalenbosch, nu Truitje Coenen te Strucht en Joost Smolders te Overhem ieder de helft.

11° Peter Roocx op Retersbeek, dan Coen Reynders erven, nu Isabel van der Heyden, wijsvrouw te Maastricht, nu de schoonzoon Jan van Eyck met Conraed van Kellenbach, als hebbende de vrouws zuster van van Eyck, jaerlycx 1 vat rogge

---

(1) Zijne erfgenamen waren Gilis Pluymen, gehuwd met zijne dochter Lijske en Jan Schoenmaekers van Craubeek.

Digitized by Google

12° Jan Coelen geldt jaerlyks een half vat rogge, nu Thys Mommer's weduwe, nu Geurt Maenen te Retersbeek, gelt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand huis en hof met huisweide.

13° Simen Jorden te . . . . ., dan Daem Jaspers' weduwe, nu de zoon Jan Jaspers tot Climmen, gelt jaerlycx $2^1/_2$ vat. rogge
onderpand eene weide tot Craubeek.

14° Lendert Meyers op den Hof ter Veurt, gelt jaerlycx $1^1/_2$ vat rogge
nu Reynder Schellings ende Willem Pluymen tot Climmen, onderpand een huis en hof te Craubeek met eene weide.

15° Geusken Smeets, nu Peter Bock op gen Straet en Maria Ortmans, gelden jaerlycx 1 vat rogge
onderpand huis en hof op gen Straet.

16° Jan Cocx ter Maar nu Steven Huntjens te Schin-op-Geul, gelt jaerlycx $2^1/_4$ vat rogge
onderpand huis en hof op ter Maer.

17° Met aen de Eyck nu Erne Kicken, nu Geerte Slypen's dochter, gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand een boender weyde op ter Maer.

18° Hermen Cool, dan Wolter Rietraet den Alden tot Ransdaal, dan Jan Floodorst, de schoonzoon, getrouwt met Marie Rietraet de dochter, nu Wouter Laven tot Colmont, soon van Marie Rietraet, gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand $^1/_2$ murgen weide gelegen in het Vierant tot Ransdaal.

19° Willem Mijs de vrouwe Neele Nuchelmans tot Nuth, gelt jaerlycx 3 copp. rogge
onderpand $^1/_2$ boender land, gelegen onder de Coolhoven, nu Jaspers twee derde deel en Jan Ramaekers een derde deel, nu Hub. Hoeben, de smid van Climmen de helft en Reynder Jongen, als getrouwt hebbende de dochter van den ouden Hub. Hoeben, eveneens de helft.

20° Jaak Mees tot . . . . . nu Jenneken Meesen, we-

Digitized by Google

duwe Peter Corvers, gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand één morgen land aan Mullems Coolhof.

21° Herman Schijns, gelt jaerlycx 2 vat. rogge
Herman Wetsels, „ „ 1/2 vat rogge
Jan Habets, „ „ 2 1/2 vat. rogge
Jan Habets tot . . . . gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand van dese 6 voornoemde vaten, eene weide gelegen tot Waelem, langs de Cleyne weg.

22° Thijs Mennens'weduwe genaemt Anna Mennens gelt jaerlycx met den soon van Joris Mennens te saemen 2 vat. rogge
onderpand 6 groote roeden land achter Waelem.

23° Thomas Didden tot Walem, gelt jaerlycx 1/2 vat rogge

24° Herman Habets tot Schin-op-Geul, gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand 1 morgen land te Waelem.

25° Jan Habets tot Ransdael met syne suster Bel te saemen jaerlycx 2 1/2 vat rogge
Hiervan gelt nu Geurt Scheyen 7 cop.
onderpand 4 groote roeden land te Walem.

26° Thys Habets van Ransdael. 3 cop. rogge
onderpand 3 groote roeden land te Walem.

27° Jan Neelkens tot Nirven, gelt jaerlycx 1 vat rogge
Geurt Hostmans c.s. jaerlycx 1 vat rogge
onderpand eene weide tot Nirven.

28° Daem Jaspers erfgenaemen, gelden jaerlycx 2 1/2 vat rogge
onderpand een weide te Craubeek.

29° Jan Quix's erfgenaemen, nu Ruth Quix tot Hulsberg, gelt jaerlycx 1/2 vat rogge
onderpand de Munteweide tot Craubeek.

30° Jan Valckenborgh's weduwe, gelt jaerlycx 1/2 vat rogge
onderpand de Munteweide te Craubeek.

31° Jan Stevens, op de Straet, gelt jaerlycx 1/2 vat rogge
onderpand huis en hof op de Straet.

32° Jan Speerts tot Climmen, nu de erfgenaemen van Jan Rietraet tot Climmen, gelden jaerlycx 3 vat. rogge
onderpand huis en hof tot Climmen.

33° Joost Smolders, nu Theunis Coenen de schatheffer, gelt jaerlycx 1 1/2 vat rogge

Digitized by Google

onderpand 1 murgen land tusschen de Schalenbosch en Craubeek.

34° Willem Smets tot Walem, gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand 3 morgen weiden op de Straet, genaemd de Coopmansweide, nu de navolgende: Jan Smeets tot Hoensbroeck, dan Lemmen Schepers tot Climmen, nu Keerst Bocken's weduwe op de Straet een vierde, een ander vierde Daem Schepers, Meyken van Eymael oft Hendrik Jansen tot Walem, gelt jaerlycx de helft.

35° Wouter Rietraet tot Ransdael, gelt jaerlycx 1 vat rogge

36° Willem Rietraet tot Craubeek wegen Lyken Meyers $1^1/_2$ vat rogge

37° Lendert Habets, nu de schoonzoon Jan Jacobs tot Margeraten, nu Theunis Jacobs tot Margeraten met syne susters en broeders, gelden jaerlycx 7 copp. rogge

38° Jan Habets tot Ransdael, gelt jaerlycx 3 copp. rogge
onderpand 6 roeden, gelegen op den Weyberg.

39° Het Huyske toebehoorend aan den heer Canonick van Mheer, gelt jaerlyex 5 vat. rogge

Aan de pastorie was dus jaerlijks een rente verbonden bedragende ruim 75 vaten rogge

De Kerck.

1° Den Speenhof, toebehoorende aan den heer van ter Heyden, wonende in het land van ter Heyden, gelt jaerlycx 5 vat. rogge
onderpand genoemden hof.

2° Peter Roocx, nu Coen Reynders erfgenaemen, gelden jaerlycx $1^1/_2$ vat rogge
onderpand huis, hof en weide te Retersbeek, nu Gilis Spee tot Hulsberg, nu Hendrik Ubags, halfwin op den hof ten Hoof, gelt jaerlycx de helft, onderpand $^1/_2$ boender weide te Retersbeek en Isabel van der Heyden, wijsvrouw tot Maestricht, nu Jan van de Eyck de schoonzoon, gelt jaerlycx de andere helft.

Digitized by Google

3° Thieuwis Pluymakers woont op gen Huske, nu Claes Rademakers tot Climmen, nu Vaes Huntjens tot Climmen, gelt jaerl. $1/2$ vat rogge
onderpand een weide op den Schinderweg.

4° Daem Zegers syne huisvrouwe Jenne Mombers tot Wyck, geldt jaerlycx ?

5° Den hof ten Hoof onder Voerendael, toebehoorende aan den heer Blanckerst van Alsdorp, nu de heer Lambrichs tot Aken, geldt jaerlycx $7 1/2$ vat rogge
onderpand: een boender weide genaamd de Cleen weyde, gelegen naast de beemden van genoemden hof en grenzende aan den landweg naar Maastricht.

6° Dries Offermans erfgenaemen n.l. Gerit Offermans te Weustenraede en Meth Offermans weduwe van Thijs Coenen te Weustenraede 2 vat. rogge
onderpand: huis hof en weide te Weustenraede.

7° Daem Jaspers erfgenamen, nu de weduwe tot Climmen, nu Jan Jaspers de soon tot Climmen gelt jaerlycx $1/2$ vat rogge
onderpand huis en hof te Climmen met $1/2$ boender weide.

8° Den hof te Overheek, geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand 1 boender land op de acht boender naast den Kinckersweg.

9° De erfgenaemen van Hub. Hoeben, synde Merten Coenen, synde erfgen. van Trijntje Coenen, geldt j. 2 vat. rogge
onderpand 1 morgen land naast de gewande van den Hof Cardenbeek.

10° Frans Huntgens' erfgenaemen, gelden jaerl. $1/2$ vat rogge

11° Frans Ramaekers tot Hulsbergh, nu Willem Coenen tot Hulsbergh gelt jaerlycx $1/2$ vat rogge
onderpand huis en hof te Hulsberg.

12° Frederik Coenen, nu desselfs erfgenaemen, gelden jaerlycx $2 1/2$ vat rogge
onderpand $1/2$ boender weyde aan het Huske genaemd de Nieuwe weyde.

13° Franck Lambrichts, nu de erfgenamen tot Climmen, gelden jaerlycx $1/2$ vat rogge

Digitized by Google

onderpand 1/2 morgen land in de Schrub, naast den Schinderweg.

14° Giel Beckers ter Maer, nu Jan Jaspers tot Climmen, geldt jaerlycx 1 1/2 vat rogge
onderpand huis en hof op ter Maer langs de straet en den voetpad naar Climmen.

15° Gerard Beckers, Maria Helgers ende Styn Helgers die hun pand vercogt hebben aen Thys Baltus van welken Thys Scheupkens geërfd heeft, gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand 1/2 boender land.

16° Jan Rietraet tot Climmen, nu Willem Rietraet tot Climmen, geldt jaerlicx 3 vat. rogge
onderpand de Haeger weide, groot 2 1/2 morgen.

17° Jan Rietraet voornoemd, dan Weren Rietraet tot Climmen, nu de erfgenamen van Wouter Rietraet, gelden jaerlycx 1 1/2 vat rogge
onderpand 1 1/2 morgen weide te Craubeek, naast de pastoriegoederen en langs den gemeenen weg.

18° Jan Rietraet voornoemd, nu de erfgenamen van Wouter Rietraet gelden 1/2 vat rogge
onderpand eene weide genoemd de baere weide in de Heek.

19° Jan Rietraet voornoemd, dan Wouter Rietraet, nu Otto Harst als getrouwd hebbende Lysbeth Rietraet, geldt jaerlicx 1/2 vat rogge
onderpand 1/2 morgen land aan den Mansbosch.

20° Willem Palmen's weduwe, genoemd Jetje Rietraet (1), geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand 1 morgen land op den Mansbosch.

21° Jan Quix, nu de erfgenamen, gelden jaerlycx 5 copp. rogge
onderpand de Munteweide te Craubeek.
Deselve gelden nog 3 copp. rogge
onderpand de Haegerweide, nu de naervolgende:
Ruth Quix tot Hulsbergh, geldt jaerlycx 1 vat rogge
Jan Valckenborgh, dan de weduwe genoemd Gertrui, wonende te Craubeek als gecogt heb-

(1) Dochter van Wouter Rietraet.

Digitized by Google

bende van Daem Zegers haer deel van de weyde tot Craubeek 5 copp. rogge

22° Daem Zegers, dan Jenne Mombers als tochtenaerse, nu Jan Coenen tot Climmen geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand huis en hof naast de pastorye.

23° Daem Zegers' weduwe, nu Jenne Mombers genaemt Jan Rietraet den Jongen tot Climmen, gewesen gebruycker van de erfgenaemen van Daem Zegers ende Jan Mombers, synde Hendrik Lemmens tot Stockem, geldt jaerlycx 11 copp. rogge
onderpand eene weide, genaamd de Nieuwe weide te Climmen.

24° Jen Mombers, nu Jan Valckenborgh's weduwe te Craubeek, geldt jaerlycx 5 copp. rogge
onderpand eene weide.

25° Geerken van Houthem oft May Biscops, geldt jaerlycx $2^1/_2$ cop. rogge
nu de naervolgende: Peter Schoenmaeckers den alden tot Climmen, de soon Jan Schoenmaeckers tot Craubeek nu te Climmen;
onderpand een stuksken land in de Schrub.

26° Jan Schoenmakers den alden tot Climmen, nu de erfgenaemen van Peter Schoenmakers, synde Merten ende Jan Schoenmakers, gelden jaerlycx 5 cop. rogge
onderpand 1 morgen land te Climmen.

27° Jan Spiers, gelt jaerlycx 2 vat. rogge
nu de weduwe genaemt Margriet Craubich, weduwe van Lendert Spiers, het eene vat is gecomen van Joost Smolders en het andere voornoemde vat van Hub. Hoeben;
onderpand een stuk land tusschen de Schalenbosch.

28° Joost Smolders, geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand een stuk land tusschen de Maens en de Schalenbosch.

29° De erfgenamen Giel Schillincx, genaemt Frederik Meyers, halfwin op den hof Cardenbeek, geldt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand eene weide op het Retersbeek.

Digitized by Google

30° Jan Ceutjens ter Maer, nu tot Ransdael voor desen Lendert Schepers ter Maer, nu Hendrik Vuchten tot Ransdaal, geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand twee weytjens ineengetrokken te ter Maer.

31° Helger Heuts' weduwe genaemt Anna Haesen tot Schin-op-Geul ende Lemmen Heuts, nu Hendrik Kicken de schoonzoon van Lemmen Heuts tot Wilre op Kapittelshof, Helger Heuts, Maria Heuts, getrouwt met Jeremias Smits te Wyck op de Rechtstraat, handschoenmaker, deze twee gelden te saemen jaerlycx 1 vat rogge
onderpand 1 morgen land aan Mullens Coolhof.

32° Lens Lenssen den lange in 't Weusteraedt, dan Jan Coegelen nu Mees Specht tot Weustenraedt, geldt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand een stuk land in het Weustenraedt.

33° Melchior Monne in 't Weustenraedt nu Peter en Thomas Monne de soon wonende tot Amstenrade op Prince van Salm's huis voor halfwin gelden jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand 1 morgen land in het Weustenraed.

34° Lysken Pletsen, nu Thomas Weustenraedt; weduwe genaemt Tryn Weustenraedt op 't Retersbeek en Peter Weustenraedt haar broeder, in den Pals getrouwt, gelden jaerlycx 2 vat. rogge
onderpand een weyde en land in het Weustentenraedt en een stuk land in het Luypenbroek.

35° Merten Duys, nu Paulus Duys, geldt jaerlycx 3 vat. rogge
onderpand $^1/_2$ boender land aan den Maensbosch, nu verdeeld tusschen Paulus Duys en Lemmen Duys, halfwin op den hof Overheek, deze laatste moet nu de helft betalen en stelt als onderpand een stuk land in de Schrub en een stuk land aan den Cruytsbosch, grenzende aan den Cruytsbosch.

36° Geerken van Houthem's weduwe, genoemt May Biscops tot Climmen nu tot Maestricht, geldt

Digitized by Google

jaerlycx 5 vat rogge
onderpand huis en hof tot Climmen aan den Kerkhof, naast de erfgenamen van Peter Schoenmaekers, langs den Schinderweg en langs een gatsken of voetpad.

37° Merten Schreurs' weduwe, genaemt Lysken Ramakers tot Climmen, van Peter Biscops, schoonzoon tot Climmen, nu Berb Schoenmaeckers tot Climmen geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand eene weide tot Climmen langs den weg naar Schin.

38° Peter Gillen, nu de weduwe van Mathys Philips, genaemt Anna Gillen tot Maestricht, nu Thys Gillen op het Retersbeek, geldt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand een stuk land genaemd den oversten hurt, gelegen achter de heggen op het Retersbeek.

39° Styn Heylgers, dan Mathijs Geelen Maastricht dan de schoonzoon genaemt Mathys Philips, nu de weduwe genaemt Anna Geelen voornoemd tot Maastricht in de Witmakerstraat, geldt jaerlycx 2 vat. rogge

40° Peter Boshouwers, dan Tryne Keutgens, dan Jan Keutgens, dan Peter Keutgens, Jan de soon, nu Peter Stal tot Ransdaal man van Heyke Keutgens, gelt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand 1 morgen weide te ter Maer langs den Schrooweg.

41° Peter Smeets, nu Jan Schillincx' weduwe op de Straet, gelt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand een stuk land op de Straet op de thuys genaemt.

42° Peter Haesen nu Merten van Stockhem in gen Heek, geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand huis, hof en weide in gen Heek langs de gemeene straet en grenzende aan het goed van St. Gerlach.

43° Teunis Jeucken nu Peter Jacobs, geldt jaerlycx 3 cop. rogge
onderpand $1^1/_2$ morgen weide genaemt de Haegerweide tot Climmen.

Digitized by Google

44° Willem Coenen, dan Thijs Coenen, dan Lintje Coenen, nu den heer Canonick Reyner van Meer geldt jaerlycx $2^1/_2$ vat rogge
onderpand 3 morgen weide gelegen bij het Huysken, genaemt de nieuwe weide, grenst o. a. aan het goed van Wolter van Meer.

45° Thys Broens te Weustenraedt nu de weduwe Coen Schinkens, geldt jaerlycx 1 vat rogge
onderpand $2^1/_2$ sille beemt in het luyperbroek grenzende o. a. aan het goed van Rivieren en den hof van den Bongart.

46° Thys Baltus tot Climmen, geldt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand eene weide genaemd de Vlaendersberg grenzende aan den hof Overheek.

47° Willem Hoen tot Cardenbeek's vrouwe genaemt Jenne Coutackers nu Jan Hoen's weduwe genaemt Jenne Haseliers tot Cardenbeek ende Thys Alifs de schoonsoon tot Cleen Haesdal nu Jan Schillincx onder Climmen op gen Straet geldt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand $^1/_2$ boender land in de Craubekerdael daer den voetpad cruyswegs doorgaat, verder een huis en weide gelegen te Cardenbeek, groot een morgen.

48° Willem Raeven tot Brommelen onder Wynantsrade, geldt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
onderpand $20^1/_2$ cleen roede land in de Schrub naast de Schrubweide en Schrubcoolhof.

49° Dirk Bemelmans in gen Heck nu Peter Bemelmans tot Climmen, geldt jaerlycx $5^3/_4$ cop. rogge
onderpand 1 boender land achter de Haeg ten westen grenzende aan den heyden graaf, ten noorden aan de Haeger weide.

50° Geurt Bemelmans nu de weduwe, geldt jaerlycx $2^3/_4$ cop. rogge

51° Jan Penners tot Climmen, geldt jaerlycx $^1/_2$ vat rogge
nu geldt hiervan Peter Jacobs, coster tot Climmen, 1 cop rogge onderpand 90 roeden land

Digitized by Google

achter de Haeg en Geurt Spissen geldt hiervan oock een cop rogge, onderpand 90 roeden land in de Schrub, grenzende aan de pastoryegoederen en den vloedgraaf.

52° Werner Rietraet ende Merry Cnubben tot Valckenborgh, gelden te saemen jaerlycks ½ vat rogge

53° Lendert Cordeweners tot Craubeek nu Lendert Meyers erfgenaemen Theunis Coenen ende Lendert Jongen, gelden te saemen wegens de goederen van Jan Hartigh jaerlycx 6½ copp. rogge onderpand eene weide langs den weg naar Penders coolhoof, verder eene weyde van Theunis Coenen, groot 50 roeden te Craubeek, Lendert Meyers den Jongen stelt tot pand het Hartigh's goed, groot 59 roeden te Craubeek.

Aan de kerk van Climmen verviel dan jaarlyks eene rente van bijna 77 vat. rogge

De Costerye.

Abel Stormans tot Nuth, nu Paulus Horsmans tot Maastricht in het Gulden Lam, by het stadhuis ende Claes Coen den coster tot . . . . . gelden te saemen jaerlycx 8 vat. rogge onderpand ½ boender weyde tot Nirven.

(In 1774 was Wilh. Jan van der Meeren, bezitter van genoemde weide, bevoren beseeten door de weduwe Nicolaï tot Nerven en erfgenaemen van Joh. Horsmans en dus ook de debiteur der 8 vaten rogge)

Lijst der ons bekende Predikanten.

1666 Frederik Gerard Leique (1).

(1) Frederik Gerard Leique is waarschijnlijk de eerste predikant geweest te Climmen.

Digitized by Google

1668—1673	Menso Heydenryck (1).
1680—1727	Isaacus Liesselius (2).
1723	H. W. Frentz (3).
1759	Jan Thielen (4).

---

(1) Menso Heydenryck, gehuwd met Joanna Cath. van den Beecke. De heele protestantsche gemeente te Climmen bestond in 1668 uit 10 personen, inbegrepen de predikant en zijne vrouw.

Heydenryck stamde uit eene Geldersche familie. Zijne eerste standplaats als predikant was Climmen; hij huwde in 1670 te Climmen met zijne eerste echtgenoote Johanna Catharina van den Beecke uit Maastricht. In 1673 werd hij overgeplaatst naar Leuven, vervolgens naar Dendermonde en Hasselt en eindelijk in 1678 naar Maastricht, waar hij in 1721 zijn 50jarig ambtsjubileum vierde en in 1724 overleed.

Hij trad in openlijken en vinnigen twist met de Maastrichtsche Predikheeren Joannes Kuper, Albertus Kleinen en vooral met de beroemde controverspredikers Pater Matheus Dolmans en Frater Bonaventura Moors.

Heydenryck huwde ten tweede male met eene juffrouw van Heynsbergen.

Hij werd stamvader eener katholieke lignée, want zijn zoon Jan Anthony Heydenryck huwde met de katholieke juffrouw Catharina Cunera Volbier (nicht van een pastoor).

Verder had Menso Heydenryck met zijne tweede echtgenoote buiten genoemde Jan Anthony nog een zoon en twee dochters, welk alle geboren werden te Maastricht (Limburg's Jaarboekje XI, 2e aflevering).

(2) Isacus Liessellius, gehuwd met Neeltje Leenders, de protestantsche gemeente bestond in 1680 uit 13 personen; in 1725 was Isaac Liesselius gehuwd met Sibylla Engelenburgh.

(3) H. W. Frentz, gehuwd met Susanna Brulle. Hij komt ook voor op eene „lijst dergeenen die betaalt hebben in de costen van de sauve gardes die gehaalt en gehouden waren in de jaaren 1746 en 1747 voor het kerspel van Climmen".

De protestantsche gemeente te Climmen bestond in zijn tijd uit 13 ledematen.

(4) Van den predikant Jan Thielen lezen wij in de resolutiën der landsvergaderingen van 31 Juli 1759: „Gelesen de requeste van den predikant Jan Tielen versoekende, dat desselfs onkosten van desselfs losmaking van Urmond naar Climmen aan hem van 's landswege mocht worden vergoed en betaald".

Aanvankelijk moesten de plaatsen (onder Staatsch bestuur) telkens, wanneer een nieuwe predikant werd beroepen 200 gld. beroepskosten aan hem betalen.

Op de vergadering van de stenden van 11 Mei 1730 waren hierover verschillende klachten ingekomen, daar verschillende predikanten slechts korten tijd op eene zelfde plaats bleven en alsdan weer een nieuwe moest beroepen worden, men wendde zich nu tot Ha. Ho. Mo. met verzoek dat de beroepskosten niet meer zouden komen tot last van de betrokken dorpen, doch tot last van het geheele land Valkenburg; dit verzoek werd bij resolutie van Ha. Ho. Mo. van 25 Februari 1737 ingewilligd.

Digitized by Google

1763—1796 J. M. Leiques (1).

De protestantsche gemeente bestond van 1763—93 uit den predikant met zijne vrouw en vijf kinderen, den voorlezer met vrouw en dochter, den dorpsbode met vrouw en kinderen en nog een huishouden van twee personen, te samen met de kinderen inbegrepen uit 21 personen (2).

Bij resolutie van 3 Juni 1715 werd bepaald dat ieder die een graf in eigendom bezat „soo in chooren, kercken als onderkerken in den lande van Overmase" hiervan het bewijs moest leveren aan den predikant; indien hij dit verzuimde zou het graf aan de kerk in eigendom vervallen en had men voortaan bij elke begrafenis daarin te betalen een ducaton tot ondersteuning der gereformeerde diaconye armen. Hij die den eigendom van zijn graf had aangetoond behoefde dit niet, hij moest echter bij openen van het graf hiervan vooraf kennis geven en den coster ofte doodtgraver betalen zooals dat van ouds gebruikelijk was; doch alleen mocht men daarin de leden van het huisgezin begraven, voor anderen moest men betalen een ducaton ten behoeve der diaconye armen. Dit reglement gold dan zoowel voor de „*Hooftkercken*" als ook voor de „*onderkercken*" (3).

Zoo ook zij, die in eene kerk een wapenbord wilden ophangen, moesten vooraf kennis geven aan den kerkeraad en predikant en hadden daarvoor te betalen twee ducatons ten voordeele der diaconye armen.

Climmen was eene gereformeerde „*Hooftkerk*" met die van Hulsberg als onderkerk.

Ofschoon Hulsberg geen predikant had, was er toch een gereformeerde schoolmeester.

Schimmert behoorde als onderkerk onder de hoofdkerk Meerssen (de overige hoofdkerken in het Staatsche land van Valkenburg waren Valkenburg, Heerlen, Beek, Geul en Eysden).

---

(1) J. M. Leiques, gehuwd met Maria Catharina Geertruid Swildens; deze laatste was dochter van Corn. Swildens, zoon van Corn. Swildens den Jonge, burgemeester van Climmen.

(2) Zie archieven te Climmen.

(3) Zie *Maasgouw* 1887.

Digitized by Google

De Kerk.

De kerk van Climmen is zeer oud en dagteekent al van vóór de zoogenaamde Romaansche periode, uit den Karolingschen tijd.

Buiten aan de muren van den middenbeuk bespeurt men duidelijk hetzelfde metselwerk in ongelijk verband als aan de oude Monulfus-basiliek te Maastricht (aldaar tusschen de vensteropeningen ten N. en ten V. en elders).

Tusschen het metselwerk der kerk vindt men verder nog overblijfselen van Romeinsche pannen.

De middenbeuk is overigens opgebouwd uit Krauberger en ijzerhoudenden steen, zooals die o. a. te Cheratte en Jupille gevonden wordt.

Het koor der kerk is lager dan de middenbeuk en dagteekent waarschijnlijk uit denzelfden tijd als deze; in zijnen noordelijken muur vindt men een Romaansch venster. Het koor is vroeger wellicht veel dieper geweest, een gedeelte schijnt bij de pastorie te zijn getrokken, die in 1829 werd gebouwd, althans een gedeelte van den westelijken muur van deze, is van dezelfde constructie als die van het koor.

De toren, die ten westen tegen het middenschip is aangebouwd, dagteekent uit de Romaansche periode; zijn grondvlak is niet een zuiver quadraat, doch vormt een rechthoek, waarvan de langste zijden evenwijdig zijn aan den westelijken gevel van het middenschip.

Boven de kleine vensteropening beneden aan den toren vindt men aan de binnen zijde een driehoekigen boog uit de Romaansche periode. De toren is opgebouwd uit Sibber mergelblokken in metselverband.

Aan de noordzijde van het middenschip bevindt zich een zijbeuk in smakeloozen stijl uit de 17e eeuw.

Oorspronkelijk bevonden zich zijbeuken aan de kerk, waarvan men althans aan de zuidzijde nog de overblijfselen vindt.

Vier rondboogige openingen (plein cintre) gaven van uit het middenschip tot deze zijbeuk toegang, deze openingen zijn thans dichtgemetseld, doch de bogen zijn in hun geheel bewaard; door vier smalle rondbogige vensters boven genoemde openingen aangebracht en waarvan thans nog drie bogen (de meest westelijke) bewaard zijn, ontving het middenschip van deze zijde direct zijn licht.

Digitized by Google

De meest westelijke van deze bogen is het duidelijkst zichtbaar en zeer eigenaardig van constructie, n.l. eene afwisseling van breede steenen, die men „tal" noemt (harde steenen in mergelgroeven gevonden en die men ook o. a. aan de O. L. Vrouwekerk te Maastricht gebruikte) en smalle plavuizen ter hoogte van de onderzijde der ramen verloopt eene horizontale lijst over de geheele lengte van het middenschip eenvoudig bestaande uit plavuizen die onder een hoek van ± 45° zijn geplaatst.

De kerk was oorspronkelijk met eene platte houten zoldering gedekt, die in de 15e eeuw, waarschijnlijk na eene verwoesting, door gothieke gewelven werd vervangen.

Dat de kerk eens verwoest werd, kan men duidelijk zien aan den oostelijken gevel van het middenschip, die voor een groot gedeelte opnieuw, doch met de oude steenen werd opgebouwd.

De fraaie gothieke gewelven zijn thans nog in hun geheel aanwezig, zoowel in het middenschip als in het koor en in den toren.

Gelijktijdig met het aanbrengen der gewelven werden waarschijnlijk ook de rondbogige ramen door spitsbogige vetvangen, die echter iets lager werden aangebracht, zoodat de ronde bogen der oude vensters werden behouden.

Later werden nog in de reeds besproken toegemetselde rondbogige openingen, die voor dien tijd toegang gaven tot den zuidelijken zijbeuk, ongeveer vierkante raampjes aangebracht om meer licht in de kerk te krijgen.

Eenige oude meubelen zijn nog bewaard. Op de eerste plaats een Romaansche doopvont uit Naamschen steen. Het voetstuk is nog in zijn geheel aanwezig, de vier kolommen die er op rusten om de vont te dragen, zijn verloren. Het koperen deksel werd aangebracht door pastoor Hendrik Schoenmakers.

Het ware zeer wenschelijk, dat dit eerbiedwaardig stuk weder in zijn ouden vorm werd gerestaureerd en daaraan bij eene eventueele vergrooting der kerk eene schoone plaats werd ingeruimd in eene passende doopkapel.

In de sacristie bevindt zich een schoon beeld van den Heiligen Remigius uit de 14e eeuw. Moge voor dit beeld weer spoedig eene eereplaats in de kerk worden aangewezen. Verder bevindt zich in de sacristie een middeleeuwsch koperen keteltje voor de ablutie van den priester voor en na de H. Mis (ante en post).

Digitized by Google

Eindelijk moet hier nog worden melding gemaakt van de schoone gothische schilderij met zijvleugels. Gesloten zijnde stelt zij voor: rechts de Hemelvaart van Christus, links de Verrijzenis.

Zoo zij geopend is: in het midden Christus aan het kruis tusschen de twee moordenaars, links de kruisdraging en rechts de kruisafname.

Deze schilderij dateert waarschijnlijk uit het begin der 16e eeuw.

In lateren tijd werd er eene nieuwe lijst om aangebracht, waardoor de randen der schilderij te veel bedekt zijn geworden. Deskundigen meenen, dat het door verschillende handen werd vervaardigd.

De oude klokken werden op het eind der 18e door Fransche troepen uit den toren gehaald en hergoten tot kanonnen.

De klokken waren St. Jan Baptist en St. Remy.

In het archief der Proostdij Meerssen, dat te Brussel in het Algemeen Rijksarchief bewaard wordt, vinden wij aangaande deze klokken, dat zij de volgende opschriften droegen:

„St. Remigius heyse ich"
„Der gemente van Clumen ben ich"
„Johan van Treer gùs mich 1583"

„St. Joannes Baptista heysch ich"
„Joannes Weustenraedt, pastor und de gemeynte"
„hoeve (1) mich"
„Franciscus van Trier goes mich"
„Ego vox clamantis in turri 1639" (1659).

Door traditie weet men, zegt het archief verder, dat door de verwoestingen, die de Lotharingers eertijds in deze streken hebben aangericht (1650-52), de groote klok van „Clumen" werd verbrijzeld en een groot gedeelte daarvan door genoemde Lotharingers werd medegenomen, en dat uit de overgebleven stukken, de gemeente de hierboven genoemde tweede klok heeft doen vervaardigen. (De eerste klok woog 300 pond, de laatste 500 pond).

---

(1) d. i. heften mij ten doop of waren mijn peter en meter.

Digitized by Google

De tegenwoordige klokken dragen de volgende opschriften:
de kleine klok:

„IHS"
„Remigius is myn naam"
„Michael Kerkhofs pastor"
„Frans Baron von Fürth en"
„Ferdinandus de la Croix Peeteren"
„Maria Anna Josepha Roosen, geb. de Sauveur"
„en Maria Margaretha Doutzenberg Meeteren"
„Actum Clemmen April 1810"

---

de groote klok:

„P. H. Horsmans Pastoor"
„1875"

De groote klok werd aan de kerk gegeven door Gerard Stassen, wonende in de Heek—Klimmen.

Zij werd gegoten door Petit en Fritzen en weegt 2315 pond.

Verder vindt men in de kerk vier grafsteenen die voor een vijftigtal jaren op het koor lagen; thans liggen zij ten Westen in de kerk en zijn geheel uitgesleten, zoodat slechts weinig meer van hunne ornamenten zichtbaar is. Moge deze grafsteenen eerlang in den muur worden gemetseld om ze voor algeheel bederf te bewaren.

Drie dezer vier grafsteenen zijn van de voormalige heeren van Rivieren en werden in het desbetreffende hoofdstuk besproken; een vierde grafsteen is van een priester, blijkbaar aan den kelk welke er op is uitgehouwen; de letters zijn geheel afgesleten.

Zeer waarschijnlijk is deze grafsteen van den deken Joannes Weustenraedt, van 1656—1673 pastoor te Climmen. Volgens zijn testament immers zou hij in de kerk van Climmen, onder een door hem aangewezen steen met inschrift, worden begraven.

Op het kerkhof bevinden zich vooreerst twee grafsteenen der familie von Fürth van Rivieren die in het desbetreffende hoofdstuk worden besproken.

Verder treft men de volgende grafsteenen aan:

Digitized by Google

I.

Ter gedachtenis van den heer Karel Lotharius de Limpens,
Advocaat, oud-drossard van Hoensbroek, Oud-Valkenburg,
Griffier by het Leenhof van Valckenburg,
Schin op de Geul en Vraesrade,
Lid der Staten van Limburg, Hoofdschout van Herenthals
Geboren te Hoensbroek den 22 Sept. 1738,
En overleden te Climmen den 9 Aug. 1830,
En zijne vrouw Margareta Anna de la Croix,
Geboren te Schin op de Geul den 12 Januari 1756,
Overleden te Climmen den 28 Oct. 1828.
R. I. P.

II.

Hier
ligt begraven
Anna Cath. Lambotte gewezen
Huisvrouw van Joannes Lambertus Beugels,
Zij werd geboren te St Pieters Voeren
19 November 1788 en overleden
te Klimmen 23 October 1850,
Heer gedenkt dat ik altyd met
een opregt
gemoed heb
omgegaan.
R. I. P.

III.

Bidt voor de hier
begravenen Joannes Schoenmaekers,
gestorven den 8 Maart 1826
en zijne vrouw Joanna Maria
Doutzenberg den 8 July 1819.
R. I. P.

Digitized by Google

IV. Hyr onder light begraven den eersame
Jan Slypen (1) starf den 25 8tris 1704
ende ock die eerentugensame Ida
Coevligh huysfrouw van Thomas
Sleypen (2) is gestorven den 10 July 1706
Godt troost de seelen.

V. Hier ligt
begraven Meiken
Dues starf a° 1624
Bidt voer die siele.

VI. ....naert . Mielten . en
syn hvelfrov . jen bid
woer
die lelle.

(Lenaert Niesten . en
syn huesfrou . Jen bid
woer
die selle.)

VII. Hier ligt
begraven
Jan Pluimen
starf 1657 den 15....
ende Jenken Scheppers
seine huisvrouw
Bidt God
voor de siele.

VIII Hir is
begraven
Nelken
Cordewener huisvrouwe
..... Ubags sterf
den 8 Mey A° 1675 God
trost
de seel.

---

(1) Jan Sleypen was gehuwd met Ida Jeuken.

(2) Thomas Sleypen, soon van Jan Sleypen was burgemeester van Clinmen; hij huwde ten tweede male met Margareta Pluymakers.

Digitized by Google

IX.

Hier
ligt begraven Peter
Houben sterf den 15
November A° 1616.

X.

Hier is
begraven
Hendrik Eggen ende Anna
Tillmans staerf den 10
Mert A° 1624.

XI.

Dit + heft Jan Doutzenbergh (1) ter
eer Gods en ter gedachtenis sin
schoonvader Jan Jaspers soo gestorven
den 8 Juny 1715 oprichten laten
bidt voor die seel
Vader unser
Ave Maria.

XII.

Bidt voor de overledene die hier
begraven zijn M. Margareta Doutzenberg
den 25 July 1817 en Joannes
Doutzenberg (2) den 27 October 1823.
R. Q. in pace.

XIII.

Ter gedachtenis
van den
Wel Eerw. Heer
Jan Schoenmaekers
geb. te Climmen
26 Aug. 1804
Priester gewijd
27 Sept. 1827
en benoemd kapelaan
te Klimmen
Pastoor te Hoensbroek
1833 tot 1873
Overleden in den Heer
Parochie Climmen
6 Oct. 1874.
R. I. P.

(1) Jan Doutzenberg, burgemeester van Climmen, schoonzoon van Jan Jasper, eveneens burgemeester aldaar.

(2) Kleinkinderen van Jan Doutzenberg onder I. genoemd.

Digitized by Google

XIV.

Hic Jacet
Reverendus Dominus pastor
Henricus Schoenmaekers
in Climmen natus 11 Jul. 1790
Vicarius nominatus 7 Jul. 1817
Pastor creatus 15 Jul. 1817
Pie defunctus 26 Ap. 1752
Totam vitam huic parochiae impendit
in memoria aeterna erit justus.

XV.

Ter gedachtenis
Onzer geliefde ouders
den heer J. P. Laeven
Oud-Burgemeester
dezer gemeente
overleden 25ste Nov. 1872
M. C. Schoenmaekers
overleden 19 Febr. 1890.

XVI.

Ter nagedachtenis
van den heer
Nicolaas
Joseph Bex (1)
Notaris te Climmen
geb. 26 Maart 1820
overleden den 21 Nov.
1891.

---

(1) Afstammeling van het oud adellijk geslacht de Bex waarvan o. a. een tak resideerde te Brunssum op het tegenwoordige z.g. Heufke, boven welks ingang zich thans nog een gedenksteen bevindt versierd met de volgende wapenborden:

Het wapen in het midden gedeeld rechts BEX, een slangenkruis van 8 koppen; links BOCHOLT, drie leeuwenkoppen, 2—1; verder heraldisch links: BEX, een slangenkruis van 8 koppen; — AGRIS, een gekanteelde balk; — DREISCH, een keper in het schildhoofd, rechts eene lelie, links een fasce; — HARTEVELD, een springend hert naar rechts gewend. Heraldisch rechts: BOCHOLT, drie leeuwenkoppen, 2—1; — DRIPT, een band; — POLLART, een springende leeuw, het veld bezet met biljetten. Nadere bijzonderheden over de familie Bex vindt men in de *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, tome XV, 1858, en in verschillende deelen der *Publications*.

Digitized by Google

XVII. Ter nagedachtenis
aan
den zeer eerw. Heer
Pieter Henricus
Horsmans
Geb. te Ubachsberg 25 Nov. 1825
priester gewijd 9 Juni 1852
benoemd kaplaan Climmen
Oct. 1852
benoemd pastoor Climmen
Oct. 1871
en aldaar godvruchtig in den heer
overleden 9 Aug. 1904.
R. I. P.

XVIII. Hier rust
C. Royen
Wwe Laeven en
Stassen
overleden 5 febr.
1899.

XIX. Hier rust M. A. C. Vroomen
Geb. 20 Dec. 1883
Overleden 6 April 1904.

Bij het uitgraven der fundamenten voor de restauratie der kerk kwamen alsnog te voorschijn fragmenten van grafsteenen. Op een daarvan lazen wij:

Hier ist begraeven den eersaemen
Fredericus Meyers (1) starb den 13en
7ber 1732
Ende de eerbaere Anna Schillings
Syne gewesene huysvrouwe starb
den 2en December 1733

(1) De familie Meyers had de hoeve Cardenbeek in pacht van het klooster van St. Gerlach. Uit deze familie zijn verschillende geestelijken gesproten, die de parochie Climmen en omliggende als pastoor hebben bediend.

Digitized by Google

Deze grafsteen heeft den vorm van een kruis, boven het opschrift is uitgehouwen Christus aan het kruis, aan den voet van het kruis staan Maria en Johannes.

De voornaamste goederen onder Climmen.

De hof Kardenbeek.

De hof Kardenbeek is een der oudste hofsteden; in 1269 reeds vinden wij er gewag van gemaakt in eene acte van 5 December, waarin Waleram, heer van Valkenburg, verklaart, dat de hof bij „*Kardenbeke*" vrij van alle belasting toebehoort aan „*Rufus*" en andere erfgenamen van Godfried van „*Climme*".

Daar deze acte bij de archieven van het klooster van St. Gerlach gevonden wordt, is het niet onwaarschijnlijk, dat spoedig na dien tijd de hof aan genoemd klooster is overgegaan (1).

In 1377 behoorde de hof Kardenbeek aan het klooster. Zie hieronder eene uitspraak in een geschil tusschen dat klooster als bezitter van den hof Kardenbeek en Godart van der Vord (Veurt) over het vegen van een scheidsgraaf; de acte is gedagteekend: 15 Juni 1377 (2):

„Kont si allen luden die desen brief soelen sien of horen lesen, dat wir her Johan van Putte ridder, Willem van Scoelsberch, Johan Hoen van Voerendale, Gerart van Retersbeke, Johan van den Driesche, ende Cone van der Vorde haven gewest als gemeyne moge, vrunt, ende gecoren moitsoenre ende middeler ouer eyne moitsoene ende dedinge als van pelen ende grauwen tusschen dat gemeyne goitshuys van Sint Gerlach van eynre partien, ende Godart geheyten Creft van der Vorde van de partien. Nu is dat ons sagen semelingen ende eyndrechtlich deser vorsc. moitsoene, dat die pele solen stoen amits inden vloetgraue, willich vloetgraue sael bouen wyt siin op elke side van den pelen drie voit, ende onden in den gronde twe voit wyt, ende de graue sael ane goen aen Mergekens guede van Cardenbeke altot Wynants beende van Spaubeke, Vort soe soelen diese vorsc. par-

---

(1) G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het adellijk klooster St. Gerlach*, bl. 17.

(2) Ibidem, bl. 69.

Digitized by Google

tien denen vorsc. grauen semelikerhant halden ende vegen, Ende eyne partie en sael denen grauen niet vegen, si en loit der ander partien tierst weten eyns of tweren, of si en doit hore cont op hore guet of in horen hof alsoe decke als des te done of noet is, Ende die erde sael elke partie vorsc. half ende half te sinre siden wart haven, Ende enwolde die eyne partie denen graue niet helpen vegen als vorsc. is, als die ander partie hore getount ende cont gedoen hedde dat te doen were als vorsc. is, soe waet scaden dat hore dan dar aue gesciede, denen scade sael hore die ander partie oprichten die gebreeclic were, soe wilge dat di si, als decke als des noit of te doen were.

Ende wir vorsc. partien kennen ende tugen mit desen open brief, dat alle dese vorsc. saken woer sint, ende, mit weten ons willen gesciet sint, Dar om soe geloeuen wir in guede trouwen desen brief alwege vaste ende stede te halden als vorsc. is, sonder eynich weder spreecken ons, onser eruen, of onser noecomelingen, dar om soe bidde wir semelingen heren Johan VAN PUTTE riddere, WILLEM, JOHAN, GERARDE JOHAN ende COENEN voergenoempt, dat sie hore segel aen desen brief willen hangen in getugenisse der worheit dis briefs, Alle argeliste in desen brief vyt gesceyden. Ende om te were sekerheit ende getugenisse der worheit alle dese vorsc. punten ende saken ende ouch om beden wille beyder partien vorsc. soe haen wir her JOHAN VAN PUTTE ridder, JOHAN HOEN, WILLEM VAN SCOELSBERCH, GERARD VAN RETERSBEKE, JOHAN VAN DEN DRIESCHE ende COEN VAN DER VORDE vorsc. ons proper segelle aen desen brief gehangen. Gegeuen jn den joer ons heren, dusent, driehondert, seuenendesessentich op sinte Viti ende Modesti daech des heylgher mertellere".

In eene acte van 30 Mei 1420 verklaart PETER zoon van MERTHYN VAN WOESTENROEDE, 18 bunders land in erfpacht genomen te hebben van het klooster van St. Gerlach in het Woestenraderveld gedeeltelijk reinende aan 't hoeveland van „*Ryveren*", buiten deze 18 bunders heeft hij nog twee bunders in erfpacht genomen, gelegen te „*Raemscndael*" naast het land „des hoefs" van „*Cardenbeeck*" die aan 't klooster toebehoort.

In 1568 den 1 Juli hadden Heylger CARDENBEEK en zijne consorten bij requeste aan den Raad van Brabant te kennen gegeven,

Digitized by Google

dat zij proces hebben gehad met het klooster van St. Gerlach nopens de goederen van CARDENBEEK en zich bezwaard vonden met een vonnis van de leenmannen van Valkenburg gewezen den 24 Juni bevorens ten hunnen nadeele, verzoekende brieven van reformatie. Welke brieven gegund, en de voors. leenmannen alsook de Proost en klooster gedaagd zijnde op den 1en September, verklaarden de leenmannen het vonnis niet te willen susteneeren, stellende partij tegen partij waerop de impetranten den 9 Februari 1568 „nae costuyme van scryvene in onsen voirs. Rade (dus 1569) vroegen, dat bij vonnisse van onsen voirs. Rade soude vercleert worden voor recht, dat byde voirs. mannen onss manhuys van Valckenborgh qualick ende nulliter waer gewesen geweest, wel ende te rechte daeraff reformatie versocht, dat daeromme tselve pretens vonnis soude worden vercleert nul ende van onweerden, oft cesseerende deselve nulliteyt, geretracteert ende gecorrigeert, ende soude worden geseeght ende vercleert dat byde Schepenen van Clemmen richten in dierste instantie opten 18en dach der maent, van Octobri jnt jaer 1565 wel was gewesen, qualick daeraff byden aenleggeren alsus gejntimeerden geappelleert, dat daeromme tselve vonnis soude stadt grypen ende syn volcommen effect sorteren, Ende dyen achtervolgende dat de voirsc. gejnthimeerde souden schuldich syn hen te laeten contenteren mette jaerlicsche betalinge van erfelicke rente van twelff mudden rogge Trichtersche maten gelyck zy oick altyts betaelt ende gelevert hadden, ende zy reformanten de hoeven ende goeden van Cardenbeeck met alle henne toebehoirten souden mogen opde voirsc. pacht rustelick ende vredelich genyeten ende gebruycken, de vruchten daeraff opbeuren ende ontfangen, versuukende voirts ende nyetemin sustinerende dat alsulcke rechtsvoirderinge daermede de voirs. geinthimeerde hen reformanten hadden benomen ende gestelt gehadt vyter possessien ende proprieteyt van alle de goeden van Cardenbeeck, soude vercleert worden attemptaet ende dat de voirsc. geinthimeerde deselve soude gehouden zyn costeloos ende schadeloos te casseren doot ende te nyete te doen".

Na repliek van wege het klooster gedaan en mededeeling van wederzijdsche memoriën wijst en verklaart het Hof „dat wel bij de voirs. leenmannen is gewesen geweest, qualick van hunne vonnisse reformatie versocht, sal daeromme tselve vonnis stadt grypen

Digitized by Google

ende zyn volcommen effect sorteren", veroordeelende verder Heylger van Cardenbeek en consoorten in alle kosten van 't geding.

In 1755 neemt het adellijk klooster van St. Gerlach 24000 gulden op bij het klooster St. Trudo van St. Truiden tegen 780 gulden rente en stelt als pand den hof Heek gemeten door den „gezworen lantmeter" Joannes Schoenmaeckers (van Raar) in 1740 en groot 61 bunders en 5 groote roeden, verder den hof Cardenbeek volgens meting van 1743 door den landmeter Joannes Schoenmaeckers, groot 57 bunders. Verder twee pachthoeven genaamd Printhagen, onlangs door het adellijk klooster verkregen en afkomstig van zijne hoogheid den Prince de Ligne.

In 1749 woonde Joannes Meyers gehuwd met Catharina Doutzenberg op den hof Cardenbeek (Catharina Doutzenberg dochter van Jan Doutzenberg burgemeester). In 1766 was hij nog als halfwin op dien hof (1).

De familie Meijers schijnt den hof Cardenbeek zeer lang te hebben bewoond, want Michael Meyers, pastoor van Climmen werd in 1683 op den hof Cardenbeek geboren.

De kloostergoederen van St. Gerlach waren vrij van alle gewone en buitengewone lasten, zelfs ook nog onder Staatsch bestuur na 1661 en wel volgens resolutie van 6 Sept. 1663 van H. Ho. Mo.

Dit was den Staten van het land Valkenburg een doorn in het oog.

Op de Statenvergadering reclameerden de schepenen van Meerssen en Climmen, ook namens de bank Houthem, hierover, daar door de „exempte" van deze goederen in de lasten deze banken proportioneel te veel belasting hadden te betalen. (Men had de kloostergoederen na 't partage-tractaat al vast onder de belastbare goederen gerangschikt).

Op de Statenvergadering van 19 Juni 1664 werd beraadslaagd over de inlichtingen, die H. Ho. Mo. vroegen over de schuld van het land Valkenburg, gemaakt na het partage-tractaat van 1661 en welke reeds 24650 gulden bedroeg.

Men wees er met nadruk op, dat de goederen van St. Gerlach vrij waren van alle lasten en dat het hoogst wenschelijk ware deze goederen eveneens in de bede te doen bijdragen, opdat zij niet komen ten laste van het land.

---

(1) Schepenregisters van de hoofdbank Climmen, Rijksarchief te Maastricht.

Digitized by Google

Wij weten evenwel, dat deze beraadslagingen niets gebaat hebben, want tot aan de Fransche overheersching zijn deze goederen vrij van lasten gebleven.

Onder de Fransche overheersching werden alle kloostergoederen geconfisqueerd en aan den meestbiedende verkocht. Die van het klooster van St. Gerlach werden in 1797 verkocht, doch het klooster kocht de meeste goederen terug, n l. het oude karthuizerklooster te Roermond; de hof Heek onder Hulsberg (toen groot 104 bunders); twee hoeven genaamd Printhagen onder Beek, ieder groot ruim 50 bunders; 10 bunders en 3 morgen bouw- en weiland onder Climmen; den „Thienhoff" te Gracht Oirsbeek ruim 34 bunders; de hoeve Rahr onder Meerssen; het klooster van St. Gerlach bevattende binnen zijne muren 7 bunders, 15 groote en 15 kleine roeden en hebbende aanklevende gronden onder Houthem 138 bunders ruim, en zoo ook den hof Cardenbeek onder Climmen, groot 34 bunders 39 roeden, alles voor de som van 212.500 livres. Deze enorme som kon worden uitbetaald in bons en assignaten der Republiek die in volle waarde werden aangenomen. Sedert 1795 April 15, tijdstip waarop de gedwongen koers van het papierengeld had opgehouden, daalde deze geldsoort zoo zeer, dat men een pond suiker 400 livres en een pond zeep 200 livres in assignaten betaalde.

De goederen van het klooster van St. Gerlach door vreemden aangekocht waren de hoef te Wahlem onder Climmen, groot 55 bunders 8 morgen door J. B. Paulée, verder nog ruim 12 bunders door Charles Clement Roemers, 12 bunders onder Geul door Hendrik Alberichs en Leonard Pypers. Tengevolge van het concordaat van 1801 werden de gesupprimeerde kloosters niet hersteld en was geen vooruitzicht meer op redres; de kloostervrouwen van St. Gerlach droegen hunne goederen nu over aan Mathias Sleypen te Bergerstraat en diens schoonzoon Jacobus Martinus Schoenmaekers (1); aan deze stonden zij al hare teruggekochte goederen omstreeks het jaar 1803 af.

---

(1) Jacobus Martinus Schoenmaekers was zoon van Jan Schoenmaekers (gesw. lantmeter) van Raer en van Anna Elisabeth Pluymakers; hij was gehuwd met Maria Sibylla Sleypen, dochter van Mathias Sleypen.

Jac. Mart. Schoenmaekers stond in 1808 de kloosterkerk van St. Gerlach als parochiekerk af en voegde daarbij het oude kerkhof der nonnen; hij was advocaat en president der assemblée communale van Meerssen.

Digitized by Google

Welk verder het lot der goederen van Cardenbeek is geweest is mij onbekend, doch uit een ongedagteekend stuk, dat voor me ligt blijkt, dat reeds in 1814 de hof Cardenbeek toebehoorde aan de familie Horsmans, waaraan hij tegenwoordig nog behoort. Vóór haar was een zekere heer van Utrecht in het bezit der hoeve geweest.

De hofstede Retersbeek.

Vóór 1722 behoorde de hof genaamd Retersbeek (het tegenwoordige Heufke) aan Philippus Kerens licentiaat in de rechten.

In 1722 viel deze hof ten deel aan Baron Frederik Victor van Meer, heer van Daelenbroeck, zoon van A. J. van Meer.

In 1729 neemt Baron Fred. Vict. van Meer 12000 gulden op à 4 % bij Phil. Franc. Buirette van Luik en stelt tot pand zijnen hof Retersbeek, groot ongeveer 40 bunders met vijvers, weiden, beemden en landerijen.

In 1735 verklaart voornoemde Baron opgenomen te hebben bij juffrouw du Castel te Maastricht 1037 patacons à 4 % en stelt als pand zijn hof Retersbeek.

In 1742 verzocht Baron Fred. Vict. van Meer heer tot Daelenbroeck absolute verkooping van huis en hof Retersbeek met wijers, weijden, beemden en landerijen op voorwaarde dat de jaarlijksche erfpacht van 5 vaten rogge aan de kerk van Climmen en twee vaten rogge aan de armen van Hulsberg op het geproclameerd goed zullen blijven geaffecteerd; de hof wordt verkocht met daarbij gehoorende privilegiën en gerechtigheden van 16000 gld. aan den heer advocaat van der Maesen en in instantie overgelaten aan Franciscus Banens gehuwd met Christina Elisabeth Doutzenberg inwoner op Oensel bij Schimmert voor 17910 gulden.

Franciscus Banens neemt 28 Oct. 1742 7000 gld. op bij Philip. Franc. Buirette, koopman te Luik à 3½ % en stelt zijnen hof, genaamd Retersbeek tot pand.

In 1767 viel de hof Retersbeek ten deel aan de twee kinderen van F. Banens, n.l. JOSEPHUS THEODORUS BANENS, kanonik en groot-rekenmeester der collegiale kerk van O. L. Vrouw te Maastricht, mitsgaders Rijproost der heerlijkheden Veldwezelt, Bemelen en Kesselt, en SERVATIUS JOSEPHUS BANENS, luitenant

Digitized by Google

in het regiment dragonders van den graaf van Arberg ten dienste van „Syne Keiserlycke Majesteit". In 1780 neemt deze laatste 900 gld. Brabs op bij Mechtildis van Gulpen, wedw van Will. Rietraed te Maastricht en stelt de helft van den hof Retersbeek tot pand, welke helft alsnu belast is met 4400 gld. In 1784 neemt hij verder nog 600 gld. Luiks op bij G. T. C. Rietraed, kapellaan der vrije Rijkskerk van St. Servaas en stelt denzelfden hof tot pand.

Er was echter nog een ander landgoed betiteld met den naam Retersbeek, want:

In 1764 2 April heeft mevrouw de weduwe van wijlen advocaat van der Meer, geboren Canisius (1), verpacht het goed genaamd Riddersbeek, bestaande uit huis, hof, schuur, panhuis en stallen, landerijen, weyden en beemden van 12 jaren aan Peter Douven voor 210 gld. licht Maastrichtsche cours.

In 1768 verkocht mevrouw Canisius, wedw van advocaat J. W. van der Meer, geassisteerd met haren „eydom" den heere med. doct. J. W. Voeghs in huwelijk met Cathna van der Meer en hare kinderen Catharina Elisabeth, W. Joseph, griffier van het leenhof te Valkenburg; Agnes Theresia, begijn te Tongeren in het Begijnhof; Philip Jacob, kanonik van het kapittel van Heynsberg, Andreas Joseph Ludovicus en Jan Frederik (deze beide

---

(1) Jan Willem Mathias van der Meer huwde den 5 Augustus 1731 met M. E. Canisius; hij was zoon van Willem Antoon Servatius van der Meer en Agnes van Hamont zijne tweede echtgenoote (zijne eerste echtgenoote was Maria Staz waarmede hij geen nakomelingen had).

Willem Antoon Servatius was zoon van Jan Willem van der Meer en Maria Barbara Scronx, dochter van Willem Scronx en Anna van Hees.

Jan Willem was zoon van Willem van der Meer en Margareta van Castart, dochter van Adam van Castart en Catharina Ghijsen.

Willem was zoon van Jean van der Meer en Elisabeth van Hees, dochter van Arnold van Hees den ouden en Catharina Dawans. Jan van der Meer was burgemeester van Tongeren en zoon van Willem van der Meer en Oda van der Linden, dochter van Godfried van der Linden en Brigitta Bulens.

Willem was zoon van Jan van der Meer en Anna Lemmens, dochter van Willem Lemmens en Maria Mees.

Willem van der Meer was zoon van Frank of Jan van der Meer en Elisabeth Bollen.

Frank of Jan was zoon van Jean van der Meer.

(Zie de uitgebreide genealogie in L. de Herkenrode).

De familie van der Meer voerde doorsneden boven in goud drie hanen van keel 1—2, onder in zilver negen klokken van vair van lazuur 4—3—2.

Digitized by Google

laatsten nog minderjarig) den hof Retersbeek, belast met $^3/_4$ pond was aan de kerk van Voerendael (alias domeinen) alle synde laetgoederen aan Balthasar Jansen, gehuwd met Maria Winthagen voor 8000 gld. Brabants, Maastrichter coers; Balthasar Jansen was halfwin op het kasteel Neerharen; de hof Retersbeek was groot omtrent 12 bunders.

Ten behoeve harer dochter Agnes Theresia, begijn te Tongeren, had mevrouw van der Meer eene rente gecedeerd van 40 pattacons, welke zij had op den hof Retersbeek; daar zij nu den hof heeft verkocht, moet deze van de rente worden ontlast en stelt zij daarom deze rente op den hof Neerhove te Nuth.

In 1776 neemt Balthasar Janssen, gehuwd met Maria Winthagen, 5000 gulden op bij het klooster „het Dal van Josaphat" te Maastricht en stelt als pand zijnen hof genaamd Retersbeek met bouw, koolkof, weiden, beemden en akkerlanden, alle allodiaalgoederen, te samen 12 bunders, afkomende van mevrouw van der Meer, geboren Canisius.

Van de twee hierbovengenoemde hofsteden droeg de eerste ook den nog tegenwoordigen naam van het *Heufke.*

Als pachters op deze hofstede troffen we aan:

In 1678 en ook in 1680 Willem à Campo; deze vraagt aan de stenden van het land van Valkenburg vergoeding wegens zijne executie door de Franschen in 1678 van een pand ter waarde van 30 pattacons en van twee karren ter waarde van 14 pattacons;

in 1759 ontmoeten wij Johannis Walen als halfwin op het Heufke;

in 1772—1786 is Michiel Laven, gehuwd met Margareta Vernaus (deze was dochter van Hendrik Vernaus en Ida Moelen, pachter van den hof Lindelauf); in 1786 pacht Mich. Raven den hof Haren (Voerendael).

De tweede hierboven genoemde hofstede Retersbeek brandde voor een tiental jaren af en behoort thans aan de familie Maesen-Quix van ten Esschen.

De hof van ter Heyden.

Deze hof werd in de 17e eeuw Speenhof genaamd en kwam ook onder den naam van hof Retersbeek voor; tegenwoordig wordt hij bezeten door de Wwe Vaesen. Hij dankt zijn naam aan zijne

Digitized by Google

vroegere bezitters, n.l. de familie van den Bongaerd, heeren van ter Heyden.

Als pachters op dezen hof treffen wij aan:

in 1715 W. Limpens;

in 1748—59 Christ. Vaessen, gehuwd met Anna Margareta Pluymakers (deze laatste was dochter van Martinus Pluymakers, achtereenvolgens gehuwd met Maria Meyers en Catharina Quaedvlieg, pachter van den hof Hoenshuis-Voerendael);

in 1767—1792 is Joh. Schroders, halfwin op den hof ter Heyden, hij was zoon van Jan Schroders, halfwin op Cortenbach, hij huwde met de weduwe van Christ. Vaesen hierboven genoemd.

In 1784 had de oudste genadige vrijvrouwe van Bongaerd tot Paffendorf den hof ter Heyden voor zeker gedeelte verpacht aan Joh. Nepomucenus Vaesen, doch deze kon niet van dat pachtcontract genieten, wijl de vorige pachter n.l. Joh. Schroders, den hof niet ontruimen wilde. Joh. Nep. Vaesen sprak daarom de vrijvrouwe van Bongaerd in rechten aan; in 1792 was het proces nog niet beslist; om verdere onkosten te voorkomen besloot nu de jongere vrijvrouwe van Bongaerd te Wynandsrade „verordineerde administratrice der Paffendorfer goederen ende natuurlycke voormondsche van hare vrijheerlijke kinders", den hof na verloop van het pachtcontract met Joh. Schroders (in 1795) voor 15 jaren in plaats van 12 aan J. N. Vaesen te verhuren, terwijl de pachter in de eerste 6 jaren slechts 139 pattacons en 7 schellingen zal betalen nadien echter 152 pattacons en $6^1/_2$ schelling; verder zal hij betalen $26^1/_2$ vaten rogge aan de kerk van Climmen (alias domeinen); zoo ook 1 vat zaad en 52 stuivers cijns en 15 stuivers aan gerf en hooi.

Dit pachtcontract was geteekend door Maria Josina Carolina Antonetta, weduwe en vrijvrouwe van Bongaerds, geboren gravinne van Hochsteede en door de vrijheeren gebroeders Hugo en Clemens van Leerod.

Het hofje Caris.

In 1718 behoorde de hof Caris te Retersbeek aan Hendrik Ubachs, gehuwd met Maria Schillings.

In 1734 verklaarde Hendrik Ubachs de oude, gehuwd met

Digitized by Google

Maria Schillings, voor notaris Frens, hun hof met landerijen genaamd de Caris over te dragen aan hun schoonzoon Lemmen Pluymakers (1), in huwelijk met Elisabeth Ubachs, het land is belast met 7 koppen rogge aan de kerk van Voerendael en 4 koppen aan de kerk van Klimmen, een pond was en 11 schellingen aan het huis van ter Heyden en $8^1/_2$ alde groot aan het huis van Puth.

in 1785 woonde Francis Dortu, gehuwd met Margareta Pluymakers, op den Caris.

In 1787 koopt Francis Dortu van zijn schoonvader Frans Willem eigenaar van den hof Overheek een gedeelte van de Caris voor 4000 gulden. Dortu neemt daartoe 2700 gulden op bij mejuffrouw Susanna Elisabeth Jacob te Maastricht.

De hof Overheek.

In 1729 neemt Frans Willem Baron de Colyn, heer van Beusdal, Sippenaken en 's Gravenvoeren (2), gehuwd met Francisca van Hoensbroeck, bij Mevrouw Eleonora Weber, echtgenoote van Samuel Jacob, kapitein in het regiment van Z. H. den prins Albrecht van Brandenburg, 13000 gulden op à $4^1/_2$ % en stelt als pand den hof Overeyk (Overheek) met beemden, *vijvers* en landerijen, groot ongeveer 43 bunders, verder eene pachthoeve te Ingbergh onder Gulpen genaamd Beusdaelhof, groot 52 bunders en nog een hof onder Bemelen.

Als halfwin op den hof Overheek komen voor: van 1728—1751 Lambert (Lemmen) Pluymakers, gehuwd met Elisabeth Ubachs; hij was zoon van Weren Pluymakers en Margareta Deus.

In 1778 woonde Lambertus Pluymakers, gehuwd met Anna Catharina Loyens op den hof Overheek, hij was zoon van Frans Willem Pluymakers en Johanna Laaven.

Anna Catharina Loyens was dochter van Johannes Lambertus

---

(1) Lemmen Pluymakers was halfwin op den hof Overbeek, zoon van Weeren Pluymakers en Margareta Deus.

(2) Frans Willem baron de Colyn was zoon van Jan Gerard baron de Colyn, in huwelijk met Sophie van Hersel; Jan Gerard was zoon van Jan Adolph de Colyn. Reeds in 1627 was de heer van Beusdael een der meest beërfden in het kerspel Climmen.

Digitized by Google

Loyens en Ida Habets, wonende op den hof Wissegracht, hunne overige kinderen waren Johannes Loyens, pastoor te Itteren, Maria Anna Loyens, gehuwd met Mathias de Sauveur, J. W. Loyens, Mathias Loyens, Maria Elisabeth Loyens, en Maria Margareta Loyens, gehuwd met J. H. Akkermans.

In 1786 koopt Ida Habets, weduwe van Johannes Lambertus Loyens met Frans Willem Pluymakers voor gezamenlijke rekening den hof Overheek van den heer graaf de Mean van Luik voor de som van 40000 gulden Brabantsch, Maastrichtsche keurs.

De hof behoorde namelijk toe aan Peter Carolus Franciscus Antonius graaf van Mean en van Beaurieux, „mede staetsheer der provintie en Hertogdom Limburg, heere van Attrin, Saive bij Belair, Beusdal, Sippenaken" etc., etc., aan Franciscus Antonius Constantius Maria graaf van Mean en van Beaurieux, Bisschop van Hyppos, domheer van het kapittel te Luik (1) en aan Cesar Constantius graaf van Mean en van Beaurieux, domheer van datzelfde kapittel.

In de verkoopacte is verder vermeld, dat de hof alstoen groot was 44 bunders, dat de voorzaten van Frans Willem Pluymakers den hof Overheek sinds „immemorialen tyde" in pachtingen hadden gehad. De koopers bezaten 5000 gulden eigen geld en namen 15000 gulden op bij het Kruisheerenklooster te Maastricht, terwijl 20000 gulden op den hof geaffecteerd bleven.

De hof was jaarlijks belast met:

24 vaten rogge aan St Servaas;
5 vaten haver aan den heer graaf de Hoen van Schaloen;
4 vaten haver aan het klooster van St. Gerlach;
1 vat rogge aan den ontvanger der geestelijke goederen;
1 rookhoen en 6 schellingen aan het gerecht te Valkenburg.

De graven de Mean verkochten eveneens hunnen hof Ingber onder Gulpen aan Henri Smeets, gehuwd met Anna Maria Habets te Hulsberg voor 44000 gulden.

---

(1) Franciscus Anthonius Constantius Maria graaf de Mean, in 1756 op het kasteel Saive bij Luik geboren, werd den 16 Aug. 1792 met algemeene stemmen tot Prins-Bisschop van Luik gekozen; hij kon echter eerst wegens de aanrukkende Fransche troepen, den 9 Juli 1793 zijne plechtige intrede te Luik doen, na eerst naar Duitschland te zijn uitgeweken; den 20 Juli 1794 moest hij andermaal zijn land verlaten daar de Franschen zich van België hadden meester gemaakt, waardoor het Prinsbisdom had opgehouden te bestaan.

Digitized by Google

Op eene lijst der schatheffers opgemaakt omstreeks de helft der 18e eeuw, waarop aanteekening werd gehouden van de landerijen der verschillende ingezetenen, vinden we onder andere het volgende:

	Bunders	Morgen	Roeden
de pastorye goederen	14	3	—
de kleyne thiende	15	—	—
de heer van der Meeren (Retersbeek) . .	8	2	20
de hof het Husken	31	1	15
de hof van ter Heyden	50	—	—
de hof het Heufken (Retersbeek)	32	—	—
de Caris	4	2	16
het adelyck huys ter Veeren	63	—	24
de hof Overheeck	44	—	—
de hof Brommelen	5	—	—
de groote thiende	30	—	—
nogh van prosdye goedt	11	—	50
nogh van prosdye goedt	1	—	—
de proesdye goederen	21	—	—
nog van proesdye goedt	1	3	—
nog van proesdye goedt	6	3	—
nog van proesdye goedt	4	—	50

Hier valt op te merken, dat de goederen van het klooster van St. Gerlach op deze lijst niet voorkomen n.l. de hof Cardenbeek en de hof Waelem, terwijl het gezamenlijk aantal bunders buiten deze laatstgenoemde goederen overeenkomstig de repartitiën, waarvan sprake is onder het hoofdstuk betrekkelijk den schatheffer, bedraagt 750.

Nog valt aan te merken, dat de groote en de kleine tiende in bunders worden uitgedrukt; waarschijnlijk wordt hier bedoeld, dat de opbrengst der groote en kleine tiende gelijkstond met resp. 30 en 15 bunders en dat dus de heffers dier tienden, de pastoor (resp. de rentmeester der kerkelijke goederen onder Staatsch bestuur) van de kleine tiende en de proost van Meerssen van de groote tiende, naar gelang aan „schat" hadden op te brengen.

Digitized by Google

Het adellijk Huis Rivieren.

Vooreerst diene hier te worden vermeld aan welke heeren het adellijk huis Rivieren toebehoorde.

Reeds in 1364 komt voor als priorin van het adellijk klooster van St. Gerlach, Catharina van Rivieren.

Zoo wij eene gissing mogen wagen, vermeenen wij, dat genoemde Catharina stamt uit het geslacht d'Arschot, waarvan Charles d'Arschot ridder en heer van Rivieren, die reeds in 1197 in een charter der abdij van Averboden wordt genoemd, de stamvader is. Deze huwde met Beatrix, dochter van Emies graaf van Looz. Hun zoon Remies, genaamd Cleut de Rivieren, had tot nageslacht het huis Rivieren van Arschot en veranderde zijn wapen Arschot, van goud beladen met drie leliën van sabel, in dat van Rivieren van zilver beladen met drie leliën van sabel. Wij zouden met onze gissing nog een stap verder moeten gaan en veronderstellen, dat het huis Rivieren van Climmen het stamhuis is van genoemde familie (1).

Meer zekerheid over de heeren van Rivieren krijgen wij eerst in de vijftiende eeuw.

In 1444 komt voor Ghysen (Gisbert) van der Vyeren.

Vóór 1466 behoorde het huis Rivieren aan Johan van Koesseler; in 1466 werden de goederen van Johan van Koessen verdeeld tusschen zijne kinderen, n.l.: Stasse van Koesseler, Gerard van Koesseler, Arnold van Prenthagen, gehuwd met zijne dochter Mynten en Johan Beek, gehuwd met zijne dochter Yrmgarde.

STASSE VAN KOESSELER kreeg het goed te „Koesseler" te „Vriedenaldenhoeven", te „Patteren over die Ruyzen" de pacht van den molen te „Broiche", verder jaarlijks „theene erff malder roggen uit het goed te „Stayen".

GERARD VAN KOESSELER kreeg het goed te „Koerentzich" te „Houthem", doch hij moest daarvoor aan zijne zuster „closterjouffrouwe zoe sent Gerlach" jaarlijks betalen hare „lyffpensie" en „jaerrenthen"; verder kreeg Gerard het goed te „Stayen" en de tienden van „Scharpeseele".

---

(1) L. de Herckenrode, *Collection de tombes, épitaphes et blasons recueillis dans les églises de la Hesbaye*, bl. 178.

Digitized by Google

ARNOLT VAN PRENTHAGEN kreeg het goed te „*Rivieren*" en het goed te Havert (1).

JOHAN BECK verkreeg in 1466 het goed te „Scherwyer" (2).

In 1584 stierf Gerard Huyn van Amstenrade heer van Rivieren; hij was gehuwd met Yolande (of Digne) de Horion de Herdingen (3), die nog in 1609 leefde.

Het blasoen dezer familie werd gevonden op fragmenten van vaatwerk te Raeren (4).

Wij kunnen aannemen, dat de dochter van Gerard nl. Heriberta Huyn van Amstenraede voor de eerste keer huwde met Johan van Weyenhorst, die zoodoende heer van Rivieren werd, want op den 8 Februari 1606 werd Jonker van Weyenhorst tot Rivieren van wege de landstaten afgevaardigd naar „Graef Herman ende Graeff Henrich [van den Berg]" (5).

Op een grafsteen in de kerk van Climmen las men:

Hier ligt begraeven den edele ende erntfeste
Johan van Weyenhorst her tzo Tervieren
Geisberch . . . . . starf anno 16 . . . .

Deze grafsteen was versierd met de wapenborden van Weyenhorst en Huyn van Amstenraede.

Volgens de kerkvisitatie gehouden in 1673 was er een jaardienst voor den ZeerEdelen Heer Johannes van Weyenhorst en zijne huisvrouw Heriberta Huyn van Amstenraede.

Heriberta moet echter ten tweede male gehuwd zijn met Jonker Leonard van Meerssen.

---

(1) Arnold van Prenthagen voerde een schild beladen met drie koeken, 2—1.

( ) G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het adellijk klooster St. Gerlach*, bl. 136.

(3) Yolande de Horion was dochter van Michiel de Horion en Gertrude de Merdenvort. Michiel de Horion was zoon van Guill. de Horion, heer van Ordenge en Antoinette Scroots, dochter van Michiel Scroots en Marie de Warfusée. Guill de Horion was zoon van Arnold de Horion en Agnes de Wyngaerde; Arnold de Horion was zoon van Guill. de Horion en Jaenne de Duras; Guill. de Horion was zoon van Guill. de Horion en ..... Schoonvorst; deze Guill. de Horion was zoon van Guill. de Horion Grenewick en Agnes de Cologne zie L. de Herkenrode, Tombes, épitaphes et blasons recueillis dans les églises de la Hesbaye etc. bl. 496. De familie de Horion voerde in zilver een band van keel.

(4) Zie Schuermans, *Publications* etc., XVIII bl. 383 en volg.

(5) Eg. Slanghen, *Bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige hertogdom Limburg*, bl. 91.

Digitized by Google

Want op een anderen grafsteen, gelegen naast de vorige, las men:

Hier liggen begraven die Woledele ende dugenthafte
Joffer Hereberta Huyn van Amstenraedt
die starf anno 1641 den 12 November
Ende Joncker Leonard van Mersen
Derselver huysheer starf anno 1643
den 10 julii
Bidt Godt voor die Sielen.

Op dezen grafsteen waren uitgehouwen de volgende blasoenen: heraldisch rechts HUYN, HORION, MASCHEREIL en MEDEVOORT; heraldisch links MEERSSEN, THOREELS, SCHAERS en WERST.

Jonker Leonard van Meerssen had eene zuster Catharina van Meerssen, gehuwd met Jonker Johan van Rave den oude. Jonker van Meerssen bovengenoemd, was drossaard van „Witthem" en werd meermalen door Floris en Herman, graven van Cuylenborgh, als edelman tot het bijwonen der landsstenden, beschreven (1).

Op het huis Rivieren bevindt zich thans nog een wapenbord, dat gebruikt werd bij de begrafenis van Heribertha Huyn van Amstenrade en dat voor een twintigtal jaren nog hing in de kerk van Climmen; daarop leest men:

„Anno 1641 den 13 Novembris ist in Godt entschlaffen"
„die woledele ehrendugentreiche Frawe Herebertha"
„Amstenraedt genanndt Merssen der Seele Godt begnade."

Blasoen: In een schild van keel een kruis van acht slangenkoppen van goud, de slangenkoppen gekroond van goud; een hartschild van goud met drie koeken van keel 2—1.

M. Jansen schrijft in *Bijdragen tot de geschiedenis van Sittard. V. Het stadswapen:*

„Huyn, wier hoofdzetel te Amstenrade was gevestigd, voerde een zilveren kruis van slangenkoppen in een rood veld. Van zoodanig wapen bedient zich in 1385 Jan *Hune van Amstenroede* en in 1392 *Dirk van Amstenroede*. Door de vertakking der familie onderging dit wapen echter veel veranderingen. Op den grafsteen van Herberta *Huyn tot Rivieren* in de kerk van Climmen en in de wapenkwartieren van Frederik tot Reimersdaal treffen we de slangenkoppen aan gekroond van goud. Na zijn huwelijk met

(1) *Publications* etc. XVI, bl. 295 en *Maasgouw*, 1885.

Digitized by Google

Johanna, medeërfgename van Gronsveld belaadde Jan Huyn het slangenkruis met de koeken van Gronsveld als hartschild" (1).

In het Armorial général van J. B. Rietstap vinden wij aangaande dit hartschild het volgende: Bij verheffing der familie Huyn in den gravenstand, werd uitdrukkelijk bepaald, dat de linie van Geleen de drie koekjes van keel in een veld van zilver, zijnde het wapen der familie Printhagen, zou gekwartierd voeren, met het dubbel slangenkoppenkruis, en dat die van Amstenrade de koekjes als hartschild zou voeren.

Uit een ander wapenbord, dat thans in het huis Rivieren bewaard wordt, leeren wij het blazoen van Jonker van Meerssen kennen zijnde een wapen doorsneden, boven in sinopel een leeuw van goud getongd en geklauwd van keel, onder in goud drie klaverbladen van sinopel. Op het bord leest men verder: Den edelen ehrenfesten Joncker Lenardt van Merssen starf anno 1643 den 10en July.

Nog een ander wapen der familie van Meerssen vindt men op een grafsteen in de kerk van Alcken, zijnde doorsneden: boven in lazuur een staande leeuw van goud, onder in zilver drie klaverbladen van sinopel. — Zekere Corst van Meerssen van Montfort voerde in 1563 drie zwanenkoppen.

Het schijnt echter dat Jonker van Meerssen, ofschoon bewoner van Rivieren, zelf niet in het bezit er van is geweest.

Want op de Statenvergadering gehouden te Valkenburg den 26 December 1625 was Joncker Eynatten van Retersbeek (Rivieren) tegenwoordig en op de Statenvergadering van 1663 den 22 October werd Jonker Eynatten van Rivieren beschreven om den eed van trouw af te leggen aan de Staten der Vereenigde Nederlanden.

Hij schijnt in dien tusschentijd te zijn overleden; want op deze vergadering verscheen, in naam der weduwe van Eynatten van Rivieren, haar advocaat Paludamus en verzocht dat „het recht van comparitie in de Staetsvergaderinge" mocht open blijven voor haar zoon.

Later is echter geen heer van Rivieren meer tot het bijwonen der Statenvergaderingen beschreven geworden.

Vóór 1702 was het huis Rivieren reeds in het bezit der familie

(1) *Publications* etc. XVI, bl. 405.

Digitized by Google

von Schrick; den 5 April 1702 toch overleed Johan Albert von Schrick heer van Rivieren. Op een wapenbord dat zich thans te Rivieren bevindt leest men:

1702 obiit aet. 56.

Den Hochedelen gebooren gestrengen Heeren Johan Albert von Schrik, Heer tot Rivieren, Boorgemeester ende Scheffen der vreyen Ryxtstadt Aachen.

Op een grafsteen, die zich nog in de kerk van Climmen bevindt leest men:

Den Hoog Edelg. ende Gestrenghe Heer Johan Albert von Schrick heer tot Rivieren ende Borgemeister der vrye Ryxstadt Aeken. Obiit 5 Aprilis 1702.

Wij willen de familie von Schrick, die zoo na verwant is aan de tegenwordig aldaar wonende familie von Fürth nader leeren kennen.

Hier volge de stamboom der familie von Schrick voor zoover de heeren van Rivieren in rechte linie daaruit voortspruiten:

Albrecht von Schrick × Anna Nickel von Coslar.

↓

Franz Wilh. v. Schrick × Christine Klöcker,
geb. 13 Sept. 1583, overl. 18 Mei 1637.

↓

Johan Albert v. Schrick × Anna Cath^a. von Inden,
geb. 10 Nov. 1611, overl. 23 Sept. 1646.

↓

JOHAN ALBERT V. SCHRICK HEER VAN RIVIEREN × Theresia v. Wiedenfeld,
geb. 22 Oct. 1646, overl. 5 April 1702.

↓

MARIA ANNA CONSTANTIA V. SCHRICK × Franz von Fürth,
geb. 25 Febr. 1693, overl. 12 Maart 1759.

Anna Cath^a. von Inden bovengenoemd was dochter van Johan von Inden × Elisabeth v. Fürth. Deze laatste was dochter van Wilh. v. Fürth × Anna Borken.

Digitized by Google

Maria Anna Constantia von Schrick was erfdochter der oudere linie von Schrick. Door haar huwelijk met Franz v. Fürth, kwam Rivieren aan deze familie (1).

Na den dood van Johan Albert v. Schrick bovengenoemd in 1702, ging het huis Rivieren over aan zijn zoon FRANZ WILL. VON SCHRICK, „cantor en canonick der coninckklyke Lievrouwe Stift tot Aken", die er althans in 1730 bezitter van was (2).

Hij werd geboren in 1721 en overleed in 1758.

In 1766 was JOHANNES JACOBUS WILHELMUS VON SCHRICK HEER VAN RIVIEREN, „canonick-cardinal en choor-bisschop van de koninckklycke kercke van de Moeder Godes in de Ryxstadt van Acken" (3).

Maria Anna Constantia von Schrick is dus zelf nooit in het bezit geweest van Rivieren; bij erfenis moet Rivieren dus zijn overgegaan op haar man Franz v. Fürth, resp. op zijne kinderen.

Wij willen nu de stamboom van de familie von Fürth laten volgen voor zoover de heeren van Rivieren in rechte linie daaruit voortspruiten:

1. Peter v. Fürth genannt Brewer, burgemeester in Julich × van [Hückelhoven.

↓

2. Wilh. v. Fürth × Anna Borken (4).

↓

3. Peter v. Fürth × Cath^a. von Heisteren, overl. 1652.

↓

4. Joh. Wilh. v. Fürth geb. 20 Sept. 1648, overl. 3 Sept. 1698. × { Adelheid von Stücker (v. Lemiers) / Clara Maria Heufft / Maria Catharina von Mom } hadden geen nakomelingen.

↓

(1) Zie H. A. v. Fürth, *Beiträge und Material zur Geschichte der Aachener Patrizier-Familien.*

(2) Rijksarchief te Maastricht.

(3) Rijksarchief te Maastricht.

(4) Wilh. von Furth, gehuwd met Anna Borken, werd bij diploom van 3 Oct. 1593 in den adelstand verheven met zijne drie broeders; zij verkregen toen het tegenwoordige wapen van Fürth, dat zij reeds vroeger voerden.

Digitized by Google

5. Frans v. Fürth (1) geb. 31 Mrt. 1695, overl. 2 Juli 1773. × { Maria Anna Constantia v. Schrick. Elisabeth v. Pross (had geen nakomelingen) (2).

↓

6. Karel Theodat v. Fürth (3) × Maria Josepha von Schrick, geb. 31 Dec. 1734, overl. 12 Oct. 1803.

↓

7. Franz von Fürth × Euphrosyne von Collenbach. geb. 13 Aug. 1774, overl. 16 Mei 1847.

↓

8. Laura v. Fürth (geb. 13 Juli 1808, overl. 1885, bleef ongehuwd).

Van Franz von Fürth, de eerste heer van Rivieren, ging het eigendom over aan zijn erven KAREL THEODAT en CASPARUS JOSEPHUS. Zoo zien wij dat op 23 April 1771 de goederen van Hendrik Ramakers van Climmen, die gerechtelijk werden verkocht, aangekocht werden door de gebroeders KAREL THEODAT en CASPARUS JOSEPHUS VON FÜRTH, heeren van Rivieren (4).

Na den dood van Casparus Josephus ging Rivieren in eigendom over aan zijn broeder Karel Theodat, wiens zoon FRANZ VON FÜRTH hem opvolgde; deze laatste liet slechts eene dochter

---

(1) Franz v. Fürth werd in 1773 in den „Reichsfreiherrenstand" verheven; de familie voert sindsdien een gecombineerd wapen, n.l. van von Fürth en von Schrick, Franz v. Fürth was Schepenburgemeester van Aken.

(2) Elisabeth von Pross was weduwe van Heinr. Alex. Ign. v. Schrick; deze laatste was zoon van Joseph Albert v. Schrick en Maria Theresia von Wedig, dochter van Herman von Wedig en Maria Catharina van Broich. Joseph Albert von Schrick was zoon van Matheus von Schrick en Elisabeth Schörer. (Matheus huwde ten tweede male met Johanna de Witte). Matheus von Schrick was zoon van Johan von Schrick en Gertrud von Geich; Johan von Schrick was zoon van Albrecht von Schrick en Anna Nickel von Coslar, stamvader van de heeren van Rivieren. Wij zien dus dat de familiën v. Schrick en v. Fürth door hunne huwelijken innig met elkander verbonden waren.

(3) In het sterfteregister te Climmen leest men: „Op den 12 Vendemer van het jaar 11 (12 Oct. 1803) is op ter Veeren son Climmen overleeden den WelEd. Heer Carolus van Veurth Heer van ter Veeren. Nadat hij omtrent 8 uren krank was geweest, is hij in den Heere overleeden".

(4) Rijksarchief te Maastricht.

Digitized by Google

na n.l. LAURA, die in 1885 te Climmen ongehuwd overleed.

Op haar graafsteen te Climmen leest men:

Freifraulein Laura von Fürth geboren zu Aachen 18 Mei 1808 starb zu Ihren Gute Rivieren am 31 Mai 1885.

Na haar dood volgde haar op een verre neef en afstammling von Fürth en Maria Anna Constantia von Schrick, bovengenoemd. Hier volgen zijne voorouders:

FRANZ V. FÜRTH geb. 31 Mrt. 1695, overl. 2 Juli 1773. × { Maria Anna Constantia von Schrick. Elisabeth von Pross (had geen nakomelingen).

↓

Joh. Casp. Joseph Jacob v. Fürth × Berhardine von Pelzer [Berensberg.
geb. 8 Nov. 1728, overl. 30 Sept. 1783.

↓

Joseph Aloys. v. Fürth (1) × Anna von Collenbach.
geb. 21 Febr. 1774, overl. 16 Jan. 1844.

↓

Emil v. Fürth (2) × Thecla von Dalwigh-Schaumburg.
geb 27 Juni 1805, overl. 2 Mei 1857.

↓

CARL FRIEDRICH MARIE V. FÜRTH (3) × Kati Olga von Gevers.

Deze laatste volgde aan Laura von Fürth op; hij overleed te Brussel den 21 Februari 1902 en liet slechts ééne dochter na.

Op zijn grafsteen te Climmen leest men:

Zum Andenken an Carl Friedrich Marie van Fürth zu Rivieren geboren zu Cöln 4 Nov. 1854 gestorben zu Bruxelles 21 Febr. 1902.

Nu wij de heeren van Rivieren hebben leeren kennen, moeten wij kennis maken met hun kasteel.

---

(1) Joseph Aloys v. Fürth was Geheim Regierungsrath, Landrath des Kreises Geilenkirchen, Oberst Lieutenant in den Landwehr en bezitter van het landgoed Fürthenrode.

(2) Emil v. Fürth was Geheim Regierungsrath te Keulen.

(3) Carl Friedrich Marie von Fürth was Luitenant en adjudant im Rheinischen Kürassier Regiment nº 8.

Digitized by Google

Hier volgt eene beschrijving van het kasteel door Jonkheer Mr. V. de Stuers, ons welwillend verstrekt:

Het huis Rivieren bij Climmen.

Het huis Rivieren ligt in een aangenaam dal, besproeid door de Hoens- en de Welterbeeken, welke in de nabijheid samenvloeien.

In het begin der XVIe eeuw gesticht door een lid van het geslacht der Graven van Huyn, is het later gekomen aan de familie von Schrick en eindelijk aan het geslacht der Freiherren von Fürth uit Aken. De weduwe van Freiherr von Fürth geboren Jonkvrouw Gevers, zuster van onzen gezant te Berlijn, bewoont het thans des zomers met haar dochter.

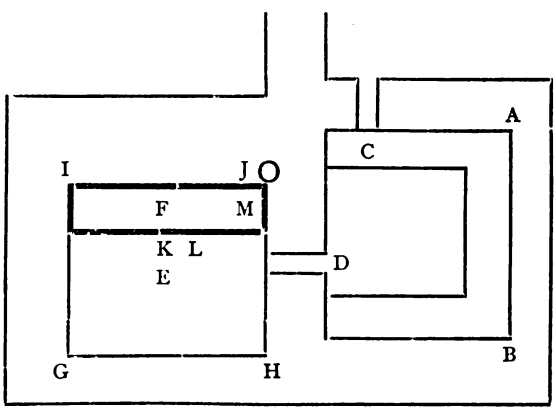

De gebouwen zijn door grachten omgeven, en bestaan uit de boerderij en uit het eigenlijke huis.

De boerderij omvat met hare drie vleugels een ruimen buitenhof; aan de hoeken A en B zijn vierkante torentjes. In C is de toegangspoort, welke ingericht is voor een thans verdwenen ophaalbrug. De boerderij is geheel van baksteen en voorzien van een rij schietgaten. Zij schijnt gebouwd in de XVIIe eeuw.

Een brug D leidt naar den binnenhof E aan de noordzijde begrensd door het huis F. Oorspronkelijk was deze hof gesloten door een muur en stonden er torentjes aan de hoeken in G en H.

Het eigenlijke huis is een langwerpig vierkant gebouwd van Sibbersteen, met twee dikke hoektorens I en J, waarvan alleen de laatste nog in wezen is.

Digitized by Google

De ingang was oorspronkelijk in een uitgebouwden traptoren L, welke gesloopt is, toen de ingang werd verplaatst in K, in verband waarmede een vertrek werd bestemd om een breede houten trap te vervangen.

Rond het geheele huis en den toren J loopt een gothische bogenlijst, welke aan de binnenhofzijde in den gevel ingelaten is, vermoedelijk tengevolge eener latere herstelling. Dit huis heeft veel overeenkomst met dat van den toren „Haat-en-Nijd" aan de Zwanengracht te Maastricht (gebouwd in 1516) en met dat van den traptoren van het kasteel Oost bij Eysden. Daar zoowel Oost als Rivieren hebben behoord aan het geslacht Hoensbroek, ligt het voor de hand aan te nemen, dat dezelfde architect aan beide gebouwen gewerkt heeft.

Aan de Noordzijde en aan den toren hebben de bovendorpels der ramen den accolade vorm van het begin der XVIe eeuw behouden. Aan den Zuidelijken gevel zijn de ramen in het einde der XVIIIe eeuw gemoderniseerd. Ook het inwendige van het huis is toen getransformeerd.

In M is op de bovenverdieping een huiskapel ingericht, waarin thans het familie-archief der von Fürth's bewaard wordt.

In het kasteel vinden wij een groot aantal familie-portretten, waaronder verschillende goede stukken uit de XVIe eeuw en wapenborden die wij hieronder zullen beschrijven.

In de groote zaal:

1. Portret, mannelijk figuur met blonden baard, dragende een pelsjas met kanten mouwen, om den hals een kanten kraag, draagt baret met luifel en gele handschoenen in de hand. — Op hout. Op het schilderij staat verder:

Ex praeteritis Praesentia Ex praesentibus Futura
Anno 1566 aetatis suae XXXI.

2. Portret, vrouwelijke figuur met rood onderkleed met kanten mouwen, zwart bovenkleed en pijpkraag, dragende verder een gouden halsketting met breloque en zeven ringen in de vingers. — Eveneens op hout, pendant van het vorige. Op het schilderij staat: Anno Dni 1561, aetatis suae XXII.

(Dit zijn twee zeer goede portretjes in gecentreerde gothische omlijsting in de manier van de Bruyn uit Keulen volgens mededeelen van Jonkheer M^r^. V. de Stuers).

Digitized by Google

3. Portret, mannelijk figuur met kastanjebruin haar en sik, dragende zwart wambuis met pijpkraag en witte kanten mouwen, met rapier.

Klein rond lijstje. — Op het schilderij staat: Ro + Ao 1561 aet^{is} 29.

4. Portret van Jacobus Wilhelmus von Schrick met wapen (Schrick) met witte pruik uit de 18^{e} eeuw en zwart kleed met bef; hij draagt het Commandeurskruis eener Oostenrijksche orde (rechts een halve zwarte arend op goud, links in blauw 7 gouden lelies 1-2-1-2-1; daarboven de keizerlijke kroon); de orde draagt hij aan een blauw lint, onder de orde hangt een penning; hij heeft bij zich een staf.

(Hij was „canonick-cardinal en choorbisschop van de koninckklycke kercke van de Moeder Godes in de Ryxstadt Acken" en heer van Rivieren).

5. Een dito portret met dezelfde orde van Franciscus Wilhelmus Josephus Liber baro de Brewer dictus de Furth, natus 9^{bris} 1721, mort^{mus} 1758 18ma Aprilis Canonicus regalis ecclesiae Aquisgranensis (en heer van Rivieren).

Wapen: 1 en 4 Fürth, 2 en 3 Schrick. Het wapen is gekroond, het helmteeken links een wildeman (Schrick), rechts een adelaar gekroond van goud met vlucht rechts van goud en links boven van keel en onder wit.

6. Een man in harnas met goud afgezet, wapen als voorgaande, het portret van Joannes Casperus Jacobus Josephus Liber Baro de Brewer dictus Furth, Dominus in Warden et Limirs natus 8va 9^{ris} 1728 obiit 30ma 7^{bris} 1783 serenissimi electoris Pallatini et Bavariae Ducis.

Trucheruchessim Lodromirici peditis centuris Principis cubicularius nobilis supremi satrapae Aquisgrani adjunctus.

7 Portret van een man in harnas met pruik uit den tijd van Lodewijk XVI.

8. Een dito met pruik uit den tijd van Joseph II.

9. Portret eener gedecolteerde dame in rosée kleed met kant afgezet en met blauwen mantel, van Maria Anna Constantia de Schrick de Rivieren, nata 25 Febr. 1693, mortua 12ma martii 1759.

10. Een dito portret als n° 4, met een zelfden staf en zelfde ordeteeken, met pruik uit het begin der 18e eeuw.

Digitized by Google

11. Portret van een man met pruik uit den tijd van Lodewijk XIV, met witte das en rood kleed op den rechter schouder opgenomen, waaronder een harnas uitkomt.

12. Portret eener gedecolteerde dame met blauw zijden lijf met goud en rooden mantal, het kleed is rijk met kant versierd, zij draagt een paarlsnoer om den hals en in het haar.

13. Portret van een man met blonden baard, met pijpkraag en pelsmantel.

Rechts een wapen (von Wedich) in ruitvorm; links een wapen eveneens in ruitvorm, gedeeld: rechts in goud en links in lazuur een hertgewei.

Onderschrift: Herman von Wedich, anno 1601, aetatis 50.

4. Portret van een man met zwart haar en dito snor met pijpkraag, kanten boorden op de mouven, dragende een breloque. Rechts een wapen von Wedich, n.l.: in zilver een keper vergezeld van 3 groene bladen, waaronder anno 1620; links een wapen doorsneden, boven in keel een kruis en een St. Andrieskruis met krukken van goud; onder van zilver. Helmteeken: het schild herhaald tusschen eene vlucht, rechts van zilver, links van keel, daaronder staat geschreven: aetatis 26.

Onderschrift van het schilderij: Herman von Wedich.

Zeer goed geschilderd.

15. Portret van een man met lichtblonden snor, sik en haar, met zwart kleed, platte pijpkraag en manchetten van denzelfden vorm als de kraag.

16. Portret eener dame met zwart haar, met kanten kapsel, met ornamenten van filigrain, met parels in kruisvorm, hij draagt een kanten kraag en gouden halsketting. Het kleed is van witte zijde met goud, om het lijf draagt zij eene driedubbele ketting, de middelste van vier rijen schakels, de buitenste van twee rijen, daaraan hangt een penning met mannenkop, waarvan het bovenste gedeelte zichtbaar is; het inschrift van den penning is: HYS HRO. Verder draagt zij kanten manchetten en een armband om beide armen en aan de vingers 5 ringen.

Rechts een wapen van zilver met een put van keel, waarboven twee pilaren van lazuur met een balk van keel. Helmteeken: een put tusschen eene witte vlucht, waaronder anno 1620. Links een wapen in zilver doorsneden, boven twee lelies van keel, onder eene zespuntige ster eveneens van keel; daaronder aetatis 22.

Digitized by Google

Onderschrift van het schilderij: Catharina zum Putz.

Zeer goed geschilderd.

17. Portret van een kind met blond haar en blauw kleed met witten kanten kraag en dito toque op het hoofd met veeren rechts een wapen von Wedich, links een wapen zum Putz; daaronder: a° 1624 aetatis 3. Onderschrift van het schilderij: Herman von Wedich.

Het schilderij draagt een teeken aldus: FR (F. R. of F. K.)

Een uitmuntend borstbeeld in de manier van Ravestein (1).

18. Portret eener vrouw in het zwart met pijpkraag en een wit mutsje op het hoofd, in haar hand een boek. Rechts een wapen in ruitvorm: gedeeld boven van keel met kruis en St. Andrieskruis van goud, onder van zilver; links een wapen ook in ruitvorm van goud met een linkerschuinbalk van keel vergezeld van twee zespuntige sterren van sabel.

Onderschrift van het schilderij Adelheid ter Laen, anno 1601 aetatis 44.

Zeer goed.

19. Portret eener gedecolteerde dame met zwart haar met de scheiding in het midden; zij draagt een blauw kleed en een mantel van witte zijde met goud.

20. Portret van een man met rood kleed en kantenkraag, dragende eene pruik uit den tijd van Lodewijk XVI.

21. Portret eener gedecolteerde dame dragende een wit onderkleed en roode corsage met goud afgezet en een blauwen mantel.

22. Portret eener gedecolteerde dame dragende een kleed van witte zijde met goud en een blauwen mantel met goud afgezet.

In de tweede zaal (Z. W. zijde):

23. Portret van een man met grijzen snor en zwart haar, draagt een pijpkraag en manchetten, is gehuld in een pelsjas, draagt eene medaille en aan de vingers drie ringen.

24. Portret eener dame met blond haar met dito kraag als vorige en pijpmanchetten, houdt in de linkerhand een zakdoek in de rechter eene breloque die aan eene ketting hangt. Zij draagt op het hoofd een wit kapje, achter haar een zwarten sleep (weduwe).

25. Portret van een jongetje van ongeveer 12 jaar, met lichtblond

(1) De appreciatiën der schilderijen zijn van Jonkheer Mr. V. de Stuers.

Digitized by Google

haar in een geel soort hansop, draagt witten pijpkraag en manchetten, om het lijf een tasje aan een riem, eene zwarte toque met panache rood en wit, aan de voeten witte schoentjes; hij leunt tegen eene tafel met een groen kleed gedekt, de linkerhand op een doodshoofd. — Goed en interresant werk. — Twee zwarte muiltjes met zilver afgezet liggen op den grond. Rechts een wapen doorsneden, boven in zilver twee vijfbladige rozen van keel, onder in lazuur eene lelie die rechts van zilver, links van keel; links een wapen: von Wedich.

26. Portret van een man met grijsachtig haar, sik en snor, met platten kraag, zooals Frederik Hendrik wordt afgebeeld, en manchetten met zwart kleed, links de hand aan een degengevest; links een wapen: von Schrick. Daaronder 1638.

In de derde zaal (N. W. zijde).

27. Portret van een jongetje met blondbruin haar met dubbelen pijpkraag (Willem de Zwijger), zilver zijden kleed met goud afgezet eindigend van onder in zilveren strooken met gouden band, witte hoed en met gouden gesp waarop eene veer, in de linkerhand een rapier.

28. Portret van een man (pastel) met witte pruik (tijd van Joseph II), grijs kleed met blauwe revers en gouden knoopen, met witte staande das met kant.

29. Portret eener dame (pastel) met hooge pruik (tijd van Joseph II), gedecolteerd, met grijs zijden kleed met kant.

30. Portret van een Oostenrijksch militair (pastel) met pruik (tijd van Joseph II) met wit vest en blauwen rok met geel afgezet, waarop zilveren knoopen met n° 164, met zilveren epauletten en wit kanten das.

31. Portret van een jongentje (pastel) met blond haar, een geel zijden kleed met wit onderkleed, met groene sjerp en groenen hoed, houdt eene veer in de hand (1).

32. Portret van een man (miniatuur op koper) met zwart haar, knevel en puntbaard, draagt een zwart kleed met witten pijpkraag.

Onderschrift: aeta. suae a° 1610.

In de vestibule:

33. Portret eener dame met bruinblond haar, gekruld in kurken-

(1) De pastels zijn uit 1776 van Mompeur.

Digitized by Google

trekkersvorm (Frederik Hendrik), het kapsel versierd met kanten franje, wit kanten onderkleed met gepijpte mouwen met franje van kant; boven het onderkleed draagt zij een zwart kanten kleed met witten kanten halskraag. Op het midden draagt zij een zilveren gesp, om den hals een paarlsnoer en aan beide handen een armband, zwart met goud Een wapenschild van goud waarop een wolf (bruin) naar rechts met een wit schaap in den bek over zijn lijf hangend, op een terras van sinopel. — Helmteeken: een wolf uitkomend naar rechts.

34. Portret van een man met zwarte pruik (Louis XIV); hij draagt een rood kleed dat boven den rechter schouder is opgenomen en waaronder een harnas uitkomt.

35. Portret eener dame met dracht en haar als nº 33; zij draagt echter een platte witte kraag en pijpmouwen (Frederik Hendrik).

36. Portret van een geestelijke met grijze pruik en witte bef, in een rond raam (einde 17e eeuw).

37. Portret eener dame met zwart kleed, witte muts op het hoofd en pijpkraag om den hals en evenzoo een gouden ketting. Wapen van zilver met een visch in de richting van den rechterschuinbalk van lazuur.

38. Portret van een kind met pruik (Louis XIV) in harnas met goud afgezet, waaroverheen een blauwen mantel.

39. Portret eener dame met zwart haar en witten platten kraag van kant (tijd van Fred. Hendrik) en dito mouwen. Zij draagt eene gouden broche op eene zwarte rosette, in de rechter hand houdt zij eene roode roos. Op den achtergrond boomen en wolken.

In den eetzaal.

40. Portret eener gedecolteerde dame met lichtblond haar; zij draagt een blauw kleed met gouden ornament van boven met kant afgezet, daaroverheen een rooden mantel met gouden galoen (einde 18e eeuw).

41. Portret eener gedecolteerde dame met blondhaar, gekruld in kurkentrekkersvorm, de armen zijn ontbloot, zij draagt een wit onderkleed en rood corsage, waarover een zwarten mantel, om den hals een parelcollier.

42. Portret eener dame met bruinblond haar, het kleed is van bruine zijde met kant van wit en goud, zij draagt parels in de ooren en een parelsnoer om den hals Achter het schilderij staat: Justine von Wiedenfeld uxor Petry von Krufft.

Digitized by Google

43. Portret eener gedecolteerde dame met grijs haar; zij draagt een blauw zijden kleed met gouden ornament, met open mouwen waaronder het wit onderkleed uitkomt, dat aan den hals met kant is afgezet, zij draagt daaroverheen een blauwen zijden mantel met gouden galon en met witte zijde gevoerd (18e eeuw).

44. Portret eener gedecolteerde dame met grijs haar, zij draagt een kleed van gebloemde witte zijde (18e eeuw).

45. Portret van een man met grijze pruik (Louis XVI) met wit vest en rooden rok met gouden knoopen, aan de handen witte manchetten.

In de torenkamer:

46. Portret van een man met zwart haar, ringbaard en snor; hij draagt een zwart kleed en witten platten kraag. Rechts een wapen von Wedich; ouderschrift: Aetatis 30. Links een wapen doorsneden boven van keel een kruis en St. Andrieskruis van goud, onder van zilver; helmteeken het schild herhaald; onderschrift: anno 1613 broeder van Herman von Wedich zie n° 14.

Op de eerste verdieping:

47. Portret van Franciscus-Xaverius Liber Baro de Furth Toparcha in Warden et Limirs, scabinus et consul Aquensis natus 31 Martii 1695, mortuus 2la Julii 1772.

Dit portret stelt voor een man met grijze pruik en blauwen rok, daaronder een wit kleed; hij draagt witte manchetten.

48. Portret van Frans von Fürth, echtgenoot van Euphrosyne von Collenbach, dateerende uit 1820.

Het portret stelt voor een man, dragende de zoogenaamde vadermoorderskraag.

49. Portret van een jong meisje met blond haar en ontblooten hals, met wit kleed en wijde rokken, van voren met rood afgezet.

Aan de wanden langs den trap hangen een aantal wapenborden, waarvan reeds een drietal hiervoren beschreven zijn n.l. dat van Heriberta Huyn van Amstenraede van Rivieren, van Jonker Leonard van Meerssen van Rivieren en van Johan Albert von Schrick van Rivieren.

De overige zijn:

1. Een wapenbord van von Fürth met volgend opschrift:

Anno 1698 den 3 Sept. starb der hochedelgeboren und gestrengen

Digitized by Google

herr Johan Willem von Fürth zu Siersdorf herr zu Limiers zeit lebens gewese Burgemeister und Scheffen dieses königliche Stuhls und Frei Reichsstadt Aachen.

2. Een wapenbord von Schrick, n.l. in lazuur een hartschild van goud beladen met een dwarsbalk van sabel, vergezeld van drie hoefijzers van sabel, daaronder een molenijzer van goud, met opschrift:

obiit 12a Martii 1786
Maria Elisabeth Josephina Theresia Baronissa de Brewer dicta de Fürth in Warden et Limiers nata de Schrick.

3. Een wapenbord als volgt:

In keel een dwarsbalk gedamd van drie rijen lazuur en zilver, elke rij van zeven blokken; met opschrift:

Obiit 10 Sept. 1715.
Anno 1715 den 10 Septembris starb die hochedelgeborne Frau Maria Catharina von Fürth geborene von Mom Frau zu Limiers Alt-Sierstorff und Cossalar.

4. Een wapenbord van von Schrick, zonder opschrift.

5. Een wapenbord gevierendeeld: 1 en 4 von Fürth, 2 en 3 von Schrick, met opschrift: R. I. P. Anno 1803 die duodecima Octobris obiit per illustris dominus Carolus Deodatus Liber Baro de Brewer dictus de Fürth in Rivieren et Warden.

6. Een wapenbord met dezelfde kwartieren als voorgaande met opschrift: Anno 1773 2e July obiit per illustris dominus Franciscus liber Baro de Brewer dictus de Fürth in Warden et Limiers quondam consul et scabinus praeces regiae sedis imperialis civitatis Aquisgranensis. R. I. P.

Verder is er een nauwkeurige penteekening voorstellende de noordzijde van de kerk te Climmen, zooals die was vóór 1906.

Diverse aanteekeningen.

De Bokkenrijders.

De geschiedenis der Bokkenrijders kan men gevoegelijk in drie tijdperken verdeelen.

Het eerste tijdperk der bende loopt van den oorsprong in 1734 tot 1756. Deze had hare zetelplaatsen en operatieterreinen hoofdzakelijk in de voormalige landen van Herzogenrade en Valkenburg, Spaansche, resp. Oostenrijksche partage.

Digitized by Google

In dit tijdperk had ook de kerk van Climmen te lijden. Wij lezen in S. J. P. Sleinada het bekende werkje over de bokkenrijders, bl. 12: „Er waeren voor 1740 verscheyde diefstallen „begaan in deeze en de aenpaelende landen, doch de meeste beston- „den als nog in Kerken te besteelen, te weeten van 1736 tot 1746 „de kerken van Klimmen, Amstenraed, Hoensbroek, Byzelhoven, „Scheidt, Merjenberg, Broensheim, Meeuwen over de Maese enz.".

Door de politie aanvankelijk streng vervolgd, begon zij na enkele jaren weder op te bloeien, zoodat zij aangroeide in 1762 tot 1763 tot enkele honderde leden.

Ook toen werd de bende met groote gestrengheid vervolgd, zoodat zij in 1776 geheel uitgeroeid scheen te zijn.

In 1790 hadden zich echter weer een groot aantal dieven te Meerssen genesteld. Deze bende uit de 3e periode bestond echter meestal uit joden, die hunne euveldaden grootendeels aan den Rijn en in België ten uitvoer brachten; hun zetel verplaatste zich in 1798 van Meerssen naar Neuwied aan den Rijn.

De Bokkenrijders der eerste en tweede periode bestonden meestal uit boerenlieden. Jos. Habets zegt:... hun optreden moet aan armoede worden toegeschreven, welke was ontstaan uit de oorlogen en gedurige inkwartieringen van soldaten, die onophoudelijk onze streken te gronde richtten; verder uit het herhaalde mislukken van den oogst, uit de veepest, die de stallen der boeren met enkele tusschenpoozen bijna jaarlijks bezocht; verder uit den kleinen omvang en de versnippering onzer landen en landjes, zoodat men op korten afstand allerlei grenzen aantrof en waar de tollen den handel en de industrie onmogelijk maakte.

Eindelijk uit de zware lasten, die de inwoners in weerwil van de slechte tijden aan de regeering hadden op te brengen. Deze achteruitgang werd als natuurlijk gevolg vergezeld van een verwildering van het volk op godsdienstig en moreel gebied, de landman kreeg afkeer van den arbeid en werd moedeloos en lui, gaf zich over aan drankmisbruik en zingenot en eindelijk aan diefstal (1).

Pelerin, luit. voogd van Staatsch Valkenburg, zegt van deze bende, dat vele arme stumperds onbewust door anderen tot de

(1) *Publications* etc. XXIV, bl. 301.

Digitized by Google

misdaad werden medegesleept en veelal aan de galg zijn opgeknoopt voor diefstallen, die in onze dagen met een paar dagen opsluiting zouden gestraft worden.

„C'est une bande — zegt hij met volle overtuiging — qui a fait beaucoup de bruit et peu de mal". Hij bedoelt hiermede de bende uit de tweede periode, die hij het best heeft gekend en nagegaan bij de rechtbanken.

De onkosten der crimineele procedures tegen de bokkenrijders werden vergoed uit de opbrengst der geconfisqueerde goederen van de veroordeelden; deze bleken echter niet voldoende te zijn, zoodat de Staten 2 Nov. 1773 besloten, dat de ontoereikende justitiekosten ten laste der inwoners van het land van Overmaas (Staatsche partage) zouden komen.

De goederen der geëxecuteerden der banken Climmen, Beek, Meerssen en Houthem, moesten verkocht worden ten overstaan van het gerecht te Valkenburg en aan H. H. Mog. moest een staat der opbrengst dezer goederen worden toegezonden.

Zooals wij reeds zagen, werden de crimineele zaken voorkomende in de banken Climmen, Beek en Meerssen voor het hooggerecht te Valkenburg behandeld, sinds de Voogden de behandeling dezer zaken naar genoemd gerecht hadden overgebracht; doch voor het gerecht van deze banken hadden de voorloopige informatiën plaats op verzoek van den Drossaard en zoodra dit gerecht bevond, dat de begane feiten crimineel waren, moesten zij de zaken verzenden naar Valkenburg.

Deze gang van zaken scheen, wegens het groot aantal der te behandelen crimineele feiten, moeielijkheden op te leveren, het is daarom dat de Hoog Mogende besloten als volgt:

„Dat haar Hoog Mogende wyders considereerende het nadeel hetwelk noodwendig voor den loop der Justitie in het poursuiveeren der crimineele proceduures in cas voorhanden tegens de meergemelde bende booswigten resulteeren moet uit de usantie in den lande van Valkenburg plaats hebbende en medebrengende, dat ofschoon de cognitie en judicature over alle crimineele persoonen en saaken ook binnen de voorsz. Banken van *Climmen*, *Beek*, *Meerssen* en *Houthem*, Lande van Valkenburg incumbeert, egter niet by deselve maar by de scheepenen der gemelde Banken respective versogt en verleend word de decreeten van apprehensie tot lasten der schuldplig-

Digitized by Google

tigen, welke vervolgens geapprehendeert zynde, versonden worden aan scheepenen der stad Valkenburg voornoemt, by deesen authoriseeren, om mede in dit geval decreeten van apprehensie te verleenen tot lasten van soodanige persoonen als opgegeeven sullen worden als meedepligtigen, en tot de meergemelde bende behoorende, en in de voorsz. Banken gedomicilieert zijnde" (1).

Ook was het gebruikelijk, dat de te Valkenburg veroordeelden in de plaats waar zij domicilie hadden, werden terecht gesteld, doch ook dit leverde voor de executie der talrijke Bokkenrijders moeielijkheden op.

Wij lezen dienaangaande in Sleinada: (2)

„De Hoofd-Officieren en Rechters ondervindende dat de zaeke zoo verre ging, dat niet een eenig dorp vry van dieven of complicen van deeze bende was, en groote moeyte vindende van alle gecondemneerde ter dood zoo verre te brengen, hebben om die vragten spaeren eene resolutie genomen van voortaen alle misdaedigers deezer bande omtrent Valkenborg (op den Lommelenberg) te executeeren, zoo die van Valkenborg, Beek, Houtem, Klimmen, Hulsberg, Meerssen enz, uytgezonderd de Hoofdbanke Herle".

Uit bovengenoemde plaatsen werden volgens Sleinada geëxecuteerd op den Lommelenberg:

den 3 December	1773	— 6
den 21 December	1773	— 1
den 7 Juli	1774	— 4 terwijl er twee waren uitgebroken.
den 21 Juli	1774	— 5
den 14 November	1774	— 10
den 30 December	1774	— 1
den 12 Januari	1775	— 5
den 14 Maart	1775	— 7, terwijl 1 uitgebroken was.
den 4 April	1775	— 6, terwijl 1 vrouw gegeeseld en gebannen en een vrouw onder cautie ontslagen werd.

(1) Zie *Publications* etc., XXIV, bl. 381.

(2) S. J. P. Sleinada, *Oorsprong, oorzaeke, bewys en ondekkinge van een godlooze Bezwoorene Bende, Nagtdieven en Knevelaars, binnen de landen van Over Maeze en aenpaelende Landstreeken ontdekt, met een nauwkeurig getal der geëxecuteerde en vluchtelingen*, bl. 47.

Digitized by Google

den 22 Juni	1775	— 8
den 17 Augustus	1775	— 7
den 20 September	1775	— 1
den 29 September	1775	— 1
den —	1775	— 3
de 5 October	1775	— 7
den 21 Januari	1776	— 5
	Totaal	77

Buiten genoemde geëxecuteerden waren er nog 31 vootvluchtig. Een aantal waren er vrijgelaten. Wij lezen o.a. hierover in Sleinada:

„Gertruyd B. en Thisken D. van het Retersbek waeren den Rechter in de confrontatie zeer dienstig geweest, en God geeve, dat ze onder het veel klappen niet veel geloogen hebben";...

Van Climmen werden geëxecuteerd voor zoo ver mij bekend Mathijs Scha.... van Climmen en Joannes Ra.... van Retersbeek.

In de schepenregisters der hoofdbank Climmen vind ik verder, dat goederen van geëxecuteerden onder deze bank gelegen voor het gerecht te Valkenburg verkocht werden van:

Meys Fr....s (Craubeek)
Nijst Pa....r
Hendrik Pa....r
Dirk De....s
Hendrik D....s
Geurt Bo....s
Mathys Scha....s (Climmen).
Mathys Rie....s (Heek
Gerard Sij....n (Heek)
Francis Wo....s (Aretsgenhout)
Jacobus Bo....h (Aretsgenhout)

In eene chronijk van het dorp Opcanne bij Maastricht door Winand Mendels lezen wij (1):

„Den 3 Dec. 1773 zijn te Climmen 6 Bokkenrijders opgehangen".

Waarschijnlijk is dit eene vergissing, want bij Sleinada vinden wij, dat den 3 Dec. 1773, 6 bokkenrijders op den Lommelenberg

(1) Zie *Publications* etc., XXIV, bl. 270.

Digitized by Google

bij Valkenburg werden opgehangen; misschien is de chroniekschrijver verkeerd ingelicht doordien de Lommelenberg nog tot het gebied der hoofdbank Climmen behoorde.

Nog hebben wij hier te vermelden, dat het gerecht van Climmen een staat van kosten had overgegeven met betrekking tot de gerechtskosten der Bokkenrijders op het eind der 18e eeuw, groot 81 gld. 10 stuivers; deze staat werd voldaan met 50 gld. licht.

Verder kregen de beide Burgemeesters van Schimmert voor gemaakte onkosten 80 gld. licht (1).

Hier wil ik nog een en ander mededeelen omtrent den eed die de Bokkenrijders deden. Sleinada zegt dienaangaande o. a.: ...„hiertoe hadden ze verkozen verscheyde Capellen: *de Capelle van S. Leonard* gelegen bij 's Hertogenrade, de *Capelle van S. Rosa* gelegen omtrent Zittard, eene *Capelle* gelegen ontrent *Urmond* aan de Maese, eene gelegen binnen de Heerlykheyd *Schaesberg* in het bosch, aldaer deden ze den eed op de volgende wyze. Aen het Autaer in de Capelle stond eenen gekleed, met eenen langen *Tallaer* oft *Toge* aen, in het zwert neffens hem eenen tweeden met eenen *boek* in zyne handen, op het *Autaer* stonden twee brandende kertsen, op den voet ofte voor het Autaer lag een *Crucifix* en ook zomtyds een *Beld van Maria de Alderheyligste Maget en Moeder Gods*, den zweerder ofte den geenen die zynen eed moeste afleggen, quam te ruggewaerts naer de Capelle in, en dan wierd hem gevraegd van den getallaerden naar zynen *naeme*, *qualiteyt* en *ouderdom* etc. alsdan moeste hij opsteeken de twee vingeren van de slinke hand, met zynen regten voet staende op het, op den vloer liggende *Crucifix* ofte *Beld van de Allerheyligste Maget Maria* en zweeren deze volgende puncten (ik stelle alleen hier de bezonderste): 1mo moest hy God afzweeren en alle zyne heyligen, 2dc in alles getrouw te zyn aen de bende, noyt het minste daervan te ontdekken, nogte vrywillig nogte gedwongen door de tortuere, en by hoe verre dat hy wat moest bekennen door al te groote pyne, nogtans soo veel te verswygen als 't mogelyk was, geene complicen of medepligtige te ontdekken, en eyndelijk als het ook zoo verre quam, dat hy aen de gallige moeste sterven, alles te wederroepen. 3tio moest hy zweeren van hem naer den uytwendigen schyn te draegen als eenen

(1) *Publications* etc. XXIV, bl. 394—395.

Digitized by Google

opregten Christen mensch volgens zyne Religie, dikmaels te biegten gaen en de H.H. Sacramenten ontfangen, edog noyt ofte nimmer aengaende de bende aen synen Biechtvader het minste ontdekken. 4to op geen praetext oft voorgaeve, wat naeme de selve ook mogte hebben van de Vergaedering der bende af te blvyen als hem den tyd en de plaetze verwittigt was van te compareren, ten zy by ziekte ofte krankheyd oft eene andere dusdaenige onmogelykheyd hem daeraf beletde, welke hy nogtans soo haest hy konde aen zyne overigheyd ofte ook aen den geenen die hem de comparitie hadde aengezeyd, moeste kenbaer maeken. 5to moeste hy sweeren van op zyn zelven geene inbreuken ofte gequalificeerde diveryen te begaen, van ook niemand op publique weegen als eenen straetrover ofte struyckdief aen te doen etc. en eyndelyk van hierby te blyven leven en sterven: dan wierd hem eenen drank van warme waters ofte brandewyn gegeven eenige moesten op het *Crucifix* spouwen, en daer mede naer hunnen naem in eenen boek geschreven, ofte geteekent te hebben, was deze goddeloosheyd ge-eyndigt" (1).

De voormalige grenzen van het kerspel.

De voormalige grenzen van het dorp Climmen hebben zeker zeer weinig afwijkingen vertoond van de tegenwoordige. Bij het nagaan der schepenregisters van de hoofdbank Climmen uit de 18e eeuw vinden we o. a.:

Dat Walem gedeeltelijk behoorde tot Climmen en gedeeltelijk tot Schin-op-Geul, terwijl men te Ransdaal een gedeelte vond behoorende tot Schin-op-Geul en Wylré; een ander gedeelte behoorde tot Climmen. Craubeek en Cardenbeek hebben steeds tot Climmen behoord, terwijl ter Veurt steeds tot Voerendael behoorde; zoo ook ten Esschen, den Hoof en het Hoenshuis, Rivieren vormde het uiterste gedeelte der Oostelijke grens van Climmen en de olie molen op het Retersbeek behoorde eveneens tot Climmen. Van den hof Brommelen behoorden even als thans slechts enkele bunders land tot het grondgebied van Climmen, terwijl Weustenrade en Retersbeek geheel tot Climmen

(1) Sleinada, *Opere citato*, bl. 64.

Digitized by Google

behoorden. De hof Wissegracht behoorde evenals thans tot Hulsberg. Bij Koninklijk besluit van 11 Augustus 1841 werd de grens tusschen Climmen en Hulsberg nabij genoemden hof geregeld en hadden aldaar over en weer verwisselingen van grondgebied plaats.

Overbeek behoorde tot Climmen zoo ook Dolberg en de Coelen. De kom van het dorp lag voorheen echter meer Zuidwaarts, zoodat de tegenwoordig nog zoogenaamde *platz* er het middenpunt van vormde; bewijzen hiervoor zijn de volgende:

1° opgravingen van Romeinsche oudheden in de onmiddellijke nabijheid van de *platz*;

2° de naam van de *platz* zelve;

3° fundamenten van nog vrij recente gebouwen in de nabijheid van de *platz*;

4° eene dichtgemetselde deur aan den Zuidkant der kerk, aangebracht in de dichtgemetselde rondbogige, meest Westelijke opening, welke voordien toegang gaf van het middenschip tot den Zuidelijke zijbeuk; dit kenmerk zal bij de restauratie der kerk verdwijnen;

6° de vogelstang welke er sinds onheugelijke tijden moet hebben gestaan en waar nu nog jaarlijks de leden van het schuttersgilde gaan koning-vogelschieten.

De Crauberger steen.

Het is hier de plaats om het een en ander mede te deelen over den Crauberger steen, die reeds door de Romeinen werd gebruikt, doch nu niet genoeg meer wordt aangewend.

De steensoort wordt aangetroffen te Craubeek en Kunrade, te Benzenrade, Keversberg en Simpelveld, verder tusschen Eys en Schin-op-Geul, doch op deze laatst genoemde plaatsen is hij broozer en komt er ook in dunnere lagen voor; de meest voorkomende stukken van dezen steen zijn zulke, waarvan steenen kunnen gekapt worden van 10 x 20 x 30 c.M, stukken van 30 x 60 x 90 c.M. zijn zeldzamer.

De steenen liggen in horizontale lagen in den grond; de steenen eener laag hebben ook ongeveer dezelfde dikte; tusschen de verschillende lagen vindt men een zandachtigen grond,

Digitized by Google

zoodat de steenlagen $^1/_{10}$ — 1 Meter van elkander gescheiden liggen (1).

Vroeger was deze steensoort zeer in eere, vele oude huizen te Kunrade, Climmen en Voerendael zijn er van opgebouwd.

De Romeinen waren de eersten, die deze steengroeven regelmatig exploiteerden, nadat zij den grooten Romeinschen weg daarlangs hadden aangelegd.

Zij gebruikten deze steensoort:

1° *voor het bereiden van kalk*, zij verstonden de metselkunst en voerden deze in deze streken in, zoo ook de kunst om brikken en pannen te bakken;

2° *voor beeldhouwwerken*, fragmenten van dergelijk Romeinsch beeldhouwwerk werden o a. gevonden te Herkenberg bij Meerssen, te Rondenbosch bij Houthem, te Heerlen, Eysden enz.;

3° *voor bestrating*, zooals nog te Kunrade werd aangetoond, waar hij ook voor borduursteenen van den weg werd gebruikt;

4° *als vloersteenen en geslepen als marmer*, zooals hij werd gevonden in de Romeinsche villa te Backerbosch. Jos. Habets verhaalt: Wij hebben dezen steen door een marmerwerker laten slijpen; ofschoon hij zich moeielijker laat bewerken als de steensoorten, die tegenwoordig voor dat doeleinde worden gebezigd, verkrijgt men toch een schitterend bleekgeel marmer met roomkleurige schelpjes bezaaid (2);

5° *voor het maken van beelden* waarvan fragmenten gevonden werden te Heel en een voetstuk te Kunrade, een ander gebeeldhouwd monument van Crauberger steen is de graftombe van Marcus Junius, soldaat van het 5e legioen, die te Heerlen in 1873 werd gevonden en tegenwoordig te Leiden in het musuem wordt bewaard; het beeld weegt 360 kilos. Habets zegt verder (3): tegenwoordig gebruikt men voor vloeren Naamsche steen en voor beeldhouwwerk laat men hem uit Frankrijk komen, n.l. steen van Rochefort, maar wij vragen in geweten, verdienen de groeven van Kunrade en Craubeek zoo vergeten te worden door de mo-

---

(1) Men vergelijke Ubachs, *Descriptions géologiques et paléontologiques du sol de Limbourg*, p. 110—126.

(2) *Publications* etc. XVIII, bl. 150.

(3) Ibidem, bl. 151.

Digitized by Google

derne architecten? — Tot zijn genoegen ziet Habets, dat reeds de kerk van St. Odiliënberg door den architect Keyser van Venlo werd gerestaureerd met die steensoort. Wij kunnen er nog bijvoegen, de kerken van Heerlen en Simpelveld en thans ook die van Climmen.

Ook in de middeleeuwen werd deze steensoort niet vergeten; men vervaardigde er de vloeren der kerken van, ook wijwatervaten, kruizen en graftomben zooals nog gevonden worden in de kerken van Oirsbeeck, Nuth, Berg en Terblijt, Bemelen, Maastricht, Wylré, Oud-Vroenhoven, Heel, Hunsel, Weert, Roermond, Montfort, Thorn, Meerssen, Sittard, Geleen enz.

Dat de Crauberger steen ook door de Valkenburgers werd gewaardeerd, leert ons Slangen in zijne: Bijdrage tot de geschiedenis van het Hertogdom Limburg.

In 1465 werd Valkenburg bestormd door de Luikenaren, geholpen door den Markgraaf van Baden en diens broeder. Zij werden echter door de Valkenburgers, aangevoerd door den Drossaard Diedrich van Palant tot Wittem afgeslagen en lieten 83 dooden en de beste bussen achter.

De oorlog was echter niet ten einde, doch werd nog heviger toen Karel de Stoute den Brabantschen troon beklom.

Zij hadden de bussen en het kruit zien werken en gezien, dat de oude veste niet tegen dat nieuwe geschut bestand was; het bolwerk werd daarom uitgebreid, 13 nieuwe bussen werden besteld en men deed eene aanzienlijke partij buskruit op; dit kruit en de bussen werden bewaard op of naast de grendelpoort in een torentje voorbedachtelijk daartoe gebouwd uit steenen, die men te Craubeek had gehaald.

Eenige gedenkwaardige mannen van Climmen geboortig.

De Drie Predikheeren HUNTJENS.

Vooreerst volge hieronder een stamboom van de familie Huntjens van Climmen (Ransdaal), voor zoover deze op de Predikheeren betrekking heeft.

Digitized by Google

MATHIAS HUNTJENS × ELISABETH VEUGTEN

FRANS HUNTJENS × MARIA VEUGTEN

FRANCISCUS HUNTJENS } geboren 26 Oct. 1737 overleden 13 Sept. 1807 te Maastricht
zijn kloosternaam: VINCENTIUS.

CHRIST. HUNTJENS × ELISABETH VEUGTEN

JAN WILLEM HUNTJENS } geboren 26 Oct. 1757 overleden 4 Juni 1813 te Nijmegen
kloosternaam: BENEDICTUS.

Hieruit sproot de familie Huntjens, die tegenwordig nog te Climmen, Luik enz. voortleeft.

JAN PIETER HUNTJENS } geboren 6 Febr. 1773 overleden 18 Sept. 1836
in zijne orde pater ANTONIUS.

FRANCISCUS HUNTJENS.

De oudste der drie Predikheeren, FRANCISCUS HUNTJENS (pater VINCENTIUS), werd in 1755 „als religieus gekleed"; zijne moeder Elisabeth Veugten was toen ten tweede male gehuwd met Franciscus Sparla.

Voor professie, studie en eerste Mis had de moeder te betalen 1800 gulden Brabantsch Maastrichter cours en wel met de aanstaande kleeding 400 gulden, eenige dagen voor de professie 400 gulden, evenzoo vóór het celebreeren der eerste H. Mis 400 gulden en de overige 600 gulden voor het voltrekken der studiën die van halfjaar tot half jaar moeten gefourneerd worden „anticipativelyck gelyck sulx tot *Loven* omtrent de tafelcosten gebruyckelyck is". Verder hadden de ouders te fourneeren bij de professie twee nieuwe linnen hemden voor het „sieckhuis", item twee paar „slaeplakens" en twee „kusteekens" (kussensloppen), item 12 servietten, één zilveren lepel en „forquet" (vork), item 6 tinnen „teljooren" (borden), verder „de keersen op den Hoogen Altaar van witten was ten dage van de cleedinge, professie en Eerste H. Misse".

Mocht de novitius Huntjens in zijn novitiaat van voornemen veranderen „sonder professie of dat hy om reden mocht uytgesonden worden dan sullen de ouders gehouden syn hun soons novitiaat en tafelcosten te betaelen tegen 50 pattacons op het jaer mitsgaders kosten van kleeding en maeltyd".

Digitized by Google

Zoude hij na de professie het kloosterleven verlaten dan hadden de ouders niets terug te vorderen.

Aldus werd overeengekomen op 28 Maart 1755 voor notaris Frederix te Maastricht, in bijzijn van Jacobus van Riemst prior, Alanus Gadet syndicus en procurator van het Predikheeren-klooster te Maastricht.

In de schepenregisters van Climmen, berustend in het Rijks-archief te Maastricht, vinden we verder, dat de oom van boven-genoemde pater, namelijk Hendrik Veugten, ongehuwd, o. a. 400 gulden betaalde; hij nam daartoe geld op op 11 April 1755.

Den 25 November 1755 legde pater Vincentius te Maastricht *de kloosterbeloften* af, hij ontving de *priesterlijke waardigheid* in 1757 (volgens Habets) (in 1759 volgens Ubachs); in 1759 werd hij in zijn klooster *lector in de philosophie*, in 1761 *lector in de zedenleer*. In 1763 *professor in de wijsbegeerte* en *professor der H. Schrift* in 1764, in welk jaar hij door den Bisschop de Robiano van Roermond werd beroepen, om aldaar in het Bisschoppelijk Seminarie te doceeren tot 1772, in welk jaar hij belast werd om in het klooster der reguliere kanoniken van St. Elisabeth bij Heithuizen aan de jonge leden van het convent de *theologie* te onderwijzen.

In 1773 ontving hij in zijne orde den graad die beantwoordt aan dien van *basselier*, in 1773 dien van licentiaat en in 1783 dien van *doctor in de Godgeleerdheid*.

Reeds in 1779 werd hij naar Rome beroepen om het verheven ambt van *theologus casanatensis* te bekleeden, dat hij uit ootmoedigheid weigerde. In hetzelfde jaar gaf hij zijne toestemming om zich met het ambt van *controversist* (1) te belasten. Hij was de 13e predikheer, die dit ambt bekleedde, en hij bediende hetzelve met den grootsten luister tot de opschorsing der kloosterordens. Intusschen was hij belast met de bediening van *verzorger en syndicus*. In 1786 werd hij vicaris-generaal der orde in de Nederduitsche provincie (2).

---

(1) Het ambt van controversist bestond in openlijk op den kansel de geloofspunten uit te leggen die door de protestanten bestreden werden, en dezelve tegen dezen te verdedigen.

(2) Keizer Joseph II verbood in 1782, dat de kloosters der Predikheeren van Maastricht, Sittard, Tongeren, enz. met die der Oostenrijksche-Belgische provincie vereenigd zouden blijven; de generaal der orde stelde bovengenoemde kloosters nu als eene

Digitized by Google

Eindelijk werd hij in 1795 nog prior van het klooster te Maastricht, alwaar hij in deze hoedanigheid aan het hoofd der paters het protest teekende, hetwelk zij gezamenlijk aan den ambtenaar van het gouvernement den 15 Frimaire jaar III (5 December 1794) tegen hun verdrijven uit het klooster deden.

Wij laten dit protest in zijn geheel volgen:

„Les soussignés, Prieur et membres du couvent des Dominicains de Maestricht étant requis de la part de la République Française de quitter leur couvent aujourd'hui ont déclaré, comme ils déclarent pas cette de ne pouvoir déférer à cette réquisition, puisque d'après leurs voeux solemnels ils sont obligés de se maintenir autant que possible dans l'état religieux qu'ils professent, mais vu de la même part au nom de la République Française on a signifié aux soussignés qu'en cas de refus ultérieur de quitter leur couvent on les y contraindrait par la force armée, vu enfin que contre la force il n'y a pas résistance il se sont résolus d'évacuer leur dit couvent mais en protestant de ne faire cette évacuation qu'avec une extrême douleur et répugnance et devant céder à la violence dont ils sont menacés. Ainsi fait et protesté ce jourd'hui le 15 Frimaire 5ème année de la Rép. Fr.

was o. a. geteekend:

F. V. Huntjens, prior.
F. M. v. Gulpen, supprior.
F. Antonius Huntjens.
Br. Pius Bronsch en meer anderen.

verder stond:

Arnold Dresens, comm. de police,

Le soussigné commisssaire chargé du recollement de l'inventaire des effets du couvent des Dominicains, déclare avoir reçu le double de la pièce cy-contre signée (sic) pour le prieur pour la communauté présente.

Maestricht le 15 Frimaire 5ième année de la Rép. Fr.

Donné seulement pour la décharge de la concience des protestants.

Dassier L. S.

---

afzonderlijke Nederduitsche provincie onder eenen vicaris-generaal. Daar de kloosters spoedig daarna werden opgeheven (1797), hebben slechts 3 mannen dit ambt van vicaris-generaal der Nederduitsche provincie bekleed en wel alle drie Climmenaren n.l. Antonius Crous, Vincentius Huntjens en Thomas Crous.

Digitized by Google

Pater Vincentius Huntjens liet verschillende geschriften na, n.l.:

1°. *Logica minor sive Institutionis dialecticae, ad mentem doctoris angelici S. Th. Aquinatis*, etc. Trajecti ad Mosam, typis J. Lekens 1765; vol. in 12°, pag. 320. Dit is het eenige werk van pater Huntjens dat gedrukt werd.

2° *Chronicon abbreviatum conventus Mosae-trajectensis sacri ordinis ffr. Praedicatorum ab ejus origine usque ad generalem suppressionem, in ordine redactum per fratrem Vincentium Huntjens. S. theol. doct.* anno 1806, vol. in fol. ms. Dit werk behoort thans aan het klooster der Predikheeren van Thienen; het werd na Huntjens' dood voortgezet.

Uit genoemd werk gaf Franquinet de beschrijving van de drie belegeringen, die de stad Maastricht in de 18e eeuw heeft ondergaan (1).

3°. Eene groote reeks *sermoonen over de geloofsgeschillen*, verzameld in verscheidene boekdeelen in 4°.

4°. Een in 3 banden in 4° getiteld: *Katholijk ontwerp over de hoofdstukken des geloov, met een beknopt antwoord op het werk dat de heeren Daniel de Beaufort bij opstelling en Joannes van Dijk bij vertaaling hebben laaten uitgaan.*

Jan Willem Huntjens.

Jan Willem Huntjens, met den kloosternaam Pater Benedictus geheeten, geboren te Ransdaal-Climmen den 26 October 1757 (2), trad in de orde der Predikheeren den 5 Dec. 1776, eveneens te Maastricht; hij werd 5 Oct. 1577 priester gewijd en werd achtereenvolgens *doctor in de Godgeleerdheid*, *verzorger* en *syndicus* van zijn klooster; in 1780 werd hem het onderwijs in de wijsbegeerte in het seminarie opgedragen, in 1783 was hij weder professor in het klooster te Maastricht, totdat hij 24 Nov. 1793 tot regent van het seminarie te Roermond door den vicaris-generaal der Dominicanen, Thomas Crous, op verzoek van het kapittel werd aangesteld. Den 24 Januari 1794 vereerde hem de generaal der orde, Balthasar Quinones, met den titel van „*Magister Theologiae*".

(1) G. D. Franquinet, *Maasgouw* 1879, p. 104—108.

(2) Volgens Habets geboren in 1753.

Digitized by Google

Pater Thomas Crous, destijds vicaris-generaal zijner orde, schreef uit Antwerpen 7 Mei 1794: De wisselvalligheden ontstaan uit de verplaatsing van het Seminarie (te Roermond) en uit het slechte beheer van pater Schmising, hebben ten gevolge gehad, dat het gesticht bijna te gronde is gegaan en slechts enkele studenten gebleven zijn; deze regent werd dan ook door een besluit van het dom-kapittel aan de deur gezet. Pater Benedictus Huntjens, die thans aan het hoofd staat, heeft echter al veel verbeterd, het getal der theologanten neemt toe en de voormalige bloei en tucht zullen, naar we hopen, weldra terugkeeren. Intusschen blijft de tegenwoordigheid van Pater Huntjens noodzakelijk, want hij wordt maar door één pater geholpen. Dat de laatste regent van het seminarie F. Benedictus Huntjens S. Th. Dr en professor primarius ook werkelijk als regent is opgetreden, blijkt uit het volgende:

Hij meldde bij brief van 3 Juni 1793 aan den vicaris generaal Sijben, dat Mathias Beltjens uit Roermond verlangde diaken en priester gewijd te worden. Beltjens, zegt hij, heeft zijne theologische studiën geëindigd en daarin examen afgelegd, hij is van goed gedrag en heeft gedurende 8 dagen „excercitia spiritualia" bijgewoond, verder vroeg hij namens den wijdeling dispensatie „in interstitiis" en vergunning om door een vreemde Bisschop gewijd te worden.

Soortgelijke verklaringen werden door Huntjens ook afgelegd ten gunste van Christ. de Clerck uit Nieuwstadt en Severinus Antonius Haex uit Roermond.

Den 25 November 1797 werd het Seminarie krachtens de Fransche wet opgeheven. Huntjens week uit naar Nijmegen, dat buiten het Fransche gebied lag en bleef aldaar het theologisch onderwijs voortzetten aan enkele leerlingen, die hem gevolgd waren.

Aanvankelijk woonden de studenten bij de burgers der stad, totdat zij later eene gemeenschappelijke woning betrokken. Uit een rapport van den Burgemeester uit 1807 blijkt, dat alstoen 11 theologanten, waaronder 3 priesters, bij elkaar woonden.

In 1804 kreeg Huntjens last om in eenige parochiën van het dekenaat Nijmegen visitatie te houden, die door den overleden deken J. van Eck, wegens hoogen ouderdom, onbezocht waren gebleven en nog in den loop van dat jaar bevestigde hem de Bisschop J. B. van Velde de Melroy in de dekenale waardigheid.

Digitized by Google

Tijdens de verbanning van dezen Bisschop uit zijn diocees bestuurde Huntjens in diens naam de dekenaten Nijmegen, Druten en Kuyk als vicaris-generaal.

Hij stierf den 4 Juni 1813 te Nijmegen, bij zijnen medebroeder, pater Reggers, ook Predikheer uit het klooster te Maastricht, die toen pastoor te Nijmegen was. In het Bisschoppelijk College te Roermond bevindt zich thans nog zijn portret, terwijl in het Rijksarchief te Maastricht daarvan zich een copie bevindt. Huntjens voerde een wapen beladen met een fasce vergezeld boven en beneden van een hond naar rechts.

Jan Pieter Huntjens.

De jongste der drie bloedverwanten was Jan Pieter Huntjens, in zijn klooster PATER ANTONIUS, geboren 6 Febr. 1773.

Bij de vernietiging van zijn klooster teekende hij o. a. ook het bovengenoemd protest; kort daarna werd hij krankzinnig en stierf dusdanig te Maastricht den 18 September 1836.

Nog willen we hier vermelden, dat bij de suppressie van de Predikheeren te Maastricht, aldaar nog vertoefde broeder PIUS BRONSCH of BROENS, hij trad in 1779 als novice in het klooster, hij heette Arnold Broens en was zoon van Jan Broens en Catharina Huntjens van Climmen; voor hij in het klooster trad was hij brouwersknecht te Maastricht

Ook broeder Bronsch teekende het meergenoemd protest.

De drie Predikheeren Crous en de drie pastoors Crous, allen gebroeders.

De zes gebroeders Crous waren kinderen en zonen van Theodor Crous en Joanna Meyers, woonachtig in den oliemolen te Retersbeek onder Climmen. Volgens het doopregisters zijn zij gedoopt met de namen van:

1°. Michiel Crous, den 7 Februari 1734;
2°. Renier Crous, den 2 Mei 1735;
3°. Frederik Crous, den 19 December 1736;
4°. Hendrik Leonard Crous, den 23 Maart 1738;
5°. Jan Pieter Crous, den 11 Juli 1740;

Digitized by Google

6°. Martinus Crous, den 5 November 1743.

De Overste MICHIEL CROUS was pastoor te Voerendael.

JAN PIETER CROUS was gedurende 17 jaren pastoor te Eys.

HENDRIK LEONARD CROUS is den 4 November 1816 in den ouderdom van 79 jaren als hoofdpastoor van Gulpen overleden.

De overige drie gebroeders waren Predikheeren in het klooster te Sittard (thans Jesuitenklooster).

MARTINUS CROUS, de jongste, in zijne orde PATER MARTINUS, was reeds in zijn 28e jaar gestorven. Hij werd ingekleed tusschen 1760 en 1765 en stierf te Sittard den 9 April 1771 als lector in de philosophie.

RENIER CROUS.

Renier Crous, in zijn orde PATER ANTONIUS, werd in de orde te Sittard opgenomen den 11 September 1753, geprofest den 6 October 1754, aangesteld als professor in de wijsbegeerte aan het seminarie te Roermond in 1761, en was professor in de H. Schrift aldaar van 1762—1764.

In 1783 werd hij vicaris-generaal zijner orde in de Nederduitsche Provincie.

Hij overleed op zestigjarigen leeftijd den 23 Nov. 1794.

FREDERIK CROUS (1).

FREDERIK CROUS, met zijn kloosternaam PATER THOMAS, werd in het klooster te Sittard aangenomen den 10 October 1759, werd geprofest den 23 October 1760, promoveerde doctor in de H. Godgeleerdheid, was van 1769—1771 professor in de H. Schrift aan het seminarie te Roermond; omstreeks 1790 werd hij, de dienstjaren van pater Vincentius Huntjens geëindigd zijnde, de derde en laatste vicaris-generaal zijner orde in de Nederduitsche provincie.

Bij de opheffing van zijn klooster in 1797 te Sittard was hij aldaar prior, hij werd met een dertigtal andere paters en broeders verbannen, zij werden twee aan twee op karren gezet en weggevoerd den 29 en 30 November 1797; de stoet ging de Puthstraat uit begeleid van soldaten met getrokken sabel, naar Julich van daar naar Keulen, Bonn, Linz, Neuwied, Coblenz, Limburg

(1) Volgens Habets zoude Frederic Crous een halve broeder van Renier Crous zijn.

Digitized by Google

a'd Lahn, Weilburg en Wetzlaar, alwaar zij in het veld aan de grens van het Fransche gebied door de soldaten werden verlaten en werd hun kond gedaan op straffe van den dood niet meer over den Rijn te mogen komen.

Naar ik verneem is Pater Thomas Crous echter te Voerendael overleden.

Nog zij hier vermeld de naam van PIUS VAESEN, een Climmenaar, die zich op het einde der 18e eeuw als broeder in het Augustijnenklooster te Maastricht bevond, terwijl MATHIAS SCHOENMAEKERS onder den naam van Pater Nazareus in het Capucijnerklooster te Maeseyck vertoefde, hij werd later pastoor te Climmen (zie nadere aanmerkingen onder de lijst der pastoors).

De Kermis.

Oorspronkelijk waren in de landen van Overmaas, zegt Joseph Habets in de Geschiedenis van 't Bisdom Roermond twee kermissen: 1° De kermis ter gelegenheid van de groote processie in het voorjaar (theophoria) en die van den patroon der kerk (patronagium).

Kermis komt af van *Kerkmis*, de verjaardag van de wijding der kerk, dus van den dag waarop de eerste H. Mis in de kerk werd opgedragen; oorspronkelijk was dit dus een zuiver kerkelijk feest. Daar ook vreemdelingen dit feest kwamen bijwoonen werd alsdan ook markt gehouden en handel gedreven en zoo kregen de kermissen allengs een wereldsch karakter.

De kerkvisitatie gehouden den 7 October 1673 leert ons dat alstoen de groote processie gehouden werd te Climmen den eersten Zondag voor St. Remigius; het is opmerkelijk dat deze dus te Climmen samenviel met het patronagium.

Als overblijfsel van de St. Remigius (Sinter Meis) — kermis, bestaat nog het gebruik dat alsdan door bijna alle huismoeders vlaa gebakken wordt. Ook de zeer eerw. heer Pastoor verzamelt op St. Remigiusdag de naburige eerw. Heeren op zijne pastorie en wordt alsdan een gastmaal gehouden.

Eene andere kermis die te Climmen werd gehouden was die bij gelegenheid van St. Sebastiaan, den patroon van het Schuttersgilde van Climmen.

Uit de kerkvisitatie, gehouden den 7 Oct 1673 blijkt, dat aan de epistelzijde in de kerk een altaar was opgericht ter eere van St. Sebastiaan.

Digitized by Google

Van de archieven van het schuttersgilde schijnt weinig meer bewaard te zijn, zoodat ik hiervan tot mijn spijt niets kan mededeelen.

De kermissen werden in de Staatsche landen van Overmaas, op aandringen van Pelerin luit.-Voogd en Vignon luit.-Drossard door de Staten op den 7 Mei 1777 afgeschaft, daar zij aanleiding gaven tot ongeregeldheden en de ingezetenen zich alsdan overgaven aan drinken en zwelgen van sterken drank.

Verder werd ook verboden om op fakkelzondag, de 1e Zondag in de Vasten, met stroofakkels en toortsen door velden en weiden te loopen, verder het planten van den Meiboom op den vooravond van Mei en het uitroepen van de Meiliefkens alsmede het vogelschieten door de schutterijen.

Er werd bepaald, dat voortaan in de Staatsche Landen van Overmaas slechts één kermis zoude zijn, die gehouden zou worden op Zondag na St. Martinus (11 November) en die niet langer dan drie dagen mocht duren.

Vandaar ontstond de zoogenaamde *Hollandsche Kermis*, die nog heden te Heerlen, Meerssen, Bunde, Geul, Beek, Voerendael, Itteren, Hulsberg, Margraten, Climmen enz. wordt gevierd.

In 1903 werden op initiatief van eenige boeren de ingezetenen door den Burgemeester in de school bijeengeroepen, teneinde de Hollandsche Kermis af te schaffen, het bleek echter dat er slechts 8 stemmen voor afschaffing, terwijl er 56 voor het behoud der kermis werden uitgebracht.

Meer echter zouden wij het wenschelijk vinden dat de Oude Kermis van Sinter Meis in eere werd hersteld.

Het oude schepenbankzegel en het tegenwoordige gemeentewapen.

Vóór het begin en tijdens de eerste helft der 16e eeuw hebben de schepenen van Climmen waarschijnlijk geen schepenbankzegel bezeten.

In eene acte van 1 Oct. 1324 (1) verklaren de schepenen geen zegel te bezitten (carentes sigillis).

(1) G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het adellyk klooster St. Gerlach*, bl. 41.

Digitized by Google

In eene acte van 3 Nov. 1384 (1) verklaren de schepenen een „eyngens zeghels te derven".

Zoo ook in een acte van 6 Febr. 1406 (2), dat zij „geynen properen segel in onsen hoeve vurs. en hebben noch en gebruycken.

Insgelijks in acten van 1442 14 Oct. (3), van 1446 en 1449 (4) verklaren de schepenen geen eigen zegel te hebben.

Het oudste zegel dat bekend is dagteekent van 1546 (5); het komt voor aan eene acte van 22 Sept. 1558.

In de acte van eerst genoemd jaar 1546 4en Juni verklaren Peter Rolax „tertyt scholtyss des sproest inde proestyenn vann Merssen ind dennen hoeve inde dynckbanck van Clymmen hebbe mynen segell ind wyr schepenen boevengeschreven hubben onssen schepenen hoeffssegell daeranne gehangen".

Men ziet op het zegel de beeltenis van den Kerkpatroon St. Remigius staande van voren, in bisschoppelijk gewaad, dragende op het hoofd een myter, in de linkerhand een bisschopsstaf, in de rechter twee ampullen, om het hoofd een nimbus, aan zijn voeten rust tegen den Heilige een wapenschild beladen met den Valkenburgschen leeuw.

Van het beschadigde randschrift is nog te lezen .... HOEFT.... SEGEL VAN CLEMMEN (middellijn 3 c.M.)

In de Jaren 1575 (6) en 1581 (7) was bij de schepenbank een nieuw zegel in gebruik.

Dit zegel vertoont eveneens het beeld van den H. Remigius; in de rechterhand houdt hij den bisschopsstaf in de linkerhand de H. Ampulla, aan zijn voeten rust tegen den Heilige een schild beladen met een omgekeerden gekroonden leeuw met gespleten staart. Het randschrift luidt: SIG. JURIS ECLESIE BA . (BEATI) REMIGII PAT. (middellijn 3,6 c.M.)

Op verzoek van het Gemeentebestuur werd door den Heer

(1) Zie G. D. Franquinet, *Opere citato*, bl. 81.
(2) Ibidem bl. 101.
(3) Ibidem bl. 117.
(4) Origineel op het Rijksarchief te Maastricht.
(5) Idem ibidem.
(6) Idem ibidem.
(7) Zie Maasgouw 1879, p. 199.

Digitized by Google

Flament, Rijksarchivaris, in 1903 een gemeentewapen aldus ontworpen:

De Heilige Remigius gekleed in bisschoppelijk gewaad van zilver, het pallium versierd met kruizen van goud, het hoofd gedekt met een mijter van zilver versierd met een zoom en een kruis van goud, om het hoofd een nimbus van goud, in de linkerhand een gouden staf en in de rechter hand „la Sainte Ampoule" van goud waarboven de legendarische duif van zilver zweeft, gelaat en handen van natuurlijke kleur. De Heilige rust op een terras van sinopel.

Tegen den Heiligen rust aan zijn voeten een wapenschild gevierendeeld: 1 en 4 in een veld van lazuur 9 zoogen. heraldieke leliën van goud 3—3—3 (Frankrijk); 2 en 3 in een veld van goud een dubbele Rijksadelaar van sabel, de beide koppen omgeven door een gouden kring en de adelaar overstopt door eene keizerlijke kroon van goud (het Keizerrijk) en als hartschild van dit wapen, hetwelk dat is der abdij van Reims, in zilver een leeuw van keel met gespleten en gekruisten staart en gekroond van goud, voorstellende het wapen der heeren van Valkenburg.

Op het verzoekschrift van genoemd bestuur aan Hare Majesteit de Koningin om toekenning van bovenomschreven, als eigen wapen, werd goedgunstig beschikt.

Hieraan wil ik nog toevoegen, dat in de gemeentewapens van Meerssen en Schimmert dezelfde figuren voorkomen als in dat van Climmen, doch anders gerangschikt.

Hulsberg heeft tot dusverre nog geen eigen wapen.

Iets over geneeskunde.

In de 18e eeuw werd de geneeskunde in het Staatsch land van Valkenburg niet alleen uitgeoefend door personen die den graad van Medeciniae doctor hadden behaald, doch ook door Chirurgijns en andere ongegradueerde personen de heelkunde uitoefende, zooals vroedvrouwen en breukmeesters.

Van wege de drie landen van Overmaas werd aangesteld een landsdoctor; wij zien als dusdanig in functie:

1663—1680 Willem Pisserius, med. doct. en schepen te Meerssen.
1680— ? Joh. Gijsen.

Digitized by Google

? —1737 Crouet, med. doct.

1737—1773 is deze plaats vacant.

1773—1794 J. B. Vrijthof, professor en med. doct.

In 1794 verzoekt P. Coninx, med. doct. in plaats van wijlen professor B. Vrijthof als s'Landsdoctor te worden aangesteld.

Op de landsvergadering besloot men dit ambt nog niet te begeven, alvorens met de toenmaals geunieerde landen van Daelem en s'Hertogenrade geconfereerd te hebben en niet zonder reden, want bij missieve van 26 en 28 Juni 1779 verzoeken de hoofdofficieren van Daelem en s'Hertogenrade om na den dood van den tegenwoordige landsdoctor geen nieuwen meer aan te stellen als zijnde dit ambt „zeer onevens en van weynig utiliteit".

De landsdoctoren werden voor hun leven aangesteld en genoten van landswege 275 gulden n.l. van het land van Valkenburg 125 gld., van het land van Daelen en s'Hertogenrade ieder 75 gld.

Doctor Vrijthof genoot echter van wege het land van Valkenburg 150 gld.; toen deze in 1772 verzocht om als dusdanig te worden aangesteld werd aan zijn verzoek voldaan „aangesien dat omtrent de admissie van vroedvrouwen en chirurgyns veele abuysen syn ingeslopen waaraan door aanstellinge van den landsdoctor soude konnen geremedieert worden".

Op de vergaderingen van Hoofd-officieren en Commissarissen van den 22 Juni 1773, werd eene instructie voor den landsdoctor opgemaakt die in haar geheel luidt als volgt:

1°.

„De landsdoctor houdt syne residentie binnen Maastricht, is verplicht de arme kranken uyt de landen van Overmaase hem komende consulteeren, alle raad te geven en bijstand te doen, gratis, sonder echter gehouden te syn tot het furneeren van eenige medicamenten.

2°.

„Sal gehouden syn wanneer daar toe gerequireert sal worden, binnen de voors. Landen te assisteeren by de gerechtelyke visitatiën van doode lichaamen of gekrachte persoonen, ook de torture des crimineele bij te woonen en de crimineele siek synde by te staan en generalyk alle soodanige visitatien, examina en rapporten te

Digitized by Google

doen als de officier of gerechten zullen vermeenen noodig te zijn, sonder dat hy tot laste van de Landen der officieren of van de gerechten iets sal mogen declareeren buyten rys- en teerkosten.

3°.

Ook sal de landsdoctor gehouden syn alle chirurgyns of andere ongegradueerde persoonen, de heelkunde exerceerende, eensgelyks de vroedvrouwen en breukmeesters exactelyk te examineeren over de resp. deelen der Praktyk daar van sy professie syn doende, of begeeren te doen en van syne bevindingen geeven behoorlyke Declaratie op den gedaanen Eed.

En dat de resp. Hoofdofficieren sullen worden versocht aan de resp. gerechten te lasten geene der boovenstaande persoonen tot de practyk te admitteeren, ten sy de selve voorsien syn met soodanige declaratie van den Landsdoctor en die geenen welke thans de praktyk exerceeren sonder geexamineerd te syn te lasten haar te dien eynde aan den Landsdoctor te adresseeren op poene van de practyk te worden geinterdiceert.

4°.

En wanneer eenige vreemde en onbekende ziekte binnen de landen mogten grasseeren zal hy gehouden syn de natuur van de selve te examineeren zoveel mogelyk de oorsaak van deselve nagaan en voor te schryven de middelen en precantien, dewelke hy vermeenen sal dienstig te syn.

5°.

Ook sal hy gehouden syn alle jaaren een tour door de landen te doen, om te examineeren het geen tot onderhoud der salubriteit en gezondheid, alsook tot voorkominge van infectie en siektens zoude kunnen dienen en nuttig syn, en daarvan te syner tyd schriftelyk rapport te doen.

6°.

Insgelyks gehouden syn sig binnen meergemelde landen onder genot van behoorlyk honoraris te vervoegen voor al wanneer door persoonen van consideratie, als syn de Heeren Stenden van dese Landen, daartoe sal versocht worden".

Digitized by Google

Van wege het land Valkenburg was tevens een landschirurg aangesteld te Valkenburg; deze werd niet ad vitam doch tot „wederroepens toe" benoemd, hij genoot van landswege 150 gulden en moest de armen der parochie gratis behandelen.

In 1724 was François Philippe Corriaux, chirurgijn, destijds te Bilsen zich te Valkenburg komen vestigen. Op de landsvergadering van 27 April 1724 werd hij als landschirurg aangesteld.

In 1744 werd Thomas Corriaux in plaats van zijn vader als dusdanig aangesteld — hij was gehuwd met Margareta Sleypen, dochter van Thomas Sleypen, burgemeester van Climmen en Margareta Pluymakers. In 1785 genoot P. F. Corriaux het tractement van landschirurg.

Aangaande het honorarium der geneesheeren van vroegere tijden lezen wij het volgende:

Op de Statenvergadering van 10 Dec. 1659 werd gelezen een request van „Emondt Boelen vulgo den Haeseleer, soldaat onder de Comp van Heere Majoor Hammon saliger, versoeckende vergoedinge van *meester loon*, over het cureren van syn been, hetwelcke hy, uytgesonden synde in Lantsdienste hadde gebroken, waarvoor hem toegevoegd syn dertig gulden Hollants", (dus ongeveer de waarde van eene flinke koe in dien tijd).

Ook over het examen voor de geneeskundigen uit dien tijd ben ik in staat iets mede te deelen. Hieronder volgen de vragen, die Kerkhofs had te beantwoorden. Het geldt hier waarschijnlijk het examen van chirurg, want de Kerkhofs waren in de 18e eeuw meest chirurg. Het stuk werd gehouden op het Doenraderhuis.

De vragen waren gesteld in het Latijn; ik laat ze hier vertaald volgen:

1° Welke is de Acute ziekte door onze voorgangers „rotkorse" en door de nieuwen Adynamiën genoemd?
2° Waarvandaan komen deze benamingen?
3° Welke zijn de verwijderde en naastbijliggende oorzaken dezer ziekte?
4° Welke verschijnselen gaan gewoonlijk vooraf en in welke volgorde?

Digitized by Google

Het Schuttersgilde.

De statuten van het orde Schuttersgilde, dat tegenwoordig nog voortleeft en zoo kranig optreedt bij gelegenheid der groote Processie of Bronk en onze kermissen nog steeds opvroolijkt, vinden we in de *Maasgouw* 1881 medegedeeld door Mr. Jos. Haex. Wij laten ze hieronder volgen:

„Ordinantie en articulen mitsgaders regulen der Schutteryen staan als volgt ende willen deselve soo geobserveert worden in de prochie van Climmen.

Ten eerste sullen de samentlyke schutten eenen bequaamen schuttemeester hebben, de welke ter selver tyt Coninck is geweest met de officiers sal opsicht hebben dat alle ordonnantie wel onderhouden werden en de boete en breken onder de voorss. schutterye voorvallende mochten te bequamer tyt (te weten, als de vogel afgeschooten is) te kennen geven en uyt elke schutterij vier mannen gekosen werden die met de officiers en Coninck en schuttemeester de questieuse voorvallende saake uytspreken en in recht verclaren te pronuntieren en 't selve gedaen synde sal sulcx voor goet gehouden werden van de samentlyke schutters en dat sonder eenige contradictie of murmeratie daer tegens, Edoch sullen de vier mannen moeten syn van de gequalificeerste inboorlingen van deze plaatse ende de penningen in handen van den secretaris komen als ook de inlage en gehouden sal syn goet bewys en relyqua daervan te doen.

Ten tweeden soo wanneer de officiers schuttemeesters of een van de vier mannen quamen aflyvich te worden (of een van de andere schutten) sullen deselve op den schietdag beneffens den conink eenen anderen bequamen man kiesen daermede de plaets der aflyvige mach vervult werden, doch met toestemming der gemeyne schutten of wyders met de meeste stemme.

Ten derden sal den capt. en den conink of anders de schuttemeester dry dagen van te vooren doen aenseggen om tegens den gewoonlyken dag de vogel te schieten, ende sich alsdan de schutten vergaderen om den vorss. vogel te schieten.

Ten vierden soo haast de vogel sal opgerecht worden sal den

Digitized by Google

capt., en den coninck en schuttemeester eenen trommelslager aen der hant stellen, die de trommel roeren sal omdat sich de gemeene schutten sullen vergaderen, en dan de cedule der schutten namen afleesen in tegenwoordigheyt der schutten en elk op synen naem wachten en antworden; dewelke dan niet daer en is sal de schutten vervallen syn vier vanen biers tensy dat denselve voor eenigen tyt buytens lants geweest is het welke hij behoorlyk sal doen blyken ofte wel dat hy van de capt. conink, ofte schuttemeesters verlof heeft die den selven kunnen excuseeren, ende soo haast de schutcedule is afgelesen en die hem inde schutterye dan wil laten inschryven sal men hem alsdan dese artikulen voorleesen om hem daer naer te konnen reguleeren.

Daer naer sal den konick de erste schoot doen en daer naer de officiers en soo vervolgens de gedeputeerde vier mannen volgens rang van de lyst, en dan elk vervolgens als die op de schutte cedule achter den anderen staen opgetyken hebbende, zal ieder een dan vrystaan te schieten soo dickwils als hy sal kunnen.

Ten vyfden als de vogel sal geschoote syn, dan sal den konink moeten borge stellen in handen van de officieren, en borg gestelt hebbende, sal den alden konink den nieuwen konink met bywesen der officieren en schuttemeesters en gedeputeerde vier mannen den vogel aen den hals hangen en alsdan sullen de officieren ende schuttemeesters neffens den konink de schutters in een waertshuys voeren en dat met goede ordinantie en alsoo met den anderen vroolyk syn; en by aldien in de teeringe en vrolyk synde eenig krakeel, gekijf of andersins te maken bevonden wert, sal de schutterij eene tonne biers vervallen syn, ende in het water geworpen werden en aldaer met de honden en katten eten, edoch ter decisie van de officieren en vier gedeputeerde mannen.

Ten sesden sal een jegelyk die hem in schuttery wil laten inschryven op den dag als de vogel sal geschooten werden verschynen en de artyculen hoorende lesen, hem daernaer te reguleeren, edoch met wille ende consent van de gemeene schutten, en gehouden syn te geven op den teerdag voor inlage een blaumuser.

Ten sevende als mede een ieder die hem sal willen uytdoen, die sal sich om op den voorsc. schietdag sich mooten verklaren en voor het uytschryven geven vyf en twintig stuyvers, edoch de ingesetenen sulx niet vermogen te doen.

Digitized by Google

Ten achsten soo wanneer iemant van de schuttery aflyvich wert ende van Godt almachtig beroepen wert uyt dese werelt, soo is terstont syn beste geweer derselver schutterye vervallen maer onder die conditie, dat de naaste der aflyvigen het selve geweer mogen lossen met en voor een ton bier.

Ten negenden sal een ieder schutt soo wel in den heenleyden als wederkeeren des woninks niet met scherp laden, noch veel weyniger t zelve iemant op het lijf houden waer door iemant mochte gequetst worden of eenig ongemak krygen, en soo wanneer iemant ter contrarie dede, en iemant quetste sal van de gemeene schutten aangehouden worden en voor de gequetste coussie en borge stellen, die suffisant syn soo voor meesterloon als smerte, en daerenboven is hy van de schutten in amende vervallen van twee tonnen biers, doch naer verklaare der gedeputeerde mannen, en sal niettegenstaande en ieder schut by hem mogen behouden zyf ofte ses kogelen om deselve in tyt van noot te gebruike.

Ten thienden sal den konink gehouden syn op den teerdag te geven als wanneer den vogel omgedragen wort aen de officieren de maeltyt ende een paar hantschoenen en aen de samentlyke schutten twee tonnen biers volgens ouder gewoonte.

Ten elfsten dewelke de vogel dry jaeren naer den anderen afschiet die is den vogel vervallen, doch de schutten sullen den vogel konnen lossen van den voorsc. keyser voor een somme van acht pattecons en sal den keyser vry syn van alle heeren diensten.

Ten twaalfden sal den capt. konink schuttemeesters en ook de vier gedeputeerde mannen al het geene wat voor en naer van de gemeene schutten verteert is te zamen rekenen, wat den conink toestaet te geven afrekenen, verders al het geene dat den conink van andere goede vrinden, gelyk van de vervallen breucken en boete, met het geene die sich hebben laten laten uytdoen hercommende is, afrekenen, en is dan noch meer verteert, sal men eenen ieder schutt aenreken en syn ampart en tersront betaelt worden of die daervan in faute blyft, sal terstont des anderen daags daernaer den voorsc. teerdag voor syn aenpaart geëxecuteerd worden, waarby dat den waert mach worden betaelt.

Ten dertienden om alle onheylen, krakeele, disputen en diergelyke meer voor te komen, soo sullen zich alle de gesamenlyke schutten moeten voegen naer de officieren, konink en vier gede-

Digitized by Google

puteerde mannen; alwaer dat deselve willen ingaen sal niemant daer tegens hebben te murmureeren, maer sich daer inne gecontenteert houden en aldaer gesammentlyk verblyven, en by aldien daer noch gevonden wierden eenige quaede tevredene en haer apsent houden sullen, echter nochtans gehouden syn haer aenpaert te dragen in de verteeringe en op den selven lijf daervoor geëxecuteerd werden.

Ten veerthiende sooverre eenige nootwendigheyt de schutten voorkompt te weten, van trom, vaen ofte andersins, sal van de officieren besorgt werden in tyts, en soo wanneer imant ter contrarie dede of daertegens murmureerde sal al even wel voor goed, vast, ende weerde gehouden, en soo wanneer imant bevonden worde die hiertegens iet wilde murmureeren sal van de officieren, schuttemeesters, gedeputeerdens worden gestraft naer verdienste en meryte wy deselve sullen goetvinden te behooren.

Ten vyfthienden sal niemant soo konink als andere schutten meer geweer meugen gebruyken, dan een ofte twee roers en die selfs moeten laden, doch den konink sal noch eenen by sich mogen hebben om te helpen laden en geen meer, En by aldien eenige bevonden werden die tegens deese articulen quamen te misbruyken sal voor ieder reyse verbeuren de somma van thien stuyvers en 't selve geemployeert werden in de schutterye en die tot drymalen bevonden wert de boete te verbeuren sal alsdan door de voorm. officieren ende vier mannen uyt de schut terye geyaagt werden en noyt daer weder in mogen verschynen dan met ons probabel consent en soo betalen voor syne verschooninge eens twee tonnen bier.

Willen en begeren dat dese reglementen alsoo sullen werden onderhouden.

Actum Valkenburg den derden Mey 1687.

Te Climmen wordt nog eene oude trom van het Schuttersgilde bewaard, zij is uit hout vervaardigd.

Op de trom is geschilderd een wapenschild (ovaal) waarop als figuur voorkomt een monogram bevattende de letters C. M. C..... Als schildhouders staat rechts en links een wildeman, aan het schild hangt een olifant bedekt door een dekkleed waarop een kruis.

Digitized by Google

Op de verschillende nog aanwezige platen, die door den koning worden gedragen lezen we de volgende namen:

1718. Ramakers Wilhelmus, Coninck tot Climmen den 30 May.
1721. Odekerken Will., Coninck tot Climmen den 3 Junius.
1780. Niesten L., tweede maal Koning van Klimmen.
1786. Niesten L., Koning van Klimmen.
1788. Brouwer Peter, Koning van Klimmen.
1791. Brouwer Peter, Koning van Klimmen.
1820. Brouns S., Koning van Kleummen, Smit.
1821. Brouns S., Koning van Kleummen, Smit.
1822. Bellefroid B., Koning van Climmen.
1826. Baron von Furth, Burgemeester der Gemeente Climmen.
1838. Jacobs Jan Willem, Koning van Klimmen.
1844. Klynen François, Koning van Klimmen.
1845. Klynen François, Koning van Klimmen.
1846. Akkermans Johannes Hendrikus, Koning van Klimmen.
1849. Frissen Andreas, Koning van Klimmen.
1850. Frissen Andreas, Koning van Klimmen.

De overige platen zijn tot heden compleet, enkele merkwaardige willen we hier slechts vermelden:

1864. Stassen Wilhelmus, 82 jaar oud, Koning van Klimmen.
1871. Pluymen J. M., hoofdonderwijzer, Koning der Schutterij van Klimmen.
1875. Weerts Josephus, Koning en Kolonel van Klimmen.
1877. Société de Chant de Klimmen.
1882. Arets G. J., Koning en Schuttenmeester der Schutterij te Klimmen
1888. Weusten H., president der Schutterij van Klimmen, voor de 2de maal Koning.
1894. Klynen A., Koning van Klimmen, 35 jaar in dienst.
1895. Koorzang St. Caecilia, Klimmen.
1903. Bestuur der Koninkl. Schuttersvereeniging van Klimmen J. M. Schaepkens, Pres.; J. H. Habets, Secr.; J. Meurs, H. Schaepkens, J. Schaepkens, A. Kleijnen, J. Hamers, leden, H. Bertholet, Koning.

Bij K. B. van 5 Mei 1893 werd de Schutterij van Klimmen als rechtspersoon aanerkend.

Digitized by Google

AANHANGSEL.

HET FRANSCHE BESTUUR 1794—1814.

a. *Politieke Indeeling* (1).

Reeds in 1792 en '93 waren de Franschen in deze gewesten binnen gedrongen, na den slag van Jemappes in April 1792; zij belegerden Maastricht van 13 Februari tot 3 Maart 1793.

Na de slagen van Aldenhoven, van Landen en Neerwinden in Maart 1793 moesten zij deze streken en ook België verlaten.

Na den slag van Fleurus keurden zij echter terug en viel den 3 November 1794 Maastricht in hunne handen.

Den 24 Brumaire an III (14 November 1794) werd bepaald, dat er eene centrale administratie zoude zijn voor de veroverde landen tusschen Maas en Rijn, te Aken. Onder deze zullen er 7 andere gevormd worden, o. a. eene te *Maastricht*, voor de generaliteit van Maastricht (de Vroenhof en de banken van St. Servaas op den linker oever der Maas, ook St. Pieter), voor het land van Valkenburg, Vaals, Wittem, Wylre, Daelhem en Maeseyck, Heerlen en de Luiksche Kempen.

Bij arrêté van den 18 Frimaire an III (8 Dec. 1794) werd nader bepaald, dat onder de administratie van Maastricht zoude begrepen zijn:

1° De stad Maastricht en hare generaliteit, daaronder begrepen het dorp St. Pieter.

2° Het heele Land Valkenburg, onder den naam van Oostenrijksch en Hollandsch Valkenburg.

---

(1) Wat de politieke indeeling van Climmen betreft, deze werd overgenomen uit *Publications* etc. XXXIX bl. 151 en volg.

Digitized by Google

3° Het geheele land Hertogenrade (Oostenrijksch en Hollandsch), uitgezonderd de twee plaatsen (voorheen Heerlijkheden) Roerdorp en Wels, welke onder de administratie van Aken vielen
4° De dorpen, voorheen Heerlijkheden, Elsloo en Steijn.
5° Het land (voorheen Graafschap) van Horne en de districten van Weert, Thorn, Wessem en Kessenich.
6° De geheele Luiksche Kempen, het land (voorheen Graafschap) Loon.
7° Het land van Daelhem zal van de Ronding van Maastricht afgenomen en onder de administratie van Limburg gebracht worden.

Den 14 Fructidor an III (31 Aug. 1795) werd, met het oog op de aanstaande vereeniging met de Fransche Republiek en ingevolge de bepalingen van de „Constitution" van 5 Fructidor an III (22 Aug. 1795), eene nieuwe indeeling gemaakt van „Le territoire de la Belgique, pays de Liège et autres Pays adjacens" in negen arrondissementen of departementen, waarvan het 5e werd genoemd het departement der „Meuse Inférieure" of Nedermaas.

Deze departementen werden weder onderverdeeld in Cantons. Hierbij dient te worden opgemerkt, dat, tot aan de instelling der Mairies in an VIII de kantons niet, zooals thans het geval is, alleen doelden op eene rechterlijke indeeling, maar dat zij ook de administratieve indeeling uitmaakten. De Cantonale indeeling strekte om de besturen der gemeente vast te stellen. Daarbij werd rekening gehouden met het aantal inwoners der gemeenten.

In gemeenten met minder dan 5000 zielen stond aan het hoofd een „*agent municipal*" (1), bijgestaan door zijn „*adjoint*". De vereeniging van deze agents municipaux in de „chef-lieu" de canton, waaronder zij ressorteerde, vormde „*la municipalité du canton*"; aan het hoofd van deze municipale administratie stond een *president*, die in het geheele canton werd gekozen.

Het canton waaronder Climmen behoorde was Valkenburg, n.l. Valkenburg bevattende Valkenburg, Strucht, Oud-Valkenburg, Dammerscheit, Cunroken (2), Heerlen, Corten (?) Climmen, Herk (3),

(1) In 1795 was Agent Municipal te Klimmen Fred. Fahner, in 1797 was Adjoin te Climmen Jan Schoenmaekers, gehuwd met Johanna Maria Doutzenberg.
(2) Kunrade.
(3) Heek.

Digitized by Google

Hulsberg, Put, Hoensbroek, Vaesraede, Nuth, Wynandsraede, Beek, Elsen (Elsloo), Geul, Schimmert, Casel, Meersen, Bum (Bunde) et leurs dépendances (1).

Bij de wet van 9 Vendémiaire an IV (1 Oct. 1795) werden het land van Luik, Oostenrijksch Gelderland, de andere op den linker Rijnoever gelegen Oostenrijksche bezittingen, de voormalige *Generaliteitslanden* (waaronder dus Climmen) die door de Bataafsche Republiek, bij verdrag van 16 Mei 1795 te 's Gravenhage gesloten, aan de Fransche Republiek waren afgestaan en zoo ook de vrije Rijksheerlijkheden behalve Grevenbicht en Limbricht, die ofschoon ten onrechte als Guliksch werden beschouwd, bij de Republiek ingelijfd.

Bij arrêté van 17 Brumaire an IV (8 Nov. 1795) werd bepaald dat de administratie niet meer zoude behooren onder de Centrale administratie van Aken, doch onder die van Brussel.

---

(1) Er moet echter reeds voor dien tijd eene voorloopige indeeling in Cantons tot stand zijn gekomen, waarbij Climmen behoorde tot het Canton van Meerssen; dit blijkt uit het volgende schrijven van 5 Februari 1795:

Meerssen den 17 Pluviose 3e jaar der Fransche Republiek.

Vrijheid. Gelijkheid.

Burgemeesteren en municipalen van Meerssen.

Aan Burgemeesteren en municipaliteyt van Climmen.

Geauthoriseerd sijnde van weegens de administratie van het Arrondissement van Maastrigt dato den 12e deeses om uijt te schrijven de contributie *op dit Canton* door voornoemde administratie bepaald, dienvolgens lasten en beveelen wij U om van uwe gemeente provisioneel bij te brengen in contante klinkende metale gelderen de somme van drie honderd en seventhien livres Fr. G., sulx op aanstaande Woensdag die weesen sal den 11e februarij 1795 oude stijl des morgens om 9 uuren te Huysen van den borger J. Caseaux op de Brusselse straat no 22, in handen van de borgers J. H. Wilmar, M. Schoenmaker en J. Caseaux enz.....

Wij requireeren U.E. al verders nog inwendig twintig daagen na dato deeses te leveren seeven paar mansschoenen enz.....

Overigens requireeren wij de borgemeesters, dat deselve op eerstkomende Maandag s'morgens om 9 uuren alhier op de proostdye op onze vergaderinge te verschijnen mede brengende eene exacte lyst der gegoede borgers hunner gemeente enz.....

Heil en Broederschap,
uyt naam,
(get.) F. VAN DEN HEUVEL.

Volgens eene andere oude aanteekening werd den 10 July 1795 eene „cantonsvergadering" te Meerssen gehouden waarop werd bepaald, dat Borgm. en ontvangers van de „foncière contributie" van Climmen en andere plaatsen van het Canton zouden genieten 5 %.

Digitized by Google

Door de administratie van het Departement der Nedermaas werd eene nieuwe cantonale indeeling gemaakt volgens opdracht der volksrepresentanten naar het arrêté van den 19 Nivôse an IV (9 Januari 1796).

Tot het canton Valkenburg zoude alsnu behooren:

Valkenburg hoofdplaats, Houthem, Berg, Terblijt, Oud-Valkenburg, Schin-op-Geul, Strucht, Schimmert, Hulsberg, Climmen, Voerendael, Heerlen, Scheyd en Schaesberg en hunne onderhoorigheden.

In dit besluit werd weldra eene wijziging gebracht; een nieuw canton dat van Heerlen werd n.l. gevormd bij arrêté der Volksrepresentanten van 13 Ventôse an IV (3 Maart 1796) door afscheiding van de gemeente Heerlen, Voerendael, Nieuwenhagen en Schaesberg van het canton Valkenburg (1).

De toestand bleef aldus, tot na den coup d'état van Napoleon 18 Brumaire an VIII (9 November 1799) die eerst als consul provisoire met Syèyes en Roger Ducos, een maand daarna 22 Frimaire an VIII (13 December 1799) als eerste consul voor 10 jaren en onbepaaldelijk herkiesbaar met Cambacéres als 2e en Lebrun als 3e consul werd benoemd.

Dit deed weldra zijn invloed gelden op de regeering en organisatie der Republiek.

De wet van 28 Pluviose an VIII (17 Februari 1800) bracht in het bestuur en de indeeling der departementen en der gemeenten eene volmaakte verandering, door het veelhoofdig bestuur althans feitelijk te vervangen door eene eenhoofdige administratie.

---

(1) Het is waarschijnlijk, dat ook Climmen van het kanton Valkenburg werd afgescheiden en gevoegd bij het kanton Heerlen, want ten huize mijner ouders (wier voorouders steeds te Climmen woonden) vind ik een stuk, gedagteekend *29 floréal 5e jaar der Fransche Republiek*, waarvan de korte inhoud is:

De Municipale administratie des *canton Heerlen* eenen omslag van vijf guldens fransch, per boender van het selve canton gemaakt hebbende en de inwoonderen der omliggende cantons aan deze nog niet voldaan hebbende, worden dezelve gewaarschouwd, dat indien zij binnen eene decade na publicatie dezes aan den ontvanger J. P. Mertens te Heerlen dezelve niet zullen betaald hebben, men ingevolge art. 3 van de wet van 17 Brumaire enz.... zal overgaan tot het verkoop der vrugten op het land onder dit canton liggende enz.

was geteekend: H. Lintjens, President.
Cudell, Secretaris.

Digitized by Google

De Republiek werd in *departementen* en elk departement in „*arrondissemens communaux*" verdeeld; in elk departement werd een *préfet* aangesteld, ter zijde gestaan door een *conseil de préfecture* alsmede een *conseil général.*

De préfet is alléén belast met de administratie van het departement, terwijl in elk arrondissement communal een *sous-préfet* zal zijn (n.l. te Hasselt en Roermond in 't departement der Nedermaas).

Verder zal in plaatsen met minder dan 2500 zielen, waar vroeger een agent municipal en adjoint bestonden, een *maire* en een *adjoint* worden aangesteld.

De maires en adjoints zouden verrichten de administratieve functiën, tot nog toe door den agent en zijn adjoints uitgeoefend, en wat de politie en „état civil" betreft, de functies tot nog toe uitgeoefend door de administration municipale de canton, de agents municipeaux en adjoints.

Verder werd ingesteld een „*conseil municipal*" (1), die uit 10 leden zoude bestaan voor plaatsen met minder dan 2500 inwoners.

De Cantonale indeeling was dus, wat de administratieve indeeling betrof, vervallen, de Cantonale indeeling was van nu af alleen van zuiver rechterlijken aard.

Nog wil ik hier opmerken, dat althans in het jaar VIII der Republiek, Climmen niet behoorde tot het Canton Valkenburg, doch tot het Canton Heerlen.

Leden der jury waren alstoen in het Canton Heerlen:

A Campo (Martin), particulier à Welten.

Didderen, Cultivateur sous Heerlen.

Lintjens (Mathieu), fermier sous Heerlen.

---

(1) In 1808 bestond de Conseil municipal te Climmen o. a. uit de volgende leden:

H. Habets, maire.

J. L. Pluymaekers.

N. Royen.

J. M. Sleypen.

S. Brouns.

J. W. Rietra.

G. Sporken.

L. Dortu.

J. W. Ramaekers.

Hun zegel vertoonde den gekroonden adelaar van Napoleon, waaronder als randschrift: „Mairie de Climmen, art de Maestricht (Meuse-Inférieure)".

Digitized by Google

Milichers (Henri), cultivateur à Schaesberg.
Schils (Joseph), ex-maire à Heerlen.
Schils (Henri), à Heerlen.
Schoenmaekers (Jean), cultivateur à Climmen (1).

b. *Opheffing der Kloosters en Geestelijke instellingen.*

In 1796 voerden de Franschen de Fransche wetgeving in in de veroverde gewesten die bij de wet van 9 Vendémaire an IV (1 Oct. 1795) bij de Fransche Republiek werden ingelijfd; dientengevolge werden de Klooters en Geestelijke instellingen opgeheven en hunne goederen verkocht.

Zoo werden de goederen der Proostdij van Meerssen, in de omstreken van Maastricht gelegen, den 1 Ventose an V (19 Febr. 1797) alle verkocht.

De Proostdij bezat alstoen:

1°. Een huis te *Maastricht* in de Hooge Brugstraat, dienende als refugie in tijd van oorlog;

2°. De proostdij van *Meerssen* en verder onder *Meerssen* 109 bunders land, gelegen op de Berkel, Leemkerbroek, Humkoverveld, Lustelcoumers, Hoogvelt, Swerbeukel, Wistebampt, Coeleventje, Hoogherkenberg, Laagherkenberg, Yzerkuil, Indooij en op het Veltje.

3°. Onder *Rothem* de hoeve Cruysmolen met ruim 37 bunders land en verder nog afzonderlijk gelegen ruim 4 bunders op de Yserkuil „Vieille Route", en Cruysmolen.

4°. Onder *Schin-op-Geul* te samen ruim 25 bunders land, n.l. op de Proostdij van Meerssen, het Kerkeveltje, Loosberg en Indecamp.

5°. Onder *Schimmert* te samen ruim 35 bunders land op de Proostdij, in den Wekiel, Eenwye en Gekruis.

6°. Onder *Climmen* te samen ruim 44 bunders op de *Proostdij*, *Achtboender* en *Bodendries*.

Deze aandeelen der proostdij, uitgenomen het huis te Maastricht, werden aangekocht door Tossanus Veerlings, koster te Meerssen, als lasthebbende van Dominicus Nivar en diens zuster Antoinette Nivar voor de som van 155122 livres.

---

(1) Jean Schoenmaekers gehuwd met Johanna Maria Doutzenberg, grootvader van den tegenwoordigen Burgemeester.

Digitized by Google

De zaak had zich aldus toegedragen. De Proost van Meerssen, die met zijne twee gezellen eerst naar Dusseldorf en later naar Elberfeld voor de aanrukkende Franschen gevlucht was, hield met den koster Veerlings eene drukke briefwisseliug. — Deze had last gekregen om de proostdij uit handen der Republiek voor de abdij van Eaucourt terug te koopen, maar was daarna in onderhandeling getreden met den heer Clement Roemers, advocaat te Maastricht en lid van het Wetgevend lichaam te Parijs (1), aan wien Veerlings de preferentie gaf;. hij kocht dan ook de proostdij en goederen niet voor den proost maar voor Dominicus en Antoinette Nivar; deze waren zwager en zwagerin van den heer Roemers, die weduwenaar was van Anna Maria Nivar; zij leenden eenvoudig hunnen naam in de akte, want als eigenaar trad nu weldra de heer Roemers zelve op.

Roemers overleed te Meerssen den 25 Dec. 1838 (2).

Even als de goederen der Proostdij van Meerssen werden de goederen van het klooster van St. Gerlach verkocht, doch meestal door de zaakgelastigden van de kloostervrouwen voor het klooster teruggekocht; zie dienaangaande hiervoor onder „de hof Cardenbeek" en men vergelijke Jos. Habets, Houthem St. Gerlach en het adellijk stift aldaar, alsook de *Maasgouw* 1880.

c. *De Parochie.*

Ook de Pastorijgoederen te Climmen groot ruim 14 bunders, werden verkocht. De aankooper echter is mij onbekend. De klokken werden door de Fransche troepen op bijna alle plaatsen uit den toren gehaald, zoo ook te Climmen; in het archief van het Fransch Bestuur (1794—1814) te Maastricht, vinden we nog aangaande de toenmalige klokken het volgende:

Climmen St. Jaen Baptist 500 (pond),
St. Remy 300 („),

zij werden hergoten tot kanonnen en op sommige gedenkpenningen uit hun metaal vervaardigd, leest men:

---

(1) De familie Roemers stamt uit Hoog-Cruts onder Noorbeek, waar Jan Wynand Roemers, de vader van den advocaat geboren is.

(2) Zie Jos. Habets, *Publications* XXV, bl. 73.

Digitized by Google

Monuments de la vanité
Détruits pour l'utilité
An III de la liberté.

Den priesters, die den eed van getrouwheid niet zwoeren aan de Fransche Republiek, was het verboden de godsdienstoefeningen uit te oefenen.

Bij het Concordaat den 15 Juli 1801 gesloten tusschen Paus Pius VII en den eersten Consul Napoleon Bonapart, werden de oude bisdommen op het grondgebied der Fransche Republiek afgeschaft en bepaald, dat er eene nieuwe omschrijving zou plaats hebben. Dit geschiedde bij bulle van 29 November 1801.

Ingevolge latere verordeningen van hetzelfde jaar, werden de grenzen der nieuwe bisdommen vastgesteld.

Het Departement der Nedermaas (Hoofdstad Maastricht) en dat der Ourthe (Hoofdstad Luik) zouden deel uitmaken van het bisdom Luik. Climmen behoorde dus van nu af aan weer tot dat bisdom en bleef er bij behooren tot 1840.

Bij apostolische brieven van 2 Januari 1840 werd dit gedeelte van Limburg, dat in 1801 met het bisdom Luik was hereenigd geweest, daarvan weer afgescheiden en tot een apostolisch vicariaat verheven dat 4 Maart 1853, als wanneer het tegenwoordige bisdom Roermond werd opgericht.

De succursale toestand in 1803 was als volgt:

Kanton Heerlen—Climmen, succursale — circonscription: Climmen — Desservant: Kichhoffs, curé actuel. — Population de la commune: 885 âmes. L'église peut contenir 500 personnes. Les toits, fenêtres et murailles, ainsi que deux côtés du clocher doivent être réparés. Il n'existe plus de cloches à Climmen, l'Eglise est fréquentée par les catholiques et par quelques calvinistes.

(Registre des circonscriptions des paroisses — Archief der Préfectuur van het Departement der Nedermaas — thans Rijksarchief te Maastricht).

d. *De geforceerde geldleening.*

Aangaande deze geforceerde geldleening vinden wij een paar belangrijke stukken, waarover hier een en ander valt mede te deelen.

Vooreerst eene proclamatie van den Commissaris van het uit-

Digitized by Google

voerend bewind bij de administratie van het Departement der Nedermaas.

Het stuk is gedagteekend 18 Nivose 4e jaar, aan de keerzijde staat opgeteekend „Een placaat inhoudende de geldleening ontfangen den 17 January 1796".

Zijn inhoud is in het kort de volgende:

Burgers!

„Het vaderland uitgeput door de rampen van eenen langdurigen „en bloedigen krijg, doet op heeden eene geldvoordering aan alle „Franschen, aan alle brave burgers.

„Het doet u ook zijne stem hooren, u inwoners van dit nieuw „Departement. Het had gedagt een onteerend onderscheid te „maaken tusschen zijne oudste zoonen en aangenomen kinderen, „zoo het u niet geroepen had om te deelen in de eer van het „behoud der Republiek.

„Het wend zich niet tot den behoeftigen tot den handwerks„man, tot den arbeider enz..... het wend zich tot hem, dien de „fortuin in eenen rijken staat gesteld heeft, het zijn de kooplieden, „'t zijn de bankiers, het zijn de geestelijke corporatien, die tot „deze geldleening moeten opbrengen.

„De kwaadwilligen, der koningen huurlingen, alle die rijke „eigenbelangzoekers, voor wien de geldkist alles en de menschelijk„heid niets is, alle die lieden met perkamenten versierd, die ge„woon zijnde het volk als drek met voeten te trappen en te „onderdrukken de gelijkheid te verfoeijen, eindelijk alle de vijanden „onzer omwenteling zullen buiten twijffel niet dan met tegenzin „de hand leenen tot bevordering van deze heilzaame maatregel, „welke de Republiek moet behouden, en alle hoop van ooit tot „slavernij weder te keeren voor eeuwig doen verdwijnen; zij zullen „niet nalaaten gretig aan te grijpen deze gelegenheid om het „algemeen gevoelen valsch te maken, om hun nieuw Vaderland „als eene onmèedogende stiefmoeder voor te stellen, die de voorige „order van zaaken omkeerende den rijken in het genot zijner „weelde durft stooren, in stede van den armen die bij uitsluiting „aan berooving en opofferingen gewoon was, zij zullen niet na„laaten het vertroostend beeld van geluk, dat u te wagten staat, „te verwijderen, teneinde gij alleen het tafereel der opofferingen, „welke de onvermijdelijke wet der noodzakelijkheid, en der om„standigheden van dit oogenblik gebied, zoud ontdekken".

Digitized by Google

Dan volgt er betoog, dat het edel is alles voor zijn vaderland op te offeren, dat men door deze opoffering het juk der slavernij zal afwerpen.

Vervolgens wordt nog eens uiteengezet, wie zich tegen deze geldleening zullen verzetten, n.l. de vijanden eener gelukkige omwenteling, voornamelijk de uitzuigers die van de wanorde der omwenteling gebruik maakten om zich te verrijken, doch alle ware menschenvrienden zullen met terzijdestelling van hun personeel belang, om alleenlijk het algemeen belang op het oog te houden, „zich spoeden om den altaar des Vaderlands met hunne burgeroffers te bedekken".

Verder worden de voordeelen van de geldleening uiteengezet, n.l. „de circulatie der assignaaten zal ophouden, of zij zullen bijna „den vollen koers van het geld bekomen, het klinkende geld dat „verborgen is zal weder te voorschijn komen, de staatskassen „zullen vervuld worden, de koophandel zal herbloeien, de konsten „zullen een nieuw leven krijgen, de afschuwelijke agitatie zal een „einde nemen, de prijs van alle levensmiddelen zal verminderen, „onze lezers behoorlijk van voorraad en onderhoud voorzien, zullen „aan het verbaasde Europa de magt en grootheid der Republiek „vertoonen, eene roemrugtige en duurzame vrede zal de plaats „vervangen van de ijsselijkheden des oorlogs, het lijden des volks „zal een einde nemen, en het vaderland zal behouden worden".

Ten slotte eene opwekking aan de burgers om hunne offers met ware vaderlandsliefde te brengen.

was geteekend: Rogier.

Een tweede stuk betreffende de geforceerde geldleening bevat:

„de Lijste van de perschonen welke in het kerspel van Clim„men in de laatste Rolle van den amprumt forcée gequotiseert „zyn geweest met der selven sommen en hoeveel een ieder be„taalt heeft".

Op deze lijst komen niet minder dan 60 personen voor die in de geforceerde geldleening waren aangeslagen, deze werden dus alle tot de gegoede klasse gerekend, een belangrijk aantal, als wij weten dat het zielental van Climmen alstoen bedroeg ± 885.

Het bedrag, dat moest worden opgebracht, bedroeg zonder de onkosten 2381 livres; verder werden bij de inning daarvan te Climmen betaald 93 gulden en 17 stuivers onkosten, die waar-

Digitized by Google

waarschijnlijk het gevolg waren van vervolgingskosten van wanbetalers; zoo zien we, dat Jan Schoenmakers betaalde 60 livres zonder onkosten, terwijl Joh. Kreusen eveneens aangeslagen voor 60 livres buitendien te betalen had 10 gulden onkosten.

De lijst was opgemaakt den 3en Prairial 1797 en was geteekend: P. Steyns, agent van Strucht.

e. *Diverse aanteekeningen.*

Wij zijn nog in het bezit van eenige archiefstukken uit den tijd der Fransche overheersching, waarover wij hier een en ander laten volgen.

Vooreerst

de „Lijste van de Requisitie en Repartitie van het Uytgegevene Dertigste Paard, Gandarme, en secretarial kosten. Het Boender ad eenen gulden sestien stuyvers twee oord volgens arrette van den 20 Prairial 4e jaar. Op deze lijst komt voor het bundergetal der eigenaars met de som van die zij daarvoor verschuldigd zijn.

Wij willen hieruit het bundergetal der voornaamste goederen laten volgen:

	Bunders	Gr. R.	Kl. R.
Pastorale goederen en nog 11 Gr. en 6 Kl. R. van W. Kerkhofs	17	1	—
Erfgen. de Sauveur met Proostdij (Huske)	39	9	2½
Joh. Schroders voor den hof Retersbeek (hof van ter Heyden).	49	9	1
Het Goet genaamd het Heufken	36	10	3
Baltus Janssen (Retersbeek afkomstig van van der Meer)	14	2	6
Het Huys Terveeren.	64	16	14½
Lambert Pluymakers } (Hof Overheek). .	21	9	10
Wwe Loyens } (Hof Overheek). .	21	9	10
Den hof Caartenbeek.	54	19	3

Verder:

De „Lijste der Beestialen des Kerspels van Climmen en hetgeen zij ten dienste der Fransche Republiq gedaan heeft".

Uit deze lijst blijkt dat er te Climmen waren:

Digitized by Google

71 paarden.
23 veulens.
0 ossen.
214 koeien.
95 runders.
247 schapen.
68 varkens.
4 geiten.
77 karren.
4 wagens.

Verder dat op requisitie werden gedaan:

met een wagen	3	dagdiensten.
met een kar	347	„
met een „rijpaard"	95	„
met een voorspaan	101	„
Pionniers	370	„

Eindelijk dat bij Lambert Pluymakers 1 kar met twee paarden met geweld werd uit zijn huis gehaald en naar Maastricht gereden.

Verder de „Declaratie aangaande den Staat des Kerspel van Climmen en dezelve Bemerkingen".

Op dezen staat komt voor de lijst der ingezetenen en daarachter het getal aanwezige nog ongedorschen schoven, het aantal aanwezige vaten graan „Maastrigter maate" en eindelijk „de geleverde Ratioenen op requisitie aan de Fransche troepen".

Hieruit blijkt dat door het kerspel Climmen geleverd werd op requisitie:

365 vaten tarwe.
26 „ rogge.
474 „ haver.
2501 „busselen" hooy.
3587 „ stroo.
40 „gerven" ongedorschen tarwe.
184 „ „ rogge.
611 „ „ haver.
1902 „ „ hooy.

Verder werden er geroofd:

11669 busselen stroo.
715 gerven (ongedorschen).

Digitized by Google

15 vaten haver.
200 gerven boonen.

Eindelijk zijn we nog in bezit van een stuk getiteld: „Lijste der waardy van de particuliere geroofde goederen"

Uit deze lijst blijkt dat de geroofde goederen te Climmen geschat werden op het niet onaanzienlijk bedrag van 18942 gulden.

Op nog eene andere lijst van dezelfde hand geschreven (burgemeesters van Climmen) komt voor het geleverde door de ingezetenen van Climmen in het militaire magazijn te Valkenburg, sedert begin van October 1794 tot einde 1794, n.l.:

1. 482$^3/_4$ vaten tarwe.
28$^1/_2$ vaten rogge.
641$^3/_4$ vaten haver.
3561 busselen hooi.
5193 busselen stroo.
70$^1/_2$ koeien.
84 schapen.

voor rogge en tarwe werd gezamenlijk in assignaten ontvangen 1600 livres.

De haver, hooi en stroo werden voor het grootste gedeelte geleverd op 24 tot en met 27 September „aan de armée welke toen ter tijd aan onze gemeente gecampeert stont gehoorende onder de divisie van generaal Morlot en ook een groot gedeelte derzelve bij het opbreeken der armée is getransporteert geworden naar Aalsdorp, dog waarvan geen bons hebben ontfangen".

„Het overige is gelevert geworden van den 1^{en} October tot op het laatst van December 1794 naar Berg, Bemelen, Meerssen, Valkenburg en Maastricht".

Voor de haver, hooi en stroo werd ontvangen 1040 Livres.

De koeien en schapen werden geleverd naar Berg, Oost en Maastricht, zoo ook als aan de troepen die te Climmen gecampeerd waren; hiervoor werd uitbetaald 1584 livres, alles in assignaten.

Bemerkt wordt dat van vele leveringen geen bons ontvangen werden en dus niet konden worden uitbetaald.

2. Verder wordt bemerkt, dat den 25 Pluviôse 3e jaar van de Fransche Republiek werden geleverd 7 paarden, geschat op eene waarde van 2900 livres.

Digitized by Google

3. Verder wordt melding gemaakt van 317 livres métaliques, omgeslagen onder de meest gegoede ingezetenen in Februari 1795 tot betaling der militaire contributie in de 8 milloen.

4. Verder eene bedstede met matras, lakens, dekens met emmer en waterpot geleverd op het kasteel Rekheim, ter waarde van 30 gulden 10 stuiver.

5. Twee seesels (zeisen) en twee bussen met slijpsteenen, geleverd te Maastricht ter waarde van 6 gulden Luiksch.

6. Aan den commandant, die met zijn bataillon den 23 Januari 1796 ingekwartierd was, zeven aaksen (bijlen) ter waarde van 14 gulden Luiksch.

7. „Wat inkwartieren in en billeteeren aangaat daarvan kunnen „de gewezene Borg^ms^ met geen mogelijkheid een exacte opgave „doen vermits zij aan den grooten algemeenen landweg leggen „alwaar zij dagelijks menigvuldig. . . . . genoodzaakt worden, „en vooral in het eerste jaar der intreede der Fransche Republiek, „zoo met Cavallerie, Infanterie, met transporten van aminutiën, „fouragie als anderzints.

8. Verder wordt bemerkt, dat het aandeel van de gemeente Climmen in de Foncière Contributie van de 10 milloen bestond in:

42 quintalen en 42 pond tarwe.
92 quintalen en 54 pond rogge.
113 quintalen en 50 pond haver.
211 quintalen en 80 pond hooi.
36 quintalen en 35 pond vleesch.

En in geld voor de fouragie welke de administratie had uitgegeven 648 livres.

Voor administratiekosten 75 livres, dus gezamenlijk 723 livres. Over welke aandeelen werd aangeslagen over 728 boender („behalve de domeijne-goederen, die zich in onze gemeente bevinden welke hierin niet werden omgeslagen") te weten voor ieder boender: 3 molster tarwe, 9 molster rogge, 17 molster haver, 39 pond hooi.

Het aandeel in vleesch werd uitgegeven tegen 50 à 60 livres het quintaal, welk bedrag met de bovengemelde 723 livres in geld omgeslagen tegen 3 gulden 16 stuiver en 3 oord per boender.

Digitized by Google

Na de Fransche Overheerschingh (1)
1814—1815.

Reeds in 1813 waren de Fransche legers over den Rijn teruggedrongen en hadden de Noordelijke Nederlanden zich tot een zelfstandigen staat hervormd onder het bestuur van Willem van Oranje-Nassau als Souvereine vorst.

In de eerste dagen van 1814 moesten de Fransche legers ook den linker Rijnoever ontruimen met uitzondering der vestingen Maastricht en Venlo.

Reeds den 21 October 1813 hadden de verbonden mogendheden de Conventie van Leipzig gesloten, ten einde te kunnen voorzien in de besturen van de op Frankrijk veroverde landen, die niet onverwijld onder hunne vroegere bestuurders zouden terugkeeren. Bij de Conventie werd met het voorloopig bestuur belast een Centraal Departement aan wier hoofd stond Baron von Stein.

Nadat de legers der verbonden mogendheden den Rijn waren overgetrokken werden die maatregelen van voorziening ook toegepast op de veroverde landen van den linker Rijnoever bij de Conventie van 12 Januari 1813 te Basel gesloten. De veroverde gewesten werden ingedeeld in generaal-gouvernementen o. a. een generaal-gouvernement van den Neder-Rijn, bevattende de vroegere departementen van de Roer, der Ourthe en der Nedermaas met Aken als residentie van den Gouverneur-Generaal en de steden *Maastricht* en *Luik* als residenties der Commissarissen van het Gouvernement.

Als Gouverneur-Generaal van het generaal-gouvernement van den Neder-Rijn werd benoemd de „Conseiller d'Etat privé" *Sack*.

Den 16 Februari 1814 werd de oprichting van het generaal-gouvernement van den Neder-Rijn bekend gemaakt door den Prins Alexander van Solms, Gouverneur-Generaal van het Groothertogdom Berg en zulks krachtens eene aanschrijving van het toen te Basel gevestigde Centraal Departement; de prins van Solms werd voorloopig met het bestuur belast in afwachting dat de geheimraad Sack zelf het bestuur zoude aanvaarden

Deze oprichting van het generaal-gouvernement van den Neder-

(1) Wat betreft de Politieke indeeling overgenomen uit de *Publications* etc. XXXIX.

Digitized by Google

Rijn gaf aanleiding tot moeielijkheden. In dit Departement der Nedermaas was reeds uit naam der verbonden mogendheden eene Centrale gouvernementscommissie ingesteld door den Russischen generaal baron von Wintzingerode bij besluit van 4 Februari 1814, terwijl het bestuur over de Generaliteits landen uit naam van den Souvereinen vorst der Vereenigde Nederlanden reeds vóór de uitvaardiging van laatstgenoemd besluit werd uitgeoefend door de Commissarissen Bangeman, Huygens en Hugenpoth (1), bij besluit van 24 Januari 1814.

Toen baron van Wintzingerode de Centrale gouvernementscommissie voor het departement der Nedermaas had ingesteld (4 Februari 1814), waaronder dus de generaliteitslanden waren begrepen, begaven de drie Nederlandsche Commissarissen zich naar hem toe met het gewenschte gevolg, n.l. den 9 Februari werd het besluit van Generaal Wintzigerode in dier voege gewijzigd, dat het bestuur der Commissarissen van den Prins van Oranje over de generaliteitslanden werd erkend. Toen van wege het Centraal Departement 16 Februari 1814 het generaal-gouvernement van den Neder-Rijn werd opgericht, waren de generaliteitslanden waarmede wij ons hebben bezig te houden, daar Climmen vóór 1795 behoorde tot Staatsch Valkenburg, onder een tweevoudig bestuur, n.l. onder het bestuur der *Commissarissen van den Prins van Oranje* met goedkeuring van Generaal van Wintzingerode, die namens de verbonden mogendheden handelde, en onder het Bestuur van het *generaal gouvernement van den Neder-Rijn*, dat zijn gezag ontleende aan de Conventie van Basel, ook namens de verbonden mogendheden.

De Gouverneur-Generaal Sack had intusschen zijn ambt nog niet aanvaard; de Commissaris-Generaal Minuth van het Departement der Nedermaas te Roermond resideerende (Maastricht was nog in handen der Franschen) gaf 28 Februari kennis, dat hem in afwachting van het optreden van Sack het civiel en militair bestuur in het Departement der Nedermaas was opgedragen en dat alle inwoners geen ander gezag dan het zijne hadden te erkennen. In een schrijven van 3 Maart 1814 verbiedt hij alle inmenging van de Commissarissen van den Prins van Oranje in het bestuur.

---

(1) Hugenpoth werd bij besluit van 3 April 1814 vervangen door Jan Vrijthoff, officier van Justitie te Dordrecht (eerstgenoemde kreeg eervol ontslag).

Digitized by Google

Deze moeielijkheden worden beslecht door den Kroonprins van Zweden (Bernadotte); hij bepaalde bij besluit van 6 Maart, als opperbevelhebber der Armée combinée du Nord de l'Allemagne, dat de door den Generaal de Wintzingerode ingestelde commissiën tot aan het optreden van den Gouverneur Sack zouden gehandhaafd blijven.

Den 10 Maart 1814 heeft de Gouverneur Sack het Bestuur in handen genomen van het Gouvernement van den Neder-Rijn.

De Commissarissen van den Prins van Oranje in de Generaliteitslanden drongen bij hem er op aan, dat hun bestuur zoude bestendigd blijven, totdat door het Centraal Departement van Basel eene beslissing zou zijn genomen naar aanleiding van stappen die van wege den Vorst der Vereenigde Nederlanden bij de administratie aldaar waren gedaan.

De gouverneur-generaal Sack nam hiermede genoegen mits echter de commissarissen alle aanspraken op de contributiën van de voormalige generaliteitslanden lieten varen, hetgeen door deze werd aangenomen mits goedkeuring door den Souvereinen Vorst.

Nieuwe moeielijkheden ontstonden nog bij het in bezit nemen der voormalige tot de Vereenigde Nederlanden behoord hebbende steden Maastricht en Venlo, die resp. 4 Mei en 8 Mei door de commissarissen in naam van den Prins van Oranje werden in bezit genomen, terwijl de gouverneur generaal Sack deze steden namens de verbonden mogendheden wilde besturen.

Den 7 Mei 1814 werden de geschillen geslecht, de Commissarissen van den Prins van Oranje zouden voortaan te Maastricht en te Venlo dezelfde rechten hebben als zij reeds hadden in de overige generaliteitslanden, n.l.: zij zouden de particuliere administratie voeren, doch uitsluitend onder de directie van Gouverneur-Generaal Sack, terwijl zij alle besluiten en reglementen hadden na te komen.

Den 30 Mei 1814 kwam het eerste Parijsche Vredestractaat tot stand, waarbij bepaald werd, dat Holland onder het huis van Oranje vergrooting van grondgebied zoude verkrijgen (België en eene strook gronds op den rechter Maasoever), doch dat de definitieve beschikking zoude geschieden op eene nader te bepalen bijeenkomst te Londen en te Weenen. Men zou zich voorloopig bepalen ze bezet te houden n.l, de landen tusschen Rijn, Moesel

Digitized by Google

en Maas door de Pruissische troepen en de landen links van de Maas door Hollandsche en Engelsche troepen en dat de landen voorloopig door een voor rekening der mogendheden door wie ze bezet werden zouden bestuurd worden. Deze bepalingen zouden in werking treden den 16 Juni 1814.

Hieruit volgt dus, dat het land van Valkenburg voortaan bestuurd werd door Pruissen, het bleef tot het generaal-gouvernement van den Neder-Rijn behooren, terwijl het generaal-gouvernement van den Midden-Rijn gelegen op den linker Rijnoever tusschen de rivier de Maas en de Moesel werd gebracht onder dat van den Neder-Rijn, terwijl de Gouverneur-Generaal Sack ze bestuurde namens Pruissen.

De commissarissen van wege den Prins van Oranje bleven echter gehandhaafd in de generaliteitslanden, doch hun macht werd door Sack zoo veel mogelijk gekortwiekt.

Den 10 Augustus 1814 herriep hij alle zijne concessies aan de concessionarissen gedaan; er ontstonden botsingen in het bestuur der gemeenten die door de Pruissische militairen werden onderdrukt.

De toestand voor de Nederlandsche ambtenaren werd nu onhoudbaar.

Den 11 Aug. 1814 werd bij besluit van den Souvereinen Vorst aan de Commissarissen gelast den burgemeesters van de landen van Overmaas kennelijk te doen zijn, dat zij, ofschoon niet ontslagen van hunnen eed, zij zich voorloopig tijdelijk konden onderwerpen aan het temporair gezag van het generaal-gouvernement van den Neder- en Midden-Rijn.

Het Bestuur der Commissarissen van den Prins van Oranje had van nu af opgehouden in het land van Valkenburg.

Den 12 Mei 1815 werden eindelijk door Pruissen aan den Koning der Nederlanden, die deelen op den rechter Maasoever overgegeven, die volgens het Weener Congres aan Nederland zouden toebehooren; de heer J. G. Verstolk van Soelen neemt de landen over van den Gouvernements-Commissaris, Piautaz.

Denzelfden dag wordt onder het gelui der klokken de in bezit name door den Koning der Nederlanden in de verschillende gemeenten geproclameerd (1).

---

(1) Te Climmen was in 1810 een nieuwe klok vervaardigd n.l. de thans nog aanwezige kleine klok.

Digitized by Google

De 13 Mei 1815 werden de voormalige Generaliteitslanden met de provincie Brabant vereenigd en wel met het arrondissement Eindhoven. Het overige gedeelte bleef als departement van de Maas en Ourthe onder het bizonder bestuur van den Commissaris-Generaal Verstolk van Soelen en wel tot de oprichting der provincie Limburg en Luik.

Den 24 Aug. 1815 werd de grondwet van het Koninkrijk afgekondigd en de provincie Limburg hiermede opgericht.

De bepaling betreffende deze provincie trad echter niet eerder in werking dan op 9 October 1815, het Generaal Commissariaat werd als toen opgeheven en de voormalige generaliteitslanden werden wederom van Brabant afgescheiden en bij de provincie Limburg gevoegd.

Wij zijn in het bezit van een boekje getiteld:

Reglement über die Errichtung einer Bürger-Militz im General-Gouvernement des Nieder- und Mittel-Rheins.

Het Reglement is onderteekend:

Aachen den 6ten April 1814.

Der General-Gouverneur von Nieder- und Mittel-Rhein,

Sack.

Daar wij veronderstellen dat dit boekje zeldzaam is en weinig bekend, willen we hier eenige punten uit genoemd reglement aanhalen.

Titel I.

Van de Verbindlichkeit zum Eintritte in die Bürger Militz.

§ 2 zegt dat dienen zullen mannen tusschen 22 en 53 jaren.

§ 3 zegt dat van dienst vrij zijn: 1° bezitters van landgoederen die jaarlijks meer dan 2000 francs opbrengen; 2° geestelijken; 3° artsen en heelkundigen; 4° de openbare ambtenaren die jaarlijks meer dan 500 frs. salaris genieten; 5° groothandelaren; 6° bezitters van fabrieken; 7° ziekelijke personen; 8° daglooners.

§ 4 zegt dat deze uitgezonderden echter hebben finantieel bij te dragen (daglooners niet inbegrepen) volgens § 59.

Digitized by Google

Titel II.

Von der verhaltnissmassigen Stärke der Militz.

§ 6 bepaalt dat van de 100 inwoners 6 à 7 moeten dienst doen.

Titel III.

Von der Formation der Bürger-Militz.

§ 8 „Der Gouverneur-General ist erster Chef der gesammten „Militz des Gouvernements. Unter ihm führen in den Departe- „ments die betreffende Gouvernements Commissariën den Befehl „über die Militz des Departements. Die Kreis-Directoren sind „Commandeure derselben in den ihnen zur Verwaltung anver- „trauten Bezirken; auf die Kreis Directoren folgen die Obristen „in den 3 städte Aachen Köln und Lüttich, so wie die übrigen „Chefs des bataillone".

§ 9 „Den Befehl über die Militz eines einzelven ortes führen in „den städten die Burgermeister, und in den Dörfern die Vorsteher „und Schöffen Erstere in der Eigenschafft eines ältesten Batail- „lons Chefs in solchen Städten die mehr als ein Bataillon stellen, „oder in den Eigenschaft eines ältesten Hauptmanns in solchen städten, die weniger als vier Compagnien bilden. Letztere (die „Schöffen) führen mindesten als Unteroffiziere den befehl in den „Dörferen".

§ 10 bepaalt, dat eene compagnie samengesteld is uit 94 man, buitendien uit 1 „Feldwebel", 5 onderofficieren en 2 tambours.

§ 11 bepaalt dat aan het hoofd van iedere compagnie staat één kapitein (Hauptman) en twee luitenants.

§ 12 bepaalt dat vijf compagniën vormen één bataillon.

§ 13 bepaalt dat aan het hoofd van een bataillon staat een Bataillon-chef met een luitenant als adjudant.

§ 14 en 15 bepalen, dat de „Obersten" de Bataillons-chefs en kapiteins worden door de Magistraten gekozen; de officieren en onder-officieren worden door de manschappen gekozen (met in- achtneming van § 9).

§ 17 bepaalt dat op het platte land de sterkte der bataillons en compagniën gelijk is aan die der steden, dat verder zooveel plaatsen te samen gevoegd worden in de militie-afdeeling als

Digitized by Google

noodig zijn om compagniën te vormen, verder dat op het platteland de 5e onderofficier en de 10e man te paard dienen moet.

§ 28 „Jeder Militzmann wird im Dienste mit *Sie* angeredet".

§ 29 en 30 bepalen, dat overtredingen eerst worden gestraft door een berisping of door dubbelen dienst bij herhaling, verder door boete van 1 tot 5 francs en eindelijk met lichamelijke straffen n.l. van 12—48 uren arrest; zoude dit laatste niet helpen dan wordt de schuldige als stoorder der openbare orde voor den betreffenden rechter gedaagd.

Titel VI.

Van den Dienst der Bürgermilitz.

§ 36 „Die Dienstleistungen der Bürgermilitz bezwecken, wie schon gesagt, nur allein die Befestigung der öffentlichen Ruhe und Sicherheit und des allgemeinen Wohls, und darauf ist denn auch nur allein ihr Gebrauch zu richten".

§ 38 bepaalt dat waar het noodig is, steeds het vijfde deel der Militie in actieven dienst moet zijn.

§ 41 bepaalt dat verzet tegen deze Militie crimineel wordt gestraft; dit geldt niet alleen voor de burgers doch ook voor de troepen der verbonden Mogendheden die het land bezetten.

§ 43 bepaalt, dat in steden de militie dient tot bewaking der openbare gebouwen en openbare inrichtingen, zooals gevangenissen enz., verder om oproeren te fnuiken en de overheid te beschermen.

§ 47 bepaalt dat eene algemeene oproeping alleen (behoudens noodzakelijke gevallen) kan geschieden des Zondags na afloop der Godsdienstoefeningen.

§ 49 bepaalt dat op het platte land ook steeds een gedeelte in actieven dienst moet zijn, niet alleen voor de in § 36 aangegeven doeleinden, doet ook hoofdzakelijk om voor de zekerheid der „Herrstrassen" te zorgen.

§ 58 bepaalt dat de kas der Militie bestaat uit contributie der in § 4 uitgezonderden van den Militiedienst en uit de boeten.

Titel VIII.

Van de Kleidung und Bewaffnung.

§ 63 „Es ist nicht die absicht, die Bürger durch Festsetzüng

Digitized by Google

kostspieliger Uniformen zu belästigen, und soll es daher jedem Militzmann erlaubt seyn, zum Dienst in seiner gewöhnlichen kleidung zu erscheinen, welche jedoch reinlich und nicht zerlumpt seyn muss Wer einen blauen Rock besitzt, muss ihn im Dienste anziehen; so wie es eine unerlässliche Vorschrift ist, dass jeder zum Dienst einen dreyeckigen Hut tragen muss, an dem eine gelb, schwarz und weisse Kokarde befestigt ist.

§ 64 Wes aus früheren Zeiten mit einem Uniform-Rock versehen ist, kann sich dessen bedienen, wenn er nach dem im folgenden § enthaltenden Bestimmungen geandert ist.

§ 65 Es ist dem Dienste angemessen und der Würde der Officiere, Feldwebel und Unterofficiere entsprechend, dass sie sich durch eine Uniform auszeichnen. Jeder derselben hat sich also mit einer solchen Uniform zu versehen, welche bestehen soll: in einen blauwen Leib-Roek mit rothem stehenden geschlossenen Kragen, und dergleichen runden Aufschlägen. Den Rock schliessen acht platte gelbe Metallene knöpfe in eine Reihe, die Schösse desselben sind blau gefüttert, aufgenähet und mit einem rothen Paspelz eingefasst, Ferner müssen blaue oder graue Beinkleider, Stiefeln, und dreieckige Hüte mit schwarzen Federbüschen und den § 63 beschriebenen Cocarde getragen werden.

§ 66 Die Officiere unterscheiden sich nach ihren Graden durch goldene Epaulets, so dass ein Obrister und Bataillons-Chef 2 Epaulets mit Raupen, der Hauptmann zwei Epaulets mit Franzen, der Lieutenant aber zwei Epaulets ohne diese, trägt, Ausserdem tragen die Obristen statt der schwarzen weisse Federbüsche.

§ 67 Die Feldwebel, Unterofficiere und Spielleute, tragen die in § 65 bestimmte Uniform, jedoch ohne Federbüsche auf den Hüten, und unterscheiden sich Erstere durch goldene Litzen auf den Armen, die Spielleute aber tragen wie gewöhnlich bloss Schwalben Nesten auf den Schultern.

§ 69 Die Bewaffnung der Militz in der Städten besteht bloss aus einem tüchtigen rostfreien Seitengewehre, welches durchgängig an einem weissen Bandeliere über die Schulter getragen werden muss.

§ 71 Auf dem Lande ist die Bewaffnung ganz die nämliche; doch sollen diejenigen, welche zu Pferde dienen, ausser der Seitengewehren auch Picken führen.

Digitized by Google

§ 72 Uberigens kann die Militz auf den Lande den Dienst in runden Hüten, auch in den blauen Hemden, welche hier allgemein getragen werden, verrichten: die vorschriebene Kokarde darf aber niemals fehlen, und es dürfen auch die Officiere nicht anders als in der bestimten Uniform erscheinen.

In deze regelen is het voornaamste uit het Reglement der Bürger Militz weergegeven. Een enkel stukje daarop betrekking hebbende, willen we hier nog laten volgen:

„Voerendal ce 5 Maij 1855.

„Le capitaine de la 5me Compie du Bataillon de la Milice Bour-„geoise du canton de Heerlen.

„A Mons. J. Gme Schoenmaekers (te Climmen) sous-officier de „de la même compagnie.

„Je vous ordonne par ordre de notre Chef de Bon de comman-„der 3 hommes armés, de votre Escouade, pour faire la garde „et les patrouilles de nuit dès 5 heures de ce soir jusqu'à demain „9 heures à concert des 3 hommes de l'escouade de votre cam-„merade Mr Stassen, qui se joindront à vos trois hommes au „lieu que vous trouverez convenable de dessigner. Vous ne man-„querez pas de me faire rapport ce soir, et me marquerez ceux „qui n'ont pas obéï à vos ordres pour pouvoir les dénoncer et „punir suivant le Règlement.

„En attendant je vous salue amicalement"

Votre devoué,
J. D. G. Grube,
Capitaine.

De Heer Hendrik Schoenmaekers van Climmen, ter tyd theol. stud. teekent in een almanak van 1814 de volgende bijzonderheden aan:

„Den twintigsten Januarius zijn de Cousaken krijgs-mannen van den Keyser Alexander hier te land gekomen en den 25 zijn zij voor de stad Maestricht gekoemen, het getal derselve bestont uyt thagentig mannen.

Den een en twintigsten van Februarius zijn de boere-cousaken,

Digitized by Google

zoogenaemt de vrijwillige van het land Valkenbourg voor de vesting van Maestricht komen te staen.

Den dertigsten April zijn de allieerden in Paris gekoemen.

Den tweeden Junius is de stad Maestricht aen de Sweeden overgegaen.

Den elften van Julius hebben wij de Pruisschen in cantonneering gekregen.

Den 28sten Augustus is den zoon van P. Stassen vermist geworden, denwelken gaende naer de Biënhey, alwaer vertrokken is naer Maestricht in welcker stad zoo men zeyd opgevangen is.

Den eersten October is het Congres tot Weenen begoest.

Den 24 September is den prins van Oranje in de stad Maestricht voor de eerste mael ingetreeden.

Inventaris van het archief berustende te Brussel betrekking hebbende op de „Banck Climmen".

7053. Liasse intitulée Engagement de quelques Seigneuries de la Prévôté de Meerssen.

En 1642 le Roi d'Espagne Charles II ayant fait mettre en vente et engagère diverses Seigneuries et parties domaniales dans le Brabant, le Limbourg et le pays d'Outremeuse, y compris celle un peu obscurcis qu'il possédoit à Meerssen, Climmen, Hulsbergh, Schimmert etc., où la prévoté possédoit la seigneurie foncière, de là des réclamations de celle ci, qui plus tard receuillit toutes les pièces concernant les aliénations fait dans ces communes par le dit Roi.

Les pièces composent la présente liasse dont les pièces sont individuées, pages 104 à 106 de l'inventaire de 1791—18.

7054. Liasse d'actes de mesurage de terres et prairies appartenant à cette prévôté, lesquelles comprennent à la fois diverses communes, telles que Meerssen, Beek, Climmen, Houthem, Schinsur-Geul et Schimmaert —19.

7058. Défence d'extraire du gravier, proche de Steencoel, 1792— Cahier contenant copie des pièces que le couvent de St. Gerlach a produit pour chercher d'établir, qu'il possédait un droit de réalisation sur plusieurs fonds dans les bancs de Meerssen et Climmen.

Digitized by Google

7059. Liasse intitulée, „*Vooghedingen*", c'est-à dire plaids généraux des quatre chef-bancs de Meerssen, Climmen, Beek et Heerlen. Les pièces sont mentionnées pages 52 à 54 de l'inventaire de 1791, et concernent les procès avec le Voué au sujet des frais qu'ils occasionaient; on y trouvent les ordonnances de police qui sont ordinairement lues à leur ouverture.

7062. Liasse contenant les mesurages et baux de terres et prairies à Climmen —26.

7063. Idem des baux de terres situées à Rittersbeek sous Climmen —27.

7064. Idem concernant des terres et prairies situées à Climmen données en arrentement perpétuel —28.

7079. Liasse intitulée Revenus et comptes des églises, pasteurs, marguilliers etc.

Elle renferme d'anciens régistres ou déclarations concernant les églises et cures de Bunde, Climmen, Houthem, Hulsbergh, Meerssen et Schimmert, dont la prévôté avait la collation ainsi que des papiers relatifs aux revenus des autres églises du pays de Fauquemont du 15e au 18e siècle.

Les pièces sont individuées pages 129—132 de l'inventaire de 1791 —42.

7080. Liasse intitulée „*Réparations des églises, cloches etc.* Elle concerne les églises dont les réparations étaient à la charge de la prévôté, savoir Amby, Bunde, Climmen, Houthem, Hulsberg, Meerssen et Schimmert.

On y trouve entre autres: 1° des documents concernant la chute de la tour de Meerssen en 1673, sa reconstruction projetée en 1749 (avec le plan) ainsi que la restauration de l'église ravagée par une tempête en 1747; 2° des notes contenant les inscriptions qui se trouvent sur les cloches des églises susdites.

Les pièces au reste sont individuées pages 138 à 139 de l'inventaire de 1791 —43.

7081 Liasse intitulée „*concernant les paroisses et églises, l'office divin etc.*" dont les pièces sont mentionnées pages 113 à 114 de l'inventaire de 1791. Elles concernent principalement l'église de Meerssen.

Il s'y trouve aussi un mémoire volumineux sur les contraventions des Etats-Généraux des provinces unies au traité de Nimègue,

Digitized by Google

qui permet le libre exercice de la réligion catholique à Maestricht et dans les trois pays d'Outre-Meuse.

En outre les résolutions de leurs hautes puissances, défendent à l'évèque de Ruremonde d'y excercer des actes de juridiction, et des pièces concernant l'élection d'un doyen rural du pays de Fauquemont; on y a joint les déclarations des curés de diverses communes qu'on n'a jamais dû rien payer à l'église réformée pour l'enterrement des catholiques, 1729 —44.

7094. Idem Baux des dìmes de Climmen et de Rittersberg avec quelques pièces y relatives.

7095. Idem intitulée „*Reditus Ecclesiae in Climmen*" contenant des livrets, de recettes des revenus de l'église de Climmen et de l'office de Clerc, de 1675 à 1691; plus le bail d'un bonnier et quelques verges de terre dans le Weerdenbroeck passé en 1786 —58.

7096. Liasse contenant les pièces suivantes:

1° Présentation à la cure de Climmen 1673 — Création de la confrairie du Rosaire 1678.

2° Requète des habitans contre le desserviteur Meyers 1712.

3° Réparations faites par celui-ci 1718.

4° Requète des habitans au sujet de la place de clerc 1723.

5° Nomination de Jean Schoonmaekers à la curé de Climmen 1743.

6° Récépicé donné par lui des régistrer de l'état civil.

7° Nomination de Michel Kerckhof à la même curé 1783.

8° Volume in 12°: Livre d'annotation faites par la curé Meyers de 1712 à 1738.

7097. Liasse intitulée „*Reditus pastorales et ecclesiae Climmensis*", contenant des déclarations et livrets des revenus de 1574 à 1711, plus deux pièces concernant des redevances dues, l'une au clerc, l'autre aux pauvres. —60

7148. Liasse intitulée: „*Majorité et justice de Climmen et sa carte*". Elle renferme une spécification des biens et rentes dont jouissoient les mayeurs de cet endroit: les commissions de ceux-ci, des échevins etc. ainsi que celles des cartes maitres ou écoutètes de Climmen, l'obligation de ces derniers de tenir les plaids généraux, enfin les inventaires successifs de registres aux adhéritances et censaux 17e et 18e siècles. —110

7164. Liasse: Extraits, pour ce qui concerne les mêmes objets, des régistres aux réalisations de Bunde, Climmen, Meerssen en Ulestraten.

Digitized by Google

7168. Liasse intitulée: Registres des censes et mortemains sous Climmen et ses dépendances. —130

7169. Idem sous Climmen, Hulsberg et Schimmert de 1662 à 1732. —131

7190. Liasse intitulée: Sailles etc. touchant les communautés de Climmen, Hulsberg et Schimmert. —151

7191. Idem. Procès contre la communauté de Climmen pour la taxe et la dîme. —152

7341. Quatre volumes in folio reliés et non reliés pour la recette des cens du banc de Climmen, dans lequel sont comprises les communes de Hulsbergh et Schimmert 1715—1757. —301—304

7372. Cahier en folio. Droits et coutumes du banc de Climmen tirés du registre intitulé „Kleerboeck" 1471. —332

7373. Portefeuille in 4° contenant 4 cahiers: précis des pièces enregistrées dans les registres aux adhéritances du banc de Climmen, 1600 à 1616 — 1685 à 1697. —333

7374. Volume en 8°. Contenant des extraits tirés des régistres aux adhéritances du banc de Climmen pour ce qui concerne les terres sur les limites de cette commune 1585 à 1695.

7375. Registre in folio intitulé au dos „*Annoncemens des possessions sous Climmen*" et au premier feuillet: „*Rapport général des fonds allodiaux sous Climmen 1732.* —335

7376. Idem: Droits de relief et de mortemains dus à la prevôté dans le banc de Climmen et des payemens faits 1605 à 1793 avec papiers intercalés. —336

7385 à 7411. Petit volume in 8°. Contenant des extraits des régistres aux adhéritances pour déterminer les limites douteuses des chef-bancs de Meerssen, Beek et Climmen.

Archives Judiciaires

des chef-bancs ou justices de Beeck, Bunde, Climmen, Meerssen et Ulestraten, endroits dont le Prévôt de Meerssen était seigneur.

N.B. Les index des anciens régistres aux transports et réalisations de ces communes se trouvent parmi les archives de la Prévôté de Meerssen, qui le fit faire pour la conservation de ses droits de Ceurmede etc.

7443—7448. Six volumes in 4°, couverts en parchemin et en cuir aux actes et réalisations devant les échevins du chef-banc de Climmen des années 1563 à 1676, 1580 à 1616. —19 à 24

Digitized by Google

7449. Volume in folio, couvert en parchemin, suit des précédents de 1616 à 1623. —25

7450. Gros registre in folio relié en peau, aux actes et réalisations devant les échevins du dit Climmen du temps que J. Conincx était écoutètte 1617 à 1646. —26

7451. Cahier in folio intitulé: Transports et réalisations sous Climmen et Schin op de Geul par le mayeur Fransen 1653—1662.

7452—7453. Deux volumes in folio, couverts en parchemin aux actes et réalisations devant les échevins de la même commune de 1647 à 1668. — 28—29

7454. Un idem contenant idem de 1666 à 1668.

7455—7461. Sept régistres in folio contenant sans interruption la suite des actes et réalisations des mêmes échevins de 1670 à 1710. — 31—37

7462—7472. Onze idem contenant la suite des actes de réalisations passés devant les mêmes échevins, sans interruption depuis 1741 à 1775. — 38—48

7473. Cahier in folio couvert en papier, inventaire formé par le notaire Goffin en 1634 des régistres et actes originaux d'adhéritances et de réalisations existant à cette époque au greffe de Climmen.

Carton contenant:

7474. Une petite liasse intitulée: „*Transport sous Climmen de différentes années.* Elle renferme des testaments et actes du 17e siècle, mais antérieur à l'année 1680.

2° Seize fardes (une par année sans interruption) contenant des actes originaux, d'adhéritance et de réalisation devant les échevins dudit Climmen de 1680 à 1695 inclus. — 50

7475. Carton contenant quatorze fardes d'actes semblables de 1696 à 1709. — 51

7476. Idem contenant également quatorze fardes faisant suite aux précédentes de 1710 à 1723. — 52

7477. Carton contenant dix sept fardes, suite des actes d'adhéritance et réalisation devant les échevins de Climmen de 1724—1740. — 53

7478. Liasse intitulée: copies de plusieurs transports, testaments, partages etc. sous Climmen de différentes années du 17e et 18e siècle. — 54

Digitized by Google

ADDENDA.

Protestantsche Gemeente.

Bladz. 374 *laatsten regel lees:* Leigne *en voeg bij:* 1778 7 Juli overleden de vader van den predikant J. M. Liegnes, genaamd Michael Liegnes, man van de nagelaten weduwe Catharina van der Smissen, begraven voor de Communiebank, net tegenover den ingang na den preekstoel; 19 Maart 1774 overleed de weduwe.

(Sterfteregister te Climmen).

Schutterij.

Pag. 441, *achter den ondersten regel:*

De trommel is hoog 36 c.M. en de doorsnede is 46 c.M.

Kerk.

Klokken bladz. 380, 12e regel v. b.:

Op de groote klok staat aan de eene zijde:

P. H. Horsmans, Pastoor.

Aan de andere zijde:

In honorem St. Mariae et St. Joseph
donum dedit eccles. parochiali
Gerardus Stassen ex Heek.

Digitized by Google

VOORNAAMSTE GOEDEREN ONDER CLIMMEN.

Bladz. 391 *den 5e regel v. b.*

1767 Johannes Waalen × Anna Maria Dooven op het *Heufke* als halfwin.

Bladz. 395. In *plaats* van in 1778 lees:

13 Oct. 1774 op hof Overheek overleden Lamb. Pluymakers × Anna Catharina Looyens.

Bladz. 397 *8e regel v. b. bij te voegen:*

27 April 1775 treffen we aan M. de Sauveur op het *Huyske.*

Digitized by Google

DIPLOMEN EN CHARTERS DER PROOSTDIJ VAN MEERSSEN (1)

TE BRUSSEL IN HET ALGEMEEN RIJKSARCHIEF

DOOR

A. J. A. FLAMENT.

---

968 Februari 10-12. Giftbrief van Gerberga, weduwe van Gislebert, Hertog van Lotharingen, waarbij zij haar goederen te Meerssen, Klimmen, Lith, Hertra (Herten) en Angledura (Angleurs) afstaat aan de abdij van St. Remigius te Reims.

Zonder zegel. Afschrift 12e eeuw?

Gedrukt in Publications... de Limbourg, dl. XXV, p. 97—98.

1118 (2). Erkenning der goederen van de abdij door paus Calixtus II. (?)

Vidimus van 1434. Met zegel.

1136? (1134?). Machtiging van Alexander bisschop van Luik om het kapittel van Meerssen te veranderen in eene proostdij van monniken van den heiligen Benedictus.

Vidimus. Zegel afgevallen.

Gedrukt in Publications... de Limbourg, dl. XXV, pag. 98—99.

---

(1) Waar niets is vermeld zijn de zegels afgevallen. — De verwijzingen naar werken waar de betreffende diplomen en charters gedrukt zijn geven volstrekt niet te kennen eene nauwkeurige uitgave naar de eischen van de tegenwoordige wetenschap, integendeel: bijna alle zijn naar dikwijls gebrekkige afschriften uitgegeven.

(2) Deze Paus werd eerst 2 Februari 1119 volgens onze tijdrekening gekozen, wellicht is hier de Florentijnsche tijdrekening gevolgd. die eerst 25 Maart na 1 Januari het nieuwe jaar begon, hoewel Weidenbach vermeldt dat hij het jaar met Kerstmis of volgens den Pisaanschen stijl 25 Maart vóór het gewoon Nieuwjaar begon.

Digitized by Google

1136 Nov. 23. Bevestiging van het voorgaande door paus Innocentius II.

Met zegel.

Gedrukt bij Miraeus, Op. dipl, I. p 385.

1136. Bevestigingsbrief van het privilegie van Bisschop Alexander van 1136 door Herman van Horn, aartsdiaken van Kempenland.

Vidimus van 1147. Met los zegel.

Idem zonder datum.

1145, 8e indictie. Bevestiging der bezittingen van de proostdij door den Roomsch-koning Conrad II en van het veranderen der prebenden der kapittel in die voor monniken (zie akte van 1136) terwijl hij zich tevens tot advocaat der proostdij verklaart.

Het opgedrukt zegel afgevallen.

Gedrukt bij Miraeus, Op dipl., I, p. 105.

Omstreeks 1145. Bevestiging van de Meerssener kerk of proostdij, door Albero, bisschop van Luik.

Met zegel van den bisschop.

1145. Bevestiging van de bezittingen en vrijheden der proostdij en machtiging van Hendrik II, bisschop van Luik, als die van bisschop Alexander in die van 1136.

1160. Restitutie van Litha door Godfried, hertog van Lotharingen, aan de Proostdij.

Vidimus door den officaal van Rheims.

Zegel afgevallen.

Gedrukt bij Ernst, Histoire du Limbourg VI, p. 41 (charter van 1145) en bij Miraeus, Opera dipl I, pag. 185 (charter van 1160).

1147, Vereeniging door Hendrik II, bisschop van Luik (1) van de personaten van Marna (Meerssen), Klimmen, Schinna (Schin-op-Geul), Hulsberg en Lith met de proostdij.

Met zegel van den bisschop.

1147. Bevestiging door Henricus, minister der Luiksche kerk,

(1) 3e jaar van het episcopaat van Hendrik II.

Digitized by Google

van een schenking van 8 mansi met de tiende te Posterholt en Linne, aan de abdij van St. Remigius, ten einde den monnik die te Herten de pastorie bediende van het noodige te voorzien, door Lutchardis van Meereheim (Merum, gem. Herten) en hare zonen Conradus en Theodoricus.

Met zegel van Henricus.

Gedrukt in Publications... de Limbourg, dl. I, p. 142 en beter dl. XXV, p. 100.

1152, 14e indictie. Privilegie van keizer Frederik I, over de rechten der advocatie van de proostdij in den strijd met den ondervoogd Goswijn II, heer van Valkenberg en Heinsberg.

Met zegel van den Keizer.

Gedrukt bij Miraeus, Opera. dipl., I. p. 537, en beter bij de Ram, Notice sur des chartes relatives à la prévôté de Merssen, in de Bulletins de l'Académie Royale de Belgique XIX.

1152. Bevestiging door paus Alexander III van dit privilegie.

Vidimus.

Circa 1152—1166. Bevestiging door Philippus van Heinsberg (1) deken der groote kerk te Keulen en aartsdiaken van Luik, betreffende het benoemen van den pastoor van Meerssen, waarover tusschen den abt van Rheims en den proost van Meerssen verschil was gerezen.

Met zegel van den aartsbisschop van Keulen.

1178 Mei 27. Bevestiging der privilegiën der proostdij door paus Alexander III.

1180 Februari 23. Schenking door paus Alexander III van het patronaatrecht der kerk van Meerssen aan de abdij te Rheims.

Met looden bul.

Gedrukt Publications.... de Limbourg, VI, p. 200.

Met zegel.

(1) Zoon van Goswinus II, heer van Heinsberg en Valkenberg en van Alida of Adelaide van Lommersburg, later aartsbisschop van Keulen.

Digitized by Google

1182 Mei 15. Bevestiging der privilegiën van de Proostdij, omtrent prebenden en oblatiën (offeranden) door Paus Lucius III.
Met zegel.

1182 15 indictio. Bevestiging door Otto van Valkenberg (1), aartsdiaken van Luik, der privilegiën van de bisschoppen en aartsdiakenen van Luik en der Pausen.
Zegel gedeeltelijk over.

1190. Overeenkomst tusschen de abdij van St. Remigius te Rheims en ridder Theodoricus over een tiende van de proostdij te Meerssen.
Met zegel van Otto van Valkenberg, aartsdiaken van Luik (van Kempenland).
Gedrukt bij Ernst, Histoire du Limbourg, VI, p. 7—8.

1195. Bevestiging door Adolphus, minister van de kerk te Keulen, van de bezittingen der proostdij.

1197 Verdrag tusschen de monniken en parochianen te Meerssen door Theodoricus, proost van St. Andries te Keulen en Randulphus, scholaster der groote kerk aldaar.
Met stukken der zegels.
Gedrukt in Publications... de Limbourg, dl. XXV, p. 101—102.

1227 Januari 7. Verdrag tusschen het kapittel van O. L. Vrouw te Aken en de proostdij Meerssen over de verschillen betr. de nona (een soort tienden).
Met fragmenten van het zegel van Petrus, abt van Rheims, en van den proost van Meerssen.

1227 in Februari. Verdrag tusschen het kapittel van O. L. Vrouw te Aken en de proostdij Meerssen over de verschillen die zij voor verschillende rechtbanken gehad hebben betreffende de voornoemde nona, die de proostdij verplicht was te betalen aan het kapittel te Aken, maar die bij dit verdrag werd afgestaan van de proostdij, tegen betaling van 10 Luiksche marken jaarlijks.

---

(1) Zoon van Goswin III, heer van Heinsberg-Valkenberg.

Digitized by Google

De zegels van Otto, proost en Sibodo, deken van het kapittel te Aken, en dat van het kapittel zelf over (goed bewaard).

1227 in Febr. Bevestiging door Petrus, abt van Reims, van het voorgemeld verdrag.

Fragment en het zegel van den abt over.

Gedrukt bij Quix, Geschichte der Stadt Aachen, II, p. 106.

1227. Bevestiging van het verdrag door Hugo de Pierpont, bisschop van Luik.

1° 1244. Bekrachtiging door de zonen van Reinhart van Bunde: Gerard van Oud-Valkenberg, Goswyn, kanonik te Maastricht en Giselbert, van een ruil door dezen hun vader gedaan met de proostdij van Meerssen, waarbij hij den ondersten molen te Valkenberg verkreeg tegen afstand van een tiende leenplichtig aan de abdij van Rheims.

Gedrukt bij Quix, Schloss und Kapelle Bernsberg p. 81.

2° 1242. In cijnsgeving van Ravensberg bij Klimmen, door Dirk, heer van Valkenberg aan de proostdij te Meerssen.

Gedrukt bij Ernst, Histoire du Limbourg, dl. VI, p. 10.

3° 1244. Beslechting van een geschil tusschen den proost van Meerssen en heer Adam, ridder en eertijds voogd der proostdij, door Dirk heer van Valkenberg, over betaling der cynzen en tienden door Adam verschuldigd.

Gedrukt bij Ernst, Hist. du Limbourg, dl. VI, p. 13.

4° 1246. Verklaring van ridder Gosewyn over de tienden van Opam.

5° 1246. Idem van ridder Allard, over de tienden te Opam en Haesdael.

Vidimus. Copie.

1244 Maart. Uitspraak van Robert van Thorote, bisschop van Luik, betreffende de groote tienden der proostdij en de portio

Digitized by Google

congrua of kerkedom („kirkeria") uit de goederen der kerken van Meerssen.

Met zegel van den bisschop en den aartsdiaken van Kempenland.

Gedrukt in Publications... de Limbourg, XXV, p. 104—105.

1244 Mei. Bevestiging van die uitspraak door deken en kapittel van St. Lambert te Luik.

1244 Februari 4. Bevestiging van den ruil hiervoor sub 1 (p. 477) door Dirk, heer van Valkenberg.

Met zegel.

1244 Mei. — Zie 1244 N° 3 hiervoor.

1244. Erkenning der novale tienden door Goswinus Ducker.

1251 Juli 10, 10 jaar van het pausschap. Bevestiging door paus Innocentius IV van de privilegiën der Proostdij.

Vidimus door kardinaal Hugo.

1262 September. Verklaring van Dirk, heer van Valkenberg, dat hij den ondersten molen, dien hij in Valkenberg in leen van de proostdij heeft en gekocht had van Gerard van Oud-Valkenberg (zie Charter van 1244 hiervoor) afgebroken heeft en dat hij den molen te Meerssen in de plaats stelt.

Zie Publications.... de Limbourg, dl. XXV, p. 105—105.

1271 Oct. 22. Bevestiging door het kathedraal-kapittel te Luik van de reformatie en ordonnantie door den aartsdiaken Engelbertus van Isenbruch, betreffende de congrua portio enz., en den pastoor en de drie kapellanen enz.

(De reformatie zelve is gedrukt in Publications... de Limbourg VI, p. 207.

1272 Juni 4. Vereeniging van de Proostdij met de kerk van Meerssen door Engelbertus van Isenbruch, aartsdiaken van Luik.

Gedrukt in Publications.... de Limbourg, VI, p. 209—213.

Digitized by Google

1275 April 6 overeenkomst als in 't volgend nummer vermeld.

1275 December 6 Overeenkomst tusschen Walram, heer van Valkenberg en de Proostdij, over het bosch Hartert onder Meerssen en verklaring dat zijn vader Dirk het voor 1 gouden denarius jaarcijns had verkregen.

Vidimus van den abt van Reims, met zegel d.d. 1276 October.

Ernst, Histoire du Limbourg, dl. VI, p. 10.

1281 en 1319. Afscheiding der kapel van Valkenberg van de moederkerk te Schin-op-Geul (Schinnen).

Vidimus door Jacobus van Moylant, Luiksch aartsdiaken, commissaris ad hoc, van 1319 Juni 26.

Latere copie.

1331 Mei 13. Verklaring van Jan III, hertog van Brabant „quod praepositi Meersenses perpetuis temporibus placitare possint et debeant et sub eiusdem ducis existant speciali protectione".

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 111—112.

1335. Privilegie van Jan III, hertog van Brabant, aan de proostdij om schepenen en andere beambten te mogen benoemen.

Met zegel.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 112—114.

1388 Juni 29. Verklaring van Willem, hertog van Gulick en Gelder, dat hij, krachtens zijn vredestractaat met de hertogin Joanna van Brabant, hare voormalige bondgenooten zal vrijwaren.

1388 October 12. Idem.

Met zegel.

1402 Aug. 23. Obligatiebrief van het klooster van St. Gerlach te Houthem, ten behoeve der Proostdij van een jaarcijns van $12^1/_2$ Rijnschen gulden enz.

Met zegel van den proost van St. Gerlach en van het convent. Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 114—115.

Digitized by Google

1412 April 6. Bevestiging van het privilegie van keizer Frederich I van 1152, door Anthonius van Bourgondie, hertog van Brabant.

Copie gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 116 117.

1412, April 6. Bevestiging van het privilegie van hertog Jan van Brabant van 1335 aan de proostdij van Meerssen, door Anthonius van Bourgondië, hertog van Brabant.

Met zegel.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 116—117.

1414, Februari 13. Verklaring van Anthonius, hertog van Brabant, dat hij de bewaarder en voogd is der Proostdij.

Met zegel en contrazegel des hertogs.

Gedrukt in Publications de Limbourg, XXV, p. 117—119.

1494, Sept. 21. Ordonnantie ten gunste van den abt van St. Remigius te Rheims tegen Carcelius van Trips, houder van goederen der Proostdij.

15de eeuw. Brief van Philips van Bourgondië betreffende de vrijheden der Proostdij.

Vidimus. Zeer geschonden.

1516 Dec. 3. Goedkeuring door keizer Karel V van de vereeniging der proostdij te Meerssen met de abbatiale tafel te Rheims en in beschermingneming der proostdij, haar goederen en privilegiën.

Met zegel.

Gedrukt in Publications de Limburg, dl. XXV, p. 128—130.

1526, Augustus 31. In bezitname der proostdij door Geofroy d'Asprémont benoemd proost, door den raadsheer Johan Fremors (?)

Vidimus van 1531, October 6.

1531 September 2. Placet van keizer Karel V voor Johan Galicit, monnik der Proostdij, om te mogen bezitten twee beneficiën hem bij bulle van den pauselijken legaat verleend.

Digitized by Google

1538, Januari 27. Bevestiging der goedkeuring van de Proostdij door Karel V, door hem 1516, Dec. 3 verleend (zie hiervoor).

Fragment van het zegel.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl XXV, p. 131—133.

1563, September 27. Uitspraak van den Raad van Brabant te Brussel tot executie op de condamnatie (in zake de schuldenaars der Proostdij?).

1580. Vereeniging der kapel van St. Catharina te Ulestraeten met de pastorie te Meerssen door Wilhelmus Lindanus bisschop van Roermond.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 133—135.

1599 Januari 12. Brief van Exemptie van belastingen door kardinaal Andreas van Oostenrijk, landvoogd der Spaansche Nederlanden, voor Henricus Cuyckius, bisschop van Roermond, ten opzichte der goederen en inkomsten der proostdij Meerssen.

Op papier.

Gedrukt in Publications de Limbourg, XXV, p. 135.

1606 Maart 14. Aanstelling als procureur tot het terugverwerven der proostdij Meerssen, ten behoeve van de abdij Rheims, door den Aartsbisschop-abt van Rheims voor André Calarini, religieus der abdij Rheims.

1608 Sept. 25. Arrest van den Aartshertog Albertus van Oostenrijk, gouverneur der Spaansche Nederlanden, tot restitutie der proostdij Meerssen, ten behoeve der abdij van St. Remigius te Rheims, tegen den bisschop van Roermond.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 136—137.

1612 Mei 18. Ratificatie door Lodewyk XIII, koning van Frankrijk, van den ruil der proostdij van Meerssen, door de abdij van St. Remigius te Rheims, met de abdij der Reguliere Kanoniken te Eaucourt (in Artois) tegen goederen dezer laatste abdij in Frankrijk.

Digitized by Google

1612. Schrijven van den abt van Eaucourt in betrekking met de proostdij van Val-Fleury (?) in Frankrijk.

1615 December 22 Procuratie van den proost van Meerssen voor Nicolaus Oleslagers, rentmeester der Proostdij.

1619 Juni 30. Accoord tusschen den Aartshertog gouverneur der Spaansche Nederlanden en de Abdij Rheims, waarbij deze laatste in het rustig bezit der proostdij Meerssen wordt gelaten tegen eene jaarlijksche aflosbare rente van 800 gulden.

1621 Nov. 10. Bevestiging door Philips IV, koning van Spanje, der twee diplomata van 1516 en 1538 hiervoor vermeld, alsmede van dat van keizer Coenraad van 1145 en van paus Alexander III van 1152 (zie hiervoor).

Met zegel.

Gedrukt in Publications de Limbourg. dl. XXV, p. 140—141.

1622 Februari 21. Dagvaarding door den Raad van Brabant te Brussel, om de cijnsschuldigen der proostdij tot betaling te dwingen.

1623 April 28. Uitspraak van den Raad van Brabant te Brussel in het proces tusschen de abdij van St. Remigius en den bisschop van Roermond.

Met fragment van het zegel.

1626 Aug. 20. Mandement van den Raad van Brabant te Brussel ten behoeve van Nicolaus Olislagers om te verbieden het vervoer van oude granen, zonder dat men het tienderecht had voldaan.

Met zegel.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 144—146.

1627 October 27 en November. Uitspraken van den Raad van Brabant te Brussel in een proces der proostdij met Coenrad Ulrich van Hoensbroek.

Met zegel.

1628 Aug. 25. Verlof door paus Urbanus VIII aan Henri de

Digitized by Google

Lorraine, abt van Rheims, om te incorporeeren en te vereenigen de proostdij van Meerssen met de abbatiale tafel.

Vidimus d.d. 1637 Maart 14 van Kardinaal Hippolytus Aldobrandi, kardinaal der kerk van St. Eustachius.

1630 Juni 21. Schrijven van den Raad van Brabant te 's Gravenhage in zake Nicolaus Olislagers, daar drossaard en voogd van het land van Valkenberg den deurwaarder verhinderd hadden de schuldenaars der proostdij te vervolgen.

1630 Juli 13. Inhibitie door den Raad van Brabant te Brussel in zake de tiende-verschuldigden ten voordeele van Olislagers.

1637 Mei 28. Vonnis van den Raad van Brabant in zake de schuldenaars der tienden ten behoeve van Olislagers voornoemd.

1640 Juli 4. Vonnis van den Raad van Brabant te Brussel in zake Olislagers tegen den Proost van Meerssen (den prelaat van Eaucourt).

Met zegel.

1640 December 22. Executiebrief door den Raad van Brabant te Brussel van een vonnis d.d. 1631 Augustus 22, wegens goederen in de doode hand.

1642 Augustus 21. Brieven de debitis ten gunste der proostdij Meerssen door den Raad van Brabant te Brussel, wegens het voldoen van cynzen en renten aan de proostdij.

Met zegel.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 147—148.

1644 Juni 21. Vernieuwde executiebrief van den Raad van Brabant te Brussel, betreffende het vonnis omtrent de goederen in de doode hand.

Met zegel.

1646. Drie uitspraken van den Raad van Brabant te Brussel in zake een proces der Proostdij.

Digitized by Google

1650 Maart 3. Vonnis van den Raad van Brabant te Brussel, over de kosten van een proces tusschen de proostdij en de inwoners van Klimmen.

Met zegel.

1650 Augustus 9. Brieven de debitis wegens cijnzen, kapoenen, rookhennen en andere heerlijke rechten voor Nicolaus Olislagers, inpetrant, als stadhouder en rentmeester van de proostdij Meerssen, door den Raad van Brabant te Brussel.

Met zegel.

1648—50 December 11. Vonnis van den Raad van Brabant te Brussel, ten gunste van den Proost van Meerssen, tegen de schepenenen, die zich schepenen des konings betitelden.

Gedrukt in Publications de Limbourg, dl. XXV, p. 150—151.

1665 April 1. Octrooi van de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden tot redemptie van 500 Hollandsche gulden door de Proostdij en tot verkoop daarvan.

Met groot zegel.

1668 Augustus 22. Akkoord over het recht der doode hand en cijnzen tusschen de proostdij Meerssen en de voornaamste grondbezitters te Meerssen, Amby, Haesdael, Bunde, Ulestraten en Maastricht.

Afschrift in duplo.

1671 Februari 11. Vonnis van den Raad van Brabant te Brussel, ten voordeele van den abt van Eaucourt en tegen de „entrepreneurs" der goederen en tienden der Proostdij.

1683, April 8. Executoriaal brieven van den Raad van Brabant te 's Gravenhage aan burgemeesters en collecteuren om zich de beden te doen betalen der landen onder hunne dependentie.

1746, Maart 1. Pauselijke provisie voor Willem Boshouwers beneficiatus perpetuus te Schin-op-Geul.

Digitized by Google

Met executoriaal-brief van den vicaris-generaal van het bisdom *Luik*.

Cleerboek van Meerssen van den verseuck der gemeenteen de nabueren der dinckbank van Meerssen op Maendag post. Lambertum den XIX September A° XV^cXLVII 4°.

Hierin ook afschriften van het partage-tractaat, der capitulatie van Maastricht in 1632 enz.

Digitized by Google

Digitized by Google

TABLE ALPHABÉTIQUE.

Aalbeeck, 317.
Achel (Achelen), 104.
Ackermans, Pierre, 96.
Adeleida, 221.
Adrien I, pape, 213.
Agris, 384.
Ahrweiler, 220.
Aix-la-chapelle, 20, 130, 135, 216, 291, 402, 404-406, 408, 414, 443, 445, 461.
Akkermans, Jean Henri, 396, 442.
Alarts, L., 339, 340; — Lambert, échevin de Climmen, 304.
Alberada, 250.
Albe, duc d' 359.
Alberichs, Albert, 390.
Albert, 219.
Alberts, Jean, 123, 124.
Alcken, 401.
Aldenhoven, 237, 443.
Aldenhoven, Herman d', 166.
Aldenrode, Herman d', 151.
Alden Valckenborch, Wetzel d', échevin de Climmen, 303.
Aldouar, 221.
Alertz, Henri, échevin de Climmen, 304.
Alexandre III, pape, 255 246.
Alexandre I, évèque de Liége, 251.
Alexandre, csar des Russes, 465.
Alexius de Hal, Capucin à Maestricht, 42, 44.
Alifs, Mathieu, 373.
Alofs, Jean, bourgmestre de Schimmert, 322.
Ambiorix, chef des Eburons, 233.
Amby, 133, 250, 255, 326, 341, 348, 467.
Amby, Jean d', 189.
Amelsdorp, 103, 145, 154, 181.
Amelsdorp, Louis, échevin de la cour censale du chapitre de St. Martin de Liége à Hees, 122.
Amstenraedt, Hériberte d', 354.
Amstenrade, 238, 348, 400, 415.
Amstenroede (Anstenrode), Henri d', échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 94, 128, 190, 203.
Amtmans, Agnès, 129; — Lambert, 129; — Nicolas, 129.
Anaclet de Bruxelles, Capucin à Maestricht, 44.
Andernach, 248.
Angelus de Louvain, Capucin à Maestricht, 41.
Angleur, 248, 254-256, 263
Anno II, archevèque de Cologne, 265.

Digitized by Google

Anselme de Beringen, Capucin à Maestricht, 52.
Antoine, duc de Brabant, 258.
Antoine de Bruxelles, Capucin à Maestricht, 44.
Arcin de Gand, Capucin à Maestricht, 41, 44.
Arcken, Everard von der, 109.
Arensberg, prince d', 335.
Aren, Nicolas, 268.
Aren, Nicolas, échevin de Climmen, 304.
Arets, G J., 442.
Aretsgenhout, 418.
Arkel, d', 63.
Arnold van den Kirhoeff, échevin de Climmen, 303.
Arnolt in den Cloesterhof, échevin de Reckhem, 152.
Arnoltz. Servais, 175.
Arnoul, roi de Lotharingie, 19, 20.
Arnoul II, comte de Wied, archevèque, 255, 256.
Arnoul, prévôt de l'église Notre-Dame à Maestricht, 222.
Arnulf, empereur, 248.
Arnulf, 221.
Arragon, d', admiral, 335.
Arschot, 398.
Arschot, d', 398; — Charles d', chevalier, seigneur de Rivieren à Climmen, 398.
Art, Arnoul, échevin de Sluysen, 119.
Attila, roi des Huns, 236.
Atuatique, 233.
Aubelen, Nicolas d', 175, 188-190.
Auerwes, Guillaume d', maïeur de Grand-Looz, 208.
Auguste, empereur Romain, 234, 245.
Aussems, 180.
Auwen, Arnoul, échevin de Bemelen, 183.
Averboden, abbaye, 398.
Azinariis. Catherine de, 200.
Azinyers (Azynyers, Aziners, Asinars, Azinarii) Thomas, chanoine de l'église Saint-Servais, à Maestricht, 86, 106—110, 121.

Bachuys, Pierre, 74.
Backerbosch, 422.
Baden, marcgrave de, 423.
Badingen, Jean de, échevin de la cour censale de l'abbé de Corbie à Montenaken, 116.
Baesweiler, 237.
Baetge, Guillaume, échevin de Sichen, 178.
Balbiano. J de, bourgmestre de Climmen, 322.
Balthasar de Malines, Capucin à Maestricht, 41.
Baltus, Mathias, 369, 373.
Banens, François, 391; — Joseph Théodore, chanoine de l'église Notre-Dame à Maestricht, 391; — Servais Joseph, lieutenant des dragons du comte d'Arberg, 392.
Bangeman, commissaire du Souverain des Pays-Bas, 458.
Barbier, Henri, Franciscain à Maestricht, 94.
Baro, 219.
Basel, 457, 458.
Basilisboer, Jean von, échevin de Heer, 112.
Bastyns, Elise, 140; — Jean, 126, 140.
Bautzons, Hubert, 84.
Bavier, Jean, 190; — Jean, échevin de Maestricht, 135, 140, 143, 156, 162, 163, 166, 169, 171; échevin de Lenculen à Maestricht, 117, 124, 130, 143, 146, 171, 189, 191, 192, 202, 203; écoutète de Bemelen, 183;

Digitized by Google

échevin de Heugem, 168; échevin de Heer, 150, 200; maïeur de Veldwezelt, 174.
Bavière, Henri, duc de, 22.
Bavière-Ingolstadt, Etienne, duc de, 22.
Bavon de Gand, Capucin à Maestricht, 44.
Beaufort, admiral, 77.
Becher, Collard, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 191.
Beckefort, 31.
Becker, Antoine, 110; — Godard, 122; — Réné, 111.
Beckers, Gérard, 342, 369; — Gilles, 369.
Beeck, 343.
Beeck Pierre de, 158.
Beecke, Jeanne Catherine, 375.
Beek (Beck), 398, 399.
Beek, 236—238, 249, 254, 256, 257 261, 263, 267, 268, 270, 274, 278, 285; 291, 293, 296, 297, 302, 304, 308, 325, 326, 329, 333, 341, 348, 349, 359, 376, 416, 417, 432, 445, 466, 467, 469.
Beetge, Guillaume, échevin de Sichen, 161, 177.
Beetzeler, Jean, 154.
Begaertz, Josse, 112; — Laurent, 112.
Behende(n), Contze, 107, 108, 110.
Bellefroid, B. 442.
Bellens, Henri, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 98, 99.
Bemelen, 183, 184, 311, 326, 341, 391, 423, 455
Bemelen, Henri de, 183.
Bemelmans, Godard, 373; Henri, échevin de Bemelen, 183; — Thierry, 373.
Bener, Jean de, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 191.
Benigne d'Anvers, Capucin à Maestricht, 44.
Bensenrade, Conrad, 266.
Benzenrade, 421.
Berchem, de, 31; — Arnoul de, commandeur de l'Ordre Teutonique à Beckevoort, 32.
Berg, Théodorine Barbe 307.
Berg (Bergh), 268, 272, 309, 326, 341, 446, 455.
Berg, Henri van den, 335; — Herman, père du précédent, 335.
Berg sur Meuse, 237
Berg-Terblijt, 235, 423.
Berg, grand-duché de, 457.
Berge, Guillaume de, écuyer, 132-133; — Gosuin, 130.
Bergh, Chrétien van den, échevin de Climmen, 306, 328; Henri, comte de, 340; — Herman Frédéric totten, seigneur de St. Stevensweert, Ohé, Laak, Russon, Nederhem, Paifve, 53.
Bergh dit Trips, Henri van den, 264.
Berghe, Gosuin de, 130.
Berghem, 320.
Bern, Gosuin de, 198; — Scharneel de, échevin de Heugem, 168.
Bernadotte, prince héritier de Suède, 459.
Bernardin de Courtrai, Capucin à Maestricht, 44.
Bernardin d'Oosterwyk, Capucin à Maestricht, 44.
Bertin de Steenvoort, Capucin de Maestricht, 44.
Bettgenhuysen, Thierry de grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Beugels, Jean Lambert, 381.

Digitized by Google

Beumers, Jean, 182.
Beus, Herman, 173; — Jean, 144.
Beusdael, seigneur de, 395.
Beusdaelhof, ferme sous Ingber, 395.
Beveren, Elise de, 6.
Bex, Nicolas Joseph, notaire à Climmen, 384.
Biecht (Byecht), Arnoul de, 101, 133.
Bieldensnyder, Henri, 167.
Bielsen, Guillaume de, prêtre, 151; — Guillaume de, 93.
Bien, Mathieu du, 60.
Biesmans, Lambert, 130.
Biers, Jean, Cellite à Maestricht, 54.
Bierssel, Jean de, voir Jean Bourgeois de Monte
Biesenmans Loenis, 210.
Biessen, André van den, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 209; — André van den, 111, 197; — (Byessen), Guillaume van den, échevin de Maestricht, 140, 143, 144; échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 138, 143, 146, 159, 171, 189, 191, 192, 195; — Paul van den, échevin de la cour prédite, 83 86, 88, 90, 93, 96.
Bilsen, 129, 130, 154, 157, 158, 169, 348, 437.
Bingelrade, 348.
Birclaer, Henri de, 265.
Biscops, Marie, 371; — Pierre, 372.
Biszolteren (Bissolteren), Henne de, échevin de Güls, 105, 108; — Hertwin, von, 109.
Bitter de, écoutête de Climmen, 310; — Arnoul de, échevin de Climmen, 304; — Pierre de, échevin de Climmen, 304.
Bloemendael (Bloemendale), Jean de, échevin de Maestricht, 182, 199; — Servais, 183.
Blomendale, Jean de, chanoine de l'église Notre-Dame à Maestricht, 132.
Boblum, Gérard de, 91.
Bocholt, 384.
Bocholt, Godefroid de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Bock, Agnès, 305; — Caris, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 98, 122; — Elise, 307; — Pierre, 365.
Bock, Pierre de, gentilhomme, 365.
Bock de Lichtenberg, Frambac, commandeur de l'Ordre Teutonique, 30, 33.
Boddens, Jean-Baptist, recteur des Jésuites à Maestricht, 36.
Bode, Barthélémi de, échevin de la cour censale de Jean Clut à Riemst, 161.
Bodingen, Henri de, échevin de Veldwezelt, 174; — Jean de, 143; — (Boyngen), Lambert de, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 173, 176; échevin de Pietershem, 163.
Boeckel, Gosuin van den, 156, 167, 171.
Boechmeker, Lambert, 190.
Boek, Paul, échevin de la cour censale de la *cantoria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 127.
Boelen dit den Haeseleer, Edmond, 437.
Boelen, Lambert, 154.
Boelre, Pierre de, 116, 150, 203.
Boerne, Louis de, échevin de Maestricht, 197.
Boesskens, Jean, 197.

Digitized by Google

Bois-le-duc, 320, 337.
Bolen, Guillaume, 103; — Louis, 102, 103.
Bollen, Elise, 392; — Gisbert, 101; — Louis, échevin de Vleytingen, 101, 113; — Louis, le jeune, échevin de Vleytingen, 129; — Nicolas de. échevin de Maestricht, 118, 198; écoutête de Vleytingen, 137; maïeur de la cour de la *cameraria* de l'église Saint-Servais à Maestrieht, 170, 177, 178; échevin de Munsterbilsen, 139; — Pierre, maïeur de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 99; échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 122, 145; — dit Caldenbergh, Jean, maïeur de la cour censale de l'église de Saint-Martin de Liége à Hees, 122; — dit Corenmarcks, Jean, maïeur de cette cour, 145.
Bollen Coerenmerct, échevin de la cour censale du chapitre de Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 89, 92.
Bollen Corenmercks (Corenmarcs, Coremercks, Coremerck), Louis, échevin de Vleytingen, 137; écoutête de Vleytingen, 101, 113, 187; échevin de la cour censale du chapitre de Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 112; échevin de Buiten-Bilsen, 103.
Bollen Corenmarckt (Koerenmarckt), Nicolas, écoutête de Vleytingen, 187; échevin de la cour censale de la *cantoria* du chapitre de Saint-Servais à Maestricht, 127.
Bomer, Jean, échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 203.
Bongard, van den, 394.
Bongaerd te Wynandsrade, 394.
Bongaerde, Marie Josine Caroline Antoinette de, 394.
Bongard tot Paffendorf de, 394.
Boneface de Furnes, Capucin à Maestricht, 44.
Bonne, 430.
Boomhouwer, Alette Gertude, 307.
Boonen, Englebert, prévôt de l'église Saint-Servais à Maestricht, 70.
Borchgreven, Nicolas, 135.
Borgharen, 325, 326, 341.
Borgloo, 321.
Borken, Anne, 402, 403.
Bormans, Jean, 150.
Born, Arnoul de, prévôt de l'église Notre-Dame à Maestricht, 221; — Gosuin de, 221.
Born, 292.
Borne, Guillaume de, 195; — Guillaume de, échevin de la cour censale de la *cantoria* de l'église Saint-Servais à Maes- 127; — Guillaume de, l'aîné, 181; -- Louis de, échevin de Maestricht, 147, 181, 182, 188, 192, 193, 198; — Louis de, 166.
Borsen, Gérard de, 97.
Borssen, Antoine de, écoutête de Climmen, 308.
Borst, Louis, 321.
Bosch, Mathias, échevin de Meerssen, 133.
Bosch, Elise, fondatrice du couvent des Soeurs Grises à Maestricht, 58; — Wouter van den, échevin de Maestricht, 162.
Boshouwers, Agnès, 307; — Barthélémi, échevin de Climmen,

Digitized by Google

305, 307; — Gérard 307; — Gérard, échevin de Climmen, 304, 306; Guillaume, 328; — Marie Pétronelle, 307; - Pierre, 372; — Servais, 338.
Bossche, Jean van den, 117.
Bouillon, Godefroid duc de, 22.
Bounam, Henri François de, doyen de l'église Saint-Servais à Maestricht, 68.
Bourch, Adam, 296.
Bourgeois de Monte, Jean, suffragant de Liége, 94.
Bouwens, Guillaume, bourgmestre de Schimmert, 322; — Marie, 322.
Bovier (Bovyer), Henri, échevin de Maestricht, 96, 97, 100, 104, 105, 112; échevin de Lenculen, 84, 86, 88, 90, 93, 96, 101; — Jean, échevin de Maestricht, 126; échevin de Heer, 112; échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 195.
Box, Carys, 89, 92; — Vranck, 91; — Nicolas, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 98, 99.
Boxberch, Jean de, 163.
Boxstegen, Henri de, échevin de Meerssen, 133.
Boxstel, Pierre de, 165.
Boxstelt, Maroeye de, 141, 142.
Boymans, Jean André, échevin de Climmen, 307.
Boyngen, Henri, échevin de la cour censale du chapitre de Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 112.
Brabant, duc de, 237.
Braet, Pierre, 94.
Braetzen, Pierre, 167.
Brande, Sibert van den, écoutète de Neerharen, 153, 172.
Brandenberch (Brandeberch), Arnoul, échevin de Maestricht, 196, 199; échevin de la cour de Lenculen, 94, 128; écoutète de Sichen, 177, 178; échevin de Vleytingen, 187; échevin de Heer, 200; — Winand de, 199.
Brassard, Guillaume, 320; — Guillaume à, 308; - Guillaume à, bourgmestre de Hulsberg, 322; — Jacques à, échevin de Climmen, 308; — Jean à, bourgmestre de Hulsberg, 322.
Braxator, Jean, échevin de Climmen, 303.
Brebechon, Arnoul, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 190.
Breda, 315.
Bredelair, Gisbert, échevin de la cour de la *camerariu* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 170.
Brederode, Walburge de, 63.
Bremen, Sibille, 320.
Bremmelen sous Wynandsrade, 373.
Brempt, 343.
Breuls, échevin de Climmen, 305.
Brewer dit de Furth, Charles Déodat libre-baron de, seigneur de Rivieren et Warden, 411; — François, libre-baron de, seigneur de Warden et Limiers, bourgmestre et échevin d'Aix-la-Chapelle, 414; — François Guillaume Joseph libre-baron, chanoine d'Aix-la-Chapelle et seigneur de Rivieren, 408; — Jean Caspar Jacques Joseph, libre-baron de, seigneur in Warden et Luncen, 408; — Marie Elise Joséphine Thérèse, baronne, dame de Warden et Limiers, 414.
Breyel, Winand de, grand-com-

Digitized by Google

mandeur de l'Ordre Teutonique, 83.
Breyl, de, 265.
Briede, Arnoul de, 171.
Briel, 63, 64.
Broeckhuysen, Adam de, lieutenant-colonel à Maestricht, 6, 9.
Broeckhuizen, Jean de, 7.
Broeders, Jean, 150; — Jean, échevin de Mopertingen, 179.
Broegele, Henri de, 100.
Broekem, 236, 237, 243.
Broempt, Guillaume de, échevin de Munsterbilsen, 139.
Broens, Mathias, 373.
Broich, Marie Catherine de, 404.
Broick, Marguerite van den, 208.
Brommelen, ferme près de Climmen, 420.
Bronsch (Broens), Jean, 429; — Pie Dominicain à Maestricht, 426, 429.
Brouns, Pierre, 442; — S., 447.
Brounst, Paul de, 200.
Brouwer, Pierre, 442.
Brouwers, Marie, 306.
Brueck, Huen van den, échevin d'Opcanne, 125.
Brueckhuysen, Jean de, échevin de Reckhem, 152.
Brueders, Arnoul, 153, 172.
Bruggesser, Henri, 86.
Brugghen, Henri de, 274.
Brull, échevin de Climmen, 307.
Brulle, Susanne, 375.
Brulmans, Corneille, échevin de la cour censale de Jonckhout à Millen, 126; échevin de la cour censale van den Borch à Fygenbilsen, 181.
Brunen, Paul, 117.
Brünsberg, Henri (Henne), 110.
Brunssum (Broensheim), 291, 326, 335, 346, 360, 384. 415.
Bruwers, Gisbert, 95.
Bruxelles, 20, 297, 341, 405, 445.
Bruyn, de, 407; — Gérard de, fondateur du couvent „de Beyart" à Maestricht, 66, 67.
Bruyns, Godard, maïeur de Munsterbilsen, 139.
Buchten, 220.
Buckelman, 123.
Bude, Mathieu, 279, 280.
Buedel, Jacques de, 175.
Buel, Jacques de, échevin de la cour de la *cameraria* du chapitre de Saint-Servais à Maestricht, 177.
Buele, Jacques de, 156, 171.
Buelen, Gérard, écoutète de Herderen, 194.
Buelen, Lambert, 157.
Buelsbeke, Jean de, 147.
Buetens (Buetons, Bueten), Englebert, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 118, 131, 161, 168.
Buirette, Philippe François, 391.
Buiten-Bilsen (Bouten-bilsen), 102, 103.
Bulens, Brigitte, 392.
Bullens, Gisbert, 194.
Buls, Gérard van den, échevin de Heer, 112.
Bulsbeke, Jean de, 147.
Bunde, 250, 255, 265, 305–307, 311, 326, 341, 348, 432, 445, 467-469.
Bunde, Jacques de, 111.
Bunderberg, 237.
Butsken, Godard, 114.
Buysdael, Guillaume, 179.
Byvortz, Godard, 117.
Byelsen, Guillaume de, maître de la confrérie de chapelains du chapitre de Saint-Servais à Maestricht, 194.

Caartenbeek, ferme sous Clim-

Digitized by Google

men, 453.
Cacabo, Chrétien de, 97.
Cadier, Henri de, 182.
Caestert près Eysden, 265, 362.
Caets, Herman, échevin de Climmen, 305.
Calabers, Laurent, échevin de Maestricht, 130.
Caldenberch, Godart, échevin de Neerharen, 172.
Caldenborch, François, échevin de Climmen, 304.
Cambacéres, second consul de France, 446.
Campen, Charles van der, 337.
Campo, Guillaume à, 393; — Louis à, sous-prieur des Dominicains à Maestricht, 356; — Martin à, 447.
Campscheirper, Réné, 156, 171.
Canisius, M. E., 392.
Canne, 155, 224.
Canne, Pierre de, 201.
Cantelberchs, Denis, 146.
Capuyns, Guillaume, 180; — Réné, porte-verge de l'église Saint-Servais à Maestricht, 144.
Cardenbeek (Cardenbeeck, Cardenbeck), ferme sous Climmen, 235, 320, 368, 370, 373, 385, 386, 388 389, 420, 449.
Cardenbeek, Hilger, 387.
Caris, Agathe, 323.
Carloman, 213, 246.
Carts, 31.
Carys, Elise, 200.
Casaux, J., échevin de Climmen, 307, 445
Casel, 445.
Castart, Adam de, 392; — Marguerite de, 392.
Castel, du, 391.
Castelman, Gosuin, 127.
Cativulcus, chef des Eburons, 233.
Cauberg, Anne, 362.
Caudenberch, Melle de, 95.
Cesarée, 214.
Ceutjens, Jean, 364, 371.
Chalicourt, de, 25.
Charleroi, 78.
Charlemagne, 22, 213, 215, 246, 247.
Charles le Chauve, roi de France, 19, 246, 247.
Charles le Gros, roi de France, 215.
Charles le Simple, roi de France, 247, 248.
Charles le Téméraire, 423.
Charles VI, roi de France, 22.
Charles VIII, roi de France, 69.
Charles-Quint, 237.
Chassebras, Jacques, 25.
Chaudron, Pierre, 201.
Cheratte, 377.
Chèvremont, abbaye, 248.
Chievel, Arnoul de, 127; — Jean de, 183.
Childerich, roi des Francs, 246.
Choerbosch, Jean de, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 151; receveur de la confrérie de chapelains de cette église, 132; maître de cette confrérie, 142-143.
Chrétien in die Drie Terlingen, Croisier à Maestricht, 99, 176.
Christiaens, Guillaume, échevin de Grand-Looz, 208, 209.
Christine, reine de Suède, 71.
Chrysostôme d'Audenarde, Capucin à Maestricht, 44.
Chynay, Marguerite de, 154, 147.
Clabers (Claber), Henri, échevin de Bemelen, 184.
Claire, Eugénie, gouvernante des Pays-Bas, 59.
Claude Civile, chef des Bataves, 236.
Claudius Labeo, général Romain,

Digitized by Google

236.
Cleinyans, Mathilde, 139.
Clepers, Henri, 88.
Cler, Henri le, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 191.
Clerck, Chrétien de, 428.
Clercks, Corneille, 101, 113; — Daniel, 113.
Clercx, Daniel, 186; — Servais, 74.
Cleut de Rivieren, 398.
Clève, Erard de, Franciscain à Maestricht, 94.
Cley, Nicolas, 180; — Nicolas, échevin d'Eysden, 180.
Clyman, Guillaume, échevin de Vleytingen, 113; — Libert, 101.
Cleynjan, Pierre, échevin de la cour Peterhof à Montenaken, 195.
Clieven, Etienne, 175.
Climmen (Climma, Cluma, Clumena), 231, 236—238, 243—245, 246, 250, 252, 254—261, 263, 264, 266—268, 270, 272, 274, 275, 277—282, 284—287, 291—294, 296—303, 308—313, 315, 316, 318—322, 325—327, 329, 332, 333, 336—339, 341—343, 345—350, 352, 353, 355—359, 361, 363—365, 368—376, 380, 381, 383—385, 388—391, 395, 398, 404, 405, 414—423, 429, 431—433, 438, 442, 444—450, 452—455, 458, 460, 465—470.
Clockeren, Nicolas, 108.
Clockers, Adam, 146, 163.
Cloes, Herman, 128.
Cloips, Henri, échevin de Climmen, 304
Cloots, Herman, échevin de Climmen, 305.
Clovis, roi de France, 236, 246.
Clut, Arnolt, 134, 135; — Arnoul, 189; — Arnoul, l'aîné, porte-verge de l'église Notre-Dame à Maestricht, 189; — Arnoul, chapelain de l'église Saint-Servais en cette ville, 190; — Arnoul, échevin de Maestricht, 92, 95, 112, 123; — Gérard, 91; — Gérard, échevin de Maestricht, 92, 97, 100, 104, 105, 114, 118, 122, 126, 128, 131, 134; échevin de la cour de Lenculen, 84, 88, 93, 96, 101, 112, 127, 124, 130; échevin de la cour censale de l'abbé de Corbie à Montenaken, 116; — Godart, échevin de Maestricht, 89, 90; — Jean, 134, 135, 168; — Jean, échevin de Maestricht, 118, 141—143, 147, 156, 157, 159, 166, 167, 171, 182, 186, 187, 193, 197, 200; échevin de la cour de Lenculen, 86, 88, 90, 93, 96, 117, 124, 130, 137, 143, 146, 171, 189, 191, 192, 195, 202, 203; échevin de la cour de la *camerarie* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 170, 178.
Clut int Gruithuys, Jean, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 203.
Clutt, Arnoul, 210.
Clutte, Jean, 112.
Clutz, Jean, 191.
Cnubben, Merry, 374.
Cobbe, Godard, 110; — Godard, échevin de la cour de la *camerarie* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 177, 178.
Cobben, Godart, échevin de Heer, 112; — Martin, 111.
Coblence (Covelenss, Coevelens, Covelyns, Covelenze), 86, 98, 117, 150, 173, 192, 430.

Digitized by Google

Cocx, Jean, 365.
Coegelen, Jean, 371.
Coehorn, général, 11.
Coelen, Jean, 126, 365.
Coelen, de, sous Climmen, 421.
Coelmont, Henri de, le jeune, 133, 134; — Jean de, échevin de Climmen, 303.
Coenegracht, Herman de, échevin de Mopertingen, 179.
Coen, Nicolas, 374.
Coenen, Antoine, 323—325, 364, 366, 374; — Antoine, collecteur de Climmen, 330; — Catherine, 368; Frédéric, 368; — Gertrude, 368; — Guillaume, 368, 373; — Lintge, 373; — Martin, 368; — Mathias, 368, 373.
Coenen (Conen), Nicolas, échevin de Grand-Looz, 208, 209.
Coenengracht, Herman de, échevin de Petit-Spauwen, 210.
Coeninx, Jean, écoutète de Climmen, 309.
Coenrartz, Pierre, échevin de Maestricht, 115.
Coenyncx (Konnincks), Jean, écoutète de Bemelen, 184.
Coerbosch, Jean, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 148
Coesnoets, Gisbert, 167.
Coex, Tilman, 124.
Colin de Beusdael, 265.
Collard, Alexandre Quirin, échevin de Maestricht, 314; — Anne Elise, 314; — Balthasar, 314; — Isaac, receveur brabançon à Maestricht, 314; — Jean 312—314; — Jeanne Catherine, 314; — Marie, 314; — Marie Catherine, 314; — Mathias, 314; — Mathias, échevin et écoutète de Meerssen, 306; — Quirin, 314, 315; — Sare, 314.
Collart, Guillaume François, Franciscain à Maestricht, 94.
Collen, Godard de, échevin de la cour censale d'Eygenbilsen à Millen, 155.
Collenbach, Anne de, 405; — Euphrosyne de, 404, 413.
Colmont, 365
Cologne, 216, 222, 223, 236, 237, 255, 256, 265, 361, 399, 405, 407, 430.
Colyn, François Guillaume baron de, seigneur de Beusdael, Sippenaken, Fouron-le-Comte, 395; — Jean, 127, 163; — Jean Adolphe de, 395; — Jean Gérard baron de, 395.
Colyns, Jean, 190.
Comkens, Jacques, 138.
Conincx, J, écoutète de Climmen, 470.
Coninx, P, 435.
Conrad, empereur, 247.
Conrad II, empereur, 265.
Conrad III, roi des Romains, 253, 254, 297; empereur, 265.
Constantinople, 214.
Coocx, Marie, 322.
Cool, Herman, 365.
Corabant, Jean, 72.
Corbie (Corbey), abbaye Bénédictine, 116, 191, 195; — abbé de, 191, 195, 202.
Corbosch, Jean de, 125, 140; — (Koerbosch), Jean de, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 136, 137; receveur de cette église, 102—104, 113, 119.
Cordewener, Nilkin, 382.
Cordeweners, Lendert, 374.
Corneille de Courtrai, Capucin à Maestricht, 44.
Cornelii, Jacques, prêtre, 139.

Digitized by Google

Cornelis, Chrétien, échevin de Petit-Spauwen. 210.
Corriaux. François Philippe, chirurgien, 437; - Thomas, 437.
Corten (Cortten), Guillaume, échevin de Buiten-Bilsen, 103, 104.
Corten, Réné, échevin de la cour censale van der Schuyren à Bilsen, 131.
Cortenbach, Adrien baron de, chevalier de l'Ordre Teutonique, 31; — Ivon de, grand-commandeur de l'Ordre Teunique, 33; — Jean de, 130.
Contius, Théophile, échevin de Climmen, notaire à Maestricht, 306.
Cortten, Gilles, receveur du chapitre de Saint-Servais à Maestricht, 203.
Corttenbach, Jean de, 186.
Corvers, Pierre, 366.
Coslar, Anne Nikel von, 404.
Courcelles, 267.
Coujmens, Réné, 197.
Coutackers, Jeanne, 373.
Covelens (Covelenss), Nicolas de, voir Nicolas Wammenstopper.
Covornam, 255.
Craen, Marie, 314.
Craichs, Jean, curé de Saint-Jean et chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 196.
Crake, Arnold, échevin de Climmen, 303.
Craubeeck, 321, 366, 367, 369, 374, 420—422.
Crauwys, Nicolas de, 198.
Creefte, Jean van den, échevin de Maestricht, 83.
Cremers, Guillaume, échevin de Climmen, 305.
Crépin, Philippe, prévôt de Meerssen, 261, 262, 285, 286.
Creux, Arnoul, maître de la confrérie de chapelains de l'église Saint Servais à Maestricht, 184.
Croix, Ferdinand de la, 380, 381
Cronenberch, Tilman de, 192.
Cronendael, Arnoul de, 125; — Arnoul de, échevin de Mopertingen, 179; échevin de la cour censale de Jonchout, 126; échevin de la cour censale de Jean Clut à Eygenbilsen, 168; échevin de la cour censale van den Borch à Eygenbilsen, 181.
Croon, échevin de Climmen, 305; — Jean Adam, bourgmestre de Schimmert, 323; — Jean Albert, bourgmestre de cette commune, 323; — Mathias, échevin de Climmen, 307.
Crouet, 435.
Crous, Anne Marie, 320; — Antoine, vicaire général de la province Néerlandaise des Dominicains, 426; — Frédéric, Dominicain à Sittard, 429, 430; — Henri Léonard, curé de Galoppe, 429, 430; — Jean Pierre, curé d'Eys, 429, 430; — Martin, Dominicain à Sittard, 430; — Michel, curé de Voerendael, 429, 430; — Réné, professeur au grand-séminaire de Rure monde, 429, 430; — Théodore, 429; — Thomas, vicaire-général de la province Néerlandaise des Dominicains, 426—428.
Crulman, Roger, 201.
Cruylmans, Henri, 177.
Cruysmolen, ferme à Rothem, 448.
Cruyt, Pierre, 107.
Cruytsboch, 371.
Cruythuys, Jean, écoutête de

Digitized by Google

Climmen, 308.
Cryeten, Servais, 201.
Crykelz, Thierry, 150.
Cudell, secrétaire de l'administration municipale de Heerlen, 446.
Cundert, 237.
Cupers, Thibaut, 137, 183, 192.
Cuylenborgh, Floris comte de, 400; — Herman comte de, 400.
Cuysen, Jean, 201.
Cuyten, Hedwige, 140, 142.
Cyrène, 94.
Cyrille de Landen, Capucin à Maestricht, 42.

Dael, Arnoul van den, prêtre, 139; — (Daele, Dale), Henri, van den, 146, 162, 169, 177, 188, 190, 202; — Henri van den, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 129, 139, 165, 181, 209; receveur de la confrérie de chapelains de cette église, 154, 174; maître de l'hôpital de cette église, 167; — Jean, van den, chapelain de cette église, 191.
Daelheim, 292, 340, 443.
Daelhem, pays, de, 233, 300, 301, 326, 341, 435, 444.
Daelhem, comté, 264.
Daems, André, receveur du roi de Castille à Maestricht, 268.
Dale, Thierry van den, 178
Dalwigh-Schaumburg, Thècle de, 405.
Dammerier, Ogier, 338.
Dammercheit, 444.
Daniel (Daengel), curé de Millen, 157.
Dantyn, Jean, 158, 159; — Walter, 158.
Danyels, Guillaume, échevin de la cour censale de la *cantoria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 127.
Dass, Arnoul, 153; — Jean, 153.
Dassen, Arnoul, 172; — Herman, 152, 172; — Herman, échevin de Neerharen, 153; — Thierry, échevin de Neerharen, 172.
Datyns, Lambert, 159
Dawans, Catherine, 392.
Decius Paulinus, junior, consul de l'Occident, 212.
Decker, Conrad, 338.
Deenkens, Henri, 209.
Degenfeld-Schonburg, Frédéric Christophe, comte de, 6.
Demaele, Engelbert, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 190.
Dendermonde, 375.
Deus, Marguerite, 395.
Develstein, 6, 7.
Didden, Thomas, 366.
Didderen, 447.
Diepenbeek, 88.
Diepenbeke (Dyepenbeke), Corneille de échevin de Maestricht, 115, 127, 131, 136, 140, 144, 151, 158, 185, 187, 189.
Dierbier, Heylen, 133.
Dilsen (Dylsen), 138.
Dinant, 216.
Dives, Réné, écoutète de Maestricht, 218.
Doenrade, 92.
Doirne, Marie Josèphe Jésus van, fondatrice des Penitentes à Maestricht, 60-62.
Dolberg sous Climmen, 421.
Dollenberch, Henri de, échevin de Climmen, 303.
Dolmans, Mathieu, Dominicain à Maestricht, 375.
Dorthrycht, Pierre, Franciscain à Maestricht, 54.

Digitized by Google

Doutzenberg, Anne Catherine, 321; — Catherine, 320, 332, 363, 389; — Christine Elise, 391; — Guillaume, bourgmestre de Climmen, 362; — Hans Guillaume, bourgmestre de Climmen, 321; — Henri, 316; — Henri Joseph, échevin de Schaesberg, 320; — Jean, 315, 316, 320, 321, 323, 332, 383; — Jean, bourgmestre de Climmen, 312, 320, 363, 383, 389; — Jean, collecteur à Climmen, 330, 332; Jean Guillaume, 321; — Jean Guillaume, bourgmestre de Climmen, 318 — 321; — Jean Guillaume, collecteur à Climmen, 332; — Jean Henri, 320; — Jeanne Marie, 321, 361, 381, 444; — Marie, 448; — Marie Marguerite, 321, 380; — Odile, 320, 321.
Dortu, Francis, 395; — L., 447.
Douven, Pierre, 392.
Draeck, André, échevin de Sluysen, 210; — (Drake), Jean, écoutête de Sluysen, 119, 120.
Dreesseler, Hubert, 135.
Dreisch, 384.
Driesche, Jean van den, 386, 387.
Dries, Elise, religieuse du couvent du Mont-Calvaire à Maestricht, 68; — Marie, 336.
Driessen, curé de Brunssum, 360.
Driessens, Pierre, 171.
Dript, 364
Droegen, Gisbert, 132.
Droegh, Jean, 113.
Droghe, Stas, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 191.
Druegen, Guillaume, 186.
Druten, 429.
Dryes, Pierre, 186.
Ducos, Roger, consul de France, 446.
Dues, Marie 382.
Duesens, Jean, 133.
Duits, Lambert, 364.
Dunnen, Henri, 175.
Duras, Jeanne de, 399.
Düsen (Marcodurum), 292.
Dusseldorf, 449.
Dussen, Nicolas van der, grand-commandeur de l'Ordre-Teutonique, 33.
Dutsch, Pierre, échevin de Sluysen, 210.
Duykers, Réné, 159.
Duyme, Jean, 126.
Duys, Lemmen, 371; — Marguerite de, 321; — Martin, 371; — Paul, 371.
Duytsche, Pierre, 87.
Dwenglant (Dwengelant), Jean, échevin de Maestricht, 104, 111, 115, 122, 134; échevin de Saint-Pierre, 123; — Jean, 111.
Dyck, Jean van, 314; — (Dyke), Nicolas van den, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 134; doyen de cette église, 148; — Marcel de, échevin de la cour censale de la *cameraria* de l'église Saint Servais à M., 177; — Marcel van den, 182
Dydenheim, 219.
Dyederichs, Elie, 108, 109.
Dyepenbeke, Jean de, 193.
Dyeteren, Catherine de, 98.
Dyevelich, Coyne de, 108; — Henne, 110.
Dylsen, Gosuin de, 89.

Eaucourt, abbaye Augustine, 260, 349.
Eaucourt, abbé d', 267.
Eben, 190.

Digitized by Google

Echt, 237.
Eckelrade (Eckelroide), 114, 302, 325, 326.
Eckelroede, Guillaume d', échevin d'Eysden, 180; — Nicolas, 180, 200.
Eckelrode, Lambert d', échevin de Heer, 150, 200.
Edelenbampt, Herbert van den, 95; — Léonard van den, 96.
Edelenbampt dit de Caldenberg, Léonard van den, 136.
Eeck, J. d', doyen de Nimègue, 428.
Eggen, Henri, 383.
Eginhard, abbé de l'église Saint-Servais à Maestricht, 22.
Eindhoven, arrondissement, 461.
Elberfeld, 449.
Ekeners, Henri, 192.
Ekkelrade, 267.
Elcht, Gisbert d', 122.
Elderen, Arnoul d', chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 134; — écolâtre de cette église, 148, 196; échevin de la cour censale de la *cameraria* de cette église, 170.
Elderen, Godenuel d', 125; — Godenuel d', échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 102; — Jean d', 132.
Elemans, Jean, 170.
Elsloe, Jean d', curé de Climmen, 359.
Elsloo (Elslot, Elsen), 291, 325, 444, 445.
Elst, 119.
Emael (Eymole, Eymael), 123, 126, 155, 164, 169, 179, 181.
Emich, Nicolas, 86.
Emmanuel de Bruxelles, Capucin à Maestricht, 44.
Engelenburgh, Sibille, 375.
Eppes (Aipa), Jean d', prince-évêque de Liége, 52.
Ernssen, Servais, 173.
Esch, Jacques d', membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 179.
Esschen, ten, sous Voerendael, 420.
Esternel, Antoine, échevin de Bemelen, 184.
Eugère III, pape, 255.
Eugène IV, pape 348.
Erven, Jean d', échevin de Maestricht, 196.
Eyck, Jean d', 364; — Jean van de. 367; Mathilde aen de, 365.
Eycke, Nicolas van der, 163.
Eycken, Jean, 157.
Eyct, Wouter d', échevin de Munsterbilsen, 139.
Eygenbilsen, 168, 169, 180.
Eymael, Marie, 367.
Eymale, Engelbert d', échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Canne, 106; — Jean d', échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 202; — (Eymoele), Pierre d', 153, 172.
Eymole, Engelbert, l'ainé, échevin d'Opcanne, 125.
Eynatten, Etienne d', 264; — Herman d', maïeur de la cour le Peterhof à Montenaken, 195, 203; — Jean d', commandeur de l'Ordre Teutonique à Sierstorf, 29; — Jean d', receveur du roy de Castille à Maestricht, 268; — Jean d', échevin de Maestricht, 190; échevin de la la cour de Lenculen, 94, 128, 190; — Maximilien d', commandeur provincial de l'Ordre Teutonique, 29, 33; — Thibaud d', 195; — Ulric d', 264.

Digitized by Google

Eynatten de Retersbeeck, 300, 401.
Eynatten tot Tervieren, N. d', 300.
Eynatten de Rivieren, gentilhomme, 401.
Eynenberg, Nicolas d', 126.
Eys, 291, 421, 430.
Eysden, 179, 238, 264, 265, 267, 302, 326, 339, 349, 351, 376, 407, 422.

Fabri, Laurent, voir Laurent Smeets.
Fabri, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 36.
Fabritius, Thomas, écoutète de Meerssen, 316.
Fahner, Frédéric, 334; - Frédéric, bourgmestre de Climmen, 322; agent municipal à Climmen, 444.
Fall, Paul, 124.
Falle, Nicolas de, échevin de la cour censale de Jean Clut à Riemst, 161; Nicolas, échevin de Herderen, 194; — Stas de, échevin de Sichen, 178.
Farzin, Jacques, Frère-Mineur à Maestricht, 68.
Fauquemont, ville, 236, 237, 244, 257—259, 266 268, 270, 274, 291, 292, 294, 296—298, 302, 304—307, 310, 315, 319, 321, 324, 325, 333, 337, 340, 341, 346, 351, 359, 374-376, 416, 417, 437, 443, 444, 446, 455; — pays de, 233, 240, 270, 275, 287, 290, 296, 300, 301, 325—327, 335, 340-342, 344, 348, 357, 375, 376, 389, 393, 414, 416, 435, 437, 443, 458, 460, 468; — château de, 253; seigneurs de, 267, 278, 297; — cour féodale de, 381; — canton de, 444, 446, 447; — doyenné de, 345.
Ferdinand van der Veuren, Capucin à Maestricht, 46.
Fermin, Philippe, échevin de Climmen, 308.
Feuten (Fouten), échevin de Pietershem, 163, 173, 176; — Jacques, 163, 164; — Lambert, 163.
Feyen, Gérard, échevin de Climmen, 303.
Feys, Jean, 191.
Finningen, Léonard, 328.
Finninger, Jean, échevin de Climmen, 304, 305.
Fiquet, Mathieu Henri, échevin de Climmen, 305, 328.
Flavius Basilius, junior, consul de l'Orient, 212.
Flesken, Jean, 130.
Fleurus, 443.
Fleytingen, Mewes de, 92.
Flodorp, Laurent de, 40.
Floodorst, Jean, 365.
Florence, 215.
Flors, Henne, échevin de Güls, 86, 105, 107, 109, 110.
Fontainebleau, 266.
Fouron-le Comte (Foron Comitis), 118, 161.
Fouron-Saint-Pierre, 30, 31, 381.
Frambach, Jean, 199.
Franckenfort, Conrad de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
François, Capucin à Maestricht, 44.
Franeker, 320.
Frank, Daniel, écoutète de Bombay, 307.
Franke, Arnoul, 265.
Frankefort, Mathieu de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Franken, Barthélémi, échevin de

Digitized by Google

Climmen, 306, 322.
Fransen, Henri, écoutète de Climmen, 310.
Fransen, maïeur de Climmen, 470.
Fransois, Jean, 88.
Franssen, Caspar, 362.
Fratris, Jean, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 165.
Frédéric, empereur, 219.
Frédéric Barberousse, empereur, 256, 257, 266, 297.
Frédéric Henri, stadhouder des Pays-Bas, 18, 411, 412.
Frenz, Henri Guillaume Isaïe, échevin de Climmen, 307.
Frentz, H. W., pasteur à Climmen, 375.
Frédéric, comte de Meus, 259.
Frédéric de Reimersdal, 400.
Frederickx, Guillaume, échevin de Climmen, 304; — Guillaume, 343.
Frissen, André, 442.
Fulgence de Bruxelles, Capucin à Maestricht, 44.
Furth, von, 406, 413; — baron, von, bourgmestre de Climmen, 442; — Charles Déodat, 404; — Charles Frédéric Marie de, lieutenant-adjoint du 8e régiment des cuirassiers du Rhin, 405; — Elise de, 402; — Emile von, 405; — François, échevin d'Aix-la-Chapelle, 404, 405; — François von, 402, 403; — François Xavier libre-baron de, seigneur de Warden et Limiers, bourgmestre et échevin d'Aix-la-Chapelle, 413; — Guillaume von, 402, 403; — Jean Caspar Joseph Jacques, 405; — Jean Guillaume von, 403; — Joseph Louis de, conseiller impérial secret, député de l'arrondissement de Geilenkirchen, 405; — Laure von, 404, 405; — Pierre de, 403.
Furth dit Brewer, Pierre de, bourgmestre de Juliers, 403.
Furth von Rivieren de, 380; — François baron de, bourgmestre de Climmen, 322.
Furth zu Siersdorf, Jean Guillaume de, seigneur de Limiers, bourgmestre et échevin d'Aix-la-Chapelle, 414.
Furth, Marie Catherine de, née von Mom, dame de Limiers, Alt-Siersdorf et Coslar, 414.
Furthenrode, 405.
Fympen, Elise, 192.

Gadet, Alain, syndic des Dominicaine à Maestricht, 425.
Galoppe, 273, 430.
Gand, 60
Gangelt 199, 291—292, 333, 346.
Gangelt, Francken de, 198; — Henri de, 188; — Jean de, 199; — Nicolas de, Dominicain à Maestricht.
Garsendonius, évêque de Mantoue, prévôt de l'église Saint-Servais à Maestricht, 220.
Gebelen, Henri, échevin de Reckhem, 152.
Gebuerken, Mathieu, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 139.
Gedeling, Nicolas, 86.
Geelen, Marguerite 361, 362; — Mathias, 372; — Ulric, 362.
Geerdingen, Servais de, précepteur des Antonins à Maestricht, 37.
Geich, Gertrude von, 404.
Geilenkirchen (Gelekerken), 240, 291.
Gelabbeeck (Gelabbeke), Jacques,

Digitized by Google

échevin de Pietershem, 163, 173, 176.
Gelck, Daniel de, chanoine de l'église Notre-Dame à Maestricht, 85; -- Henri de, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 164; — Thierry de, 115.
Geldoff, Michel, échevin de Bemelen, 183.
Geldrop, 187.
Geldulfus, *ministerialis* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 218.
Geleen, 291, 326, 341, 348, 353, 423.
Gelke, André de, 87; — André de, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 84; — Henri de, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 193.
Gellick, 168.
Gellick, Henri de, échevin de Maestricht, 185, 195, 199; échevin de la cour de Lenculen en cette ville, 94, 128, 190; échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 165.
Geloes de, 265.
Gemert, 30.
Gendt, A. van, échevin de Climmen, 306; — Gerlac Jean de, échevin de Climmen, 306; — Jean de, avoué du pays de Fauquemont, 275.
Genuchten, Pétronille de, 306.
Geraetz, Jean, 125.
Gérard, prévôt de l'église Saint-Servais à Maestricht, 219.
Gerartz, Jean, échevin de la cour censale de Jonchout, 126.
Gerberge, reine de France, 244, 248—250, 257, 258, 262, 263, 284, 345, 349, 473.
Geritz, Henri, échevin de Neerharen, 172.
Germain, Marie Catherine, 305.
Germain de Tirlemont, Capucin à Maestricht, 44.
Germain de Tongres, Capucin à Maestricht, 44.
Gerster, Jean, 156; — Jean, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 156.
Geul, 305—307, 325, 326, 333, 341, 376, 390, 432, 445; — seigneurs de, 338, 339, 341, 358.
Gevers, noble, 406; — Kati Olga de, 405.
Geulhem, 235.
Gheretz, Henri, échevin de Neerharen, 153.
Ghilis, Martin, prêtre à Maestricht, 68.
Ghisenguebben, Arnoul de, échevin de Climmen, 303.
Ghoor, Guillaume de, 265; — Herman de, 265.
Chysbrechs, Georges, échevin de Grand-Looz, 209.
Ghysen, Catherine, 392; — Gérard, 338.
Gielys, Aleide, 143.
Gillen, Anne, 372; — Mathias, 372; — Pierre, 372.
Gisbert de Maestricht, Capucin à cette ville, 44.
Gisbert die bruyt, 101.
Giselbert, duc de Lorraine, 19, 20, 236, 247, 248, 250, 473.
Giseler (Giselers), Gisbert, 116, 203.
Glabers, Henri, 123.
Glons, 221.
Goch, Jean de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 150.
Godding, Remi, 279.
Goddyns, Erard, échevin de la cour censale d'Adam de Gu-

Digitized by Google

degoven à Millen, 155, 158.
Godefroid, comte de Louvain et duc de Basse-Lorraine, 253.
Goedeman, Libert, échevin d'Eysden, 180.
Goeden, Arnoul, échevin de Meerssen, 133.
Goelen, Jean, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 164; échevin de la cour censale de la *cameraria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 178.
Goer (Goier), grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 30, 33.
Goertz, Mente, 187.
Goffin, notaire, 470
Gorcum, Etienne, curé de Climmen, 359.
Gorts, Winand, échevin de Munsterbilsen, 139.
Gorys, Guillaume, 153, 172.
Gosuin II, seigneur de Fauquemont et Heinsberg, 253, 255, 257, 475.
Gosuin III, seigneur de Heinsberg et Fauquemont, 476.
Gosuin, chevalier, 477.
Graetheide, 237.
Graft, Thierry, guardien des Franciscains à Maestricht, 94.
Grand-Looz (Groetloen), 204, 208, 209.
Gratien de Saint-Trond, Capucin à Maestricht, 44.
Grave, 335.
Grégoire XIII, pape, 36.
Greven, Réné, échevin de la cour censale van der Schuyren à Bilsen, 131; échevin à Munsterbilsen, 139.
Grevenbicht, 445.
Groesmans, Gisbert, 166, 182.
Gromans, Jean, 121.
Gronselt, Henri de, 134.
Gronsselt, Gérard de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 148; — Winant de, 167.
Gronsveld, 401.
Gronsveld, Jean, seigneur de, 264.
Gronsvelt, Jean de, 100.
Grommertz, Jean, 123.
Groot, de, 266;—Adrien, de, 338.
Grosse, Jean, échevin d'Eysden, 180.
Grotecloes, Guillaume, 128.
Groue, Pierre, échevin de Güls, 110.
Gruene, Michel van den, 182.
Gruter (Gruyter), Guillaume, 152-154, 160, 172; — Jean, 150.
Gruyters, Guillaume, porte-verge de l'église Saint-Servais à Maestricht, 144.
Gruytrode (Groutray), 30.
Gruytroede, Jean de, 182.
Grysen, Coyneman, 109.
Gudegoeven, Adam de, 154, 157.
Gueldre, autrichien, 445.
Gueldre, Henri de, prince-évèque de Liége, 223.
Guérin, G., capitaine à Venlo, 307.
Guethere (Guetheer, Guetheir, Guetheere, Guetheren, Goetheer), Jean, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 142, 156, 174; maître de cette confrérie, 104, 127, 131, 136, 197, 200-202, 210.
Guetknapen, Guillaume, 184, 185.
Guillaume I, Souverain des Pays-Bas, 457.
Guillaume in die Haege, échevin de Pietershem, 163
Guillaume in gheen Hoeff, échevin de Climmen, 303.
Guinand, prieur des Dominicains à Maestricht, 52.
Guldenhempt, Thierry de, 33.

Digitized by Google

Gulpen, Laurent de, 199;—Mechtilde de, 392; — M. de, sous-prieur des Dominicains à Maestricht, 426.
Güls, 85-87, 105-109, 117, 121, 219, 220.
Gunters, Nicolas, 105.
Gunther, Herman, 110; — Herman, échevin de Güls, 87, 107, 110.
Gusman, don Fernando de, 335, 336.
Guttekoven, Adam de, 133; — Jean de, prieur des Dominicains à Maestricht, 137.
Gysen, Gérard, échevin de Climmen, 304; — Joseph, 434; — Lambert, 88.

Habets, Anne Marie, 396; — François, bourgmestre de Hulsberg, 322; — Guillaume, échevin de Climmen, 304; — Henri, maire de Climmen, 322, 347;— Herman, 366; — Ide, 395, 396; — Jean, 338, 366, 367; — J. H., 442; — Léonard, 367; — Mathieu, 367;—Thierry, bourgmestre de Hulsberg, 322.
Haecx, Gérard, 167.
Haege Conrard in die, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 94.
Haenen, Stas, échevin de Vleytingen, 113.
Haesdal (Haesdael), 302, 332, 477, 484.
Haesdael, Obert, 102.
Haesen, Anna, 371; — Jean, curé à Climmen, 360; — Pierre, 372.
Haex, Séverin Antoine, 428.
Hage, Conrad in die, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 128, 190; — (Haghe), Guillaume in die, échevin de cette ville, 93, 117, 124, 130, 137, 143, 146, 171, 173, 176, 189, 191, 192, 195, 202, 203; échevin de la cour censale de la *cantoria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 127; échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 195, 203.
Hagelsteyn, Henri, 117.
Hagen, Bertrand, 155; — Jean, maïeur de la cour censale de Jonchout, 126; — (Haghen), Réné, échevin de Sichen, 161, 177, 178; — (Hagens), Thierry, échevin d'Opcanne, 125, 155.
Haghe, Bertrand, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 190
Haghen, Guillaume, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Canne, 106.
Haisdail, Obert, 195.
Haken, Winand, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 201.
Hallebey, Jean de, 143.
Halsberch, Guillaume, 123.
Hamans, Guillaume, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Canne, 106.
Hameker, Jean, 196.
Hamers, J., 442.
Hammerstein, baron de, 266.
Hammon, major, 437.
Hamont, Agnès de, 392; — Henri de, 95.
Hanen, Guillaume, 143; — Réné, 132; — Stas, échevin de Vleytingen, 101, 129.
Hansscheumeker, Herman, 98.
Happart, Godard, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 101; — Jacques, maïeur de la cour censale du chapitre de Notre-Dame de Maestricht à

Digitized by Google

Veldwezelt, 89, 92, 112; échevin de Maestricht, 97; écoutète de Heer, 112; — Oloff, éoutête de Maestricht, 115; échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 164; écoutète de cette seigneurie, 103, 123; maïeur de la cour censale du chapitre de Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 112.
Harburgum, 236, 247.
Hardvuyst, Jean, 177.
Haren, ferme à Voerendael, 393.
Haren, Jean de, 140.
Harst, Otton, 369.
Hartert sous Meerssen, 479.
Harteveld, 384.
Hartigh, Jean, 374.
Haseliers, Jeanne, 373.
Hasselt, 36, 203, 204, 208, 447.
Hasselt, Servais de, Croisier à Maestricht, 98, 175.
Hausen, Henri de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Havart, Nicolas de, 84.
Havert, 399.
Havet, Hellinc, échevin de Maestricht, 190; échevin de la cour de Lenculen en cette ville, 94, 128, 137, 190.
Haybaye, Laurent, 124.
Haybayken, Laurent, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 84, 86, 88, 90, 93, 96, 101, 117, 124, 130.
Heckeler, Jacques, échevin de Heer, 150.
Hecx, Wiric de, maïeur de la cour censale d'Adam de Gudegoven à Millen, 158.
Heek, ferme sous Hulsberg, 237, 244, 390, 418, 444.
Heek, ingen, 372.
Heek-Climmen, 322.
Heel, 422, 423.
Heer, 112, 123, 149, 200, 309.
Heers, Guillaume de, 112; — Henri de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 112, 148; échevin de la cour de la *cameraria* de cette église, 170.
Heeren, Jean, 124.
Heerlen, 236-238, 240, 243, 244, 258, 271, 291, 296, 305, 306, 318, 320, 322, 325, 326, 330, 333, 337, 348, 376, 417, 422, 423, 432, 443, 444, 446, 448, 467.
Heerlen, canton de, 446, 447, 450, 465.
Heerlerheide, 238.
Hees (Heze), 101, 113, 121, 127, 145, 169, 181, 184.
Hees, Anne de, 392; — Arnoul de, l'aîné, 392; — Elise de, 392; — Henriette de, 320.
Heeteren, Henriette de, 320.
Heiden, 292.
Heiden dit Belderbusch, Caspar Antoine baron van der, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 34.
Heinsberg, 291, 292.
Heinsberg, Jean de, prince-évêque de Liége, 20; — Louis, doyen de la cathédrale de Cologne et archidiacre de Liége, 475.
Heirderen, Louis de, 98.
Heirderen, Louis de, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 98, 99.
Heisteren, Catherine von, 403.
Heithuysen, 425.
Hekeler, Jean, échevin de Heer, 200.
Heldevier, Jean, Guillaume, lieutenant-voué du pays de Fauquemont, 315.

Digitized by Google

Helgers, Etienne, 369; — Marie, 369.
Helmont, Gobbel de, 114.
Henisdael, Arnoul de, maïeur de Grand-Looz, 209.
Henne an der Porten, 110.
Henten, 193.
Henri, roi de Germanie, 20.
Henri l'Oiseleur, empereur d'Allemagne, 19, 247, 248.
Henri III, empereur, 213.
Henri IV, empereur, 213.
Henri V, empereur, 253.
Henri VI, empereur, 257.
Henri, duc de Bavière, 22.
Henri I, duc de Brabant, 257.
Henri II, de Limboug, 264.
Henri II de Leyen, prince-évêque de Liége, 219, 255, 346, 474.
Henri van den Swerde, 106.
Henri indie Smysse, 202.
Heppenart, Gérard, 183.
Herborch, Chrétien de, 153, 172; — Jean, 153; — Jean de, échevin de Neerharen, 153, 172; — Marguerite, 172.
Herck, Christine de, 177; — Guillaume de, 177; — Jean de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Hercken, Jean, 195.
Herckenrade, 180.
Herderen (Heerderen), 137, 182, 194.
Here, Arnoul de, échevin de Maestricht, 85; - Werick de, maïeur de la cour censale d'Adam de Gudegoven à Millen, 155.
Herenthals, 381.
Herkenberg près Meerssen, 422.
Herkenrade, 326, 330.
Hermans, Laurent, échevin de Sluysen, 210; — Henri, 125; — Jean, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 99.
Hérode, 22.
Hersel, Sophie de, 395.
Hersfeld, abbaye, 219.
Herstal, 246.
Herten, 248, 256, 263, 473.
Hertoch, Jean der, 168.
Hertogenrade (Hartogenrade), 291, 292, 340, 341, 419; — pays de, 234, 240, 273, 300, 301, 326, 414, 435, 444.
Hertogh, Jean, 125.
Hese, Guillaume de, 99; — Guillaume de, échevin de Maestricht, 197, 198; échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 165; — Herman de 172; — Herman de, échevin de Maestricht, 85, 97, 100, 152, 153, 160; échevin de Saint-Pierre, 102, 165; — Jean de, échevin de Maestricht, 201; échevin de la cour de la *cameraria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 178; — Laurent de, 133; — Libert de, échevin de Buiten-Bilsen, 103, 104; -- Rombaut de, échevin de la cour censale van der Schuyren à Bilsen, 131.
Hessen, Guillaume prince de, 315.
Hesselsberg, capitaine, 314.
Heze, Winand de, 194, 202.
Heufft, Claire Marie, 403.
Heugem, 136, 167.
Heukelom (Hoekelem, Heuckelom), 113, 116, 178, 193, 195, 223.
Heusden, Adrien de, chapelain de l'église Notre-Dame à Maestricht, 187.
Heuts, Anne, 320; — Arnoul, 157; — Hilger, 371; — Henri, échevin de Petit-Spauwen, 210;

Digitized by Google

— Jean, 321; — Lemmen, 371; — Maes, 209; — Pierre, 320, 321, 324.
Heutz ten Goeswynstorne, Jean, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 189, 191, 192, 195, 202, 203.
Heuvel, F. van den, 445; — L. W. van den, 308.
Heydenrich, Hertwin, 109.
Heynsberch, Thierry de, 85.
Heyden, pays de ter, 240.
Heyden, Antoine van der, échevin de Bemelen, 184; — Isabelle, 364, 367; — Jérôme van der, échevin de Bemelen, 184.
Heyden, Pierre, 87.
Heydenryck, Jean Antoine, 375; — Menso, pasteur à Climmen, 375.
Heyderich, Hertwin, 83.
Heyke, Heyne, échevin de Climmen, 303.
Heylgers, Etienne, 372.
Heynrix, Jean, 193.
Heynsberch (Heynsbergh), Jean de, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 174, 179, 186.
Heynsbergen, de, 375.
Heytger, Herman, 117.
Heythusen, Gertrude de, 96.
Hille, Pierre, échevin d'Eysden, 180.
Hirzenach, abbaye, 253.
Hochsteede, de, 394.
Hocht, abbaye, 89, 127, 153, 172.
Hockels, 328.
Hocsem (Hocsam), Jean de, tréfoncier de Liége, 223.
Hockels, W. L., échevin de Climmen, 305.
Hoeben, Hubert, 364, 365, 368; — Pierre, 364.
Hoefve, Servais van den, 338.
Hoegem, Nicolas, 168.
Hoegem, Gérard de, 168; — Jean de, 84, 147; — Jean de, échevin de Heugem, 168; — Pierre de, échevin de Heugem, 168.
Hoelbeeck, 125, 169, 181.
Hoelmans, Jean, 138.
Hoen, Guillaume, 373; — Herman, 199, 201; — Herman, receveur de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 169, 197, 202; — Herman, maïeur de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 145, — Jean, 175, 373; — Jean, échevin de Munsterbilsen, 139; échevin de Petit-Spauwen, 210; échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 116, 195, 203; — Jean, curé de Climmen, 354, 359; — Paul, échevin de Bemelen, 184.
Hoen, curé de Schimmert, 360.
Hoen de Cartils, Jean, l'aîné, 187; — Réné, 266.
Hoen de Hoensbroeck, Réné de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33; — Woltger, 301.
Hoen de Schaloen, comte de, 396.
Hoen de Voerendael, Jean, 386, 387.
Hoenen, Mathilde, 361.
Hoensbroeck (Hoensbroich), 291, 292, 325, 340, 359, 367, 381, 383, 415, 445.
Hoensbroeck, de, 407; — Conrad Ulric de, 339, 482; — Daniel de, 266; — Ulric de, 266.
Hoensbroeck-Geul, 265.
Hoenshuis sous Climmen, 420.
Hoenshuis, ferme à Voerendael, 394.

Digitized by Google

Hoepen, Georges, 190.
Hoesselt, 154-157.
Hoeven, Guillaume van der, 183; — Laurent van der, 184; — Pierre van der, 184.
Hofman, Mathilde, échevin de Heerlen, 332
Hogenwalde, Thierry van den, 130; — Gérard, écoutète de Climmen, 308.
Hokelem, Mathias de, échevin de Vleytingen, 101, 113.
Holender. Simon, curé de Climmen, 359.
Hollandt, Thierry de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Hollangoers, Gilles, 157.
Hollengoers (Hollangoers), Gilles, échevin de la cour censale d'Adam de Gudegoven à Millen, 155, 158.
Holten, 63.
Honore, empereur Romain, 234.
Homborch, Jean de, 193.
Honhorst, Jean de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Hoof, den, ferme sous Climmen, 367, 420.
Hoof, ten, ferme sous Voerendael, 368.
Hoog Cruts, 449.
Hopkens, Guillaume, 152.
Horion, 400
Horion, Arnoul de, 399; — Guillaume de, 399; — Guillaume de, seigneur d'Ordenge, 399; — Michel de, 399.
Horion Grenewick, Guillaume de, 399.
Horion de Herdingen, Yolande de, 399.
Horn, Jacques de, (int Horn), échevin de Bemelen, 184.
Horn, Nicolas, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Hornes, Herman de, archidiacre de la Campine, 474; — Jean de, prince-évêque de Liége, 66, 94.
Horsmans, 391; — Jean 374; — Paul, 374; — Pierre Henri, 385; — P. H., curé de Climmen, 361, 471.
Horst, Thierry de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Horstmans, Godart, 366.
Hosse, Collard de, 121.
Hostienbecker, Guillaume, 196.
Houben, Pierre, 383.
Houff, Jean, échevin d'Eysden, 380.
Hout, Jean, 163; — Jean der, 92.
Houthem, 150, 185, 236, 237, 250, 255, 268, 270, 272, 305, 307, 317, 323, 326 341, 347, 357, 416, 417, 446, 466, 467.
Houthem, Gérard de, 370, 371; — Gérard de, écoutète de Meerssen, 310.
Houtheym, Jean de, écoutète de Meerssen, 310.
Hove, Alexandre van den, 296; — Gérard van den, 146, 163; — Ulric van den, écoutète de Reckhem, 152; — Winand van den, échevin de Heer, 150, 200; échevin de Vleytingen, 137; écoutète de Sichen, 161; échevin de Saint Pierre lez Maestricht, 168; — Winand van den, receveur du chapitre de Saint-Servais à Maestricht, 143, 146, 182.
Hoven, Winand van den, 195.
Hoyts, Henne, 109.
Hubechs, Louis, 177; — Mathias, 177.

Digitized by Google

Hubert d'Anvers, Capucin à Maestricht, 44.
Hubrechts, Jean, 133.
Huedmeker, Jacques, 147.
Hueffeler, Jean, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 184.
Huen, Jean, échevin de Veldwezelt, 174
Hugenpoth, commissaire du Souverain des Pays-Bas, 458.
Hughem, Jean, 111.
Hugues, abbé de Reims, 256.
Huigen, Rutger, 314.
Hulsberch, Réné de, 91.
Hulsberg, 185, 238, 250, 255, 263, 264, 266, 267, 284, 302, 304, 308, 312, 313, 316, 317, 320, 322, 326, 330, 338, 341, 344, 346, 348, 349, 357, 367-369, 376, 391, 396, 417, 421, 432, 445, 446, 466, 467, 469.
Hulsberg, Jean de, écoutète de Climmen, 308.
Hulsberg dit Schaloen, de, 266.
Hulst, Philippe van der, 139.
Hultepant, Jacques, 197, 200.
Hunsel, 423.
Huntjens, 423; — Antoine, Dominicain à Maestricht, 426; — Catherine, 429; — Chrétien, 424; — Etienne, 365; — François, 368, 424; — François, prieur des Dominicains à Maestricht, 424-426; — Jean Guillaume, 424; — Guillaume, Dominicain à Maestricht, 427; — Jean Pierre, 424; — Jean Pierre, Dominicain à Maestricht, 429; Marguerite, 362; — Mathias, 424; — Mathilde, 322; — Servais, 317, 368; — Vincent, vicaire-général de la province Néerlandaise des Dominicains, 426, 427, 430.
Huygen, Guillaume, 122.
Huygens, commissaire du Souverain des Pays-Bas, 458.
Huyn, 400.
Huyn, comte de, 406.
Huyn d'Amstenrade, 400, 401; — Arnoul, 265; — Gérard, seigneur de Rivieren, 399; — Héribert, 399, 400, 413; — Edmond, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 31, 33; — Jean, 400, 401; — Thierry, 400.
Huyn de Geleen, 401; — Godefroid, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33, 37.

Ilem d', receveur du pays de Fauquemont, 343.
Inden, Anne Catherine von, 402; — Jean von, 402.
Ingber (Ingbergh) sous Galoppe, 395.
Ingber, ferme sous Galoppe, 396.
Ingenhoven, Sibert d', échevin de Climmen, 262, 306.
Innocent II, pape, 251.
Innocent IV, pape, 478.
Irmingard, 265.
Isenbruch, Engelbert d', archidiacre de Liége, 478.
Itter, Martin d', 159.
Itteren (Itter), 122, 325, 326, 341, 432.

Jacob, Samuel, capitaine du régiment d'Albert de Brandebourg, 395.
Jacobs Antoine, 367; — Jacques, écoutète de Grand-Looz, 209; — Jean, 367; — Jean l'aîné, échevin de Grand-Looz, 209; — Jean le jeune, échevin de Grand-Looz, 209; — Jean Guil-

Digitized by Google

laume, 442; — Pierre, 364, 372, 373.
Jacobs (Jacobz), Jean, échevin de Grand-Looz, 208, 209.
Jacop, Susanne Elise, 395.
Jacques der Smet, échevin de Climmen, 303.
Jans, Gérard, 84; — Mathieu, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 145; — Thierry, 178.
Jansen, Balthasar, 393; — Henri, 367.
Janss, Gisbert, échevin de Neerharen, 153, 172.
Janssen Baltus, 453; — Lambert, curé à Hulsberg, 350, 358.
Jaspers, Adam, 320, 365, 366, 368; — Jean, 365, 368, 369, 373; — Jean, bourgmestre de Climmen, 320, 383; — Marie, 320, 331, 332.
Jean XIII, pape, 215.
Jean III, duc de Brabant, 258, 479, 480.
Jean te Goeswynstorne, voir Jean Heutz.
Jean int Horeneer, 195.
Jean int Huyfyseren dit Corbosch, 167.
Jean op gheen Mere, 182.
Jean in der Monnick, 180.
Jean an Tvelt, 116.
Jean die Wale, écoutète de Buiten-Bilsen, 103.
Jeanne, fille de Louis XI, roi de France, fondatrice de l'ordre de la Sait-Vierge des Annonciades, 69.
Jeanne, duchesse de Brabant, 479.
Jeanne de Courtrai, prieuse du couvent „le Beyart" à Maestricht, 66.
Jegers, Jean, 128.
Jegher, Guillaume, échevin de Climmen, 303.
Jekermans, Pierre, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Canne, 106.
Jekermans, Pierre, vice-écoutête d'Opcanne, 125; écoutète de cette seigneurie, 155.
Jemappes, 443.
Jesscheren, Henri de, 91.
Jetze, Jacques, 87.
Jeucken, Antoine, 372; — Ide, 321; — Pierre, 354, 364; — Thomas, 364.
Jeuken, Ide, 382.
Joes, Jean, échevin de la cour censale van der Schuyren à Bilsen, 131.
Johaes (Johoes), Mathias, 202.
Jonckhout, 146.
Jonckhout, Arnoul de, 168; — Noelman de, échevin de la cour censale van den Borch d'Eygenbilsen, 181; — Paul de, échevin de cette cour, 181.
Joncloes, 209.
Jongen, Lendert, 364, 374.
Jongenbossche, Jean van den, 154, 155, 157.
Jorden, Simon, 365.
Joseph II, empereur, 425.
Jules César, empereur romain, 233.
Juliers, 235-237, 291; — pays de, 240, 291.
Juliers, comte de, 236; — Otton de, prévôt de l'église Saint-Servais à Maestricht. 222.
Juliers et Gueldre, Guillaume duc de, 479.
Jupille, 377.
Justinius, J. H., échevin de Climmen, 306.
Justin II, empereur, 212.

Digitized by Google

Justin d'Anvers, Capucin à Maestricht, 44.

Kaen, Chrétien, 151.
Kaldenberch, Godard de, échevin de Neerharen, 153.
Kampenyon (Campioen), Arnolt, avocat à la cour de Liége, 139.
Kanne, Pierre de, 171.
Kantelberch, Denis, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 174.
Kariss, Pierre, 185.
Kaudenbergh, Ruttier von, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Kellenbach, Conrad de, 364.
Kellener, Arnoul, 154, 157; — Pierre, 91; — Réné, maître de l'hôpital de l'église Saint-Servais à Maestricht, 90, 91.
Kempeneer (Kempener), Jéan, échevin de Pietershem, 163, 173, 176.
Kempener, Jean le jeune, échevin de Pietershem, 175.
Kerckhof (Kerckhoffs), Michel, curé de Climmen, 360, 380, 450, 468.
Kerckhoeff (Kirchhoeff), Guillaume van den, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 122, 145.
Kerckhofs, Henri, provincial des Cellites à Maestricht, 54.
Kerens, Philippe, 391.
Kerkherderen, Jean Gérard, échevin de Climmen, 304.
Kerkhofs, G., 453.
Kermpt, 139.
Kerleman, Adélaïde, 176.
Kerpen, von, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 34.
Kerss, Jean, échevin de Buiten-Bilsen, 103, 104; échevin de Munsterbilsen, 139; maïeur de la cour censale van der Schuyren à Bilsen, 131.
Kervel, Alexandre de, 314; — Anne de, 314; — Sare de, 314.
Kesels, Giselbert, 88.
Kessel, de, 133.
Kessenich, 444.
Kestelt (Kesselt), 92, 111, 112, 170, 174, 391.
Kestelt, Winand de, 121; — Jean de, 92, 122.
Restelt dit Hermelen, Winand de, 145
Ketel, Thomas van den, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Heer, 145.
Ketele, Chrétien van den, 123; — Chrétien van den, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 164.
Keutgens, Pierre, 372.
Keversberch, Adam de, échevin de Climmen, 303.
Keversberg, 421.
Keyn, Pierre, échevin d'Eysden, 180.
Keynich, Jean de, 143.
Kicken, Ernen, 363, 365; — Henri, 371.
Kieckelartz, Guillaume, 85.
Kinkebiers, Lambert, 131.
Kindert, Jean, 313.
Kips (Kyppe), Servais, échevin de Maestricht, 85, 91, 95, 96, 100, 111, 113, 115, 127.
Kirchhoff, Gilles van den, échevin de Climmen, 303; — Réné van den, échevin de Climmen, 303.
Kirleman, Jean, 118.
Kirlemans, Jean, 175, 176.
Kleinen (Kleynen), Albert, prieur

Digitized by Google

des Dominicains à Maestricht, 356, 375.
Kleynen, Mathias, 321.
Kleynyans, Josse, 138.
Klöcker, Christine, 403.
Klynen, A., 442; — François, 442.
Knops, Chrétien, échevin de Climmen, 304.
Knoup, Thierry, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 102, 123
Knubben, Catherine, 321; — Mathias, échevin de Climmen, 304, 309, 339.
Kobben, Vastrart, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 141.
Koelen, Jean, 338.
Koesseler, Gérard de, 398; — Irmgarde de, 398; — Jean de, 398; — Mente de, 398; — Stasse de, 398.
Koex (Koeck, Coex, Cox), Henri, échevin de Climmen, 303.
Konen, Antoine, échevin de Climmen, 304.
Koulen, Conrad van der, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Kreeft, Catherine van den, 130.
Kreefte, Jean van den, échevin de Maestricht, 85.
Kreynkens, Jean, 122.
Kreusen, Jean, 453.
Kribs, Henri, écoutête de Wilre, 360.
Kriekel, Gérard, 140.
Kruesen, Arnoul, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 184.
Krufft, Pierre von, 412.
Krusen, 106.
Kuckers, Nicolas, 182.
Kunrade (Kunroken), 236, 244, 421, 422, 444.
Kuper, Jean, Dominicain à Maestricht, 375.
Kupers, Jean, 91.
Kuycken, Adélaïde, 156.
Kuyk, 429.
Kyppe, Jean, 86.

Laaven, Jeanne, 395.
Laeck, Jean van der, 128; — Mathias van der, 123.
Laeffelt (Lauffeld), 145, 192.
Laekens, Pierre, 180.
Laen, Adèle ter, 410.
Laer, Gérard van den, échevin de la cour censale de la *cantoria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 127; — Jean van den, 157.
Laeven, Jean Pierre, bourgmestre de Climmen, 322, 384.
Lagium, 246.
La Haye, 294, 313, 318, 335, 341, 484.
Laere, Thierry van den, 104.
Lake, Agnès van der, 135; — Mathilde van der, 135; — Mathias van der, 135.
Lambert, doyen de l'église Notre-Dame à Maestricht, 221.
Lambert, curé de Hulsberg, 344.
Lamberts, J. H., échevin de Climmen, 308.
Lambotte, Anne Catherine, 381.
Lamboy, Judith, 309; — Thierry, échevin de Maestricht, 87, 90, 91, 97, 111, 114, 115, 117, 122, 134, 136; échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 102, 123.
Lambrichts, Franc, 368.
Lanaeken (Lodenaken), 163.
Landen, 443.
Landen, de, 63.
Lantmeter, Gérard, 129; — Henri, 91.
Lantmeters, 168; — Godard, 194;

Digitized by Google

— Jean, 154, 155, 157.
Laufelt, Mathias de, échevin de Vleytingen, 129.
Lauffelt, Jean de, échevin de Vleytingen, 137; — Mathias de, 137; — Pierre de, 175.
Laurent de Grave, Capucin à Maestricht, 44.
Laurent de la Haye, Capucin à Maestricht, 44.
Laurentius, C., 334,
Lausman, Gilles, échevin de Sluysen, 119.
Laven, Michel, 393; — Wolter, 365
Lebrun, consul de France, 446.
Leenders, Cornélie, 375.
Leerod, Clément, seigneur libre de, 394; — Hugues, seigneur libre de, 394.
Leeuwen, Herman de, échevin de Climmen, 305; écoutête de cette seigneurie, 310.
Leeuwenstein-Rochefort-Wertheim, Josine Walburge, comtesse de, 53.
Legermans, Tilman, 192.
Leignue, Frédéric Gérard, pasteur à Climmen, 350, 374.
Leignes, J. M., pasteur à Climmen, 320, 376.
Leipzig, 457.
Lemmens, Anne, 392; — Mathilde, 162; — Pierre, échevin de Climmen, 305.
Lemmoels, Gisbert, 132.
Lenarts, Jean, 124.
Lennerix, Pierre, échevin d'Opcanne, 125.
Lenssen, Laurent, 371.
Lesselius, Isaac, 358.
Leut, Jean de, 140.
Leven, de, échevin de Climmen, 306.
Lewe, Jean de, vice-écoutète de Buiten-Bilsen, 103.
Lewenberg (Leuwenbergh), Henri de, grand commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Ley, von, 109.
Leye, Engelbert von, 108.
Leyhe, Engel von, 83.
Leys, Guillaume, 195.
Leyten, Gobbel, 153, 172.
Librechs, Moes, 102, 103.
Librix, Servais, 74.
Liebeeck, Jean de, 129, 183.
Liebeke, Nicolas de, 180; — Reynson de, échevin et écoutête d'Eysden, 180.
Liebrichts, Guillaume, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 145.
Liechtenborch, Roger de, 167.
Lieffson, Oloff, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 99.
Liége, 59, 92, 113, 119, 121, 145, 154, 155, 216-218, 221, 223, 248, 251, 346, 359, 391, 396, 450, 457, 473-478; — pays de, 445; — évêché, 450, 485; — chapitre de Saint-Martin, 153.
Lierre, 97.
Liesselius, Isaac, pasteur à Climmen, 375.
Lievesoens, Herman, échevin de la cour censale d'Adam de Gudegoven à Millen, 155, 158; — (Lievensoens), Oloff, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 194; échevin de la cour censale le Clutzhoff à Eygelshoven, 169; échevin de la cour censale d'Adam de Gudegoven à Millen, 155, 158.
Ligny, 267.
Limbourg, 291, 293, 430; — du-

Digitized by Google

ché de, 300, 341; — duc de, 291.
Limmel, 236.
Limbricht, 445.
Limpens, Charles Lothaire de, drossard de Hoensbroeck, 381; — Guillaume, 328, 394.
Linckens, 266.
Lindanus (Guillaume), évèque de Ruremonde, 345, 359, 481.
Linde, Guillaume de, échevin de Munsterbilsen, 139; — Laurent de, échevin de Petit-Spauwen, 210
Lindelauf, Guillaume, curé de Climmen, 359; — Herman, 359.
Linden, Coene van der, échevin d'Opcanne, 125; — Conrad van der, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Opcanne, 106; — Godefroid van der, 392; — Ode van der, 393.
Lintjens, H., président de l'administration municipale de Heerlen, 446; — Mathieu, 447.
Linz, 430.
Lith (Litha), 256, 346, 473, 474.
Lithoyen, 248, 249, 254, 255, 263, 320, 349.
Livensoen, Paul, échevin de Buiten-Bilsen, 103.
Lodenaeken, Marcel de, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 145.
Loenen, Henri, 124.
Loer, Jean van den, échevin de la cour censale d'Eygertinghen à Millen, 155.
Loeres, Jean, 123.
Loers, Henri, 122.
Loeve, Arnoul de, 87.
Loeven, Henri de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 148.
Lofferyt, Pierre, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Opcanne, 106.
Lommersburg, Adélaïde de, 475.
Londres, 459.
Loon, Gérard de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Looyens, Anne Catherine, 472.
Looz, pays de, 44.
Looz, Béatrice de, 398; — Emich, comte de, 398.
Lothaire II, empereur, 246, 247.
Lothaire III, roi des Romains, 219.
Louis, roi d'Allemagne, 246.
Louis le Bègue, roi de France, 247.
Louis le Débonnaire, roi de France, 213, 215, 246, 356.
Louis l'Enfant, roi de France, 247.
Louis le Germanique, roi de France, 19, 247.
Louis d'Outremer, roi de France, 248.
Louis de Saxe, roi d'Allemagne, 247.
Louis XI, roi de France, 22, 69.
Louis XII, roi de France, 69.
Louis XIII, roi de France, 481.
Louis XIV, 349, 351.
Lousberg, Elise, 362.
Louvain, 216, 375.
Louveryx, Pierre, échevin d'Opcanne, 155.
Louwen, Jean de, 115.
Loyen, Nicolas, écoutète de Vleytingen, 129; échevin de Buiten-Bilsen, 104; échevin de la cour censale le Clutzhof, à Riemst, 161.
Loyens, 453; — Anne Catherine, 395; — Jean, curé d'Itteren,

Digitized by Google

396; — Jean Guillaume, 396; — Jean Lambert, 396; — Marie Elise, 396; — Marie Marguerite, 396; — Mathias, 396.
Loyken, Lambert, 90.
Lubeeck, Nicolas de, 183.
Lucide de Bruxelles, Capucin à Maestricht, 45.
Lutge, Jean de, 122, 123; — Réné, 104.
Luyr, Herman, échevin de Climmen, 303; — Martin, échevin de Climmen, 303.
Luysberch, Jean, 150.
Luyten, Lambert, 162.
Luytge, Jean, 104.
Lymborch, Pierre de, 200.
Lympus, Jean, 198.
Lynde, Lambert de, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 165.
Lynden, Lambert de, échevin de Maestricht, 130.
Lynden, dit Proestman, Philippe, échevin de Vleytingen, 187.

Maar-Climmen, 320.
Maenen, Godart, 320; — Mathias, 338.
Maens, Arnoul, 187; — Jean, son père, 187; — Jean, chapelain de l'église Notre-Dame à Maestricht, 187.
Maer, ter, 369.
Maesen, van der, avocat, 391.
Maesen-Quix van ten Esschen, 393.
Maeseyck, 443.
Maestricht, 5, 8, 10-80, 94, 98-101, 104-110, 112-115, 117, 118, 121-129, 131-137, 140-144, 146-148, 150, 151, 153-156, 158, 160, 161-169, 171, 174, 176-185, 187-199, 201, 204, 209-211, 218, 220-223, 225, 235-238, 240, 248, 253, 268, 280, 300, 306, 309, 314, 315, 317-320, 325, 333, 334, 340-343, 346, 349, 351, 359, 362, 363, 367, 371, 374, 375, 377, 391-393, 407, 423-427, 429, 431, 443, 448, 450, 455-457, 466, 468, 477, 484, 485.
Malborough, 6.
Malle, 119.
Malplaquet, 6.
Manen, Martin, écoutête de Meerssen, 311.
Mannartz, Jean, 197.
Mansbosch, 369.
Marc, Capucin à Maestricht, 44.
Marc Junius, légionnaire Romain, 422.
Marcatel, Geneviève de, 77.
Marcel de Bruxelles, Capucin à Maestricht, 42, 44.
Marchant, Pierre, 60.
Marck, Adolphe de la, prince-évêque de Liége, 223.
Marcken, Gérard, 137.
Marcks, Arnoul, 123; — Gisbert, 191.
Margraten, 308, 322, 333, 367, 432.
Marie Elise, gouvernante des Pays-Bas, 315.
Marschalc, Thierry, 152.
Maschereil, 400.
Masen, Guillaume van der, 164, 165; — Henri van der, prêtre à Maestricht, 87; — Lévald van der, 95.
Massot, Gertrude, Soeur-Grise à Maestricht, 58.
Mathias int Hoeffyseren, 185.
Mathys, Jean, 116, 178, 203; — Jean, échevin de Vleytingen, 187; échevin de Sichen, 161, 177; Stas, échevin de Sichen, 177, 178.

Digitized by Google

Mauro, Guillaume de, voir Guillaume van der Moer.
Méan et de Beaurieux, César Constantin comte de, tréfoncier de Liége, 396; — François Antoine Constantin comte de, évêque d'Hyppos et prince-évêque de Liége, 396; — Pierre Charles François Antoine, comte de, seigneur d'Atrin, 396.
Mechelen sur Meuse, 139, 309.
Mechelen, Martin de, 92.
Medevoort, 400.
Meer, 120.
Meer, de, avoué de Fauquemont, 344; — Agnès Thérèse, béguine à Tongres, 392, 393; — André Joseph Louis, 392; — Catherine van der, 392; — Catherine Elise, 392; — A. J. de, 391; — Franco van der, 392; — Frédéric baron de, seigneur de Daelenbroeck, 391; — Guillaume van der, 392; — Guillaume Antoine Servais, 392; — Guillaume Joseph, greffier de la cour féodale de Fauquemont, 392; — Jean van de, bourgmestre de Tongres, 392; — Jean Frédéric, 392; — Jean Guillaume Mathias, 392; — Marguerite de, 359; — Nicolas de, 194; — Philippe Joseph, chanoine à Heinsberg, 392; — Réné de, 339; — Réné de, échevin de Climmen, 304; — Réné de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 373; — Roland de, chanoine de cette église et échevin de la cour de sa *cameraria*, 170; — Wolter de, lieutenant-drossard du pays de Fauquemont, 344; — Wouter de, 373.
Meeren, Guillaume Jean van der, 374.
Meereheim (Merum), Lutgarde de, 475.
Meerssen (Mersen, Merssen, Mersna, Marna), 132, 231, 236, 237, 246, 248-261, 263, 264, 293, 296-298, 302, 305-307, 310 312, 325, 326, 329, 332, 333, 336, 337, 340, 341, 343, 346-349, 352, 357, 376, 389, 390, 400, 415, 416, 422, 423, 432 434, 445, 448, 449, 455, 466-469; — canton de, 401, 445, 473-485.
Meerssen, de, 400, 401; — Catherine de, 400; — (Merssen), Léonard de, drossard de Wittem, 399, 401.
Meerssen de Rivieren, Léonard de, gentilhomme, 413
Mees, Jacques, 365; — Marie, 392.
Meesen, Jeanne, 365.
Meier, Jean, maieur de Munsterbilsen, 139.
Meiren, Elise van der, 60.
Meirt, Jean, échevin de Climmen, 139.
Melbuys, Jean, 160.
Melis, Réné, 93.
Mendels, Winand, 418.
Mengersen, J. W. de, échevin de Climmen, 306; écoutète de cette seigneurie, 261, 310.
Mengerssem, J. W. van, 285.
Mennens, Anne, 366; — Georges, 366; — Mathias, 366.
Merdenvort, Gertrude de, 399.
Mere, Guillaume de, 120.
Merkelbeek, 348.
Mersch, Rutger de, 100.
Mersen, Gérard de, 153; — (Mersch), Rutger de, porte-verge de l'église Saint-Servais à Maestricht, 100, 118; —

Digitized by Google

Winand de, 146.
Mertens, Jean, 98; — Jean, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 98, 99; — J. P., receveur à Heerlen, 446; — Simon, 117.
Mesch, 179.
Mestlecher, Pierre, 117.
Metsmeker, Jacques, 84.
Mettrich, Henri von. échevin de Güls, 86, 107, 109, 110.
Meulen, Barbe van der, 309.
Meurs, J., 442.
Meus, Rembert, échevin de la cour censale d'Eygenbilsen, 169.
Meuwen, Gautier de, 162; — Godard de, 162.
Mewen, Wolter de, échevin de la cour censale de la *cameraria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 178.
Meyer, Arnoul, 91; — Guillaume, échevin de cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 122, 145; — Jean, maïeur de Petit-Spauwen, 210; échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 203; — Pierre, 164.
Meyers, Elise, 320, 321; — Frédéric, 323, 331, 385; — Henri, vicaire à Gronsveld, 332; — Jean, 320, 363, 389; — Jean, collecteur des aides à Climmen, 332; — Jean Frédéric, vicaire à Climmen, curé de Hulsberg, 320, 363; desservant de Climmen, 468; — Jeanne, 429; — Jérôme, 309; - Léonard, 323, 365, 374; — Léonard, collecteur des aides à Climmen, 331, 332; — Lyken, 367; — Marie, 394; — Martin, curé de Voerendael, 332; -- Michel, curé de Climmen, 332, 356, 360, 389; — Pierre, 320; — Pierre, échevin de la cour censale de l'abbé de Corbie à Montenaken, 116.
Meyloen, Guillaume, 132; — Guillaume, échevin de la cour censale de l'église Notre-Dame de Maestricht à Roesmer, 132.
Meys, Catherine, 309.
Mheer de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 367.
Michel de Saint-Trond, Capucin à Maestricht, 44.
Middelborch, Hugues de, 167.
Middelhoven, Lambert de, 74; — Paul de, échevin de Maestricht, 141.
Milichem, Henri, 448.
Millen, 120, 154, 155, 157, 292.
Millen, Robin de, 99.
Minuth, commissaire général du département de la Meuse Inférieure à Ruremonde, 458.
Moelebach dit Breil, Joachim de, 30; — Winand de, grand-commandeur de l'Odre Teutonique, 30.
Moelen, Arnoul van der, échevin à Maestricht, 97, 162.
Moelen, Ide, 393.
Moenen, Jacques, 338; — Jean, 338, 364.
Moensart, Gérard, 97.
Moer, Gérard van den, 160, 172; — Guillaume van den, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 152, 153, 159, 160; — Guillaume van den, 172.
Moer, Pierre, 158, 159.
Moere, Jean, 127.
Moers, 125; — Caris, 90; — Etienne, 107; — Winand, 88, 89, 92; — (Moerss), Winand, échevin de Veldwezelt, 174; échevin de la cour censale de

Digitized by Google

l'église Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 112.
Moes, Carise, 124; - Corneille, 152; — Gisbert, 137; — Gisbert, échevin de Vleytingen, 101, 113, 129, 137; échevin de la cour censale d'Adam de Gudegoven à Millen, 155, 158; — Luc, 133, 146; — Pierre, 121, 161.
Moggen, Lambert, échevin de Neerharen, 153, 172.
Mom, Marie Catherine von, 403.
Mombers, Jean, 370; — Jeanne, 368.
Mommer, Mathias, 365.
Mompeur, 411.
Moncks, Elie, prêtre, 84, 85.
Monne, Melchior, 371; — Thomas, 371.
Monroy, Antoine, général des Dominicains, 356.
Montaigu, 237.
Montenaken (Montenacha), 116, 124, 143, 195, 202, 220, 224.
Montenaken, Godard de, prêtre, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 97, 104; — Jean, échevin de la cour censale de la *cantoria* de cette église, 127; échevin de Heer, 150; échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 122, 145; échevin de la cour censale de l'abbé de Corbie à Montenaken, 116; — Lambert de, 102; — Lambert de, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 97, 101, 104, 105; — Pierre de, prêtre, 122.
Montfort, 401, 423.
Montfort, Lambert, 321.
Moonen, François, 360; — Guillaume, bourgmestre de Hulsberg, 322.
Moors, Bonaventure, Dominicain à Maestricht, 375.
Mopertingen (Mobertingen, Moebertingen), 125, 168, 169, 179.
Mopertingen, Jean de, 111.
Mopertingen, Lambert, seigneur de, 181.
Mortelman, Caryn, échevin de Reckhem, 152.
Mosmole (Mosmoele) Jean, 156; — Jean de 171.
Mottry, comte de la, gouverneur de Maestricht, 340.
Moylant, Jacques de, archidiacre de Liége, 479.
Moyszkoppe, Henri, échevin de Güls, 108, 109.
Muelen, Godard van der, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 190.
Mueggen, Guillaume, 88.
Muggen, Wouter, 186.
Muilken, Marie, 305.
Mulart, Arnoul, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 188.
Mulken (Mulcken), Guillaume de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 145; — Guillaume de, 92, 145, 166; — Guillaume de, échevin de Lenculen à Maestricht, 84; — Servais de, chanoine de l'église Saint-Servais à cette ville, 166.
Munster, 342, 343.
Mys, Guillaume, 365.

Nacken, Marie, 320.
Nalen, Henri, 143.
Napoleon I, consul, 446, 450.
Nassaert, Jean, prêtre, 141.
Nedercanne, 106.
Nederhem, 210.

Digitized by Google

Nedermolen, Henri van der, maître de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 195, 201; — Henri de, curé de Gellick, 168, 169.
Neelkens, Jean, 366.
Neerbeek, 221, 326.
Neerharen, 154, 155, 172; — château de, 393.
Neerhove, ferme à Nuth, 393.
Neerinck, Jeanne, fondatrice de l'ordre des Pénitentes, 60.
Neerwinden, 443.
Nepotis, Pierre, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 147, 199.
Néron, empereur Romain, 22.
Neve, Pierre, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 131, 145.
Neven, Jean, 124; — Pierre, 100.
Neuwied, 415, 430.
Nicéphore de Lingan, Capucin à Maestricht, 44.
Nicolaï, 374.
Nicolas opt Gasthuys, échevin de Bemelen, 183.
Nicolas der smeet, échevin d'Opcanne, 125. 155.
Niel (Grand-Looz), 138.
Niesten, Léonard, 382, 442.
Nieuwenhagen, 237, 240, 446.
Nieuwstad, 428.
Nimègue, 353, 355, 424, 428, 429.
Nirven, 366.
Nivar, Anne Marie, 449; — Antoinette, 448, 449; — Dominique, 448, 449.
Noeben, Jean, 137.
Noerbeck, Arnolt de, échevin de Maestricht, 199, 200.
Molens, échevin de Climmen, 308.
Nonnenspauwen, 210.
Noorbeek, 449.
Noorbeke, Arnolt de, 170.
Norbert d'Anvers, Capucin à Maestricht, 44.
Nottin, Philippe, Jésuite à Maestricht, 36.
Novolapide, Jean, voir Jean de Nuwensteyne.
Noyelles, comte de, gouverneur des Pays-Bas, 337.
Noyon, 213.
Noyrtbeecke, Arnolt de, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 165.
Noytze, Arnoul, échevin d'Eysden, 180.
Nuchelmans, Corneille, 321; — Cornélie, 365.
Nuellens, Henri, 127.
Numegen, Barthélémi, échevin de Meerssen, 133; — Nicolas, 133.
Nut, Philippe de, 122.
Nuth (Nutta), 263, 264, 266, 267, 284, 326, 330, 337, 340, 341, 349, 355, 357, 365, 374, 423, 445.
Nuwensteyne, Jean de, doyen de l'église Saint-Servais à Maestricht, 116, 131, 194.
Nuwerstat, Jean van der, 190.
Nys, Jean, 199
Nystkens, Gautier, échevin de Reckhem, 152.

Ochem, Jean d', échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 203.
Ochoa, capitaine, 301.
Ocken, A. d', 328; — Antoine d', échevin de Climmen, 305.
Odekercken (Odenkercken, Odekerken), Gérard, 338, 339, 342; — Jean, 338.
Odekerken, Guillaume, 442; — Martin, 364.

Digitized by Google

Oderbrueck, Henri d', 133, 182.
Oelbeke, 303.
Oensel, 306, 322, 391.
Oest, Réné d', 174.
Oetengroeven (Otegroven), Lambert d', écoutète de Pietershem, 163, 173, 176.
Offermans, André, 364, 368; — Gérard, 368.
Oirbrueck, Henri d', 194.
Oirsbeeck, 291, 326, 335, 348, 423.
Oirschot, 337.
Olislagers, Nicolas, 285; — Nicolas, écoutète de Climmen, 310; — Nicolas, receveur et stadhouder du prélat d'Eaucourt à Meerssen etc., 285, 482, 484.
Olyviers, Godard, 113, 114.
Onésime de Bruxelles, Capucin à Maestricht, 42, 44.
Ongewassen, Wouter, échevin de Munsterbilsen, 139.
Oost, château d', 407.
Oostrum, van, 63.
Opcanne, 106, 124, 418.
Opam, 477.
Ophem, Jean d', 150, 166; — Jean d', échevin de Maestricht, 186; — échevin de la cour censale de Jean Clut à Riemst, 161; — échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 195.
Opy, Marguerite d', 97; — Pierre d', 151.
Ordenge, dame d', 136.
Ordingen, Guillaume d', 168.
Ortmans, Marie, 365.
Osparden dit de Gruysbeke, Rutger, 146.
Otbert, évêque de Liége, 221.
Otten, 126; — Gilles, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 96, 101.
Otton, abbé de Reims, 251, 255.
Otton I, empereur, 248, 250.
Otton IV, roi des Romains, 257.
Ourous, Gosuin, écoutète de Meerssen, 310.
Outre-Meuse, pays d', 261, 432.
Ouwerch, Nicolas, 133.
Ouwercks, Conrad, échevin de Grand-Looz, 209.
Ouwerkerk, 6.
Ouwerx, Jean, échevin de Grand-Looz, 208, 209.
Overbeek, partie de Climmen, 421.
Overbunde, Adam d', échevin de Meerssen, 133; écoutète de Climmen, 308.
Overheek, ferme sous Climmen, 364, 368.
Overheek, ferme sous Galoppe, 395, 396.
Overhem, 364.
Oyslinger, Jean, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 86, 88, 90.

Paepaertz, Jean, 96.
Paesmans, Hedwige, 137.
Palant, André de, clerc, 139; — André de, écoutète de Meerssen, 318.
Palant tot Wittem, Thierry de, 423.
Pallant, André de, 296.
Palme, Jean, 175.
Palmes, Guillaume, 369.
Panhuys, J. C. de, écoutète de Climmen, 310; — G. H., de, écoutète de Climmen, 310.
Pape Arnolts, Jean, 96.
Papen, 167, 168; — Marguerite, 151.
Papenhoven, Adam de, 92; — Wolter de, grand-commandeur

Digitized by Google

de l'Ordre Teutonique, 33.
Pappenheym, général de, 340.
Paresys, Jean, 198.
Paris, 466.
Parme, duc de, 36, 65.
Parys, Roger, 123.
Pasmans, Gérard, Jésuite à Maestricht, 36.
Paulée, J. B., 390.
Paumeler, P., 363.
Paveyers, Catherine, 200.
Peer, 66.
Peer, Hubert de, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 156.
Pelerin, lieutenant-avoué de Fauquemont, 415, 432; — Adrien Louis, pensionnaire brabançon de Maestricht, 314; — A. G., 238.
Pelser, Gérard, 203; — Jean, 125; — Lemmen, 104; — Nicolas, 180; — Thierry, échevin d'Eysden, 180.
Pelt, Gérard, 332.
Pelzer Berensberg, Bernardine de, 405.
Penners, Jean, 373.
Penre, Jean, 268; — Jean, échevin de Maestricht, 129, 140, 143, 163; — Jean, échevin de Climmen, 304.
Penres, Hubert, 104; — Libert, échevin de Heugem, 168.
Penxsten, Lambert, 178.
Perfusen, Paul, maître de l'hôpital de l'église Saint-Servais à Maestricht, 111; membre de la confrérie de chapelains de cette église, 199.
Pesters, 312; — H., 328.
Peterman, Jean, 173.
Petermans, 164.
Peters, Arnoul, écou·ète de Sluysen, 210; — Lambert, 209; — Michel, 209.
Petit-Haesdael, 373.
Petit-Spauwen (Cleynenspauwen), 148, 149, 210.
Peuts, Corneille, 161.
Philippe II de Souabe, roi des Romains, 257.
Philippe II, roi d'Espagne, 36, 225, 236
Philippe IV, roi d'Espagne, 343.
Philippe le Bon, duc de Brabant, 259.
Philips, Mathias, 372.
Piautaz, commissaire du gouvernement des Pays-Bas, 460.
Pie VII, pape, 450.
Pierre, abbé de Reims, 476, 477.
Pierre de Bois-le-Duc, Capucin à Maestricht, 44.
Pierrepont, Hugues de, évêque de Liége, 477.
Pietershem, 143, 163, 164, 173, 175
Pinsgen, Thierry, 86.
Pirar, Collard, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 191.
Pise, 215.
Pisserius, Guillaume, 434.
Pitten, Symon, 126.
Platz, J. N., bourgmestre de Climmen, 322
Pletsen, Elise, 371.
Plume, Arnoul, échevin de Climmen, 303.
Pluymaekers, Anne Elise, 390.
Pluymakers, Anne Marguerite, 394; — François Guillaume, 395, 396; — J. L., 447; — Lambert, 395, 454, 472; — Marguerite, 321, 382, 395, 437; — Martin, 394; — Mathias, 368; — Weren, 364, 395; — Werner, 321.
Pluymekers, Lambert, 319.

Digitized by Google

Pluymen, Gilles, 364; — Guillaume, 365; — Jean, 382; — Jean, échevin de Climmen, 303; — J. M., 442.
Poes, Poes, 190.
Pollart, 384.
Polle, de, 152.
Popeler, Henri, 141, 201.
Poppe, Henri, 107; — Jacques, échevin de Güls, 87, 107, 110.
Popelman, Guillaume, échevin de Climmen, 262; — Guillaume Henri, échevin de Climmen, 306; — Henri Frédéric, secrétaire de Fauquemont, 307; — Louis, échevin de Climmen, 307.
Portzen, Henri an der, échevin de Güls, 117.
Postelmans, Henri, 192.
Pote, Henri (Henne), 105.
Poupelers, Henri, 140.
Pouwels, Jean, 193, 202; — Winand, échevin de la cour censale le Clutzhof à Eygenbilsen, 169; échevin de la cour censale van den Borch à Eygenbilsen, 181; échevin de Mopertingen, 179.
Prentan, Gérard, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 94, 128, 190
Printhagen, ferme sous Beek, 389, 390.
Printhagen, de, 401; — Arnoul de, 398, 399; — Gérard de, grand commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Proenen, Arnoul, 202; — Réné, échevin de Maestricht, 115; échevin de St.-Pierre lez Maestricht, 102.
Proesten, Chrétien, échevin d'Eysden, 180.
Proosten, Jeanne, 342.
Pross, Elise de, 404.
Pruenen, Arnoul, 178.
Prynt, Arnolt, 110.
Put, 445.
Puthem, Henri de, échevin de la cour censale de Jonckhout, 126; échevin de la cour censale van den Borch à Eygenbilsen, 181.
Putte, Jean van, chevalier, 386, 387.
Putte, Tilman op den, échevin de Heugem, 168.
Putz, Catherine zum, 410.
Putze, Henne von den, échevin de Güls, 109.
Pynsgen, Thierry, 106, 107.
Pynzgin, Henri (Henne), 110; — Hertlieff, 107; — Hertlief, échevin de Güls, 117; — Pierre, 108.
Pypers, Léonard, 390.
Pypkens, Gilles, 184.
Pyters, Gautier, 129.
Pytte, Symon, 112.

Quaedvlieg, Catherine, 394; — Ide, 321.
Quaetduts, Henri, échevin d'Eysden, 180.
Quaetjans, Jean, échevin de la cour censale van den Borch à Eygenbilsen, 181.
Quantz, Thierry, 123.
Quarée, Martin, échevin de la cour censale de l'église de Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 112.
Quareys, Martin, 88, 89.
Quellen, E., 36.
Quinones, Balthazar, 427.
Quistcorn, Godard, 210.
Quix, Jean, 364, 369.
Quodensoen, Jean, 155.
Quodexter, Servais, échevin de

Digitized by Google

Saint-Pierre lez Maestricht, 165.
Quoetjan, Jean, échevin de Mopertingen, 179.

Radboud, évêque de Trèves, 19.
Rademakers, Nicolas, 368.
Raer, 389, 390.
Raeven, Guillaume, 338, 373.
Rahr, ferme sous Meerssen, 390.
Ramaekers, François, 368; — Jean, 365; — J. G., 447.
Ramakers, Élise, 372; — Guillaume, 442; — Henri, 404; — Marie Agnès, 362; — Pierre, 363.
Ramiellies, 6.
Randenrade, Frédéric de, lieutenant drossard du pays de Fauquemont, 337.
Randenraedt, Frédéric de, 339.
Ransdaal sous Climmen, 365, 366, 371, 420, 427.
Ransdaal-Wylre, 362.
Rave, Anne van den, 96; — Jean de, l'aîné, gentilhomme, 400.
Ravensbosch, 314.
Reckem, Jean de, 197.
Reckhem (Redekem), 152, 159, 456.
Reede, de, 63.
Reggers, Dominicain à Maestricht, 429.
Reimerstock, Frédéric de, échevin de Lenculen, 143.
Reims, 249, 250, 252, 253, 255, 260, 267, 346, 348, 349; — abbaye, 284.
Reinekens, Martin, échevin de Climmen, 304.
Reisach, François Joseph Jean-Népomucène Fidélis de, grand-commandeur de l'ordre Teutonique, 34.
Reitra, Werner, 339.
Remunde, Marguerite de, 85.
Réné, duc de Louvain, 250.
Réné, comte de Hainaut, 19, 20, 247.
Réné op die Beke, échevin de Climmen, 303.
Réné in den Capuyn, 171.
Réné de Lierre, échevin de Maestricht, 44.
Renesse d'Elderen, de, 63.
Renesse van Wulp, de, 63.
Renpart, Rut, 202.
Rese, Lambert, 91; — Lambert, échevin de la cour censale de la *cantoria* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 127; échevin de la cour censale de l'abbé de Corbie à Montenaken, 116.
Resen, Gérard, 116; — Henri, 183; — Pierre, 183.
Retersbeeck (Retersbeck), ferme sous Climmen, 364, 365, 367, 372, 391-393, 418, 453.
Retersbeke, Gérard de, 386, 387.
Retines, 249. 255, 263.
Reusen, 312.
Reymerstock, Frédéric, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 124, 130, 137, 146, 171, 189, 191, 192, 195; écoutète de Lenculen, 117.
Reymst, Gentes de, 223.
Reynders, Conrad, 364, 367.
Reyninck, Louise Albertine, 314.
Rhodes, 29.
Rickle, Herman de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Riempst (Riemst), 56, 161, 193, 194.
Riemst, Jacques de, prieur des Dominicains à Maestricht, 425.
Rietra, J. G, 447; — Mathias, bourgmestre de Climmen, 318, 319.

Digitized by Google

Rietrae, Jacques, bourgmestre de Climmen, 332; — (Rietraed), Jean, bourgmestre de Climmen, 279, 280, 321; — Weeren, 321; — Werner, échevin de Climmen, 304.
Rietraed, C. T. C, vicaire de l'église Saint-Servais à Maestricht, 392; — Marie 361; — Mathias, bourgmestre de Climmen, 321.
Rietraedt, Jean, 364.
Rietraet, Elise, 369; — Guillaume, 367, 369; — Jean, 364, 369; — Jean le jeune, 370; — Jetje, 369; — Marie, 365; — Weren, 369, 374; — Wouter, 367, 369; — Wolter l'aîné, 365.
Rigano, Louis, membre de la municipalité de Maestricht, 68.
Rimbourg, 236, 237.
Rittersbeek sous Climmen, 467.
Rivieren, 239, 335, 398, 399, 401, 405, 406.
Rivieren, Catherine, prieuse du couvent de Saint-Gerlach, 398.
Rochefort, 422.
Robiano de, évêque de Ruremonde, 355, 357, 425.
Robyns, Jean, 192.
Rodenryt, Thierry de, maître de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 127.
Rodorff, Henri de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Roebroox, Marie, 304.
Roede, Gérard de, 198.
Roemers, Charles Clément, 390, 449; — Jean Winand, 449.
Roer, Guillaume van der, 328; — Guillaume van der, échevin de Climmen, 280, 305, 310; — Jacques van der, échevin de Climmen, 306; écoutête, 310; — Jean van der, échevin de Climmen, 305; — Rosier van der, écoutête de Climmen, 310.
Roerdorp, 444.
Roeseleers, Mathias, 122.
Roeseler, Jean, 104, 105; — Pierre, 122.
Roesen, Gérard van den, 129; — Réné van der, 190.
Roesmelle, Ernult de, 190; — Gérard de, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 190; — Mélot de, échevin de cette cour, 190.
Roesmer, 132, 169.
Roesmer, Otton de, 127.
Rogier, 452.
Roede, Barthélémi de, 194.
Roland, S. Th. D., ministre des Franciscains pour la province de Cologne, 93.
Rolax, Pierre, écoutête de Climmen, 309, 433.
Rombout, A. H., 334.
Rome, 21, 22, 54, 222, 223, 425.
Romerstorff, 108.
Rondenbosch, 422.
Rontheut, Nicolas, 133, 134.
Roocx, Pierre, 394, 367.
Roosen, Marie Anne Josèphe, 380.
Rosengarde, Conrad van den, 167.
Roos, J. E., bourgmestre de Schimmert, 322.
Rothem, 237, 448.
Roy, Jean, 173.
Royde, Thibaud de, écoutête de Saint-Pierre, 165.
Royen, C., 385; — N., 447.
Rudolphe, prince-évêque de Liége, 219.
Rumold d'Alost, Capucin à Maestricht, 44.

Digitized by Google

Ruremonde, 53, 260. 291-292, 356, 360, 423, 425, 428-430, 447, 458; — diocèse de, 345; — évèque de, 468.
Ruremonde, Henri de, 223.
Rutger, évèque de Trèves, 20.
Rutten, Gilles, 364; — Nicolas, 130; — Winand, 179.
Ruttens, Lambert, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 145.
Ruyschenberg, Henri de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 31, 33.
Ruytersbaan, 237.
Ryemst, Pierre de, 194.
Rys, Elise, 114.

Sachtleven dit Domens, Henri, échevin de la cour censale van der Schuyren à Bilsen, 131.
Sack, conseiller d'Etat privé, gouverneur-général du Bas-Rhin, 457-461; — Henri, prêtre, 96.
Saint-Amand, évèque de Maestricht, 21, 23.
Saint-Barthélémi, 22.
Saint-Benoit, 23.
Saint-Candide, évèque de Maestricht, 21.
Saint-François de Sales, évèque de Genève, 23.
Saint-Géréon, martyr, 23.
Saint-Gerlac, 236.
Saint-Gerlac, couvent de Norbertins à Houthem, 237, 386-388, 390, 397.
Saint-Gondulphe, évèque de Maestricht, 21, 23.
Saint-Jean l'Agneau, évèque de Maestricht, 55.
Saint-Jean Baptist, 22.
Saint-Lambert, évèque de Maestricht, 34.
Saint-Laurent, 22.
Saint-Luc, 22.
Saint-Martin, évèque de Tongres, 23.
Saint-Maurice, 22, 57.
Saint-Monulphe, évèque de Maestricht, 21, 23.
Saint-Nicolas, évèque de Mira, 23.
Saint-Paul, apôtre, 22.
Saint-Pierre, apôtre, 19, 21, 22.
Saint-Pierre, seigneurie lez Maestricht, 17, 58, 65, 101, 123, 164, 165, 443.
Saint-Remi, 353.
Saint-Servais, évèque de Maestricht, 18, 21, 23.
Saint-Thomas, apôtre, 22.
Saint-Trond, 138, 389.
Saint-Agnès, 22.
Sainte-Anne, 22.
Sainte-Catherine, 22.
Sainte-Gertrude, 265, 267.
Sainte-Marie-Madeleine, 23.
Sainte-Marguerite, 22.
Sainte-Ursule, 23.
Sainte-Vierge, la, 22.
Saints-Innocents, 22.
Saints-Pierre et Marcellin, martyrs, 22.
Saints-Simon et Jude, 22.
Saive, château près Liége, 396.
Salm, Lambert, échevin de Climmen, 304.
Salveur, Colaint, 190; — Laurent le, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 190; — Michel le, échevin de cette cour, 191.
Samme, Jean, maïeur de la cour censale van den Edelenbampt à Veldwezelt, 88.
Sammen, 190; — Conrad, 155; — Godard, 132; — (Zammen), Godard, maïeur de la cour censale de l'église Notre-Dame

Digitized by Google

de Maestricht à Roesmer, 132; — Louis, échevin de cette cour, 132; — Louis, 88, 169, 180; — Nicolas, 131.
Santbeke, Jean de, 163.
Sargien, Gilles van der, échevin de Maestricht, 135, 140, 142, 143, 146, 169, 182, 192, 195, 198; échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 138, 143, 146, 171, 189, 191, 192, 202; écoutète de cette cour, 195; 203; écoutète de Heer, 150, 200; — Jean van der, échevin de Heer, 112, 150; échevin de Pietershem, 163.
Sart, Jean van der, échevin de Pietershem, 163, 173, 176.
Sarwerden, 259.
Sauveur de, 453; — Carise, 188; — Mathias de, 396.
Scals, Martin, 106.
Scarne, Arnold de, 218.
Scatz, Adam, échevin de Vleytingen, 187.
Scats, Jean, échevin de Vleytingen, 129; échevin de la cour censale de Jean Clut à Riemst, 161; — Pierre, échevin de cette dernière cour, 161.
Sceneyck, Godart, 88.
Scerfs, Lambert, échevin de la cour censale de Jean Clut à Riemst, 161.
Schaeffdriesch, Jacques, 180.
Schaepkens, H., 442; — J., 442; — J. W., 442
Schaeps, Herman, 324.
Schaertz, Gérard, 182.
Schaesberg, 236, 320, 340, 419, 446, 448.
Schalenbosch, 367.
Schaluyn, Guillaume, 127.
Schaluyn (Schuylen) van den Hove, Mathias, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 98, 99.
Scharn, 400.
Scharn, Josse de, échevin de Bemelen, 184
Schatz, Catherine Elise, 322; — Jean, échevin de Vleytingen, 137; échevin de Herderen, 194; — Jean, 194; — Nicolas, échevin de Herderen, 194.
Scheidt, 415.
Schellart, 266.
Schellings, Réné, 365.
Schemmartere, Evrard de, échevin de Climmen, 303.
Schepers, Adam, 367; — Laurent, 364; — Lemmen, 367; — Lucie, 362.
Scheppers, Jeanne, 382.
Scherer, J. E, capitaine, 314.
Scherfs, Lambert, échevin de Sichen, 161.
Schermers, Thierry, 84.
Scheulder, 346.
Scheupkens, Mathias, 369.
Scheyd, 446.
Scheyen, Godart, 366.
Scheyffart, Jean, 145.
Schillincx, Gilles, 370; — Jean, 370.
Schillings, Anne, 385; — Marie, 394, 395.
Schillinx, 323, 331.
Schils, Henri, 448; — Joseph, 448
Schimmert (Schimortera, Schoenmert), 238, 249, 255, 256, 259, 263, 266, 267, 284, 285, 302, 303, 306, 307, 312, 313, 316, 317, 322, 326, 330, 332, 338, 341, 348-350, 376, 391, 419, 434, 445, 446, 466, 467, 469.
Schinkens, Conrad, 373.
Schinnen, 348.

Digitized by Google

Schin-sur-Geul, 249, 250, 255-258, 263, 264, 285, 309, 326, 346, 350, 365, 371, 381, 420, 421, 446, 466, 470
Schmising, Dominique, 428.
Schoeffs, Jean, échevin de Petit-Spauwen, 210.
Schoenborn, Hugues baron de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 34.
Schoenmaeckers, Jean, arpenteur juré, 389.
Schoenmaekers, Barbe, 372; — Henri, curé de Climmen, 378, 384; — Jacques Martin, 390; — Jean, 321, 362, 364, 370, 381, 391, 448; — Jean, curé de Climmen, 319, 360, 468; — Jean, curé de Hoensbroeck, 383; — Jean l'aîné, 361, 363, 364, 370; — Jean, le jeune, 361; — Jean Guillaume, 363; — Jean Henri, curé à Climmen, 362; — Jeanne, 362; — Lambert, 361, 362; — Marie, 362; — Marie Agnès, 362; — Marie Angèle, 362; — M. C., 384; — Marie Hélène, 362; — Marie Marguerite, 363; — Martin, 370; — Mathias, curé à Climmen, Capucin à Maeseyck, 361, 362, 431; — — Pierre, 361, 363, 370, 372; — Pierre l'aîné, 364; — Wolter, 362.
Schoenmakers, Elise, 364; — Henri, 465; — Jean, 317, 453; — Jean, agent-municipal adjoint à Climmen, 444; — Jean, bourgmestre de Climmen, 321; — J. G., 465; — Jean Henri, curé de Climmen, 361; — M., 445; — Thierry, 163.
Schoenvorst, 399.
Schoenveren (Schonveren), Godard de, échevin de la cour censale de la *camera* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 170, 177.
Schoenbroet, Guillaume, 156.
Schol, Gérard, maïeur de la cour censale de l'abbé de Corbie à Montenaken, 116.
Schols, Jacques 195, 202.
Schörer, Elise, 404.
Schotel, G. D. J., 6.
Schouf, Hubert, 116.
Schoufart, Henri, 112.
Schouffartz, Winand, 126.
Schreurs, Martin, 372.
Schrick von, 406, 410, 414; — Albert, 402, 404; — François Guillaume, 402; — François Guillaume, chanoine et grand-chantre d'Aix-la-Chapelle, 403; — Henri Alexandre Ignace de, 404; — Jacques Guillaume von, chanoine d'Aix-la-Chapelle, 408; — Jean Albert de, 402, 404; — Marie Anne Constance, de, 402-405; — Mathieu de, 404.
Schrick de Rivieren, Jean Albert de, 402, 413; — Jean Jacques Guillaume, chanoine d'Aix-la-Chapelle, 403; — Marie Anne Constance de, 408; — Marie Josèphe de, 404,
Schroders, Jean, 338, 394, 453.
Schueren, van der, 166.
Schultz van Haegen, général, 7.
Schütz, Elise, 308.
Schuylen, Guillaume, 156; — Mathias, échevin de Veldwezelt, 174.
Schyns, Herman, 366.
Scillinx, Henri, 136; — Simon, échevin de Meerssen, 133.
Sclins, Henri de, 221.
Scoeffs, Jean, échevin de Munsterbilsen, 139.

Digitized by Google

Scoelsberch, Guillaume de, 386, 387.
Scoenbeeck (Scoenbeck, Scoenbeke), Daniel de, écoutète de Buiten-Bilsen, 104; — Gérard, échevin de Maestricht, 115, 117, 150; échevin de Buiten-Bilsen, 103, 104.
Scoff, Henri, échevin de Climmen, 303.
Scol (Schol), Gérard, 124.
Scroders, Hubert, 88.
Scroeders, Lambert, 200.
Scroncx, Guillaume, 392; — Marie Barbe, 392.
Scroots, Antoinette, 399; — Michel, 399.
Scrynemeker dit de Heer, Jean, 180.
Scryvers, Gilles, 97.
Scuermans, Laurent, 161.
Selkens, Guillaume, 179.
Seps dit de Doerne, Guillaume, 138.
Serval, Thierry, échevin de la cour censale de l'abbaye de Stavelot à Eben, 190.
Shogen, Henri, 196.
Sibbe, 330.
Sichen, 160, 177, 178.
Sickingen d'Ebernberg, Ferdinand Damien Henri de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 34.
Siegberg, abbaye, 86, 109, 220.
Silvain de Furnes, Capucin de M., 44.
Simonis, Jean, 99.
Simons, échevin de Climmen, 308.
Simpelveld, 273, 421, 423.
Singelsborne, Pierre de, maître de l'hôpital de l'église Saint-Servais à Maestricht, 141, curé de Fouron le Comte, 118.
Sipde, Alexandre, de, vice-écoutète de Saint-Pierre lez Maestricht, 164.
Sips, Lambert, 101.
Sittard (Sittart), 291, 292, 423, 425, 430.
Sledenaken, Gérard de, 136.
Sleypen, Anne, 321; — Barbe, 363; — Catherine, 320; — Elise, 321; — Gérard, 363; — Ide, religieuse du couvent du Mont Calvaire à Maestricht, 321; — Jean, 321, 382; — Jeanne Catherine, 321; — J. M., 447; — Marie Anne, 320, 321; — Marie Hélène, 321; — Marie Sibille, 390; — Marguerite, 437; — Mathias, 390; — Thomas, bourgmestre de Climmen, 315, 317, 321, 382, 437.
Sluysen, 209.
Sluysman, Jacques, 94; — Jacques, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 100, 106, 116.
Slype de, 318; — Jean de, échevin de Climmen, 306.
Slype, Adrien Philippe, 314.
Slypen, Gérard, 365; — Jean, 382.
Smeermaas, 224.
Smeet, Jean, 193.
Smeets, Auguste, 365; — Etienne, échevin de Munsterbilsen, 139; — Henri, 396; — (Smeetz), Jean, 195, 367; — Lambert, 210; — Laurent, 114, 115; — Pierre, 372.
Smets, Guillaume, 367.
Smits, Jérémie, 371.
Smolders, Josse, 364, 366, 370.
Snavel, Henri, écoutète de Meerssen, 310.
Snellen, Tilman, 144.
Snoeskens, Berthold, receveur du chapitre de Saint-Servais à Maestricht, 115, 116; — Mar-

Digitized by Google

guerite, 193.
Snyders, Bertrand, 107; — Jean, échevin de Climmen, 304; — — Martin, écoutète d'Amstenrade, 341.
Soelen, Wolter, 119, 120.
Solms, Alexandre, prince de, gouverneur général du grand-duché de Berg, 457.
Sombreff, Gérard de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33; — Guillaume de, seigneur de Reckhem, 159, 160.
Somnia, Cécile, 322.
Soons, Lambert, échevin de Climmen, 304.
Sorces, Pierre, voir Pierre Zurces.
Sparla, François, 424.
Spaubeeck, 326, 348.
Spauden, Jean de, échevin de la cour censale de Jonchout, 126; — Roger de, échevin de Buiten-Bilsen, 103.
Spauwen (Spauden), 101, 113.
Spauwen, Antoine de, porte-verge de l'église Saint-Servais à Maestricht, 55; — Lambert de, chanoine de cette église et échevin de la cour censale de sa *camera*, 148, 177; — Roger de, échevin de Herderen, 194.
Specht, Barthélémi, 371.
Speckhouwer, Pierre 124
Spee, Gilles, 338, 367.
Speenhof, ferme à Climmen, 363, 367.
Speerts, Jean, 366.
Spennen, Gérard, 95.
Spessen, Godart, 374.
Spoermeker, Arnoul, 126; — Jean, 126.
Sporcken, Jean, 317.
Sporken, G., 447.
Sprolant, Jean de, échevin de Sluysen, 210.
Sprolant dit Heunkens, Gérard de, 138, 139
Spronck, curé de Climmen, 361.
Stadeyn, Jean, 163.
Stal, Pierre, 372.
Stallenbergh, Henri, 336.
Stallengaerts, Thierry, 122.
Starts, Gérard, 111; — Lyne, 111.
Stas, Gérard, 194; — Guillaume, échevin de la cour censale d'Adam de Gudegoven à Millen, 155, 158; — Jean, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 199; — Jérôme, écoutète de Borgharen, 309; — Nicolas, membre de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 142, 194; — Nicolas, maïeur de la cour censale de Jean Clut à Riemst, 161; — Paul, 84; — Pierre, écoutète de Climmen, 309; — Stas, 190; — Susanne Sibylle, 320, 332.
Stass, échevin de Climmen, 306.
Stassen, Gérard, 380; — Guillaume, 442; — P., 466.
Stavelot, abbaye, 190.
Stein, 292
Stein, baron de, 457.
Steinen, Wiric Léopold de, baron de Scherffen et Kessenich, grand commandeur de l'Ordre Teutonique, 34.
Steppon, prévôt de l'église Notre-Dame à Maestricht, 221.
Stercke, Jean, échevin de Climmen, 303.
Sterf, Hubert, 203.
Stevens, Godard, 125; — Henri, 125; — Jean, 366.
Steyn, 274, 444.
Steyne, Spoenhem de, 133.
Steyne, Mathieu de, chanoine de l'église Saint-Barthélémi à

Digitized by Google

Liége, 119.
Steyns, P., 453.
Sticker, Jean, échevin de Climmen, 203.
Stirbold, Arnoul, chevalier, 220.
Stochem, André, 74; — Jean de, 89.
Stockhem, 122.
Stockhem, Léonard de, chevalier, 66; — Martin de, 372.
Stocks, Jean, 155, 157.
Stooykens, Jean, 74.
Stormans, Abel, 374.
Stouwen, Henri, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 196; — Henri, 151.
Strabach, 237.
Strabeck, Jean de, gentilhomme, 338.
Strabeek, 236, 243.
Straeten, 236.
Straeten, Mathias van der, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Streucht, de, échevin de Climmen, 305.
Strickers, Gérard, 128.
Stroeken, Jean, 198.
Strouven, Elise, fondatrice du couvent du Mont-Calvaire à Maestricht, 68.
Strucht, 264, 266, 291, 309, 326, 349, 364, 444, 446.
Struver, François, 265
Stryker (Strykere, Stryckere), Louis, échevin de Maestricht, 104, 111, 114, 115, 122, 129, 141, 149; échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 123, 164.
Strythaegen, 265.
Strythaegen, écoutète de Maestricht, 225.
Strythaegen (Strythagen, Streydthaegen), Gérard de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 31, 33.
Stucker, Adelheid von, 403.
Suels, Lambert, 93.
Suestris, Arnoul de, vicaire de l'église Saint-Servais à Maestricht, 220.
Suetendale, Gérard de, 96; — Marie de, 74; — Pierre de, 173, 175.
Sunzo, archevêque de Rheims, 236.
Surees, Michel, échevin de Canne, 155.
Sussen, 161.
Susteren, doyenné, 345, 348.
Suyrman, Henri, 111.
Swaelen, Henri, échevin de la cour censale du seigneur de Vlodorp à Veldwezelt, 98; — Jean, 177; — (Swalen), Jean, échevin de Sichen, 161, 177, 178; — Waelwyn, échevin de la cour censale van der Schuyren à Bilsen, 131.
Swalen, Jean, 102; — Martin, 203-208; — Walwyn, échevin de Munsterbilsen, 139.
Swalgen, Guillaume, échevin de Buiten-Bilsen, 104.
Sweerde, Henri van den, 124, 125; — Henri van den, échevin d'Opcanne, 125.
Sweers de Weerd, Marie, 6.
Sweerts, Simon, échevin de Veldwezelt, 174.
Swentibold, empereur, 20.
Swerde, Henri van den, échevin de la cour censale de Saint-Martin de Liége à Canne, 106, 155.
Swertveger, Nicolas, 198.
Swildens, Corneille, 376; — Corneille, l'aîné, 320; — Corneille, bourgmestre de Climmen, 278, 279, 316-318; — Corneille, col-

Digitized by Google

lecteur à Climmen et notaire à Voerendael, 332; — Corneille le jeune, 320; — Corneille le jeune, bourgmestre de Climmen, 312, 320, 332, 334, 376; — Corneille, échevin de Heerlen, 320; — Corneille, Guillaume, 320; — G. le jeune, 280; — Hélène Gertrude, 320; — Herman Frédéric, 320; — Jean Henri, 320; – Jean Henri Corneille Ahascarus, 320; — Jeanne Susanne Sibylle, 320; — Léonard, 320, 334; — Marie Catherine, 320; — Marie Catherine Gertrude, 376.
Syen, Gertrude, 322; — Hélène, 322.
Syeys, 446.
Symens, Paul, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 145.
Symons, Herman, échevin de Sluysen, 119.
Synnich (Zynnich), Michel de, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 163.

Tabbarts, Gilles, échevin de Grand-Looz, 209.
Tallenrechts, Pierre, 186.
Tant, Pierre, 183, 187; — Pierre, échevin de Maestricht, 115, 140, 151.
Tants (Tantz), Jean, échevin de la cour censale le Clutzhof à Eygenbilsen, 168, 169; échevin de la cour censale de Jonckhout, 126; — Lambert, 154, 157; — Pierre, 154, 157, 158.
Tappeneys, Nicolas, 143.
Taubens, Gérard, échevin de Vleytingen, 101, 113, 129, 137, 187; – Marc, 137.
Tawarts, Chrétien, échevin de Grand-Looz, 208.
Telders, Elise, 118.
Telt, Gérard, collecteur des aides à Climmen, 332.
Tenermans, Gérard, 183.
Terblyt, 325, 326, 446.
Ter Maar, 235.
Terveurt, 235.
Tervieren, 300, 453.
Théodore, prévôt de l'église Saint-André à Cologne, 476.
Theus, Jean, 143; — Wouter, 143.
Theus dit de Heer, Jean, 182.
Teuten, Jacques, 173.
Thielen, Corneille, 286; — Corneille, écoutête de Climmen, 261, 262, 307, 310; — Jacques, échevin de Climmen, 306; — Jean, pasteur à Climmen, 375.
Thienhoff, ferme à Gracht sous Oirsbeek, 390.
Thierry opten Grave, 179.
Thierry indie Plancke, 115.
Thoenis, Elise, 192.
Thoreels, 400.
Thorn, 423, 444.
Thorn, Henri de, 335.
Thorote, Robert de, prince-évêque de Liége, 346, 347, 477.
Thoyms, Rutger, 95.
Thurelle, Mathias, 84.
Thurmet de Mongion, Roland, commandant de la ville de de Tallemont, 77.
Tibus, Jean, 190.
Ticquet, M. H., échevin de Climmen, 280.
Tillmans, Anne, 383.
Tilly, comte de, 15; — Claude de, gouverneur de Maestricht, 61-63.
Tilmans, Jean, 121, 167; — Jean, échevin de Sluysen, 119.
Tirlemont, 427.

Digitized by Google

Tobben, Mechtilde, 195.
Toentgens, Antoine, 188.
Tongres, 17, 18, 55, 78, 235, 237, 425.
Torners, Jean, 158.
Toulon, 77.
Tournai, 216.
Tous, Jean,
Triechs (Triecht), Jean, échevin de Sichen, 161, 177, 178.
Trèves, 20, 106, 248.
Trèves, François de, fondeur de cloches, 379; — Jean de, son frère, fondeur de cloches, 379.
Trybel dit Mossis, Jean, receveur de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 184.
Tulde, Elise de, 165.
Turmet, Charles de, 77-79.
Tuylt, 139.
Tyloye, Jean, 95; — (Tiloy), Pierre, échevin de Maestricht, 151, 166, 185, 188, 189, 196-199, 201.
Tyrnegae, Jean de, 89.
Tzevel, Jean de, seigneur de Vieux-Fauquemont, 265.
Tzingelborn (Tzingelen, Zingelborne), maître de l'hôpital de l'église Saint-Servais à Maestricht, 161.

Ubach, 237.
Ubachs, Elise, 394, 395; — Guillaume, 316; — Henri, 394; — Henri l'aîné, 395; — Jean Guillaume, 362.
Ubachsberg, 385
Ubags, Henri, 367; — Jean, bourgmestre de Hulsberg, 322; — Jean Pierre, bourgmestre de Hulsberg, 322.
Udecoven, Pierre d' 183,
Udenberg, Lambert d', échevin de la cour censale du chapitre de Saint-Martin de Liége à Hees, 122.
Ulestraten, 305-307, 326, 341, 468, 469.
Urmond, 375, 419.
Utrecht, 216, 297.

Vaals, 333, 443.
Vaesen, 393; — Catherine, 319; — Chretien, 319, — Elise, 319; — Gérard, 319; — Henri, 319; — Jean, 319; — Jean Népomucène, 394; — Michel, 363; — Pie, Augustin à Maestricht, 431.
Vaesrade, 264, 325, 341, 381, 445.
Vaessen, Chrétien, 394; — Henri, 362; — Thierry, 162.
Valckenborgh, Jean, 369, 370
Valkenborgh, Bietsen de, 140, 144; — Jean, échevin de Climmen, 305.
Val-Dieu, 186.
Val-Fleury, prévôté en France, 482.
Valle, Stas de, échevin de Sichen, 177.
Vastrait, Jean, 87.
Vaulx Marie de, 66.
Vederwessche, Elise, 92
Veels, Jean van den, 136, 177; — Jean van den, échevin de Heer, 200.
Veerlings, Toussaint, 448, 449.
Velde de Melroy, J. B, évêque de Ruremonde, 428.
Velde, Jean van den, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Veldorps, G., 339; — G., échevin de Climmen, 304.
Veldwezelt (Veltwezet, Veldweset, Weegset, Wiesit), 88, 92, 98, 111, 125, 131, 153, 172,

Digitized by Google

174, 180, 391.
Velt, Jean de, échevin de Bemelen, 183.
Vencken, Goyart, 88.
Vénise, 215.
Venken, Henri, 175.
Venlo, 237, 423.
Verhoeven, Godelive, 6.
Vernaus, Henri, 393; — Marguerite, 393.
Verschuur, Théodore, 71.
Verstolk van Soelen, J. G., commissaire-général des Pays Bas, 460, 461.
Verviers, 321.
Vesche, Guillaume, 168.
Vesters, Jutte, 192.
Veugten, Elise, 424; — Marie, 424.
Veurt ter, ferme sous Climmen, 366, 420
Veurth, Charles de, seigneur de ter Veeren, 404.
Veynken, Godard, 118.
Vienne. 459, 466.
Vieux-Fauquemont, 264-267, 306, 309, 326, 331, 341, 349, 353, 355, 444, 446.
Vieux-Fauquemont, seigneur de, 343; — Gérard de, 477, 478; — Gosuin de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 477; — Thierry de, 477.
Vieux-Fauquemont (Alden-Valkenborgh), Jean, 265.
Vieux-Vroenhoven (Wilre), 224, 423.
Vigen, Laurent, 177.
Vignon, lieutenant-drossard des pays d'Outre-Meuse, 432.
Vincent de Courtrai, Capucin à Maestricht, 44.
Vink, Franciscain à Maestricht, 28.
Vleeck, Guillaume de, écoutête de Climmen, 308; — P. A. de, échevin de Climmen, 305.
Vleke, Michel de, échevin de Meerssen, 133.
Vleyshouwer, Lambert, échevin de Sluysen, 210.
Vleytingen, 101, 113, 128, 129, 136, 169, 186, 191.
Vleytingen, Barthélémi de, 95; — Martin de, 111; — Remi de, échevin de la cour censale de l'église Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 89.
Vlodrops, Michel, échevin de Climmen, 304.
Vloedorp, Godard de, seigneur de Leuth, 98.
Voechs, Libert, 111; — Noelman, échevin de la cour censale de l'église Notre-Dame de Maestricht à Roesmer, 393
Voeghs, Jean Guillaume, 393.
Voerendaal (Voerendale, Vuerendael), 166, 174, 195, 234, 236, 244, 307, 318, 320, 322, 340, 348, 359, 393, 395, 420, 422, 430—432, 446.
Voerse, Thierry, échevin de la cour censale le Peterhof à Montenaken, 195, 203.
Voersen, Carsil, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 186; — Maroelen, 100.
Voersse, Thierry, 186; — Thierry, échevin de la cour de la *camera* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 177, 178.
Voersters, Gilles, 164, 173.
Voertbeeck, Hubert de, échevin de la cour censale de la *camera* de l'église Saint-Servais à Maestricht, 177.
Voeten, Guillaume, 190.
Vogels, Henri, 192.
Volbier, Catherine Cunera, 375.

Digitized by Google

Volbuycks, Tilman, 123.
Volmolen, Jean van den, 191; — Jean, receveur des panistes de l'église Saint-Servais à Maestricht, 145.
Volquyn, Thierry, chanoine de cette église, 187.
Vonck, 238.
Voncken, Henri, bourgmestre de Schimmert, 322; — Jean, bourgmestre de Schimmert, 322.
Vorde, Conrad van der, 386, 387; — Godart van der, 386.
Vord (Veurt), Godart van der, 386.
Vos, Henri, échevin de Sluysen, 119; — Jean, 209.
Vosse, Guillaume, échevin de Pietershem, 175.
Vrients (Vrientz), Jean, échevin de Mopertingen, 179; échevin de la cour censale van den Borch à Eygenbilsen, 181; — Louis, échevin de cette cour, 181.
Vrimershem, Roger de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33
Vrints, Louis, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Hees, 145.
Vrome, Laurent, échevin de Climmen, 303.
Vromen, Marie, 320.
Vroomen, M. A. C, 385.
Vryens, Louis, maïeur de la cour censale de Jean Clut à Eygenbilsen, 168, 169.
Vryentz, Jean, 169; — Vryent, échevin de la cour le Clutzhoff à Eygenbilsen, 169.
Vrythof, Jean, échevin de Climmen, 305; — J. B., 435.
Vrythoff, J., 328; — Jean, officier de Justice à Dordrecht, 458.
Vuchten, Henri, 364, 371.
Vuelappel, Nicolas, 192.
Vuelz, Jean van den, échevin de Heer, 150.
Vueren, Gilles de, 104.
Vuerendale Jean, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 168; échevin de Canne, 155.
Vuyssen dit van Brede, Herman, 158.
Vyeren, Gisbert, 398.

Wachtendonck, Sibert de, chanoine de l'église Saint-Servais à Maestricht, 178.
Waelem, sous Climmen, 366, 397.
Waelhem, 235.
Waghemans, Henri, échevin de Grand-Looz, 209.
Wailhain, 303.
Wailly, Natalis de, 216.
Waldeck, prince de, 6.
Walem, 420.
Walem, Guillaume, 319.
Walen, Jean, 393.
Walencour, 267.
Walschaert, Guillaume, 196.
Walthouwer, André, échevin de Climmen, 304.
Waltvucht, Léonard de, 189.
Wammenstopper (Wammenscopper, Wammenstupper), maître de la confrérie de chapelains de l'église Saint-Servais à Maestricht, 98, 150, 154, 159, 160, 163, 171-173, 175, 176, 191-193.
Warfusée, Marie de, 399.
Warwelle, Barthélémi de, 127, 164; — (Werwelle), Barthélémi de, échevin de la cour de Lenculen à Maestricht, 84-86, 88-90, 93, 96; — (Vaerwelle), Godard de, échevin de Maes-

Digitized by Google

tricht, 85, 87, 114, 118, 128, 130, 144, 146, 151, 156, 163, 167, 289, 290; échevin de la cour de Lenculen à cette ville, 117, 124, 137, 143, 146, 171.
Wassenaer, de, chevalier de l'Ordre Teutonique, 29; — Henri de, grand-commandeur de l'Ordre-Teutonique, 33.
Wassenberg, 291, 292.
Wateler, Jean Arnold, 334; — Jean Mathias, échevin de Fauquemont, 314.
Waubers, Gérard, 338.
Wautwilre, Gérard de, 196.
Weber, Eléonore, 395.
Wedershoven, Jean, curé de Climmen, 338, 359.
Wedich, von, 410;— Herman de, 404, 409, 410; — Marie Thérèse de, 404.
Weeckman, Ausone, le jeune, échevin de Bemelen, 183.
Weerde, Gosuin de, écoutète de Meerssen, 310.
Weert, 99, 220, 237, 400, 423, 444.
Weert, Jean, 93; — Jean, échevin de la cour censale du chapitre de Notre-Dame de Maestricht à Veldwezelt, 112.
Weert, Thierry de, Dominicain à Maestricht, 137.
Weerts, Joseph, 442.
Weilbourg, 431.
Welpsdael, 220.
Wels, 444.
Welten, 447.
Wenberch, Guillaume, échevin de la cour censale de l'église Notre-Dame de Maestricht à Roesmer, 132.
Wendelen, Nicolas, 149.
Werdt, Guillaume de, 114.
Wert, Jean, 89.
Wessem, 444.
Wessem, Zyelen de, 201.
Wetsels, Herman, 366.
Wetzel, Jean, échevin de Climmen, 303.
Wetzlar, 431.
Weusten, Catherine, 322; — H., 442.
Weustenrade, ferme sous Climmen, 420.
Weustenraedt (Weustenraede), 364, 368, 373.
Weustenraedt (Weustenrade, Weustenroede), André, curé de Beringen, 360; — Catherine, 371; — Cécile, 360; — Gérard, curé de Wilre, 360; — Herman, échevin de Climmen, 304; — Jean, curé de Climmen, 304, 350, 351, 354, 359, 379, 380; — Marie, 360; — Martin de, échevin de Climmen, 303; — Mathias, 359, 360; — Pierre, 371.
Weustherck, 222.
Wevelkoven, Thierry de, grand-commandeur de l'Ordre Teutonique, 33.
Weyenhorst, Jean de, seigneur de Rivieren, 354, 399.
Weynenberch, Wouter, échevin de Grand-Looz, 208.
Wibald, abbé de Stavelot, 255, 256.
Widoy, 90.
Wiedenfeld, Justine de, 412; — Thérèse de, 402.
Wierix, Jean, 114.
Wierslysen (Wurstysen), Jean Adolphe, 320.
Wiesit, Jean de, échevin de Reckhem, 152.
Wilhelmstein, 292.
Willems, Jean, échevin de la cour censale le Clutzhof à

Digitized by Google

Eygenbilsen, 169; maïeur de la cour censale van den Borch à cette seigneurie, 181.
Willems, Etienne, bourgmestre de Schinnen, 302; — Guillaume, 339; — Guillaume, échevin de Climmen, 304; — Jean, 322; — Jean, échevin de Saint-Pierre lez Maestricht, 123, 164; écoutète de Mopertingen, 179.
Wilmar, A., écoutète de Climmen, 310; — H, 445.
Wilre, 87, 92, 116, 125, 192, 203, 420.
Wilre, André de, 131; - Gérard de, 167; — Henri de, échevin de Pietershem, 163; — Jean de, 124, 163.
Winantz, Jean, 167.
Wintgens, J. L., échevin de Climmen, 307.
Winthagen, Marie, 393.
Wintzingerode, baron von, général de Russie, 458, 459.
Wiricus, doyen de l'église Notre-Dame à Maestricht, 221.
Wissegracht, ferme sous Hulsberg, 396, 421.
Witte, Jeanne de, 404.
Wittem, 423, 443.
Woeringen, 258.
Woestenrade (Woestenraede), Mathias de, 268, 304.
Woestenroede (Woestenroide), Martin, 304, 387; — Pierre, 304, 387.
Woestenroide (Wustenraedt), Jean de, échevin de Climmen, 304; — Martin, 304.
Wolff (Woulff), Thierry, échevin de Maestricht, 156-159, 166, 188, 196.
Wolsleger, Nicolas, 184.
Wolter, 117.
Wood, Théodore van der, échevin de Climmen, 307.
Woufs, Léonard, 84.
Wouter in die Kievye, 180.
Wouters, Pierre, 356.
Wulffers, Conrad, 87.
Wybers, Ode, 91.
Wyck, Mathias de, 111.
Wyer, Jean van den, 201.
Wyertz, Guillaume, 101.
Wygarde, Guillaume van den, 87.
Wylre, 333, 423, 443.
Wylre, Henri de, échevin de Pietersheim, 173, 176.
Wynandsrade, 325, 340, 348, 355, 445.
Wynans, Jean, 106.
Wynantz (Wynantz), Jean, 90, 163.
Wynantz, Réné, échevin de la cour censale de l'église Notre-Dame de Maestricht à Roesmer, 132.
Wynckenx, Winand, échevin de Canne, 155.
Wyngaerde, Agnès de, 399.
Wyngarde, Guillaume van den, 145.
Wyschagen, 223.
Wytkan, Winand, 136.
Wyx, Laurent, 132.

Yserman, Ide, 135.
Yves de Courtrai, Capucin à Maestricht, 44.

Zallandt, de, 63.
Zammen, Henri, 140.
Zegers, Adam, 368, 370.
Zeghers, Thierry, 122.
Zellen, Gisbert, échevin de la cour censale de l'église Saint-Martin de Liége à Canne, 106.
Zenden, André, 338
Zielen, Corneille, 132; — Cor-

Digitized by Google

neille, échevin de la cour censale de l'église Notre-Dame de Maestricht à Roesmer, 132.
Zittart, Lambert de, 111.
Zuetendael, Antoine, 171.
Zulpich, 236.
Zurees, Michel, échevin de Saint-Pierre, lez Maestricht, 164; échevin d'Opcanne, 125; — Pierre, échevin de Veldwezelt, 174; échevin de la cour censale du seigneur de Vlodrop à Veldwezelt, 99.
Zuschen, Réné de, échevin de la cour censale de l'abbé de Corbie à Montenaken, 116.
Zwalen dit Canterberch, Jean, 160, 161.
Zwentibold, duc de Lorraine, 247.
Zydhoff, Françoise ten, 334.
Zynnich, Michel de, chapelain de l'église Saint-Servais à Maestricht, 173.

PLANCHES ET CARTE.

1. Plan du siége de Maestricht par Frédéric Henri, prince d'Orange en 1632. (Carte). 9
2. Vue de la ville de Maestricht, prise du côté de Saint-Pierre. 17
3. Tableau représentant les Capucins de Maestricht, se dévouant au service des pestiférés. 40

Digitized by Google

ERRATA.

Bladz. 145	8e	reg.	v.b.	Heer,	lees:	Hees.	
„ 153	10e	reg.	v.b.	Here,	lees:	Heze.	
„ 154	8e	reg.	v.b.	Heer,	lees:	Hese.	
232	8e	regel	v.b.	staat: afhankelijkheid	lees:	onafhankelijkheid.	
239	4e	„	v.b.	„ weeggeld	„	weggeld.	
248	5e	„	v.o.	„ toegevoegd	„	toegewijd.	
256	16e	„	v.b.	„ een geeldte	„	voor een gedeelte.	
260	7e	„	v.b.	„ verleugenis	„	verlengenis.	
273	10e	„	v.o.	„ te beraden sien	„	te beraden sich.	
278	3e	„	v.o.	„ betrapt had. Op een feit	„	betrapt had op een [feit.	
282	11e	„	v.b.	„ mach bij betaelen	„	mach hij betaelen.	
284	7e	„	v.o.	„ samengesteld	„	samengeteld.	
310	5e	„	v.o.	„ Joannes van Hoitheyen	„	Joannes van Hoit- [heym.	
312	4e	„	v.o.	„ dat de burgemeester	„	dat de burgemees- [ters.	
313	4e	„	v.b.	„ den burgemeester	„	den burgemeesters.	
315	8e	„	v.o.	„ voor de Wwe J. Doutzenberg	„	van de Wwe J. [Doutzenberg.	
316	16e	„	v.b.	„ Swilders	„	Swildens.	
324	16e	„	v.b.	„ de borgemeester	„	de borgemeesters.	
325	1e en 6e	„	v.b.	„ mijnheer Roes	„	mijnheer Roer.	
332	3e	„	v b.	„ Gerart Telt	„	Gerart Pelt.	
334	8e	„	v.o.	„ 1566—1618	„	1566—1548.	
343	5e	„	v.b.	„ 1752	„	1652.	
351	7e	„	v.b.	„ vrijheid en religie	„	vrijheid van religie.	
351	16e	„	v.b.	„ dorpregister	„	doopregister.	
361	1e	„	v.b.	„ 1815—1815	„	1815—1817	
374	1e en 2e	„	v.o.	„ Leique	„	Leigne.	

Digitized by Google

376	1e	regel	v.b.	staat:	J. M. Leiques	lees:	J. M. Leignes.
378	5e	„	v.b.	„	plavuizen ter hoogte	„	plavuizen; ter hoogte.
387	11e	„	v o.	„	seuenendesessentich	„	seuenendeseuentich.
398	8e	„	v.o.	„	over die Ruyzen	„	over die Ruyre.
403	1e 2e en 3e reg.		v.o.	staat:	Adelheid v. Stücker Clara M. Heufft Maria C. v. Mom hadden geen nakomelingen.	lees:	Adelheid v Stücker. Clara M. Heufft Maria C. v. Mom hadden geen nakomelingen.
430	2e	regel	v.b.	staat:	De overste Michiel [Crous	lees:	Michiel Crous.
435	11e	„	v.b.	„	onevens	„	oneveus.
437	10e	„	v o.	„	gehouden	„	gevonden.
440	7e	„	v.b.	„	des Woninks	„	des Koninks.
„	16e	„	v.b.	„	zijf ofte ses	„	vijf ofte ses.
„	7e	„	v.o.	„	tersront	„	terstont.
450	16e	„	v.o.	„	dat 4 Maart	„	tot 4 Maart.
452	20e	„	v.o.	„	lezers	„	legers.
465	9e	„	v.b.	„	5 May 1855	„	5 May 1815.
467	5e	„	v.b.	„	on y trouvent	„	on y trouve.

Digitized by Google

ALPHABETISCHE LIJST

DER

LEDEN

VAN HET

GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP

IN LIMBURG.

Bestuur.

Dr P. J. H. Cuypers, voorzitter.
A. J. A. Flament, onder-voorzitter.
M. Rutten, conservator.
Dr P. Doppler, bibliothecaris.
J. L. Meulleners.
S. H. J. Schaepkens.
Mr Ch. M. A. J. Bergers, secretaris-penningmeester.

Gewone leden.

Graaf A. d'Ansembourg, burgemeester, Amstenrade.
Graaf J. d'Ansembourg, lid der Provinciale Staten, Gulpen.
M. J. H. Arnoldts, pastoor, Wynandsrade.
M J. O. Arnoldts, pastoor, Buchten.
Dr G. A H. Bauduin, professor, Groot-Seminarie, Roermond.
L. S. Bemelmans, rustend pastoor-deken, Heerlen.

Digitized by Google

Mr Ch. M. A. J. Bergers, president der Rechtbank, Maastricht.
Bibliotheek, Universiteit Amsterdam.
id. id. Luik.
id. Stad Hasselt.
id. Groot-Seminarie, Roermond.
id. Klein Seminarie, Rolduc.
Mr Baron P. de Bieberstein Rogalla Zawadsky, lid der Gedeputeerde Staten, Roermond.
J Bloemen-Huenges, Venlo.
Mr P. J. Bolsius, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Roermond.
Ridder C. de Borman, lid der Gedeputeerde Staten in Limburg, Schalkhoven.
P. Breuls, rentenier, Henne-Chênée.
Th. Coenegracht, aalmoezenier, Reckheim.
Dr R. Corten, directeur Klein-Seminarie, Rolduc.
Ds Craandyk, emeritus-predikant, Haarlem.
Baron L. de Crassier, Luik.
Baron W. de Crassier, advocaat, Luik.
A. Creutzer, boekhandelaar, Aken.
Dr P. J. H. Cuypers, architect der Rijks-Museumbouwen, Roermond.
A. Delvigne, pastoor, St. Josse-ten-Noode.
P. H. Dohmen, pastoor, Spaubeek.
P. N. van Doorninck, Haarlem.
Dr P. M. H. Doppler, hoofdcommies aan het Rijks-archief, Maastricht.
Th. Dorren, lid van den Gemeenteraad, Valkenburg.
Dulau, boekhandelaar, Londen.
Mr E. F. L. Dumoulin, rechter, Maastricht.
H. Dyserinck, 1e Luitenant Infanterie Kon. Mil. Akademie, Breda.
Dr H. J. E. Endepols, leeraar Hoogere Burgerschool, Maastricht.
J. S. Engels, pastoor, Maasbracht.
H. de l'Escaille, la Tourelle-Hougaerde.
J. M. H. Eversen, adjunct-commies Rijksarchief, Maastricht.
Dr H. J. Eymael, leeraar Handelsschool, Amsterdam.
A. J. A. Flament, rijksarchivaris, Maastricht.
C. Franssen, architect, Roermond.
J. Geelen, commies gemeente-secretarie, Maastricht.

Digitized by Google

Graaf R. de Geloes, burgemeester, Eysden.
J. Geradts, burgemeester, Posterholt.
Nic. Gilissen-Lemaire, koopman, Maastricht.
Dr P. J. M. van Gils, professor, Rolduc.
J. W. H. Goossens, professor, Rolduc.
Th. van der Grinten, Venlo.
L. Grossier, apotheker, Maastricht.
Gymnasium der Jezuïeten, Nijmegen.
H. E. H. van Haeff, pastoor, Blerick.
H. M. J. E. Hanssen, rector, Rimburg.
Mr Baron A. J. A. A. van Heemstra, ambtenaar Op. Min., Roermond.
J. Hezenmans, lid van den Gemeenteraad, 's Bosch.
L. C. Hezenmans, architect, 's Bosch.
J. S. Hoens, hoofd der School, Oirsbeek.
Jhr. Adr. Holvoet, rentenier, Maastricht.
G. Hustinx, oud-professor, Maastricht.
Alph. Janssen, redemptoristen-klooster, Wittem.
H. J Janssen, pastoor, Meerlo.
W. A. M. Jaspar, pastoor, Odiliënberg.
Ch. Jelinger, rentenier, Maastricht.
H. S. M. G. Kerbosch, pastoor-deken, Weert.
J. H. M. Kerkhofs, pastoor, Jabeek.
K. Eincksict, boekhandelaar, Parijs.
Kruisheerenklooster, Maeseyck.
Dr D. Knuttel, directeur Rijkslandbouwproefstation, Maastricht.
Baron R. de Lamberts-Cortenbach, Eygenbilsen.
Mr G. R. A. Lemmens, rechter, Roermond.
J. Lemmens, architect, Beek.
H. Lemmens, architect, Kerkrade.
Pierre Loomans, rentenier, Maastricht.
H. J. Lucas, pastoor-deken, Schinnen.
Dr P. Mannens, president Groot-Seminarie, Roermond.
Oscar Magnee, rentenier, Roermond.
M. S. F. W. Marckx, rentenier, Maastricht.
J. L. Meulleners, rector, Breust.
Jhr. A. Michiels van Kessenich, lid der Eerste Kamer Staten-Generaal, Nuth.
Mgr. G. Monchamp, vicaris-generaal, Luik.

Digitized by Google

L. Naveau, rentenier, Bommershoven.
H. van Neuss, oud Staats-archivaris, Hasselt.
C. A. M. Nicolas, lid van den Gemeenteraad, Roermond.
J. Nuyts, archivaris-bibliothecaris, Maastricht.
M. Nijhoff, boekhandelaar, 's Gravenhage.
Ed. Nypels, drukker, Maastricht.
Edmond Nyst, koopman, Maastricht.
A. Olterdissen, lid van den Gemeenteraad, Maastricht.
G. J. H. Peters, burgemeester, Bergen.
J. N. C Ramakers, kapelaan, Maastricht.
W. J. Raven, regent, Rolduc.
Rector der Jezuïeten, Maastricht.
Redemptoristen-klooster, Roermond.
Mr G. R. H. Regout, lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal, 's Gravenhage.
G. Regout, rentenier, Maastricht.
J. Regout, industrieel, Maastricht.
Mr L. W. H Regout, lid van de Eerste Kamer der Staten Generaal, Maastricht.
Dr M. H. H. Roebroeck, arts, Maastricht.
M. Rutten, rector van het R. K. Weeshuis, Maastricht.
N. Rutten, wijnhandelaar, Sittard.
Jhr. Mr G. L. M. H. Ruijs de Beerenbrouck, Commissaris der Koningin in Limburg, Maastricht.
Jhr. Mr Ch. J. M. Ruijs de Beerenbrouck, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Maastricht.
L. Rijkhoek, rentenier, 's Hertogenbosch.
A. van de Sandt, directeur teekeninstituut, Maastricht.
A. Sassen, notaris, Helmond.
Mr H. H. A. Savelberg, advocaat, Maastricht.
S. H. J. Schaepkens, wethouder, Maastricht.
W. H. J. Scheepers, provisor, Rolduc.
A. Schoenmaeckers, rentenier, Reckheim.
J. A. E. Schoenmaeckers, arts, Sittard.
Victor Schols, drukker, Maastricht.
Mgr. E. Schoolmeesters, vicaris-generaal, Luik.
J. C H. Schoth, ingenieur directeur der gemeentewerken, Maastricht.
D. Schram, professor, Venlo.

Digitized by Google

Dr Em. Schreinemacher, lid van den Gemeenteraad; Maastricht.
Dr J. C. F. H. Schrijnen, professor Bisschoppelijk College, Roermond.
Baron R. de Selys-Lonchamps, Luik.
W. Simenon, professor, Groot-Seminarie, Luik.
W. Sprenger, opzichter Rijksgebouwen, Maastricht.
Slechers, boekhandelaar, Parijs.
Amédée Stevens, rentenier, Meerssen.
Ridder Mr. A. de Steurs, gezant der Nederlanden, Parijs.
M. W. H. Systermans, professor, Rolduc.
J. C. M. Thiessen, lid van den Gemeenteraad, Maastricht.
J. J. Timmers, apotheker, Sittard.
Mr G. A. Tripels, advocaat, Maastricht.
H Uyttenbroek, boekhandelaar, Venlo.
Dr J. S. van Veen, adjunct-commies Rijksarchief, Arnhem.
C. J. H. Vencken, burgemeester, Obbicht en Papenhoven.
P. Th. Verheggen, professor Groot-Seminarie, Roermond.
C. Vreuls, rentenier, Nieuwenhagen.
E. Th. van den Vorst, pastoor, Schin-op-Geul.
H. H. F. Wagemans, pastoor, Munstergeleen.
J. L. M. H. van Wessem, notaris, Sittard.
Edm. van Wintershoven, pastoor, Emael.
Mr J. J. de Wit, rechter, Maastricht.
J. A. H. Wouters, pastoor-deken, Gennep.

Eere-leden.

A. van den Peerenboom, Minister van Staat, Yperen.
Jhr. Mr V. E. L. de Stuers, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 's Gravenhage.

Correspondeerende leden.

J. Chansard, Hoogleeraar aan de Universiteit, Nancy.
A. N. Godefroy, oud-voorzitter der maatschappij „Tot bevordering der Bouwkunst", Amsterdam.
J. H. Leliman, voorzitter der maatschappij „Tot bevordering der Bouwkunst", Amsterdam.
W. H. James Weale, oudheidkundige, Londen.

Digitized by Google

VEREENIGINGEN MET WELKE DE WEDERZIJDSCHE UITGAVEN WORDEN GERUILD.

NEDERLAND.

Bergen op Zoom. — Taxandria, Tijdschrift van Noord-Brabantsche Geschiedenis en Oudheidkunde.

's Gravenhage. — Genealogisch-Heraldiek Genootschap „de Nederlandsche Leeuw".

Nederlandsche Anthropologische Vereeniging „die Haghe".

's Hertogenbosch. — Provinciaal Genootschap van kunsten en wetenschappen.

Leeuwarden. — Friesch Genootschap voor Geschied-, Oudheid- en Taalkunde.

Middelburg. — Zeeuwsch Genootschap der wetenschappen.

Roermond. — „Limburg", Provinciaal Genootschap voor Geschiedenis, Wetenschappen, Taal en Kunst.

Rotterdam. — Commissie van het archief en de bibliotheek.

Utrecht. — Archief voor de Geschiedenis van het aartsbisdom.

Genootschap van kunsten en wetenschappen.

Historisch Genootschap.

BELGIË.

Antweppen. — Académie d'archéologie de Belgique.

Brussel. — Académie d'archéologie.

Académie Royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique.

Ministère de la Justice.

Ministère de l'Intérieur.

Rédaction du bulletin des commissions d'archéologie.

Société des bollandistes.

De Wapenheraut.

Charleroi. — Cercle archéologique.

Société paléontologique et archéologique.

Gent. — Koninklijke Vlaamsche Academie voor taal en letterkunde.

Hasselt. — Société des mélophiles.

Hoei. — Cercle historique des sciences et beaux-arts.

Digitized by Google

Kortryk. — Société d'archéologie.
Leuven. — Rédaction des Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de Belgique.
Luik. — Société d'art et d'histoire du diocèse de Liège.
Namen. — Société archéologique.
St. Nicolaas. — Cercle archéologique du pays de Waes.
Tongeren. — Société scientifique et littéraire.
Turnhout. — Société d'histoire et d'archéologie de la Campine.
Verviers. — Société Verviétoise d'archéologie et d'histoire.

DUITSCHLAND.

Aken. — Achener Geschichtsverein.
Verein für Kunde der Achener Vorzeit.
Bonn. — Verein für Altertumsfreunden im Rheinland.
Dusseldorf. — Bibliothek des Dusseldorfer Geschichtsvereins.
Essen. — Der historische Verein für Stadt und Stift Essen.
Gotha. — Deutsche Geschichtsblätter.
Heidelberg. — Historisch-philosophischer Verein.
Ravensburg. — Diocesan archiv von Schwaben.
Ulm. — Verein für Kunst und Altertum im Ulm und Oberschwaben.

FRANKRIJK.

Toulouse. — Société archéologique du midi de la France.

RUSLAND.

St. Petersburg. — Ministère de la Cour Impériale, Commission impériale archéologique.

FINLAND.

Helsingfors. — Société Finlandaise d'archéologie.

ZWEDEN.

Stockholm. — Académie Royale des belles-lettres, d'histoire, etc

---

Digitized by Google

Digitized by Google

TABLE DES MATIÈRES.

I. Beschrijving der stad Maastricht door Adam van Broeckhuysen, Luitenant-Kolonel enz. te Maastricht, begonnen in Juli 1731. Met inleiding en aanteekeningen, par A. J. A. Flament . . . 3

Inleiding 5

Beschrijving der stad Maastricht. — Eerstelijk bevattende: Haaren Oorspronk, Opkomst, Naam en Aanwas met de Beschrijving haarer Bisschoppen. — Ten tweeden: Haaren tegenwoordigen Staat en Regeering. — Ten derden: de Beschrijving van haare voornaamste Geestelijke en Waireldlyke Gebouwen. — Ten vierden: Wat ongemaeken, als verrassingen, verraaden, uytplunderingen, moorden, branden, belegeringen en inneemingen, dese stad geleeden heeft voor dat deselve onder desen Staat tot dese vreedsame ruste gekomen is door Adam van Broeckhuysen, Luitenant-colonel en capitein over een compagnie Gardes te voet aldaar in guarnisoen leggende, begonnen in Juli 1731 . 9

Vers van Maximilianus Vrientius S. P. Q. Gandva. a secretis 10

De kerk en het capittel van St. Servaas . . . 19

De Reliquien die bewaard worden in St. Servaaskerk binnen Maastricht. 21

Digitized by Google

Den jaarlijkschen omgang op den dag van St. Servaas, des morgens om 12 uuren 23
De kerk en capittel van O. L. Vrouw 25
De parochy-kerken 26
De parochy-kerk van St. Catharina 26
De parochy-kerk van St. Nicolaas 26
De parochy kerk van St. Maarten tot Wyk . . 26
Het gasthuys van St. Gillis tot Wyk 26
De kerken van de Gereformeerden van de Duytse Gemeenten 27
De Waalse Gemeenten. 27
De kerk van de Augsburgse belijdenis 28
De Commandeurye der Ridderen van de Duytse order genaamd het Convent der Bissen . . . 28
Het klooster van de Sint Anthonis Heeren . . 34
Het klooster der P. Jesuiten. 34
Het klooster der Augustinen 36
Het klooster der Bygaarden 38
Het klooster der Kruisbroeders 38
Het klooster der Minre-Broederen 39
Het klooster der Capucynen. 40
Het klooster der Dominicanen of Predikheeren. 52
Het klooster der Cellebroers 58
Het klooster der Witte-Vrouwen 55
Het klooster der graauwe Susteren genaamd St. Elisabeths dal 57
Het klooster van St. Andries 58
Het klooster van St. Catharinendal 59
Het klooster van het H. Graf 59
Het klooster der Poenitenten 60
Het klooster van St. Geertruyd 65
Den Beyaert 65
Het vrouwen clooster op den Commel genaamd den Berg van Calvarien 67
Het klooster der Annontiaten tot Wyk . . . 70
Den Heiligen Geest 71
Het Staaten huys 71
Het oud en nieuw stadhuis 71

Digitized by Google

Het nieuw stadhuis 71
Het magasyn 71
Het Militair Hospitaal 73
De Bellick genaamd het Apostel-huys 73
Het Gereformeerd Weeshuys 75
De vleeschhal 75
De vetwaag 75
De marckten en marcktdagen 76
De Gildens 76
Beschrijving van Freer Charl 77

II. Schepenbrieven van het Kapittel van St. Servaas te Maastricht. (Vervolg), par Dr. P. DOPPLER . 81

III. Bijdrage tot de geschiedenis der tijdrekenkunde te Maastricht in de Middeleeuwen, par le même. 211

IV. Bijdragen tot de geschiedenis der hoofdbank Climmen, par le docteur J. A. E. SCHOENMAKERS. 231
I. Uit het Romeinsche tijdperk 233
II. Schenking van Climmen aan de Benedictijner abdij van Reims 246
III. De Voogden matigen zich de souvereine rechten aan 252
IV. De Schepenbank Climmen 263
A. Dorpen onderhoorig aan de Schepenbank Climmen 263
B. De Rechtsbedeeling 267
a) Het Voogdambt 267
b) Het Voogdgeding 272
c) De Genachten 277
d) 't Gastrecht 275
e) Bankrechten 279
C. De Schepenen 297
Lijst der schepenen 303
De Burgemeesters 311
De Schatheffers en schatting 323
De School 332
Uit den tijd der Beroerten 1566/1618 en tot 1661 334

Digitized by Google

D. De Parochie 344
Lijst der ons bekende pastoors. . . 359
De Saekfabrycq ende costersrenten specteerende tot de pastorye, kerck, altaren ende kusterye te Climmen . 363
De Pastorije 363
De Kerck 367
De Costerye 374
Lijst der ons bekende Predikanten . 374
De Kerk 377
E. De voornaamste goederen onder Climmen. 386
De hof Kardenbeek 386
De hofstede Retersbeek 391
De hof van ter Heyden 363
Het hofje Caris 394
De hof Overheek. 395
Het adellijk huis Rivieren 398
Het huis Rivieren bij Climmen . . 406
F. Diverse aanteekeningen 414
De Bokkenrijders 414
De voormalige grenzen van het kerspel. 420
De Crauberger steen. 421
Eenige gedenkwaardige mannen van Climmen geboortig 423
De drie Predikheeren Huntjens . . . 423
Franciscus Huntjens. 424
Jan Willem Huntjens 427
Jan Pieter Huntjens. 429
De drie Predikheeren Crous en de drie Pastoors Crous 429
Renier Crous 430
Frederik Crous. 430
De Kermis 431
Het oude schepenbankzegel en het tegenwoordige gemeentewapen 432
Iets over geneeskunde 434
Het schuttersgilde. 438
G. Aanhangsel 443

Digitized by Google

Het Fransch Bestuur 1794—1814 . . . 443
a) Politieke indeeling 443
b) Opheffing der Kloosters en Geestelijke instellingen 448
c) De Parochie 449
d) De geforceerde geldleening 450
e) Diverse aanteekeningen 453
Na de Fransche Overheersching 1814—1815 457
H. Inventaris van het archief berustende te Brussel, betrekking hebbende op de „Banck Climmen" 466
V. Diplomen en charters der proostdij van Meerssen, te Brussel in het Algemeen Rijks-archief, par A. J. A. Flament 473
VI. Table alphabétique. 487
VII. Alphabetische lijst der leden van het Geschied- en Oudheidkundig Genootschap in Limburg . . 541

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 06818 5761

Digitized by Google

Digitized by Google